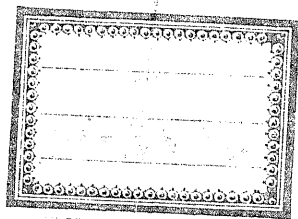

~~27.a.3.
-14-~~

CR/W
Sala: A
Estanteria: 13
Número: 258

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29

~~28-157~~

~~190~~

COSMO MEDICI,
DVCI FLORENTINORVM
AC SENENSIVM,

PETRVS VICTORIVS SAL.

OST XII. annorum spatium rursus ad te confugio princeps optime, cupioq; commendatione tui nominis: qua magna ubiq; est, aliquid gratiae, atque amoris alteri huic labori meo conciliari: quo ego rem arduam in primis, difficilemq; complexus sum, interpretationem inquam Aristotelei libri de arte poetarum. Cum enim semper alacri animo magna onera susceperim, nulla alia re tam fretus, quam cura, diligentiaq; mea: contenderimq;, quantum ingenij vires ferre potuerunt, quod aggressus sum, efficere, atque ad exitum perducere, restat nunc, ut auctoritas tua mihi presidio sit: ac quod per me praestari non potest, sua erga me benevolentia, huic partui mearum vigiliarum tribuat, ac dilargiatur. Quod si posterius hoc meum munus, quod ad te nunc mitto, bonitate atque elegantia sua, tanto vinceret prius illud, quanto tu omni hoc tempore veterem illum statum tuum, ac conditionem superasti, multo minus te in ipso ornando laborare oporteret: ipsumq; fortasse sua vi satis ornatum ac commendatum foret: cum enim semper pulchra fortuna tua, semper speciosa, semper amabilis fuerit, tantum ipsi hoc interuallo temporis decoris accessit, ut nunc denique illa expolita, summoq; splendore cumulata videatur. Tu igitur, quod tibi facile fuit, praecclaris animi dotibus ornato, effecisti: resq; eas gessisti, qua à virtute, sapientiaq; tua poterant expectari. unde aucta est ea de causa, veraq; gloria illustrata dignitas tua. ego qui nulla re tecum possum comparari, tantum studui, si possem, veterem locum tueri, partamq; olim laudem (si modo vlla à me parta tunc est) retinere. quare magis videor mihi auxilio tuo, voluntatisq; propensione egere. Cum autem principes viri videantur omnia studia bonarum artium debere fouere: monumentaq; cuncta optimorum ingeniorum amplectari: hoc enim postu-

lare videtur persona, quam sustinent, atque id non sine causa debet ab ipsis expectari, ut diligant humaniores litteras, alantq; honore aliquo ingenuas artes, in primis illi erga poetas ipsos, & eos omnes, qui studium ipsorum colunt, atque aliqua ratione expoliunt, præclare debent esse animati: atque id non tantum communis vilitatis gratia, desiderioq; illius vna cum alijs voluptatis fruendæ, quæ maxima inde capi potest, verum etiam honoris, dignitatisq; suæ augendæ causa: cum enim ipsi à fortuna ceteris omnibus bonis ornati sint, nulla alia re videntur egere, quæ ad statum eorum cumulandum, beatumq; vndiq;, ac florentem reddendum quicquam valeat, nisi voce poetarum, quæ memoriam eorum propaget, ac vitam semper, vegetamq; retineat. quæ tamen res, cum tantopere illis optanda sit, ac penè necessaria, si dignitatem suam tueri volunt, atque immortalitatis desiderio villo tenentur, non tamen subito, facileq; ab illis paratur: nec præsto semper adest, cum vti volunt: antea enim curetur necesse est, ac sedulo ipsi conficiendæ incumbatur. verum autem hoc esse, atque ita se prorsus rem habere, voce etiam illa peruulgata magni illius Alexandri declaratur: qui, cum summis scriptoribus rerum suarum abundaret, Achillem tamen in Sigeo, vbi corpus illius conditum erat, fortunatum vocauit, qui suæ virtutis præconem Homerum nactus fuerit: ita enim significauit, se statu illo rerum suarum non omnino delectari, quia bono poeta careret: nec posse ingenio alius vllius eruditi hominis tantum nomen magni alicuius viri, quantum poeta illustrari. Eadem igitur de causa tibi quoque alendus, & instruendus poeta est: cum enim domi, forisq; honeste te gesseris, & ut ciuitatem legibus ornasti, ita etiam imperij fines longè propagasti, vel potius imperium ipsum, magna cum admiratione omnium, duplicasti, si alijs tuis eximjs bonis hoc etiam addideris, magis clara, illustresq; res tuæ omnes erunt: atque in hoc etiam, quemadmodum in alijs rebus fecisti, non solum laudem, gloriamq; maiorum tuorum adæquabis: verum etiam longo intervallo superabis. illi nanque, cum sapientia, opibusq; præstiterint, litterarumq; genus omne, atque artium honestissimarum amauerint, in hoc quoque satis felices fuerunt: & quosdam non malos sanè præcones laudum suarum obtinuerunt. Quis enim nescit Marullum, Politianumq; in bonis valde poetis enumerandos? nam Cræcum illum hominem, qui Latina poemata condidit: primusq; recentiorum sermonis huius alieni elegantiam, candoremq; vidit, ac summo studio coluit, domi patrii tui magni vixisse, ad ipsumq; fructus ingenij sui misisse, exploratum est. De altero etiam illo dubitari non potest, quem ramus alter tuæ stirpis protulit, atque, ut alumnus suum, fouit postea semper

per amanter, ac texit. In tanto autem numero honestissimarum familiarum: tantaq; vbertate ingeniorum, hoc etiam, nobilis & illustris in primis, Atestina domus, quam tu tibi affinitate coniunxisti, hac ætate consecuta est. vnde plurimum honoris, ac gloriæ factis ipsius accessit, semperq; magis celebrabitur. Quod si non pauca, ceteris rebus fortunata ac clara, ipsius expertes fuerunt, atque hac parte magnopere laborarunt: hoc bonum rarum est, nec omni homini, quamuis cupido ipsius, ceterisq; fortunæ bonis ornato, contigit, ut eo frui posset: tanquam enim à deo opt. max. dono datur: naturaq; ipsa conflatur: nec tamen non multum industria, studiumq; prodest, & ars ipsa hæc studia valde expolit, ac plurimum ipsis leporis, ac venustatis acquirit. quæ causa impulit hunc doctissimum, & accuratissimum scriptorem, ut ipsam traderet, ac rationem præclarum poema, & ab omni labe vacuum, efficiendi demonstraret. Si igitur, quod te cotidie magis facturum confido, hæc studia colueris (nam quin iam hoc feceris, partemq; aliquam tuarum curarum huc olim traduxeris, atque omni ratione nostros adolescentes excitaris, negari non potest) si inquam, hæc studia colueris, & amatores ipsorum toto pectore complexus fueris, sine dubio hæc vetus huius telluris laus renouabitur, florebutq; magnopere hic, ut olim fecere, studia poetarum. Quod non temerè mihi videor posse affirmare, quia præterita ætate, in qua non magnopere ipsa culta, & ornata sunt, tamen hic duo extitere, qui veteribus illis, tantopere laudatis, nostris poetis non valde inferiores fuere. & ut multi putant, si diutius vixissent, palmam profecto ipsis eripuissent. ut fortasse adhuc non desunt, qui vestigia ipsorum premant, ac sine dubio in hoc magnum nomen honoremq; consecuti sint. Ut autem aliæ res, quæ à te solo ad ipsa ornanda valde apta, proficisci possunt, mirifice hæc studia adiuuabunt, ita res tuæ gestæ materiam idoneam poetis ad scribendum dabunt. Ego sanè, qui parum, aut nihil efficere valeo, quod ad ipsa promouenda valeat, tamen multum in hoc laboravi, ac naturam meam vici. atque ea præterea de causa tibi hunc meum laborem dicavi (cui mea omnia, animumq; ipsum, vnde hi fructus proueniunt, iam pridem consecraui) ut te erga hæc studia præclare animatum, magis adhuc inflammarem, & ad poetas ornandos, ceterosq; litteratos viros decorandos, quæ propria laus est tuæ familie, incitarem. Vale. in optimisq; tuis cogitationibus felix sis.

PETRVS VICTORIVS
LECTORI.

MAGNI semper honores habiti sunt poetis: nec tempus vllum fuit, quo studium condendi carminis non extiterit, quantum è priscis litteris, veterèq; omni memoria licet suspicari. scripta nanque Hebræorum, quæ satis antiqua sunt, testantur gentem eam admodum hac arte delectatam fuisse: in qua etiam non pauci apud eos magnopere floruerunt: summamq; inde laudem, ac gloriam reportarunt. Extitere postea Græci, qui cum ceteros omnes mortales omni dote ingenij superarent, in studium & ipsi idem toto pectore incubuerunt: in primisq; genus hoc orationis, pedibus quibusdam ligatum, coluerunt: neque enim tantum quæ oblectare possent, ac suauitate quadam animos hominum permulcere, numeris quibusdam, versibusq; complexi sunt, sed graues etiam materias, tristesq; hoc tanquam condimenti quodam genere asperferunt. Testantur hoc, verumq; esse declarant, Parmenidis, Xenophanis, Empedoclis opera, qui cum aut theologi, aut physici fuerint, subtiliter à se, optimeq; cogitata hac ipsa oratione incluserunt. Vixerunt iisdem temporibus non pauci: ac multo plures ipsos ætate consecuti sunt, qui cum veriorum materiam sui carminis cepissent, magisq; aptam huic lepori, festiuitatiq; recipiendæ, omnem operam, industriamq; suam in poematibus conficiendis consumpserunt. vt taceam, qui cunctos illos tempore antecessit, lumen eximium ingeniorum: fontemq; omnis elegantiae, Homerum. de cuius summa virtute, naturæque diuinitate cum omnes consentiant, reliqua ipsius omnia valde incerta, & obscura sunt: neque enim omnino compertum est, aut qua ætate vixerit, aut vbi natus sit, aut quod denique præstitit, naturæ ne ipsius vi, an arte, doctrinaq; præstiterit. Aeschylus autem in primis, qui & philosophus erat: & in omni suo factis, vitæq; amplitudinem ac dignitatem colebat, grande argumentum sectatus est, tragœdiæq; scribendæ se totum dedit, quam cum vndiq; rudem, & inchoatam accepisset, pluribus rebus ornauit, ac magnopere studio suo expoliuit. Huic succedere Sophocles, atque Euripides, qui in eadem scena magna cum laude versati sunt, ac si quid illic desiderari poterat, cura, diligentiaq; sua addidere. Non enumerabo nunc, qui ætate illa in eodem studio vixerunt, quamuis longe diuersa genera poematis amauerint: aliisq; musis se totos dicauerint. Et sane cum mecum diligenter cogito: menteq;, quæ fuerit vita eorum, qui tunc Athenis ætatem degebant, reuoluo, fortunatos illos, beatosq; fuisse iudico. quibus cotidie liceret aliquod specimen ingenij gustare: eodemq; tempore sincera aliqua voluptate se vndiq; explere, & mores simul, vitamq; ab omni labe, culpaq; emendare: in ea enim præcipue vrbe, domo profecto quadam Mu-

a iij farum

farum, florebat & studia reliqua doctrinae, & haec in primis elegans, & polito homine digna, disciplina. Quare rectè existimatur amplius ille grandisq; poeta dixisse, nec sine causa tantum huic ciuitati, praclarisq; ipsius institutis tribuisse, qui affirmavit Athenas Graeciae Graeciam esse. quod ut vniuersa Graecia cunctae Barbariae praestaret, ita haec vna Graeciae ciuitas reliquas omnes eius gentis ciuitates dignitate, ac gloria superaret. Non opus est nunc accuratè docere, quanto studio Athenienses partus optimorum ingeniorum fouerent: quibusq; quasi condimentis quibusdam, hunc suauem etiam sua sponte cibum animorum concinnarent. cum potius in hac re quibusdam aliquando visi sint plus quam oportet, fecisse: iustamq; ipsius mensuram transiuisse. qui fortasse falso senserunt: nec quantum boni inde capi posset, si quis verè existimet, cognouerunt: cantus enim quidam, musicæq; artis lepores, ut magna voluptate aures afficiunt, & ea quidem pura, ac sincera, ita & animis moderantur, & motus ipsorum turbidos extinguunt. ut non sine summo consilio illi dicti sint à grauisimis, sapientissimisq; viris magnam vim habere ad veteres mores retinendos, statumq; ciuitatis optimum conseruandum. nam quanto facilius irrepant in pectora hominum, quæ festiuitatibus his commendata fuerint, vel potius hoc eximio bono ornata, neminem arbitror ignorare. quantum verò studium veteres poëtae adhibere soliti sint, ut vitæ hominum prodesent: exemploque aliorum, quos tanquam imaginem quandam magnarum virtutum, aut ingentium vitiorum effingerent, nos expolirent, & ab omni culpa reuocarent, exploratum est: neque enim illi, si finem alium suorum laborum habuissent, tantopere probati fuissent: nec adolefcentes ipsi voluntate parentum: consilioq; eorum, qui teneræ illi ætati praesunt, omne illud tempus in illis & diligenter legendis, & ad verbum ediscendis consumpsissent. quare existimari debent, huic etiam parti doctissimi viri prouidisse, & eos potissimum numeros, modosq; elegisse, qui & rebus illis, quas canerent, mirificè conuenirent, & animos etiam nostros ab omni labe, maculaq; purgarent. Quos etiam sumptus nobilis illa ac generosa ciuitas in scena ornanda sustineret, & quanto artificio res eas, quæ illic agerentur, referendas curaret, nemini dubium est. nam scripta etiam epicorum, quibus in theatro locus eodem pacto ut tragicis, comicisque non erat, non carebant ornatu, nec vlllo modo destituta, impolitaq; manebant: ad lyram nanque antiquitus illa canebantur, & certos quosdam summo studio instructos, atque omni cultu corporis expolitos, quos *καθάρσις* vocabant, habebant. De melicis verò: grandioribusq; illis poëtis, qui dithyrambici dicebantur, nihil opus est disputare: his enim poëmatibus exornandis præcipuè musica inuenta erat: magnamque in primis coniunctionem illa, cum hac arte habebant. Nec existimare debemus tam eruditam, optimisq; legibus institutam ciuitatem, aures patefacturam fuisse poëtis, nisi ex illorum studio fructus magnos capi posse intellexisset: si nanque maius aliquod incommodum ex lectione illorum nasci plerunque cognouisset, longe illam à se voluptatem protinus exturbasset: quis enim est verior fructus rerum secundarum, aut qua alia in re melius tranquillis temporibus homines acquiescunt? sine studio nanque aliquo, relaxationeq; quapiam animorum nullo modo vita traduceretur. Sed Romana etiam respublica, quæ gens grauis in primis, & seuera fuit: duramq; admodum, atque asperam vitam diu coluit, quippe cum in militaribus laboribus tota occupata foret, cito hæc studia recepit: poëtasque in magno honore, ac pretio habuit. quod studium

dium in tam nobili ciuitate, & quæ imperium in omnes gentes haberet, tantopere creuit, ut quemadmodum cetera bona eò comportata fuisse ex omni orbe terrarum videbantur, ita quoque ipsum relictis veteribus, suisque sedibus, confluisse in eam urbem non sine causa existimaretur. Statim igitur illic orti sunt Ennij, Pacuuij, Accij, qui tragœdias scriberent: grandeque hoc poëma magnificè explicarent: sententiarumq; amplitudinem, cum granditate verborum, stiloq; sublimiore copularent. nec tamen eodem tempore scena altera destituta fuit, ac sine honore vlllo, dignitateque iacuit. extitere nanque lepida ingenia, quæ ipsam frequenter: atque ita demum tenuem illam materiam colerent, atque omni suauitate expolirent, ut non pæniteret grauem illum populum, & gloria vndique, magnitudineque rerum gestarum florentem, in theatro sedere, atque aures vocibus comicorum, iocisque præbere: Ii autem fuere Cæcilius, Trabea, Afranius, aliique complures, in quibus Plautus, Terentiusque summum locum tenuere. cum eorum alter facetiis, salibusque mirificè animos eorum oblectaret: alter vero, seueritate, singularumque naturarum proprietate, à se mirabilem in modum expressa: rerumq; ipsarum prudenti constitutione, eosdem captaret. non defuerunt etiam ipsis, qui reliqua genera poëmatum adumbrarent: & si parem in illis laudem Latini cum Graecis primis temporibus consequi non potuere. nam apud illos quoque postea nati sunt, qui doctrina, ac studio non paruo in ea genera adhibito, non multum Graecis cederent, nec valde inferiores ipsis laude ac gloria forent. quamuis, ut verè fateamur, natura ipsa Graecos illos diuinos poëtas, suo quosq; in genere primos, videatur informasse: ars vero & diligentia nostros potius expolisse. qui sanè tantum in ea re progressi sunt: plus minusve honoris, commendationisque acquisuerunt, quantum ad illos propius accesserunt: melioresue, aut deteriores eorum imitatores extiterunt. Cum autem in principe omnium ciuitate hæc studia florerent, & quæ tanquam mater ceterarum urbium foret, paulatim illa in municipia, coloniasque manarunt, ac per omnem Italiam spargi, disseminarique coeperunt. et eadem de causa etiam in prouinciis transferunt: quibus omnibus in locis vehementer colebantur, summoque in honore erant. Huius vero rei signum est, ac satis quidem illud certum & exploratum, quod cunctæ illæ ciuitates theatra ædificarant, quorum vestigia multa manent adhuc: vel potius non paucis in locis adeo integra, & ab omni temporis iniuria conseruata sunt, ut certò intelligatur cogitasse illos operis ipsius, ac materiae firmitate naturam ipsam vincere, quæ ut noua aliqua semper gignit, ac procreat, ita vetera, factaque cuncta conficit, atque consumit. voluerant autem illi præsto sibi semper facultatem omnem esse huius voluptatis fruendæ, atque omnia prompta, parataque manere, quæ ipsam adiuuarent, atque omni re vndique ornatam, instructamque redderent. Sed non tam fortasse his obfuit vetustas ipsa: iniuriæque, quæ nascuntur ab iis rebus, quæ in propinquo telluri hoc cælo fiunt, quam humana vis, impetusq; mortaliū: qui alia mente vsi, longeque diuersum consilium secuti, illa euerterunt, quæ sedulo maiores, magnisq; sumptibus factis fabricarant. quæ causa etiam, ut arbitror, fuit, ut optimorum ingeniorum monimenta, quibus illa seruebant, eodem fato uterentur, & ipsa quoque miserabiliter extinguerentur. Vnde pauca illorum ad nos peruenerunt: præsertimque apud Graecos nouæ comediarum penitus interierunt. ut quæ teneræ esse, & posse mores iuuenum corrumpere existimarentur. Cum tamen contrariæ rei efficiendæ illæ inuentæ forent,

& ipfius

& ipsius certè præstandæ magnam potestatem haberent. Sed Cicero quoque utilitatem huius poëmatum magnopere prædicauit, qui testimonio veteris grammatici, comœdiam imitationem vitæ, speculum consuetudinis, imaginem veritatis vocauit. et Plutarchus præterea, optimus huius rei existimator, vitæque cultor tristissimus, eximie ipsam celebrauit, cum Menandri fabulas commendaret, ac quot fructus ex illius ingenio tenero adhuc prodiissent: adolescens enim ille mortuus est, significaret. Nam Socratem, Xenocratem, Zenonem, seuerissimos quosque philosophos, in theatrum venire solitos, litteris mandatum est. Animus sanè illorum, qui ipsa tollenda curarunt, reprehendi non debet: prodesse nanque humanæ vitæ voluerunt: consilium fortasse non omnino sapiens fuit: quod enim nocere tantum consuevit, nec boni quicquam unquam gignere potest, id funditus excidendum est, atque omnes eius fibræ sine dubio elidendæ: contra autem, quod mixtum est, & quasi è duabus maximè contrariis rebus temperatum, quarum alteræ detrimentosæ sunt: alteræ verò vtilis, quales ferè omnes res in hac nostra vita sunt: neque enim puræ sinceræque illæ villo pacto sunt, ipsæ nullo modo videntur extirpandæ, ne vnâ cum malo, bono etiam priuemur: potius enim via aliqua, ratioque est excogitanda, qua vitium illarum conteratur: commodum autem, bonumque, quod inde capitur, augeatur. vnde factum illud Lycurgi, stulti atque importuni regis, merito insimulatur, atque ab omnibus irrisum semper est atque exagitatum. qui cum vidisset, quibusdam, qui ipso vsu fuerant immoderate, vinum aliquid nocuisse, subito vites excidi iussit, ac stirpem illam mitem, vnde tot bona ad humanum genus perueniunt, quantum in ipso fuit, seuitia sua, magnoque opinionis errore obruncauit. eadem igitur ratio fuit eorum, qui fabulas poëtarum, suauissimum pastum animorum, magnumque ornatum rerum secundarum, deleuerunt: ac paruo spatio temporis fructus magnorum ingeniorum, qui valde vtilis erant aliis ingeniis excolendis, ac quidquid denique ad eos exoliendos pertinebat, perdiderunt. Quare non parum fortasse in illos quadraret, quod Spartiates quidam in Philippum Macedonem, illum Alexandri patrem, fertur dixisse: cum enim Lacedæmonem nuntius venisset, Olynthum eum euertisse, atque in nobilem, ac copiosam Græcorum urbem rabiem omnem suam exercuisse, inquit, regem eum æqualis illi urbis condendæ facultatem nunquam habiturum. Sed vetus hoc incommodum, & quod longinquitate temporis pænè tenebris inuolutum est, amplius non deplem: optemus potius, ne huiuscemodi aliquid in mentem veniat nostri sæculi principibus, ac maturiore consilio in deliberatione omni de hac re, vtantur. Vt si quando etiam duri quidam ac pænè agrestes, siue qui tristitia hac sua commendari velint, huiuscemodi aliquid suaferint, consilia ipsorum mala uasque contemnant, ac nullo modo Musis bellum indicant: cum enim vita nostra, malis multis ac molestiis vndique cinctæ, aliqua egeat oblectatione, nec continenter versari possit in laboribus, requietemque nullam capere tantarum defatigationum, quæ remissio animi honestior est, ac magis probo viro, liberaliterque educato digna? Nam imbecilla ætas, & quæ nullo pacto voluptate diutius carere potest, nisi in animi voluptatibus aliquibus occupatur, corpori se totam tradit, atque illius cupiditatibus explendis ardentè incumbit. vt vitam ita degere videatur magis beluæ alicuius, quàm hominis propriam: quia neglecta meliore parte sui, deteriori seruit, rationemque appetitui patitur obtemperare. Præterea fructum illum, qui maximus ex hoc studio percipi potest, de quo supra disputatum est:

qua

qua enim alia re magis ad virtutem colendam adolescentes, quàm vocibus poëtarum inflammantur? aut quomodo illi magis à vitis reuocantur, turpitudinemque eorum propè oculis intuentur, quàm spectatis, & tanquam ante pedes positis exemplis illarum rerum, quæ summo consilio à poëtis, ea de causa, describuntur? Nec Platonis auctoritas, quominus poëtas diligamus, studiumque ipsorum toto pectore colamus, debet nobis obstare. qui putatur non valde amicus ipsis fuisse. quippe cum ducem eorum optimum è rep. illa, quam finxit, quamvis ornatum vndique, ac summo quoque honore affectum, eduxerit, atque exterminarit. vt qui credere et sententiis ipsius quibusdam: totaque demum ratione illa, infici multum, atque deprauari mores hominum eorum, quos suo quodam, ac nouo modo institutos, illic viuere voluit: ac si id facerent, plenè, perfectèque beatos futuros existimauit. ipse nanque perspicitur magnopere hac arte delectatus fuisse, sermonesque ipsius eruditissimi, atque politissimi referti sunt vocibus poëtarum. accurati vero eiusdem interpretes longè aliud ipsum sensisse arbitrantur: nec minus aliquid unquam cogitasse, quàm Homeri dignitatem violare, quem admirabatur, ac cum aliquam eius rei occasionem nactus erat, libenter ornabat, ac summa virtute præditum esse affirmabat: ita demum illi purgare conantur hoc crimen, tanquam nullam maiorem maculam doctori suo, auctori que vitæ, inuri posse existimarint: nec alia vlla re tantum dignitatem illius, existimationemque lædi ac labefactari, quàm si crederetur ille poëtam eum infectatus fuisse, quem ceteri omnes iure optimo colerent ac venerarentur. Quod si alia nulla ratione auctoritatem Platonis poterimus sustinere, opponemus ipsi Democritum, magnum illum physicum, & qui de hoc etiam præclare potuit iudicare: ipse nanque mirifice Homerum celebrauit, scripsitque ipsum: quæ verba adhuc eius illustri loco posita leguntur, cum diuinam naturam nactus esset, ope ipsius ornatum illum variorum carminum potuisse fabricare. vt qui putaret sine diuino cælestique ingenio, nullo modo potuisse ipsum, adeo pulchra, sapientiaque plena carmina conficere. nam eundem etiam, quod simile huic est, sine quodam afflatu furoris negasse quemquam poëtam magnum esse posse, Cicero testatus est. magnam autem vim apud me habet ad Homeri uirtutem perspicendam, & quasi ante oculos mihi collocandam, cum cogito virum illum ipso contentum fuisse, ac nihil amplius in ea re desiderasse, cui unus hic mundus satis non fuit, sed innumerabiles uel infinitos potius, mente animoque peragrauit. Hanc igitur artem, tantopere generi humano utilem, cum ipsam ualde probaret: & quantos fructus ferre posset, præclare videret, iudicio suo ac cognitione multa pulcherrimarum rerum ornare voluit Aristoteles: simulque, quæ ipsius tractandæ optima ratio esset, amatoribus illius indicare: gratiaque multum ipsi, ac dignitatis aduersus eos, qui eam non magnopere diligenter, conciliare. nam non deerant etiam qui, eam colentes, in aliqua re, ignoratione ducti, peccarent: quos corrigere, atque in veram viam reducere, rectum esse existimauit. Quod si quis hoc unquam efficere eximie potuit, ille in primis, uel potius unus omnium mortalium, huic rei præstandæ idoneus fuit: & quia quæ laudi, aut vitio poëtis darentur, longo tempore Athenis obseruaret: et quia ingenium id, iudiciumque habebat, quod metiri res omnes facile valeret: veramque illarum formam cerneret, atque aliis etiam, qui cupiditate ipsarum capti forent, demonstraret. Semper verò eum studium hoc amasse multis modis intelligitur, in quibus hoc etiam non paruum animi ipsius erga illud indicium est: quod scripta sua omnia testimoniis poëtarum referat: sæ-

peque

peq; verum esse quod sentit quacunque de re, auctoritate ipsorum comprobavit. Valet etiam plurimum ad idem declarandum, quod cum à patre ipsius, prudentissimo rege, Alexandrum suscepisset instituendum, & omni eleganti doctrina: &, quæ tantæ spei puero conueniret, expoliendum, Homerum in primis illi proposuit: ingeniumq; ipsius in virtutibus eius summi poëtæ contemplandis exercuit: cum enim alterum Homeri opus ab ingenioso viro, ac multum in hac re vidente, vocatum sit pulchrum humanæ vitæ speculum: quis non fatcatur imaginem magnanimi uiri, ac fortissimi regis Iliade expressam esse: nec potuisse optimum, sapientissimumq; præceptorem verius illum informare, & simulachrum eius vitæ, quam sequi postea ipsum oporteret, ante oculos illi melius collocare, quàm si monstrasset ei Achillis virtutes, artificiumq; poëtæ docuisset in illo heroe fingendo, ceterisq; principibus Græcarum copiarum, & ipsis clarissimis viris, exprimendis? Inde autem natus est admirabilis ille amor magni illius regis erga magnum eum poëtam, quem multis modis significauit, ac nullo tempore passus est minui suo in pectore, atque extenuari. quod mirari non debemus, cum in animum eius tenerum singulares virtutes: incredibilemq; industriam huius diuinissimi poëtæ acutissimus magister studiosè, & quanta maximè diligentia possèt, inseuisset. Nam Alexandrum postea, virum factum, militarisque disciplinæ vsu etiam valde peritum, Iliadem bellicæ virtutis viaticum existimasse semper atque appellasse, ab iis qui res ipsius gestas scripserunt, comitesq; itinerum eius fuerunt, litteris proditum est. Eundem etiam Achillis facta magnopere admiratum fuisse: è numeroque heroum omnium plurimum illum amasse, testatur honos, quem cineri ipsius atque osibus habuit. Cum enim, bellum illaturus regi Persarum, Ilium venisset: vel, vt alij volunt, in Sigeum: illicq; Mineruæ hostias immolasset, simulq; heroas re diuina illis factas, sibi propicios reddidisset, columellam super tumulum Achillis stantem, vixit vnguentis: nudusq; vnà cum sôdalibus suis circum ipsam cucurrit; coronaq; illic imposita beatum Achillem prædicauit, quod duo illa multum peruagata: & quæ paucis admodum in vita contingere, consecutus esset. Consecuisse præterea Aristotelem libros non paucos Homericarum quæstionum, memoriæ à veteribus proditum est. quemadmodum etiam separatim eum tragoediam ornasse: omneque demum hoc studium aliis quoque scriptionibus suis illustrasse. Incubuit igitur ille in hanc rem toto animo, atque, vt existimare licet, quod conatus est, absoluit, cumulateq; perfecit: omnesq; partes poëticas subtiliter pertractauit. Cum autem dicendi etiam studium expolisset: atque ad intimas ipsius partes acie ingenij sui penetrasset, magistrosq; demum illius, artem, quam profitebantur, docuisset, eadem naturæ diuinitate quid boni, maliq; in hac ipsa committi possit, declarauit. in quo etiam plus ne, an minus laborarit, non facile affirmarim. Nam cum illic plures habuerit, qui ante ipsum in id opus incubuerint, doctoresq; illius studij, vt potuerunt, extiterint, hanc contra artem primum ipsum aggressum fuisse iudico: neque enim vlli memorantur, qui id efficere tentarint: vt post Aristotelem etiam, qui aliquid ipsi addiderint, multumq; in eo progressi sint, minime feruntur. Non falsò etiam fortasse putaret, qui crederet hunc doctissimi viri laborem magis profuisse ad scripta veterum poëtarum iudicanda: uirtutesq;, ac vitia illorum intelligenda, quàm nouum aliquem, qui in eo studio cum laude versatus sit, informasse, & perfectum vndiq;, atque absolutum reddidisse: neque tamen id auctoris ipsius culpa factum est: sed vitio potius eorum

rum temporum, quæ, postquam ille editus ac diuulgatus est, Athenis, reliquaq; in Græcia, consecuta sunt: ita enim omnia Macedonum armis, intestinisq; malis illic perturbata sunt, vt vetera instituta Athenienses dimiserint: ac novos mores, miseræ illi fortunæ conuenientes, paulatim didicerint: otij vero, ac pacis hæc studia focia sunt, florentibusq; rebus gentis alicuius ac populi, non tantum tranquillis temporibus, maxime frequentantur. Romani autem poëtæ ad præcepta hæc, nisi fallor, non multum aures patefecere: neque auctoritatem huius summi doctoris in studio suo secuti magnopere fuere. tragici nanque, ac comici totos se ad fabulas Græcas vertendas dederunt, nec noua multa argumenta studiose finxerunt. Epico vero carmini colendo apti in primis, vt arbitror, Lucretius, Catullusq; fuissent, si eorum alter veriore materiam cepisset, in qua versibus complectenda ingenium exerceret: alter vero longiorem ætatem vixisset, cum iuuenis adhuc tale specimen huius poëmatis dederit, vt non male de ipso hoc ariolari possimus: ambo autem magnis ingenij præditi fuere: iisq; luminibus poëmata illa sua referere, vt si toto pectore in hoc amplum argumentum incubuissent, nullo negotio pares illi tractando, omniq; virtute cumulando, futuri fuisse intelligantur. nam quanta in vtroq; fuerit facultas scribendi, elegantiaq; orationis, cum ea ætate vixissent, qua maximè Latinus sermo purus, sincerusq; esset, quid attinet disputare? Successit his Virgilius, non magno sanè spatio temporis interiecto. sed, quo grauia in primis mala, atrociaq; exorta sint, & quæ, vt veterem statum eius ciuitatis labefactarunt ac pænè Romanum imperium euenterunt, ita Latinum sermonem, extincta omni nobilitate, totum in quinuarunt: & antiquum omnem leporem ei eripuerunt. hic igitur, cum idoneam materiam, propriamq; eius carminis sumpsisset, plurimum ipsam studio diligentiaq; sua exornauit: ac quod arte iudicioq; præstari potuit, egregiè perfecit, atque cumulauit. nam & Homerum ducem sibi proposuit, ipsumq; omni in parte sui poematis accuratè expressit, vel vt quidam volunt, potius expilauit. quin certè tanquam apis quædam, singulos eius flores, vt tragicorum etiam, reliquorumq; optimorum, & Græcorum, & Latinorum poetarum lustrauerit: indeq; suauissimum mel confecerit, dubitari non potest. Sed tamen hic magnus, & qui studio illo suo, curaq; adiutus, primum facillè locum inter suos sibi vendicauit, ac iudicio multorum cum Homero etiam de primo loco ac palma concertarit. Sed vt ad opus Aristotelem, artemq; hanc redeam, iacuit diu ipsa: & pænè vndiq; tenebris oppressa atque extincta fuit. quippe cum è tribus libris, primus tantum in vita relictus sit: reliqui autem duo qui consequebantur, interierint: nec vestigium eorum vllum restiterit. nam ad hunc numerum librorum, quos scripserit de hac arte, peruenisse Aristotelem, testimoniis veterum auctorum perspicitur: & Plutarchus enim in Homeri vita tertij libri mentionem fecit, non longè à principio eius benè longæ scriptionis, vbi de origine eius poëtæ disputat, ac quid de re illa memoriæ prodiderit Aristoteles, diligenter commemorat. Sed etiam Laertius in Socratis vita narrat Aristotelem in iij. libro *περὶ ποιητικῆς*, dixisse optimo illi viro sedulo aduersatos fuisse Antiochum Lemnium, & Antiphontem interpretem portentorum. Præterea ipsemet in viij. libro de optimo statu reip. testatur, se accuratè, copioseq; disputasse de purgatione perturbationum in his, quæ scripsit de poetica. nec non & in primo itidem, & in iij. libro de arte dicendi exponit, se de facetiis, omniq; ipsarum specie seorsum differuisse in iisdem de poetica scriptis. quarum rerum vix vmbra quædam nunc reperitur

in hoc libro, quem in manibus habemus. præterquam quod nullo modo verisimile est ipsum, accuratum in primis doctorem, multas partes huius operis neglecturum fuisse. & eas quidem non paruas: imperfectumque demum id, atque inchoatum reliquisse: aut enim non attingendum id fuit, aut postquam manus illi admouisset: partesque ipsius aliquas accurate persecutus esset, reliquas etiam expolire debuit: propositumque suum ad exitum perducere. nam quin statim in principio huius operis comœdiam appellaret ipsamque ornandam sibi proposuerit, dubitari non potest. quomodo igitur ipsam, si opus plenum, integrumque esset, omittere potuit? Vtinam potius hunc unum librum, qui restitit, totum, integrumque esse affirmare possemus, ut scripturam hanc ipsam mancā, debilemque esse asseuerare non timeamus. Neque tamen ob id minus nobis gratum, acceptumque hoc, quod tenemus, esse debet: cum enim ipsum è magna quadam procella, naufragioque saluum sit, videtur, à nobis ea de causa magis custodiri, ornarique debere. præterquam quod ita multa præcepta in ipso continentur: disputationesque tam acutæ, & poëtæ informando necessariae illic existunt, ut omnis opera in eo diligenter legendo bene collocetur: fructusque sine dubio maximus inde capiatur. Sed, ut significauimus, iacebat hoc præclarum opus: nec aliquos adhuc acres sui amatores nactum fuerat: quamuis enim formis excusum iam, diuulgatumque foret, Georgiusque Valla in Latinum sermonem ipsum vertere conatus esset, non tamen adhuc, quia nulla magna diligentia in eo illustrando adhibita fuerat, in usu, honoreque vlllo erat. quum constet eruditissimos etiam viros, qui omnem ætatem in humanioribus litteris expoliendis consumpserunt, accuratè ipsum non legisse: neque inde unquam testimonia vlla citasse. Exortus postea est Alexander Paccius, cuius meus, qui studio præterea hoc ipso vehementer tenebatur: ac tragœdiam etiam quandam, inuento nouo genere versus, nostro patrioque sermone conscripsit, ut plures etiam è Græcis poetis, non sine laude & industria multa, partim eodem nostro: partim Latino sermone expressit. ille igitur ita acriter hoc opus amauit: ut semper in manibus illud haberet: ac de nulla re magis cum hominibus doctis, versatisque in scriptis huius philosophi loqueretur. Quare cum incensus desiderio ipsius esset, ac nulli labori parceret, ut eum adiuuaret, cum antiquis libris, cuius rei potestatem magnam nactus est, cum gratia apud Clementem VII. Pont. Max. floreret, peruulgatam scripturam contulit, & multos sine dubio locos emendauit. Sed etiam, cum idem arderet studiis omnis elegantis doctrinæ: in primisque, ut traditum est, artem hanc coleret ac frequentaret, ut magis familiarem sibi hunc librum redderet, singulasque sententias accuratè ponderaret, in Latinum sermonem ipsum vertere aggressus est: nec tamen plenè, quod animo contendebat, effecit: conatui enim illi egregio mors obuiam iit, ac singulare bonum, quod inde nasci potuit, fregit ac disturbauit. inchoatus igitur, imperfectusque labor ille honesti ac probi viri exiit: nec tamen non studia aliorum non parum excitauit. In idem opus non multo post Franciscus Robortellus toto pectore incubuit: qui & annis, & eruditione florens, consumptis in tam præclaro, arduoque opere plurimis vigiliis, hunc librum primus scriptis suis illustrauit. plurimumque caliginis inde sustulit atque dissipauit: nec non ope antiquorum librorum, non nullas præterea ex eo maculas deleuit atque exturbauit: cum enim multa ille legisset, fabulasque omnes omnium poëtarum diligenter versasset, ac sedulo in primis Græcos scriptores, in quibus varia, multiplexque doctrina existit, volutasset, bene paratus

in hanc

in hanc palæstram venit, quare non sine causa, magnam inde laudem, gloriamque reportauit. Descendit statim in eandem arenam egregiè & ipse alia parte ornatus, ac scientia omni subtili comitatus, Vincentius Madius. qui cum ætatem omnem in grauioribus libris eiusdem auctoris contriuisset, atque in celeberrimis gymnasiis scripta ipsius interpretatus esset, laborem etiam hunc viribus suis indignum non existimauit, atque in eo sustinendo omne ingenij sui robur contendit: hic & singulas sententias diligenter examinauit, ac quæ ob stare illic, pugnareque inter se videbantur, cognouit: adhibitaque diligentia plurima nodos plures dissoluit, atque extricauit. & ne longior in laudibus ipsius persequendis sine vlla necessitate sim, quippe cum liber ipse, plenus eruditionis ac diligentia, in manibus sit, vtilem valde operam suam in hoc præbuit atque collocauit. Sed nescio quo pacto ego, dum hos verè ornaui, & quantopere ad hoc munus obeundum instructi accesserint, significauimus, errorem animi mei magis indicauimus. qui non ita fortasse idoneus huic operi, neque par tanto oneri sustinendo, tamen illud suscepi, & quasi cum illis contendere voluisse, possum existimari. à qua sane mente, consilioque longè semper afui: ac quiduis aliud magis animo meo cogitauimus. quod sanè verum esse, atque ita prorsus se habere, res ipsa, ut arbitror, ratioque, quam in hac scriptione mea secutus sum, declarabit: meque omni huius turpissimi criminis suspitione liberabit. Sed, ut rationem mei consilij aperiam, ac quid denique me, ut tam erummoso nauigare salo, impulerit, studium id fuit iuuandi, & amor erga hunc optimum scriptorem incredibilis: cum enim olim diligenter libros eius de arte dicendi legi: ac studio, vigiliisque meis quantum potui illustraui, eodem tempore hunc etiam libellum, non valde alienum ab eo argumento, accuratè versauimus, & cum ipsius obscuritatem animaduertissem, ac quam malè ille à vetustate tractatus fuisset, cognouissem, aliquid lucis ipsi adportare; plagasque non nullas aliquando eiusdem sanare mihi videbar. cumque diutius in hac mente fuissem, cœpi sperare, si id facere perrexissem, tempore futurum esse, ut adiumento alicui ad eum intelligendum iis, qui non tantum in eo laborassent, futurus essem. Quod vero falli in hoc, decipi que magnopere potuerim, admirandum non est, cum nihil tam difficile omni homini sit, quam scire, qui sit, ac quid præstare possit, videre. hoc igitur fortasse mihi fraudi fuit, ac quod primò, si totum mihi propositum fuisset, meritò me perturbasset, atque ab eo conatu penitus abduxisset, paulatim susceptum, non tam arduum, laboriosumque mihi visum est. Sed his omnibus rebus nunc relictis, ignosci arbitror oportere illis, qui desiderio iuuandi ceteros capti, splendoreque laudis occitati, maius aliquod onus suscipiunt, quam vires eorum valeant sustinere. hanc igitur mihi quoque veniam dari rogo: præsertim si liuor nullus, obtrectatioque in hoc meo labore apparebit: quarum rerum umbram omnem, speciemque, ut illæ (nisi fortasse nimis mihi placeo) ab animo meo absunt, ita inde delere, ac funditus extinguere conatus sum. Accesserunt postea preces amicorum, assiduæque ipsorum voces, ut quidquid & ipse inuenissem ad hoc studium illustrandum aptum, diuulgarem, & cum amatoribus ipsius maximis communicarem: ego enim, ut timidè semper ac pedetentim ad hoc opus accessi, & in singulis ipsius partibus multum hæsitauimus, ita ad extremum hoc consilium capiendum valde cohorrui, & tanquam scopulum aliquem prolationem in medium mearum harum vigiliarum reformidaui. Nam quin cupidi ipsius multi inuenirentur nunquam dubitauimus: neque enim con-

b ij tingit

tingit hic, quod in altero illo studio, arteque dicendi vsu venit, vt in liberis tantum ciuitatibus ei locus sit, vigeatque solum tranquillo statu reipublicæ, atque omni strepitu belli procul fugato. cum enim & illic maximè floreat, ac secundis ipsarum rebus magnopere delectetur, gratum tamen est regibus, honoresque ac præmia magna adipiscitur ab opulentissimis quibusque hominibus: idemque rerum aduersarum solacium ac perfugium magnum est. Quis enim nescit Aeschulo ab Hierone Siculo maximos honores habitos esse? qui cum Athenis discessisset, existimans se ignominia notatum, quod ipsi seni adolescentem Sophoclem, qui tum primum in scenam venerat, delecti iudices anteposuisissent, eumque victorem illius certaminis sententiis suis declarassent, in eam potissimum tellurem se contulit: tyrannoque illi mirificè gratus & acceptus fuit. vnde statim præclarum ipsius factum, beneficiumque in illos homines maximum ingenio suo celebrauit: condebat enim Hieron tunc Aetnam urbem. vnde poëta ille, argumentum hoc sui carminis fecit, fabulamque eo nomine docuit, qua & auctorem eius beneficij ornauit, & hominibus, qui illic viuerent, beatam vitam ominatus est. Apud Archelaum etiam Macedonem, vixisse multum Euripidem, notum est, qui rex tam benignus in eum poëtam fuisse fertur, & tam sæpe maxima pecunia, muneribusque amplissimis eum ornasse, vt magnum sane pondus auri aliquando Euripides magno animo recusaret: atque in eo contra preces ipsius perstitit: aliquando totam illam pecuniam sodalibus suis necessariisque Athenas miserit, ne animum regis erga se penitus videretur repudiare. nam Menandrum etiam, qui alteram scenam coluit, à Ptolemæo primo Aegypti rege magnis propositis donis euocatum fuisse, memoriæ proditum est. Sed alia plurima, si maiore confirmatione res egeret, exempla occurrerent: nec solum vetera, verum etiam noua, magisque huic ipsi ætati propinqua. quamuis negari non possit, quin hæc rariora sint, vt propter misera etiam, & valde calamitosa superiora tempora, non ita multi fuere, qui huic laudi toto animo incumberent, quamuis non penitus illa vnquam extincta sit. cum in aliqua semper gente omni ætate aliqui extiterint, qui vt potuere tunc studia hæc colerent, atque amarent. In quo etiam verè patria hæc nostra gloriari potest. quæ ingenia illa tulit, quæ prima hanc laudem renouarent, atque omnibus aliis, qui aliquid ipsius lingua scripserunt, longo interuallo præstarent. ij autem fuere, vt vno omnium consensu patet, Dantes, ac Petrarca, qui inter alios eius sæculi poëtas, tanquam lumen aliquod emicuerunt. eorum verò alter, ætate prior, & amplitudine argumenti maior, & cognitione omnium scientiarum inlustrior, poëma confecit, stuporis plenum, & diuinitate multa refertum. Quod si aliquem inferiore ætate natura armauit, ac si quis se ad scribendum diuino spiritu afflatus contulit, hic profectò is fuit: neque enim humanis viribus nixa mens vlla, quæ vidit ipse, & vt nos videremus effecit, potuisset vnquam contemplari. Qui successit autem illi, quum minorem materiam sumpserit: est enim Petrarchæ poësis, vt de Anacreonte illo Teio, Cicero memoriæ mandauit, tota amatoria: multum tamen ipsi dignitatis attulit, honesteque in primis atque ample teneras illas res, ac molles pertractauit. cum contra Græcus ille & turpiorem amorem celebrarit, & vini plenum, temulentiaque poëma condiderit: ita se demum noster, in eo opere gessit, vt nihil in eo videatur posse desiderari, quod ad argumentum illud ornandum, atque omni laude cumulandum faciat. Cum igitur elegans hoc studium tantum adiumenti ceperit à nostris hominibus: nec tantum in-

uenti

uenti sint apud nos, qui magnificè, præclareque ipsum coluerint, sed etiam palam ex eo tulerint, cur non debui. & ipse, si quid opis ipsi adferre possim, valde conari. & cum eximium carmen scribere non valeam: nec etiam fortasse re-
tè id faciendi rationem aliis tradere, eum saltem, qui summo ingenio præditus hoc fecit, artemque hanc docuit atque omni eleganti suppellectile locupletauit, scriptis meis adiuuare: & præcepta, quæ dedit, vetustate ipsa, & præterea aliis malis corrupta multum, atque obscurata, sedulitate mea illustrare? Cum autem nunc explicationem huius libri, finem mei laboris esse statuerim, habeam tamen instituta quædam alia, quæ valeant aliquid ad artem hanc ipsam ornandam, commodiore tempore illa diuulgabo, vt nulla re, quæ possim, desinam ipsam expolire, si modo id, quod conatus sum, vllam in partem efficere potui, atque præstare. Vt autem omnes ingenij mei vires contendi in singulis sententiis explanandis, ita diligentia plurimum, studijque adhibui in antiquis exemplaribus conquirendis: cumque omnes, quæ apud nos sunt, bibliothecas perscrutatus essem, opera etiam amicorum, industriaque in hac re vsus sum. qui vt studio meo inferuissent, ceteras Italia omnes excusserunt, vnde aliquid aptum ad hunc librum purgandum posset exprimi. Sed se potius in hoc illi studiosos mei, diligentesque præbuerunt, quam auxiliij multum mihi, opisque, ad id quod quærebam, tulerunt. quod sanè ipse admiratus non sum: sciebam enim vulnera, quæ imposita erant huic operi, multis ab hinc sæculis eò comportata fuisse: videramque ipse olim, ac diligenter tractaram volumen quoddam antiquissimum, in quo cum vnà cum aliis non nullis bonis auctoribus, fideliter scriptis, hic etiam liber esset, nihilo melior illic ille multis locis, quam peruulgatus quilibet, typisque excusus erat. quare desperaui aliquid boni inde posse expectari. Totum igitur me contuli ad lectionem communem diligenter spectandam, quam tamen arbitror me multis locis emendasse, ac studio meo meliorem reddidisse. quod partim feci ope illorum ipsorum, cuiusmodi erant, scriptorum librorum: partim collatione aliorum locorum, ac testimonio denique, auctoritateque quorundam veterum auctorum. vt coniectura etiam aliquando, acerrimaque animaduersione animi mei. quod tamen pudenter (nisi fallor) & cautè feci: semelque tantum, aut iterum, aliquid mihi, necessitate coactus, in hoc permisi: aut, si quis etiam hoc vult, arrogauit. nec recusò etiam, si forte deceptus sum: nimisque in hoc mihi tribui, quin opinio mea refellatur: veritasque ipsa iudicio meo anteponatur: omnia enim malo, quam huic diuino, atque vtili in primis operi, cui plurimum prodesse studui, videri obfuisse, aut aliquid ipsi macula aspersisse. Nam in hoc quoque simplicitas animi mei, cupiditasque infinita iuuandi apparebit. quòd vt labor hic meus communior sit: sententiæque auctoris minore cum molestia percipiantur, ab his etiam, qui ipsius linguam non didicere, singula verba expressi, ac ne ordinem quidem illorum plerunque variaui: hanc enim rationem, rudem penitus atque inornatam, aptiorem semper existimaui scriptis huius doctissimi, atque acutissimi scriptoris exprimendis. qui nanque in præceptis alicuius artis, rebusque subtilibus, atque obscuris vertendis, elegantias sermonis sectaretur, hic studio illo suo (vt opinor) potius officeret, quam lectorem adiuuaret: ac scrupulos sæpe magnos in animum eius infereret: oratio enim eorum, qui aliquam artem tradunt, longe diuersa est à genere dicendi oratorum: & eorum denique, qui multum in eo studio versati sunt: quamuis enim illi tunc longè alij scriptioni incumbant, retinent tamen non parum

b iij frequen-

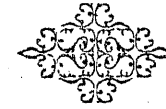

frequentatæ ab ipsis locutionis : resque omnis aut multum augere, aut contra conterere valde, & extenuare consueverunt. Hoc etiam, vt apparet, vidit Melanthius : acutus valde & ingeniosus poëta, vitiumque nimis expolitæ orationis significauit : cum enim quæsitum esset ex eo quid sentiret de tragœdia Diogenis, respondit non posse se ad eam oculis penetrare, nominibus vndiq; tectam atque obscuratam. Eodem igitur pacto acuti sensus Aristotelis non poterunt indagari, si granditate verborum specieq;, tanquàm velis quibusdam, operi fuerint atque adumbrati. Quia in re fortasse plures, non parum lapsi sunt, qui diu versati in illo scriptore, verborumq; splendore, ac copia diligenter notata, stilum Ciceronianum huc transtulerunt, atque in hoc potius studium omne suum : quàm in sensibus philosophi exprimendis posuerunt. quod nullo modo (nisi fallor) fieri oportuit : eruditio enim doctrinaq; abscondita hinc petitur, non flores, ornatusq; sermonis ab his auctoribus expectantur. Verum autem hoc esse, prorsusq; probari debere, intelligitur etiam auctoritate illorum, qui publicè Aristoteles libros interpretantur. qui cum eruditissimi viri sint, ac de hac re egregiè possint existimare : quippe cum ipsos tanquàm incudem quandam, continenter tundant : nec vllam quamuis minutam & exilem partem eorum relinquunt, quam non subtiliter perpendant & excutiant, relicto labore hoc ipsorum, doctoreque suo ita concinnato, vt vix agnoscant : veterem illam simplicem, puramq; translationem sequuntur. nec ab ea vnquam, in quo sanè multum vident, decepti elegantia, splendoreq; vllorum verborum diuelluntur : si quis enim illic aliquantulum à vero sensu auctoris digrediat, quod necesse est, si pluribus verbis, aut ornatoribus vtatur, statim plures, ac molestæ quæstiones exoriuntur, quæ magnopere perturbant lectorem, ac sine causa ingenium ipsius exercent : cum tale nihil ab auctore vnquam prolatum, aut cogitatum sit. Cognoui ego Petrum Halcyonium, qui mirum quantum in hoc valuit : ac si conatus hic laudem in se magnam aliquam habet, non debuit non magnopere commendari. ita se certè ille in ea ratione amauit, vt non veritus sit Theodorum insectari, ac ceteros omnes, quos ille doctissimus vir, plurimumq; in hoc munere laudatus, secutus fuerat, præ se contemnere atque conculcare. hic non nullos libros Aristotelis interpretatus est, atque omnem industriam suam in eo posuit, vt sententias philosophi Ciceronis verbis exprimeret : cuius eloquentiam meritò semper probarat, & cum scribebat etiam aliquid, non infeliciter reddebat. quid autem præstare in hoc de quo quærimus potuerit, non est tempus nunc accuratè docere. laborem certè illum, non esse probatum testatur, quod in scholas philosophorum receptus non est, præterquàm quod statim exortus est, eruditus sanè & accuratus vir, qui valde ipsum accusauit, ac volumen etiam de illius in eo opere erratis diuulgauit. Possent etiam exemplis positis certorum locorum, vitium hoc ipsorum patefacere, & quàm nullo iudicio in hoc vbi sint declarare : sed quia ab aliorum culpis exagitandis toto animo abhorreo, & rem ipsam satis iam planam, & apertam esse arbitror, omni hoc labore superfedebam. Nam ipse quoque huiuscemodi aliquid fortasse efficere potuissim, si conatus essem, atque id rectum esse, ac laude magna dignum existimassim : eam enim laudem esse, dignamq; prorsus, quæ hoc nomine appelletur putò esse, quæ à sapientibus viris, iudicioq; præditis proficiscitur : non ab his nascitur, qui vmbra potius rerum, & quod in promptu est spectant, quàm vim illarum, naturamq; reconditam intuentur. Huic igitur quoque periculo me exposui : nec voces male-

uolorum,

uolorum, imperitorumq;, fructus aliorum gratia reformidauit. & cum fide demum me in hoc, quemadmodum in aliis omnibus partibus gessi, atque eam in primis seruauit. Nec tamen non auctor sum iis, qui harum litterarum : artiumq; omnium optimarum studiosi sunt, vt Græcum sermonem perdiscant. quod non magno negotio, si tantum ipsius percipere voluerint, quantum huic eruditissimo scriptori legendo, ceterisq; scientiis eo scriptis percipiendis satis est, neque longo tempore impetrabunt : ita enim paucorum mensium labore, maximos labores, in quos necessario aliter singulis diebus incurrunt, declinabunt : ac multo facilius ad occultos sensus auctoris penetrabunt : neque enim existimandum est, quemquam melius, aptiusq; sensum animi ipsius oratione editurum, quàm auctor ipse fecerit, è cuius mente, intellectuq; illi prodierunt. Qui verò semel gustata suauitate, copiaq; huius sermonis, contentus hoc non erit, sed ad fontes etiam poëtarum accedere ausus fuerit, atque inde iucundissimum liquorem haurire, & tanquàm in amoenissimis Musarum pratis requiescere voluerit, laborabit hic quidem magis. quippe cum illi festiuitates omnes, & lepòres vndiq; collegerint, & è veteri etiam memoria, peregrinisq; regionibus verba quædam eruerint, vt non pauca quoque libere satis & contra consuetudinem ipsam aut iunxerint aut immutarint. Vnde factum est, vt quidam ipsos alia lingua, quàm ceteri scriptores, locutos existimarint, & ob hanc difficultatem illos attingere magnopere reformidarint. nec tamen non labor ille maximum fructum, voluptatemq; aliquando in animis ipsorum creabit, & molestiam illam non sine grandi sœnore compensabit. Cum autem iam, quæ dicere cogitarem, ac consilio meo constituendo, necessaria existimarem, exposuerim, alacri animo ad auctorem ipsum ire iubebo. & vt omnes singula ipsius verba diligenter expendant, admonebo. quem ipsorum laborem, si studio, diligentiaq; mea plurimum leuauit, gaudebo, ac quod magnopere cupij, me plenè consecutum putabo. Sin nullum magnum, vt studui, fructum illis tuli, voluntas certè non defuit : conatusq; huius rei efficiendæ, vt vniciq; apparere posse puto, non mediocris.

PETRI VICTORII
 COMMENTARII,
 IN I. LIBRUM ARISTOTELIS
 DE POETICA.

ΕΠΙ ποιητικῆς, αὐτίς τε καὶ τῶν εἰδῶν αὐτῆς, ἣν ἑναδύα-
 μιν ἕκαστον ἔχει, καὶ πῶς δεῖ συνίστασθαι τὰς μύθους, εἰ μέλλοι
 καλῶς ἔξειν ἢ ποιήσιν: ἐπὶ δὲ ἐκ πῶσων καὶ ποιῶν ἐστὶ μορίων.
 ὁμοίως δὲ καὶ πῶδι τῶν ἄλλων, ὅσα τίς αὐτίς ἐστὶ μεθόδου,
 λέγωντων, ἀρξάμενοι κατὰ φύσιν πρῶτον ἀπὸ τῶν πρῶτων.

DE Poetica, ipsa & formis ipsius, quam vim una quæq; habet, &
 quo pacto oportet coagmentare fabulas, si poësis bene se habitura est:
 Præterea ex quot, qualibus ve est partibus: eodemq; modo & de alijs, quæ
 eiusdem rationis, viæq; sunt, disseramus, initio sumpto, ut natura mos est,
 primum à primis.

PAVCIS proponit Aristoteles, quod toto hoc opere
 conficere debet: neque enim nunc tantum indicat
 quæ primo hoc libro profèqui cogitat: cum enim ma-
 nifesto tradat se partes species ve poëtices explicare
 velle, in hoc verò de duabus tantum agat, perspicuum
 est ipsum intellexisse etiam, quæ reliquis duobus li-
 bris persecutus fuerat: multo nanque plures species
 poëtices sunt. est igitur prima hæc pars προοίσις, & σκη-
 νῆς totius scriptionis, ut Græci vocare consueverunt.
 Cum lis autem inter interpretes huius libri exorta sit,
 appellari ne debeat proœmium prima hæc pars ipsius, quid mei iudicij de hac re sit
 aperiendum videtur. Arbitror igitur rectè vocari totum hoc exordium, quod po-
 situm est ante explicationem præceptorum artis, quod aliquantum instruat lecto-
 rem, ac breui ostendat consilium auctoris, ut à Græcis interpretibus appellatur
 proœmium naturalis auscultationis, & aliorum Aristotelis librorum: nec tamen
 puto par omnino esse ac simile proœmiorum, quibus vtuntur oratores in causis
 agendis. Cum Cicero etiam in epistola quadam ad Atticum tradat Aristotelem vt
 proœmij in his libris, quos ἐρωπαικῶν vocat, vt qui crederet hæc ipsa non appellan-
 da proœmia, quibus idem in suis grauioribus subtilioribusq; scriptionibus, paucis
 in vniuersum agit de eo, quod postea accuratè explicare in animo habet: vereq;
 ita vocari debere, quæ digrediuntur à materia, speciemq; ornatus habent, cuiusmo-
 di sunt, quibus ipse vsus est in suis de philosophia libris: neque enim Aristoteles hu-
 iusmodi proœmij vsus est in his, quæ restant de obscuris grauiibusq; vllius philoso-
 phiæ quæstionibus. Sed vt intelligere licet testimonio Ciceronis, in communi-
 bus popularibusq; libris proœmia affixerat, quæ similitudinem retinerent Cice-
 roniam

ronianorum illorum. Sed his relictis. Cum Aristoteles dicat, *Ἰψαῖς, ἔσ' ἰσχυρῶς ἰψῆς*, indicans quam rationem in arte Poëtica tradenda tenere velit, recte arbitror, verèq; hunc locum à Madio declaratum, qui putauit, auctorem, cum inquit, *ἰψῆς*, poëtica arte in vniuersum intellexisse: cumq; statim adiunxit, *ἔσ' ἰσχυρῶς ἰψῆς*, eandem cogitasse in partes suas dissectā, quod etiam, ut admonuit ille diligenter, seruauit in extremo hoc libro Aristoteles cū quæ à se vsq; ad eum locum facta essent, breui illic repetiuit. Non est autem dubium, quin utroq; modo de poëtica liceat agere: potest enim explicari cōmuniter, quid sit poësis: nec nō seorsum quid epicū carmen: quidq; tragœdia, seu comœdia sit: quæ sunt species poëtices. *Ἰσχυρῶς* puto ipsum vocasse vim ac potestatem: valereq; quod ostendit se dicturum, quam vim singulæ species poësis habeant, quid prestare ipsæ possint, atque in nobis moliri, se declaraturum: ea enim videtur esse vis ipsarum, cum inuentæ sint nobis à vitijs purgandis atque oblectandis: infra quoque eodem pacto locutus est, vbi partes tragœdiæ quales sedulo ex ijs, quæ tradita iam essent, colligit: inquit enim *μελοποιῶν δὲ, ὅτι δυνάμιν φασκεῖται ἔχει ποίησαι*: sed etiam in v. libro de rep. quo loco ostendit, quæ causæ sint, initiaq; seditionum, & quod republicæ statu suo moueantur: vitur enim his verbis, omnibus iam illis expositis: *ποῦτων δὲ ὕβρις μὴ καὶ κέρδος τίνα ἔχουσι δυνάμιν, καὶ πῶς αἰτία, ἧκε δὲ ἐπὶ φασκεῖται*. Addens autem se quoque explanaturum, quomodo decet fabulas componere, vt laudem consequatur id poëma, significat compositiones etiam rerum quasdam esse vitiosas, quas oporteat vitare: alias autem rectas, omniq; labe carentes, quæ sint amplexandæ: Nam quod ipse *σωσιμαῖα ὅτι μύθος* inquit, puto verbum hoc, quamuis patiendi formam habeat, agendi notione vsurpatum hic esse, vt ipse alijs in locis: & alij itidem antiqui scriptores fecerunt: magis enim mihi conuenire videtur hic sensus apertæ rectæq; expositioni. Cum verò puter ipse contra non nullorum sententiam fabulam antecellere ceteris partibus, quæ reddunt tragœdiam qualem, deq; hoc infra diligenter differat, iam nunc semina suæ sententiæ iacit: nam in artificiosa rerum coagmentatione positum esse vult, vt poësis omnis pulchra sit, & laudem vndiq; mereatur. Adiungit autem se quoque traditurum ex quorū qualibet ve partibus constent singulæ species poëseos, vt tragœdia & comœdia: numerum enim partium ipsarum explicabit: quomodoq; partes ipsæ conformatae esse debeant, ostendet: quæ verò partes sint quantæ appellatae: & quæ quales, infra accuratè declarabit: & cur ita meritò vocatæ sint: cum hæc corpus constituent poëseon: hæc vero qualitatem tantum aliquam ipsis aspergant: Significabit autem hic partes quantas verbo *πῶσων*: quales ve illo, quod consequitur *ποιῶν*, vt interpretes acceperunt, videndum est: ipse nanque puto prius illud nomen positum esse ad numerum tantum partium indicandum, siue illæ quantæ, siue quales sint: posterius verò communiter itidem pertinere ad vim naturamq; earū omnium ostendendam, quæ sanè diuersa est, vt breui à me nunc declaratum est. ita autem sentio ex loco quoque illo, qui est vbi incipit differere de quæstionibus, quæ nascuntur in scriptis poëtarum, & earum dissolutionibus: cum enim proposito suo iam patefacto adiungat *ἐκ πῶσων τε καὶ ποιῶν εἰδῶν ἔστιν*, non possunt illæ ita inter se discrepare, vt tradite sunt dissentire partes tragœdiarum: sed tantum, vt narraui, illo pacto significatur & ipsarum numerus & vis itidem, naturaq; singularum. Pollicetur itidem se quoque de alijs non nullis, quæ sunt eiusdem rationis, artisq; verba facturum: intelligit autem, vt opinor, multa quæ valde adiuuant cognitionem harum rerum: ac sine quibus vis & natura ipsarum harum partium plenè cognosci non potuisset, quæ & in hoc primo libro & in reliquis explicata erant: neque enim puto ipsum significare quæstionem, quæ in extremo hoc libro posita est, vbi differuit vtra harum poëseon, de quibus hic disputasset, alteri præponenda sit, quia hoc non est præceptum huius artis: ac sine ipso (nisi fallor) intelligi potuit, quæ vis ipsarum sit, quamuis elegantiae causa id cumuli loco addiderit. Ostendit autem se expositurum, quæ propria sint huius methodi atque artis *μέθοδος* vero sæpe apud Aristotelem idem valere, quod ars valet & scientia, indicauit Alexander in primum Topicorum,

corum, vsus testimonio auctoris, affirmansq; illum ipsum hoc docuisse: quum enim paulo antea *μεθόδους* dixisset, paucis verbis interiectis easdem scientias significare volens, *ἐπισήμους* nomine vsus est. est autem vbi hoc facit, quo loco ostendit, quæ vtilitates capi possint è ratione illa differendi, quam tradit illis libris. idem etiam (vt opinor) fecit Aristoteles statim in initio librorum de moribus ad Nicomachum: immutauitq; hæc verba, contraria tamen ratione: quum enim prius *μέθοδος* dixisset, pro verbo hoc, inferius sumpsit *ἐπισήμους*: inquit enim, *πολλῶν δὲ πράξεων ἐστὼν καὶ τεχνῶν καὶ ἐπισημῶν, πολλὰ γίνονται καὶ τὰ τέλη*. Quomodo autè idem politissimus interpres alio loco definierit *μέθοδος*, refert Simplicius in. j. librum naturalis auscultationis. nam illic quoque in principio eius scriptionis Aristoteles vsus fuerat eo nomine: locum autem monstrasse satis sit. Quem præterea ordinem sequi cogitet in his tradendis, ostendit, dicens, se initio ducto à primis, vt natura facere consuevit, illa explicaturum: cum enim alijs etiam de causis ratio hæc probari possit, auctoritate quoque natura, ipsiusq; exemplo, recta esse intelligitur: illa enim semper diligenter hoc seruauit: in cunctis enim rebus, quas fingit, primum conformat ea quæ prima sunt, atq; antecedunt: deinde ea quæ sequuntur posterioraq; sunt: neque vnquam à posterioribus orditur. Vnde Aristoteles multis in locis, cum hoc facere velit, se ducem ipsam sequi profitetur, vt in. iij. libro de arte dicendi non longo à principio: & in libro de elenchis sophisticis, initio itidem eius scriptionis. in extremo vero primo de partibus animantium, vbi consilium suum exponit, & ordinem, quem tenere velit, relicta similitudine naturæ, tantum significat se primum à primis ordiri velle, vt in. ij. quoque eorum librorum, dicens, *νῦν δὲ λέγωμεν ὅτι ἀπ' ἀρχῆς, πάλιν ἀρχάμενοι πρῶτον ἀπὸ τῆς πρώτης*.

Ἐποποιία δὲ ἢ τῆς τραγωδίας ποίησις: ἢ τῆς κωμῶδια, καὶ ἢ διδυραμβοποιητικῆ, καὶ τῆς αὐλητικῆς ἢ ψαλμῶν, καὶ κθαριστικῆς, πᾶσι τυγχάνουσιν οὕσαι μέμνηται τὸ ὑπόλον.

Ἐποποιία iam ἔσ' ἰσχυρῶς ποίησις: adhuc autem comœdia ἔσ' διδυραμβοποιία, atque eius quæ vitur tibijs plurima: nec non citharistica, omnes imitationes sunt, si quis totum simul spectet.

Facit, quod dixerat, summus auctor: à communibus enim orditur, quæ naturæ prima sunt, magisq; ipsi cognita: commune nanque genus est: genus autem poëseos est imitatio, vt declarat, pluribus speciebus ipsius enumeratis. Non ostendit autem nunc propinquum ipsarum genus, & quod commune primo sit omnibus partibus poësis: non enim dubium est, quin illud poësis sit, sed remotius quoddam, & quod infra se habeat alias etiam non nullas artes, quibus conueniat in hoc cum omnibus generibus poëseon, quod cunctæ imitationes sint. Hoc autem facit ea de causa, quia indicarat se non de diuersis solum generibus poëtices velle præcipere, initio ducto à primis, more naturæ, verum etiam de poetica ipsa. non fecisset autem hoc, nisi genus etiam ipsius poëtices docuisset, quod sanè imitatio est. Perspicitur etiam hoc verum esse è loco quo prius, qui infra positus est: vbi enim commemorat, quid vsque eo factum sit, narrat quæ tradiderit de varijs diuersisq; generibus imitationum, satis debere videri: nec significat se poëtices solum species profectum fuisse. Euellit etiam ita scrupulus ille satis molestus, quia videbatur artes eorum, qui tibijs & fidibus vtuntur, in partibus poësis collocare. quod non omnino verum est, cum verò illæ poësis proprie non sint, quin magna ex parte imitationes sint, dubitari non potest. Nec tamen me fugit, poësin lyricam ab Athenæo vocatam in xij. libro, quo loco differit de varijs generibus saltationis: quum enim tradidisset tria genera esse scenicæ saltationis: lyricam itidem poësin eodem numero, suas quasdam habere ostendit, quas nominibus quoque diuersis appellari solitas affirmat. Nec ta-

men, vt dixi, studium illud simplex propriè pœsin vocari posse arbitror. Propter hanc igitur instrumentorum communionem : & quia plerunq̄ue hymnos odasq̄; cytharædi canunt, vt auctoritate etiam Athenæi declaratum est, versanturq̄; in eadem materia, & ipsæ quoque pœsis vocate sunt : & hic ab auctore numerantur in partibus poetices. Non numerauit autem omnes artes, quæ imitantur, vt picturam & quæ fingit è luto ceraq̄; , siue è marmore, æreq̄; , aut ligno effigies ducit Deorum aut hominum, quia non vtuntur iisdem rebus in imitando hæ, quibus vtuntur poetices species, quod faciunt duæ illæ artes, quas appellauit: habent enim præterea hæc coniunctionem cum omnibus partibus poetices artes tibicinum ac fidicinum, quia exprimunt, quod volunt, vtentes duobus illorum tanquam instrumentorum, in quibus tribus exercent vim suam cunctæ partes poetices. quod si vt cantu, & rhythmis vtuntur, metrum etiam vsurparent, essent & ipsæ quoque partes pœsis. Nunc autè cum ipsius expertes sint, eijciuntur ex ipsarum choro : & cum propè ad ipsas accedant, non sunt omnino eadem, quæ illæ. Absoluta igitur parte illa, qua proposuit: breuiq̄; nota fecit, quæ agere vellet, primum docet qua in re conueniat inter se omni parti pœseos, & quod commune omnium ipsarum sit : neque tantum quid conueniat omni parti pœseos, verum etiam artibus nonnullis, quæ & ipsæ plerunq̄ue imitantur, illud autem est imitatio. Quare imitatio, genus ipsarum est : in appellandis verò formis pœseos, primam ponit epopœiam, secutus cōmune iudicium, cui etiam assentiebantur docti quidam viri, qui putabant, quod ad dignitatem pertinet, primas huic generi carminis esse deferendas, quamuis ipse aliter sentiat. Deinde tragœdiæ studium ponit, ac post comœdiam : quarto loco studium grandis illius carminis pangendi, quod dithyrambicum vocatum est : adiungit etiam bonā magnamq̄; partem earū artium, quas qui tractant tibicines, fidicinesq̄; vocantur, esse imitationem. Nō omnem autem operam eorum studiorū esse inquit imitationem, quia qui vtuntur aut tibijs aut fidibus, aliquando nulla re sibi proposita ad imitandum, instrumenta illa musices in manus capiunt atque canunt : quod non accidit superioribus partibus : neque enim epicum opus manere potest, si non imitetur: neque tragœdia aut comœdia fingitur, quæ non mores, factaq̄; hominum exprimat. Verum autem esse, quod dixi, artes illas non semper imitari, intelligitur etiam testimonio Aristotelis, qui in problematibus. quæstione. x. earum, quæ in arte musica sunt, inquit. ἢ εἰδ' ἐκεῖ, εἰ ἀν' μὴ μίμησις, ὁμοίως ἦδ' οὐ. quærebat autem tunc, si hominis vox quolibet instrumento musico suauior est, cur ea, quæ à mente non proficiscitur, nec intelligi potest : & vt ipse loquitur, ἀπὸ λόγου est, huiuscemodi non sit, sed à tibia fidibusq̄; vincatur. tradit igitur primo id euenire posse, quia ne illic quidem, id est in arte tibicinis ac citharistæ, nisi illæ imitatæ cantu suo aliquid fuerint, idem vsu venit nec gignunt ipsæ eandem voluptatem, quam cum imitantur. Epopœiam autem vocat heroicum argumentū : carminisq̄; eius, quod ἔπος appellatur, conformationem. Vnde Cicero etiam in epistola quadam ad Q. fratrem inquit. Habeo absolutum suaue, mihi quidem vti videtur, ἔπος ad Cæsarem : intellexit enim opus hexametris versibus confectum. epiciq̄; poetæ appellantur, qui id genus poematis colunt. ἐποποιῶν autem nunc Aristoteles iuncto nomine, carminis eius confectionē appellauit. Nec tamen in altero, quod sequitur, genere poematis appellando, complicauit verbum è duabus vocibus : quarum altera poema ipsum: altera vero studium fabricationemq̄; eius significaret. secutus, vt opinor, sermonis eius consuetudinem atque elegātiā; nam non omnino necessariam hic esse uocem, quæ pangendi studium ostenderet, intelligitur, quia tertium genus poematis, id est κωμῳδία, simpliciter appellatur, atq; uno tantum nomine : nec requirere tragœdiam præter alias species poematum, ut ita appelletur, docet, quod primam quoque ita Plato separatim uocauit, ἐπὶ τὸν ποίησιν in tertio de Rep. quam complicatis nominibus uocauit Aristoteles. διδυραμβοποιικτικῶν uerò iuncto uerbo appellauit studium lyricorum quorundam, qui grande hoc carmen, ac licentiæ plenum adhibebant ad Liberū patrem ornandum, factaq̄; eius dei canenda : vnde ipsi nomen impositum erat; in alijs enim multis nominibus, quibus

quibus hunc Deum significabant, διδυραμβον etiam ipsum uocabant, quia duabus tanquam foribus vsus esset, atque inde exisset: vtero inquam Semeles ac femore Iouis. Sed hoc ipsum nomen à Deo ipso translatum in cantum, quo celebrabatur, vsurpatum etiam est à Latinis scriptoribus. Discrimen autem hoc scripturæ hic inuenitur, quod in plurimis calamo exaratis libris legitur numero multitudinis μιμήσεις, quod verius puto, ex eo maxime, quod consequitur σὺλλογον : neque enim illæ sunt omnino imitationes resq̄; prorsus eadem, sed si quis ex ipsis decerpat, in quo conuenit illis inter se, erunt imitationes: locum tamen esse receptæ lectioni, certum est.

Διαφέροισι δὲ ἀλλήλων τρισὶν : ἢ γὰρ τῶ γένει ἐτέρῳις μιμῆσθαι, ἢ τῶ ἔτε-
ρα, ἢ τῶ ἐτέρῳις, καὶ μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον.

Discrepant autem inter se tribus, aut enim quod rebus genere diuersis imitantur, aut quod res diuersas, aut quod aliter, & non eodem modo.

Cum ostendisset in quo conuenit inter se pluribus partibus poetices ac præterea duabus artibus, nunc aperit quibus rebus eadem variantur, ac diuersæ fiant: nisi enim differentia quædam extaret, quæ separarent ipsas ac distinguerent, illæ prorsus vnum, atque idem forent, nec diuersas formas constituerent. inquit igitur discrepare ipsas inter se tribus rebus: trium autem illorum discriminum, primum est: quod hæc adhibet ad imitandum hanc rem : hæc vero, illam : vtiturq̄, tanquam diuerso instrumento. Secundum vero, quod imitatur res diuersas. Tertium quod aliter imitatur quod vult : & non eodem pacto, quo alia. Hæc autem ipse infra exemplis positus explanat. Animaduertendum verò hic est, quod tertio loco posuit τὸ πρὸ ἐτέρῳις, καὶ μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον : videbatur nanque postremis verbis superfedere potuisse : nihil enim noui affert, cum idem prorsus sit, aliquid non eodem modo fieri affirmare, quod idem diuerso pacto fieri asseuerare : & tamè boni auctores aliquando hoc fecisse inueniuntur, in quibus etiam Aristoteles ipse est: habet enim non paruam vim confirmandi quod dixeris, si idem hac ratione iteraris. Magistri etiam dicendi formam hanc loquendi adnotarunt, vocantq̄; ἰσοδυαμῶν κατὰ τὸ ἀκόλλητον. Huiuscemodiq̄; est illud Homeri, cum finxit Paridem Hæctori fratri, qui eum acriter obiurgarat, ita respondentem, εἰπέ με κατ' αἴσαν ἐβέκησας, εἰδὲ παρ' αἴσαν. Nec non hoc etiam Sophoclis in ore regis Oedipi positum, gregem puerorum miserabili habitu præditum, alloquentis, ὦ παῖδες οἰκτροί, γνώτε κέκ' ἀγνώτα μοι. qui tragicus non nullis etiam alijs locis eodem pacto locutus est. Sed Aristoteles etiam non multo infra cum ait, ἢ ὡς τὸν αὐτὸν καὶ μὴ μεταβάλλοντα. In ij. præterea libro de animo, cum inquit maxime naturale esse omnium operum, quæ à viuentibus efficiuntur, gignere aliud cuiusmodi ipsa sunt, excipit quæ manca sunt & debilia, dicens ὅσα τέλεια καὶ μὴ πηρώματα : illic enim quoque videbatur sententiæ satis esse dicere τέλεια idest integra, & ad finem perducta, & tamen addidit, καὶ μὴ πηρώματα idest non inchoata, neque debilia. Addam etiam tertium exemplum eiusdem auctoris. in libro enim πρὸ ἐρμηνείας, inquit, docens quæ plures orationes forent, πολλοὶ δὲ οἱ πολλοὶ καὶ μὴ ἐπὶ ἑνὶ ἵκτι. Ὡς πρὸ γὰρ καὶ χρώμασι καὶ ἡμίμασι πολλὰ μιμουῖνται ἕνθ' ἀπεικάζοντες. οἱ μὲν διὰ τέχνης : οἱ δὲ διὰ συνηθείας : ἑτέροι δὲ διὰ τῆς φωνῆς, οὕτω καὶ τῶν εἰρημολογῶν τέχναις, ἅπαντα μὲν ποιῶντα τὴν μίμησιν ἐν ῥυθμῶ καὶ λόγῳ καὶ ἀρμονίᾳ.

Quemadmodum enim & coloribus & figuris multa quidam imitantur, effigiem illorum exprimentes : hi quidem per artem : hi uero per consuetudinem : alij uero per uocem imitantur : sic in artibus dictis, cuncta sane imitationem efficiunt in rhythmo & oratione & harmonia.

Cum tribus rebus discrepare inter se dixisset species illas poetices, & præterea artes tibicinum, ac fidicinum, quas etiam dissimilitudines exposuerat, nunc primam earum rationem explicat. Vt autem quod vult facilius probet, rei explanandæ causa simili vitur: quod enim in eo, quod ostendere vult, obscurum erat, id in ea re, vnde simile ducit, est apertum. nam quosdam, qui non tam propè accedunt ad poeti- cam, nec commune habent cum ipsa aliquod tanquam instrumentum, imitari mul- tas res, varijs rationibus vtentes, perspicuum est: non tamen omnibus planum di- versas species poetices: nec non artem tibicinis atque citharædi diuersis rebus vti ad imitandum. Tradens autem quasi instrumenta eorum, qui imitantur res aliquas, effigiem illarum exprimendo, appellat colores, figuras & vocem: antequam tamen tertium nominaret, in medio posuit inculcauitq; , quod ad superiores duas res per- tineret, quas non omnes, qui ope ipsarum aliquid reddere atque exprimere conan- tur, eodem pacto tractant: eorum enim aliqui præcepta certa secuti: cognitissq; il- lis artibus, ea faciunt: alij vero non omnino ipsarum periti, sed tantum consuetudi- ne quadam ducti, quod in illis rebus antea studij aliquod posuerunt. est igitur hoc primum molestum, quod non continenter, & nulla re interrupta, tria hæc posuit: sed alterum etiam hoc non minus, quod non eodem pacto postremum hoc appella- uit: cum enim supra dandi casu *χρῶμασι, & σχήμασι* dixisset, generandi casu hic, qui pendet à præpositione, inquit *διὰ φωνῆς*, quomodo locutus fuerat, cum de illis, quæ inculcauit, differeret: Vnde difficultas adhuc maior exorta est: Nec tamen dubito, quin ita locus accipiendus sit: voce namque manifestò non nulli res aliquas imitan- tur. Quare hæc ratio omitti non debuit. & Plato in iij. libro de rep. vbi docet quid sit imitari, vocis & ipse meminit: intelligens ipsius auxilio id sæpe tractari, vt figure quoque: ambas enim has res coniungit: inquit igitur. *ἔκδεν τὸ γε ὁμοίῳ ἑαυτῶν ἀλλὰ ἢ κατὰ φωνὴν, ἢ κατὰ σχῆμα, μιμνῆσθαι ἐπὶ ἐκείνῳ, ὃ ἀρτίς ὁμοίῳ.* Sed infra etiam rursus idem facit. Nec arbitror ordinem verborum à librarijs deprauatum: inuenitur enim Ari- stoteles hoc idem pluribus locis fecisse, vt antequam exponeret ea, quæ proposue- rat, in medio quippiam inluserit; quod ad explicandum aliquid iam traditum per- tineret: nec tamen, quod nullo negotio facere possem, multa huius *παρρησιαστικῶς* ex- pla ponam. in ij. certe libro de rep. vbi docet ciuitates ab iisdem semper regi optimū esse, quæ genus hoc reip. ferre possunt. in quas verò hoc genus induci non possit, quia cuncti ciues illic pares ingenio naturaq; sunt, oportere vniuersos variis tem- poribus participes publicorum munerum esse, antequam sententiam hanc clauder- et, inquit, æquum simul esse siue boni vim habeat, siue mali, hoc quod principem locum in ciuitate obtinere appellatur, omnes eius participes fieri, atque illud ali- quando degustare. Vbi igitur hoc docet, hoc manifestò facit. Verba eius sunt. *ὃς ὁ δὲ μὴ ἀποστῆναι, ἀλλὰ τὸ τῶν φύσιν ἴσως εἶναι ποιητῶν: ἅμα δὲ δίκαιον εἶτε ἀρχιδὸν, εἶτε ἀπὸ τῶν ἀρχῶν, πάντας αὐτῶν μετέχειν: ὃς τούτοις δὲ μιμνῆσθαι τὸ ὁμοίῳ ὅσως εἶναι ὁμοίως τοῖς ἐξ ἀρχῆς.* Nec putanda est inanis & importuna hæc animaduersio, qua docuit non omnes qui aliquid imitantur coloribus aut figuris eodem pacto id moliri: videmus enim quosdam id facere summo artificio: alios autem vsu quodam tantum. nec vi- debatur tertio tanquam membro necessaria esse hæc distinctio, cum non extet ars vlla, qua tradantur præcepta imitandi can tum auis, aut aliam rem, voce. Nam quod *διὰ φωνῆς* inquit, non φωνῆς (sic enim in omnibus calamo exaratis libris inuenitur) pu- to hoc ipsum fecisse; secutum consuetudinem elegantiamq; sermonis: ita enim quoque Lucianum in libro *πρὸς ἄρχιδόν* locutum video, cum ait *ἢ ἢ ἀλλῶς ἐπὶ, ἢ μιμνῆσθαι, ἢ διὰ φωνῆς μελλῶ δὲ α, ἢ τραγικῆ δραματικῆ γένεα.* Præterea cum non sine causa quæsiue- rint quidam eruditi & ingeniosi viri, an illud, quod auctor inquit, coloribus & fi- guris, ad pictores tantum pertineat, siue artem etiam eorum qui fingunt ex ære, aut luto, complectatur, cum figuræ sine coloribus ab his exprimi videantur, quid senserim de hac re, apparet. nec tamen id repudiandum esse vlllo modo arbitror, cum pi- ctores etiam, quiq; similitudinem aliquam eorum habent, colorib. illis figuras rerū imitentur. Quin etiam Plato in x. libro de rep. manifestò de arte pictorum loquēs, coniungit

cōiungit ambo hæc nomina. Verba ipsius sunt, *ἀλλ' ὡς περὶ νῦν δὴ ἐλέγχον ὁ ζωγράφος σκυ- πετήμον ποιῆσει δοκῶντα εἶναι, αὐτὸς τε ἐν ἐπαύλειον πρὸς τῆς σκυτοτομίας, καὶ τοῖς μὴ ἐπαύσειον ἐκ τῆς χρωματικῆς καὶ σχηματικῆς θεωρητικῆς.* Sed non inutilis mihi videtur hæc amplior partitio: certū nanq; est opifices quosdam & vt opifices, ita etiam alios nō nullos valde studio- sos alicuius rei ante oculos constituendæ, non adhibitis coloribus, formas rerū expri- mere, quos visus esset relinquere: Non possum autem probare sententiam eorū, qui existimarūt per *σχήματα* posse quoque accipi gestus corporis, motusq; varios, aptos aliquibus representandis: & si enim huiusmodi figuris imitantur saltatores, saltan- di ars vitur rhythmō. quare vna est earum, quæ copulantur in communione quasi instrumentorum cum partibus poetis: quarumq; nunc differentiæ ostendendæ in eo, quod diuersis rebus vtuntur, sedulo incumbit: atque vt id magis illustret, simile adfert aliarum aut omnino artium, aut inchoatarum: quæ quum sint magis remo- tæ ab illis, quia neque oratione, neque harmonia, neque rhythmō vtuntur, pares in hoc illis sunt, quod & ipsæ ad imitandum diuersis rebus vtuntur: quamuis non iis- dem, quibus illæ. Quum verò voce quosdam supra imitari tradiderit, perspicuum est, orationem, quamuis & ipsa vox sit, non esse intelligendam: in idem enim vitium, quod nunc demonstratum est, incidemus: sed intelligi debet vox, quæ quamuis ab homine edatur, non tamen sua propriaq; ipsius sit: nec ita distincta conformataq;, vt hominis est vox: sed communis ipsi sit cum beluis. & sanè quum voces illarum exprimat, vt auis alicuius, bouis, asini, aliarumq; rationis expertium animan- tium, vt Aristophanes fecit ranæ, quales ipsæ sunt, talis & ipsa sit necesse est. Sed vo- ce etiam hominis referuntur sonores quarundam rerum animo carentium. Simili autem exposito, docens id valde accommodatum esse huic rei declarandæ, inquit, idem vsu venire in enumeratis artibus. intelligit autem species à se supra appella- tas imitationis, id est epopæiam, tragædiam, comædiam, dithyrambicam: nec non reliquas duas sine vlla dubitatione artes, id est quas vocat *ἀδαιτικὴν, & κίθαριστικὴν*: nam non sine causa quereret aliquis qua ratione priores illas appellauit artes, quo etiam nomine in illis significandis infra vitur, vbi inquit, *αὐτὰς μὲν δὲ λέγω διαφοράς τῶν τεχνῶν, ὃς οἷς ποιῶντα τὴν μίμνησιν*, an quum sint artis cuiusdam partes, non male ipsæ quoque artes vocari possunt: artem verò existimari studium imitandi oratio- ne vincita pedibus quibusdam, apertum est. ipsas igitur has omnes exprimere quoq; atque imitari inquit tribus rebus, id est, rhythmō & oratione & harmoniā. rhyth- mum autem in motu considerari, esseq; ordinem breuis ac longi motus, siue celeris ac tardi in alio genere motus constat. Cum igitur varia sint genera horum nume- rorum, non alienum erit ostendere, quem potissimum numerum putemus hic ab auctore intelligi: res enim est magni momenti, multumq; valet ad pellendam cali- ginem, quæ totum hunc locum occupauit: paucis enim & obscure profecto erudi- tissimus doctor de hac re differuit, vt quæ tunc nota omnibus peruulgataq; foret. se- cuta autem postea sunt secula, quibus hæc ratio oblita est: vterq; illa: musica è ma- nibus dimissa, nec tamen non extitere hac ætate docti quidam & diligentes viri, qui de numeris his, qui à Græcis *ῥυθμοί* vocantur, accuratè egere: conatiq; sunt opera & studio suo totam hanc rem in lucem reuocare. Existimo igitur accipi hic debere rhythmum, qui nascitur è motu corporis, pedumq; aut manuum moderata atque ordinem quandam habente, elatione ac politura. & non rhythmum illum, qui no- tatur in sonore musicorum illorum instrumentorum. nam inde quoque proficisci rhythmum suum apertum est: cum enim dixisset in arte tibicinum ac citharista- rum existere harmoniam, eodem tempore aliquo modo significauit illic etiam ma- nere rhythmum, qui perspicitur in sonore illo ordineq; eorum temporum, id est breuitate ac longitudine ipsius: vix enim numerus hic ab harmonia abesse potest, ac comitatur plerunq; illi: vbi enim ordo est acuti & grauis, illic etiam breuis ac lō- gi motus est ordo. Cum igitur varia instrumenta esse ostenderet diligens magi- ster, quibus vtentur hæc diuersæ rationes imitandi, remota magis discrepantiq; ponere debuit, non quæ ita inter se coniuncta affiliaq; forent, vt secerni diiun- giq;

giq; alterum ab altero vix possit. Cum præterea statim dicat, ipso rhythmico sine harmonia imitari saltatores: planumq; sit, quo rhythmico ars hæc utatur, quæ sine voce, sonoreq; vilo musicorum instrumentorum conficiat munus suum, videtur affirmare posse eundem profecto numerum supra etiam ab auctore intellectum esse: eam enim vim habet illud *ἀπὸ*. significatq; nisi fallor, ipso illo rhythmico. Nam valet etiam non parum ad hoc confirmandum, quod multo infra inquit, partes quasdam tragædiæ ope metrorum solum confici, ad exitumq; perducit, id est sine harmonia & rhythmico. intelligit autem illas vbi sunt colloquia personarum, mutuiq; sermones sine cantu vilo, opera ve chori: hoc enim nullo modo verum foret de numero prolato, qui notatur in breuitate, & longitudine temporis: vbi enim, hoc etiam ipso manifestò prodente, metrum est, illic necessario quidam rhythmus: metra enim partes sunt numerorum: non posset igitur aliquid confici per metra sola, vt ipse præcipit, sed id intelligitur verum esse, quia loquitur de rhythmico hoc, qui attenditur in motu celeri ac tardo: ordineq; ipsius illius motus. à quo sanè sermones personarum vacui sunt: illum vero in cantilenis chori existere declarat, quod illic erant, & strophe, & antistrophe. quæ res sine motu corporis, conuersioneq; non manent: idem autem motus sedulo seruabantur in artibus illis, quas appellauit. id est & tibicines & citharistæ, vt cantus illi postulabant, corpus mouebant: gestusq; quosdam agebant. Hæc, nisi fallor, animaduersio valde utilis est, euellitq; ex pluribus locis huius libri scrupulos nō paruos. Orationem autem dixi, quod apud auctorem est *λόγος*. Ita vero locutus est, quia satis nunc habuit distinguere hanc imitandi rationem à superioribus, quæ sine oratione imitantur, cum ipsa oratione utatur voceq; propria hominis ad imitandum, atque ipsius auxilio conficiat quod vult. vnde ipse aliquando in questionibus ad harmoniam pertinentibus dixit *αὐτὸν λόγον ἀδελφῶν*, intelligens cantum, qui quamuis humana voce edatur, intelligi tamen non potest: neque à sensu animi proficiscitur. nec non etiam alio loco vocauit *αὐτὸν λόγον μέλος*, cantilenam in qua oratio adhibita non esset, *λόγος* enim illic, quoque appellauit orationem pedibus illigatam, ac cantilenam deniq; huiuscemodi naque oratio ad tibiam atque citharam adhiberi solita est. intelligit igitur hic etiam, quamuis communiore hoc nomine nunc utatur, orationem certis pedibus illigatam, ac metricam denique: huiuscemodi nanque est oratio, qua vtuntur poætæ, quæ quamuis mensuras adiunctas habeat, negari non potest, quin oratio sit: Vnde & si non plene: recte tamen ipsam orationem vocauit: Contra autem infra fecit: cum enim vtrunque significare vellet: coniunctionemq; hanc duarum rerum intelligeret, alterum tamen tantum appellauit, id est metrum: intelligo autem locum hunc, in quo duobus mutatis nominibus, eandem res ostendit, dicens, *εἶσι δὲ τινὲς οἱ πᾶσι χρόνοντα τοῖς εἰρημοῖσι: λέγω δὲ, οἶον ἔνθ' ἄμφω καὶ μέλει καὶ μέτρον*. Accipi vero debere ita *λόγος*; intelligiq; ab auctore orationem metricam, certis ipsius testimonijs confirmabitur: eò autem fidentius posse me puto iam nunc affirmare orationem hanc vincam pedibus requiri omnino, vt verum legitimumq; poëma condatur, quia video illos, qui contra senserunt, doctissimos profecto viros, ac numero etiam plures, id protulisse, fretos hoc ipso loco, vt illo etiam, qui paulo post sequitur. Cum epopœiam inquit *ὑπὸ λόγοις ἔτι*: quorum fundamentum, si tentatur, manifestò ipsorum opinio evertitur. Labefactatur autem, si ostenditur, longe aliter ipsos capiendos esse: nulla enim alia, vt videtur, auctoritate tantum nituntur: sed vt dixi, de hoc sæpius disputabitur. Tertium autem est harmonia: quod cum Græcum verbum sit, receptum tamen est in Latinum sermonem: sed idem etiam in patrium nostrum radices egit. Qui autem de arte musica scripsere, quid nomine illo significaretur, tradiderunt: affirmaruntq; harmoniam esse plurimum ac dissidentium vocum in vnum redactam concordiam: quam tamen hic harmoniam vocat: infra, vt supra à me citato testimonio declaratur, appellat *μέλος*. Notanda verò est locutio hæc, *ποιεῖται τὸ μίμησιν*: cum enim duobus his verbis in ea res ostendenda vtitur, & non inquit *μιμῶνται*, quod tamen solum idem penè valet, semper præpositionem adhibet illi tanquam materiæ, in qua exercetur imitatio, siue instrumenti

strumenti vim ac naturam id habere quis vult. & aut præpositionem hanc ipsam *εἰ*, quam hic, aut *διὰ*: mutato quoque casu illius quasi materiæ, vt fecit paulo post, cum inquit. *ἔτι δὲ εἴ τις διὰ τριμέτρων ἢ ἐλεγκίων, ἢ ἄλλων τινῶν ποιῆται, ἔποιετο τὸ μίμησιν*. Hoc ita se habere intelliget, qui diligenter animaduertit: nam multo etiam infra inquit. *εἰ ἄλλο τι μίμησιν ποιῆται, ἢ ἔνθ' ἄλλοις, ἔπειτα ἀφ' αὐτοῦ*. Cum autē *μιμῶνται* inquit, aut nullam præpositionem ei verbo adiungit, quod frequentius apud ipsum est, aut *διὰ*: cuius locutionis exemplum vicinū est: paulo enim infra ait. *καὶ ἄλλοι διὰ τῶν ἀριθμητικῶν ἔνθ' ἄλλοι μίμησιν καὶ ἔτι, καὶ πᾶσι, καὶ πράξει*. Sed etiam, quod paulo supra legitur. *ἔπειτα δὲ διὰ τῆς φωνῆς*, eandem rationem habet. Vnde patet etiam immutari non oportere lectionem, quod nonnulli sine causa facere tentarunt, cum hæc valde accommodata sit. Quod verò valet ad declarandum nasci à verbo *ποιεῖται*, quod superiori locutioni adhibeatur præpositio *εἰ*. in viij. libro *πολιτικῶν*, vbi de musica arte differit, *ποιεῖται μάθησιν ἔνθ' ἄλλοις* inquit, vt quamuis de diuersa re sermo sit, similitudo iam locutionis videatur eundem ortum habere. Postquam autem de ratione loquendi disputare cœpi, addam ipsum præcise dixisse *ἔτι καὶ τὰς εἰρημοῖσι τέχαις*, quum rem eodem pacto se habere in artibus, quas dixerat: idemq; illic vsu venire, ostendere vellet: quæ causa fuit, vt opinor, vt nominandi casu non diceret *ἔτι καὶ αἱ εἰρημοῖσι τέχαις*: quo casu supra vsus fuerat, cū simile posuit. Quod verò supra dixi, capi posse vnam & eandem rem nunc pro materia: nunc pro instrumento, & si quod inquit *ποιεῖται μίμησιν εἰ*, magis materiæ cōuenit, non est alienum exemplis id illustrare: qui enim in ære, cera, luto, alia ve huiuscemodi re, effingit aliquid, vtitur sine dubio rebus illis tanquam materia sui studij: ideoq; appositè dicitur *ποιεῖται μίμησιν* in illis ipsis, aut idem facere traditur ope earundem rerum: possunt nanque eadem res cogitari tanquam instrumenta referendi & ante oculos constituendi idem illud. In rhythmis igitur quoque & concentu: nec non in oratione & si res hæc solide non sunt, nec diutius illam retinent, potest forma alicuius rei aliquo modo imprimi: nec nō auxilio quoque earundem rerum illa itidem reddi potest & representari.

Τούτοις δ' ἢ χροῖς ἢ μεμεγμένοις. οἷον ἀρμονία μὲν καὶ ἔνθ' ἄμφω χρόνεται μόνον, ἢ τε αὐλητικῆ καὶ ἢ κιθαρῆστικῆ, καὶ ἔτι πᾶσι ἔτ' ἄλλοις τυγχάνωσις οὔσαι τοιαύτου τὸν δυνάμει, οἷον ἢ τῶν συνέγγων.

Hæc autem aut separatim aut mixtis seu harmonia & rhythmis vtuntur solum, & ea quæ tibias inflat & citharistica: & si forte aliqua alia huiuscemodi sunt, vt ars illa, quæ fistulis vtitur.

Ne quis crederet cunctas à se vocatas artes sine vilo discrimine vti omnibus illis rebus, penitusq; in hoc similes inter se esse, docet cum conueniat illis in hoc, quod nulla earum est, quæ non utatur aliquo, aut pluribus, trium illorum tanquam instrumentorum, discrepare tamen, quia non omnes, aut omnibus, aut vbiq; ipsis vtuntur, & quomodo tota hæc res se habeat, diligenter exponit. his enim inquit vtuntur seorsum: vt hæc scilicet vno illorum: altera vero alio utatur: aut addit, illis mixtis ac temperatis, quod quale sit, ipse declarat positis exemplis. Primum autem tradit extare, quæ utatur harmonia solum, & rhythmis sine oratione, artem inflandi tibiam: & eam quoque quæ neruos pleetro pulsat: nec non similem illis vtendarum fistularum artem: in ipsarum enim tractatione sentitur sonus, qui harmoniam recipit: & celeritas tarditasq; motus, quæ moderatæ suauem rhythmum gignunt. Non statim autem, positus duabus illis nobilioribus artibus, appellauit tertiam, quam simulachrum illarum retinere inquit, id est fistularum artem, quia ignobilior hæc est: à rudioribusq; personis tractatur. Sed tamen quia eandem aliquo modo vim habet, nō omnino seiuinxit ab illis. Sed Plato quoque in ij. de legibus, vbi de humana consuetudine

tudine imitandi & non vera perfectaq; eius rei ratione differit, vt est illa, qua musæ vtuntur, cum ostendere vellet esse etiam, quæ vtatur harmonia & rhythmis sine oratione, superiores tantum duas artes appellauit: nec eius, quæ fistulis vtitur, meminit: inquit enim μέλος δ' αὐτὸ καὶ ῥυθμὸς ἀπὸ τῶν ἡμετέρων, φιλικῆς καὶ θαρσύνης καὶ ἀληθείας προσηράμενοι. Vocat autem has φιλικῆς, quia orationem verbaq; vt tales, non adhibent: manentq; ac suo munere funguntur sine illis, quamuis moris sit aliquando versus ita canere: poëmaticsq; suauem recitationem adiungere: quod quum fit, nudæ ille, & quasi spoliata non appellantur. Animaduertendum autem idem Aristotelem infra dicere diuersis verbis, vbi tradit, extare quasdam poësis, quæ omnibus his vtantur: appellatisq; illis, addit statim, in quo discrepant inter se. *Ἀναφρασί δὲ ὅτι αἱ μὲν ἅμα παύσιν: αἱ δὲ, καὶ τὰ μέλος:* Vnà enim ipsis vtuntur, quæ mixtis ipsis & temperatis simul vtuntur. singillatim autem, quæ diuersis in partibus ipsa adhibent. Libet etiam adnotare, in omnibus quos vidi scriptis libris, singulari numero ῥυθμῶ legi, noui multitudinis, ῥυθμοῖς. sed etiam testimonio Athenæi cognoscitur studium citharædorum vti duobus iis, quæ tradit Aristoteles: sic enim in primi libri epitome legitur. *Οἱ δὲ τῆς κισσῆς ῥυθμῶν ἡκροῦντο, τῶν ἡρωϊκῶς πράξεως, ὃ μὲν καὶ ῥυθμῶ, ποιῶντων:* Vocat enim μέλος, quod Aristoteles hic ἀρμονίαν; id quod infra ipse quoque fecit.

Αὐτῶν δὲ τῶν ῥυθμῶν μιμουμένων χωρὶς ἀρμονίας οἱ τῶν ὀρχηστῶν καὶ ὅσων οὐ τοῖς διὰ τῶν χηματιζομένων ῥυθμῶν μιμουμένων καὶ ἡθῆ καὶ πάθη καὶ πράξεις.

Ipso autem rhythmo imitantur absque harmonia, qui è numero saltatorum aliquos imitantur: hi nanque per rhythmos figuratos imitantur & mores, & affectus, & actiones.

Cum confirmasset trium artium exemplo, inueniri species quasdam imitationis, quæ duarum rerum ope imitantur, id est harmonia & rhythmis, docet extare etiam quandam, quæ imitetur, quod imitari vult, altero illorum tantum, id est rhythmo sine harmonia: vt tres illæ supra numeratæ, harmonia & rhythmo sine oratione imitabantur, quod imitandum suscepissent: huiusmodi autem esse, inquit, studium quorundam saltatorum: hoc ipsum enim significare uidetur Aristoteles: durus tamen sermo est, cum sic loquatur, *οἱ τῶν ὀρχηστῶν,* & non simpliciter omnes saltatores complectatur, ita uero locutus est, ut opinor, quia non omnes qui saltant propositum sibi habent certos aliquos imitari, sed aliquando id temere atque inconsiderate tractant non enim uideo, quomodo aliter hic nodus dissolui possit. Probare autem studens quod dixerat, inquit: hi nanque ope rhythmorum quorundam figuratorum imitantur & mores & affectus & actiones, id est utentes motibus quibusdam corporis, factis ad ea, quæ uolunt, exprimenda, imitantur diuersis temporibus diuersas eas res, quas appellat: nec ad motus illos pedum, ac reliquorum membrorum, præcipue autem pedum, adiungunt aut uocem, aut sonorem alicuius musici instrumenti: nam rhythmum hunc manere in eo tantum, esseq; ordinem quendam motus, ac regulam, notum est. Cum autem monstret quos dixerat, hi dicens, nisi sententia nostra inanis est, non omnes saltatores, quos ὀρχηστῆς uocat, intelligendi, sed è numero illorum tantum ij, qui id faciunt. ῥυθμοῖς autem χηματιζομένους appellat, qui autem sint uestitiq; figuris quibusdam, ad res illas exprimendas, quarum figuram ascieunt, aptis. χηματίζεσθαι enim alienam aliquam formam recipere significat, & in eam transire & immutari: quod testimonio etiam Luciani è libro *περὶ ὀρχηστῆως,* intelligitur, qui inquit, hominem tradens mirifice esse aptum ad imitandum, atque omnes formas nullo negotio induere, *μιμητικὸν ἀνθρώπον καὶ πρὸς πάντας χηματίζεσθαι καὶ μεταβάλλεσθαι διαμόρφον.* Hi igitur, qui non adhibent motus illos rhythmosq;, quasi uestitos, & aliqua forma indutos, sunt qui non imitantur: quosq; ipse supra exclusit è cætu, gregeq; reliquorum.

Ἡ δὲ

Ἡ δὲ ἐποποιία μόνον τοῖς λόγοις μελοῖς, ἢ τοῖς μέτροις, καὶ τοῖς ἡτέροις ἢ τε μετῴσα μετ' ἀλλήλων, ἢ δ' οἱ πνι γίνεαι χωρὶς τῶν μέτρων τυχαίου ἢ μέτροι τῶν καὶ.

Epopœia uero solum sermonibus nudis, vel metris, & his quidem siue mixtis illis inter se, siue vno quodam genere metrorum utens, vt vsque ad hanc diem fecit.

Cum à numero trium illorum, quibus utuntur poëtæ ad imitandum, postremo docuisset quosdam generis saltatorum rhythmo tantum imitari, aperit nunc quænam sit species illa imitationis, quæ oratione sola sine rhythmis & harmonia imitetur, atque epopœiam ipsam esse dicit, quæ exprimat, quod intendit, solum sermonibus nudis: ita enim nunc reddam λόγοις φιλοῖς, quamuis supra, λόγον, orationem uerterim, atque hoc ut eundem numerum seruem: intelligit autem orationem nudam spoliatamq; rhythmis & harmonia: quibus, tanquam ornatibus quibusdam ac festiuitatibus, uestitæ sunt multe partes imitationis. Vt autem hic λόγοις φιλοῖς uocauit, ita in viij. libro politicorum appellauit *μουσικῶν φιλικῶν,* quæ non haberet adiunctam melodiam, & tanquam destituta foret illa, quæ crebro comes eius est, & concinniorẽ ipsam reddit. Verba ipsius hæc sunt *τιῶν δὲ μουσικῶν πάντ' ἐπιναί φάρμη τῆς ἡδύτης καὶ φιλικῶν ἔσσαν, καὶ μετὰ μελωδίαν:* neque tamen puto profam orationem hic esse accipiendam: loquitur enim hoc in libro auctor de poëtica oratione, quæ necessario certis quibusdam pedibus instructa est: quod statim ipse declarat eo, quod consequitur: est enim illud, nisi fallor, quasi correctio quædam, quæ emendat, constituitq; superiorem sententiam: quasi enim ita loquitur. Quod si aliquis contendat orationem, qua utitur epopœia, non omnino nudam esse, quia certis quibusdam ac definitis pedibus instructa est, controuersari de hoc nolo: assentiorq; metris ipsam excultam esse si hoc in externis rebus & adiunctis collocari debet. Nam alijs etiam locis usum fuisse auctorem hac particula ἢ eodem pacto. id est cum quasi corrigere aliquid uellet atque emendare, magisq; denique sensum animi sui explanare certum est. succurrunt autem mihi nunc exempla hæc, ut cum in hoc ipso libro inquit. *καὶ ὁ δὲ ποιῶν λόγους ἢ μέτροις.* illic enim quæque manifestò ipsa ualeat siue μέτροις ipso, fabulasq; appellare malumus. & in ij. de moribus ad Eudemum. *ἐπιανεῖν τῆς ἀρετῆς ἢ τῶν ὀργῶν.* planum enim est facta, quæ proficiuntur à uirtute, magis digna esse, quæ laudentur, quàm habitus illos ipso animorum, unde nunquam prodeant honesta facta. Videri etiam non sine causa posset ipsam eandem uim habere in hoc loco ij. libri ad Nicomachum. *βίαιον δὲ, ἢ ἀρχὴ ἢ ἐξέθεσις, ποιῶν τὴν ἔσση, ὃ ἢ μὴ δὲν συμβαλέται πρὸς τὴν ἀρετὴν ἢ τὴν πείραν:* uerius enim ille, cui hoc contingit, πείραν quàm ἀρετὴν appellari potest. unde, hoc fortasse cognito, priorem illam uocem quasi emendauit. Perspicitur autem hinc λόγον supra ut docui, pro metrica oratione capiendum esse: ita enim quoque hic poëticam orationem appellare cœperat: quamuis nunc sensum animi sui explicarit, quod supra non fecit. Sed ex alijs etiam locis, qui infra positi sunt, hoc certius adhuc intelligitur. Aut igitur, quod addidit, ἢ μέτροις, ambabus illis, quæ antecederunt, uocibus ut ostendi, responder: aut priori tantum. quod si factum est, crediderim ipsum, cum primum in hoc Platonem imitatus esset, qui metricam orationem quandoque λόγοις appellauit, uidentem postea hoc errorem posse gignere, illi malo remedium adhibere uoluisse, correxisseq; simul & illius & suam ancipitem loquendi rationem. fecit uero hoc ille in symposio ubi Socratem cum Agathone ita inducit loquentem. docet autem sapientissimus senex non habere se causam ullam uerendi ne pulchre illo tempore munus suum obiret in paruo cætu hominum eruditus iuuenis, cum antea ipsum uidisset præsentem animo in scenam uenire, recitaturum fabulam suam, spectante tanta multitudine. inquit igitur. *ἐπιλήσμων μοῖτ' ἀνείλω πὶ ἀγάθων εἰπεῖν τὸν Σωκράτη. εἰ δὲ τὸν τῶν σιωπῶν ἀδρεῖσθαι καὶ μεγαλοφροσύνῃ, ἀναβαίνοντος ὑπὸ τῶν*

τῶν ἀκριβοῦνται μετὰ τῆν ὑποκριτῆν, καὶ βλεψαμενος ὁρασητιον ποσὶ τῶν διακτρῶν, μέλλοντος ἐπιθετικῶ
 ὄψαι τῆν σαυτοῦ λόγους, & quæ sequuntur. An diceret aliquis hic λόγους valere fabellas,
 quæ sane notio est etiam huius nominis. Neque tamen negarim φιλοῦς λόγους aliquan-
 do à Platone sumptos esse pro soluta oratione, non simpliciter tamē, sed quæ uacua
 sit aliqua re: indeq; vocata merito foret nuda, tenuisq; vt in symposio: fecit enim
 ita illic loqui Alcibiadem cum Socrate. cum eum similem esse dixisset Marfya. adde-
 retq; in quo ipsi tantum cum illo minime conueniret. οὐδ' ἐκείνους ποσὶτον μόνον διακτρῶ-
 ρεις, ὅτι αὐτοῦ ὁργανῶν φιλοῦς λόγους τῶν τοῦ τοῦ ποιῆς. Præterea in ij. libro de legibus inquit.
 ῥυθμὸν μὲν καὶ χῆματα μέλους χωρῆς: λόγους φιλοῦς εἰς μέτρα τιθῶντων: appellat enim λόγους
 φιλοῦς, quibus pedes, certaq; mensuræ adhibitæ non forent. demumq; si tantum pro-
 fam orationem significari oportuisset, opus non fuisset addere φιλοῦς: uerbo enim
 cui hoc additum est, id fortasse significatum esset. λόγοι nanque illa ipsa oratio ali-
 quando vocatur, de qua eo loco agitur. quare cum hic (nisi fallor) agatur solum de
 metrica oratione: hæc enim poetica oratio est, dubitandum nõ uidetur, quin ea hoc
 loco illo nomine sit accipienda. nam quod ualet ad notionem confirmandam uerbi,
 quod adiunctum huic est, Plato etiam statim post superiora uerba, appellat καθάρσιον
 & ὡλησιον, quæ tantum suis proprijsq; rebus utantur, id est harmonia & rhythmo:
 nec adiunctos habeant humanos sonos uocemq; , φίλας. Neque etiam me fallit
 Aristotelem quoque ipsum aliquando de prosa uacuaq; à certis pedibus, oratione
 loquentem usurpasse φιλοῦς λόγους vt in iij. libro de arte dicendi duobus uicinis locis.
 in quorum priorē manifesto opponit ipsos metris: inquit enim τῶν μὲν ἐν τῶν μέτρων
 ποικίλα τε ποιῆται τοῦ ποῦ καὶ ἁρμῆσαι ἐκείναι: πλὴν τῶν ἐξέστικαι ποσὶ αὐτὰ καὶ ποσὶ δὲ οὐ λόγους. ὅς δὲ τίς φιλοῦς
 λόγους ποικίλῃ ἐλάττωσι. Posterior uero hic est. τὸ δὲ κύριον καὶ τὸ οἰκτιροῦ καὶ μεταφορῶν μόνον χρῆ-
 σιμοὶ πρὸς τὴν τῆν φιλοῦς λόγους λέξιν. An ne illic quoq; simpliciter uocat φιλοῦς λόγους pro-
 fam orationem, sed quæ in eo genere humilis sit: & omni penè ornatu careat: nam
 elegantie illæ, quas secundo in exemplo appellat, reperiuntur etiam in sermone ru-
 sticorum: uideturq; ipse, cum significare simpliciter uult profam solutamq; oratio-
 nem, singulari fere numero, λόγους ipsam appellare. quod fecit manifestò iterum illo
 in loco. nam inquit καὶ ἐπὶ τῶν λόγους καὶ ποιητικῶν λέξεις ἐσιν. & paulo post. ἡ δὲ τὸ πρὸ λόγους τὸ
 ποῦ τῆν μέτρων ομοῖστον εἶναι τῆν ἀλλῶν. Cur igitur infra φιλοῦς λόγους dixisset, si eandem il-
 lam sine vlla uarietate intellexisset? quis autem negare potest, quin & illa aliquo mo-
 do nuda, tenuisq; sit? alijs uero rebus ipsam spoliatam nunc accipi debere prorsus
 existimo, & sane illis ipsis de quibus hic agitur. Vt autem penitus, quod sentio, de
 hac re, testificer, arbitror alterum eorum, quæ reddunt aliquos proprie poetas, esse
 orationem metricam. nec posse quempiam uere uocari poetam, quamuis imitetur:
 eximieq; exprimat, quod uult, nisi utatur hac oratione. Idem tamen scio uocatum ali
 quando poetin argumentum aliquod fictum. poetin q; diuidi à quibusdam etiam ue-
 teribus in duo hæc quasi membra solitam. vt altera dicatur ἐμμετρο: altera uero διὰ
 λόγους. quia in ea quoque existat imitatio. Sed hanc non arbitror esse vllō modo uerā
 poetin. nec me latet habere me multos, qui aliter de hac re sentiant; nec defuerint
 etiam nostra ætate uiri acuti lepidiq; ingenij, qui comædias scripserint soluta oratio-
 ne. quod (vt opinor) ueteres nunquam tentarunt, illos nanque in hoc parum uidiſſe
 puto. nec quicquam ipsos adiuuat vt docui, testimonium huius loci, cum aliter ac-
 cipiendus sit, vt ipse ostendere conatus sum: ac (nisi fallor) præstiti, quod contendi.
 Adiungit autem Aristoteles modum, quo epopœia ipsa aut utatur, aut uti, si libeat,
 possit, metris. Et, inquit, illis siue permixtis inter se pluribus generibus metrorum
 uti, quod alie species poetis faciunt: aut vno quodam certoq; genere metrorum:
 quod tradit ipsam vsque ad sua tempora seruasse. Cum enim prisca epici genus car-
 miuis hexametrum amassent, qui ætate illos consecuti sunt, iudicium eorum proba-
 runt: atque ita in hoc constantes fuerunt, vt postea tanquam lex quædam fixa sit, vt
 qui argumentum heroicum colunt, hexametrum carmen, inde heroicum uocatum,
 sumant. vsque ad hoc tempus autem inquit, quia sciebat licere poetis, si superio-
 rum institutum, & ueritatem ipsam neglexissent, in grandi etiam illo poemate
 variare

variare metra: inueniri enim poterat, qui quamuis sine vlla laude, hoc tamen
 tentaret.

Οὐδὲν γὰρ ἀν' ἐπιμὴν ὀνομάσαι κοινὸν ὅς Σώφρωνος, καὶ Ξενάρχου μίμωσι,
 καὶ ὅς Σωκρατικῶν λόγους: οὐ δὲ ἔτις διὰ τριμέτρων ἢ ἐλεγείων, ἢ τῶν ἄλλων
 τινῶν ὄσιων, οὐ ποιοῖτο τὴν μίμωσιν, πᾶσι δὲ ἀνδρωπόοι γε σωάπῶν τῶν μέ-
 τρῶν ὁ ποιοῖν, ὅς μὲν ἐλεγειοποιούς: ὅς δὲ ἐποποιούς ὀνομάζουσι.

*Nullō enim haberemus nominare communi Sophronis ac Xenarchi mi-
 mos, & Socraticas fabulas: neque si quis per trimetra, aut elegos aut alia
 quedam huiusmodi genera carminum imitationem non fecerit, nisi quod
 homines conuulgentes cum metro, ποιῶν, hos quidem ἐλεγειοποιούς: hos au-
 tem ἐποποιούς, nominant.*

Locus sane hic obscurus merito existimatus est ac difficilis: in sensuq; ipsius eli-
 ciendo, magnopere inter se discreparunt superiores interpretes: quomodo autem
 ipse accipiendum putem, indicabo, studio omni meo, diligentiaq; adhibita in senten-
 tia, quam opinor fuisse auctoris, explicanda, non in aliorum opinionibus tentandis,
 ac summa cura refellendis. Quamuis autem caligine multa tectum hunc locum illi
 arbitrati sint, non tamen maculas omnes (nisi fallor) uiderunt: nam præter id, quod
 negotium ipsis exhibuit, qui scrupulus (vt spero) opera mea euulsus est, erratum hic
 scripturæ existit, vt satis certo tenetur ex eo, quod sequitur. Omnis uerò hæc pars
 incitua eorum, qui scribunt libros, olim contaminata fuit: restant tamen infra
 non vno loco uestigia certa ueræ lectionis, cum hinc prorsus illa deleta sint, ita au-
 tem, vt suspicor, legi debere intelligent facile acuti uiri loco omni perlecto ac di-
 ligenter ponderato. Sed ne amplius suspensum animum lectoris teneam, legi meo
 iudicio hic debet. ὁ ποιοῖτο τὴν μίμωσιν, restituta his uerbis particula negandi, quæ in-
 curia defecerat: nam cum eadem particula desideraretur etiam infra eo loco in ex-
 cufis libris ὁμοίως δὲ καὶ ἔτις ἀπαρτα τὰ μέτρα μιγνύον, ποιοῖτο τὴν μίμωσιν, restitit illa
 in non nullis calamo exaratis, in quibus ὅν ποιοῖτο legitur. Sed etiam cum eadem ter-
 tium sua itidem sede exurbata esset in quibusdam exemplaribus, in alijs tamen
 suum locum tutata est. intelligo autem, cum inquit ἐκ ἡδὴ καὶ ποιητικῶν παρασχορῶν
 τῶν: ita enim est in melioribus, cum alij deteriores habeant falsò καὶ τοῦτον ποιητικῶν
 παρασχορῶν τῶν: de qua lectione accuratius cum eò peruenero, disputabo. differit au-
 tem omnibus his locis an sint appellandi poetæ, qui non imitantur, quamuis uer-
 sibus utantur, quod ipse non probat. Vnde nunc institutum multitudinis, con-
 fuetudinemq; laudat, in illis nomine aliquo complectendis, qui uersibus utentes
 non imitantur. Sed alijs nunc partibus relictis, toto animo incumbamus in hunc
 ipsum locum, quem in manibus habemus, explicandum. Cum auctor paulo antea
 usus fuisset hoc uocabulo ἰστοῖ ἐποποιῶν, quo significauit poema heroicum, imi-
 tationemq; grandium personarum: intelligeretq; non omnino illud accommoda-
 tum esse rei, quam uolebat, exprimendæ, nunc se purgat: docetq; quod fecerit, ne-
 cessitate quadam coactum se fecisse, quod uerum nomen, appositumq;, ipsi expla-
 nandæ, impositum ei non sit: nam quin causam alicuius rei afferat, dubitari non po-
 test, quia initio huius partis particula posita est, quæ id declarat: causa autem est ea,
 quam indicaui, id est, quod res caret suo proprioq; nomine. Docet igitur homines
 vulgo remedium huic malo adhibere uolentes, studentesq; efficere, vt species poe-
 matum, si non uera ratione, aliqua saltem appellarentur, quæ distingueret ipsas, mo-
 dum illum excogitasse, quem usurparit: quod si illi hoc non fecissent, nec se, nec
 alios, qui de illis agerent accuratè, nomen habituros fuisse, quod cõplecteretur eos,
 qui iisdem poematibus incumbunt diuerso consilio. hoc igitur ualet, meo iudicio,
 hic locus: quod (nisi fallor) facile nunc intelligit, qui diligenter uerba perpendent:

neque enim indicandi modo, ut interpretes acceperunt, summus doctor inquit ἐχου-
 μου, sed ἐχοιμου, cui respondet, quod infra positum est, ποιητο. nullo enim ait com-
 muni vocabulo possemus appellare Sophronis & Xenarchi mimos, & Socraticas
 fabellas: neque etiam si quis utens trimetris, aut versibus elegis, aut huiuscemodi ali-
 quibus imitationem non efficeret: destitutiq; prorsus essemus facultate hos osten-
 dendi communi quapiam voce, nisi extitisset studium multitudinis, quæ nõ malum
 remedium attulit: finxitq; huiuscemodi nomina ἐποποιός, ἐλεγκιοποιός, & eadem ra-
 tione alia: his enim verbis significantur & qui illo genere metri videntes imitantur
 aliquid, & qui non imitantur: nam qui etiam nihil exprimunt, nec imitantur, nega-
 ri non potest, quin illis versibus videntur: contra autem poetæ nomen non cadit in
 eos, qui non imitantur. quare non est commune eorum, ut illud. Sophron & Xe-
 narchus ambo mimorum scriptores fuerunt, testantibus hoc passim veteribus scri-
 ptoribus. Σωκρατικούς λόγους quod inquit, arbitror intelligi debere fabulas, quas extre-
 mo vitæ tempore, in custodia publica quum esset, versibus complexus est Socrates,
 de quibus & Laërtius in vita ipsius, & Plutarchus in libello, quo tradit quo animo
 decet adolescentem accedere ad lectionem poetarum: nec non & Plato ipse in Phæ-
 done: cum enim plures notiones sint huius vocis λόγος, ut testatur Alexander in pri-
 mum Topicorum, valet quoque fabulam, hoc ipsum etiam ipso prodente: nam λό-
 γοι ἀσώπειοι & λιβυκοί in ij. libro de arte dicendi, non alia de causa nostro ab auctore
 appellati sunt intelligi autem sermones Platonis ab Aristotele nullo modo puto: &
 quia illi non pertinent ad veram poeticam, & aliis etiam de causis, quas nunc omnes
 commemorare necessarium non puto. Nam quod aliquis diceret, cum fabella hæc
 Socratis siue plures illæ fuerint, (nam plures ipsas fuisse videtur è Plutarcho percipi:
 Præterea Athenæus citat Socratem in poematin, hexametrumq; integrum ponit, &
 partem consequentis versus) alternis versibus longiusculis scripta foret, si iam gene-
 ris eius carminis mentionem fecisset, nihil oportuisse addi infra ἢ ἐλεγκίων, idq; su-
 peruacaneum & ineptum futurum fuisse, occurritur facile huic difficultati: Socra-
 tes enim elego carmine fabellas conscripserat: alij vero esse possunt, qui eodem ge-
 nere versus aliam materiam scribant, ut fecit Andromachus, elegia quadam comple-
 xus Theriacæ laudes, vocatæ Galenes: & ipsius compositionem, quam misit ad Ne-
 ronem, illis vero omnibus in hoc cum ipso conueniat, quod illi quoque eodem ge-
 nere versus vtitur. Est autem molestum, repugnatq; huic mea opinioni, quod apud
 Sudam legitur, Sophronem mimos scripsisse prosa oratione: cum tamen lego testi-
 monia ipsius, quæ citantur ab Athenæo & Demetrio, contra mihi videor & ex gene-
 re verborum, & ex compositione ipsorum, cognoscere orationem illam pedibus in-
 gredi, grandioremq; multo esse, quam requirat soluta oratio. quare nullo modo pu-
 to id verum esse. nam cum multa in eo volumine notata sint, sane erudita ac certa,
 constat tamen in eo non parum negligentia aliquando repperiti. Xenarchus certe,
 qui cum eo coniungitur in illo sanè opere, comicus poeta fuisse traditur. Sed quid
 opus est coniecturis? cum testimonio huius nostri auctoris confirmetur Sophro-
 nis mimos certis pedum mensuris astrictos fuisse. hoc autem ille prodidit in opere,
 quod scripsit de poetis, ut refert Athenæus in xij. libro διπλοσσοφισίων, qui verba etiam
 hæc ipsius posuit, Οὐκ ἔνδ' ἐμμίτροις, ἔνδ' καλῶς μίμοις, μὴ φῶ μὲν εἰναι λόγους
 καὶ μίμησις; ἢ ἔνδ' ἀλεγεινῶς τοῦ τίς ἔνδ' πρότις γράφεται τῶ σωκρατικῶν διαλόγων; Re-
 fellere autem his verbis ille voluit stultum errorem quorundam, qui nolent huius-
 cemodi scripta continere in se imitationem, ac genus quoddam fabellarum esse:
 suntq; ut arbitror, pronūtiata cum stomacho. nam interrogatio quoque qua vtitur,
 valde apta est ad eos perturbandos, ac demum de illa sententia deiciendos. Cum
 igitur vocet ipsos illos mimos ἐμμίτροις, quis dubitare potest, quin illi nullo modo
 soluta oratione scripti forent. eodem etiam pacto concedere oportet disputationes
 illas Socratis, mandatas litteris à sodalibus ipsius, imitationes fuisse, & genus quod-
 dam fabularum. non tamen, nisi fallor, propriè poesis, quia sine pedibus certis ac de-
 finitis oratio illa esset. nam hoc idem testimonium optimi doctoris valere quoque
 arbitror ad probandum, non significare hic λόγους σωκρατικούς sermones illos Socratis,
 qui

qui memoriæ proditi sunt à familiaribus ipsius: illos enim cum dilucidè ostendere
 illic velit, vocat ipsos ἐλεγκίους, non λόγους. eodem igitur pacto appellasset, ipsos in hoc
 libro, si ipsos illos intellexisset. Adiungit autem eruditus magister futurum fuisse, ut
 omnes itidem facultas omnibus eriperetur appellandi communi nomine studium
 illorum, qui auxilio trimetrorum aut elegorum aut aliorum etiam huiuscemodi ver-
 suum imitationem nõ fecissent, nisi, quod statim exponit, homines occurrissent huic
 egestati, & uiam illam excogitassent: quæ autem ratio illa fuerit, aperit dicens, Nisi
 quod homines; copulantes cum genere illo metri ποιείν, quod valet pangere & poe-
 ma condere, hos quidem vocant ἐλεγκιοποιός: hos verò, ἐποποιός. sunt autem omnes
 iunctæ voces, concretæ, ut apparet, ex illo verbo, quod dixit: quodq; significat ope-
 ram studiumq; quorundam, qui uersus pangant: nec non ex illo ipso genere carmi-
 nis, quo uterentur: nam quod inquit διὰ τριμέτρων, significat ipsos uti trimetris, tan-
 quam instrumentum quodam, ut supra locutus est, cum ait διὰ φωνῆς, διὰ ῥυθμῶν. Vide-
 tur autem οἱ ἀνθρώποι dixisse, intelligens multitudinem, & non certas aliquas diser-
 tasq; personas: significat demum, ita loquens, consuetudinem ipsam, ut exemplis cõ-
 firmari potest: nam in iij. quoque libro de arte dicendi, ubi itidem de iunctis nomi-
 nibus disserit, communem usum loquendi eodem pacto appellat: inquit enim οἱ δ'
 ἀνθρώποι τὰς διπλοῖς χρῶνται, ὅταν ἀνώνυμοι ἢ καὶ ὁ λόγος διπλωθεὶς. εἴθ' ἂν τὸ χρῶσθαι βεβαίον, ἀλλ' αὖ
 πολλοί, πάντως ποιητικόν. Apparet etiam uersus, quos Latini vocant elegos, auctorem
 una plus syllaba appellare elegios: nam iterum hic usus est eo nomine, semel iuncto
 illo cum altero, semel uerò distincto, quibus ambobus in locis idem seruauit.

Οὐχ ὡς ἔνδ' κατὰ μέμκων, ποιητὰς, ἀλλὰ κοινῆ κατὰ τ' μέτρον προβαγορῶν
 τῶν: καὶ γὰρ ὄν' ἰατρικόν, ἢ μουσικόν ἢ διὰ τῶν μέτρων ἐκφῶσιν, οὕτω καλεῖται
 εἰώθεσιν.

Non ut eos, qui sunt secundum imitationem, poetas, sed communiter se-
 cundum metrum appellantes: etenim si quidpiam medicinae præcepta con-
 tinens, aut artis musicae proprium versibus ediderint, sic appellare con-
 suerunt.

Hæc est explanatio eius, quod dixerat, consuetudinem scilicet opem tulisse huic
 egestati sermonis: multitudinemq;, quamuis magnam partem constet ex homini-
 bus imperitis, tamen & ipsam vidisse discrimen horum, aliquid versibus pangentiū:
 quos enim cognouit uersus adhibere ad aliquam materiam minime aptam poetæ, il-
 lo modo vocauit: & non, ut narrat ipse aperte, poetas: ita enim appellabat eos, qui
 toti in imitando uersarentur: illos uerò communiter spectato genere metri, quo uer-
 rentur, vocabat: ipsum enim illud nomen eo modo, quo docuit, iungebat: cum ver-
 bo, inquam, illo, quod Græcis valet pangere. κοινῆ uerò quod inquit id est commu-
 niter, positum est, nisi fallor, ad id ostendendum, quod supra dixi: nam ἐποποιός, &
 ἐλεγκιοποιός, communia nomina sunt illis: quorum alteri generibus iisdem metri
 videntes imitantur: alteri uerò non imitantur. Magis autem adhuc morem illum po-
 puli illustrare uolens, inquit. Etenim si aliquid, quod ad artem medendi pertineat,
 siue ad studium canendi, aliqui versibus complexi sint, ita vocare consuerunt. Priscis
 autem temporibus, ante quam ars inuenta foret: veraq; ratio condendi poema co-
 gnita: cuius tamen, tanquam exēplar aliquod ediderat Homerus, multo plures huic
 errori affines fuisse uerisimile est: Nec tamen, illa prolata, cuncti, qui huius laudis cõ-
 sequenda studiosi fuere, ueram uiam tenuerunt: multi enim mortales temerè res ag-
 grediuntur, & casu potius quodam, quam consilio ducuntur. ἐκφῶσιν uero, ut opi-
 nor, valet edere.

Οὐδὲν δὲ κοινόν ἐστιν ὁμῶς καὶ ἐμπεδοκλεῖ, πολλῶ τ' μέτρον. διὸ τὸν μόν, ποι-
 ητικῶν δίκαιον καλεῖν: τὸν δὲ, φυσιολόγον μάλλον ἢ ποιητικῶν.

Nihil autem commune est Homero & Empedocli præter metrum: Quia propter hunc quidem poetam iustum est vocare, hunc vero physiologum potius quam poetam.

Exemplum ponit duorum, qui, si coniungi debeant aliquo nomine, quod pariter ambobus conveniat, egeant hac ipsa ratione, cum poetæ ambo vere vocari non possint, nec alio vlllo nomine, communi vtrisque, ostendi. eorum enim alter imitatus alter vero rationem rerum naturalium exponit: quod idem est, ac præcepta alicuius artis tradere. Homerus enim & Empedocles huiuscemodi sunt: ille namque imitatus est summo studio, quæcunq; poematibus suis complexus est: hic vero ratione quandam suam versibus persecutus est: naturamq; subtiliter euoluit. Nihil igitur commune ipsos inter se habere dicit excepto metro: ambo namque versibus complexi sunt materiam diuersam: & eodem sanè genere uersuum sunt complexi. Quod si illud habuissent, potuisset aliquis facile ipsos inde appellare: idem enim illo pacto contigisset, ut qui uocabulo, quod exprimeret commune illud, ipsos ostendisset, aptum ambobus significandis copulandisque nomen inuenisset: sed hoc effici, quum nullum id sit, nullo modo potest. Qui igitur communi aliquo uocabulo uocare ipsos uolet, è ποιοῖς necessario uocabitur, cum in hoc solo ipsis inter se conveniat. Hoc uerò exposito, adiungit tanquam corollarium, & quod è superiore disputatione eliceretur. Quare eorum alter dignus est, qui appelletur poeta: alter uerò, si suo ac proprio nomine uocandus est, physiologus: naturaliumq; rerum explicator, est appellandus, nõ poeta: si namque Empedocles poeta rectè uocari posset, conueniret ipsi cum Homero in imitatione quoque, & non in eodem genere metri solum: Idem etiam, quod hic traditur ab Aristotele, à Plutarcho in libello, quo instruxit adoloscenscentes adlectionem poetarum, commemoratum est: affirmat enim Empedoclis carmina & Parmenidis: nec non Theriaca Nicandri, ut sententias etiam utiles ad uitam, quas uersibus scripsit Theognis, orationes esse, quæ mutuatae sint ab arte poetarum, tanquam uehiculum, tumorem illorum ac metrum, ut pedestris solutaq; orationis humilitatem fugerent. Respondent autem Homero & Empedocli apud Græcos, Virgilius & Lucretius apud nostros, quamuis unus idemq; luculentum exemplum vtriusque rei sit, diuerso in opere, Virgilius: in Aeneide enim Homerum refert: in Georgicis uero Empedoclem, quamuis longe aliam materiam uersibus explicarint: conuenit tamen ipsis magnopere inter se, quia ambo ab imitatione absunt quæ, si genere aliquo carminis expressa fuerit, efficit poetam: quamuis multis luminibus poeticis opus suum expoliuerint. Quod ad locutionem facit, *δικαιον* hic uerum ualeat ac ratione factum: neque enim de aliqua re nunc agitur, quæ materies sit huius excellentis uirtutis. eodem pacto multo infra hoc ipso in libro locutus est, ubi docet, quid maxime uariet tragædias, & ut uerè diuersæ uocari possint, faciat: inquit enim *δικαιον δὲ καὶ τραγωδίας καὶ κωμῶν καὶ τῶν ἀπὸ τῶν λέγειν ἔδειξεν ἰσως τῶν μύθων*: & quæ sequuntur. eodem pacto nos quoque passim patrio sermone loquimur.

Ὁμοίως δὲ καὶ ἔπειτα, ἅπαντα τὰ μέτρα μεγάλων, οὐ ποιοῖτο τὴν μέμνησιν, καὶ ἀπὸ τῆς χειρὸς μὲν ἐποίησεν κούταρον, μικτὴν ἑαφ' ἑαυτὴν ἐξ ἀπάντων τῶν μέτρων, οὐκ ἦδη καὶ ποιητῶν προσαγορευτῶν. καὶ μὴ δὲ τούτων, διωρίδω ἔδειξεν τὸν τρέπον.

Similiter autem, & si quis omnia metra permiscens non efficiat imitationem ceu Chæremone Centaurum confecit, opus mixtum ex omni genere uersuum, non oportet iam hunc poetam vocare. De his quidem igitur hunc in modum explicatum sit.

Ut facilius probet non eam vim habere certum aliquod metrum, ut omnes, qui eo usi sint, statim reddat poetas: nec omnes, qui uersibus opus aliquod pangunt, fieri ea de

ea de causa poetas, adiungit, rem augens. Siquis omnia etiam genera uersuum arripiat, unoq; in opere ipsa permisceat, non adhibita imitatione. quod ne quis absurdum penitus ac prodigij simile putet, docet Chæremone suo quodam in opere id fecisse: quod opus ea de causa uideretur Centaurum appellasse: centauri enim mixtâ formam iunctamq; è duabus naturis credebantur habere: si quis inquam omne genus carminis confundat absque imitatione, non tamen eo nomine illum poetam meritò appellandum: aliud enim quod inde abest, adhuc requiritur. Hoc autem significauit auctor, cum inquit: ipsius enim uerbis utar. *ἔκ ἡδὴ καὶ ποιητῶν προσαγορευτῶν*: ualeat enim *ἡδὴ* in hoc loco, non èd adhuc peruenisse hunc ipsum, qui hoc tentauit, quamuis aliquid, quod proprium sit poetarum adhibuerit, ut oporteat ipsum iure optimo uocari poetam: quod enim in extremo positum est *προσαγορευτῶν*, officium significat, factumq; culpa uacuum. Vnde à grammaticis, hoc ostendere uolentibus, hæc pars orationis *ἐπιξένημα θέσεως* appellatur. Exemplum uero Chæremonis positum est solum ad declarandum fieri posse poema è vario genere carminis: neque enim uacuum illud fuisse ab imitatione puto, id quod uideretur statim Aristoteles ipse docuisse. Arbitror autem, quæ ab excusis olim libris aberat, restitui supra debere particulam negandi: legiq; prorsus oportere *ἔ ποιοῖτο τὴν μέμνησιν* ut sensus hic, quem explicui, & quem uerum esse puto, inde eliciatur: in quodam etiam calamo exarato illam suo loco mansisse animaduerti. Adnotauit etiam scripta exemplaria, à quibus negatio illo loco abest, non retinuisse etiam ipsam infra, ubi libri quoque excusi eam seruarunt: quædam enim habent, *ἔξ ἀπάντων τῶν μέτρων, καὶ τῶν ποιητῶν*: alia uerò καὶ ποιητῶν προσαγορευτῶν, sine pronomine: qua sane ex lectione sensus sine dubio uerus, non tamen hic aptus (nisi fallor) elicitur: quis enim non intelligit, eum, qui opere in suo quidpiam imitatur, quamuis utatur in eo cuiusquemodi genere carminis, tamen appellandum esse poetam: nec studium illud commiscendorum uersuum eripere ei nomen poetæ, quod illi largitur tribuitq; imitatio, cui se toto animo dedit. Centaurum autem, non hippocentaurum, indicem fuisse eius operis scripsi, secutus auctoritatem scriptorum librorum, in quibus ita legi: & præterea testimonium Athenæi, qui ita illud citat. De Chæremone enim loquens in xiii. libro inquit. *ὁ δὲ κενταύρω, ὅπου δράμα πολυμέτρον ἔστιν, λιμῶνος τέκνα*. Rapsodiam autem fabulam hanc ipsam, non male uocatam ab Athenæo δράμα, uideretur Aristoteles appellasse, quia mixta erat, & quasi confusa ex vario genere carminum: rapsodiæ namque proprie nominabantur scripta epicorum, dimicto hoc nomine ab Homeri operibus, quæ cum diuisa essent ac disseminata, opera studioq; grammaticorum in unum corpus redacta sunt: inde enim materię similes, atque eodem genere carminis explicatæ: quibus idem non contigisset, cæperunt eodẽ modo uocari. Cum autem iam ostendisset, speciem quandam poesis inueniri, quæ uratur tantum oratione nuda spoliataq; aduenticiis ornamentis, id est rhythmo atque harmonia: simulq; docuisset qua ratione consuetudo difficultati non paruæ occurrisset: nec non declarasset non eodem modo dici Homerum & Empedoclem poetas, testatur finem uenisse huius disputationis, quæ similitudinem habuit digressionis cuiusdam: dictaq; de ea iam esse, quæ satis uideri debeant. Adiungit autem, ad propositum reuertens, superioremq; diuisionem absolueret studens, tertiam, quæ restabat, rationem, diuersam à superioribus duabus, hoc pacto.

Εἰσὶ δὲ τινὲς, καὶ πᾶσι χρῶνται τοῖς εἰρημνῶσι. λέγω δὲ, οἷον ῥυθμῶ καὶ μέλει καὶ μέτρον, ὡσπὲρ ἢ τε τῶν διθυραμβικῶν ποίησις καὶ ἢ τῶν νόμων, ἢ ἢ τε τραγωδία, καὶ ἢ κωμῶδία: διαφύροισι δὲ, ὅτι αἱ μὲν ἅμα πᾶσιν: αἱ δὲ κατὰ μέρος. ταύτας μὲν δὲ λέγω τὰ διαφορὰ τῶν τεχνῶν, οὐ οἷς ποιούσιν τὴν μέμνησιν.

Sunt autem non nullæ, quæ utuntur omnibus dictis: intelligo autem, ceu rhythmo & concentu & metro: quemadmodum & dithyramborum poesis, & nomorum: nec non tragædia, & cœmædia, discrepant uerò hæc

inter se, quod partim harum vnà cunctis: partim autem singillatim vtuntur. Has quidem igitur dico differentias artium, in quibus efficiunt imitationem.

Tradit extare etiam imitationes quasdam, quæ non contentæ sint vno altero ue trium illorum, quibus tanquam instrumentis quibusdam, omnis species huiuscemodi imitationis imitatur, quod imitandum exprimendumq; sibi proposuit: sed cuncta libere vsurpent: nullumq; eorum à se alienum putent: nec tamen vniuersas illas eodem pacto se in hac re gerere ostendit: inueniri nanque in ipsis quoque, quibus in illo conuenit, dissimilitudinis non parum: quam dissimilitudinem diligenter exponit: antequam tamen nomine appellet, quæ sint imitationes, quæ cuncta illa, cū ipsis commodum est, arripiant, repetit tria illa, quæ vim habent instrumentorum: multo nanque supra ipsa nominarat, vt cum interiecta non pauca essent, non omnino propria huius disputationis, renouare illa in animo lectoris, non alienum putarit. Animaduertendum etiam est non omnia illa iisdem vocabulis, quibus supra, ipsum appellare. nam præter primum, duo reliqua immutat: pro ἀρμονία enim, quo nomine supra vsus fuerat, μέλος appellat: & quod primum vocarat λόγον, nunc μέτρον nominat. In ij. quoque libro de animo pro ἀρμονία posuit μέλος vt adnotauit etiā Philoponus: cum enim auctor ipse dixisset καὶ ὅσα ἄλλα τῆν ἐμφύχων ἀπότασιν ἔχει καὶ μέλος καὶ εὐκλειπτον. inquit interpret ille accuratus. μέλος ἴσον αὐτῆν τῶν ἀρμονίαν. nam nō omnino vnum atque idem esse harmoniam & melos cognoscitur etiam testimonio Aristotelis ipsius, qui inquit in problematibus de harmonia, quæstione xlvij. ἢ ὅτι μέλος ἢ ἡσθε ἔχουσιν αὐτὰ αἱ ἀρμονίαι. existimat igitur manere harmoniam sine altero, aut parum omnino illius retinere, quod non vsu veniret, si nulla re ipsa inter se discrepant. Sed alio loco in iisdem quæstionibus vocauit mele quedam ἀρμονία. quæ, cum ita distinxerit, simul significauit alia esse nullo modo talia. Nam quod admonui, cū paulo infra eandem repetens, dixisset πῶς λόγοις φιλοῦσι, emendandam vocem illam, addēs statim, ἢ τοῖς μέτροις. Vnde perspicitur, addito etiam superiori nouo hoc testimonio, primo ipsum λόγον cum dixit, poeticam orationem, id est certis mensuris illigatam, intellexisse: quamuis illi tempori consilioq; auctoris satis fuerit illo modo ipsam appellasse: nunc enim contra ac supra fecerat, facit: appellat enim μέτρον, non λόγον, sequens suam illam correctionem: in metro autem intelligitur oratio, quam orationem metrum ipsum metitur atque ornat. non multo post etiam ab hoc loco φιλομετρίας, eandem rem, penè coniunctis duobus his nominibus, vocat. Iisdem igitur, aliquantum diuersis vocibus, rebus appellatis, indicat Aristoteles, quæ sint species imitationis, quæ omnibus illis vtantur: sunt autem omnes illæ quidem partes poesis, primamq; appellat dithyramborum poesin, & nomorum: deinde tragædiam & comædiam ponit. Cumq; in quo conueniat ipsis inter se ostenderit: nulla enim eorum est, quæ non vsurpet, cum commodum sibi putat, tria illa, quid discriminis versetur inter eas declarat, dicens discrepare ipsas, quia è numero illarum quedam simul omnibus vtantur: vt eodem tempore ipsæ vtantur in imitando oratione uincta pedibus, & concentu, & rhythmo: aliæ vero seorsum: nec semper vnà. cuiusmodi sunt tragædia, & comædia: hæ nanq; quibusdam suis in partibus tantū adhibent orationem certis metris, pedibusq; ornata, vt in sermonibus histrionum: in alijs verò duas vt in chori cantico illo, quod stasimon vocatur: illic enim metricæ orationi adiuncta est harmonia. Sunt autem alij chori cantus, in quibus præter superiores duas res, est rhythmus. cum chorus illic certo loco non maneat, sed moueatur, vt illic notari debeat rhythmus, qui est ratio celeris motus ad tardum. Videtur autem locutus de comædia sui temporis, è qua chorus adhuc sublatu non esset: nam (nisi fallor) in comædiis, à quibus abest chorus, vt sunt comædiæ Plauti & Terentij imitatio fit solum oratione metrica. Dithyrambum genus odes fuisse, quæ laudes Liberi patris capere, à me supra traditum est. in toto autem illo cantu tria hæc simul vsurpabatur, quamuis aliquando mensuram pedum negligere. Vnde ab Horatio audaces dithyrambi

dithyrambi appellati sunt. Vnà igitur cum pedibus erāt in illis & harmonia & rhythmi. Huius vero generis cantilenæ, vt eius etiam quæ consequitur, meminit Plato in ij. libro de legibus, his verbis. exponit autem veterem musices rationem, quam dolet magno cum damno ciuitatis dimissam. καὶ ἄλλο διονύσου γένος οἱ μαι, δθύραμβος λεγόμενος: νόμοις τε αὐτὸ τοῦτο τὸν νόμον ἐκάλουν ἀδιδῶ, ὡς τινὰ ἑτέραν: ἐπέλεγον δὲ κιθαρῳδικούς. Idē etiam optimus auctor in ij. de rep. idem genus carminis tradit constare tribus his rebus, & si non δθύραμβον illic, aut γομον, sed μέλος ipsum appellat: à quo nomine qui studio illo tenerentur μελικοί ποιηταὶ vocati sunt. hæc autem ipsius verba sunt. ὅτι τὸ μέλος ἐκ τριῶν ἐπι συγκεῖμενον, λόγου τε καὶ ἀρμονίας, καὶ ῥυθμοῦ. Animaduertendum quoque eundem eruditissimum scriptorem appellare tria hæc, quæ sunt tanquam instrumenta quedam imitandi, vt alijs non nullis locis, ita etiam in x. de rep. inquit enim de poetis loquens. ἔσθ τε πῶδε σκυτοτομίασ τῆς λέγειν ἐν μέτρον καὶ ῥυθμῶ καὶ ἀρμονίᾳ, ποῦν δὲ δοκεῖν λέγεσθαι: ἔσθ τε πῶδε δρατηγείωσ, ἔσθ τε πῶδε ἀλλὰ ὄτρου. Nomorum vero dixi, Græco vocabulo vtens, secutus vestigia quorundam Latinorum scriptorum. nam Suetonius etiam in Nerone inquit: prius quàm inchoatū nomō absolueret. Eadem autē hac voce à Græcis appellatas fuisse leges, quibus præcipitur ac vetatur, quod facere opus est in vita, & cantus illos musicos, constat: Vnde vero id factum sit, nō eadem ab omnibus ratio traditur: diuersam enim originem huius nominis attulerunt Aristoteles in problematum segmento xix. quæstione xxvij. & Plutarchus in libro de arte musica: quas qui percipere uolet, cum huic loco explicando necessariæ non sint, nullo negotio illic reperiet. Cum autem diligens doctor præcepisset iam, quæ oportebat ad primam partem illustrandam, pararetq; se ad reliqua tradenda, admonet lectorem quid fecerit, his verbis. Has igitur dico affirmoq; differentias esse artium, id est partium imitationis, quod scilicet facit ad explicandam primam illam partem, qua traditur, quomodo illæ discerent quasi instrumentis, in quibus faciunt imitationem. Legendum autem uideretur in Græco exemplari, ὅ οἷς, neutro genere, non, vt antea in omnibus excusis erat, ὅ αἷς feminino: supra nanque eodem pacto locutus est, cum inquit. ἢ ἢ τῶ γένει ἑτέροις μιμεῖσθαι. Sed planius hoc percipitur ex hoc post hunc, quem in manibus habemus, loco posito. καὶ ἢ ὅ τοῖς αὐτοῖς καὶ τὰ αὐτὰ μιμεῖσθαι ἔσθ: & quæ sequuntur. Adnotandum etiam in Græco contextu posterioribus his duobus locis & si verbum non omnino idem est: in hoc enim ipso inquit ποιῶσθαι μιμήσθαι: in altero vero μιμεῖσθαι, positam esse præpositionem ἐ, quæ à primo, cum tamen vtatur illic eodem verbo, quo in tertio, abest.

Ἐπεὶ δὲ μιμοῦνται οἱ μιμούμενοι πρᾶττοντας: ἀνάγκη δὲ τοῦτο ἢ ἀπουδαιούς ἢ φαύλους εἶναι: τὰ γὰρ ἢ ἢν ἡδὸν αἰεὶ τοῖς ἀκολουθεῖμένοις: κακία γὰρ καὶ ἀρετὴ τὰ ἢ ἢν διαφόροι πάντες, ἢ τοῖς ἐελθόντας ἢ κατ' ἡμᾶς, ἢ χείροντας, ἢ καὶ τοῖς αὐτοῖς ἀνάγκη μιμεῖσθαι, ὡς πρὸς οἱ γράφεις, Πολύγνωτος μὲν γὰρ, κρείττους: Πάυστος δὲ, χείρους: Διονύσιος δὲ, ὁμοίους εἰκαζε.

Quia autem imitantur ij, qui imitantur agentes: necesse autem est, hos aut studiosos aut improbos esse: mores enim fermè semper comitantur his solis: vitio enim & virtute, quod pertinet ad mores discrepant omnes, siue meliores, quam comparati nobis sint, siue deteriores, siue & tales necesse est imitari, quemadmodum pictores. Polygnotus quidem enim meliores: Pauson autem, deteriores. Dionysius vero similes pingebat.

Primo hætenus discrimine imitationum exposito, voco autem imitationes, red-dens verbum verbo, quas auctor μιμήσεις appellat, id est rationes varias artes ue imitandi, secundum aggreditur, quod manet in eo, quas nam potissimum res imitentur ij, qui imitantur: commune nanque omnium harum artium fuerat imitatio, discre-

pant autem illæ, quod aut alias res adhibent ad imitandum aut alias res imitantur, aut alio modo: Declarato igitur iam, quo pacto diuersis rebus vtantur ad imitandum illi qui imitantur, tradit nunc quomodo res diuersas imitentur: sumitque ad probandum, imitari ipsos aut meliores quam nos simus, aut deteriores, aut pares, duas sententias satis certas, quarum posterior ex priore nascitur. Certas autem illas esse, nec valde confirmatione egere, intelligitur etiam ex particula ἐπεὶ, quam constat ipsum initio clausularum tunc ponere, cum aliquid stabile planumque sumit: aut si non omnino planum: quod tamen non exquisita aliqua ratione egeat: neque enim negari potest, quin ipsum aliquando etiam comprobet: ita tamen, vt rationes quibus vtitur, vim potius habeant explanationis cuiusdam, quam subtilioris argumentationis. Illi autem particula respondet semper sua redditio: quæ nouum aliquid, inde ortum: quodque illinc fidem ducit, secum trahit: illud verò id ipsum est, quod probare, ac constituere voluit. Hoc igitur hic facit, dicens, Quia qui imitantur, imitantur aliquos agentes: notum autem est & euident, cunctos qui imitari student, sumere ad imitandum personas aliquas, quæ quidpiam gerant: & non tacite immortæque maneat. ita nanque studium eorum magis apparet: habentque illi facilius, in quo artem suam exerceant, quam si stantes, ac quiescentes exprimere conarentur. Adiungit autem fieri non posse, quin hi, qui agunt scilicet, aut studiosi viri, aut prauifint, quod cum omnino certum apertumque non esset, leuiter confirmat, explicata vi eius sententiæ: inquit enim. Mores nanque ferme semper his solis comitantur. significat autem intelligi plerumque mores & indolem eorum solum, qui aut virtutem, aut vitium toto pectore colunt, cum in animis eorum, qui interiecti sunt inter hos, non appareant certa indicia illorum naturæ: non inquit enim necessario cunctos, qui quidpiam agunt aut probos aut improbos esse: hoc enim manifestò falsum foret: qui nanque medijs sunt inter hos: nec omnino aut ornati virtute, aut vitio inquinati, & ipsi etiam aliquid agunt: sed requiri, vt huiuscemodi sint, qui idonei esse debent studio poetarum: vnà enim & agere aliquid, & illis modis animo affecti esse debent, vt apta materia sint eius artis, facultatemque præbeant poetis se imitandi. Sed hanc etiam sententiam, quam ego explanare conatus sum, quæque ipse vtitur ad confirmandum quod dixerat, vel explanandum potius, Aristoteles ipse constituit, allata causa ipsius: hic enim quoque, vt supra, cum particula ὅτι ab eo posita sit, apparet rationem reddi antecedentis sententiæ. Inquit igitur, Vitio enim & virtute cuncti mortales mores habent distinctos: quod scilicet res nulla sit, quæ tantopere variet mores, quantopere facit vitium ac virtus: non ætas, non diuitiæ, non secundæ aut aduersæ res: sed in primis reddunt naturas moresque discrepantes, vitium ac virtus. Hoc verò, vt hic breui significat, ita planius, vberiusque in v. libro πολιτικῶν tradit: cum enim exponeret, quibus rebus discrepant inter se mortales, gradusque etiam eorum discriminum indicaret, maximum interuallum esse inquit virtutem ac prauitatem. Verba eius hæc sunt. μέγιστη μὲν ἐν διαστάσει ἀρετῆς καὶ μοχθηρίας εἶναι. & quæ sequuntur: pergit enim reliquorum vim declarare. His autem sententijs positis: & ea ratione, qua docui, comprobatis, infert, quod pendet ex illis, siue meliores quam nostra ætate sint, siue deteriores, siue & tales, necesse est imitari. & hæc est ἀπὸ τῶν ὁμοίων ac redditio, de qua supra locutus sum. Non oportet autem mirari, cur, cum supra duo tantum hominum genera esse docuisset, quæ mores expressos, insignitosque habent, id est bonos viros ac malos, statim tamen ipse tertium genus adiungat, id est pares similesque: quod simili etiam pictorum adiuuat, atque ita se habere confirmat: nã duo illa contraria inter se genera tribus his modis variantur: qui nanque honestos ac probos viros imitantur, vt turpes etiam ac malos, & meliores ipsos quam sunt nostra ætatis homines, & deteriores fingere possunt: atque ita virtutibus aut vitij eorum multum addere, aut demere, aut quales nunc sunt homines, duo illa contraria genera conformare, vt non maiores fuisse virtutes eorum aut vitia, quam hodie vulgò sint, dicant. Restitui autem hæc verba, quæ defecerunt in Aldino exemplari ἢ καὶ τοῖς τοῖς, inuenta à me in calamo scriptis libris: in tribus nanque ita offendi ἢ καὶ τῶν ἢ καὶ τῶν ἢ καὶ τῶν: non sane loco vacuo ab omni mendo: desiderantur

derantur enim illic verba hic prorsus necessaria, ἀνάγκη μιμῆσθαι. Quæ tamen si aliquis omisit, existimans redditionem eam esse, quæ supra penè eadem posita sunt, ἀνάγκη δὲ τοῖς. & quæ sequuntur, valde peccauit: illis nanque alterum duorum, quæ hic sumi debebant, ostenditur, vt supra ipse docui. Quod si retentis his, quæ in plurimis excusis reperiuntur: ac sine quibus sententia imperfecta est, ea quæ conseruata sunt in scriptis exemplaribus, ante illa reponimus, locus sine dubio integer erit, & ab omni macula vacuus. in libro quoque, qui a Guil. Morelio Parisijs excusus est, eadem verba restituta sunt, qui tamen gratiam, quam eo nomine iniit, statim amissit, omittis iis verbis, quæ non minus hic necessaria sunt. Nimis igitur ille in hoc tribuit scripto suo libro, quum omni ex parte ille fidelis non foret. arbitror autem ab aliquo eiecta olim hinc fuisse hæc verba, qui quod ipsa valent, falsò putaret significari superioribus illis ἢ καὶ τῶν. nam valet etiam non nihil ad ostendendum apta illa hic esse ac maxime conuenire. quod alibi vsus est eadem redditione: infra enim multo, vbi incipit differere de ijs quæ obiiciuntur poetis, & quomodo illa ipsa dissoluantur, quum planam sententiam tanquam firmum quoddam solum poneret, inquit ἐπεὶ ὅτι ἐπὶ μιμητικῆς ποιητικῆς, ὅς περ ἀπὸ ζῴων ἄλλοις ἄλλοις εἰκονοποιῶν, ἀνάγκη μιμῆσθαι: & quæ sequuntur. Adiungit autem auctor, simili hoc ipsum constituere volens, eos scilicet, qui imitantur, imitari aut meliores, aut deteriores, aut pares, quemadmodum pictores. Sed non contentus generatim affirmasse nationem pictorum hoc etiam seruare, singillatim docet ipsos hoc fecisse, nomina ipsorum ponens. Appellat igitur primum Polygnorum, quem meliores solitum, quam uerè tunc fuerint, penicillo exprimere tradit. Pausonem autem contra deteriores dicit præbere solitum. Dionysium verò pares. Quum verò nota sit similitudo, quam habet poësis cum pictura: illam autem veterus etiam quidam vir acuta voce significauit, non sine causa Aristoteles, quum aliquid in hac probare vult, sæpe ad illam recurrit: quod iam iterum aliquo modo fecit: quum enim tantopere inter se similes sint, verisimile est, quod in altera fit, in altera etiam fieri. Animaduertendum uerò, quum supra dixerit eos qui imitantur, imitari homines, qui gerant aliquid, uideri ea de causa imitationes poetarum dramaticas appellatas esse: & si nanque fabulæ solæ tragicorum, comicorumque, δράματα vocantur: nullo autem modo scripta epicorum hoc nomine ostenduntur, dramaticæ tamè imitationes nominantur non minus imitationes epicorum, quam illorum ipsorum, quibus magis hoc nomen conuenire existimaretur: quod testimonio etiam ipsius confirmatur: qui infra de summo poetâ inquit, cum eum magnopere prædicaret. ἀλλ' ὅτι καὶ μιμητικῆς δραματικῆς ἐπιποιήσας. Nec existimandum est auctorem inconstantem esse, atque hunc locum repugnare illi, quo infra voluit proprium esse tragicorum comicorumque imitari agentes: inquit enim, ostendens in quo conueniat Sophocli cum Aristophane, πρῶτον τὰς ὅτι μιμουῦται κινδυνῶν τὰς ἀμφὶ: imitantur enim sanèambo homines qui agant, atque imitantur ipsos representatione eorum factorum, quod non faciunt epici, qui vtuntur in ea re commemoratione. Quare, vt opinor, hic, imitari agentes, significat non cessantes, nec otiosos homines factis aut verbis referre: hoc enim commune est omnium poetarum: infra autem, loco, quem indicauit, valet imitari agentes, agere vt ipsi agunt: exprimereque ita ipsorum facta: quod aliquo modo testatur ipse, quum multo infra, de tragicis loquens, inquit. ἐπεὶ δὲ πρῶτον δὲ ποιῶσάν τιν' ἢ μιμητικῶν. Sed aliud quiddam est hoc loco, quod magis attendendum est: videri scilicet Aristotelem sententiam hanc, qua vtitur tanquam crepidine aliqua, accepisse à Platone: ipse enim quoque, quum quod antea probabiliter ostenderat, acutiore ratione confirmare vellet, vsus est eo fundamento, posuitque omnem imitandi rationem imitari homines, qui agant aliquid aut coacti aut sponte. Verba ipsius hæc sunt. πρῶτον τὰς φωνῆς ἀνθρώπων μιμῆται ἢ μιμητικῆ βιολίος ἢ ἐκχριστῶς πρῶταις. Non tamen idem ille astruit, quod hic noster: adiungit enim Plato eos ipsos, qui versentur in illis factis, inde venire in eam mentem, vt putent se vel bene, vel male rem gessisse: vnde nascatur in animis illorum vel ægritudo, vel lætitia. Restitui etiam hic in Græco exemplari particulam ὅτι, quum ab excusis libris abesset: quæ utilis illic, vel necessaria potius est: cum enim vt ostēdi, Aristoteles affirmasset communiter id facere pictores, quod

quod seruare poëtas ostendere vult, quasi causam affert eius sententiæ: ipsamq̄, com probat, exempla singulorum ponens. Quare necessaria ea illic videtur particula, qua vtimur, cum causam alicuius rei afferimus.

Δῆλον δὲ, ὅτι καὶ τῶν λεχθεισῶν ἐκείνη μιμήσεων ἔξει ταύτας τὰς διαφορὰς. καὶ ἔσαι ἐτέρᾳ, τῶ ἑτέρᾳ μιμῆσθαι ἔδωκεν τὸν τρόπον: καὶ γὰρ οὐ ὀρχήσεται, καὶ ἀλλήσεται, καὶ κινεῖσθαι ὅτι γινέσθαι ταύτας τὰς ἀνομοιοτήτας.

Planum autem est, quod una quæq̄ dictarum imitationum habebit has differentias: & erit diuersa, eo quod diuersas res imitetur hunc in modum. etenim in saltatione, & tiliarum fidiumq̄ vsu fieri potest, vt sint hæc dissimilitudines.

Communi illo tradito, quod similis vim habet, atque illustrius reddit, quod dixerat: partibusq̄ ipsius expositis, docet dubitari non posse, quin idem etiam vsu veniat in iis artibus, quæ vtuntur duobus illis quasi instrumentis communibus ipsis cum poësi, ac rationibus deniq̄; omnibus ita imitandi. ipse vocat μιμήσεις, intelligens quas supra πῦμα appellauerat. Huic autem rei probanda adhibuerat simile: in quo cum res magis aperta foret, non parum lucis attulerat huic, quod antea non tam planum erat. Vnde nunc inquit, δῆλον δὲ, id est, apertum & manifestum est. appellat autem primum diuersa genera imitandi, quæ cuncta carent oratione, nec vtuntur ipsa vlllo pacto, infra etiam accedet ad rationes illas imitandi, quæ perfectiores sunt, orationeq̄; vtuntur: in quibus etiam discriminis aliquid reperiet, inquit igitur certum esse, quod singula à se supra appellata imitationes distinctæ erunt eodem modo: quod vt planius reddat: declaratq̄; modum illum, addit. futuras ipsas diuersas, quod imitentur diuersas res. Quod vero adiungit, Hunc in modum, manifestò valet, aut imitando rem meliorem, aut deteriore, aut parem. Idem autem nunc facit, quod paulo supra ostendi ipsum in similitudine pictorum fecisse: cum enim dixisset singulas imitationes habere in se illa discrimina, appellatione ipsarum probat id verum esse: atque ita rationem reddit eius sententiæ. Vnde hic est particula ἔξ, quam supra docui desiderari: passim enim legitur καὶ ἔξ ὀρχήσεται, & quæ sequuntur. Appellat igitur primam saltationem, quæ motu pedum, ceterisq̄; gestibus corporis imitatur: deinde vsu tiliarum: Tertium autem citharæ tractationem. Omnibus autem his, si quis velit, custodiuntur tres ille dissimilitudines, id est licet peritis harum artium imitari ipsis & meliores viros quam nunc sint, & peiores, & pares: nã & qui saltat, motu illo corporis exprimere potest homines, qui bonitate, virtuteq̄; aliqua vincant homines, qui nunc viuunt: & vt meliores, ita etiam deteriores iisdem gestibus imitari valet, vt eos etiam, qui pares hominibus nostri seculi sint, eadem illa ratione referre, ac nobis ante oculos ponere. Eadem ratio est reliquarum duarum artium.

Καὶ πρὸς τὸ λόγους δὲ, καὶ πῦμα ἡλομετεῖαν, δὴ ὁμοίως μὲν βελτίους: κλειφῶν δὲ, ὁμοίους: ἡγήμους δὲ ὁ δάσιος, ὅτι καὶ παρωδίας ποιήσας πρῶτος: καὶ νικώχαρις, ὁ πῦμα δὴ λιάσθαι, χείρους.

Et circa orationem & nuda carmina: cum Homerus quidem, meliores: Cleophon autem, pares: Hegemon vero Thasius, ille qui primus parodias cecinit: & Nicocharis, qui Deliada versibus scripsit, deteriores.

Pergit explicare alias species imitationis, in quibus idem inuenitur. Vt autem superiores, citra vsu orationis imitabantur, ita hæc oratione vtuntur: comune nanq̄ omnium

omnium est, vt metrica oratione vtantur. Appellat autem primum eam speciem poëticae, quæ oratione vtitur, pedibus tantum quibusdam iuncta, & non præterea ornata rhythmis aut harmonia: Vnde vocat ipsam ἡλομετεῖαν, id est hexametros versus, nisi fallor, spoliatos illis ornantibus, quibus alia quædam genera carminum uestiuntur, id est rhythmo & cantu: neque enim puto ἄλλοις hic capi debere pro soluta oratione: remotamq̄; ipsam penitus existimo ab officio poëtae. Hoc autem inde etiam intelligere licet: si nanque ipsam quoque complexus esset, aliquod exemplum scriptoris eius generis, vt poëtarum fecit, posuisset. Sed primum arbitror summum doctorem λόγον, quo cuncta vtuntur, quas deinceps appellat, id est orationem, poëticam intelligens, posuisse, vt distingueret à superioribus illis tribus, quæ imitantur sine oratione. Sed cum videret hoc pluribus modis fieri, statim addidit genus quoddam ipsius: rationemq̄; diuersam ab iis, quas postea adiungit: illæ nanque recipiunt rhythmos & harmoniam, quorum expers est primū hoc genus. Vnde arbitror Aristotelem significare hexametrum carmen: ipsum enim vacuum est ab illis rebus. & præterea poëtae, quos appellat, illo vsu sunt, vt apparebit. Primum igitur nominat Homerum, de quo dubitari non potest. eum autem dicit imitandas sumplisse personas meliores: superabat enim & fortitudo Achilles, & prudentia Vlyssis, omnem vim earumdem virtutum, quæ in alijs tunc inuenirentur. Sed in illis etiam omni laude exponendis, omne ingenium suum consumpsit poëta. Cleophonem autem, inquit, similes imitari solitum, vt non auget, neque minueret virtutes ac vitia ipsorum: sed cuiusmodi forent facta eorum, qui ea ætate viuerent, illiusmodi solitum ipsum in suis poëmatibus referre. Hegemonem autem Thasium, illum scilicet, qui primus nouam rationem pangendi carmen excogitarat: parodiasq̄; scripserat. & præterea Nicocharin, qui poëma Deliada vocatum condidit, deteriores inquit finxisse: ac multo moribus ac vita peiores, quam tunc forent. παρωδία autem genus poëmatis erat huiusmodi, vt sumptis versibus veteris alicuius poëtae, & maxime Homeri: immutatisq̄; non nullis verbis, longe alia inde sententia duceretur. Exemplum huius rei est locus Athenæi in xj. libro διπνοσοφιστῶν, vbi huius ipsius Hegemonis meminit: diligenterq̄; de ingenio ipsius ac moribus differit: eum nanque, vt Aristoteles, parodias scripsisse tradit: non tamen hoc ipsum primum tentasse commemorat. alijs enim nunc relictis, narrat ipsum in quadam è multis suis parodijs, ita cecinisse. ταῦτα μοι ἠρμάνον τι περὶ τοῦ παλαιῦ ἀθλῶν Χρυσίῳ ἠέβδον ἔχουσα καὶ ἡλασση. εἰπέ τι μῦθον Δεινὰ παρωδίας φασὶ καὶ βέλτερά χωρὶς ἀγῶνα καὶ τὸ ἔργον ἀεργήσασα: iidem autem eodem modo variati, ab eodem citantur in xv. eorundem librorum. cuius etiam testimonio intelligitur rationem hanc scribendi lepidam, ridiculamq̄; fuisse: narrat enim quodam loco xiiij. libri hoc apertè, vbi adiungit citharistas etiam non nullos assimile quiddam sua in arte fecisse: poetasq̄; huius generis æμυλῶτος fuisse. Nec desuerunt etiam superiore ætate ingeniosi viri, qui hoc in nostris poetis tentarint: locosq̄; plures Petrarchæ ex illis carminibus, quæ triumphos vocauit, ita immutarint, & ad obscenas turpesq̄; sententias traduxerint. De Nicochare, qui Deliadem scripsit, nihil habeo certi, præter id, quod ab auctore traditur: nec tamen arbitror accipi debere Nicocharim comicū: nullaq̄; alia de causa suspicor ipsum addidisse ὁ πῦμα δὴ λιάσθαι, nisi, vt ab illo distingueret. Quæri autem non sine causa posset, quomodo dixerit Homerū imitatum esse studiosos viros, quos etiam, quamuis insignes aliqua virtute, ornaret ac meliores redderet, cum constet ipsum imitatum esse uiles etiam admodum personas, & notatas maximis uitis, vt Therpsitem, Dolonem, Irum: quorum omnium ingenium mirifice expressit, & in illis effingendis studij multum posuit. An, quamuis negari non possit, quin diligentiam aliquam adhibuerit in horum etiam moribus, factisq̄; exprimendis: nam omnem materiam, quam sumperint poëtae, diligenter imitantur, tamen propositum Homeri fuit in Iliade imitari Achillem, & magni animi virum, præditumq̄; summa fortitudine nobis ante oculos ponere: vt in altero poemate Vlysses, patientissimum hominem, & qui calliditate sua euaserit summa pericula. Quare uere dici potuit hoc genus hominum imitatus esse: quia in animo semper habuit hoc efficere: & huic rei in primis summo studio incubuit.

Ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τὸς διθυράμβους, καὶ τὸς νόμους, ὡς πρὸς τὴν κύκλω-
πας τιμώδεος, καὶ φιλόξενος μιμήσασθαι αὐτῆς.

*Simili modo autem & circa dithyrambos, & circa nomos: ut Persas &
Cyclopas, Timotheus & Philoxenus, imitari posset aliquis.*

Profectus ab iis imitationibus Aristoteles, quæ simpliciores sunt: atque vtuntur
aut rhythmico solo, aut coniuncto illo cum harmonia: demonstratō; solere illis ali-
quos imitari & meliores & deteriores & pares, cum ostendisset postea idem etiam
contingere in iis imitationibus, quæ integrioribus sunt, vtunturq; oratione, varijs mo-
dis concinnata: illa tamen seiuncta à rhythmico & harmonia, nunc quod restabat,
agit de genere illo imitationis, quod non contentum poetica oratione, temperat eā
cum ambabus illis rebus: traditq; idem etiam, quod in superioribus illis, in hac ser-
uari posse: ac quosdam etiam poetas id iam fecisse, vt Timotheus & Philoxenus, qui
ambo dithyrambici extiterunt. Timotheus nanque in dithyrambo quodam suo extol-
lens virtutem Persarum, meliores ipsos finxit, quàm vere tunc fuerint. Contra au-
tem Philoxenus Cyclopas fauiores & immaniores: quamuis enim certi nihil de hoc
habeam, arbitror tamen summis laudibus in eo cantu celebratos à Philoxeno Per-
sas: cum enim Aristoteles idem vsu venire in hoc genere imitationis affirmet, quod
in alijs, vt & meliores & deteriores quàm vulgo sint, illo exprimentur: ad exempla-
recurrat, verisimile est ipsum vtriusque rei exemplum posuisse. hoc autem protuli,
quia interpretes crediderunt illic exagitados fuisse Persas, & vt deteriores notæ ho-
mines, accusatos Persas autem hic legi debere nullius calamo exarati libri auctorita-
te cognoui, quamuis plures viderim: sed, vt olim testatus sum in commentarijs meis
in libros de arte dicendi, admonitu optimi atque eruditissimi viri Francisci Medices
Raphaelis filij, qui hoc acumine ingenij sui, ac iudicio perspexit. Quæ autem ad hanc
lectionem confirmandam pertinent, eo loco diligenter explicui. Philoxenum autem
Cyclopiam amorem, quo Galatæam deperierat, hoc genere carminis celebrasse, à vete-
ribus grammaticis memoriæ proditum est, eo etiam putant Aristophanem comicum
allusisse, cum in Pluto induxit chorum hoc canentem *ἄρα καὶ τὸν κύκλωπα μιμήσασθαι*.
Restitui autem hic, antiquam lectionem secutus, in extremo particulam *τις*, quæ abe-
rat prius ab excusis libris: & hic (nisi fallor) valde accommodata est: sensum enim
huius loci hunc esse puto: licere cuius hoc ipso genere grandioris carminis imitari
& meliores & peiores & similes: quod exemplo etiam duorum illorum dithyram-
bicorum effecerit.

Ἐν αὐτῇ δὲ τῇ διαφορᾷ καὶ ἡ τραγῳδία πρὸς τὴν κωμῳδίαν διέσκηκεν: ἢ μὲν
καρῶ, χείρους: ἢ δὲ, βελτίους μιμεῖσθαι βούλεται τῶν νῦν.

*In eadem autem differentia & tragœdia separata fuit à comœdia:
hæc quidem enim deteriores; hæc verò meliores, imitari vult, quam ij qui
nunc sunt.*

Tradit dissentire etiam inter se tragœdiam & comœdiam eodem modo, cum, vt
ipsemet docet, tragœdia meliores sibi proponat semper imitandos: comœdia verò,
deteriores, quàm homines sint, qui ea ætate viuunt: tragici enim poetæ, quos in sce-
nam inducunt, summo loco natos homines, ornant etiam: finguntq; ipsos extitisse
maioris virtutis, quam uere fortasse fuerint: contra autem comici, cum tenuis condi-
tionis homines sumant, illorum etiam facta & consilia extenuant. Quare non mirū
est, si vtrique collati cum hominibus, qui tunc viuunt, contrarijs illis rebus vincunt.
Hoc autem, vt opinor, discriminis est inter superiorem & inferiorem hanc senten-
tiam, quod vnus idemq; dithyrambicus efficere posset diuersis temporibus, quod
duos illos, longe aliud studium colentes, in diuersis personis ostendit fecisse: nunc
enim

enim augere posset bonum aliquod, factumq; præclarum multo supra veritatem ex-
tollere: fingereq; aliquos præstantiores multo, quàm ætas illa ferat: nunc autem de-
teriores: nam licet etiam eo carmine magnopere extenuare vitam & facta hominū.
Contra autem semper tragœdia fingit præstantiores, quàm vulgo inueniantur, quos
imitatur: eodemq; pacto comœdia peiores & abiectiores. Quare apposite recteq;
inquit tragœdiam cum comœdia ita discrepare, vt partes illæ studiaq; dithyrambo-
rum aliquando inter se discrepasse inuentum est, quod passim eis, & cum commo-
dum ipsis est, liceat facere. Animaduertendum etiam est, an peccatum sit à librarijs in
ordine primorum verborum huius quasi corollarij: legiq; debeat. *ὅτι τῇ αὐτῇ δὲ δια-
φορᾷ.* ratio certè Græci sermonis videtur hoc postulare.

Ἐπι δὲ τούτων τρίτη διαφορὰ τὸ, ὡς ἕκαστα τούτων μιμήσασθαι αὐτῆς: καὶ γὰρ οἱ
ὄντες αὐτοῖς καὶ τὰ αὐτὰ μιμεῖσθαι ἐστίν, ὅτε μὲν ἀπαγγέλλοντα ἢ ἕτδρον τι γινώ-
σκον, ὡς πρὸς Ὀμηρος ποιεῖ, ἢ ὡς ἔν αὐτὸν καὶ μὴ μεταβάλλοντα, ἢ πάντα ὡς
πράττοντας καὶ ἐνέργουντας ὡς μιμουμένους.

*Adhuc autem horum tertia differentia est, vt singulas hæc res imitare-
tur aliquis: etenim in ijsdem & easdem res licet imitari: aliquando qui-
dem exponentem, vel aliud quippiam factum, quomodo Homerus facit: vel
vt eundem & non se immutantem: vel omnes vt agentes & molientes ali-
quid eos, quos imitantur.*

Tertium, quod restabat, discrimen explicat: tribus nanque modis initio statuerat
discrepare inter se imitationes: quorum trium modorum duos iam explanat. Ter-
tius vero hic in modo & ratione imitandi totus positus est: fieri enim potest, docen-
te hoc ipso accurate, vt aliquid iisdem vtens tanquam instrumentis, siue potius in ea-
dem quasi materia aliquid effingere atque exprimere studens, vt videtur ipse loqui:
quod tamen eodem refertur. & præterea easdem res imitans (sic enim priores illos
duos modos ostendit, eodem ordine ipsos appellans, quo supra traditi sunt) in modo
postea, rationeq; imitandi discrepet. Modus autem diuersus est, quia nunc quidem
commemorantem, vel aliud quippiam siue personam, siue rem factum: nunc verò
eundem manentem & non se immutantem, licet imitari, est autem posterior hic vnus
idemq; modus, declarandæ rei causâ diuersa ratione repetitus: de qua forma dicen-
di supra non longe ab initio huius operis disputaui. Nec putari debet id, quod nunc
inquit, cum idem scilicet, qui ab initio est, poeta manet, nec immutatur: & id quod
supra dixit: Vel aliud quippiam factum, membra duo esse, in quæ diuidatur epicum
carmen: neque enim vllum eius generis reperitur, in quo non vtrunque contingat,
vt demonstratum est. Tertia autem ratio, qua aliquis, quamuis nunc iisdem, nunc di-
uersis instrumentis vtens: eodemq; pacto nunc eandem: nunc diuersam rem tra-
ctans, est, quod omnes, quos in poemate suo inducit, vt agentes aliquid: ipsosq; in
suis illis negotijs occupatos inducit. Significat igitur superius res duas illas rationes
recipere tertium hoc discrimen, quod variatur tribus modis. Quod autem primo
inquit: nunc exponentem vel aliud quippiam factum, modum tradit mixtum, tem-
peratumq; ex ambobus iis, qui eum sequuntur: illi nanque simplices: ipse vero ex
ipsis concretus. Addens autem. Quomodo se gerit Homerus, rationem illam pro-
priam epici carminis ostendit, cuius principatum tenet Homerus: poeta enim illic
quædam sua ex persona exponit: alia autem narrat alius factus: alius enim fit poe-
ta, cum induit personam alijus: & quæcunque ipse loquitur ex ore illius prodire
fingit. Facere verò hoc passim epicis, vniuersi, qui primoribus labris ipsos attigere,
nouerunt: vt Virgilius etiam, qui post non nullas sententias sua ex persona editas,
quamuis longior quàm Homerus in eo sermone sit: ille nanque pauciora suo quasi
ex ore protulit, suscepit personam Iunonis, & quid illa Aeneæ irata, doloremq; suū
expromens, dixerit, ipsam pronuntiantem fecit. Deposita verò persona illa, rursus

poeta narrat quid consilij dea ceperit, efficere studens, quæ ipsi in mentem venerat, sedemq; Aeoli, atque imperium, quod haberet in uentos, describit: postq; iterum quasi Iuno fit, asciscens sibi orationem, quam illa ad Aeolum habuerit: statimq; paucis his verbis, ore suo prolatis, Aeolus hæc contra, ipsius ventorum regis personam recipit: quam rationem persequitur toto in opere. Quod verò inquit Aristoteles. ἢ ἐτ' ἄν τι γινώσκουσιν, id valet, quod ostendi. Plautus quoque in trinummio eodem pacto locutus est: his enim verbis utitur cum Callicle sene ea in fabula Megaronides. Proh di immortales verbis paucis quam cito Alium fecisti me: alius ad te veneram: quamuis illic iudicij atque opinionis immutationem factam intelligat: aliquo enim modo alius fit is, qui magnopere mentem ac sententiam mutat de aliqua re. Animaduertendum præterea, quod neutro genere hic usus est: & tamen quum poeta suam personam deponit, & alienam suscipit, virum aut mulierem imitatur: neque enim res, quæ neutro genere appellatur, orationis participes sunt, vt debeat poeta mutata persona sua consilium illorum exponere: fecit autem hoc (nisi fallor) vt virile muliebrequ; genus complecteretur. Sed multo etiam infra eodem animo inquit, ἢ καὶ τὴν ἡβου, καὶ τὸν ἀνδρῶν, ἀλλ' ἔχον ἡθός. Exempla secundi modi, quo poeta perpetuo eundem tenorem seruat; ac quidquid edit, sua ex persona edit, nullum fingens suo ex ore quippiam proferentem, sunt poemata dithyramborum: quod Platonis testimonio intelligimus. ipse nanque in ij. libro de rep. hoc apertè testatur. Quam in re querere aliquis non sine causa posset, an proprium hoc fuerit eorum, qui grandi tantum illo carmine uterentur: cuius fortasse vestigia nulla extant, siue commune ipsis cum omnibus lyricis poetis. & sanè non magnopere postulare videtur genus hoc poematis, quo laudes siue deorum, siue clarorum virorum canuntur, vt alienam personam poeta induat. exempla tamen huius rei non nulla reperiuntur & in Pindari & in Horatij odis, Sed etiam Fraciscus Petrarcha noster, qui plurimum magnitudine ingenij in hoc ipso genere carminis valuit, cantilenam vnã confecit, in qua sitem inter se & cupidinem; causamq; , tanquam in foro habitam, fingit. Nec sanè hanc solum, sed alias etiam non nullas huiusmodi fecit, vt nullo labore intelligere licet. Tertium modum apertè usurparunt tragici ac comici, qui nihil vnquam suis in fabulis suo ex ore promunt: sed omnia illic eduntur à personis iis, quas inducunt. Quod vero ad verba pertinet, hoc pacto videtur locus accipiendus, vel ita scilicet imitari licet, vt omnes, qui imitantur, agant & moliantur. Nam in epico carmine poeta cum exponit sua ex persona aliquid, proprie neminem imitatur: sed in illis tantum partibus, quibus quasi inducit homines ipsos, qui imitantur, aliquid dicentes, aut gerentes: tunc enim tribuit illis poeta ea facta & dicta, quæ conueniant moribus & vitæ illorum, quos ipsi exprimunt, ac representare conantur, quod verè est imitari. in altero itidem genere poematis idem usu uenit: quo scilicet poeta idem semper manet, nec aliam personam suscipit, Quod vero, cum iam παράγοντας dixisset καὶ ἐργαζομένους addidit, est posterior hæc vox prioris declaratio. & sanè uis huius notioq; latior: nec vni certo generi factorum addicta est: qui enim aliquid ad remp. pertinens, gerunt, proprie à Græcis παράγειν dicuntur.

Ἐν τοῖσι δὲ ταύταις διαφοραῖς ἡ μίμησις ἐστίν, ὡς εἴπομεν κατ' ἀρχάς: ἐν οἷς τε, καὶ ἂ, καὶ ὡς. ὡς τε τῆ μὲν ὁ αὐτὸς ἀν' εἰν μιμητῆς Ὁμήρω Σοφοκλῆς: μιμοῦνται γὰρ ἄμφω πρὸς αἰούς: τῆ δὲ Ἀριστοφάνει: πρὸς ἄλλον τῶν καὶ μιμοῦνται καὶ ἐργαζομένους ἄμφω.

In tribus iam his differentijs imitatio versatur, vt initio diximus: in quibus scilicet, & quæ, & quomodo. Quapropter hac quidem idem cum Homero imitator Sophocles esset: imitantur enim ambo studiosos. hac vero cum Aristophane: agentes enim imitantur & gerentes ambo.

Cum à principio huius scriptionis, monstrato statim genere earum artium, quæ utuntur metro, rhythmò, & harmonia, tria ipsarum esse discrimina affirmasset: accurateq;

curateq; de illis iam disputasset: atque omnia, quæ ad subtilem earum explicationem pertinent, tradidisset, paucis nunc docet se ad finem eius præceptionis peruenisse: utq; firmiter illa hæreant in memoria, iisdem verbis, quibus supra ipsa indicarat, appellat. Nam quod imitationem tribus his rebus, quas iam explicarat, distinctam esse repetit, planum est ipsum nunc imitationem vocare operam & studium eorum, qui imitantur, non artem rationemq; ipsam, quæ in hoc occupetur, vt supra sæpe fecit. Adiungit etiam quiddam, quod è superiore disputatione plane elicitur: unde questum facere possit, qui legit: habet enim corollarij vim. adiungit igitur eisdem poetis cum aliis atque aliis conuenire diuersa cogitatione. id vero exemplo tradit ac confirmat, dicens haberi posse unum eundemq; poetam Sophoclem & Homerum, si quis unam è tribus illis differentiam spectet: mediam inquam, id est rem ac personas, vt ipsemet docet: qui quod uno uerbo ostenderat, pluribus declarat, reddens rationem eius rei hoc pacto. Imitantur enim ambo studiosos uirtutis viros. Non humiles vero, turpesq; personas, sed graues honestasq; imitari utrunque eorum, constat. Si quis autem, addit, relicta hac animaduersione, aliud spectet, id est tertiam rationem attendat, dicit ipsum similem esse Aristophani, ut supra fecerat, causa eius similitudinis allata, comprobans quod tradiderat: inquit enim. Agentes nanque imitantur & gerentes aliquid ambo: Sophocles scilicet atque Aristophanes: quamuis illi conditione uitæ ac moribus longe inter se discrepantes sint: tenues enim homines: nec honestis factis deditos, comicus ille imitatur. Quod vero ad Græca verba pertinet. illud καὶ ἐργαζομένους, est itidem declaratio antecedentis vocis παράγοντας: cum enim Attico uerbo usus esset: eius nanque sermonis proprium est παράγειν dicere, cum agere significare uolunt: aliæ autem gentes idem uerbo ἐργάζεσθαι ostenderent, eandem rem duobus uerbis, explanandæ rei causa, significauit, ut supra ipsum fecisse indicauit: quamuis hic eodem uerbo usus non sit, quo illo loco, in notione prioris explicandæ: quod ipsum fecisse arbitror, vt ratione etiam eius nominis tradita, opinionem suam confirmaret: id enim statim aggreditur. Intelligere autem ipsum, cum inquit, Quibus, instrumenta, patet, quamuis in Græco sermone adiuncta sit huic nomini præpositio, idq; magis videatur materiam conuenire; quæ & ipsa aliquo modo munus tunc obit instrumenti, cum ipsius auxilio res exprimat, de quo supra etiam locutus sum. Cum uero dixit. Quæ, personas atque rem significauit: vt cum, Quo pacto, modum: de his enim copiose disputatum est.

Ὁ θεὸς καὶ δράματα καλεῖσθαι πινθε αὐτὰ φασιν, ὅτι μιμοῦνται ἐργαζομένους. διὸ καὶ ἀντιποιοῦνται τῆς τε τραγωδίας, καὶ τῆς κωμωδίας οἱ Δωριεῖς. τῆς μὲν κωμωδίας οἱ Μεγαρεῖς, οἱ τε ἐν ταῦτα, ὡς καὶ τῆς παρ' αὐτοῖς δημοκρατείας, γονομίας: καὶ οἱ ἐκ Σικελίας: ἐκείθεν γὰρ καὶ Ἐπίχαρμος ὁ ποιητῆς, πολλῶν πρὸ τῆρος ἐν Χωννίδου, καὶ Μάγνητος. καὶ τῆς τραγωδίας οἱ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ, ποιούμενοι τὰ ὀνόματα σημείον: οὗτοι μὲν γὰρ κώμας τῆς πελοποννήσου καλεῖν φασιν: Ἀθηναῖοι δὲ, δῆμοις, ὡς κωμωδίας οὐκ ἄλλ' ἢ τῆς κωμίας λεγούσας, ἀλλὰ τῆς κατὰ κώμας πλανή ἀπμαζομίας ἐκ τῆς ἀστῆος. καὶ τὸ ποιεῖν, αὐτοὶ μὲν, φασιν: Ἀθηναῖοι δὲ, παράγειν προβαλομένους. πρὸς μὲν ἐν τῶν διαφορῶν, καὶ πόσει, καὶ τίνος τῆς μίμησις, εἰρήδω ταῦτα.

Unde & dramata vocari non nulli ipsa aiunt, quia imitantur agentes. Qua etiam de causa vendicant sibi tragediam & comædiam Dorienses. Asciscunt uero sibi comædiam Megarenses: & qui hic, tanquam illa exorta sit apud ipsos, cum popularem statum ciuitatis habebant: & qui ex Sicilia: ex illis enim locis Epicharmus poeta prodijt, qui multo tempore prior extitit Chonide & Magnete. Tragediam uero sibi vendicant quidam è

numero eorum, qui incolunt Peloponnesum, ducentes signum à nominibus: hi enim affirmant se appellare comas pagos. Athenienses vero, demos: tanquam comædi vocari non sint à verbo κομᾶζειν, sed nomen duxerint ab errore illo per pagos, quo illic vagabantur, qui ignominia notati ex urbe discedebant. Præterea facere ipsi quidem se ostendunt vocare δῶμα. Athenienses vero κομᾶζειν. De differentijs autem imitationum, & quot, & quæ sint, hæc satis habenda sunt.

Cum ostendisset quid similitudinis sit Sophocli cum Aristophane: idq; dixisset esse, quod ambo imitantur aliquos agentes, confirmat id etiam communi vocabulo tragædiarum & comædiarum: utrunque enim ποῆμα vocatur δράμα ea de causa, ut non nulli volebant, cum tamen distincta sint proprijs illis vocibus: videtur enim significare alios quosdam aliam esse illius nominis rationem existimasse: neque credidisse vocata fuisse δράματα, quia illic gerentes personæ omnes fabulæ quippiam inducuntur, cum dixerit, Quidam affirmant, illi verò, ut suspicari licet, arbitrati fuerat idem valere δράμα, quod ποῆμα: ut quemadmodum alia poetarum opera ποιήματα, vulgo vocarentur, ita hæc eadem de causa δράματα vocata essent. Quod adiungit autem nouum argumentum est, ductum itidem ab etymologia: declarat enim non sine causa genus quoddam Græcorum, Doris appellatum, vendicare sibi tragædiam ac comædiam: affirmareq; se inuentores extitisse vtriusque poematis. Cum autem non omnes eius gentis populi easdem terras incolerent, sed longe diuersas, docet illos diuersis etiam argumentis iudicium suum comprobasse, quibus declararent, conuenire sibi inuentionem eius poematis, cum superius illud commune omnium foret. Megareses igitur, inquit, qui erant Dorici generis, & qui veram Græciam incolebant: & qui in Sicilia sedes sibi posuerant, comædiam apud se natâ aiebant: prius nanque de comædia agit: qui enim in Græcia viuebant, dicebant poemata illud, licentia plenum, apud se ortum, cum populari statu ciuitas ipsorum regeretur: quod verisimile erat: propria enim illius reip. est libertas illa, qua vtebantur priusci comici in describendis improbis hominibus: vitiosq; eorū notandis: nec in alio genere reip. facile ferri potuisset. Megareses verò vfos olim hac rep. in iij, etiam & v. libro πολιτικῶν, ipse testatur, quam etiam, quomodo amiserint, accurate docet. Qui uerò in Siciliam sedes suas transtulerant, comædiam inuentum suum esse aiebant, quia illic natus esset Epicharmus poeta, qui ætate ceteros comicos antebat: multisq; annis ante Chonnidem, & Magnetem, ueteres comicos, floruerat. hi autem patriam Athenas habebant: eorumq; auctoritate Athenienses videri volebant apud se inuentam comædiam. Adiungit autem Aristoteles non nullos etiam populos eiusdem generis, qui incolerent Peloponnesum, tragædiam sibi asciscere solitos: nec tamen statim argumentum exponit, quo illi niterentur: nec sanè proprium illi ullum habebat, quo declararent graue id poema à se inuentum fuisse. primum enim redit ad explicandam rationem, qua, ut nominis fieri, Megareses probare uellent sibi concedendam esse inuentionem illius poematis. inquit enim. Hi enim affirmant se vocare κόμας, pagos ipsos, siue oppida: sic enim appellemus, quas communi uocabulo reliqui Græci vocabant περιουκίδας: cum Athenienses, (ut illi addebant) eam rem nomine δήμων ostenderent. Athenienses uero δήμος appellabant puta Sunium, Piræum, reliquaq; huiuscemodi oppida, siue pagos: illo autem communi uerbo huius rei significandæ, usus est etiam Aristoteles in vj. libro πολιτικῶν, cum rationem exponeret, qua Carthaginenses tenuitati suorum ciuium consulerent: inquit enim. λέγει γὰρ τις ἀσὶ ἐκπέμπουσι τὸν δῆμον πρὸς τοὺς περιουκίδας, ποιεῖσιν δὲ πόλεις. Sed Thucydides quoque, qui scriptor Atticus fuit: in eaq; urbe natus & educatus est, utitur uocabulo κόμας: quod Aristoteles hic tradit fuisse proprium Dorienfium: ubi enim de ueteribus institutis agri Attici differit, ait. κατὰ κόμας δὲ παλαιῶ τρόπῳ οἰκίσθησαν. explicat autem statim Aristoteles sensum illorum, qui cum uellent videri auctores comædiæ, utebantur signo huius

huius rei nomine quo ipsa vocaretur: illamq; appellatam aiebant ἐπὶ τῆς κομῆς, id est, à pagis: cum κόμας ipsorum uocabulum esset, non Athenienfium, cum ipsis de inuentione huius poematis contendentium. Cum igitur sciret aliud etymon, rationemq; huius uocabuli comædia, siue comædorum, alios esse putasse, hoc tradit: docetq; ipsos de hoc non dubitasse, quin comædia à comis & pagis, & non à uerbo κομᾶζειν uocata sit, ut alij sentiebant, qui putabant comædos appellatos à licentia illa, qua utebantur qui κομᾶζειν dicebantur: illi nanque ludibundi lasciuientesq; per urbem ambulabant, canebantq; uersus ad risum excitandum aptos, & ad notandos mores ac facta ciuium improborum. cum contra ipsi putarent quosdam, ignominia affectos, vrbeq; eiectos per pagos ac uicos agri Attici errantes, sua lingua κόμας uocatos: accusantesq; eos, qui se iniuria affecissent, nomen dedisse huic poemati. Sed scrupulus nõ paruus hic est: si nanque κόμας Doricū uocabulum est, κομᾶζειν quoq;, quod apparet inde ductum ac conformatum, eidem genti tribuendum uidetur: ac proprium ipsius uocabulum habendum. Quare siue a comis, pagisq;, siue à uerbo κομᾶζειν, comædia uocata est, non sine causa, ducto argumento à ui nominis. Dorienfium nationi origo ipsius assignanda uideretur: occurri autem potest huic difficultati (ut arbitrator) hoc pacto. Si quis dicat in usu sanè Attici sermonis fuisse uerbum κομᾶζειν: ipsumq; radices egisse in eam linguā, quamuis ortum fuerit in finibus Dorienfium: quod non ita de altero illo contigerit, cum suum propriumq; uocabulum haberent, quo pagos uicosq; appellarent, id est δήμος: & non id significare uolentes, unquam κόμας usurparent, cum tamen supra ostenderim ab Attico scriptore hoc uerbum usurpatum. Quod autem sequitur argumentum est, quo utebatur Dorica natio ad uindicandam sibi, non comædiam tantum, uerum etiam tragædiam: ductum & ipsum ab etymologia huius nominis δράματα, quo communiter appellabantur ambo hæc poemata: cum enim δράσι suum esse uerbum ostenderent, unde δράματα uocata sunt, uidebantur ea de causa ipsi inuentores extitisse horum poematum: nam si Athenienses primi illa excogitassent, suo ac proprio nomine inuentam à se rem nuncupassent: quis enim alieno uocabulo uteretur in suo aliquo inuento significando? Habebant autem Athenienses uerbum πράξειν, quod apud se idem ualebat, quod apud Doras δράσι. Quod supra inquit de populis quibusdam Dorici generis, Peloponnesum incolentibus, qui uendicarent sibi tragædiam, ipsos argumentum a nominibus ducere solitos, ipsiq;, uti tanquam nota quadam eius rei, quâ probare uolebant: quod (inquam) dixit ποιῆσαι σημεῖον, eodem pacto locutus est in ij. libro de moribus ad Nicomachum, quo loco tradit, qua ratione aliquis possit percipere se habitum ad consequutum: uirtutemq; aliquam tenere: affirmauit enim uoluptatem & molestiam, quæ nascitur ex factis illis in animo eius, qui facit, posse hoc indicare: lætitiāq; illam & agritudinem, notas quasdam haberi debere, quæ aperiant & patefaciant, quod abditum prius erat arque obscurum. uerba ipsius hæc sunt, σημεῖον δὲ δεῖ ποιῆσαι τῆν ἕξιν τῶν ἐπιγνοσῶν ἡδονῶν ἢ λύπην τοῖς ἔργοις. Statim autem Aristoteles his rebus explicatis, repetit quid adhuc fecerit: commemoratq; se satis disputasse de diuersis rationibus imitandi: tradidisseq; quot numero sint imitationes: & vim naturamq; omnium illarum docuisse. Vnde arbitrator certo teneri, quod supra indicaui, non fuisse propositum auctoris à principio genus propinquum diuersarū poeseon indagare, sed superius quoddam genus, quod contineret etiam artes non nullas, similes sanè illis, non tamen & ipsas poesis: in extremo enim singularum disputationum consueuit repetere paucis, quæ confecerit. hic autē, quot, & quæ sint, genera imitationum testatur se docuisse. Videtur autem ex hoc loco separatim de poetica agere incipere, ac uerum ordinem sequi, cum ortum ipsius sedulo inquirat: Quo modo enim supra potuit rectè de illa differere, cum ipsius originem nondum monstrasset?

Ἐπίνοι δὲ γεννησαὶ μετ' ὅλων τῶν ποιητικῶν αἰτίαι δύο ἴσως, καὶ αὐταὶ φυσικαὶ: τότε γὰρ μιμῆσαι σύμφυτον τοῖς ἀνθρώποις ἐκ παιδῶν ὄντι: καὶ τοῦτω διαφύροισι τῶν ἄλλων ζώων, ὅτι μιμῆτικώτατόν ἐστι, καὶ τὰ μαθήσεις ποιῆται διὰ μιμήσεως τῆς πρώτης.

Videntur autem genuisse quidem omnino poeticam causæ duæ quedam, atque hæc naturales: imitari enim insitum est hominibus à pueris: & hæc re illi differunt à ceteris animantibus, quod animal est homo maxime aptum ad imitandum & primas perceptiones ipse facit imitando.

Cum, arrepta occasione, disputasset de controuersia, quæ uigebat inter Athenienses, & non nullos Doricos populos: utraq; enim gens uideri uolebat inuentrix fuisse comædiæ & tragædiæ: explicassetq; argumenta, quibus, ductis à nominibus, uteretur Dorus in asserenda sibi inuentione illorum poematum, quærit nunc de origine poetices: modiceq; iudicium suum aperiens, narrat uideri procreasse poeticam causas duas: & ambas quidem illas à natura profectas, non studio ac uoluntate hominum excogitatas. Cum autem causas has non ita plane tradiderit Aristoteles: ut ipsarum hanc primam esse: hanc uerò secundam dixerit: orta; quæstio sit inter interpretes, quam potissimum secundam esse arbitrari debeamus: de prima nanque non dubitatur, quid sentiam de hac re, declarabo: censeo enim alteram causam extitisse, quæ ita impulerit nos ad hoc studium, ut rationem eius inuenerimus: quod cuncti mortales gaudent, cum uident aliquam rem apte expressam atque aliqua ratione redditam. Sed prius, quæ pertinent ad primam causam confirmandam, uideamus. illa autem est, quod auctor tradit imitari insitum esse naturis hominum à prima teneraq; ætate: si nanque procliues tantum ad imitandum homines forent in ætate iam firma, credi posset illud iudicio aut auctoritate aliquorum partum. Consuessent autem ueteres Peripateticos hoc argumento sæpe uti, & quasi ad incunabula accedere, quia in pueritia facillimè arbitrabantur naturæ vim se posse uidere, testatus etiam est Cicero in v. libro de finibus, quod uero nunc ἐκ παιδῶν inquit, uariis uerbis, idem tamen ualentibus, Aristoteles hoc significare solitus est: nunc enim ἐκ νέων, nunc ἐκ νηπιῶν, nunc ἐκ μερῶν κληῶν, nunc, ut hic, ἐκ παιδῶν inquit: omnibus enim his modis, infirmam ætatem, imbecillamq; mentem Græci ostendunt. quin autem pueri etiam & gestibus corporis & uoce multa imitari atque exprimere conentur, dubitare nō possumus: cotidie enim huius rei exempla uideamus. Adiungit autem, ut confirmet imitationem esse insitam animis nostris à natura, vincere hominem in hac ipsa re ceteras animantes: illa enim quæ præcipua atque excellentia in nobis sunt, facile existimari possunt naturales radices habere. Tertia autem collatione inquit μιμητικώτατον: id est maxime aptum ad imitandum: sunt enim beluæ quoque non nullæ, quæ non parum ad hoc ualent: ut genera quædam auium: & certe simiæ, quæ inde etiā nomen acceperunt: catiq; mimones, quod Græcum uerbum manauit in nostrum sermonem, in usuq; adhuc est leuiter corruptum, uocati sunt. Videtur autem in Græcis uerbis auctoris dandi casu τούτω legi debere, ut infinitis locis locutus est, nisi putamus more Attico præpositionem κατὰ desiderari: quo pacto idem profus significaret, ac uitiij nihil in scriptura foret. Addit autem aliud, quod idem constituit: hominibus scilicet insitā esse à natura imitandi uim. Hoc autem est quod inquit ipsum hominem, quæcunque primo discit, id est puerum adhuc, & in tenera ætate constitutum, hoc pacto discere, id est imitando: factaq; aliorum exprimendo, qui scilicet aut longo usu docti, aut ratione scientiaq; eius rei accepta, peritius illa gerant atque administrant: hoc enim puto ualere πρώτῳ μαθήσει ποιεῖν, ut significet ipsos non expectare eo tempore præcepta magistrorum, sed attendere tantum quid alij gerāt: conariq; ipsos reddere, atque ita rationem earum rerum tractandarum aliquo modo percipere: hoc enim declarat hominibus insitam natura uim non paruam imitandi, cum utantur in rudimentis aliquarum rerum percipiendis imitatione: Similis uerò est huic modus ille dicendi, quo usus est Plato in iij. libro de rep. ποιῶντι δὴ ἡ γῆσι δὲ μιμήσεως: prolatus autem est de poetis epicis, quum personam aliquorum induunt: atque ita, quod ipsorum est munus, exponunt: commemorantq; quod uolunt: uerba eius sunt. ὃ δὴ πῶ τοῖς τῶν, ὡς εἰκοσι, ἔπος τε καὶ οἱ ἄλλοι ποιηταὶ δὲ μιμήσεως τὴν δὴ γῆσιν ποιῶνται. Valere uerò hic μαθήσεις, perceptiones, & totum id, quod ab aliquo

quouis

quouis ratione addiscitur, non disciplinas, apertum est. idem enim quoque significat hoc nomen in initio posteriorum Analyticorum, ut testantur etiam Græci interpretes eorum librorum: nisi quod uerore uia ac ratione res eo modo fit. Quod autem primum inquit, imitari innatum in animis hominum à teneris annis, Cicero quoque in ij. libro de oratore his uerbis idem eleganter protulit. Natura enim fugit homines & creat imitatores & narratores facetos & uultu adiuuante & uoce & ipso genere sermonis. Huc usque autem (nisi fallor) exposita est ab Aristotele altera illarum causarum: prior, inquam, cui etiam, quæ ipsam confirmant, adiuncta sunt argumenta duo, iam explicata. Nunc autem alteram causam afferet, quæ & ipsa demonstrat originem, fontemq; poëtices esse naturalem.

Καὶ ἔχειραν τοῖς μιμήμασι πάντα. σημεῖον δὲ τούτου ἔστι συμβαῖνον τοῖς τοῖς ὄντων: ἃ καὶ αὐτὰ λυπηρῶς ὀρωμεν, τούτων τὰ ἐκόντα, τὰ μάλιστα ἠκριβομενάσ, χέρομεν θεωροῦντες, οἷον θηρίων τε μορφὰς τοῖς ἀτιμοτάτων, καὶ νεκρῶν.

Et gaudere rebus imitatione expressis uniuersos. signum autem huius rei est, quod contingit in operibus opificum: quæ enim ipsa cum molestia uidemus, horum imagines, magno artificio, exquisitèq; expressas cum spectamus, letitia afficimur, ceu beluarum formas abiectissimarum, & cadauerum.

Hæc altera causa est, quæ genuit poëticam, ut putat optimus acutissimisque magister: cum enim omnes homines lætentur, voluptatemq; capiant ex rebus imitatione expressis: idq; animaduersum esset à quibusdam: ut gignerent reliquis hanc voluptatem, totos se dederunt ad imitandum oratione uitam moresq; aliorum: nam nisi illi uiderent passim capi homines hac voluptate, non se ad hoc studium, quod in nullo honore fuisset, applicuissent. Probat autem, argumento quodam ducto à consequenti: unde signum ipsum appellat, homines oblectari rebus bene expressis, quæ μιμήματα appellat: μιμήματα enim uocantur, non imitationes, sed opera, quæ effecta sunt accurata imitatione, si opera uocare libet etiam fabulas poetarū, ut tragædiam & comædiam, huiuscemodiq; alia poemata. Nam Plato hæc ipsa illo nomine in iij. libro de rep. appellauit. inquit enim ἐπέπαι δὲ τὰ δακωῦτα ἐγγύς ἀλλήλων εἶναι δύο μιμήματα, δαῶν τε οἱ αὐτοῖς ἄμα δὲ μιμῶνται, οἷον κωμῶδων καὶ τραγῶδων ποιῶντων. Sed infra etiam, eandem rem significare uolens, idem uocabulum non semel repetit. Argumentum uerò huiuscemodi est. Declarat hoc ita se habere id, quod uideamus usu uenire in operibus opificum: quæ enim non sine tristitia quadam, & ut inquit L. Planus in epistola, dolenter uideamus, eorum effigies accuratè expressas cum spectamus, voluptatem sentimus. Quod autem in Græcis uerbis est εἰκόντα μάλιστα ἠκριβομενάσ, ualeat imagines uilissimarum illarum rerum in primis exquisitè, subtiliterq; expressas: positumq; est ad rem augendam: nisi enim imitatio ipsa gigneret uoluptatem, nihil illic erat quod oblectare posset: ac quanto aptius exquisitiusq; forma earum rerum abiectissimarum reddita esset, tanto magis aspectus illarum molestus, odiosusq; fuisset: nihil enim in ipsis suaue ac iucundum est: nunc autem cum subtiliter etiam, appositeq; expressa effigies illarum, iucunde nos tangat, intelligitur nasci eam uoluptatem ab imitatione. exemplo autem declarare uolens, quæ sint res, quas intelligit, uisu molestæ, inquit, ceu beluarum formas abiectissimarum & cadauerum. Beluarum autem abiectissimarum reddidi, non ut nos ter interpretes fecerat, ferarum truculentarū: legi enim in iis, quos uidi, scriptis libris. θηρίων τε μορφὰς τῶν ἀτιμοτάτων non ut in excusis olim erat τῶν ἀγριώτων. sed in libro quoque, quem nuper Guil. Morelius Parisijs impressit, eodem pacto legitur. uocare autem Aristotelem ζῶνα ἀτιμα, uiles abiectasq; animantes, certum est: ut in ij. eorum de moribus librorum, quos inscripsit με γὰρ ἀβεικά: hæc enim uerba inde sumpta sunt. εἰσι γὰρ καὶ ἡ φύσις φαίλη, οἷον ἡ τῶν σκυλῶν, καὶ ἡ τῶν κωνάων, καὶ ὅλων, ἢ τῶν ἀτιμῶν ζῶων. In primo quoque libro de animo,

sibi de Anaxagoræ sententia loquitur, qui obscure de mente differuit: nec uisus est sibi constare: inquit enim. ἐπεὶ δὲ τὸν νῦν εἶναι τὸν αὐτὸν πῶς ψυχῆς: οὐδέ τινα εἶναι ὑπάρχοντων τῶν τοῖς ὁμοίωσι καὶ μεγάλωσι καὶ μικρῶσι, καὶ τιμῶσι καὶ ἀτιμοῦσι. Sed aliis etiam multis locis, quos, re iam perspecta & explorata, non citabo. *θηρία* uero apud ipsum valere mites etiam animantes & omnes deniq; illas, quæ rationis expertes sint, aliàs a me declaratum est: & exemplis positis constitutum. Quare ita prorsus puto accipiendum hunc locum esse. Nam addi etiam potest, animantes multas feras & immanes, si sine periculo sui videantur, ob speciem corporis delectare potius quàm dolorem inurere ac pœnam: cum contra lumbrici, scarabei, blattæ, vermesq; omnes, non sine molestia unquam cerni possint. Plutarchus quoque, cum & ipse quanta vis esset imitationis ostendere vellet in libello, quo docuit quo animo oportet adolescentes accedere ad audiendos poëtas, exempla posuit vilium turpiumq; animantium, vt lacertæ, firmiæ, quibus addidit, inhonestam & ipsam scdamq;, Theristis faciem: vt in v. etiam libro Symposiaco: nusquam enim meminit, nisi rerum aspectu scdarum. Corpora etiam hominum vita priuatorum visu molesta, scdaq; sunt: eadem tamen eximie representata voluptatem afferunt, vt tradit Aristoteles: cui etiam rei simile est id, quod attulit Plutarchus ambobus illis in locis, de Philoctete p̄isto, qui vlcibus scatebat: & effigie Iocastæ, quæ confecta macore erat, & tristitiam animi ingentem præ se ferebat.

Αἴτιον δὲ καὶ τούτου, ὅτι μανθάνειν οὐ μόνον τοῖς φιλοσόφοις ἡδίστον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁμοίως: ἀλλ' ὅτι βραχὺ κοινωνοῦσιν αὐτῷ: διὰ γὰρ ἴδιον χαίρουσι τὰ εἰκόνας ἑρῶντες, ὅτι συμβαίνει θεωροῦντας μανθάνειν καὶ συλλογίζεσθαι, πῶς ἔκαστον. οἷον ὅτι οὗτος ἐκείνου: ἐπεὶ, ἐὰν μὴ τύχη προεωρακώς, οὐχὶ μίμημα ποιήσει τὴν ἡδονὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀποδρασίαν, ἢ τὴν χροιά, ἢ διὰ τοιαύτην τινὰ ἄλλω αἰτίαν.

*Causa autem huius etiam rei est, quia discere non solum philosophis incun-
disimum est, verum etiam alijs similiter: verum parum participes eius sunt:
hanc enim ob causam gaudio afficiuntur, cum cernunt imagines rerum: quia
contingit ipsos spectantes perdiscere, ac ratiocinari quid unumquodq; eorum
sit. (eum quod hic ille est: quia, nisi ille antea rem viderit, tunc non imitatio ef-
ficiet voluptatem, sed propter artificium studiumq; opificis, aut colorem, aut
propter aliam quampiam huiuscemodi causam.*

Ortum illius gaudij demonstrat, quo afficiuntur, qui effigies aliquarum rerum, subtiliter expressas, cernunt: cum tamen res ipsæ, quarum illæ sunt simulacra, molestæ visu sint, ac libenter declinentur: aitq; causam huius rei esse, quod cuncti mortales mirificam voluptatem capiunt ex perceptione rerum: neque uerum esse, quod multi putant, vt discere tantum iucundum sit studiosis sapientiæ: est enim illud & iis ipsis causa maximæ voluptatis: & aliis etiam, qui non videntur teneri desiderio rerum cognoscendarum. Facit autem, vt soli putentur studiosi sapientiæ capere voluptatem ex perceptione rerum, quia ceteri non ita instructi ad eam: nec imbuti optimis artibus, sed in alijs studiis versati, non multum progrediuntur in hac: vincunturq; magno interuallo ab illis. Vnde multitudo falsò putat, solos eos, qui solo animo incumbunt cognitioni rerum voluptatem sentire, cum discunt. Contra autem Aristoteles, cum fateatur id ipsis iucundissimum esse, affirmat non minorem voluptatem ceteris afferre: hoc enim manifesto valet id, quod in Græca scriptura est, quâuis relictum à Latino interprete, ὁμοίως. parem enim voluptatem inde ducere tradit studiosos bonarum artium, atque imperitos, quamuis contingat musarum expertes infrequentius illam sentire: nec magnopere illius compotes fieri. Cum autem generatim dixerit omnes, qui discunt aliquid, sentire voluptatem: quomodo illi ipsi qui spectant

spectant imaginem, discant, aperit: docetq; cognitionem illam causam esse ipsis voluptatis: Hanc enim ob causam, inquit, gaudio afficiuntur, qui aspiciunt imagines, quia contingit ipsos, dum spectant, perdiscere: ac ratiocinari, quid vna quæq; res sit. exempli causa: Hic quem pictum aut fictum nunc video, est ille, quem olim viuum aspexi, atque ita fit, vt discamus: & similitudine quadam ducti, rem, quam penè obli-
ti eramus, rursus percipiamus, & quasi agnoscamus. nam μανθάνειν valere hic renouare in animo, & quasi sopitum excitare, quod antea didiceris, apertum est: hanc enim quoque notionem esse huius verbi: fieriq; id, quod ipsum valet, duobus modis, testatur ipse in problematibus: in v. enim earum quaestionum, quæ pertinent ad harmoniam, inquit ἢ ὅτι ἡδὺ τὸ μανθάνειν, τούτου δὲ αἰτίον τὸ μὴ λαμβάνειν τὴν ἐπιστήμην: τὸ δὲ χρῆσθαι καὶ ἀγνωρίζειν ἐστίν. quin autem locus ille huic, quæ in manibus habemus, valde similis sit, dubitari non potest. Occurrit autem, hoc explicato, difficultati cuidam Aristoteles: cum enim aliquando voluptatem sentiamus, imaginem cernentes rerum, quas nunquam antea vidimus, perspicuum est tunc non nasci voluptatem illam ea ratione, qua docuit, id est quia tunc renouetur in nobis memoria illarum rerum. Monstrat igitur fontem huius, diuersæ à superiore, voluptatis. traditq; tunc: cum scilicet rem imitatione expressam prius aliquis non viderit, imitamen ipsum, studiumq; ab opifice in imitando adhibitum, ac demum redditam ipsam illam esse accurate, non procreaturum esse voluptatem, sed quidquid inde voluptatis nascetur, natum iri aut ab elegantia operis, aut pulchritudine colorum, aut aliqua huiuscemodi causa. Duabus igitur de causis gaudere possumus, cum effigiem aliquam eximie expressam spectamus. Nam voluptas, quæ nascitur in nobis, cum inspicimus effigies rerum, quas & si non vidimus, accepimus tamen ab aliquibus, fide dignis hominibus, aut scriptoribus, illiusmodi esse, par est similisq; voluptati, quæ existit ex aspectu subito rerum à nobis ante visarum: simulacra enim in animo retinemus rerum, quas diligenter audiuius, non minus atque earum, quas oculis vidimus. In causis verò, quas non appellat, esse etiam potest, vt aliquis scilicet oblectetur, imaginem intuens: quia illa ipsa re, quæ expressa est, capiarur, & ad eam procliuus fit: varietate autem hæ existunt, ut sunt uaria hominum ingenia. Est hac in parte molestum: neque enim hoc dissimulare libet, quod, nulla huius rei causa apparente, variat formam loquendi: cum enim nominandi casu primo dixisset οὐχὶ μίμημα ποιήσει τὴν ἡδονήν, statim transit ad casum sequendi, qui aptus est à præpositione διὰ, & non inquit ἀλλ' ἢ ἀποδρασίαν ἢ χροιά, & quæ sequuntur. quare durum id videtur. & ea fortasse de causa quidam coniectura olim emendarunt, οὐ διὰ μίμημα, vt legitur in quodam excuso. nam ex opinione id ductum puto, quia nullum vidi calamo exaratum, in quo illo modo scriptum foret.

Κατὰ φύσιν δὲ ὁντος ἡμῶν τὸ μμεῖσθαι, καὶ τὴν ἀρμονίαν καὶ τὸ ἔνθμου: τὰ γὰρ μέτρα ὅτι μόρια τῶν ἔνθμων ἐστίν, φανερὸν, ἐξ ἀρχῆς οἱ πεφυκότες πρὸς αὐτὰ μάλινα, κατὰ μικρὸν προάγοντες, ἐγίνθησαν τὴν ποίησιν ἐκ τῶν αὐτῶν σχεδιασμάτων.

*Cum autem imitari nobis ex natura sit, & harmonia & rhythmus (nam
metra particulas esse rhythmorum perspicuum est) à principio qui natura
facti erant præcipue ad ipsas has res, paulatim promouentes, procreauerunt
poësim ex subitis studijs, & ijs quæ ex tempore dicerentur.*

Cum duas fuisse causas artis poëticæ, & eas quidem naturales, ostendisset: quarum prior est, quod insitum in animo est hominibus, studium imitandi: posterior vero, quod cuncti mortales voluptatem capiunt e quibuslibet operibus ad imitationem alicuius rei factis: nisi enim posterius hoc quoque natura tributum esset hominibus, quamuis aliqui extitissent à natura facti ad imitandum, non tamèn summum studium posuissent in ea re, quam intelligerent in honore non magno haberi, nec iucundam esse hominibus. Quare poëtica ita quoque non multum progressa fuis-
set.

set. Harum igitur causarum alteram : priorem, inquam, reperit, quæ instruit ad hoc munus : & eo, tanquam fundamento aliquo posito, apertius constituit originem huius artis, ita agens. Cum imitari sit nobis à natura datum : cumque harmonia et rhythmus, quibus rebus imitamur, sint nobis à natura tributa (inueniuntur enim qui ratione harum rerum nulla cognita, tamen natura duce has res attingunt & concantu, motuque corporis apto, ut possunt, aliquas res imitantur) a principio qui præter ceteros proclives ad hæc erant, id est ad imitandum & ad utendum harmonia & rhythmis, genuerunt poetam à rudi, tenuique principio, ut sunt initia atque origines omnium rerum, primus enim ortus poetices fuit ea, quæ ex tempore dicebantur : quæque subito alicui, nulla meditatione adhibita, in mentem venerant : quæ Græci vocant *ἀποχρησμάματα* : quod frequens verbum est apud veteres scriptores, cum Cicero etiam in epistolis ad Atticum eo utatur : Platoque, eodem sensu in Menexeno, *ἀποχρησάειν* dixerit : hæc enim verba ex eo sermone sunt de illo, cui mandatum erat repente id munus defendi in teritum eorum, qui pro patria in prælio cæsi fuerant. *ἔξ ὑπογῆς ἔξ πνευματικῆς ἢ αἰεσίς γέγονεν, ὡς τε ἴσως ἀλαγκασθῆσθε οὐ λίγων, ἀσπέρ αὐτοχρησάειν.* Cum autem in appellandis quasi instrumentis artis poetices ut harmoniam & rhythmos, ita metra pedesque, non recensuerit, nondum plena absolutaque sententia se purgat : docetque se, cum rhythmos appellauit, eodem tempore tacite appellasse etiam metra, quia dubitari non possit, quin metra sint partes rhythmorum, & in eorum corpore contineantur. Philoponus quoque in ij. de animo, ubi de voce humana subtiliter disserit, affirmat rhythmum communius quiddam esse, & quasi genus : metrum autem rhythmici speciem. cum quod metri nomine appellatur sit etiam rhythmus : contra autem non omnino. metra igitur sunt pars eorum rhythmorum, qui spectantur in voce : breuitateque ac longitudine eorum temporum : non omnium enim rhythmorum. de quibus sane rhythmis illo loco interpretis ille accuratus agebat. unde arbitror hic Aristotelem numero multitudinis *ῥυθμῶν* dixisse, cum certos quosdam intelligeret. Potest igitur addi tertium hoc superioribus duobus, si quis rem magis explanare velit, ac scrupulum omnem euellere : nam quin metra etiam, versusque, versusque, natura ipsa data hominibus sint, dubitare non possumus. Quamuis autem concentus ac rhythmus, id est femina quedam artis canendi saltandi que, insita fuerint in animu hominum à natura ipsa, non tamen cuncti mortales eodem pacto instructi illis atque ornati erant : quod enim in aliis quoque rebus, quas à natura itidem habemus, contingit, in hac etiam contigisse verisimile est : ut hi minus ad ipsam : hi vero, magis propensi sint. Quare hi præcipue artis huius fundamenta iecerunt, qui in primis facti à natura erant ad hoc studium : hoc enim quoque tradidit Aristoteles : neque enim qui naturæ impulsu valde ad hoc studium inclinati non fuissent, quamuis animo ab eo non abhorruissent, auctores vnquam & duces huius artis extitissent. Hæc uero animo posset aliquis, quomodo nunc Aristoteles, ut planum sumat, à natura nos habere quod imitemur, & utamur harmonia, & rhythmis, cum de primo tantum horum rem ita se habere probatum sit? Nisi fallor autem dissoluetur hic nodus : quia quum communiter probatum sit, factos nos esse ad imitandum, rationes etiam illas imitandi natura nobis traditas esse, declaratum est. Quin autem multi imitentur, & canendo, & saltando, & aliis non nullis rationibus, quæ auxilio illarum rerum tractantur, dubium non est. Animaduertendum etiam est, quod initio auctor vocauit simpliciter *λόγον* : & non multo post *λόγους φιλοῦς*, siue *μέτρα*, id ipsum nunc extremo hoc verbo, & quod quasi declaratio antecedentium duorum fuerat, appellare. Vnde etiam confirmatur primo quoque, ipsum intellexisse orationem pedibus illigatam.

Διαπαιδῆ δὲ κατὰ τὰ οἰκεία ἢ τῆς ἢ ποιήσεως : οἱ μὲν γὰρ σεμνότεροι τὰ καλὰ ἐμμονῶντο ποιεῖν, καὶ τὰ τῶν ποιούτων : οἱ δὲ ὑπελέρσοι τὰ τῶν φάλλον, πρῶτον λόγους ποιούτες, ὡς πρὸς ἔτροποι ὕμνοισι καὶ ἐγκώμια.

Dimulsa vero poesis fuit secundum suos propriosque mores eorum, qui eam tractarent : grandiores enim honesta facta imitabantur : & ea denique quæ
ab hinc

ab huiusmodi naturis proficiscerentur. Humiliores vero, facta turpium virorum : primum canentes vituperationes : quemadmodum alteri illi hymnos & laudationes.

Cum primum ortum poetices communiter indicasset : uiderique non sine causa difficile aliquibus potuisset, quomodo tam diuersa ipsius genera ex iisdem fontibus manassent, docet nunc, quæ causa fuerit, cur illa tantopere distracta sit, & in diuersas partes abierit, affirmans varias indoles eorum, qui ad eam accederent, ipsam variasse, & quasi corpus ipsius in contrarias partes distraxisse : cum qui moribus grandiores fuerint, dignitatisque pleniore (hi enim sunt, ut opinor, qui appellantur ab eo *σεμνότεροι*) contulissent se ad honesta facta imitanda : & eorum denique, qui ingenio ipsi, moribusque similes forent. Contra autem humiliores homines, & qui captum ingenij tenuem haberent, factis abiectorum turpiumque virorum canendis, totos se dedidissent. qui, ut Aristoteles adiungit, primum vituperationes versibus complexi sunt : ut alteri illi hymnos & laudationes. *ῥόγοι* vocatae sunt orationes, quæ uitam factaque, aliquorum vituperarent : siue soluta illæ fuerint : siue certis pedibus vincte : ut hic manifestè accipiendum est. Plutarchus quoque in Laconicis eodem sensu hoc verbo usus videtur, cum mores, & instituta quedam Laconum exponeret : in quibus narrauit etiam hoc oportuisse adolescentem eum, qui in aliquo peccato deprehensus foret, aram vnã quandam è multis, quæ in vrbe consecrata erant, circumire, canentem carmen ab illo ipso in se factum, quod ipsum vituperaret : ita enim interpretor verba illa, *ῥόγον ἀδύναται ποιοῦμενον εἰς αὐτὸν* : ex voceque hac *ποιοῦμενον*, eruo numeris ligatam orationem eam fuisse. *ὕμνοι* appellati sunt cantus, quibus laudes deorum immortalium celebrarentur : quamuis aliquando uocabulum hoc valeat idem, quod *ῥόγοι* : unde Aeschylus usurpauit *ἔμνεῖν* pro conuicijs probrisque vexare. Quid autem significet *ἐγκώμιον* : & quid discriminis sit inter ipsum, & *ἔπαινον*, docuit Aristoteles in j. libro de artificio dicendi. Vt supra autem *ῥόγον*, ita hic *ἐγκώμιον* arbitror accipiendum esse pro libro uersibus confecto. Coniunxit Plato quoque in vj. libro de legibus duo hæc uerba : quo loco differit de infirmitate rerum humanarum : ac penè sententiam illam Solonis, valde celebratam, commendat : inquit enim, *ὅτι καὶ μὴ ἐτιζόντες τὰς ἐγκωμίας τε καὶ ὕμνοισι τιμᾶν ἐκ ἀσφαλείας.* Animaduertendum autem idem penè tradere Aristotelem usu uenisse in studio poetarum, quod narrat Cicero contigisse de Socrate, quasi fonte & capite philosophiæ : qui enim illum audierunt, & tanquam ab eo nati sunt, ex ipsius uariis & diuersis disputationibus, quæ tamen vnus quasi corporis membra forent : quod ingenio & naturæ ipsorum aptum erat, apprehenderunt : neque enim existimari debet alia de causa ipsos in sermonibus Socratis longe alia & diuersa adamasse, nisi quia moribus eorum quadrabant. Vnde inquit profeminatas esse plures quasi familias, dissentientes inter se, & multum diiunctas & dispares : quum tamen omnes se philosophi Socraticos & dici uellent & esse arbitrentur. Eadem igitur fuit ratio poetarum : inuento enim illo studio, cuncti, qui ei operam dederunt, ad mores suos illud accommodauerunt, & quum dissimiles interserent, cunctis tamen in nomine ipso inter se conueniebat. Quod uero supra in excusis est : *καὶ τὰς τῶν ποιῶτων*, puto rectum esse, quamuis Paccius, interpretis huius libri, uideatur legisse *καὶ τὰς τῶν ποιῶτων τύχασαι*, ut sane ipse quoque inueni in quodam exemplari : & si deprauatius adhuc in eo est post supra additum uerbum, *πολλὰ* : quod locum hic non habet : ut appareat id commissum fuisse uitio ac negligentia alicuius librarij. Cum uero in communi lectione desideretur uerbum, quod referat articulus ille, accusandi casu positus, quis non uideat repetendum esse *πράξεις* : intelligendumque : *ποιῶτων*, id est studiosorum & honestorum uirorum, ut omnis sensus huius loci sit. Homines, qui retinēt in se multum dignitatis, imitari solitos esse honesta facta, & ea denique quæ ab honestis, uirtutisque studiosis uiris, quales ipsi sunt, proficiscerentur.

Τῶν μὲν ἔν πρὸς Ὀμήρου οὐδενὸς ἔργου εἰπεῖν τοιοῦτον ποίημα : εἰκοὶ δὲ εἴν πολλοῖς, ἀπὸ δὲ Ὀμήρου ἀρχαμῶν οὖν εἶν. οἶον ἐκείνῳ μαργείτης, καὶ τὰ τοιαῦτα.
αὐτῶς

οὐ οἷς καὶ τὸ ἀρμόδιον ἰαμβεῖον ἦλθε μέτρον. διὸ καὶ ἰαμβεῖον καλεῖται νῦν, ὅτι οὐ τῷ μέτρῳ τούτῳ ἰαμβεῖον ἀλλήλους: καὶ ἐγένοντο τῶν παλαιῶν: οἱ μὲν, ἥρωϊκῶν: οἱ δὲ, ἰαμβων ποιηταί.

Eorum quidem igitur, qui Homerum ætate antecesserint, nullius possimus huiusmodi poema dicere: credibile autem est esse multos. Si verò ab Homero initium fecerimus, licet. Ceu est Margites illius, & huiusmodi non nulla, in quibus & quod valde congrueret, iambicum metrum venit. Unde & iambicum vocatur nunc, quia in hoc metro se mutuo ladebant, atque omni contumelia afficiebant: extiteresq; prisorum illorum: hi quidem, heroicorum: hi verò, iamborum poetae.

Cum docuisset studium poetarum in contrarias partes dissectum fuisse propter varietatem ingeniorum, naturamq; diuersam eorum, qui se ad id applicuissent cuncti enim imaginem suorum morum in ea re aliquo modo exprimunt: vt qui grandiores seu erioresq; sint amplam aliquam, plenamq; dignitatis materiam sumant: qui verò contrà tenuiores abiectionesq; animo sint, humilem ac ludicram: petereq; ab eo non sine causa possēt aliquis, vt exempla promeret horum poetarum, operaq; ipsorum indicaret, tradit nunc vetustate illa obruta fuisse, nec extare alicuius huiusmodi aliquod ante Homerum, scriptum: quamuis verisimile sit fuisse complura: tempus enim omnia consumit: facilius autem ea delere potuit, cum rudia & imposita forent: ne tamen id inane putetur, affirmat, si quis inferiorem ætatem spectare velit: incipereq; ab Homero, posse sane vestigia aliqua ipsorum monstrari: huiusmodi enim esse Margitem ipsius, & alia non nulla talia. significat autem, vt opinor, quædam opuscula poetarum aliorum, quæ similitudinem aliquam Margitis haberent, plenaq; conuiciorum in aliquos foret. magis enim uerisimile hoc est, quàm accipere vt alij fecerunt, non nulla præterea ab eodem Homero scripta. quia videtur supra indicasse aliorum etiam poetarum exemplo hoc demonstrari posse, qui tamen omnes Homerum ætate secuti sint: hoc enim arbitror valere, quod inquit. Si uouerimus initium ducere ab Homero huius rei probandæ, id nos nullo negotio confecturos. ostendit igitur his uerbis se non illo solo, si opus erit, contentum futurum: neque dixisset vnquam, ducto principio ab Homero, nisi ulterius in eo procedi etiã posse intellexisset. Quod uero inquit τοῦτο ποίημα, arbitror ipsum intelligere quod contineret in se laudes aliquorum aut uituperationes: quodq; simulachrum quoddam retineret eorum poematum, quæ postea, absoluta fieri cœpta sunt: in quibusq; res seriæ aut iocose perfectius tractarentur. Margites autem uiri nomen uideatur fuisse stolidi atque infani: cuius fabulam aliquam cum scriberet Homerus, ab eo nomen poemati illi suo imposuit. Adiungit etiam Aristoteles in illa materia tenui, plenaq; maledictorum tractanda inuentum fuisse metrum iambion, quod aptum ipsi foret, nec tamen Homerus eo genere versus Margitem confecit: cōstabat enim illud, vt intelligere licet testimonio huius optimi auctoris, qui citat uerba quædam ex eo poemate in vj. libro de moribus ad Nicomachum, heroico carmine: quod (vt opinor) significauit Aristoteles his uerbis. οὐ οἷς καὶ τὸ ἀρμόδιον ἰαμβεῖον ἦλθε μέτρον: illud enim οὐ οἷς sine dubio aptum est e superiore illo καὶ τὰ ποιητῶν: quibus uerbis intellexit poemata quædam prisorum ad similitudinem Margitis facta. Nam illud etiam ἦλθε, quod ualet prodiit & in usum uenit, quodammodo declarat in prioribus illis hoc adhuc non extitisse. Inquit igitur tempore repertum fuisse metrum, quod ipsi conueniret: atque illud quidem non scientia magna aliquam harū rerum, sed potius sponte fluxisse: dux enim natura rerum omnium est. Non erat uerò Margites omnino uacuum ab iambis: quidam enim huius generis versus, nullo certo ordine, sparsi erant ac disseminati in eo poemate, quod magna ex parte, vt ostendi, constabat heroico versu. hoc uero testatur Hephestion in Enchiridio, capite de poemate. non tamen

tamen iambion ipsum eo tempore appellabatur: id enim nomen ei postea impositum fuit ab iis, qui materiam ipsam consiliumq; eorum, qui eo uterentur, animaduertuerunt: cū enim uiderent genere illo metri poetas iacere conuicia in aliquos, eo nomine appellauerunt, quod ductum est ab ἰαμβεῖον: est enim ἰαμβεῖον uexare contumelia. Mirari autem non debemus inuentum prius fuisse uersum rei illi aptum: postea uerò nomen ipsi inditum, nam hoc ita se habere declarat auctor, cum ait. Vnde iambion nunc uocatur: quasi antea ita uocatum non fuisset. Adiungit autem, hoc tanquam corollario quodam, quod ad nomen pertinet, explicato, e numero prisorum partim fuisse heroicorum: partim iamborum poetarum: vt arbitror, intelligens genera carminū, quibus uterentur: illa uero ut exposuit, accommodata erant materia. Vnde cognoscere licet antiquos poetarum ita diuisos fuisse, ut alteri eorum grandia argumenta colerent: alteri uerò humilia tractarent. Non uideo autem cur oporteat immutare lectionem, & pro πολλοῖς, legere πολλὰ, præsertim cum in omnibus calamo exaratis eodem modo scriptum appareat: nam cum dixisset. Eorum qui ante Homerum uixerint, nullius postumus huiusmodi poema nominare, quadrat mirifice, si adiungas: uerisimile autem est extitisse multos: qui scilicet huiusmodi poema condiderint. in iisdem autem exemplaribus infra pro καὶ τὸ ἀρμόδιον, legitur κατὰ τὸ ἀρμόδιον, corruptè tamen (nisi fallor) ac non sine culpa librorum: quod tamen silere nolui, cum constanter in omnibus calamo exaratis libris ita scriptum offenderim, & uiderim in librum etiam nuper excusum hanc lectionem peruenisse. Animaduertendum etiam, quum dicat hic vicino in loco, πρὸ ὁμήρου, & ἀπὸ ὁμήρου, ipsum manifestò uti Homero tanquam termino quodam penitus uilium, & aliquam speciem habere incipientium, poematum: quod indicat magnopere dignitatem huius eximij poetæ: & quanto pere ille omnibus præstiterit, qui ante ipsum hoc studium attigerint, quum illos uelustas funditus tenebris inuoluisset: ipse uero tanquam clara quædam lux fulgeret. eodem pacto etiam Plato loquutus est: indeq; initium duxit ostendendi, quod uolebat. inquit enim in x. libro de rep. Ζηνοῦ τῶν ἰαμβῶν, ἀπὸ ὁμήρου ἀρχαίμενοι, πάντας δὲ ποιητικούς μιμηταίς εἰδὼμένων ἀρετῆς εἶναι, καὶ τῶν ἄλλων ποιεῖν, ὡς ποιεῖσι: τίς δὲ ἀληθείας οὐχ ἀπίσταν. Non tamen hoc significat laudem aliquam ipsius, sed ostendit potius eum in eodem errore, quo ceteri, vt Plato putabat, uolutatum: nec esse excipiendum e choro reliquorum: & tamen uirtutem ipso tanquam capite quodam & fonte poetarum.

Ὡς εἰδὲ καὶ τὰ σπουδαῖα μάλις ποιητῆς Ὀμήρου μόνος ἦ οὐχ ὅτι οὐ, ἀλλ' ὅτι καὶ μιμήσεις δραματικὰς ἐποίησεν. ἔγωγε καὶ τὰ πλεῖστα κωμωδίασ ἄμα ταῖς πρῶτος ὑπέδειξεν, οὐ λόγον, ἀλλὰ τὸ γελῶν δραματοποιήσας: ὁ δὲ μαρτυρῆταις ἀλόγον ἔχει, ὡς πρὸ ἰλιάσ καὶ ὁδύσσειας πρὸς τὰς τραγωδίας, οὐ τὰ καὶ οὗτος πρὸς τὰς κωμωδίας.

Quemadmodum autem & in rebus grauibz maximè poeta Homerus extitit (solus enim non tantum quia benè: uerum etiam, quia imitationes dramaticas condidit) sic & comædia figurarum primus leuiter monstrauit: non uituperationem, sed ridiculam materiam tanquam dramate completens: Margites enim proportione se habet, vt Ilias & Odyssæa ad tragædias, sic & hic ad comædias.

Cum dixisset, initium ducendo ab Homero, posse ostendi poetarum, absumptis uetustate scriptis talibus superiorum, qui honesta facta, præclaraq; aliquorum celebrant: vt etiam qui, quod similitudine quandam uituperationum habeat: lepidumq; atque iocosum argumentum sit, cecinerint: cuiusmodi est Margites ipsius, addit, ipsum hunc poetam, quemadmodum antecellit ceteris poetis in rebus grauibz pangendis, ita primum adumbrasse, & quasi per nebulam ostendisse comædiarum formas, cum discesserit aliquantum à consuetudine maiorum: nec, uti illi, scripserit uituperationem

uperationem aliquorum: sed materiam ludicram & vrbānam tanquam in drama-
te persecutus fuerit: hoc enim arbitror valere δραματοποιήσας: neque dictum ab au-
ctore puto ipsum hoc fecisse, quia personas tantum inter se loquentes induxerit:
quis enim non facit hoc epicus? neque etiam omnes, qui communicant inter se ser-
mones quoslibet, aptum argumentum dramatis sunt. Valet igitur δραματοποιήσας
tanquam imaginem dramatis, & fabulam comicam condidit. Quum autem Ilias &
Odyssea dramatica poemata sunt, itaque recte vocari possint: nam hoc significauit
auctor, quum inquit Homerum scripsisse fabulas dramaticas, peccaret (vt opinor)
qui iuncto hoc verbo vteretur in significandis illis operibus: diceretq; illic poetam
δραματοποιήσαντα: quod enim illo nunc vtitur Aristoteles, vt ostendi, loquitur de
Margite, quod iocosum poema instar erat comædiæ: quare sine culpa, ipsum intel-
ligens, vsurpare potuit id uerbum, quod est proprium comicorum & tragicorum.
Nam quin ualeat Homerum non penitus secutum fuisse uestigia priscorum: nec vti
illi fecerant, vituperationes cecinisse, dubitare non debemus: neque enim significat
Aristoteles ipsum, vt quidam acceperunt, certum genus comædiarum, quod scilicet
plenum maledictorum esset, non probasse, intelligit autem poema ipsius Margitem
vocatam. Margites nanque fuit, qui speciem & umbram quandam comædiæ præ se
ferebat, confirmans uero Aristoteles, quod dixerat, Homerum scilicet primum mon-
strasse lineamenta comædiæ: nam Margitem ipsum umbram quandam speciemq;
illius retinuisse non protulit inquit Margitem, quam rationem Ilias & Odyssea ha-
bet ad tragædias, eandem ipsum habere ad comædias. Cum autem initio huius sen-
tentie dixisset cum magna Homeri laude, ipsum superasse ceteros poetas in rebus
grauibus tractandis: dignumq; esse qui in illa materia principatum obtineat, reddit
rationem eius dicti, patefaciens quibus nominibus tantopere celebrandus sit, di-
gnusq; tam grandi testimonio, adiungens. Solus enim non tantum quia recte, ve-
rum etiam quia imitationes dramaticas fecit. Solus igitur quod inquit, valet præfe-
rendus reliquis, & in summo loco collocandus: qui enim vincit ceteros in aliqua re,
atque illic principatum obtinet, solus aliquo modo est: neque enim socium illius lau-
dis aut parem quempiam habet. δὲ autem quod inquit, significat eum egregie munus
suum implexisse, nec in aliquo lapsus fuisse, quod desiderari possit in absoluto perfe-
ctoq; poeta: cui mirifico bono ac penè diuino, adiungitur vt ostendit, quod versibus
persecutus etiam est imitationes, quæ in scena agi possunt, in qua personæ ipsæ indu-
cantur, non voces factaq; eorum referuntur: ut exemplar hoc fuerit non paruum
tragædiarum: hoc enim poema hic puto significari ab Aristotele, vnde tragædiæ pa-
ter ipse vocatus est, & si sunt partes quædam in Odyssea, ex quibus fortasse commo-
dè comædia constari possit: ut personæ etiam aliquæ ab eo poemate non alienæ,
quamuis proprio, quodam opere Homerus effigiem comædiæ exprimere uoluerit,
id est Margite, ut infra manifesto narrat Aristoteles.

Παραφάνεσις δὲ τῆς τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας, οἱ ἐφ' ἑκάτεραν τῶν ποιή-
σιν ὀργωντὸς, κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν: οἱ μὲν αὐτὴ τῶν ἰάμβων, κωμῳδοί
ἐργάζοντο: οἱ δὲ αὐτὴ τῶν ἐπῶν, τραγῳδοδιδάσκαλοι, διὰ τὸ μείζω καὶ ἀξιολόγους
τὰ ἔργα εἶναι ταῦτα κλέων.

Cum autem apparuisset tragædia & comædia, qui ad utranque poe-
sim ferebantur naturæ quodam instinctu: hi quidem pro iambis comici
extiterunt: hi uero pro hexametris, tragici euasere, quia maiores, plenioresq;
honoris figuræ hæc sunt, quam illæ.

Cum ostendisset in poematibus Homeri quasi per transfennam videri potuisse spe-
cies & tragædiæ & comædiæ, adiungit nūc, visis postea illis ipsis poematibus, quæ stu-
dio quorundam, operaq; tandè eruperant, quos etiam qui fuerint, nō indicat, aucto-
res exilium illarum inchoatarumq; fabularū. Adiungit inquam, eos qui impulsu in-
clinationeq; quadam naturæ ferebantur ad utranque poesin, id est ad materias aut
grauas

grauas tristesq;, aut leues ac ludicras, qui antea nondum conspecta specie tragædiæ
& comædiæ: neque amplitudine ac dignitate horum poematum cognita, mansif-
sent in vetere suo cursu, extitissentq; aut heroicorum aut iamborum poetæ, repente
relictis iambis, & epicis uersibus, comædiæ ac tragædiæ opifices fuisse, ut qui prius
iambis vsi fuissent, repudiato eo studio, genere illo metri uituperationes aliquorum
scribendi, comædiam fabricauerint: & qui prius hexametris uersibus laudes & præ-
clara deorum hominumq; facta celebrassent, posthabito eo genere metri, studioq;,
tragædiæ doctores extiterint. παραφάνεσις, quod inquit, valet vt arbitror, cum illa
exorta esset, & quasi patefacta, detectaq; iam fuisset: antea enim tanquam caligine
quadā operta erat. Vtus est hoc verbo, ita aucto, Aristophanes quoq; ἐκκλησιαζέσθαι:
his enim uerbis accusat illic Praxagora sceminā, quæ cum colo, & lana in concionem
venerat, vnde mulier esse cognosci potuit, cum contra illam affirmet nullam cor-
poris partem aperire debuisse. Ἦδὲν με σε ξάνουσαν, καὶ τὸν σώματος οὐδὲν παραφύσαι
ταῖς κἀθημέροις ἐθεῖ. Cum autem in appellandis comicis, tragicisq; poetis Aristo-
teles iunctis uerbis usus fuerit, illos enim uocauit κωμῳδοίσις: hos uero τραγῳδο-
δοδιδάσκαλοι: aliquoque modo & ipse complicare uerba potuerim, seorsum uim
eorum nominum exprimere uolui, imitatione enim Græcorum Cicero quoque di-
xit, docere fabulam. Nam quod hic auctor inquit κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν, idem ualeat,
atque illud, quod supra dixit, cum de poesin distinctione loqueretur, quæ tanquam
discerpta & dilacerata sit à diuersis ingeniis, κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν. Cur autem ipsi subito
uetus studium suum deseruerint: causamq; huius mutationis exponit Aristoteles,
dicens, hoc eos fecisse, quia schemata hæc, id est formæ, speciesq; tragædiæ ac comæ-
diæ, maiora & honestiora erant, quam schemata formæq; eorum poematum, quibus
antea dediti erant, in tenuioribus autem illis scripturionibus antea occupati fuerant,
quia nondum in lucem uenerat amplitudo tragædiæ aut comædiæ, quibus semel
spectatis, manifesta facta est humilitas eorum poematum, & ab omnibus repudiata:
nemo enim est, quin cognito aliquo bono, specie illius ducatur: vt pauci cōtra sunt,
qui nouam rem atque utilem ingenio suo excogitare possint. Non dixit autem Ari-
stoteles formas tragædiæ & comædiæ ampliores esse forma epopœiæ: neque contu-
lit hæc poemata cum illo, quod magnifice absoluteq; tractauit Homerus, sed cum su-
perioribus illis: quorum alterum uocauit uituperatione: alterū uero hymnos & lau-
dationem: planum, η. est formam comædiæ honestiorem esse leui illa forma, qua no-
tabant prius uitam factaq; aliquorum, nec non tragædiæ formam, illa, qua scribebāt
laudes præclarasq; facta aliquorum, grandiore extitisse. Quod ad ueritatē fidemq;
scripturæ facit, ope duorum calamo exaratorum librorum restitui hunc locum, man cū
antea ac decurratū: desiderabatur enim in principio huius sententiæ hæc uerba. παρα-
φάνεσις δὲ τῆς τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας: quo uitio scripturæ non perfecto, quidam con-
iunctionem δὲ, initio eorum uerborū, quæ sequebantur, addiderant, ut aliquo modo
id cohereret cū superioribus, cuius particule uestigium nullū in illis libris extat. Infra
etiam, cū non defuerit grauis & eruditus uir, qui tradiderit in quibusdam scriptis li-
bris legi pro ἰάμβων, ἰαμβικῶν: & pro ἐπῶν ἐποποιῶν: quod ipse offendi in omnibus quæ
uidi exemplaribus, testari debeo: cuncta enim cū excusis ea parte facere cognoui: ui-
deturq; Aristoteles genere uersuum, quibus utebantur, illic appellasse poetas ipsos:
statimq; cum significaret qui facti essent, nominibus, quæ ostenderent fabros & au-
ctores eorum poematum usum fuisse.

Τὸ μὲν ἐν ἐποποιῶν, εἰ ἄρα ἔχει ἡδὲν ἢ τραγῳδία τοῖς εἶδεσιν ἰκανῶς ἢ δὲ αὐ-
τὸ τε καὶ αὐτὸ κρινόμενον, καὶ πρὸς τὰ δέατρα, ἄλλος λόγος.

Querere uero præterea, si tragædia iam, quod ad ipsius species pertinet,
ita se habet, vt satis ipsi esse possit, an non: ipsamq; per se existimatum & ad
theatra, alia disputatio est.

Cum & originem tragædiæ comædiæq; ostendisset: & unde illæ manassent, si-
gnificasset: quia uidebat in animo alicuius desiderium nasci posse intelligēdi an tra-

gœdia, quod præstantius poema est, quàm comœdia, adhuc completa sit, nec optari merito quippiam debeat, quod eam absolutiorem reddat: an contra addi ipsi quippiam possit, quod multum valeat ad eam ornandam, docet hanc quæstionem huius loci non esse: *disputationemq;*, quam nunc instituit, nullo modo hoc requirere. Quia autem de eo duobus modis agi potuisset: natura enim ipsius ac uis seorsum spectari potuit hoc pacto: vt tantum diligenter consideraretur, quid ueritas postularet, ac certa ratio eius rei, à peritis doctisq; uiris tradita: quamuis id fortasse spectatoribus non probaretur: an diuerso modo, vt ponderaretur vitium ac uirtus ipsius, referendo rem ad eos, qui in theatro sedent: quibus etiam aliquando non satisfaciunt, quæ satis recta sunt: suosq; numeros habent. Neutro igitur modo quæstionē hanc agitatam huius temporis esse affirmat: poscereq; ipsam aliam accuratam disputationem. *επισκοπὴν* sæpe significat, vt hic quoque uidetur, superiori alicui animaduersioni nouam aliquam adiungere: hoc enim uidetur adferre præpositi uerbo *σκοπὴν* addita. Vfus est hoc uerbo, eodem pacto aucto, itidem Aristoteles in j. libro de animo, cum dixit, *νῦν μὲν οἱ λέγοντες καὶ ζυγίζουσιν ὅτι τὸ ψυχῆς, πῶς τις ἀδύνατον μόνος εὐκασιῶν ἐπισκοπῆν*. nec non in j. Topicorum, *βιάτρα* ualere hic spectatores, manifestū est, vt hoc ipso in libro infra cepit hoc uerbum, illo loco. *δοκεῖ δὲ εἶναι πρώτη διὰ τὴν βιάτραν ἀδύνατον*. Sed Aristophanes quoque in fabula, quam ab equitibus inscripsit, Demosthenem ita inducens loquentem. *πάντως γὰρ μὴ γινώσκουσιν: τὸ δὲ δέειν δέειν*. spectatores enim, acuti ingenij viros, accipi uoluit, quamuis theatrum ipsum tale esse prorulerit. Quod uerò *ἄλλος λόγος*, inquit, ostendens non esse propriam huius temporis disputationem illam, aliis multis locis eodem pacto locutus est, vt in primo librorum eorum de moribus, qui uocantur *ἠθικά* *μεγάλια*: quum enim de parte illa animi differuisset, quam *θερπικὸν* *μορίον*, quod animantes ipsa alantur, & augetur, non incommodè appellari posse inquit, affirmauit non debere quæri tunc, sit ne illius, an non sit, uirtus: & iisdem uerbis usus est in re ualde simili tradenda. illa autem sunt. *εἰ μὴ οὐκ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ τοῦτου, ἢ μὴ ἐστὶν, ἄλλος λόγος*. Sed etiam antea, qui tamen locus in excusis libris deprauatus est, unde libentius etiam ex eplō illo utar, vt simul ipsum corrigam, maculamq; eam è politissimo scriptore deleam: quum enim illi habeant. *ἀλλ' οὐ μὴ τοῦτου καὶ ἄλλος λόγος καὶ ἄλλοτρία ἢ σκέψις*, in calamo exaratis legitur *καὶ ἄλλος λόγος*: quæ lectio sine vlla dubitatione uera est.

Γνωμονίαις δὲ ἀπ' ἀρχῆς αὐτοχρηστικῆς καὶ αὐτῆς καὶ ἡ κομωδία: καὶ ἡ μὲν ἀπὸ τῶν ἐξαρχόντων τὸν διδύραμβον: οἱ δὲ ἀπὸ τῶν φαλλικῶν, ἃ ἔτι καὶ νῦν οὐ πολλαῖς τῶν πόλεων διαμλεῖ νομιζόμενα, κατὰ μικρὸν ἠνέχθη προαρχόντων, ὅσον ἐγγίγνετο φανερὸν αὐτίς.

Nata igitur initio extemporanea & hac & comœdia: & altera quidem ab his qui dithyrambum canebant: altera uerò ab his qui phallica, quæ usque ad hoc tempus manent quibusdam in ciuitatibus legibus institutisq; confirmata, paulatim creuit, uiterius semper producentibus, quantum ipsius perspicuum fuit.

Cum affirmasset id, quod aliquis fortasse hic quærendum putasset, non esse huius temporis, docet, repetito oru huius studij poësisq; ipsius, quod sanè studium initio suo tenue & obscurum fuit, in quem locum res uenerit, quantumq; dignitatis ei partum sit, cum tragœdia ut iam docuit, conflata sit, grande præstantq; in primis poema. Quod igitur inquit *γνωμονίαις αὐτοχρηστικῆς*, non intelligit tragœdiam ex tempore, & nulla meditatione primo tractatam fuisse: hoc enim nunquam ab eo supra dictum est: nec uerisimile vllō modo est factum esse, sed significat poësim ipsam à principio talem extitisse, quod aperte iam protulerat: narrauit enim rudes illos poëtas, quidquid subito in mentem uel buccam potius ipsis uenisset, solitos edere: quo etiā in loco usus est iisdem uerbis, unde magis perspicitur uerum esse, quod dico: inquit enim

enim *ἐξ ἄρχῆς τῶν ποίησιν ἐκ τῆς αὐτοχρηστικῆς*. quare constat poësin illo modo natam. *αὐτοχρηστικῆς* uerò uocata est poësis, quæ illiusmodi foret. & sanè hoc loco rem potius talem, quàm qualitatem solum ipsius uidetur hoc uerbum ualere: consiliumq; auctoris fuit ostendere (nisi fallor) id, quod iam indicauit, ex leui admodum initio re ad summam speciem dignitatemq; perductam esse, & quomodo denique tragœdia & comœdia creuerint: quæq; ratio fuerit ipsarū augendarum demonstrare: Nam de tragœdia, quæ nullo modo contemnenda foret, sed honestatem aliquam iam haberet ac penè perfecta esset, ipsum loqui, intelligitur etiam inde, quia supra affirmauit, non oportere nunc sedulo inquiri, an adhuc suas omnes partes ipsa haberet, ac ueram formam recepisset. Quum igitur principium poësis humile inconditumq; fuisse testatus esset, inquit, hæc, id est tragœdia, (supra enim importunam hic esse tradens quæstionem illam, de tragœdia tantum locutus fuerat. Ad extremum etiam, propositi sui recordatus, de tragœdia solum uidetur loqui, *αὐτίς*, id est ipsius, singulari numero dicens) inquit igitur, & hæc & comœdia exorta est: de quarum poëseon excellentia iam dixerat: Non contentus autem monstrasse primum initium ipsarum, & huius deniq; studij, humile angustumq; fuisse, caput etiam originemq; propriam utriusq; poematis monstrat, & unde illæ prodierint, declarat: & alteram sanè, id est tragœdiā, profectam ab illis qui dithyrambum canebant: quo grandi genere carminis celebrabant laudes Liberi patris & aliorum deorum clarorumq; uirorum: alteram uero ab his, qui canebant phallica: quæ phallica obscena molliaq; poemata erant, quibus rustici homines ornabant numina quædam agrestia lasciuia, phallos & ithyphallos appellata. Ut opinor autē, ne aliquis fictum hoc & inane putaret, narrat apparere usque ad ea tempora quædam uestigia eorum. Cum autem (nisi fallor) mirum uideri deberet, quomodo incompta illa & procacia carmina ex politis illis temporibus in aliquibus ciuitatibus locum haberent, docet id datum institutis ueteribus & ritibus eorū locorum: tanta enim uis est religionis, ut quædam etiam, quæ non ualde probentur, ab hominibus, imbutis illis moribus, conseruentur: nec, ut uidebatur fieri debuisset, eiiciantur. Non sine causa autem aliquis suspicari posset, longe alio genere uersus olim usos fuisse, qui dithyrambum canebant, atque inferioris ætatis poëte illi fecerint: nam & ex hoc & è superiore loco uidetur elici ipsos quondam hexametrum carmen usurpasse, si epos hoc unū genus uersus semper ualere existimamus: non multo enim supra inquit. *οἱ δὲ ἀπὸ τῶν τραγῳδοποιῶν καὶ ἀδύνατοι*: quibus uerbis manifesto significatur eos, qui natura facti erant ad argumenta grandia perfequenda, relicto poemate illo, quod prius colebāt, tragœdiæ scribendæ se dedisse: nec mentio ulla fit, quod illi genus carminis uariauerint: hic autem affirmat tragœdiam ortum habuisse ἀπὸ τῆς ἐξαρχῆς τῶν διδύραμβων. si igitur idem poema varijs locis dictum est fluxisse, nunc ab his, qui hexametrum carmen colebant: nunc ab iis, qui dithyrambum canebant, uidetur concludi posse dithyrambicos uersos antiquitus carmine heroico. An hoc nullo modo uerum est: ἐπι nanque fenarij quoque uersus aliquando uocati sunt: a fortasse alij etiam non nulli, magis accommodati cantibus ac saltationibus. indicat hoc Aristophanes, qui tanquam norma quædam merito semper habitus est Attici sermonis. in batrachis nanque ita fecit Euripidem loqui, cum instituta quædam sua exponeret, quæ sequeretur in scribendis tragœdiis. *ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπέως ἔδεν παρὴν ἀρχῆν*. quo loco interpretes inquit. *ἐπὶ δὲ τῶν ἰαμβεϊῶν: ἐπι δὲ καὶ αὐτὰ καλεῖσιν*. Priscam autem tragœdiam fere totam à choro actam fuisse, à me alias demonstratum est. quare magna uersuum mutatio eo tempore facta non fuisse existimari debet: sed illi ipsi, proprii dithyramborum, illic quoque congruebant. Sed addere illis libet, cum auctor paulo post tradat, illa ætate poësin hanc extitisse & satyricam & pronam ad saltationem, tradere Athenarum in xiiij. libro antiquitus omnem poësin satyricam confutisse ex choris, ut tragœdiam etiam eius temporis. quare nullos habuisse ipsas histiones. Sed explicata iam sententia huius loci, quæ ad uarietatem lectionis, & uim quorundam uerborum pertinent, uideamus. Primum igitur uaria incertaq; scriptura est in prima ipsius parte: sunt enim libri scripti, in quibus, ut in excusis generandi casu legatur: sunt etiam qui nominandi *γνωμονίαις μὲν δὲ ἀπ' ἀρχῆς αὐτοχρηστικῆς* habeant: sed superior lectio mihi magis probatur: ac sine dubio planior, certiorq; est. Præ-

terea cum & in excusis & in calamo exaratis sit *ἀπὸ*, si paulum immutatis sono spiritu; eius vocis *ἀπὸ* legeretur: ut tanquam monstraretur tragœdia, verior fortasse lectio foret: apertior quidem certe, & magis cohærens. *ἐξάρχωντων*, quod tamen quidam sine causa suspectum habuerunt, accommodatum hic valde est à verbo *ἐξάρχων* ductum: quod valet principem se præbere alicuius cantus: propriè autem, ut veteres grammatici tradiderunt, dicitur de lyra. id vero illi confirmant testimonio Hesiodi, qui in scuto inquit, *ἑαὶ δ' ἐξάρχων ἀοιδῆς Μῆσαι παρὶδόν*: nec non Archilochi, cuius hæc verba citant *ἐξάρχων πρὸς ἀλόν λέσβιον ποιήονα*. Vnde perspicitur ipsum nunc cum generadi casu: nunc cū accusandi, iungi: ut Aristoteles quoq; illo usus est: quod animaduertit etiam Budæus, qui eruditè multis exēplis collectis, de notione viq; huius verbi disputauit. Peccarunt itidē, qui coniectura ducti putarunt *νομίζομεν*, pro *νομίζομεθα*, subla postrema litera esse legendum: neq; in quo vitium scripturæ esset, viderunt: antecedens enim verbum fuit corrigendum: cum enim in excuso olim ab Aldo libro *δαιμοίεν νομίζομεθα* legeretur, inde extremum elementum fuit demendum: ac pro *δαιμοίεν*, tertia persona *δαιμοίεν*, fuit restituendum: non enim Aristoteles narrat se arbitrari phallica manere quibusdam in gentibus, sed asseuerat illa restare: causamq; cur illa penitus abolita non sint, affert, significans ipsa legibus ac ritibus eorum populorum ita confirmata fuisse, ut adhuc extingui non potuerint.

Καὶ πολλαὶ μεταβολαὶ μεταβαλῆσα ἢ τραγωδία, ἐπεὶ ἔχει πλὴν ἑαυτῆς φύσιν. καὶ τό, τε πῶς ὑποκριτῶν πλῆθος ἐξ εἰσὸς εἰς δύο πρῶτος Αἰσχίλος ἤγαγε, καὶ τὰ τῶ χοροῦ ἡλάρωσε, καὶ ἐν λόγον πρῶταγωνιστῶ παρεσθῆσα: τρεῖς δὲ, καὶ σὺλωρχοῦσαν, Σοφοκλῆς.

Et cum multas mutationes sustinisset tragœdia, quiescit, quia suam naturam natæ est. Et histrionum multitudinem ex vno ad duos primus Aeschylus perduxit, & partes chori minuit: & orationem quæ prima concertaret, instituit. Tres autem, & scenæ ornatum Sophocles.

Cum supra communiter indicasset primam tenuemq; originem tragœdiæ ac comœdiæ, monstratis etiam poëmatum generibus rudioribus, ex quibus illæ profectæ olim fuerunt, nunc ad tragœdiam reuertitur, de qua etiam antea singillatim differēbat: narratq; ipsam, cum multis rationibus variata esset: diuq; huc, atque illuc iactata fuisset: qui nanque ipsam colebant, longe alijs ingenijs præditi, inter se in ea fingenda discrepabant, tandem quiescisse: liberamq; fuisse tot, ac tam crebris mutationibus, postquam naturam suam consecuta sit, & in eum locum, statumq; uenerit, ut commode illic manere posset: quamuis autem suam veramq; formam iam consecuta esset, tamen cum adhuc tenuis impolitaq; foret, desiderari in ea videbantur, quæ dignitatem ipsi adportarent: & amplio rem vndiq; honestioremq; eam redderent. ostendit igitur qui primi huic rei incubuerint, & quid ei ornamentis studio suo attulerint. Primum autem narrat Aeschylum primum numerum histrionum auxisse, & cum vnus antea tantum histrio foret, qui vna cum choro tragœdiam perageret, ad duos ipsos adduxisse. Quæ verba cum videantur significare priscos tragicos vno tantū histrione contentos fuisse, qui munus omne fabulæ cū choro sustineret: Aeschylum autem alterum addidisse: vniq; solitum duobus histrionibus omni in fabula, hoc nullo modo verum est: in cunctis enim Aeschyli tragœdijs, quæ extant, plures duabus personæ reperiuntur. Quare putandum potius ipsum intellexisse ausum Aeschylum duos histriones eodem tempore in scenam inducere, cum priores, quamuis & ipsi conficerent fabulas ex pluribus histrionibus, non inducerent tamen ipsos inter se sermonem instituentes, sed seorsum exponentes, quod ipsis videretur: vel cum choro potius, qui illis temporibus in fabulis plus iusta parte habebat, loquentes. Libet etiam breuiter commemorare, quod hic traditur de numero, temporeq; histrionum ab auctore, idem etiam referri à Laërtio in vita Platonis, cum simili hoc, quomodo

quomodo philosophiæ partes auctæ sint, à quibusq; studium illud fuerit exornatū, ostendere vellet. Primum igitur exponit, quid in tragœdia olim factum sit: narratq; primis ipsius temporibus, chorum totam fabulam peragere solitū. postea uerò Thespin, cuius, ut inuentoris huius poematis, meminit Horatius, vnum histrionem inuenisse, ut chorus requiescere, respirareq; posset: secundum uerò Aeschylum: tertium autem Sophoclem: pergitq; quod primo ille in animo habuit, mōstrare, idem etiam philosophiæ vsu venisse. Idem igitur ille, quod hic Aristoteles, de tragœdia narrat: docetq; præterea quis extiterit ille, qui vnum illum, quo vsa primò fuit, adiuncto choro, histrionem ipsi adportari: quod reticuit hoc loco noster magister. Addit auctor Aeschylum etiam partes chori minuisse, cum antiquiores tragici maiorem partem fabulæ fingerent à choro peragi. & sanè superat etiam in hac re Aeschylus inferiores tragicos, quamuis superiores emendarit: neque enim arbitror hic Aristotelem dicere Aeschylum minuisse numerum personarum, ex quibus chorus constabat, ut interpretes acceperunt. Nam quod ille inquit, *τὰ τοῦ χοροῦ ἡλάρωσε*, videtur potius, hoc quod docui, valere: dubitariq; non potest, quin id, quod protuli de chori munere apud veteres, uerum sit, quod magnum scilicet illud foret, & pusillam partem fabulæ, in qua se exerceret, histrionibus relinqueret: nam Aristoteles præterea hoc manifeste testatur in segmento illo problematum, quo complexus est quæstiones cunctas, quæ ad harmoniam facerent: cum enim quæstio esset, cur Phrynicus, priscus tragicus, melicus potius poeta, quam tragicus haberetur, docet hoc factum, quia ipsius ætate cantus in tragœdijs multo plures erant, quàm uersus pronuntiatii ab histrionibus. Animaduertendum autem, cum vitium in hac re superiorum emendarit Aeschylus, ne ita quidem ipsum maledicta aduersariorum subterfugere potuisse: hoc enim ipsum obicit ei Euripides apud Aristophanem: amborum enim horum concertationem apud inferos in ita sedulo facetissimus hic poeta expressit. inquit igitur ipsum accusans Euripides. *ὁ δὲ χορὸς γ' ἤρειδον ὀρμαλοῦς ἀν' Μελῶν ἐφέρετ' ἑπ' ἄρα σ' ἑωρεχῶς ἀπ' οἰδ' ἐστίνων*. Videtur igitur culpam superiorum tragicorum in Aeschylum deriuasse Euripides. vel potius, cum optimus auctor tradat ipsum partes chori minuisse, non uendicat ipsum omnino à vitio in hac re: quamuis enim correxerit in hoc antiquiores, potuit tamen adhuc leuiter illi culpæ hære, cum inferiores magis inde se remouerint. Quod etiam adiungit. Et orationem, quæ prima concertaret, comparauit: sic enim expressa vi singulorum verborum, in re non omnino certa uertendum putauit, non valde planum est: nec constat significare ne uoluerit histrionem primarum partium, an prologum. Primarum autem partium histrionem veteres uocare soliti sunt, qui maiorem potioremq; fabulæ partem sustineret. quod hic accommodatum non videtur: neque enim quæ primæ in scenam veniunt, maius quam reliquæ eiusdem fabulæ personæ onus necessario sustinent. accipere autem prologum illa voce difficultatem etiam in se habet: non enim Aeschylus, sed Euripides instituit, ut quæ prima in scenam persona ueniret, argumentum fabulæ exponeret. An superiores quoq; tragici hoc plerunq; faciebant, ut argumentum fabulæ non longè à principio ipsius aperirent. nec omnino necesse est accipere illis uerbis hoc initio statim tragœdiæ fieri debere: sed *πρῶταγωνιστῆς λόγος* intelligi potest prologus, in propinqua etiam sede collocatus: ille nanque ita quoque primus ad pugnam descendit, quia antequàm partes vllæ fabulæ ponderis alicuius agantur, munere suo fungitur. *ἀγωνιστῶ* autem cum uocentur histriones, quod quasi concertent inter se de laude: studeantq; superare aduersarios: siue omnibus uiribus contendant exprimere personam, quam agunt: *πρῶταγωνιστῶ*, iuncto nomine non solum qui primum locum in his tenent, sed qui primi in scenam descendunt, uidentur appellati. ut autem facilius aliquis perdiscat veritatem huius rei, oportet animo cogitare tragœdiam, formam sanè suam iam adeptam: tenuem tamen illam, & gracilem: ut intelligi scilicet possit tragœdia esse, sed careat penè omni sico ac sanguine. primū autem unum tantum histrionem aliquid agentem in scena habeat, deinde magna ex parte à choro peractam, & non singulas ipsius partes ab actoribus ipsis expressas. Quadrat igitur magis, ut exilitas illius & imperfectio intelligatur, accipere ipsam destitutam tunc fuisse hoc bono, nec habuisse adhuc, quod valde utile est ad animum spectatorum illuminandum, & omnem caligi-

nem ex ea fabula disturbendam, quam histrionem primarum partium ed adportatum non fuisse: præterquam quod in omni fabula, tenui etiam & subtili, in qua numerus aliquis actorum sit, videtur aliquis esse debere, qui ceteris antecedit, & maiorem partem illarum rerum, quam ceteri, sustineat. nam *περσικὸν δὲ* verbum, quo ipse usus est, videtur huic rei ostendendæ valde accommodatum, ut scilicet dixerit Aeschylum primum hanc rationem confecisse, & ingenio suo molitum esse, quæ aditum patefacere spectatoribus ad factum illud facilius percipiendum. Cum autem multis locis hoc verbum in hoc ipso libro usurparet, in iij. etiam *πολιτικῶν* inquit. *μὲν δὲν ἦπ' οὐ τὴν παιδοτρίας καὶ γυμνασίου περσικὸν δὲ καὶ τὰς τῶν τιμῶν δυνάμιν.* cum verò Aristoteles commemorauerit iam quid cōmodi attulerit Aeschylus tragœdiæ: nec alij etiam & Græci & Latini scriptores cessauerint ostendere, quibus rebus idem auxerit poëma hoc ipsum, quod colebat, notum est Horatium tribuere illi inuentionem personæ & pallæ: eundemq; tradere instruisse pulpita modicis tignis: docuisseq; ipsam magnum loqui, & niti cothurno. Athenæus autem in epitome primi libri tradit cum non solum stolam, plenam amplitudinis ac dignitatis vestem, inuenisse, sed multas etiam figuras saltationum iis, qui chorum exercent, ostendisse, citatis etiam testibus antiquis poetis, qui id confirmarent: in quo animaduertendum est, quam ipse *σολῶ* vocat, Horatium appellare pallam: nam quod epitheto à Latino poëta significatur, idem etiam testatus est duobus verbis, amplitudinem inquam & honestatem eius vestimenti: inquit enim *Ἀρχυλας δὲ οὐ μόνον ἐξ ὄψεως τῆς σολῆς ἀλλ' ἐπεὶ κερὰ καὶ σιμὸν ἴστω:* & quæ sequuntur: cetera autem non eadem ambo appellant. Sed nec Aristoteles quoque tetigit, quæ ab Horatio inuentioni Aeschyli assignantur. nam quod infra narrat ipse Sophoclem inuenisse *σκλωροφάειαν*, non idem est, atque illud, quod tertio loco nominauit Horatius: narrat enim Latinus poëta Aeschylum primum scenam ædificasse, & eam quidem rudem atque e simplici materia construxisse: contra autem accuratus verusq; præceptor huius artis, Sophoclem affirmat ornatum splendoremq; illi attulisse. Sed ordine ea, quæ ab Aristotele Sophocli tribuuntur, videamus. primum enim docet ipsum numerum histrionum auxisse: cumq; duo inter se loquentes induxisset Aeschylus, hunc tertium addidisse affirmat, ut ausus sit in fabulis tres inter se de aliqua re disputantes personas inducere: nec metuerit ne sermo illorum confusus ad aures spectatorum perueniret. quo tradito adiungit id, de quo iam disserui, eundem etiam ornatum picturamq; scenæ excogitasse. nam verbum iunctum, quo utitur, compositum est e verbo rem ipsam, quæ aucta amplificataq; est, significante, & ex altero, quod pictoris artificium refert. Animaduertendum autem initio huius partis Aristotelem, secutum elegantiam Artici serinonis, dixisse *μεταβολὰς μεταβαλλῶσα:* eorum enim proprium fuit ita loqui, ut multis exemplis aliorum scriptorum facile comprobari posset. Sed illis nunc relictis, ipse in xvij. segmento problematum eadem verba eodem modo continuauit: ait enim *μεταβαλλῶσα ἢ πολλὰς μεταβολὰς τῶν ἐπιπέδων ἢ τοῖς πολλοῖς:* & Plato, qui docere volens desperandum non omnino esse, quin ad frugem redituri aliquando sint adolescentes improbi, inquit: *τὴν τῶν νέων ἢ τῶν πολλὰς μεταβολὰς ἐπὶ τῶν βίῳ μεταβαλλῶσα ἐκείσοτε πέφυκεν.* Paulo post etiam *πλῆθος* vocat, quod plerunque numerum magnum rerum significat, cum simpliciter numerum ostendere vellet: neque enim verè multitudo in tam paucis histrionibus intelligi potest: eodem pacto paulo post usus est eodem verbo, quum auctum quoq; esse numerum epifodiorum traderet.

Ἐπὶ δὲ τὸ μέγεθος ἐκ μικρῶν μύθων, καὶ λέξεως γλώσσας, διὰ τὸ ἐκ ἀτυχευοῦ μεταβαλλῶσα, ὅπως ἀπεσιμῶσθαι.

Adhuc autem magnitudo ex paruis fabulis & locutione ridicula, quia ex satyrico mutata est, serò granditatem honestatemaq; suam nacta est.

Qui vertit in Latinum huc librum, cuius meus, hic lapsus est, ut nullo negotio intelligi potest: *μέγεθος* enim nominandi casus est, pendetq; à verbo, quod in extremo positum est, *ἀπεσιμῶσθαι*: quod sanè verbum nullo modo valet quieuit, ut ipse reddidit,

dit, sed suam propriamq; dignitatem est consecuta, ut magnitudo intelligatur: quæ notio est superioris Græci nominis. neque etiam duo hic præcipiuntur ab auctore, sed vnum tantum exponitur: cuius tamen, ut facilius credatur, accuratè rationes redduntur: cum enim supra docuisset non pauca, quæ tragœdiæ speciem, amplitudinemq; attulerunt paulatim, variisq; temporibus adportata illi fuisse: neque enim simul, neque ab vno ingenio cuncta excogitata sunt, adiungit nunc magnitudinem fabulæ eodem pacto sero, & multo tempore post, quàm illa in lucem prodiiisset, ad suam dignitatem peruenisse. significare autem volens ipsam prius sua iustaq; magnitudine caruisse, atque hac parte magnopere laborasse, adiungit, ex paruis fabulis, id est cum primis ipsius temporibus pusillum quasi corpus fabulæ haberent: locutioq; itidem earum, tenuis & ridicula esset. quod constituere volens: prima scilicet sui origine tragœdiam humili abiecta; oratione usam fuisse, docet id mirum videri non debere, quia cum transijt in tragœdiam: formaq;, illius immutata est, non profecta est e grandi aliqua specie, sed ex satyrico genere poëmatis discessit, quod lascium ac petulans est, ut conueniret ipsi mirifice dictio illa plebeia, licentiaq; plena. retinuit autem multum illius locutionis cum iam naturam vertisset: neque subito, quod omnium rerum proprium est, ut non facile veteres ritus exuant, locutionem variare potuit, aptamq; sibi adsumere. Hic (nisi fallor) uerus suusq; sensus est huius loci: neque enim existimandum est, verba hic ab auctore fieri de exclusione satyrorum, quos hoc loco non ostendit insertos vnamquam fuisse in tragœdiam. Idem autem, quod hic de magnitudine & quasi corpore fabularum, commemorat Aristoteles, tradidit etiam in iij. libro rhetorices de locutione ornata & propria eius studij, illi arti euenisse, affirmans ipsam sero in lucem prodiiisse: valde enim similis ille locus huic est, verba eius hæc sunt *ἐπὶ καὶ τὸ ποδὶ τῶν λέξεων ὅτι προήλθε.*

Τὸ, τε μέτρον ἐκ τετραμέτρου ἰαμβεῖον ἐγένετο: ὃ μὲν γὰρ πρῶτον τετραμέτρῳ ἐχρῶντο, διὰ τὸ ἀτυχευοῦ καὶ ὀρχηστικῶν τῶν ἐν τῶν ποίησιν. λέξεως δὲ γενόμενης, αὐτὴ ἢ φύσις τὸ οἰκείον μέτρον ὄψε: μάλιστα γὰρ λεκτικῶν τῶν μέτρων ὃ ἰαμβεῖον ὅτι. σημείον δὲ τῶν: πλεῖστα γὰρ ἰαμβεῖα λέγουσιν ἐν τῇ διαλέκτῳ τῇ πρὸς ἀλλήλους: ἐξάμετρα δὲ ὀλιγάκις, καὶ ἐκβαίνοντες τῆς λεκτικῆς ἀρμονίας.

Metrumq; e tetrametro iambicum natum est: primum enim tetrametro utebantur: quia satyrica & multum retinens saltatoriae artis erat tunc hæc poësis. Locutione autem nata, ipsa natura suum propriumq; metrum repperit: maxime enim e numero omnium metrorum iambicum aptum locutioni est. signum autem huius rei est: plurimos namque senarios iambicos edimus in sermonibus, quos inter nos habemus: hexametros verò, raro, & tunc solum, cum eximus ex modulatione apta familiari orationi.

Cum multa, quæ tragœdiæ adportata erant, iam docuisset, mirifice dignitati eius, granditatiq; conuenientia: in quibus erat etiam granditas amplitudoq; orationis: qui enim primi aggressi erant tragœdiam pangere, ridicula tenuiq; locutione usi fuerant, adiungit nunc ipsis versum etiam ei accommodatum inuentum fuisse, cum primis ipsius temporibus, parum idoneo, ac nullo modo apto grauitati ipsius metro tragœdia vsa foret. Versum igitur senarium iambicum probatum fuisse dicit: docens simul, ut supra fecit, ex quo principio profectus ille sit: tetrametrum enim in vsu priorum illorum, rudium tragicorum, fuisse affirmat: cuius vitio cognito, iambicum pro illo receptum esse tradit. Quia autem non omnino stulti fuisse existimandi sunt prisci illi, qui tetrametrum usurparent: præsertim cum antiquis temporibus iidem ferè poëta ac musici forent, ut non debuerint in tam turpi errore volutari, docet id eos non sine causa fecisse: vsosq; fuisse illo metro, quia poësis eorum: tragœdiaq; illa rudis, satyrica erat: multumq; retinebat eius studij, quod in saltationibus occupatum est, hoc

est. hoc enim valere arbitror, quod inquit. ἀρχαϊκῶς τῶν ποῦσιν illorum: neque enim ut satyricam, ita ἀρχαϊκῶς ipsam fuisse tradit: sed aliquantulum illius diuersi studij retinuisse, procliuēq; ad rationem artemq; saltandi extitisse: illi autem conuenit mirifice mobilis ille versus. Non igitur ipsi peccabant in genere versus: sed nondum tragœdia formam speciemq; suam nacta fuerat: cui postea formæ inuentæ nullo modo ipsi aptum fuit mobile id, & saltatorium metrum: sed aptum ei, repudiato illo, præbitum, id est iambicum. quomodo etiam hoc ipsum iuuentum sit, docet, affirmas postquam locutio apta tragœdiæ comparata est, nullum negotium fuisse metrum itidem ipsi accommodatum inuenire: ipsam enim naturam sua ui suum propriumq; metrum inuenisse; quomodo autē hoc fieri potuerit, ut quasi sua sponte hoc in lucem prodierit, nec oportuerit quempiam in hoc magnopere laborare, declarat dicens. Maxime enim è numero metrorum omnium iambicum est aptum locutioni: hoc enim valet illum esse λεκτικόν. quo vocabulo vititur. Cicero etiam existimari potest hoc verbum exprimere voluisse, cum inquit in oratore de iambico, simillimum illud esse orationi. Ratione etiam aliqua confirmare hoc volens, argumētatur à signo, id est causam huius rei non querit, sed ostendens id quod consequitur, illo, tanquam nota quadam, probat verum esse, quod præcepit: ope enim notarum aliquarum veritas sæpe occultarum rerum origoq; intelligitur. Signum igitur & argumentum huius rei esse inquit: plurimos nos iambicos versus proferre imprudenter in congressibus, & cum loquimur inter nos familiariter: hexametros vero raro, ac tunc solum, cum excedimus ex harmonia structuraq; verborum, apta communi locutioni: ac fingimus deniq; orationem grandiore, quam ferat sermo familiaris. naturæ autem instinctu homines in dicendo sæpe edere versus iambos ita apertum est, & auctoritatibus summorum doctorum & exemplis etiam oratorum, ut dubitari de eo non debeat. Hexametros vero aliquando etiam excidere ipsis inuitis, dubiū non est: ita tamen ut grandiloquus ille sonus facilius animaduertatur. Cicero igitur in epistola quadam ad Atticum, cum effudisset non hexametrum solum, sed eius generis hexametrum, qui spondeum pedem in quinta sede habent, statim cognouit, quid commifisset, addiditq;. Hunc *προνδειαζόντα*, si cui voles *πῶν νεωτέρων*, pro tuo vendito. Præterea Socrates in Phædro in extrema vituperatione amoris, cum simili vitium illius rei ostendere vellet, dixit heroico numero. *ὡς λυκοὶ ἄρνα φιλεῖσθαι, ὡς παιδὲς φιλοῦσιν θρασύ*: idemq; postea, cum à Phædro impulsus esset, ut contrarium laudaret, initio orationis suæ se purgans, significauit editum à se versus illum, concitatore facto: ut non sine causa timere debeat, si laudare cœperit, ne magis è finibus exeat, *ἁρμονίαν* hoc loco non arbitror tantum significare: neque enim in colloquiis, sermo nibusq; familiaribus canimus: sed tamen, quia modum quendam vocis, sonumq; sermo omnis habet, qui modus variari potest: & intenditur enim uox & remittitur, tunc inquit accidere posse ut in hexametros versus incidamus, cum egredimur modum illum orationis, qui est aptus cotidianæ locutioni: grandioreq; sono vitimur: tunc enim magniloquentia illa secum trahit numerum eum, cogitq; nos imprudentes & inuitos, in dicendo versus hos edere.

Ἐπὶ δὲ ἐπεισοδίων *πλήθην*, καὶ τὰ ἄλλα ὡς ἕκαστα κοσμηθῆναι λέγειται. *πολλὸν δὲ ἐν τούτων τοσούτων ἔστω ἡμῖν εἰρημονία*: πολλὸν γὰρ ἂν ἴσως ὄργον εἴη διεξιέναι καὶ ἕκαστος.

Adhuc autem episodiorum multitudines, & cetera ut singula ornata fuisse dicuntur. De his quidem igitur tot à nobis dicta sint: multum enim forsasse opus esset singillatim percensere.

Cum studio recentiorum, accommodatius tragœdiæ metrum inuentum esse dixisset, duce præcipue natura, quorum opera alia etiam non nulla, quæ pertinebant ad ipsius dignitatem inuenta docuerat, addit nunc eorundem cura, cum pauca prius episodica in fabulas includi solita essent, vel vnum potius aut alterum in vnam fabulam,

lam, numerum episodiorum auctum fuisse: quæ res multum valuit ad tragœdiæ corpus augendum, cultumq; ei ac splendorem afferendum: antea nanque fabulæ minores & exiliores erant. Non tamen arbitror numerum eorum certum & definitum vnquam fuisse, sed ipsa aut plura, aut pauciora, ut aut ipsa breuia longaque erant, aut argumentum ipsum fabulæ, itidem pusillum aut magnum. Cum autem plura adhuc diligentia & studio iuniorum tragicorum conformata & emendata esse sciret, ne multus in illis enumerandis: eorumq; accessione explicanda foret, cōmuniter nunc tradit eodem pacto singulas partes tragœdiæ amplificatas & exornatas ab illis fuisse dici: hoc enim manifeste valet, quod inquit *κοσμηθῆναι λέγειται*. quod verbum *κοσμηθῆναι* respondet (ut opinor) superiori illi *ἀπεισιμῶν*. nam hinc quoque percipitur, quod eo loco admonui, supra in verbis auctoris illud, τὸ μέγεθος nominandi casu positum esse. His autem hoc pacto explicatus, ostendere volens à se affatim declaratam esse pro tempore tragœdiæ originem, amplificationemq;, concludit hanc disputationem, dicens ea, quæ iam tradita a se sunt, satis habenda: si quis enim omnia accurate recensere vellet, nimis magnum laborem susciperet: ad eiusq; exitum non facile perueniret. Eodem autem penè pacto locutus est in j. libro de moribus ad Nicomachum: quum enim significare vellet non posse omnia comprehendere oratione, quæ statum præclarum vitæ alicuius aut ornarent, aut violarent, si contingant iis, qui ex sanguine ipsius orti sunt, aut amicis: quia illa & multa sunt, & magnopere inter se discrepantia: nec non quia hæc magis attingunt illos: hæc verò minus, inquit. *καὶ ἕκαστος μὴ διαρεῖν, μακρὸν καὶ ἀπὸ τῶν φαίνεται. καὶ ὅλως δὲ λέχων καὶ τῆσφ, τὰς ἀνὴρας ὡς ἔχει.*

Ἡ δὲ κωμῳδία ἔστιν, ὡς πρὸς εἰπομένην, μίμησις φαυλοτέρων μὲν, οὐ μὲν τοι κατὰ πᾶσαν κωμῳδίαν, ἀλλὰ τὸ ἀγροῦ ἐστὶ τὸ γελοῖον μέρος: τὸ γὰρ γελοῖον ἐστὶν ἀμάρτυμα π, καὶ ἀγροῦ ἀνώδυνον, καὶ οὐ φθαρτικόν. οἷον δὴ τὸ γελοῖον πρὸς τὸ πον ἀγροῦ π, καὶ διεστραμμένον αἰδοῦ ὀδύνης.

Comœdia autem est, ut diximus, imitatio deteriorum quidem: non tamen in omni vitij genere: sed ridiculum turpis est pars: ridiculum enim est peccatum quoddam & turpitudine sine dolore, & quæ non interimat: seu statim ridicula facies, quæ turpis est ac distorta sine dolore.

Cum supra communiter non nihil disseruisset de tragœdia, atque comœdia: reliqua; statim comœdia, tragœdiæ progressum breui explicasset, redit nunc ad comœdiam: eamq; quod commune ipsi est, cum tragœdia atque omni parte poësis, imitationem esse dicit: testatur enim se hoc antea protulisse: imitationem inquam esse comœdiam: fecit autem id statim post propositum suum explanatum: cum multis enumeratis, omnes poësis, ut præter eas etiam non nullas artes imitationes esse dixit. ilico autem discrimen posuit inter ipsam ac tragœdiam: cum enim meliorum imitationem esse dixisset tragœdiam: comœdiam contra peiorum imitationem esse tradit: verum quia multis modis mali esse possunt mortales, statim declarat quibus culpis affines intelligat eos, quos materiam esse comœdiæ ostenderat: neque enim in omni genere vitiorum volutatos aptas esse personas fingendis comœdijs affirmat: sed obnoxios potius quibusdam erratis ac lapsibus, quàm grauibus peccatis ac sceleribus contaminatos idoneos huic studio esse existimat. Nam quamuis ipse comœdiam esse dixerit imitationem *φαυλοτέρων*: nec certò ea voce teneatur personas ne, an res intellexerit: prætereaq; infra, de tragœdia disserens, affirmat illam esse imitationem non hominum sed actionis, arbitror tamen homines hic accipi debere: ambo enim hæc genera fabularum, cum propositum habeant facta quædam imitari, homines etiam imitantur: ab illis enim ipsa prodeunt: nec existerent actiones, nisi essent qui agerent. iocos verò, & res quæ risum moueant, esse materiam comœdiæ indicauit etiam Plato, atque id quidem satis lepide, quo loco in symposio facetissimam personam loquentem inducit: hæc enim apud eum pronuntiat Aristophanes, quæ

de fine orationis suæ, quam habiturus & ipse esset, sollicitus foret: verereturq; , ne despicerentur, & exploderentur, quæ diceret; inquit igitur, *ὡς ἐγὼ φοβέσμαι πρὸς τῶν μελλόντων ἢ κείσθαι, οὐτοὶ μὴ μελοῖα εἶπω: τὸ το μὴ γὰρ ἀπὸ κέρδους εἶναι καὶ τῆς ἡμετέρας μοῦσης ἐπιχώριον: ἀλλὰ μὴ καταμέλασσα.* Cum igitur perspicuū sit amplexari comœdiam res ridiculas, vititur hoc tanquàm medio quodam ad significandum cuiusmodi homines intelligat deterioris notæ: ridiculum enim inquit, id est res risui excitando apta, est quædam pars turpitudinis: quamvis enim *ἀσχερὸν* valeat id, quod turpitudinem in se habeat, significat tamen hic turpitudinem ipsam, nisi quis ita accipiat, vt dixerit ridiculum esse vnam è rebus turpibus. probare autem hoc volens, definit ridiculum: euoluitq; quod in hoc nomine inclusum sit. Ridiculum enim inquit, est peccatū quoddam: cum scilicet erratū aliquid in aliqua re commissum est. *ἀμαρτήματα* enim est, cum in aliquo facto labimur: depulsiq; à vero, id quod deterius est, nacti sumus, vt ipse docet in problematum segmento xvij. qui inquit. *ἀμαρτία δὲ ἐστὶ τοῦ χείρονος πρᾶξι.* Adiungit autem nunc, rei magis explanandæ causa, in ridiculi definitione, Et turpitudino, quæ dolorem non gignit: nec vim habet perdendi: eum scilicet, cuius animo, corpori ve hæsit. Constituere autem definitionem hanc volens: verumq; id esse probare, vititur exemplo. Et veluti (inquit) vt vtamur re parata, & quæ in promptu est: hæc enim vim hoc loco habere arbitror illud *διδῶ*, ridicula facies est, quæ in se maculam aliquam magnam ac turpitudinem habet: & quæ deniq; distorta est, ac deprauata, sine dolore tamen, cruciatu ve vlllo: atque ita etiam, vt vim id malum nullo modo habeat perdendi: si nanque ea res, quæ faciem partem ve aliquam corporis deformat, dolorem ipsi inureret: aut hominē ad interitum perduceret, non rideremus: durū enim nimis & inhumanū est, aliorum pœna vexationeq; corporis lætari. Addidit autem cum ostendisset oportere id malum dolore vacare: non debere etiam illud e genere eorum esse, quæ interimunt, quia non nulla sunt, quæ ad mortē perducunt sine dolore: quod nisi aliqua huiuscemodi non reperirentur, nõ necesse fuisset hoc adiungere: si enim quæ minus malum gignunt, non sunt apta materia ad risum, multo minus sunt, quæ maius creant.

Αἱ μὲν δὲ τῆς τραγωδίας μεταβάσεις, καὶ δι' ὧν ἐγένοντο, οὐ λεληθάσιν: ἢ δὲ κωμῳδία, διὰ δὲ μὴ παρούσα ἴσθαι ἐξ ἀρχῆς, ἔλαθον: καὶ γὰρ πρῶτον κωμῳδῶν ὄλεσθε οὐκ ἀρχῶν ἔδωκεν: ἀλλ' ἐτερονόμησεν ἢ ἔθεν. ἢ δὲ δὲ χιματὰ τινα αὐτῆς ἐχούσης, οἱ λεγόμενοι αὐτῆς ποιῆσαι μνημονοῦνται. τίς δὲ πρόσωπα ἀπέδωκεν, ἢ πρόλογοις, ἢ πάλιν ἄποκλειτῶν, καὶ ὅλα τοιαῦτα, ἢ γινώσκω.

Tragœdia quidem igitur migrationes, & per quos exire, non sefellunt. Comœdia vero, quia initio nullū studium in ea positū est, sefellit: etenim chorū comœdorum sero magistratus dedit: sed volunt arii et ante. Cum autem ipsa iam figuris quasdam haberet, qui feruntur ipsius poetæ memorantur. Quis autem personas assignauit, aut prologos, aut multitudinem histrionum, & reliqua huiuscemodi, ignoratur.

Cum iam comœdiam definisset: ac si quid in definitione ipsa difficultatem aliquā haberet, explicasset, ostendit se eundem ordinem, quem in tragœdia fecerat, in hac secuturum fuisse: vt ostēderet scilicet quorum opera illa aucta & exculpta fuit: cum tamen id magna ex parte fieri nequeat, ne quis id miretur, causam huius rei affert. hoc vero præstitisse Aristotelem in eo, quod potuit: ac diligenter inuestigasse, qui aliquid commodi aut ornatus attulerint tragœdiæ, declarat idem effecturū ipsum fuisse in comœdia tradenda, si res ipsa passa esset: vnde repetit copiam huius rei efficiendæ, quam nactus est, in tragœdiæ euolutione, dicens, tragœdiæ progressus: quorumq; opera facti sunt, non obscuros abditosq; , sed animaduertos notatosq; fuisse. Non sine causa autem vtrunq; terigit: tragœdiam scilicet non in vno statu semper mansisse sed

fuisse, sed immutatam esse & vltius processisse. & præterea cognitum esse quorum studio ac diligentia illa melior facta fuisset, ac dignitatis aliquid acquisiuisset: potuerunt enim intelligi gradus ipsius, & quasi processus: à quibus tamē illa adiuta & expolita foret, ignorari. idem autem in comœdia non vsu uenisse ostendere volens, nõ partitur res illas, sed illam ipsam inquit sefellisse, rationem simul reddens cur id factum sit. inquit enim *διὰ τὸ μὴ ἀσχερὸν εἶναι ἐξ ἀρχῆς*, id est, vt ego interpretor, quia initio non magno in pretio fuit, nec honorem aliquem hoc studium habuit. hoc autem ei contigit ob humilitatem huius poëmatis: despecta enim primo est. Quare non sua aliquid homines in teresse putabant, quid in ea fieret: nec mutationes ipsius attendebant: vt in tragœdia, honestiore poëmate, & quod omnium ora in se conuertisset, fecerant. Probare vero volens Aristoteles, diu ipsam neminem sui valde studiosum habuisse, & qui diligentiam adhiberet in ea expolienda, docet rem magni momēti ad eam exornandam sero adportatam ipsi fuisse, id est chorum: non quia chorus omnino ei deesset: quin contra verisimile est prolixiores potius, quàm oporteret cantus chori in ipsa, vt in tragœdia, ea tempestate exutisse: sed quia ex delectis hominibus, illiq; muneri egregiè sustinendo aptis, ille non constaret: quiq; magna cura & studio doctorum, vt postea fieri cœptum est, erudirentur. chorus enim inquit comœdorum sero magistratus dedit: antea nanque quidam sponte sua, voluntateq; ducti hoc faciebant, id est munus chori obibant: ac partes earum personarum, quæ canere illic deberent, sustinebant: quæ autem publicis consilijs in ciuitate fiunt, multo melioris esse confuerunt, quæ temerè & ex libidine hominum geruntur. Moris verò huius: & quod fabulas poëtarum ita magistratus Athenis ornare solitus esset, meminit Plato & in extremo ij. libro de rep. & in vij. de legibus: cum enim priore loco posuisset Aeschylī carmen, in quo Thetis perfidiæ insinulat Apollinem, grauiusq; eum accusat, significare volens doctissimus vir sententiam eam, vt detrimētosa vitæ hominum, institutisq; eius ciuitatis, quam fingebat, magnopere repugnātem, esse exagitantam, inquit. Si quid forte apud aliquem poëtam de diis immortalibus hoc pacto prolatur inuenimus, & stomachabimur, & chorus ei non dabimus: id est nulla in re studio nostro studium illius poëtæ adiuuabimus. verba eius hæc sunt. *χαλεπὸν περὶ μὲν τε καὶ χερὸν δὲ δόσις μόνον*, eodem etiam pacto posteriore loco, cum de tragicis itidem poëtis ageret, ait. *νῦν δὲ ὡς πᾶσι δὲ μαλακῶν μεσῶν ἐκγονοὶ ἐπιδέξαντες τοῖς ἀρχαῖσι πρῶτον τοῖς ἡμετέροις πᾶσι τὰς ἡμετέρας ὁδοὺς, ἀπὸ μὲν τὰ αὐτὰ γὰρ, ἢ καὶ βελτίω, τὰ παρ' ἡμῶν φαίνονται λεγόμενα, δόσις μόνον ἡμῖν χερὸν: εἰ μὴ, ὡς φίλοι εἰς αὐτὰ ποτε διαβάμεθα*: lusit enim hic lepide politissimus scriptor, vt consueuit, institutis eius ciuitatis, in qua natus erat, ad eam, quæ legibus ornabat, translatis. *ὁ ἀρχῶν* valet hic, magistratus: non tamen summus, vt opinor, sed qui ludis scenicis præpositus esset, cuiusmodi fermè Romæ erant ædiles. Vt autem archontem *δέναι χερὸν* dicere solebāt, cum magistratus, probatis ingenijs argumentisq; aliquorum poëtarum, hoc pacto adiuuabat eorum opus, ita contra *αὐτῶν χερὸν* aliquem aiebant: poëtæ enim ipsi, videntes hanc rem sibi honori futuram, sedulo chorus ab ipso petebant, iidemq; cū digni existimati forent eo præmio: ipsumq; à magistratu, cuius curæ hoc erat, obtinuissent, dicebantur *ἔχον χερὸν*. colligitur hoc ex pluribus locis Cratini veteris comici, qui leguntur apud Athenæum in xiiij. libro: cum enim antea meminisset cuiusdam Hegesippi, teneri poëtæ & qui lusis quosdam scripserat, in alijs non nullis poëtis, qui ipsum exagitauerāt, docet eum à Cratino quoque sepe notatum fuisse. primo autem tantum in testimonio ipsius nonmen Hegesippi legitur: in duobus vero, quæ statim consequuntur, ille nomine appellatus non est, sed (nisi fallor) descriptus. vt Cleomachi, pessimi poëtæ, studiosus aut doctor. in his igitur postremis locis mentio huius instituti facta est. eorum prior è fabula bucolis. hic est, *Ὅς δὲ ἐδῶκεν αὐτῶντι Σοφοκλεῖ χερὸν: τῷ Κλεομάχῳ δ' ὄν δὲ αὐτῶν εἰσὺ ἐγὼ Ε' μοῖ διδάσκων, εἰδ' ἀπὸ εἰς ἀδόνια.* Videtur igitur illum ipsum Hegesippum insinulare, qui cum forte tunc archon esset, in eo facto improbe se gesserat, ac gratiam potius, quàm veritatem secutus erat. posterior vero locus est, è fabula cuius index erat *ῥοῖα*. *ἴτω δὲ καὶ τραγωδίας ὁ Κλεομάχῃ διδάσκων μετὰ τῶν παρὰ τὰ τριῶν, ἔχον χερὸν λυσιπύ τινος μῆλη, Ρογηρῆ.* nam eundem, quē primo appellat, ambobus his quoque locis accipi debere, intelligitur, quia post, auctoritate alius scriptoris, addit ipsum

E etiam

etiam vita & moribus inquinatum fuisse. ipsum igitur, qui supra scilicet nomine vocatus est: ille autē Hegesippus fuit. Ἡγεσίππος vero in omni re vocatos esse, qui sponte sua curam illam suscipiebant & non delecti erant, legibus ve coacti, planum est. sed tamen quid nocet hoc quoque exemplis optimorum scriptorum confirmare? Lyfias igitur in oratione, cuius est index φιλοκράτης ἀπόλογος, inquit ἔτος δὲ, εἰδὲν πρότερον κικημισίας, εἰ ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ ἐθειλοντὶς ὑπέστη ταύτην τὴν λειτουργίαν. & Demosthenes contra Midiam. παρελθὼν ὑπεχώμην ἐγὼ χορηγήσειν ἐθειλοντὶς. Duxisse vero Aristotelem hic argumentum à signo: probareq; voluisse comœdiam diu iacuisse, quia quod valuit multum ad ipsam excolendam sero illa obtinuit, intelligitur etiam hoc pacto: in iij. enim quoque libro rhetoricæ, cum ostendere vellet caruisse vsque ad id tempus artem dicendi hypocritica, argumentatur eodem pacto: inquitq; in studium poetarum, cuius illa magis propria videtur, sero ipsam venisse. quare mirari non oportere si ad oratores adhuc non penetravit. verba ipsius sunt, valde his similia: & quantū res patitur, eadem. καὶ ὅτι εἰς τὴν τραγικὴν καὶ ῥαψωδίαν ὅτι παρῆλθε ὑπεκρίνοντο ὅτι αὐτοὶ τραγωδίασιν οἱ ποιηταί. Ut etiam illic inquit poetas fungi solitos munere histrionum, ita hic personas, quæ seruiabant choro, voluntarias extitisse, & in eo opere nullo modo instructas & exercitatas fuisse. Adiungit Aristoteles, quod eodē pertinet, id est valeret ad ostendendum cuncta in ipsa prius obscura fuisse, poetas eos comœdiæ, qui nominantur, longe ab initio ipsius extitisse: ac tunc deniq; vixisse, cum ipsa non penitus rudis & inchoata foret, sed iam figuras aliquas haberet. χῆμα enim significare hic puto formam speciemq; aliquam comœdiæ: quæ tamen forma, quia adhuc certa stabilisq; non foret, sed variaretur non nihil, ideo arbitror Aristotelem multitudinis numero dixisse χῆματα: prius enim non poterat comœdia verè dici χῆμα habere, quia nimis tenuis & imperfecta erat: nec speciem vllam comœdiæ in se habebat. Occurrit igitur hoc pacto illis, qui dicere possent mirum sibi videri, quod dixerat, auctores comicarum mutationum ignorari, cum multorum nomina, qui ei studio incubuerunt, nota sint: refellens enim ipsos inquit, poetas eos, quos intelligunt, ea ætate fuisse, qua iam certam aliquam sedem, ac formam comœdiæ habuisset: quare non posse inde cognosci, qui fuerint illi, qui in eum ipsum statum eam perduxissent. Sequitur autem, cum iam quod aduerfari videbatur, elusisset, qui personam itidem comicam attulerit, aut prologos, aut multitudinem histrionum. huiuscemodiq; alia, ignorari: qui sanè omnes, vt docuit, in tragœdia non latuerint: quamuis in illis appellandis, qui studio suo tragœdiam ornarint, non indicarit personæ inuentorem. cum tamen personæ non minus tragicæ, quàm comicæ forent, contrariæ tamen inter se, ac magnopere diuersæ: illum autem fuisse Aeschylum testimonio Horatij scimus. Nam quod hic prologos secundo loco ponit, videtur intelligere quem supra πρώτου λόγον appellauit: quod nomen etiam ipsum testatur, vt præpositio πρὸ cum eo nomine, λόγος inquam, coniuncta, idem valeat, quod πρώτου λόγος: oratio enim quæ ante ceteras in scenam venit, est ea quæ prima contendit, & quasi certamen instituit. Primum igitur tanquam rem descripsit: deinde nomine, quo appellata est, ipsam significauit. Quod verò inquit ignorari etiam nomen eius, qui multitudinem histrionum excogitarit, verisimile est, quod in tragœdia vsu venisse docuit, vt primis ipsius temporibus vnus tantum histrio eodem tempore in scena diceret: postea autem duo simul sermonem secum instituerint, idem etiam in comœdia factum sit. Vnde narrat nomen eius obscurum esse, qui plures primus inter se loquentes in scenam induxerit: quod in altero illo poemate præstiterunt Aeschylus & Sophocles ea ratione, qua demonstratum est.

Τὸ δὲ μῦθους ποιεῖν, Ἐπίχαρμος, καὶ Φόρμις ἤρξαν. τὸ μὲν δὲ ἐξ ἀρχῆς ἐκ Σικελίας ἤλθε. τῶν δὲ Ἀθήνησιν Κράτης πρῶτος ἤρξε, ἀφ' ἑμῶς τὴν ἰαμβικὴν ἰδέασθαι, καὶ δόλου ποιεῖν λόγους, ἢ μύθους.

Fabulas autem facere Epicharmus & Phormis incœpere. A principio quidem igitur ex Sicilia venit. eorum verò, qui Athenis nati sunt, Crates primus

primus cœpit, cum abiicisset formam illam iambicam, in vniuersum facere sermones vel fabulas.

Cum iam tradidisset indicari non posse, qui comœdiæ ornatus non paucos attulissent: narrat nunc extare celebrariq; nomen eorum, qui primi ausi sunt fabulas fingere: ij enim fuere Epicharmus & Phormis. ποιεῖν autem μῦθους (vt opinor) valet comminisci res aliquas, vel veras quadam ex parte ita coagmentare, vt idoneum argumentum fabulæ sint μῦθος enim est rerum, quæ factæ fingantur, coagmentatio. Hi igitur principes, vt tradit, fictarum harum, commenticiarumq; rerum componendarum extiterunt, quia (vt opinor) priores adhuc id facere non potuissent: nec ausi essent construere fabulas, & quasi aptum hoc ipsarum corpus conformare: sed facta aliqua tantum disiuncta versibus complecti soliti forent. Nam non sine causa quærat aliquis, cum tradat apertè Epicharmum, & Phormin primos cœpisse fabulas facere, quomodo supra dixerit eos, qui primi appellati sunt comici poetæ, extitisse, cum iam illa formas aliquas nacta esset: quas enim formas habere potuit, si carebat fabula, quæ corpus ipsum comœdiæ est? nam infra quoque inquit sine actione rei alicuius, factoq; manere non posse tragœdiam: idem igitur vsu venire in altero hoc poemate credendum est. An speciem iam aliquam comœdiæ ipsum hoc poema gessisse significauit, quamuis accurate fabulæ coagmentatæ adhuc non essent ingenio poetarum, quia vmbra aliquam huius rei retinebat: ac poetæ ipsi reppererant argumentum satis aptum, & quod aliquantum discederet à superiore forma, maledictis certam aliquam personam vexandi. Nisi credere malumus, Epicharmum ipsum ac Phormin illos ipsos extitisse, quorum primorum nomina memoriæ mādata sint: λεγόμενοι enim hoc opinor valere, non qui tunc comici poetæ vocati sint, cum superiorum nomina obscuritate fuerint deleta. Adiungit autem tanquam corollarium, & quod e superiore sententia manifesto eruatur, è Sicilia primum ipsam profectam: si nanque conceditur primos, Epicharmum & Phormin fabulas fingere & fabricati cœpisse: negari non potest, quin illa e Sicilia venerit, cum Siculi illi fuerint. Quæri præterea posset, comœdiam ne ex ea terra venisse dicat: an hoc ipsum, quod dixit fingere fabulas: quamuis, si posterius hoc inde fluxisse dicit, cum in eo præcipue maneat comœdia, potest liquido affirmari inde etiam profectam comœdiam: quod certe sequitur ostendere videtur ita locum accipiendum esse: narrat enim è numero eorum qui Athenis nati sunt, Cratem primum, repudiata forma illa iambica, cœpisse in vniuersum fabricare sermones aut fabulas. de hoc igitur supra quoque, quod vocat facere fabulas, loquebatur. ἰαμβικὴν autem ideam (nisi fallor) vocat rudem illam & inchoatam comœdiam, quæ speciem potius iamborum haberet, quàm comœdiæ: hoc autem, qui iafingulos homines perstringeret, non genus aliquod ipsorum: cum tamen, qui ei studio incumberent, putaret se scribere comœdiam: hoc etiam discriminis inter ipsas fuisse puto, quod forma illa iambica, quam dicit, nihil fictum & commenticium in se habebat: fabulæ autem, factæ magna ex parte erant.

Ἡ μὲν δὲ ἐποποιία τῆς τραγωδίας μέχρι μόνου μέτρου μετὰ λόγου μέμνηται εἶναι προσωδαίων ἠκολούθησεν. τῷ δὲ τὸ μέτρον ἀπολοῦν ἔχειν καὶ ἀπαγγελίαν εἶναι, ταύτην διαφόροις: ἔπι δὲ τῷ μέτρῳ: ἢ μὲν γὰρ ὅτι μάλιστα περιᾶται ὑπὸ μίαν ποδῶδον ἠλίον εἶναι ἢ μικρὸν ἐξαλλάττειν: ἢ δὲ ἐποποιία ἀόριστος τῷ χρόνῳ καὶ τοῦ τῷ διαφέρει. καὶ τοὶ τὸ πρῶτον ὁμοίως ἐν ταῖς τραγωδίαις εἶδον ἐπίοισιν καὶ ἐν τοῖς ἔπεισι.

Epopœia quidem igitur tragœdiæ comitata est vsque ad hoc solum, quod metrica oratione imitatio est studioforum virorum. Quod autem metrum simplex habet, & enarratio est, hac parte inter se discrepant. præterea longitudine: hac nãque quam maxime potest, nititur intra vnum ambitum Solis re-

digi, aut parum variare. epopœia vero indefinita est tempore: & hoc discrepat ab illa: quanquam primis temporibus simili ratione in tragœdijs hoc faciebant, & in epico carmine.

Collatis inter se tragœdia atque comœdia, cum de illis accurate disputasset, & qui utrinque poëma studio suo adiuuisset, indicasset, quamuis e tenebris eruere non ita potuerit comœdiæ cultores, ut tragœdiæ fecit, ea de causa, quâ significauit, nunc contendit epopœiam cum tragœdia: eodemq; pacto declarat quid commune illis sit, quid alienum ac diuersum, sequi autem primum dicit epopœiam tragœdiam, comitemq; se illi præbere (ita enim de ipsis loquitur, ut si ambæ ex eodẽ loco discessissent: simulq; iter facere cœpissent) usque ad hoc solum, quod ambæ imitatio sunt grauium & honestarum personarum; utunturq; ad imitandum metris, non soluta oratione: antequam autem ulterius progrediar, scrupulum indicare libet, qui mihi molestus diu fuit: inueni enim calamo exaratos libros hic dissentire ab excusis: quod enim in his est μέτρα μετὰ λόγου, passim omnes, quos vidi, scripti habent, μέτρα μετὰ λόγου: nec tamen plana & expedita hæc lectio est: sed (nisi fallor) varietate sua facit, ut merito hunc locum suspectum habere debeamus; non plana autem, quia non video, quomodo recte vocari possit magnus senarius versus: nam hexameter non sine causa ita significaretur, quem etiam longum Ennium appellasse testatus est Cicero, cõmunis verò & recepta lectio nullo modo certa & firma est: sermoq; ille duriusculus mihi videtur: nec sententia etiam eorum verborum satis acuta est: si nanque valent illa, similem esse epopœiam tragœdiæ, quia ut illa, utitur oratione iuncta pedibus, nimis hoc latum est, communeq; ipsi cum alijs omnibus poëmatibus: cuncta enim metricam orationem asciuerunt. de hoc tamen eruditi, ut ipsi videbitur, sentient. ipse cum verum adhuc videre non potuerim, contentus veterem lectionem indicasse, nullum præterea de hoc verbum faciam. explicata autem similitudine horum poëmatum: ac quid in ipsis vnum, idemq; reperiat declarato, discrimina statim ostendit: quæ sanè tria sunt, primum tamen duo ponit: quorum prius est, quod epopœia simplex metrum habet. intelligit autem ipsam vno tantum genere versus uti, id est hexametro, non distinguere ac variare carmina, ut alia multa poëmata faciunt, & illa ipsa, de qua differit, tragœdia: hoc enim potius arbitror verum esse, quàm accipere πλοῦν pro puro & nudo metro, id est cui concentus & numerus, additi non sint: atque ea demum, quam supra vocauit ἑπιμετρίαν, posterius autem, quod epopœia discrepat à tragœdia, quia ipsa narratio atque expositio quædam est, cum illa non commemoret quid personis euenerit, sed ipsas inducat res eas agentes, ἀπαγγελῆναι enim valere arbitror rerum factarum expositione, non cum poëtæ nuntios aliquos faciunt aliquid narrare. & sanè illo etiam tempore, quo personam alterius induunt, ex oreq; ipsius aliquid edunt, intelliguntur aliquo modo ipsi commemorare: ostendunt enim hoc pacto eum locutum esse, atque ea dixisse, quæ tamen ipsi exponunt. Adiungi autem præterea his tertium discrimen inquit, quod est temporis longitudo, cum, ut affirmat, tragœdia studeat quantum potest, cursum suum conficere intra vnum solis circuitum, aut si aliquando spatium illud temporis diurnum excedat, paruo interuallo, ipsum superet: contra autem epopœia terminum ac finem nullum habeat, si tempus spectes: nec impedit quanto mensium, annorum ve spatio, illa, quæ commemorantur, facta esse fingantur, cum res illæ omnes, ex quibus constat fabula tragica, contineri debeant: commodeq; fieri posse vnius diei interuallo: aut si angustos hos cancellos transeant, paucarum horarum spatio tantum ipsos migrent. Cum autem epopœiæ naturam tantum ostendisset primis verbis, dicendo ipsam indefinitam esse tempore, quanquam inde intelligi poterat distare ipsam ea re à tragœdia, tamen id addidit, aperteq; protulit. & hoc etiam, ut superioribus, ipsam ab illa dissentire: quod tamen discrimen docet fuisse posteriorum temporum, cum iam absolutior esset tragœdia: primo enim, cum adhuc illa rudis & imperfecta foret, nullum discrimen inter ipsas hac parte erat: eadem enim ratione in tragœdijs hoc faciebant, ut in epicis argumentis: id est non clauderent tragœdias spatijs vllis temporis, sed libe-

ras &

ras & solutas ipsas relinquebant: quod tamen merito postea improbatum & correctum est.

Μὲν δὲ ἐστὶ τὰ μὲν, ταῦτα: τὰ δὲ, ἰδία τῆς τραγωδίας: διότι οὗτος ὅστις ποῦν τραγωδίας οἶδε προσωδαίαν καὶ φαύλην, οἶδε καὶ ποῦν ἐπὶ τῶν: ἃ μὲν γὰρ ἐποποιία ἔχει, ὑπάρχει τῆς τραγωδίας: ἃ δὲ αὐτῇ, οὐ πάντα ἐπὶ τῆς ἐποποιίας.

Partes autem sunt hæc quidem eadem: hæc vero propriae tragœdia. Quapropter quicumque de tragœdia cognouit, studiosa & nequam, idem etiam cognouit de epico carmine: quæcumque enim habet epopœia, tragœdia insunt: quæ vero ipsa habet, non omnia in epopœia inueniuntur.

Ut totis his poematibus vsuuenire docuit, ut quibusdam rebus illa inter se familia: quibusdam vero dissimilia sint, ita conuenire ipsis inter se quibusdam in partibus tradit: in alijs vero nullo modo conuenire, cum quæ sint huius partes, illius non sint. Primum autem affirmat partium quarundam communionem extare: ut quæ epopœiæ sint partes, eadem etiam sint tragœdiæ: nec tamen aperit, quæ nam partes hæc communes ambarum sint. intelligere autem videtur fabulam, mores, casus quosdam graues, dictionem, sententiam: ut enim tragœdiæ, ita & epopœiæ corpus, fabula est. idem etiam de ceteris dici potest: statimq; adiungit suas quasdam & proprias partes habere tragœdiam: quarum vestigia nulla in epopœia appareant. huiusmodi autem est apparatus & harmonia: neque enim epicum carmen requirit scenæ ornatum, aut ad tibiam cani solet. ex hoc autem præcepto Aristoteles eruit quasi corollarium: affirmatq; eum, qui bene in tragœdia intelligat, quid rectum, quid prauum sit, idem etiam in epico carmine ipsum intellecturum esse: quod quamuis satis apertum, ac planum foret, tamen explicat, causam eius afferens: id enim fieri tradit, quia nihil noui inueniet in hexametro illo opere: sed quæcumque in ipso offendet, in tragœdia etiam extant: quam tragœdiam cognouit ac benè perceptam habet. non tamen contra euenit, ut qui videre potest quid in epico carmine vitij aut virtutis maneat, idem etiam instructus subito paratusq; sit ad tragœdiam verè examinandam: occurrunt enim subito ipsi res, quarum vim naturamq; non nouit: cum in epico carmine spectando ipsarum umbram nunquam aspexerit. Animaduertendum autem est non ca pere hic auctorem hoc verbum ποῦν, quo distinguit tragœdiam bonam à mala, eodem sensu, quo cepit infra, cum inquit tragœdiam esse imitationem πράξεως προσωδαίας: hic enim ποῦν tragœdia vocatur, quæ eximia est & perfecta: illic verò actio vocatur ποῦν, quæ grauis est & serua, ut separetur ab humili ac vili.

Περὶ μὲν ἐν τῆς ἐξ ἀμέτρους μεμετρίας, καὶ ποῦν κωμωδίας, ὑπερὸν ὄρον μὲν. ποῦν δὲ τραγωδίας λέγωμεν, ἃ πολλαβούτθω αὐτῆς ἐπὶ τῶν εἰρημῶν, τὸν γινόμενον ὄρον τῆς οὐσίας.

De poësi quidem igitur, quæ in hexametris imitatur, & de comœdia, post dicemus: de tragœdia autem disputemus, collecta ex dictis, quæ inde nascitur, definitione essentia ipsius.

Cum accuratè docuisset quibus in rebus inter se conueniat epopœiæ, & tragœdiæ, simulq; ostendisset, quæ sint ipsarum discrimina, videbatur etiam nunc eadem ratione significare debuisse communionem epopœiæ & comœdiæ: nec non earundem distantiam: verum quia intelligit sibi antea subtiliter differendum de tragœdia & epopœia, quàm de comœdia ulterius quicquam agat, quæ necessario longa erit disputatio, in illud tempus differt hanc animaduersionem, cum hæc iam absoluta & ad exitum perducta erunt. Quare prolata in aliud tempus illa, restare dicit, ut de tragœdia loquatur, decerpto ipsius fine terminoq; essentia ex iam traditis atque explicata-

E iij tis:

tis: inde enim eruitur, ac conflatur, sæpè autem hoc ipsum facere; & ex illis, quæ iam à se tradita sint, affirmare aliquid duci & planum esse, constat. Nam in j. etiam libro de moribus ad Nicomachum, illa quæ à se de materia illa vsque ad eum locum explicata forent, appellauit, vt hic, ἑρμηνεία: verba ipsius hæc sunt. ἡμῖν δὲ δῆλον ἐκ τῆν εἰρημολῶν, ὅτι ἐστὶν ἡ οὐδαμόνως τῆν τιμίαν καὶ τελείαν. Secutus vero ipse fidem trium calamo scriptorum librorum lectionem variari: cum enim in exculis prius esset. πῶς μὴ οὐ τῆς ἑξαμέτρως μιμητικῆς, correxi, vt in illis offendi. πῶς μὴ τῆς ἐξαμέτρως μιμητικῆς: præter autem auctoritatem eorum librorum, impulit me, vt hanc veriore esse lectionem iudicarem, quod supra quoque iterum, vbi de tertio illo discrimine poematum differit, quod manet in vsu diuersorum instrumentorū, quibus imitatio fit, præpositio, vt hic, illis addita est: primum enim inquit. ταύτας μὴ οὐ λέγω τὰς διαφορὰς τῆν τεχνῶν, ἐν αἷς ποιοῦμαι τῶν μίμησιν. nec multo post: καὶ ἄλλοι τὰς αὐτοῖς καὶ τὰ αὐτὰ μὴ μίμησιν ἐστὶν ὅτι μὴ. & quæ sequuntur. Videtur igitur intelligi debere poesis, vel ars, quæ imitatricem esse dicit ope hexametrorum, vel potius in illo genere carminis effingere quod vult: & quasi illic relinquere imaginem earum rerum, quas imitatur: describit enim ita epopœiam. De hac igitur vtente hexametris versibus in imitando, & de comœdia, magis opportuno tempore sibi agendum affirmat: nunc enim præstare de tragœdia diligenter differere, nam præceptio etiam illorum adiuuabitur explanatione huius. Hanc autem de tragœdia disputationem recte & ordine aggreditur, ponens primum definitionem ipsius. ὄρον vero ἑστίασ' eam vocat, vt consuevit: nunc enim ὄρισμόν: nunc ὄρον definitionem appellat: addidit autem ἑστίασ', vt ostenderet, cuius rei ὄρος ille terminusq; esset: sunt enim aliarum quoque rerū ὄροι: nec omnes naturam essentiamq; rerum declarant.

Ἔστιν ἂν τραγῳδία μίμησις ἐπιπέδως ἀποδράσας καὶ τελείας, μέγεθος ἐ-
χούσης, ἡδυσμασίῳ λόγῳ, χωρὶς ἐκάστου τῶν εἰδῶν οὐ τῶν μορίοις δρώντων: καὶ οὐ
δι' ἀπαγγελίας, ἀλλὰ δι' ἐλέου καὶ φόβου πρῶτον καὶ τῶν τοιούτων παθη-
μάτων κἄραρον.

*Est igitur tragœdia imitatio actionis studiosæ & perfectæ, magnitudine
habentis, condita oratione, seorsum vnaquaq; formarum in partibus agen-
tibus: & non per expositionem, sed per misericordiam & metum conficiens
huiuscemodi perturbationum purgationem.*

Pollicitus est se tragœdiæ definitionem allaturum: atque eam quidem collectam e superiore disputatione: quod nunc facit, vt singulis ipsius partibus accurate animaduertis, ostendam. Primum igitur ipsam dicit esse imitationem, quod genus tragœdiæ est: constat enim in definitionibus primum genus collocari. hoc autem inde sumptum est, vbi docuit, omnem poesin esse imitationem. Quod sequitur etiam actionis, commune omnis poeseos est: cunctæ namque agentes aliquid imitantur: sed hoc quoque supra posuerat, vbi probauit poetas aut meliores, quam nos simus, imitari, aut deteriores. Quæ autem post adduntur, distinguunt tragœdiam à ceteris ipsius speciebus. nam quod adiungitur huic nomini, studiosæ inquam, separat hanc imitationem à comœdia: quæ imitatio est actionis leuis ac ridiculæ: sed hoc etiam dictum fuerat: nec nouum ad aures nostras venit: seiungi enim docuerat hoc pacto tragœdiam à comœdia, quod altera ipsarum deteriores: altera meliores imitatur. Sed etiā conuenire Sophocli cum Homero dixerat, quia ambo studiosos viros imitantur: Quod addit perfectæ: declarat actiones inchoatas, & ad exitum non perductas, non esse materiam idoneam tragœdiæ: sed requiri, vt actio, quam imitari tragicus velit, integra, & absoluta sit: nec tamen putandum est, hoc inde acceptum esse, vbi docet quomodo tragœdia fuerit aucta & ad veram ipsius formam perducta: longe enim hoc aliud (nisi fallor) est: cum tamen non videatur vnquam supra quicquam dixisse, vnde duci posset, huiuscemodi esse oportere actionem hanc, id est absolutam ac plenam

plenam, existimo auctorem hoc nunc addidisse, & quasi admonere voluisse, cuiusmodi illa præterea necessario esse debeat: ne quis in hoc laboretur: ac falsò puraret, actionem etiam inchoatam & ad finem non perductam, esse materiam idoneam huius imitationis. cum vero hoc sit tanquàm declaratio quædam eius, quod ignotū obscurumq; alicui in superiore disputatione esse potuisset, & ipsum aliquo modo illic inclusum fuisse existimari dicitq; potuit. Sed infra quoque, vbi meminit huius definitionis: testaturq; se hoc antea demonstrasse, addidit, ὅλης, relicto, quod hic antecedit, verbo: cuius vocis hic vestigium nullum est: quem tamen locum manifestò intelligit: inquit enim κείτοι δ' ἡμῖν τῶν τραγῳδῶν τελείας καὶ ὅλης πράξεως εἶναι μίμησιν. huiuscemodi igitur quippiam hic quoque fecit. Conditā vero oratione dixi, non suauis, quod Paccijs fecit, vt verbum, quo vsus est elegantissimus scriptor exprimerem: quis enim dubitat, quin ἡδυσμασίῳ participium sit, à verbo ἡδύωσιν ductum, quod valet condire, id est condimenta aspergere, atque ea, quæ suauiores dapes reddunt, aliquò com portare. ἡδυσμασίῳ certè condimenta ipsa appellantur: quare hoc verbū huc translatum ab alia re est: neque enim intelligit vera condimenta, sed quæ similitudinem illorum in hac re habent, ac non minus iucundam, auribusq; gratam reddunt orationem, quàm anethum, sceniculum, piper, coriandrum, cuminū, rhu obsoniorum, quæ veterum erant condimenta, suaues epulas efficere solita fuerint: significat autem, vt ipsemet infra docet, numerum concentum & metrum. Plutarchus quoque in cōmentario, quem ὀρωτικὸν inscribit, easdem res, eodem translato verbo appellat: cuius testimonium magnopere opinionem meam confirmat, inquit igitur. καθάπερ δὲ τῶν λόγων ποίησις ἡδυσμασία, μέλι καὶ μέτρα καὶ ῥυθμοὶ ἐφαρμόσασα, καὶ τὸ παιδῶν αὐτῶν κινητικῶν κώτρων ἐποίησις, καὶ τὸ βλασπίον, ἀφυλακτῶν ἕτοις, & quæ sequuntur. Idem etiam eruditus scriptor in Lycurgo eodem uerbo eleganter vsus est: iocos enim & lusionem dixit ipsum existimasse tanquàm condimentum laboris: cum ostendere uellet non fuisse illum, ita tristem ac seuerum, ut uulgo existimaret. Sed infra etiam Aristoteles, eodem pacto, ut hic, vocauit cantum, maximum omnium cōdimentorum: μέγιστον enim ἡδυσμασίῳ ipsum esse inquit. Vt ipse autem ἡδυσμασίῳ λόγῳ inquit, ita doctissimus atq; idem politissimus scriptor Plato in ultimo libro de rep. ostendere volens, si poesis hæc vndiq; ornata ac referta multis illecebris eò penetrauerit: in statum inquam illum optimum ciuitatis, magna inde incommoda eruptura, vocauit ipsam eodem pacto: hæc enim eius uerba sunt. εἰ δὲ τῶν ἡδυσμασίῳ μέτραν παραδῆξαι ἐν μέλισσιν, ἢ ἐπεσιν, ἡδονῆ σοι καὶ λύπη ἐν τῇ πόλει βασιλεύουσιν: nam quin hæc ornamenta significarit, dubitari non potest, cum rudi tantum, simpliciq;, cuidam generi poematis aditum eo patefaciat, quare ita locus omnino accipiendus videtur. Vnum tantum molestum est, quod Aristoteles hic videri posset contra suam legem commisisse, qui auctor nobis fuit, ne cū rem aliquam definire volumus, vtamur uerbis translatis: hæc autem est manifestò definitiua oratio. Soluit vero hunc noxum Alexander in primum librum Topicorum, quo loco tradit nō nullos solitos accusare illo nomine definitionem syllogismi Aristotelem, quia πῶς τῶν in ea vsurparit, quod verbū proprie de corporibus, quæ locum occupant, dicitur: oratio autem sine corpore sit: eos enim ignorare affirmat causam, cur non oporteat in definitionibus uti uerbis translatis: illa vero est, quia ita reddi contingit obscuriores orationes, quæ definiunt. Quare oportet sanè huiuscemodi translationes cauere, quæ tenebras afferunt: quod si aliquando translatus uerbum vulgo notius est illo, quod proprium eius rei est, nullo modo peccat, qui ipso in definitione utitur, quod ipse accurate docet in eo uerbo vsu uenire. Ratio igitur illius scrupuli euellendi hic quoque utilis est: in Græco enim sermone ἡδυσμασία magis rem ostendit, quam significare nunc uult, quàm proprium quod vis uerbum fecisset. Hanc autem vim habere translationes quasdam, vt clariorem faciant rem, testatus quoque est Cicero: nam quin consuetudo plena fuerit huius nominis, ita translatis, dubitandum non est, postquam videmus magnos auctores passim ipso uti: cum enim quoque Alcimantem oratorem accusaret propter nimium & importunum vsum epithetorum Aristoteles, eleganter lusit in hoc ipso uerbo: illum enim inquit uti epithetis non ut escarum condimentis, ut oporteret, sed ut escis, quia penè ex ipsis mentas strueret. sed Græcè hoc melius: hæc enim auctoris uerba sunt. εἰς ἡδυσμασίῳ χρῆμα

πει, ἀλλ' ὡς ἐν ἴσμοσι τοῖς ἐπιπέτοις. Cum igitur hæc tot exempla, illustribus locis posita, admonere possent quomodo hic esset accipiendus λόγος ἠδυσμικός, miror in primis doctissimum virum, eundemque elegantissimum poetam, Georgium Trissinum, intellexisse suauem orationem: in epistola namque, qua misit ad Leonem x. Pont. Max. tragœdiam à se scriptam Sophonisbam, cum vim naturamque eius poematis traderet, hancque ipsam Aristotelis definitionem exprimeret, illo modo reddidit: Quam verè autem dici possit tragœdiam requirere orationem suauem facile docti viri iudicabunt: neque enim, quæ condimentis quibusdam aspersa est, iucundam ipsam reddentibus, per se suavis existimanda est: tristis namque potius sua vi, quàm suavis tragica oratio diceretur. sequitur autem. Seorsum singulis formis in partibus agentibus: quod supra quoque tactum est, cum docuit genera quædam poësis eodem tempore ac loco vti rhythmò, harmonia & metro: alia vero separatim, in partibus uero videtur significare, vbi illæ res locum habent, & cum vsus ipsarum venit. In extremo autem ponit tragœdiam, non vtentem expositione, quæ propria est epopœia, sed misericordia & metu, ope horum animi motuum efficere huiuscemodi perturbationum purgationem ac leuamentum in nobis. hoc uero pertinet ad finem illius indicandum: bonumque, quod ex hoc poemate capimus, & qua ratione illud adipiscimur, declarandum: auxilio enim quoque commemorationis illius, quæ adhibetur in epico carmine, significare videtur purgari animos nostros impetu perturbationum: idemque effici ab vtraque poësi: modo tantum & quasi instrumentis variatis. Sed egregie hoc præstatur à tragœdia, cum excitat in nobis misericordiam, ac metum, ponens ante oculos casus, qui necessario moueant animos nostros. Cum autem infra operâ daturus sim, vt probem non existere in tragœdia orationem *πικρῆτικὴν*, loco in primis quodam huius rei explicationem valde requirente, videtur hinc quoque ad id constituendum argumentum elici posse: quod enim nunc inquit, purgare tragœdiam motus turbidos animorum, non commemoratione, sed misericordia & metu, ostendit illam uti factis & terribilibus & miserabilibus, vt hoc præstet, non oratione ad id facta: nam epopœia etiam vtitur ex persona poetæ oratione horribili & apta ad misericordiam excitandam: & ope denique harum motionum purgat ceteras, sed non simplicium, vt tragœdia, factisque expressarum, sed in oratione aspersarum. Intellegitur uero indicio Aristotelis ipsius, ipsum accuratè copiosèque de hac purgatione perturbationum disputasse in his libris de arte poetica: cum enim in viij. libro politicorum de illa plenius adhuc, quàm hoc loco faciat, ageret, apertius tamen se de ipsa disputaturum dixit in his libris: nam eo loco fatetur se de ea crasso modo, leuiterque disputasse. Verba eius hæc sunt. τῆ δὲ λέγουσιν τὴν κάβαρσιν, οὐ μὴ ἀπλῶς: πάλιν δὲ οὐ τοῖς ποδὲ ποιητικῆς ῥυθμοῦ σαφέστερον. Locus autem hic nullo modo ille, quem significat, esse potest: breuius enim adhuc ieiuniusque hic de ipsa quàm illic agit. Restat igitur, vt secundo, tertio ve in libro huius operis totam illam rem summo studio explicari. fieri enim potest, ac verisimile est, vt illic explicatus iam omnibus partibus poetices, de quibusdam magnis quæstionibus accuratè disputarit, vt de purgatione hac, de iocis ac facetijs, & alijs nonnullis huiuscemodi rebus. Non mirum autem est Aristotelem omnes neruos in hac re explicanda contendisse, cum de ipsa longe aliter ac magister ipsius Plato existimaret: ille namque hac de causa in ciuitatem bene institutam non recipiendos putabat poetas, quia motus hos animi turbidos excitarent, impelleretque sæpe homines ita correptos ad ea sentienda, gerendaque, quæ non oporteret: contra vero Aristoteles iudicat motus hos temperatos esse utiles: veruntamen quia aliquando ita effunderentur, vt nulla vi reprimi possent, opus esse huic malo remediū adhibere: remedium autem esse, si quis antea ipsos purget, ac quod nimium importunumque est in illis, tollat. Hoc verò præclare facere tragœdiam, quæ modum adhibet omnibus perturbationibus: docetque, quatenus progrediendum sit ipsa enim incumbit huic rei, & curat impetum, exultantiamque perturbationum omnium ope duarum, quas factis, quæ in scenam inducunt, excitat, moderaturque; id est misericordiam & metum. *παραίειν κάβαρσιν* significat efficere & ad finem perducere curationem hanc, & animorum vehementiorem commotionem alleuare: quod cum alijs quoque fortasse modis præstari possit, docet quam rationem in hoc gerendo secuta sit tragœdia, quæ

dia, quæ dum misericordiam metumque, duas magnas perturbationes purgat, eodem etiam tempore purgat ceteras, viamque monstrat ipsarum corrigendarum. quod enim inquit *ἠὲ τοῖς τῶν*, ostendit non has solas perturbationes in animis minui, opera tragœdiæ, beneficioque eius poematis, verum etiam alias similes illis, ac cuiusmodi ipsæ sunt, eodem pacto leuari. Hæc quoque pars definitionis sumpta est e superiore disputatione: non tota tamen: nihil enim supra tetigit, quod pertineret ad motuum animi leuamentum: sed tantum dixerat genera quædam poematum imitari narratione, atque expositione rerum; alia uero non commemorando, sed personas ipsas inducendo. finem autem esse omnium poematis arbitrari debemus iudicio Aristotelis mitigare nimios motus animorum; vnde nunc diuersam rationem tradens, quam sequeretur tragœdia ab epopœia, in ea re persequenda, finem etiam ipsum appellauit.

Λέγω δὲ οὐκ ἠδυσμικόν μὲν λόγον τὸν ἔχοντα ἔνθουμὸν καὶ ἀρμονίαν καὶ μέτρον, τὸ δὲ χρεῖς τῶν εἰδῶν, τῶ δὲ μέτρων ἑνὶ μόνον πηδᾶν εἶναι, καὶ πάλιν ἑτέρωθι διὰ μέλους.

Dico iam conditam quidem orationem, quæ habet numerum & harmoniam & metrum, illud autem. Seorsum formis, quia ope metrorum quædam solum efficiuntur, & rursus alia vi cantus.

Cum, quod pollicitus fuerat, præstisset, id est, vim naturamque tragœdiæ explanasset: ac quod in illo nomine inuolutum est, aperuisset, partes nunc definitionis, quæ obscuritatis aliquid in se habuissent, declarat: primumque, cum in ea dixisset, Condita oratione, patefacit quid verbis illis ostendere voluerit: affirmatque se vocare orationem conditam, suauitateque aspersam, quæ habeat rhythmum & harmoniam & metrum: tria enim hæc sunt condimenta orationis, atque orationem sola hæc iucundam reddunt, extra ipsam aliquo modo posita; nam translationes & verba quædam peregrina aut vetusta, quæ & ipsa orationi suauitatis multum afferunt, partes ipsius sunt, atque eam constituunt. Vnde verè propter similitudinem condimenta appellata sunt: condimenta enim quoque eò aliunde apportantur, nec partes sunt simplicium escarum. Tertium autem, quod in excusis antea erat, μέλος, non diuersum ab antecedente medioque notione ipsa, emendaui: ac pro eo μέτρον, reposui: idè autem valere μέλος, & ἀρμονίαν testimonio quoque auctoris perspicitur, qui supra hæc ipsa nomina confudit; & alterum pro altero cepit. Metrum uero vnum ex illis esse, quæ afferunt orationi suauitatem, atque aptè condimenta appellantur, apertum est: sed Plutarchus quoque in erotico, cuius verba supra posui, in condimentis orationis appellandis illud apertè enumerauit. Hoc autem scripturæ erratum causa fuit, vt docti & accurati interpretes valde in hoc loco declarando laborarent; viderunt enim, si illo modo legeretur, multas & magnas hic oriri difficultates; sublato verò hoc mendo, cuncta (nisi fallor) aperta & plana sunt. Secundum, quod interpretatur, est, quod dixerat. Seorsum singulis formis in partibus agentibus: quare nunc explanat, quid verbis illis significare voluerit, primis tantum duobus eius sententiæ nominibus positus. Declarat igitur id in definitione hanc vim habere: scilicet; hac de causa id posuisse, quod partes quædam tragœdiæ conficiuntur, absolunturque; tantum metris; nullo alio condimento, quod leporem ac suauitatem eo importet, adhibito; rursusque alia partes conficiuntur tantum concentu, quem concentum hic vocat μέλος: cum supra, vt opinor, ἀρμονίαν, illum vocarit. Cum autem tribus existentibus condimentis, duo tantum hic enumeret: nec quicquam addat, vbi rhythmus adhibeatur, vt de metro fecit: neque seorsum posito; neque cum alio vllò condimento iuncto, & quasi temperato, verisimile nullo modo est auctorem ipsum reliquisse vt inutile: sed cum paulo antea eum appellasset; certumque foret, locum illi esse in cantibus choiri, vbi melos manet, nec alia ulla in parte iuris eum quicquam habere, existimandum est illum hac de causa ipsum omisisse. Nam si accipi deberet, cuius opinionis ego non sum, rhythmus, qui auribus percipitur: in voceque ac cantu illo existit, satis sine dubio fuisset.

fuisse nominasse melos. Sed cum arbitrer intelligi debere eum, quem celeritas ac tarditas temporis, ordinem quendam nata, gignit, dum grex ille mouetur ac saltat, planum est hunc numerum in voce non spectari. quare non potest contineri in verbo illo μέλος. omisus igitur est, nec locus illi suis verbis auctoris assignatus, quia ille obfcurus dubiusque esse non poterat. nam cum infra in partibus ipsis tragediæ qualibus inueniendis, μελοποιία tantum appellet: nec rhythmum mentionem ullam illic quoque faciat, eadem de causa credendum est id ipsum fecisse: præterquam quod in numeris illis cantui accommodandis, non magnopere exercetur industria poetæ: aliunde enim ipsi eo adportantur. quemadmodum fieret de illis, qui in sono uocis & omnis instrumenti musici notantur: ipsi nanque diligentia poetæ, cognitioneque; aliqua musica artis, fabricantur. Animaduertendum autem metra ipsum vocare uersus, qui eduntur ab actoribus atque omnes denique; partes tragediæ, exceptis cantibus chori, qui μέλη vocantur, ut fecit in problemate illo, cuius supra sententiam expressi: cum enim quaeretur, cur Phrynicus in melicis potius poetis, quam tragicis numeraretur, inquit. ἢ διὰ τὸ πολλὰ πλάσια εἶναι τὰ μέλη ἐπὶ ταῖς τραγωδίαις τῶν μετρῶν. Est in scriptis libris hoc diuersum à lectione excusorum, quod non arbitror repudiandum: cum enim formis impressi habeant patrio multitudinis numero εἰδῶν, in illis est eadem vox dandi casu: puto igitur, quod in definitione Aristoteles dixit ἐκάστῃ τῶν εἰδῶν, nunc ipsum dixisse vno nomine, breuitatis causa εἰδῶν: in hac enim lectione cunctos calamo exaratos consentire vidi.

Ἐπεὶ δὲ τραγῳδοὶ ποιοῦνται τὰ μέλη, πρῶτον μὲν ἐξ ἀνάγκης δὴ εἶναι μέληον τραγωδίας ὁ τίς ὁ λέως νόστος: εἶτα μελοποιία καὶ λέξις: οὐ τούτοις δὲ ποιοῦνται τὰ μέλη. λέγω δὲ λέξιν μὲν αὐτῶν τῶν μέτρων σῶθαι: μελοποιίαν δὲ, ὅτι τὴν δῶα μὲν φανερὰ ἐχει πᾶσι.

Quia autem agentes faciunt imitationem: primum quidem necessario utique esse debet aliqua pars tragediæ oculorum ornatus: deinde cantus, & dictio: in his enim faciunt imitationem. Voco autem dictionem, ipsam metrorum compositionem: cantum autem, quod vim perspicuam habet omnem.

Vt tragediæ definitionem eruit ex iis, quæ supra disputata sunt, ita nunc partes ipsius duci ostendit ex iis, quæ in definitione posita postea sunt: quæ itidem pro certis haberi debent, nec labefactari possunt. Primum autem quia dictum fuerat tragicos inducentes personas, quæ agant, imitari, in hoc tanquam firmo quodam ac stabili solo, confirmat partem tragediæ esse ornatum eorum, quæ exponuntur oculis spectatorum: illa enim omnia ita instructa & ornata, ut respondeant rebus, quæ aguntur, multum adiuuant intelligentiam earum rerum, ac uerisimiliora ipsa reddunt. intelligit autem ornatum scenæ, uestimenta histionum, formam urbium, viarum atque ædium, omniaque; huiuscemodi, quæ non tantum splendorem habent, sed naturæ earum rerum, quæ referuntur, seruiunt. Si autem alia quapiam ratione illi & non agendo imitarentur, non sequeretur ut apparatus hic pars esset tragediæ: neque enim in epico poemate, quod narrando, commemorandoque; munus suum peragit, locum habet aspectatio: auribus enim res illæ, non oculis adportantur. Verum quia tragediæ quoque placent, si legantur, & non cum recitantur solum, intelligens hanc partem non esse ita necessariam, ut sine ipsa funditus intereat tragedia, ideo inquit, Aliquam partem, quo significauit ut in numerum partium ipsa redigi debet, ita non esse primarum partium. Post hanc autem, illo modo cognitam esse partem, sequi dicit alia ratione, ut cantus quoque ac dictio partes sint: confirmare nanque hoc uolens, inquit eos, qui imitantur, utentes his tanquam instrumentis imitari. in quo animaduertendum est, quod ad Græcam locutionem facit, ipsum præpositionem ἐπὶ adiungere nomini quod refert has ipsas res, ut supra quoque ipsum nō semel fecisse adnotauit: quare, ut illic, uidentur potius hæc tanquam materia accipienda: in

da: in qua exprimat res, quam poeta suscepit imitandam: in apparatu nanque & iunctura illa pedum: nec non in cantibus ipsis, quibus etiam adhibiti sint rhythmus, estingitur id factum. Cum autem rationem iam reddidisset, cur hæc quoque partes haberi deberent, ne quis scrupulus in animo alicuius oriretur, quid intelligeret, nominibus illis explanat: inquitque; se vocare dictionem, ipsam metrorum compositionem, significans strictam certis mensuris pedibusque; esse tragicam orationem. μελοποιία vero, id quod potestatem, quam habet, omnem notam ac perspicuam habet. Omnem autem, quia non quædam cantus pars nota est: quædam autem ignota, sed omnis ipsius vis, ac quid molietur in nobis apertum est, & à quolibet nullo negotio diiudicari potest.

Ἐπεὶ δὲ τραγῳδία ἐστὶ μίμησις: τραγῳδοὶ δὲ ὑπὸ πινῶν τραγῳδῶντων, οὐδ' ἀνάγκη ποιῶν ἕνασ' εἶναι κατὰ τὸ ἦθος καὶ τὴν διάνοιαν: διὰ τῆς οὐσίας καὶ τῆς τραγῳδίας εἶναι φανερὰ ποιοῦν ἕνασ', πέφυκεν αἴτια ὅτι τῶν τραγῳδῶντων εἶναι, διάνοια καὶ ἦθος. καὶ κατὰ ταῦτα καὶ τυγχάνοιτο καὶ ἀπιτυγχάνοιτο πάντες.

Quia autem actionis est imitatio: agitur autem à quibusdam agentibus: quos necesse est quales quosdam esse & moribus & sententia: propter hos enim & actiones esse dicimus quales quosdam, duæ actionum causa natura sunt, sententia & mores, & secundum has adipiscuntur finem suum: & inde etiam depelluntur omnes.

Vt paulo supra fecit, cum declarare uoluit, partes esse tragediæ apparatus, dictionem, & cantum: initio enim posuit quiddam, unde ita se rem habere liquido cognosceretur: illud autem certum & exploratum erat. ita nunc, cum alijs partibus inuestigandis operam det, ex antepositis ducit, partes item ipsius esse mores & sensum animi, quæ & ipsa explorata essent. Vnde initio horum, quod ualere ad firmitatem earum sententiarum ostendendam, posuit ἐπεὶ: cui particula ut sæpe declarauit, reddi debet aliquid, quod indicet certo id, quod infertur inde nasci. & hæc est ratio, qua utitur Aristoteles in nouis aliquibus rebus superioribus adnectendis. & si hic quiddam est, quod explicatione egere putauit, intelligo autem in eo, quod antecedit, & quod plerumque ut certum poni solitum est: quare utitur ad huiuscemodi sententias constituendas lenibus argumentis & è genere eorum, quæ Græci παραμύθια vocare consueverunt: quod in superiore fundamento opus non fuit. Sed hoc relicto, quod frequens est, & à ueteribus etiam Græcis interpretibus animaduersum, ex hac sententia, tragediam imitationem esse actionis, serie, qua apparebit, elicit duas illas, quæ restabant, partes tragediæ: ordo autem hic est. Quia imitatio est actionis, tragedia scilicet: hoc uero prima in parte definitionis positum est: Agitur autem ab aliquibus agentibus: neque enim agi quicquam potest, nisi sint qui agant. Addit autem ij, qui agunt, fieri non posse quin quales sint, in moribusque; atque animo impressam habeant qualitatem quandam, id est ut aut auari sint, aut benigni, aut timidi, aut fortes, aut misericordes, aut duri, siue demum aliquibus huiuscemodi naturis insigniti, siue ad eas procliuës: à ratione autem sensuque; animi qualitatem accipiunt: qui aut acuti sunt aut tardi, aut sapientes aut stulti. Probat uero hoc, ut opinor, à simili: argumentaturque; hoc pacto: cum enim facta etiam affirmemus esse qualia: quacunque qualitate ipsa notata esse dicimus. hoc enim uidetur ualere particula τινῶν, quam adiungit nomini ποιῶν. non alia de causa ipsa qualia esse dicimus, nisi quia proficiscuntur ab his rebus, id est à moribus & à sensu animi. quare existimandum est ab istdem rebus vocari quoque homines quales, ut illud διὰ τούτων referat uoces, quibus supra usus est, id est ἦθος & διάνοιαν: quamuis arbitrari aliquis posset, intelligi debere duabus illis uocibus, non indolem & rationem, sed homines, ut tradiderit auctor uocari facta hominum ab illis ipsis qualia, & ab eorum qualitatibus nomen capere. Quod autem sequitur, est redditio illius quia, & ἀπὸ πόθοσις, ut Græci uocant: ut enim eo perueniret,

ueniret, vñsus est sententiis illis, quæ cum aut sua vi explorata, aut supra tunc ve ratio-
 nibus confirmata sint, reddunt etiam, quod adiungitur, planum atque exploratum.
 hic autem quod adiungitur positus illis, est, Duæ sunt causæ actionum naturæ impul-
 su, sensus inquam animi & mores: quod ualet (nisi fallor) homines impelli ad ali-
 quid agendum rationis subductione. & rationem postea sensumq; animi (ita enim
 appellemus *διαίσεις* : erit enim res notior qualis sit pluribus significata nominibus)
 semen causamq; esse eorum, quæ faciunt: & ut rationem ita mores: sunt enim alij,
 qui, quia hoc aut illo modo morati sint, feruntur ad facta illa, ad quæ natura ea ipsos
 agit. Adiungit autē Aristoteles, & secundum has adipiscuntur, & à fine depellun-
 tur omnes: quod ualet prout homines consilio & ratione valuerint: nec non, vt mo-
 ribus his aut illis præditi fuerint, aut fieri compotes suorum uotorum: adipisciq;
 quod sibi proposuerunt, aut inde pelli: totum enim fere in his positum est, *τυγχάνει*
 hic, vt infinitis aliis locis, Aristoteles posuit *προ ἐπιτυχάνειν*. nam quin *ἀποτυχάνειν*
 valeat a proposito depelli, nec posse optinere, quod concupieris, dubium non est. Pu-
 sillus scrupulus est ea parte, cum inquit *καὶ κατὰ ταύτας*, quomodo muliebri nomi-
 ne vtatur: cum altera illarum rerum, quas intelligit, neutro genere vocetur: neque
 enim videtur apte posse fœmininū vocabulum neutrum complecti. Sed vt ad supe-
 riora redeamus. Cum in definitione tragœdia dicta sit esse imitatio, non actionis sim-
 pliciter, sed actionis honeste, omisit hic nomen, quo illa distinguitur à comœdia, quæ
 & ipsa imitatio est actionis, sed humilis & abjecta & iocosa, quia id necessarium hic
 nullo modo erat: nec quicquam faciebat ad id, quod probare volebat: satis enim ipsi
 fuit repetere ipsam esse imitationem actionis. infra etiam in redditione, id est ubi
 ostendit, quid necessario sequatur ex superioribus sententiis: quod prius erat accu-
 sandi casu *διαίσεις*, correxi restituiq;, nominandi casu *διαίσεις*, vt legi debere liquidò
 perspicitur, suffragantibus etiam huic lectioni calamo scriptis libris: apta enim sunt
 ea nomina à verbo *πέφυκεν*, quod nulla ratione patitur eam constructionem: sed vt
αἰτία δὲ, quæ inquit, nominatiui casus sunt: illæ enim res *αἰτία πέφυκεν* ἐναι *ἢν* *πρὸς*
ἑαυτῶν, id est habent eam naturam, vt sint causæ factorum humanorum: ita etiam voca-
 bula illa, quibus ipsæ illæ duæ causæ notantur.

*Ἐστὶ δὲ τίς μὲν ἀρχῆς ὁ μῦθος μίμησις: λέγω γὰρ μῦθον εἶναι τὴν αὐτὴν
 σὺν τῶν ἀρχαίων: τὰ δὲ ἦθ, καὶ ὁ ποιοῦς ἕνασ' εἶναι φησὶν ὅτι ἀρχῆς τῶν
 διαίσεων δὲ, εἰ ὅσοις λέγοντες ἀποδεικνύοις τι, ἢ καὶ ἀποφάσκειν γινώσκω.*

*Est autem actionis quidem imitatio fabula: appello enim fabulam hanc
 compositionem rerum: doctores autem secundum quos quales quosdam esse
 affirmamus eos, qui agunt: sententiam autem, ea, in quibuscunq;, dicentes
 demonstrant aliquid, se u etiam enuntiant mentem suam.*

Quinque iam inuentis partibus tragœdiæ, vnam, quæ adhuc restabat, indagat: vel
 potius, quæ sit illa, statim ostendit: non enim in ea explicanda ita laborare, vt in supe-
 rioribus oportuit: neque e tanta mole ipsam eruere, vt proximas vicinas duas neces-
 se fuit: quin potius eam & partem esse tragœdiæ, & magni quidem ponderis par-
 tem apparet. quare potius declarandum fuit, quid illo nomine significaretur. Tradit
 igitur fabulam esse actionis imitationem: id autem constituere volens, ac verum esse
 docere, inquit se vocare fabulam compositionem rerum: nam confirmare ipsum
 quod dixerat, ac ratione eius rei reddere, intelligitur ex particula *ἢ*, quæ in sequen-
 te sententia posita est: verum quia vocabulum hoc fabula (vt opinor) plures notio-
 nes habet: nec verè de omni fabula dici posset, eam esse compositionem rerum, indi-
 cat, quam fabulam esse huiuscemodi affirmet, id est illam de qua hic agitur: quæq;
 intelligitur cum disputatur de tragœdia: nisi enim ita accipiat, non video, quam
 vim hic habeat nomen illud *τῶντων*, quod monstrare rem solet: & non sine causa do-
 ctus accuratusq; interpres Madius, timet ne mendii aliquid hic sit: legiq; debeat siue
τῶντων patrio casu multitudinis: siue *τῶντων*: ipse enim quoque diu suspicatus sum
 τῶντων

τῶντων legi debere: Nam quod dura aliquantulum videtur esse constructio verbo-
 rum, si ita legatur, repperi exempla multa huius locutionis, in qua non suo loco posi-
 tum est aliquod verbum apud hunc auctorem, vt qui non alienus esset ab hac com-
 positione: in extremo enim j. libro *πολιτικῶν*, inquit, *Ἀπορήσει δ' αὖτις τὸ γὰρ εἰρημὸν εἰ
 ἀλλήεις*: & non, qui erat planior ordo verborum. *εἰ τὸ γὰρ εἰρημὸν ἀλλήεις*. in ij. quoque
 vbi ait, refellens *πολιτικῶν* Platonis. *εἰκὴ δὲ μᾶλλον τοῖς μετρητοῖς εἶναι χρῆσιμον τὸ κοινὰς εἶναι
 τοῖς γυναικῶσ', cum planior structura, sensusq;, certior esset, scribere τὸ τοῖς μετρητοῖς κοινὰς
 γὰς εἶναι τοῖς γυναικῶσ' καὶ εἰς παῖδας*: neque enim id accommodatum esse poterat agri-
 colis: sed reliquis vtile erat, vt qui agros colerent, communes haberent vxores & li-
 beros: ita enim minus illi inter se concordassent. non deessent & alia testimonia,
 quæ idem confirmarent, si opus esset. *τούτων* autem *πραγμάτων* valebit, harum, quæ
 aptæ sint tragœdiæ pangendæ, rerum: nam si argumentum alienum esset, nihil iu-
 uaret recta constructio ipsarum. Si igitur fabula, de qua agitur est series apta & com-
 positio rerum, verè dictum est supra fabulam esse imitationem actionis: neque enim
 imitatur illa aliud propriè, quàm seriem eam & molem eorum, quæ facta sunt. Quæ
 autem sequuntur, seruiunt superioribus: cum enim supra demonstrasset haberi de-
 bere mores & sensus animi verbis expressos, partes tragœdiæ: appellauit autem ipse
 has res *ἦθος* & *διαίσεις*, quid verbis his accipi velit, nunc declarat: ac primum inquit
 se vocare mores eos, quos cum ingeneratos esse aliquibus videmus, dicimus ea de
 causa ipsos, agentes aliquid, quales: nam *τινας* ipse addidit, quod semper studiose
 facit, quia non vnum aliquod certum morum genus, sed quicumque illi sint, intelli-
 gere se, ostendere vult: & auari enim morati sunt, & fraudulentis, & mendaces & su-
 perbi & molles: & omnes deniq;, qui huiuscemodi aliquid in situm penitus in ani-
 mo habent. Sensum autē ac *διαίσεις*, vt Græco verbo vtat, tollendæ difficultatis cau-
 sa, se appellare dicit ea, quibus in oratione vtentes demonstrant, probantq;, aliquid,
 siue etiam aperiant, enuntiantq;, quod in animo habent: *ἀποδεικνύοις* enim quod
 inquit, significat, cum aliquid iam editum probant: argumentoq; aliquo aut confir-
 mant aut refellunt. sed etiam verbis ostendere atq; aperire quid sentias de aliqua re,
 diancæ partem esse affirmat. Animaduertendus autem est modus loquendi, quo
εἰ ὅτι: ipse inquit *ἀποδεικνύοις τι*, præpositionem *εἰ* huc adhibens, vt supra multis
 locis adnotavi ipsum fecisse, cum de iis rebus loquitur, quarum ope poëtæ aliquid
 exprimunt atque imitantur: vel potius in quibus tanquàm in materia quadam ac so-
 lo fundant imitationem, & vsurpat hæc verba *ποιῶντι μίμησιν*. nam illic quoque *εἰ ὅτι*
 ait. Sed infra quoque vbi rursus ostendit, quæ vis diancæ sit. nā inquit, *διαίσεις δὲ,
 εἰ ὅτι ἀποδεικνύοις τι*. Videtur igitur significare vt illic sententiam manete omni illa
 in parte orationis, qua probant aliquid aut aperiant quid sentiant singillatim de ali-
 qua re, esseq; ipsam in illa quasi materia fulam ac disseminatam: Nam quod infra
 etiam in declarando *ἢ* inquit *εἰ ὅτι καὶ ἐπὶ ἀρχῆς ἢ προαιρέσει ἢ φθόνῳ*, valet eo loco *εἰ ὅτι*
εἰ, vbi & omni illa in parte qua. Præterea quod ad sententiam verborum facit, non
 ad certam aliquam illorum construendorum rationem, scrupulum in se habet, quo-
 modo nunc docere volens, quid valeat *ἦθος*, mores dixerit esse illos, vnde vocamus
 quales eos, qui agunt, cum paulo supra tradiderit homines etiam dici quales *κατὰ
 διαίσεις* & qui sunt diuerso ingenio & *διχροῖα* inde etiam soliti sunt vocari quales, &
 longè aliter quales. Quare non videtur hæc vera & exquisita ratio esse hos signifi-
 candi, postquam alij quoque, diuersi ab his, eodem pacto ostenduntur: & tamen in-
 fra quoque idem repetiuit: nam inquit eodem modo eandem rem declarans. *ὅτι
 δὲ κατὰ μὲν τὰ ἦθος ποιοῖ τινος*.

*Ἀνάγκη δὲ πάσης τραγωδίας μέρη εἶναι ἕξ, καὶ δ' ἀποιὰς εἶναι ἢ τραγωδία.
 ταῦτα δ' εἶναι, μῦθος, καὶ ἦθ, καὶ λέξις, καὶ διαίσεις, καὶ ὄμις, καὶ μελοποιία.
 οἷς μὲν γὰρ μιμοῦνται, δύο μέρη εἶναι: ὡς δὲ μιμοῦνται, εἰ: ἀ δὲ μιμοῦνται, τρία.
 καὶ παρὰ ταῦτα, οὐδέτις.*

*Neesse est igitur omnes tragœdiæ partes esse sex, secundum quas qua-
 lisquodam tragœdia est: hæc autem sunt fabula, mores, & dictio, & senten-
 tia*

tia & apparatus & concentus: quibus quidem enim imitantur, duae partes sunt: ut autem imitantur, una: quae autem imitantur, tres: & praeter has, nulla.

Expositis singillatim partibus iis tragœdiæ, quæ qualem ipsam reddunt, nunc earum numerum cogit: sexq; ipsas esse affirmat, nominibus illarum deinceps positus: separavit autem, dicendo fieri tragœdiam ope illarum qualem, partes has à partibus, quæ quantam ipsam efficiunt: nam quod addidit illi voci quædam, declarare voluit non vno modo, sed pluribus fieri ipsam qualem. Adiungi vero ipsis nō posse aliquas docet, repētens superiorem diuisionem, qua tradidit tribus modis distingui posse studium eorum, qui aliquid imitentur: aut enim discrepare illos inter se, quod diuersis rebus, & tanquam instrumentis aliis vtuntur ad imitandum, aut quia ratio, modusq; diuersus est, aut quia longe aliam materiam imitantur. Quibus igitur imitantur duas partes esse inquit: non tamen nomine ipsas appellat: intelligit autem concentum & dictionem: supra enim nominatis antea illis, affirmavit, ipsas esse, in quibus efficerent imitationem, qui studio hoc fingendi atque imitandi tenerentur. Vt autem imitantur: ita enim vocat modum, quo exprimunt res, vnam partem esse inquit: illa vero est, quam vocat *ὁμοίω*: neque enim aliam vllam viam rationemq; habent tragici, qua imitētur, nisi ante oculos eorum, qui spectant, omnia ponendo, referendoq; facta illa, inductis in scenam personis simulatis, quæ tunc illa gerāt. Quas autem imitantur tres esse inquit: quæ verò hæ partes sunt, dubitari non potest: tres enim manifesto sunt, quæ restant exceptis illis, id est fabula, mores & sententia. imitantur autem tragici poetæ & coagmentationem illam rerum, quæ fabula est appellata, & mores eorum, qui ea gessisse feruntur: nec non sententias etiam, quæ conueniant personis illis: aptæq; sunt iudiciis illorum probandis: iisq;, quæ aduersari videantur, confutandis. Addit autem in extremo præter has nullas partes inueniri, quæ reddant tragœdiam qualem: neque enim aliud quicquam præter duo illa, quæ docuit, afferri potest, quod sit quasi instrumentum imitandi: modusq; itidem vnus ille est: nec extant res vllæ, præter enumeratas tres, quas imitentur, id est struem illam, compositionemq; rerum & mores & sententias, quas dixit.

Τούτοις μὲν ἔν ἐν ὀλίγοι αὐτῶν, ὡς εἰπεῖν, κέχλωται τοῖς ἔθεσι: καὶ γὰρ ὄψιν ἔχει πᾶσι, καὶ ἡ δόξα, καὶ μῦθον, καὶ λέξιν, καὶ μέλος, καὶ διάνοιαν ὠχρῦτως.

His quidem igitur non pauci ipsorum, ut ita loquar, vtuntur formis: etenim aspectationem habet omne, & mores, & fabulam, & dictionem, & concentum, & sententiam eodem pacto.

Cum sex esse tragœdiæ partes ostendisset, quæ reddunt eam qualem: addit nunc bonam magnamq; partem poetarum in iis tragœdiis, quas scribunt, adumbrare illas ipsas partes. quod significare videtur nasci potius à rei ipsius natura, quæ quasi impellit ipsos vt hoc faciant, quàm ab arte & peritia ipsorum: neque enim omnes, qui se ad scribendum conferunt, docti sunt, plenamq; huius studij scientiam habent. Verum autem esse, quod dixi, ostendere videtur, quod cum causam eius, quod protulit, afferre vellet, inquit. Omne factum argumentum ve tragœdiæ, continere in se illa omnia, vt cum res ipsa cuncta ea inclusa in se habeat, poetæ qui ipsam aggrediuntur, nullo negotio illa persequantur: ac si non omnino expriment, saltem leuiter ipsa attingant: quod enim factum est, quod in scenam referri non possit, ante oculosq; spectatorum constitui: sed illud etiam mores suos quosdam habet, qui à poetis in scriptis effingi possunt: aut enim sæuū factum est, aut clemens: aut auarum, aut liberale: aut piū, aut nefarium. Sed etiam ex omni facto videtur aliquo modo fabula confici posse, si quis commode apteq; partes ipsius coagmentare sciat. eadem ratio est reliquarum partium: illas enim quoque omnem actionem in se habere certū est.

Hæc

Hæc autem (nisi fallor) huius loci sententia est, obscuri sanè, & quod non sine causa negotium facefferit Madio interpreti, erudito sanè atque accurato viro. ita verò accipi ipsum oportere, singulis penè verbis diligenter ponderatis, ostendere conabor. Primum autem quod inquit, non paucos ipsorum vti his formis, arbitror poetæ intelligendos: de poetis enim antea manifestò loquebatur, cum dixit, quibus imitantur, & vt imitantur: & quæ imitantur: quare de iisdem etiam nunc loquitur, affirmans non paucos eorum vti his formis: quod autem in medio huius sententiæ collocauit verba, quibus tanquam corrigeret, atque emendaret, quod dicere in animo habebat: ac tanquam modum quædam, illi voci adhiberet, arbitror ipsum ea de causa id fecisse, quia non paucos dixerat: hocq; illud esset, quod egeret moderatione ac temperamento, quia re vera fortasse plures poetæ inuenirentur, qui non valde vtentur his formis, si quis id vt accuratè exquisitèq; dictum acciperet, quia in ipsorum scriptis tenuis tantum quadam atque obscura earum similitudo foret: neque enim puto id prolatum fuisse ab Aristotele, quia *ὁμοίω* appellauit, quæ verè *μορῆ* vocari debebant: neque etiam quia statim vsurpaturus erat verbum parum apte, & quod rerum corpore præditarum proprium esset, non earum, quæ sine corpore sunt, vt quidam putarunt: Græca enim consuetudo passim capit verbum *χρῆσθαι* hoc modo, vt Aristoteles etiam multo infra, qui ait. *ἀλλὰ καὶ χρῆσθαι τοῖς ἑρημοσύναις ἰδέαις*. Quod autem Madius, vt in subtilioribus Aristotelis libris euoluēdis diutius occupatus, ita in hoc explicando non sine laude versatus, putat *ὁμοίω* accusandi casu legendum, magno opere probo iudicium ipsius: diuq; ipse quoque eiusdem opinionis fui, cum in verustissimo exemplari ita scriptum offendissem. Quare accedente ratione veritateq; sententiæ auctoritati antiquæ lectionis, nunquam dubitavi, quin ita foret legendum: vis autem omnis huius sententiæ, supra à me, vt opinor, explanata est. Nam vanitas peruulgata scripturæ, & quantum notio ipsius, si *ὁμοίω* nominandi casu scriptum sit, probari non possit, non debet accuratè confutari. *πᾶσι* vero quod inquit, valet omnem rem actionemq;: neque accuratè querere oportet, quod verbum id referat: nullum enim in propinquo positum est, vnde aptum esse possit: sed ipsum per se manet, neq; eget villo, quod ipsum sustineat: continet enim in se concursum omnium naturarum ac rerum: itaque sæpe hoc nomen vsurpatum inuenitur. In extremo positum *ὠχρῦτως*: quod valet similiter, non significat, vt arbitror, vno eodemq; pacto sex illas partes formas ve, ita in quolibet facto inueniri, vt non magis minus ve hæc, quàm illa in ipso sit: sed valet eas etiam, quæ non valde videntur illic inueniri posse, tamen illic esse, in tragœdiamq; commode, inde sumptas, inferi posse.

Μέγιστον δὲ τούτων ἔστιν ἡ τῶν πραγμάτων σύστασις: ἡ γὰρ τραγωδία μέμνηται ἐστίν, οὐκ ἀνθρώπων, ἀλλὰ πράξεως καὶ βίου, καὶ δὴ δαιμονίας καὶ κακοδαιμονίας: καὶ γὰρ ἡ δὴ δαιμονία ἐν πράξει ἔστι: καὶ τὸ τέλος πράξεως τίς ἐστίν, οὐ ποιότης. εἰσὶ δὲ κατὰ μὲν τὰ ἡθῆ, ποιότητες: κατὰ δὲ τὰ πράξεις, δὴ δαιμονίας, ἡ τὸν ἄνθρωπον. οὐκοῦν ὅπως τὰ ἡθῆ μνήσονται. πράττουσιν, ἀλλὰ τὰ ἡθῆ συμπειραμβάνουσι διὰ τὰ πράξεις. ὡς τε τὰ πράγματα καὶ ὁ μῦθος, τέλος τίς τῆς τραγωδίας: τὸ δὲ τέλος, μέγιστον ἀπάντως.

Maximum autem horum est rerum coagmentatio: tragœdia enim imitatio est, non hominum, sed actionis & vitæ: & felicitatis & infelicitatis: etenim felicitas in actione est: & finis actio quædam est, non qualitas. Sunt autem secundum quidem mores, quales quidam: secundum autem actiones, felices vel contra. Non igitur vt mores imitentur, agunt: verum mores complectuntur propter actiones. Quapropter res & fabula finis tragœdiæ: finis autem maximum omnium.

Cum supra sedulo indagasset omnes tragœdiæ partes, quæ qualitatibus sunt, inuen-
 rasq; postea ex omni facto reſq; ipsas erui posse affirmasset (omne nanque factum ta-
 le esse inquit, vt quasi ornatum illis sit, atque ipsas quodammodo in se contineat)
 quia non cunctæ partes eandem vim habent, docet nunc quæ potissimum ipsarum
 maximi momenti est ad constituendam tragœdiam, tradens fabulam huiuscemodi
 esse. Cum autem quæstio hæc magni ponderis sit, nec defuerint, qui de hoc aliter sen-
 serint, pluribus argumentis id confirmat: nec tamen vno suoq; nomine ipsam ap-
 pellat, vt paulo antea fecerat in partium singularum enumeratione, sed vtitur descri-
 ptione ipsius, verbisq; iis, quæ vim ac naturam eius euoluunt: supra nanque dixerat,
 fabulam esse coagmentationem rerum. Hanc igitur nunc rerum coagmentatio-
 nem maximum esse inquit: ac superare ceteras formas, quod in reliqua-
 rum nulla tantum roboris ac virium, quantum in ipsa sit ad constituendam tragœ-
 diam. Probat autem hoc verum esse primum à definitione tragœdiæ, spectataq; ipsius
 natura. tragœdia enim est, inquit, imitatio, non hominum sed actionis: supra nanq;
 in ipsa definienda dictum est tragœdiam esse imitationem actionis. Quod si contra
 imitatio foret hominum tragœdia, in ea fortasse maiorem vim haberent mores &
 motus animorum quàm actio: magis enim hæc hærent hominibus, quàm actio:
 cum multi reperiantur qui non agant: nulli autem extent, quibus non ingenerati
 sint aliqui mores. Adiungit autem rei explanandæ causâ: declarareq; volens,
 quod angustius in definitione posuerat, & vitæ, & felicitatis & infelicitatis: per vi-
 tam enim intellexit, vt puto, non omnia quæ in vita spatiosq; temporis, quod vixit,
 alicui contigerunt: neque enim imitatur tragœdia omnia alicuius facta, etiam diffi-
 dentia, sed vitæ ipsius exitum, & qualis deniq; illa fuerit, fortunata inquam an mise-
 ra, quod sæpè vnum tantum factum præstat, hoc autem verum esse: itaque accipi id
 verbum debere, declarant ea, quæ consequuntur: arbitror enim quod addidit καὶ δι-
 δαμονίαν καὶ κακοδαμονίαν, declarationem esse antecedentis vocis. Vnde Cicero διδα-
 μονίαν, vitam beatam appellare consuevit, & κακοδαμονίαν, vitam miseram: præci-
 pue enim tragœdiæ captare solent vitas hominum insignes aliquibus egregiis com-
 modis, aut atrocibus malis. Valet autem ad opinionem hanc meam confirmandam,
 quod Solon quoque ita beatos homines ostendit, vt testatur auctor ipse in x. libro de
 moribus ad Nicomachum: quum enim qualia necesse est fuerint facta ipsorum in-
 dicasset, addit quæ ad vitam etiam pertinerent: verba Aristotelis hæc sunt. Σόλων δὲ
 εὖν διδάμωνος ἴσως ἀπεφάνητο καλῶς εἶπεν, μετρίως τοῖς ἐκτὸς κεραιμημῶν, πᾶν πρὸς τὸ
 τὰ κάλλιστα, ὡς ᾔπειτο, καὶ βιβιωκότα σφρόνως. Cum vero eò rem deduxerit, vt tradat imi-
 tationem esse tragœdiam, & rerum valde secundarum, & rerum miserarum, indicat
 obscure, vt trunque genus tragœdiæ, & id quod prosperum exitum habet, & id quod
 aduersum ac calamitosum. Hoc autem, quod postremum posuit, verè dictum esse, do-
 cet hoc pacto. Felicitas enim in actione consistit. valet verò id non posse felicem, bea-
 tum ve quempiam vocari, qui non agat, sed tantum moribus laude dignis ornatus
 sit, honestisq; habitibus animi instructus: facta enim hominum sunt, quæ beatos
 ipsos reddunt: cum scilicet à virtute præclarisq; habitibus proficiuntur: vt contra
 alia facta, contrariaq; superioribus, sunt quæ ipsos miseros efficiant. Addit autem
 eidem rei confirmandæ aptum: Et finis hominum est actio quædam: intelligit verò
 actionem honestam, quamuis non exprimât, cuiusmodi actio illa sit: facta enim quoq;
 turpia actiones sunt. Aperit autem hic magis quid eiiciat atque refellat, affirmans:
 Et vitam beatam manere in actione: & finem, quo referuntur omnia in vita, esse actio-
 nis quoddam genus: nominat enim illud, quod non valet tantum, vt efficiat nos bea-
 tos: neque finis est nostrarum cogitationum: & inquit. Non qualitas, quamuis enim
 aliquis statutum in animo suo habeat omnia gerere, quæ virtutem oleant, & aut iu-
 sta aut fortia, aut liberalia facinora sint: contentusq; sit his egregiis habitibus, nec
 vnquam aliquid agat, quod illinc profectum intelligatur, nunquam beatus verè vo-
 cabitur. Quam vim autem habeant mores, qui & ipsi tragœdiæ pars sunt, ac reliqui ha-
 bitus animorum, patefacit diceñs. homines ex moribus, quibus præditi sunt, & esse
 & vocari quales, vt vt mores illi habitus ve extiterunt, id est iracundi, lenti: asperi, le-
 nes: liberales, auari. eosdem autem si facta spectantur ex vi ipsorum factorum, esse
 beatos

beatos aut contra, id est miseros. Quare M. Regulus, qui incidit in res maxime ad-
 uersas: cruciatusq; corpore sustinuit acerbos, miser fuit: qui tamen iustus vir ac for-
 tis extitit, cum fideq; se gessit: quæ omnia qualitatibus sunt. Addit autem Aristoteles,
 quod & ipsum multum valet ad idem demonstrandum, id est ad ostendendum plus
 factis, quàm moribus tribui oportere in tragœdiæ partibus existimandis: videri
 quoque id posse ex institutis hominum, diligenter eius rei ratione animaduersa: vt,
 inquam, se illi in vita gerant: & vtrius ipsorum alterius consequendi causa ope vtun-
 tur: cum enim aliquid seruet alteri, illud cui seruet, maioris dignitatis esse manife-
 stè intelligitur. Et demum argumentum ductum est ab iis, quæ vim habent finis, &
 iis, quæ referuntur ad finem aliquem; τέλει nanque & ea, quæ sunt ἐσθια potiora
 prioraq; sunt illis, quæ adiuuant eum finem, & sunt ἐσθια τε. Non igitur (inquit)
 homines, vt mores imitentur & expriment, agunt antea aliquid: sed contra vnâ cum
 aliis rebus, quæ prodesse eorum consiliis possunt, assumunt mores, seduloq; ipsos
 comparant, vt facilius ea quæ volunt, ita efficere possint: hoc enim arbitror significa-
 re τὰ ἡδὴ συμπρολαμβάνουσι διὰ τὰς πράξεις; συμπρολαμβάνει nanque, priore sui parte,
 quæ addita ipsi est, concursum etiam aliarum rerum, quæ simul corrogatae sunt, ad-
 iuuentq; id opus, significat. His autem positis confirmatisq;, concludit iam ratione,
 quod probare voluit: clausula enim est primi argumenti, quod inquit. Quare res &
 fabula finis est tragœdiæ: finis autem maximum omnium. Vnde intelligitur, quod
 explanatum non est, vt perspicuum tamen relictum, coagmentationem rerum fabu-
 lamq; esse maximam præstantissimamq; omnium partium tragœdiæ. quod initio af-
 firmarat: cuiq; constituendo toto animo incuberat. πράγματα autem quod inquit,
 intellexit aptum rerum ipsarum ordinem, quem σύστασιν πραγμάτων vocare conue-
 nit: id autem perspicitur etiam voce, quæ consequitur: addidit enim rei declarandæ
 causa, καὶ ὁ μῦθος: neque enim simpliciter res fabula appellari possunt: sed ipsarum
 rerum quædam structura atque apta compositio. Correxì autem, quod initio huius
 partis mendosè prius erat πράξεων numero multitudinis, & consensu scriptorum li-
 brorum, & veritate ipsa lectionem illam refellente: vnus enim, non plurium facto-
 rum, imitatio est tragœdia.

Ἐπὶ αὐτῷ μὲν ἀρχέξεως, οὐκ ἂν γένοιτο τραγωδία: αὐτὸ δὲ ἡδὴ, γένοιτ' ἂν:
 αἱ γὰρ τῶν νέων τῶν πλείων αἰθεῖς τραγωδία εἰσὶ: καὶ ὅλως ποιητὰ πολλοὶ
 τοιοῦτοι. οἷον καὶ τῶν γεγενημένων Ζεύξις πρὸς Πολύγνωτον πέπονθεν: ὁ μὲν
 ἦ Πολύγνωτος ἀρχαῖος ἢ βορραῖος: ἡ δὲ Ζεύξις γεγενημένη οὐδὲν ἔχει ἡθός.

*Præterea sine actione quidem nullo modo fieri posset tragœdia: sine mo-
 ribus autem extare posset: recentiorum enim plurimorum tragœdiæ carent
 moribus: & omnino poëtae multi huiuscemodi sunt: sicut & pictorū Zeu-
 xis ad Polygnotum se habet: Polygnotus quidem enim bonus est descriptor
 morum. Zeuxidis autem pictura nullos habet mores.*

Alterum hoc argumentum est, quo idem probat. plus scilicet conferre ad tragœ-
 diam constituendam fabulam, quàm mores: omnino enim puto legendum ἐπὶ αὐτῷ
 μὲν πράξεως: non, vt in excusis antea legebatur. αὐτὸ μὲν ἦ πράξεως: ita nanque in duo-
 bus exemplaribus inueni. Contra uero peruulgatam illam lectionem sedulo dispu-
 tat Madius, qui falsam eam inanemq; esse conuincit: præter quàm quod in meliori-
 bus libris eo modo scriptum non est. Vis autem ipsius aperta est: quis enim dubitat,
 quin id, sine quo aliquid manere, statumq; suum rueri non potest, maioris momenti
 sit ad illud perficiendum, quàm id, quo etiam ipsum destitutum aliquo modo tamen
 constat, nam sine facto aliquo velle tragœdiam fabricare, esset perinde atque sine fun-
 damento velle domum ædificare: solum enim ac fundamentum tragœdiæ est actio.
 Affirmat igitur, hoc nixus, vacuum ab actione tragœdiam nullius villo artificio con-
 flari posse. & quia hoc ita planum est, vt non egeat ratione, ipsum non probat: sed
 F iij contra

contra vsu venire addit in moribus: quia sine moribus tragœdia scribi potest. Cum autem hoc non ita certum alicui videri posset, ostendit id verum esse exemplo aliquarum tragœdiarum, id est earum, quæ à maiore parte recentiorum poetarum scriptæ forent: cum penitus illæ sint expertes morum. Idem etiam confirmans, rei augendæ causa, adiungit: inueniri deniq; multos poetas, non tragicos scilicet solos, sed aliorum etiam generum, qui huiuscemodi sint, id est in quorum operibus nullum vestigium vnquam huius rei appareat: poetas enim intelligit monumenta ipsorum, non illos ipsos, qui poëmata ea condiderunt. Multum autem hoc valet ad id, quod probare vult, constituendum: conformari inquam posse tragœdiam aliquam vacuam à moribus, cum inueniantur poëtæ quidam, qui ita ab hac re remoti fuerunt, ut umbra nulla morum in eorum scriptis existat, siue id uoluntate, siue quia eius rei præstandæ facultatem non habuerint, effectum sit. *ὅλω*: igitur (ut opinor) ualet simpliciter: supra enim dixerat, novos tantum poetas & inferioris ætatis huiuscemodi esse: nunc autem addit generatim, communiterq; plurimos huiuscemodi inueniri, & non solum recentes. Ne autem hoc mirum aliquibus videretur, & ut falsum exploderetur, similitudine pictorum id confirmat: in quorum studio idem etiam manifesto usu uenit: cum pictores quidam inueniantur, in quorum tabulis mores nulli usquam apparent: contra uerò alij omnibus suis operibus mores affingant. ipse autem certos quosdam huius artificij, qui ita affecti inter se fuerint, appellat, traditq; Zeuxidem, summum pictorem, nullos vnquam mores expressisse: quare collatum eum cum Polygnoto ita discrepasse ab illo, ut tragicos quosdam inter se in hac morum descriptione dissimiles extitisse, probare uoluit: Polygnotum enim bonum expressorem morum fuisse tradit, ac laudem magnam in hac re merito consecutum: *ἀριστός* enim *ἠθογράφος* prorsus legendum arbitror, ut sanè in cunctis, quos uidi, calamo exaratis libris scriptum offendi. Quare qui ex altera illa lectione, quæ habet *ἀριστός*, sensum elicere uoluerunt, atque in eo omnes ingenij neruos contenderunt, frustra, meo iudicio, laborarunt. Sed ipsius etiam uitium antea Paccius uiderat, atque eam rectè condemnarat. bonum autem imitatore expressoremq; morum fuisse Polygnotum inquit: quia hoc etiam perperam & uitiose aliquando fit: quis enim dubitat, quin & pictor, & poeta in moribus effingendis labi possit? & in ea re conanda peccare. Nam quod Madius, etiam indicauit certo teneri ex hoc contextu pictores uocari poetas ab auctore: unde ipse putat ceteros etiam artifices simili ratione rectè uocari poetas posse, id est effectores, non uideo ubi hoc Aristoteles dixerit: nam uerba illa: *καὶ ὅλω ποιητὰ ποιοῦσι τοὺς τοιοῦτους, ὅσους καὶ ἠθολογῶν Ζεῦξιδης*, non significant referendos esse pictores in numerum poetarum: sed exemplo pictorum, ut ostendi, probant inueniri poetas, qui morum expertes sint, ut illic, quod notum, & exploratum erat, pictores inueniebantur. Ut autem hic tradit Polygnotum bonum *ἠθογράφον* fuisse, ita in viij. *πολιτικῶν* de ipso, ut egregio imitatore morum, loquitur: eumq; *ἠθολογῶν*, id est moratum ea de causa uocat: quia scilicet imaginibus, quas fingebat, mores affingere sit solitus. Plinius quoque in xxxv. libro de Aristide Thebano loquens, inquit. Is omnium primus animum pinxit, & sensus omnes expressit, quos uocant Græci *ἠθολογῶν*. Quæreret autem aliquis, cum iudicio Aristotelis intelligatur priscorum tragœdias mirificè mores personarum exprimere solitas: vicissèq; hoc ipso in bono nouas & recentiores, quomodo factum hoc sit: qui nanque inferiores ætate in hoc studium incumbabant, eruditiores erant, magisq; instructi ad id poëma uidiq; perficiendum: quare debebant studere huic bono comparando, nec pati se superari tanto in ornatu à rudioribus & impolitoribus: An artificium ipsum: ingenijq; acumen iunioribus nocebat? cum enim omnes tragœdiæ partes summa contentione expolirent: omnemq; ornatum orationis eo adhiberent: argumentisq; exquisitis cuncta confirmare studerent, simplicitatem illam, quæ maximè apta est ad mores declarandos, & quasi materia quædam ipsorum est, corrumpabant: atque ita, dum nimis studiosè reliquas concinnitates sectabantur, hoc eximio bono carebant. Videtur etiam ipse ita de hac re sentire: qui in extremo huius libri affirmat orationem nimis exultantem & splendidam obscurare, & quasi operimento quodam eo allato, tegere & mores ipsos & sententias, facilius uerò id effici poterat, si eodem quoque ratio exquisita argumentandi accessisset.

Non

Non multo autem longè ab hoc loco affirmat, ut existimo, veteres tragicos popolare genus dicendi, carensq; magno artificio, solitos affingere personis, quas inducebant in fabulas.

Ἐπιείκως ἐφεξῆς θῆναι ῥήσεις ἠθολογῶν, καὶ λέξεις, καὶ διανοίας δὲ ποιητικῆς, ποιήσει, ὅ ὡς τῆς τραγωδίας ὄργον: ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, ἢ καταδεικνύουσιν τοῖς καλλιμασίῃ, τραγωδία: ἔχουσι δὲ μῦθον καὶ σύστασιν παρρησιῶν.

Præterea si quis deinceps collocarit sermones moratos, & dictiones & sententias probe confectas, efficiet quod est tragœdiæ opus: uerum multo magis, quæ his deterioribus utitur, tragœdia erit, habens fabulam & coagulationem rerum.

Arbitror ab accurato interprete purgari in primis debere, cum id satis commodè facere potest, auctore, quem suscepit declarandum: & cum variè legitur apud ipsum locus aliquis, quid sui iudicij sit de ueritate lectionis aperire. Quia igitur in pluribus excusis libris particula negandi hic posita est ante uerbum *ποιήσει*, quæ abest à pluribus calamo exaratis, quid existimem de uarietate hac lectionis indicare uolui. Fideliores igitur puto hoc in loco libros eos scriptos, in quibus illa non legitur. Sed etiam qui a Guil. Morelio summa cura Parisiis excusus est, eam inde sustulit. quare idem me sine temeritate facere posse existimaui. Operam autem dabo, ut probem hanc altera illa meliorem esse, quam sanè ante me interpretes omnes secuti sunt, nulla mentione huius facta. Et tamen sententia huius, quam anteponendam iudico, explanata, (nisi fallor) integritas ipsius apparebit. Argumentum igitur hoc, in ordine tertium, huiuscemodi est, quo itidem probat partem tragœdiæ, uocatam fabulam, anteponendam esse ceteris partibus, ac plus habere in se momenti ad eam constituendam, quam, non solum mores, uerum etiam plures alias partes extra ipsam simul positas: ac non sine industria etiam atque artificio à poëta tractatas. nec tamen negat ex illis etiam, illo pacto distractis, aliquid boni oriri: efficereq; ipsas aliquo modo, quod est officium tragœdiæ & ab eo poëmata meritis expectatur. Sed aliud est, in quo sanè tota res manet, obire munus tragœdiæ: aliud tragœdiam esse. partes igitur illas, quas narrat, quæ sunt tanquam membra uariarum tragœdiarum, factæ ut dicit, cum leguntur aut recitantur, commouent animos spectatorum, excitantq; illic & metum & misericordiam, coguntq; demum alienis illis casibus illacrimari: nec tamen componere tragœdiam ex se ualent. contra autem, ut apertè tradit, quæ partes illas non ita excultas habebit, si fabula illic erit, id est series illa rerum & unius facti à principio ipsius ad exitum explicatio, uerius fabula & erit & uocari poterit. Posse autem id, quod dixi, partes aliquas tragœdiarum, etiam dissipatas ac fractas, cum attentè leguntur, si illi rei efficiendæ ualde idoneæ fuerint, dubitare non debemus: huiusq; rei periculum facile quilibet faciet. Quis enim non lugebit: magnamq; vim lacrimarum effundet, si, conuersa mente ad illud factum: specieq; hac ipsa sibi ante oculos proposita, legerit stertum illum Oedipi: cum, effossis iam sibi oculis, accuratè ostendit choros se rectè fecisse, uileq; suis rebus consilium cepisse, quia nihil sibi in uita iucundum restaret: simulq; mente reuoluit omnem memoriam, originemq; eorum malorum, in quæ ipse imprudens incidit. Eodem pacto quis est adeo durus homo, qui non misericordia Hecubæ moueatur, *ἔσται* illam legens, separatam etiam à reliqua fabula, cum in Troadibus illa, commemoratis suis præteritis bonis, quibus maximis à fortuna olim ornata fuerat, statim addit atrociam incommoda, quæ mutatis rebus, accepisset: casusq; acerbos, in quos repente incidisset. profectò tantus aceruus malorum, qui eam oppresserat, collatus cum superioribus ipsius ualde secundis rebus, excuteret lacrimas omni mortali, cunctis etiam illis rebus non accuratè relatis, ordineq; explicatis: sunt enim plerumq; cognitæ personæ tragica, infortuniaq; ipsarum omnia explorata. Sed ne quis error nascatur: sunt enim aliæ etiam non nullæ partes eius fabulæ, ab eadem misera muliere actæ, non parum accommodatæ ad fletum excitantem.

F iij dum:

dum: quamvis hæc vincat ceteras, eximiaq; sit inter ipsas, intelligo cum Hecuba inquit se natam è rege, & cum rege etiam in matrimonio collocatâ fuisse, procreasseq; filios, qui multa præclara in bello gessissent, virtuteq; & honestis factis omnibus Troianis anteirent, & quæ sequuntur, possent afferri à me plura alia exempla, sed accuratus quisque versatusq;, aliquantulum in hoc studio, id nullo negotio facere poterit: tragœdiæ nanque omnes plenæ sunt huiuscemodi miserabilium locorum. Hoc igitur est meo iudicio, quod significare voluit Aristoteles, cum inquit: partes illas tragœdiarum diiunctas, effecturas prorsus officium tragœdiæ: non esse tamen ipsas, hoc pacto collocatas, quamvis iustum corpus tragœdiæ impleuerint, tragœdiam: inquit igitur, vt ad verba ipsa explananda iam veniam. Si quis deinceps collocarit sermones moratos, & dictiones & sententias bene confectas: & quæ sequuntur. *ῥήσεις*: vocat disputationes ab aliquibus habitas in tragœdia de aliqua re: sermonesq;, qui quod ostendere voluerint, plenè explicuerint. Moratas autem, id est ex quibus intelligantur mores ac naturæ personarum, quæ dicunt, qui sanè non paruus ornatus est omnis orationis: primis verò his verbis significat mores: neque enim hi mores inferri possunt nisi in orationem: quare mores ostendere volens appellavit *ῥήσεις*, id est membra tragœdiæ, moratas. Nam quod ipsas deinceps positas esse voluit, indicavit materiam continuatam non esse: ita enim fabula quoque illic extitisset, ac res recte ordineq; coagmentatæ, sed interruptam ac fractam, exempli causa. si prima disputatione in se continet incommoda, quæ sustinent in exilio viuentes: altera bona pacis enumerentur: tertia differatur de officio imperatoris. Si quis igitur huiuscemodi aliqua membra diuersarum tragœdiarum: nec coherentia inter se, deinceps ponat: & moribus instructa, & à quibus non absint elegantia quoque orationis: ac si etiam acuta illic sententiæ sint: aptæq; mirifice ad id quod oportet probandum: atque ita omnes hæc tres res, quæ sunt tragœdiæ partes, benè tractatæ sint, nunquam auctor huius malè cõpositæ molis efficiet vt tragœdia illa sit: quamvis etiam aliquâdo ipsius officium munusq; adumbrarit: verum inquit ea, quæ vtetur his partibus deterioribus, id est in qua non tam appositè mores expressi sint, nec in ea tanta verborum atq; orationis elegantia existat: simulq; careat acumine illo, ac subtilitate sententiarum, si tamen habeat fabulam, ac coagmentationem rerum, digna magis erit, quæ vocetur tragœdia. Arbitror igitur: nam hoc magis exprimere volo, *ὅτι ποιημῶσ* quod inquit, non tantum significare virtutem proximæ vicinæ rei, id est sententiarum, sed etiam præcedentis, id est verborum: illic enim quoque vitium negligentiæq; existere posset, quod si factum fuisset, mirum non esset, si nihil illic placeret. Animaduertendum autem nolle Aristotelem ipsam penitus orbatam esse his rebus: neque enim tragœdia vnquam fingeretur sine locutione, ac sine sensibus animorum oratione prolatis, cuiusmodi hi sint, vt quæ vacuæ sint à moribus fortasse reperiuntur: sed intelligit quæ partes has habeant rudiores, & imperfectiores: Vnde inquit *καὶ τὰ δεικνύσθαι τῶν κειμήλιων*, id est, quæ vtatur sane his partibus, sed vtatur ipsis impolitioribus: & quæ, vt verbum Græcum exprimam, videantur egere illis ornatibus: ac tacite aliquo modo ipsos postulare. Plato autem pluribus locis indicavit, quæ vocarentur *ῥήσεις* in scriptis poëtarum: è tertio vero libro de republica certius hoc aliquis perspicere potest, vbi accurate docet, quid sit imitari: *ῥήσεις* enim appellatas videbit partes eas, quibus poëta, indutus personam alicuius, ore ipsius, quid illi conueniat, exponit. Exempli causa, initio Iliadis oratio illa Chrysis, qua precatus est Apollinē, vt vlcisceretur suas iniurias, *ῥήσεις* est: & paulo post altera, qua Agamemnon dimissum à se cum contumelia sacerdotem illum, profecutus est ipsum minacibus verbis: ac quid in animo suo statuisset de filia eius, apertè significauit: omnesq; demum huiuscemodi partes, quibus non poëta, sed ille ipse, quem inducit, loqui videtur, *ῥήσεις* vocantur: vt contra *μετὰ τὴν ῥήσεων* appellat quidquid poëta suo ex ore promittit: cum quid hic aut ille dixerit, fecerit ve, commemorat, quod cum in tragœdijs non fiat: sola enim illic sunt, quibus inter se personæ colloquuntur, restat, vt *ῥήσεις* sint disputationes accuratæ de aliqua re: ac quæ quod cœperint explicare, plenè absoluerint: quomodo etiam ipse capi hoc verbum in Phædro significauit: exemplo enim tragicorum illic vsus est: nominauitq; *ῥήσεις οἰκτρὰς, φοβερὰς, ἀπειλητικὰς*: quæ scilicet fa-

στα

est accõmodatæq;, forent ad misericordiam excitandam, aut ad metum incutiendum: aut ad malum aliquod alicui minandum. Valet etiam multum ad hanc lectionem cõfirmandam illud *πολύ μᾶλλον*, quo significatur id, quod supra à me copiosè declaratum est: non video enim quomodo hoc conuenire possit illi lectioni. cū ostendatur ipso, effici illud etiã superiore ratione, quamvis deterius multo, quod efficitur longè melius posteriore hac, nam illo modo nunquam aliquis tragœdiam fabricabit.

Πρὸς δὲ τούτοις τὰ μέγιστα, οἷς ψυχραγωγὴ ἢ τραγωδία, τῶ μύθου μέρει ὄντι, αἱ τε ὠδὲ τῶ τετρακταλῶν καὶ ἀναγνωρίσεις.

Ad hæc autem maxima res, quibus tragœdia capit animos hominum, fabulæ partes sunt: peripetia inquam & agnitiones.

Quartum hoc argumentum est, quo idem probat: cum enim in tragœdia scribenda maximi momenti fabulam esse ostendere velit: ac longe superare partem hæc reliquas omnes, docet res illas, quæ permulcent maximè animos spectatorum, fabulæ partes esse, atque in ipsa contineri: vnde intelligitur fabulæ dignitas ac vis, cum partibus iis ornata sit, quæ tantum valent in animis nostris alliciendis: nec tamen hoc habent omnes tragœdiæ: cum plures inueniantur, in quibus peripetia nulla casusq; admirabilis, aut cognitio personæ alicuius diu ignoratæ contineatur. Sed tragœdiæ illæ, quæ ipsis ornatae sunt, sine vlla dubitatione præstantiores, cum vehementer capiunt animos hominum, ac ducant ipsos quò velint: hac præcipue re ipsos ad se trahunt, quod habent peripetias has & agnitiones. *Peripetia autè & agnitiones, in fabula coagmentatione ve rerum continentur, cum res illæ ita initio compositæ sint, vt necesse postea sit aliquem subito de summo loco labi: aut contra ex humili statu in altum dignitatis gradum ascendere: & eodem pacto quempiam, cuius stirps antea sefellisset, cognitum esse iis parentibus natum, quibus non putaretur, ipse autem infra diligenter ostendit, quid peripetia, quid agnitio hæc sit, quare accuratius eo loco de ipsis disputabitur. Nunc vero videtur notio visq; huius verbi ψυχραγωγὴν explicanda: neque enim valet illud id, quod non nulli existimarunt, iucunda tantum aliqua re ed importata oblectare: sed vt nomen ipsum iunctum declarat, ducere allicereq; animum: quod multis etiam alijs modis fieri potest, quare non videtur, si ita accipiat hoc verbum, quæstio illa hic exoriri, quam acutè quidam excogitarunt: cum enim planum sit exitum etiam rerum tristem in tragœdia nos capere: huiuscemodi enim serè sunt *περιπέτεια* in fabulis, si ψυχραγωγὴν valuisset oblectare, & voluptate perfundere, visus esset Aristoteles sibi repugnare: neque enim res acerbæ possunt voluptatem nobis afferre. Cum verò notio eius verbi sit ea, quam ostendi, quis non fateatur animaduersionem alienorum malorum, maximarumq; calamitatum, capere animos nostros, ac ducere in eosdem affectus. Valde autem accommodatum est hoc verbum consilio finiq; tragicorum ostendendo. Vnde Polybius quoque in iij. libro historiarum, cum de officio tragicorum poëtarum & historiae scriptorum disputaret: & quæ discrimina inter eos versaretur, ostenderet, eo vsus est: inquit enim *τὸ ψυχαγωγὸν ἰσχυρῶς καὶ τραγωδίασ ἔταυτον, ἀλλὰ τὸν κατῆλον: ἐκεῖ μὲν ψυχαγωγὸν διὰ τῶν πικρῶν ὡς τῶν λόγων ἐκπλήξαι καὶ ψυχραγωγῆσαι κατὰ τὸ παρὸν ὅτι ἀκρόντασ: ὁ δὲ διὰ τῶν ἀληθινῶν ὄρων καὶ λόγων εἰς πάντα τὸν χρόνον διδάξαι καὶ πείσαι ὅτι φιλομαθῶντασ. Proclus quoque in politiam affirmavit tragicos omnibus viribus contendere, vt hoc efficiant in animis spectatorum: ψυχραγωγὴν que consequantur, cuius hæc verba sunt. *οἱ δὲ τραγωδίασ ποιηταὶ φανταστικῶς μόνον ὄντι καὶ τῆσ τῶν πολλῶν σοχάζονται ψυχραγωγῆσαι εἰκότως κατὰ τὸ πλεονάζουσι τῆσ ποιήσεως τὸ ἔδος. Apud Demosthenem in oratione ὑπὲρ κλήρεσ, ψυχραγωγὴν valet deliniri & capi: cum enim causas afferret, quibus multi mortales adoptant sibi liberos alienos: easq; esse dixisset, quod illi & blandicijs assentationibusq; capiuntur, & odijs iniurijsq; propinquorum mouentur, ait. *ὅρα τε ψυχαγωγὸν, ὅτι πᾶσ κολακίαισ οἱ πλεῖστοι ψυχραγωγῶμενοι, καὶ πᾶσ πρὸς ὅτι οἰκείουσ διαφορῶσ πολλακίμω φιλονεικῶντισ, ποιητῶσ ἢ εἰς ποιήσθαι, sed exempla huius verbi, hoc modo vsurpati, crebra sunt.****

ἔτι

Επι σημείον, ὅτι καὶ οἱ ἐγχειροῦντες ποιεῖν, πρότερον δύνανται τῆ λέξει καὶ τοῖς ἡδέσι ἀκριβοῦν, ἢ τὰ πρῶτα σωίσασθαι. οἷον καὶ οἱ πρότεροι ποιῶντες γὰρ δὸν ἅπαντες.

Adhuc signum est, quod qui se ad scribendas tragœdias dant, prius valent & locutione & moribus exquisitè res tractare, quàm res coagmentare: sicuti & primi poetæ ferme omnes.

Quintum hoc argumentum est, eidem rei constituendæ accommodatum: quia autem à posteriore ductum est, non à re, quæ præcedat, & causa ipsius sit, signum vocatur: auxilio enim notarum aliquarum, quas cernimus, sæpè res obscuras incognitasq; nobis aliquo modo intelligimus: non tamen hoc signum manifestum ac certum est: & è genere deniq; eorum signorum, quæ κληρία uocantur, quamuis non parum ad probandum valeat. ita igitur argumentatur. Cum videamus omnes illos, qui appellant animum ad scribendum: aggrediunturq; tragœdiam pangere, prius facultatem adipisci (hoc enim significat πρότερον δύνανται: quo verbo paulo post iterum eodem intellectu utitur) apta atque ornata oratione singulas res exponendi, & mores etiam ipsi orationi aspergendi, quàm valeant res constituere & fabulam componere: est hoc indicium præstantiæ huius rei: quæ enim difficiliora sunt, ea etiam utiliora, maiorumq; virium esse consuerunt: hoc nanque solum ac fundamentum est huius argumenti. in qua autem difficultate, rei q; huius efficiendæ parua aut nulla potestate, uersari dixit sua ætate parum expertos poetas; in eadem etiam adiungit uersatos olim fuisse omnes ferè primos tragicos, ut si animaduersi fuerint prisca illi, nullo negotio intelligi possint multo prius potuisse res easdem præstare, quàm aptè res coagmentare, in quo igitur laborant omni tempore, qui vsum magnum non habent scribendarum tragœdiarum, in eodem laborasse etiam ostendit primos illos ferè omnes tragicos: ut quemadmodum difficultas rei his in exercitatis nocet, nec finit ipsos arduam partem modicè tractare, ita communiter omnibus fere illis rudibus nocuerit. Quare & exemplo horum in exercitatorum, & illorum, qui vixere eo tempore, quo nondum perfecta erat hæc poësis, intelligitur difficultas ipsius perficiendæ: & inde quoque bonitas eiusdem dignitasq; cognosci potest. Videor mihi supra satis commodè ostendisse, qui sint illi, quos auctor his uerbis significat, οἱ ἐγχειροῦντες ποιεῖν. rei tamen magis illustrandæ causa, exemplum afferam huius locutionis, atque ipsum quidem ab hoc ipso scriptore acceptum. In iij. igitur libro de moribus ad Nicomachum, ubi de ratione consultandi differit, ac totam illam rem accuratè docet, inquit eos, qui deliberant de aliqua re, cum uident id, quod aptum esse intelligunt ad finem suum adiuuandum, effici posse, aggredi rem solere, ac tanquam manus ad eam adhibere: utiturq; eadem forma orationis, mutato tantum uerbo ipso, quod hic est, ubi loquitur de opere poetarum, ποιεῖν: illic uero, ubi sermo est de rebus agendis, πράττειν. Verba ipsius sunt. εἰς δὲ δυνάστον φαίνεται, ἐγχειροῦσι πράττειν. id est ordiuntur rem illam, agereq; incipiunt. ἀκριβοῦν quod inquit: nec expressit, in quo colloctur hæc cura, minutaq; diligentia, arbitror ipsum significare tragœdiam illam inchoatâ, partesq; ipsius quas, ut poterant, persequerentur: ualeat enim manifesto ἀκριβοῦν aliquid perficere, & exquisitum undiq; reddere. Nam πρότεροι quod dixit, intellexit primos tempore, non dignitate, id est ueteres, ut in sententiâ explicanda declarauit.

Ἀρχὴ μὲν δὲ καὶ οἷον ἀρχὴ ὁ μῦθος τῆς τραγῳδίας: δὲ πρότερον δὲ, τὰ ἡδέσι: παραπλήσιον γὰρ ἐστὶ καὶ τῶν τῆς γραμμῆς: εἰ γὰρ τις οὐαλέει φερε τοῖς καλλιμοῖς φαρμάκοις χυθῆναι, οὐκ δὲ ὁμοίως οὐφραίνεται, καὶ λευκογραφῆσθαι εἰκόνα. ἐστὶ τὸ μέμνησις πρῶτος, καὶ διὰ ταύτην μάλιστα τῶν πρῶτων.

Principium quidem igitur, & tanquam animus tragœdiæ fabula est: secundum autem mores: asimile enim est & in pictura: si enim aliquis illi-

niret

ueter pulcherrimis medicamentis fuissem, non similiter oblectaret, ac si quis albo describeret imaginem. estq; imitatio actionis, & per hanc maxime eorum, qui agunt.

Cum tot argumentis, adeoq; ad fidem faciendam aptis, docuisset primum locum dandum esse in tragœdia scribenda fabulæ: superareq; hanc ceteras partes, paucis repetit confirmatq;, quod fecerit: utiturq;, rei illustrandæ causa & penè ante oculos ponendæ, uerbis translatis: nam quod ipsam principium esse inquit: magna autem vis est omnibus in rebus principij, primam partem esse fabulam significare uoluit: ut enim in ædificanda nauis principium est carina: indeq; initium ducunt fabri nauales, & in domo fundamentum eadem ratione, ita in tragœdia pangenda, fabula principium est: ipsamq; primum oportet componere poetas: nam quamuis ἀρχὴ ipsam appellarit, πρότερον Aristotelem intellexisse perspicitur, quia in loco suo ceteris partibus assignando illo modo locutus est: & inquit, mores esse δεύτερον: sententiam, τρίτον: & eodem pacto de reliquis partibus. infra etiam, cum ueretur iis, quæ iam probasset, in repetenda hac re ipsum hoc uerbum usurpauit: dixit enim de coagmentatione rerum, id est de fabula, loquens. ἐπειδὴ τούτο καὶ πρότερον καὶ μέγιστον τῆς τραγῳδίας ἐστίν. Alterum autem uerbum manifestius adhuc translatus est: quod cum metueret, ne durius translatus uideretur, muniuit illud particula οἷον, quæ tanquam & quasi, ualeat: ita enim quoque Cicero consueuit temperare duriores translationes. Non potuit autem magis extollere Aristoteles vim fabulæ: ac quanti momenti illa sit in tragœdia declarare, quàm dicendo ipsam quasi animum esse tragœdiæ: animum enim notum est regere ac sustinere uniuersum corpus. Hoc igitur ualde euidenter significato, indicat quæ consequatur pars, ac secundum locum possideat: illam autem esse uult mores. quæ uero uim rationis habet, ac confirmat quod dictum est, similitudo, non posterius tantum hoc probat, sed una cum eo prius etiam positum: inquit enim in hac re consimile quiddam usu uenire, atque in arte pictorum accidit: ut si quis in aliqua tabula pulcherrimos colores temerè spargat, non tantopere oblectaturus sit eos, qui spectarint, ac si albo tantum effigiem aliquam descriperit: quia imago illa nulla etiam elegantia colorum commendata, nec ornata, maiorem uoluptatem affert, quàm nobiles colores, non referentes effigiem aliquam. hoc in pictura se ita habere perspicuum est, & hoc passim in ea arte usu uenire omnes intelligere possunt. Idem igitur contingere in studio poetarum, tragœdiæq; pangenda affirmat: nobiles eximijq; colores temere in partete tabula uel sparsi, respondent moribus in tragœdia, quæ careat apta constitutione rerum, disseminatis: si tragœdia illa uocari potest, quæ hoc uitio ualde laboret: nec habeat rectam coagmentationem. imago albo tantum descripta refert fabulam uacua à moribus, omniq; ornatu. Quod uerò appellauit pulcherrima medicamenta, respondet hoc ei, quod supra dixerat, si forte aliquis pictam uiderit rem, quam antea nunquam spectarit, cognoritq;, & tamen oblectetur, tunc non gignere uoluptatem illam eam imitationem, sed ipsam uoluptatem tunc effici aut ob elegantiam operis, aut ob pulchritudinem coloris: nunc enim quoque docet eximios illos colores habere uim aliquam oblectandi, nulla etiam re expressa. Sed cū sententiam aperuerim, uimq; huius similitudinis explicarim, oportere arbitror me uerba præterea quedam declarare, quæ & ipsa aut egēt aliqua expositione, aut requirunt operâ interpretis, ut elegantia eorum explanetur. Εὐαλέειν igitur significat inungere & illinere: aspergereq; demum pigmenta: quo uerbo, itidem de pictoribus loquens, utitur in ij. libro de ortu animalium: inquit enim. καὶ ἡ γραφῆς, ὑπογράφεται τὰς γραμμάς, οὕτως εὐαλέει τὰς χρώμασι τὸ ζῷον. illic igitur appellauit rem, quam illinere: nam dixit εὐαλέει τὰς χρώμασι, id est animantem illam, quam prius lineis tantum ductis descriperint, postea coloribus illinunt: hic uero in animo eorum qui legerent, reliquit: uidemur autem intelligere debere parietem uel tabulam. Φάρμακα dicens, colores pigmentaq; significauit, nisi fallor, ita ipsa uocans, quia plures colores mixti inter se & temperati forent: medicamenta enim pel-

lendis

lendis morbis inuenta, propriè à Græcis φάρμακα uocata, huiuscemodi sunt: itaque componuntur. Sed Cicero quoque Latino verbo, quod huic responderet, eandem rem appellauit: hæc enim eius uerba sunt. Fucati uero medicamenta candoris & ruboris omnia repellentur: nec non etiam Plato in iiii. libro de rep. eodem Græco uerbo in eadem re significanda usus est: inquit enim. ὅτι ἔ τ οῖς καλλιτέχναις τὸν ζῶντα καὶ ἀλλοτρίο φάρμακα περιτιθεῖται. Iunctum è duobus uerbis λυκογόρα φῆν, ualet gypso, huiuscemodiq; alia re alba quippiam describere: quæ sanè simplex sit, uilisq;: nam candor etiã induci potest nobilis & qui mixtus sit eaq; de causa oblectet etiã sua uis oculos: ut quo plerunq; utuntur colore pictores. Pigmenta etiã uocauit Cicero, quæ hic noster doctor φάρμακα: quod adnotauit Robortellus. Vnde idem etiam, exèpla ponens huius animaduersionis, acutè uidit idem penè, quod hic ab Aristotele, prolatum esse à Cicerone, cum inquit in ij. de diuinatione. Aspersa temerè pigmenta in tabula oris lineamenta effingere possunt. nisi quod hic pigmenta temerè aspersa in tabula nihil effingunt. χυδῶ etiam, quamuis, si origo ipsius propriãq; notio attendatur, significet diffuse, idem tamen penè Græcis quod temerè Latinis, ualet. Vnde etiam grammatici, qui vim eius nominis exprimunt, tradunt ipsum significare εἰκὴ: quæ enim funduntur nullo consilio, temere disperseq; eiiciuntur. Usus est etiam hoc aduerbio ipse in vij. libro de rep. ubi de legibus priscorum loquitur, quæ passim sparsæ, & disseminatæ forent. Verba hæc sunt ipsius. διὰ καὶ τῆν πλείστον νομιμῶν χυδῶ, ὡς ἐπ' ἐν κερκυραίων περιετῶν πλείστοις, & quæ sequuntur. Non piget præterea admonere uideri eundem libèter uti hoc uerbo διαφραίνεν, ubi loquitur de uoluptate latitia ue, quæ capitur è tragœdia: nam infra, quo loco disserit de fabula Agathonis, cuius ille totum argumentum finxit, inquit de ipsa, magno presidio credita carere ad oblectandum καὶ εἰδὲν ἤπιον διαφραίνεν, ut paucis post uerbis ἀλλ' ὅμως διαφραίνεν παρ' τ' αὐτῶν, ut de nuntio, qui ad Oedipum, timore liberandum uenerat, & cōtrarium eius effecit, quod in animo habebat, εἰδὲν ὡς διαφραίνον εἰδῆπω. Quod uero hic post simile expositum adiungit, pertinet ad idem ostendendum: ad docendum inquam primum locum in tragœdiæ partibus, quæ informant ipsam, qualemq; reddunt, dandum esse fabulæ: nam quod fit à moribus, ut diligenter ipse ostendit, sine illo manere non potest. Ita igitur mira breuitate uerborum argumentatur. Et est, scilicet tragœdia, imitatio actionis: à definitione enim tragœdiæ argumentum ducit. Quare hinc intelligitur magnam vim esse fabulæ, quæ fabula est coagmentatio rerum, expressioq; actionis. sequitur autem. Et per hanc maxime agentium, id est quod imitatio illa est agentium, id est eorum qui auctores sunt actionis eius, id illa maxima ex parte habet ab actione: ipsius enim actionis maxime beneficium & opera, tragœdia est imitatio agentium: ipsam enim actionem propositum habet imitari tragœdia: sed quia actio cogitari non potest sine illis qui agunt, ideo est etiam imitatio ipsorum: agentes autem (hoc enim adiungere debemus) sunt quibus primum mores hærent. Vnde efficitur id, quod diximus: nam quamuis actio quoque morata dicatur, non primo illa huiuscemodi est: sed morata uocatur, quia auctores ipsius, ac qui agunt, mores eos creduntur habere. Ita (nisi fallor) accipi hic locus debet: non enim hic ab Aristotele quicquam præcipitur, quod pertineat ad officium histrionum: neque actio illa significatur, cuius ipsi auctores sunt, ut non nulli putauerunt: quamuis enim à Latinis scriptoribus illi actores uocati sint, & studium ipsorum actio: eorum tamen actio alio nomine à Græcis appellatur: & ipsi etiam ἀγωνιστῶν, & ὑποκριτῶν non περιήγοντο, appellantur. Qui autem diligenter attendet, intelliget nullo negotio uerum esse eum sensum, quem ostendi: præcipue uero in Græcis uerbis: cum enim dixerit tragœdiam esse imitationem actionis, addit καὶ διὰ ταῦτων, scilicet περιεῖν, est μίμησης: hoc enim uerbum à superiore loco huc quoque transferre debemus, τῆν περιήγοντων. Quod autem addidit μάστιγα, eo consilio fecit, ut ostenderet, se quoque intelligere aliunde etiam ipsam tragœdiam dici posse imitationem esse eorum qui agunt, sed primas tamen in hoc partes esse actionis, ut plus scilicet ipsam adiuuet, ut uerè dici possit imitatio esse agentium, quod actionis imitatio est, quam alia uilla res, quæ auxiliij aliquid ipsi ad hoc obtinendum ferre possent.

Τρίτον

Τρίτον δὲ ἢ διαίολοι. ἔπειτα δὲ ἐστὶ λέγειν διαβάσθαι τὰ εἰδόμενα, καὶ τὰ ἀβύροτοντα, ὅπερ ἐστὶ τῶν λόγων πλείστοις πολιτικῆς καὶ ῥητορικῆς ὄργων ἔστιν: οἱ μὲν γὰρ ἀρχαῖοι πολιτικῶς ἐπίοισιν λέγοντασ: οἱ δὲ νῦν, ῥητορικῶς.

Tertium autem sententia: hoc autem est dicere posse ea, quæ in re insunt, & quæ illic congruunt: quod quidem in oratione ciuili facultatis, & artificij dicendi, opus est: prisca quidem enim ciuiler faciebant dicentes: nostri uero temporis, & rhetoricè.

Pergit locum suum assignare ceteris partibus tragœdiæ, atque inquit, tertium in ordine esse sententiam: ita enim nunc appello διαίολοι, id est quæ sensum animi indicat. Vnde σχήματα διαίολοι figuræ sententiarum à magistris dicendi uocata sunt; cum eodem etiam Latino nomine appelletur, quæ à Græcis νόμι vocatur: & præcipit, quid nos in uita sequi, aut fugere debeamus. Statim autem, ne quis error hic existeret, aperit quid hoc nomine intelligat: affirmans id esse, facultatem habere dicendi: orationeq; complectendi, ea, quæ in ea re, de qua agitur, insunt: & illic quadrat, is igitur poëta præclare instructus erit, quod ad hanc partem pertinet, qui uerbis exponere poterit, quæcunque in ea re sunt: nec aliquid relinquet aptum ipsi aut confirmandæ aut confutandæ eorum, quæ in ea inclusa sunt: ac demum uidebit etiam, uerbisq; complectetur, quæ ipsi illi rei conueniunt ac congruunt. τὰ εἰδόμενα enim ualet, quæ quasi inhaerent ipsi rei. alijs in locis auctor ipsa uocauit τὰ ὑπάρχοντα, ut à me in commentariis in ij. de arte dicendi adnotatum est. Isocrates quoque in libro contra Sophistas, ipsa, ut hic Aristoteles, εἰδόμενα dixit: inquit enim ὅςτι μὴδὲν τῶν εἰδόμενων τοῖς πραγμοσι παραλιπείν. Videtur autem appellasse ἀβύροτοντα, non nulla aliunde sanè sumpta, quæ tamen illic accommodata sint, atque apte quadrent: nisi aliquis putet ostendere ipsum uoluisse non omnia, quæ in re insunt, esse sumenda: sed ex iis tantum, quæ fini dicentis congruant delectumq; eorū esse faciendum. Sequuntur uerba. Quod quidem in soluta oratione ciuili facultatis, & artis dicendi opus est: quæ (nisi fallor) hanc vim habent, ut dicant, in sermonibus, qui uulgo habentur, congressibusq; hominum id posse fieri duobus modis: geminasq; has artes: politicam inquam & rhetoricam, iuris aliquid in hoc habere, ac sibi licere putare id, ut ipsis commodum est persequi. addidit autem, ut arbitrator, hoc, quia διαίολοι ualet quoque quidpiam mente conceptum, atque illic inclusum. Ut igitur ab ea distingueret, ac separaret, addidit ἐπὶ τῶν λόγων: neque enim idem usu uenit in ea διαίολοι, quod in hac, quæ oratione, uerbisq; expressa est, ut uariari possit ab hac, illa ue facultate: eadem enim illa manet: statim autem, ut editur, & uerbis explicatur ipsa, quod ad rationem eam ostendendi facit, immutatur: suiq; iuris esse putant artes illæ, ut ipsis commodum est, & ut facere didicere, ipsam edere, quod (nisi fallor) significare uoluit eruditus magister. Oportere uero utranque rationem teneri probat exemplo tragicorum: qui cum diuersa aetate uixerint, diuersam etiam rationem sequuti sunt: ut proponere sibi ad imitandum & hos & illos aliquis possit. inquit igitur. Prisca enim ciuiler faciebant dicentes: nostri autem temporis, & rhetoricè: id est prisca tragici poëta: hos enim arbitrator intelligi, præsertim ex uerbo, quod sequitur, ἐπίοισιν: id enim proprium poëtarum est, quod uerbo illo significatur, ut inde etiam ipsi ποιητῶν uocati sint, ciuiler fingebant, & in suas fabulas inducebant dicentes ac uerba facientes: ciuiler autem, id est ut communis consuetudo fert: & ut mos & institutum est idiotarum: intelligit uerò simpliciter & populariter: neque enim omnes qui urbem incolunt dicendi artem didicerunt: nec præcepta ipsius in dicendo seruant: antiquisq; temporibus non florebat studia eloquentiæ: quare illi consuetudinem suæ ætatis sequebantur. Qui uero nunc (inquit) uiuunt poëtae atque illi studio incumbunt, inducunt personas instructas artificio dicendi: & qui intima præcepta artis hauserint. Si igitur negligi non debet aut horum, aut illorum studium & institutum, est, ut dixit, officium periti tragici, id utroque modo posse præstare, id est facultatem habere &

G politicè

politice & rhetorice tractandi partem illam, quæ ad sensus animi edendos pertinet. Hoc igitur hac parte arbitror significari: nec puto mendii aliquid hic hæere: sine causaq; insimulatam huius uitij cenfeo communem lectionem, quæ constanter sine vlla varietate mansit in omnibus calamo exaratis libris: atque in corrupta etiam peruenit in formis excusos. Nam quod initio hic difficultatem aliquam in se habet. quod inquit, diancæam esse, posse dicere ea omnia, quæ inueniuntur in ea re: neque enim diancæa, sententiæq; aliqua verbis expressa, est facultas dicendi, atque oratione explicandi sententias illas, quæ erui possunt è re, si quis cum modo accipiat, adiuuatq; aliquantum: ut plurimos locos scriptorum æquitate quadam animi accipere oportet: neque enim omnia semper, quæ implent sententiam aliquam, exponi possunt, non tantopere durus locus videbitur. Primum enim tradit, quæ pars tertium locum vi ac dignitate sua obtineat in partibus tragædiæ: statimq; explicat, non tam quid illa verè sit, sed quomodo aliquis intelligi debeat esse illa ornatus & abunde instructus. id autem esse inquit posse præstare, quæ tradit. Nam mendo etiam vacare, quod sequitur apud Aristotelem, quamuis etiam ipsum in suspicionem uocatum sit, apparet, si quis ita accipiat, ut ostendi: intelligitur enim manifestè cuius rei rationem reddat, cum ait. Prisci enim ciuilitate faciebant dicetes: affert enim causam cur dixerit, & politicæ & rhetoricæ munus esse, quod ad diancæam pertinet, in orationibus tractare.

Ἐστὶ δὲ ἡθὸς μὲν τὸ ποιῶντων, ὃ δηλοῖ τὴν προαίρεσιν ὁποῖά τις, εἴ οἷς οὐκ ἔστι δῆλον ἢ προαίρεται ἢ φύγει. διότι οὐκ ἔχουσιν ἡθὸς τῶν λόγων, εἰ οἷς μὴ δ' ὀλως ὄσιν, ὃ, πὶ προαίρεται ἢ φύγει ὁ λέγων. διαίτια δὲ, εἰ οἷς ἀποδεικνύουσι π, ὡς ὄσιν, ἢ ὡς οὐκ ἔστιν, ἢ καὶ θόλου π ἀποφαινοῦνται.

Sunt autem mores quidem huiusmodi quiddam, quod aperit electionem qualis quædam: in quibus non est perspicuum num eligit aut fugit. Quare non habent mores e numero orationum illæ, in quibus penitus non est, quod eligit, aut fugit, qui dicit. Sententia verò in quibus demonstrant aliquid, quod est, aut quod non est, vel vniuersum aliquid enuntiant.

Vbi supra mores secundum locum in tragædiæ partibus, qualitatem ipsius ostendentibus, obtinere significauit, non docuit accuratè quidnam illa voce ostenderetur, sed simili quodam tantum declarauit ipsis merito euenire, ut prima sede a se eiciantur. Nunc autem, monstrata iam tertia parte: simulq;, qui dici debeat in ea paratus atque egregiè instructus, indicato, redit ad notionem superioris nominis, quæ reliquerat, patefaciendam: quo facto, statim in quo maneat tertia pars: ac quæ uis ipsius sit, diligenter exponet. inquit igitur mores esse (multitudinis enim potius numero mores, quàm singularum rerum, morem appellabo, quamuis Græcè ἡθὸς sit: ita enim uideo à bonis auctoribus ipsum uocatum) illud ipsum, quod in oratione habet hanc uim, ut tacite ostendat uoluntatem alicuius personæ & electionem (ut utar uerbo recentiorum in Græca uoce exprimens) quibus in rebus planum non est utrum illa eligat, an fugit. τοῖς τὸν uidetur dixisse, & non certo definitoq; aliquo nomine illud appellasse, quia non erat omnino plana res illa neque certa, quæ uim eam haberet. quare eo pacto ipsam describere melius esse iudicauit: ualet enim τοῖς τὸν huiusmodi quiddam, ut enim odor sæpe rem illam, unde manat, quamuis ipsa non perspicatur, sentiri, cognosciqu; facit, ita ἡθὸς hoc, opera poëtæ conflatum, secum fert speciem quandam eorum morum, qui in pectore eius qui dicit esse finguntur, ac quales illi sint, declarat. διανοῶν significat aperire, & detegere: aliter enim id incertum fuisset, & nullo modo planum, ut ipsemet docet, qui ait εἴ οἷς οὐκ ἔστι δῆλον. in quarto quoque libro πολιτικῶν eodem hoc uerbo usus est, quum diceret disputationem accuratam de legibus esse diuinctam à præceptione de optimo statu reip. inquit enim, νόμοι δὲ κεχωρισμένοι τῆν διανοῶν τὴν πολιτικῶν. Perspicitur autem ex

uerbis

uerbis ipsius non debere uocari orationem moratam illam, in qua planè narrat, quid toto animo sequatur aut declinet, qui loquitur: testaturq; apertè, quod consilium suum in illa re sit: obscurius enim hoc facit: & quasi feminibus quibusdam tantum eius rei sparsis, oratio, quæ hoc nomine digna est. Sed exemplis hoc, quia satis obscura difficilisq; res est, explanare non alienum erit. Non puto igitur uocari posse moratam hoc pacto orationem illam Eteoclis, cum in Phœnissis dixit. se ascensurum fuisse in cælum, & iturum etiam ad loca inferiorum, si vlla ratione id efficere posset, ut dominaretur, tyrannidemq; occuparet: illis enim uerbis perspicitur prorsus quid Eteocles velit: palâq; hoc ipse testatur. & certè hic erat sensus animi ipsius. quod prius ille factis quoque declararat, quia pactis conuentisq; non steterat: nec regnum fratri, ut oportebat, reddiderat. est sanè inde planum quod sequatur ac fugiat, moresq; ipsius iniuri ac tyrannici intelliguntur. quare non potest eo in loco manere ἡθὸς hoc, quod conficitur accurata, factaq; ad id oratione: quando enim persona aliqua clam gignit in animis eorum, qui audiunt quampiam de se opinionem, tunc illud uocatur ἡθὸς. artificio igitur pariuntur hi mores, nō naturales sunt: aut si etiam uerè insitiq; sunt, illo pacto inseruntur in animos auditorum. Contra autem, cum apud eundem poëtam in Troadibus, Andromacha exponit præteritam suam vitam, & quemadmodum illa libenter domi manebat, contra instituta, desideriaq; multarum mulierum, quæ studiosè ludos, diesq; festos frequentant ac celebrant, nec sinebat ad se irrepere ac penetrare feminas garrulas. demumq; narrat se obseruasse uirum, feroxq; ipsius ingenium tolerasse, hæc mihi uidetur pars eius fabulæ mores habere: significat enim non consultò, sed quasi agens aliud, se prudentem, castamq; mulierem esse. Eodem etiam pacto Theseus, cum in Hippolyto mortua iam Phædra, ita cum ipsa quasi uiuente loquitur, uidentem eam epistolam manu tenere: putansq; mandatum sibi illa esse aliquid, quod pertineret ad matrimonium aut commodam communium liberorum. Bonum habet animum: neque enim nouis nuptiis implicabor. statimq; addit, sumptis literis illis in manus, formas anuli illic impressas (erat enim obsignata epistola) quamuis non supersit Phædra, nec uiuat adhuc, demulcere se, & suauitate quadam perfundere, declarat se fuisse eximium amatorem uxoris: hæc q; oratio facit, ut talis ipse prorsus iis, qui audiunt subito uideatur. Præterea multo antea in eadem fabula mirificè expressit poëta mores ingeniumq; mulieris dolentis mala lectissimæ feminæ, quam ualde diligeret: desperantisq; remedia vlla adhiberi posse illius morbo, & incommodis. est autem, ubi inducit nutricem Phædræ ita loquentem. O res aduersæ mortaliū, odiosiq; morbi, & quæ sequuntur. hoc igitur quoque luculentum exemplum est, ut opinor, orationis moratæ. Apud Terentium quoque accurata crebraq; ipsius exempla reperiuntur: qui sanè poëta à ueteribus etiam traditus est multum in hoc ualuisse. Postquam auctor hoc tradidit, tanquam corollarium inde elicit: neque enim inutile ipsi uisum est hoc docere: præterquam quod superiori etiam sententiæ, moribusq; explanandis à contrario accommodatum est. quod est, inde intelligi posse, liquidoq; affirmari; non habere mores, neque moratas villo pacto dici posse, vniuersas orationes illas, in quibus non est expressum hoc pacto, quod sequitur, & aliis antepōnit, aut quod fugit is, qui uerba facit. Nam uerba, quæ in Græco contextu restitui, inuenta à me in pluribus scriptis libris, necessaria hic prorsus puro: quamuis non postremam tantum penè sententiā addiderim, sed eiecerim etiam inde, eorundem librorum auctoritate fretus, tria uerba, duobus locis posita, quæ prius in excusis erant; id est ὁ λέγων è superiore loco: ex inferiore uerò οἷοι: quod posterius uerbum manere illic non potest, si recipimus plura illa continentia uerba, quæ post eò à me coniecta sunt. Videtur autem uanitatē prioris lectionis ostendere, quod illo modo præcepisset, quod per se notum uiciniq; erat. inueniri scilicet quædam orationes non moratas: quis enim de hoc dubitat? nunc autem, ita restituto loco, docet quæ orationes expertes sunt morum. quod non exploratum omnibus est: affirmatq; huiusmodi esse cunctas illas, in quibus penitus non extat, quod nam aut eligat, aut declinat is, qui uerba facit. μὴ δ' ὀλως enim inquit. atque ita asseuerantèr negauit, ostēdens ne tenue quidem uestigium huius rei illic esse oportere, ut uerè illæ oratio-

nes vacuæ à moribus haberi, dici ve possint. Quod si aliquo modo, qui proficisceretur ab hac ratione, cognosci posset, quamuis leuiter, quid ille qui dicit, aut sumit, ceteris repudiatis: aut fugit, non esset vacua à moribus omnino illa oratio, sed non nihil illius naturæ retineret: & adumbratos illos, tenuiterq; impressos haberet. Sequitur, declarato iam, quid valeat ἵδιος in oratione, explicatio itidem diancæ, de qua nunc agebat: quam positam esse, ac constare inquit in illis partibus orationis, quibus demonstrant, rationeq; aliqua concludunt quippiam aut esse aut nõ esse: vt enim probatio alicuius rei confirmatioq; sententia est, ita etiam dissolutio ac confutatio. Adiungit vero huic declarationi, vt omnes ipsius partes completatur. Vel vniuersum aliquid enuntiant. intelligit autem (vt arbitrator) diancæam illam, quam Græci suo proprioq; nomine vocant γνώμην. Latini verò eodem nomine, quo genus ipsius, sententiã appellat: nam quin hæc quoque diancæa sit, sensusq; animi, dubitari non potest. Distinguit autem illam à superioribus, quia hæc non certam aliquam definitamq; personam attingit vt illa: hoc enim ipse satis putauit esse nunc ad eas separandas. sed verbum etiam, quo nunc vtitur, cum ipsi valde accommodatum sit, in eas non cadit, quæ probant & ratione concludunt, cum hæc tantum libere edat, quod sentit. vnde etiam perspicitur hanc ipsam sententiam nunc significare auctorem.

Τέταρτον δὲ τῶν μὲν λόγων ἢ λέξεϊς. λέγω δὲ, ὡσαύτῃ πρότερον εἴρηται, λέξιν εἶναι τὴν διὰ τῆς οὐνομασίαις ὀρμηνείαν: ὃ καὶ κατὰ τῶν ἐμμέτρων καὶ κατὰ τῶν λόγων ἔχει τὴν αὐτὴν δυνάμιν.

Quartum autem eorum, quæ in oratione quædam manent, dictio. Dico autem, quemadmodum prius dictum est, dictionem esse per verba animi interpretationem: quod & in iuncta metris, & in soluta oratione habet eandem vim.

Quartum locum in partibus tragædiæ qualibus tribuit dictioni, siue locutionem appellare volumus, quam ipse vocat λέξιν. statim autem explicat quid hoc nomine intelligat. Sed antequam ultra progrediar, videtur prius accurate quærendum quid valeat τῶν λόγων initio huius partis positum. ipse sanè arbitrator collocatum illic fuisse, vt distingueret hanc à partibus tragædiæ qualibus, quæ non sunt sitæ in oratione: cuiusmodi sunt reliquæ duæ, id est cantus & apparatus: planum enim est has, quãuis tragædiam & ipsæ qualem reddant, non tamen orationis esse: sed alteram illarum in musicorum instrumentorum sono: alteram vero in ornatu scenæ manere. Nam quin superiores etiam tres, quamuis illic id non expresserit, λόγων sint, vt verbo ipse vsus, dubitari non potest: quæ nanque plerunque prius facta referuntur, verborum auxilio spectatoribus nota fiunt; & mores etiam naturæq; eorum, qui in scenam veniunt, oratione indicantur. Quin autem necessaria ipsa sit in tertia parte constituenda, probare non oportet: eius nanque præcipuus est vsus orationis, vt auctor etiam multo infra aperte testatur, qui inquit. ἐπὶ δὲ κατὰ διαίτην τὰ πάντα, ὅσα ἔπ' ὁ τῶν λόγων δὲ εἰ παρασκευασθῆναι. sed ipse quoque superiores has tres orationis esse aliquo modo videtur ostendisse, cum hic inquit, locutionem quartam esse partem τῶν λόγων, quasi tres etiam iam traditæ, λόγων & ipsæ sint. Nullo autem modo puto Græcam hanc vocem; quam sæpe repetiui, coniungi debere cum consequente verbo: neque enim existimare possum quid valeat ἢ λέξεϊς τῶν λόγων. sed hoc (nisi fallor) constituto, inquit Aristoteles se vocare dictionem expositionem animi, sensusq; sui, quæ sit per verba: excludens, vt opinor, ceteras omnes rationes animi sui indicandi, quæ nominibus non fiunt: neque ope verborum. Vfus autem est eodem hoc vocabulo ὀνομασίαις in j. libro Topicorum, vbi proprium, cõmuniter dictum, duas habere partes tradit: quarum alteram, definitionem: alteram verò cõmuni ambabus nomine proprium appellari vult: inquit enim posteriorẽ explicans. τὸ δὲ λοιπὸν κατὰ τὴν κοινὴν πρὸς αὐτῶν

ἀποδοθεῖ

ἐπὶ δὲ τῶν ἀνομασίαις, πρὸς τὰς ἄλλας ἰδίους. Quod uero testatur se id etiã antea ostendisse, significat locum illum, ubi ipse aperte indicauit, quomodo acciperet id verbum: dixitq; se vocare dictionem, ipsam metrorum compositionem: nec est, quod quisquam putet definitionem hanc à superiore discrepare: ideoq; uelit alium locum, non hunc, ab auctore nunc significari: supra enim, cum inquit eam esse compositionem metrorum, metra, quæ intelligit, constant ex nominibus: nominaq; sensus animi nostri expriment: quare simul aliquo modo dixit dictionem esse seriem, structuramq; uerborum, sensus animi nostri indicantium: quod nunc tradit. Nam quod hic adiungit, id eandem vim habere in iis, quæ certis mensuris pedibusq; constant, & in soluta oratione, confirmat opinionem meam, quamuis supra de poëtica tantum oratione egerit, quæ iuncta pedibus est: illam enim in his libris accurate tractat: unde tunc dictionem esse inquit compositionem metrorum: nihil enim in ea est, quod non redigatur ad certa quædam metra ac pedes. Pluribus autem de hoc disputauit, quia non desuerunt, qui affirmarent, alium locum hic intelligi ab Aristotele: ac sui etiam iudicij rationem reddiderunt. sed id nimis durum est, vt nullo negotio arbitrator acutos & eruditos viros cognituros. Quod verò in utroque genere orationis id eandem vim habere inquit, exploratum est eandem re significare verbum idem, & in metrica oratione, & in prosa, numerorumq; uinculis soluta: quamuis non omnia uerba eodem pacto conueniant utriusque generi: habent enim poëtæ sua quædam propriaq; uerba, quæ non magnopere usurpantur in prosa.

Τῶν δὲ λοιπῶν τῶν μετρίων ἢ μελοποιίᾳ, μέγιστον τῶν ἰδυσματώδων.

Reliquarum uero quintæ est melopœia, maximum condimentorum.

Quatuor iam explicatis, quintam aggreditur tragædiæ partem, quæ & ipsa qualitatis aliquid iniungit tragædiæ: & ut ordine sextâ præcedit, ita etiam magis quam illa, ornat & expolit tragædiam: ea autem est melopœia, quam paucis persequitur: tantum tradit eam superare ui sua cetera omnia, quæ aliunde importata eò sunt, ut iucundiores tragædiam reddant: nam supra quoque accurate de ea non disseruit: consiliiq; sui rationem illic reddens, ait, eam habere facultatem omnem suam apertam: & quæ subito ab omnibus perciperetur, inquit igitur nunc ipsam esse maximum condimentorum: hoc enim prorsus ualent uerba Aristotelis: nec uideo cur hæc uetus mea horum uerborum interpretatio, quæ singula uerba exprimit, tantopere displicuerit erudito uiro, ac magno philosofo, Vincentio Madio. Nam quod sedulo, subtiliterq; contra ipsam argumentari studuit, non uidet se contra doctorem suum, quem amat, cuiusq; sententias valde admiratur ac defendit, argumentari: ipse enim nihil aliud tunc præstiti, nisi quod Græcis uerbis paria Latina inueni: quod vt multis locis efficere arduum est, ita hic procliuè: quis enim dubitat quin ἰδυσμα Græcis idem sit, quod condimentum Latinis: duobusq; his uocabulis uocata ab utraque gente res sint, quæ concinniores, suauioresq; epulas reddunt: nam præter exempla, quæ supra posui cum primum de hac uoce disputauit: docuiq; eam translata esse: itaque à maximis auctoribus acceptam fuisse, vt hic ab Aristotele, in ij. etiam libro de animo idem, ut intelligatur ualde delectatus esse hac translatione, inquit. ὁ δὲ χυμὸς οἷον ἰδυσμα τούτων ἐστίν: nam particulam illic addidit, quæ leniret si quid asperi foret in ea translatione: similitudinemq; condimenti habere fucum in illis rebus dixit. Non sequitur autem, vt si una partium harum condimenti uim habere dicta sit ab Aristotele, continuo ceteræ quoque partes esse debeant condimenta: nam poëtice locutionis, ac totius illius studij, plura condimenta sunt, vt appellata illa etiam à Plutarcho fuere in Erotico, loco, quem supra indicaui: metra inquam, rhythmus, & melè hæc, quorum priora duo genera affirmat nunc Aristoteles uinci ac superari potestate sua à tertio. id est à melopœia: cum his enim confert cantum, id est cum metris & numeris, non tantum humana uoce conformatum cum alio omni genere harmoniæ. Superiores uero quatuor partes nullo modo condimenta.

Ἡ δὲ ὄψις ψυχολογικὸν μὲν, ἀπεχώτατον δὲ, καὶ ἡμισυ οὐκ εἶον τῆς ποιητικῆς: ἢ γὰρ τῆς τραγωδίας δυνάμει καὶ αἰὲν ἀγώνος, καὶ ὑποκριτῶν ἐστίν. ἐπιθετικῶτα δὲ τῶν ἀποδρασίαν τῶν ὄψεων ἢ τῆς σκηνοποιουτέων τῆς ποιητικῆς ἐστίν.

Apparatus autem quiddam est, quod quidem allicit ad se animos: maxime autem est expertus artis: & minime suum propriumq; poetices: tragœdiæ enim vis & sine contentione & histrionibus manet. Præterea maiorem potestatem habet in fabrica, constructione ve apparatusum ars opificis illius, qui fabricat instrumenta scenæ, quàm ars poetarum.

Hæc est sexta tragœdiæ pars, atque vltima, quam ipse vocat ὄψιν. Latini ferè apparatusum vocarunt. ὄψιν autem appellat, quia illa continentur omnia, quæ oculis spectatorum subiciuntur, vt ornatus scenæ, uestimenta histrionum, personæ, ac reliqua, quæ vsui sunt, cum fabula aliqua recitatur. ipse non interpretatur notionem nominis: erat enim apertum eo tempore, quid ea voce significaretur. sed quam vim res in se habeat, docet. Tradit igitur speciem omnem huius rei, apparatusumq;, capere sine dubio animos spectatorum: eandem tamen maxime expertem esse artis. ἀπεχόν autem esse dicit, quia studio suo proprioq;, poeta nihil horum comparat: sed foris illa adportantur: neque enim hæc penitus artificio carent: sed contra requirunt operam eximiorum opificum, vt res ipsas magis exprimere, & oculis eorum, qui in theatro sedent, obicere possint. Quomodo vero accipi deberet hoc nomen, ipse consequentibus uerbis ostendit: arbitror enim quod addidit: Et minime proprium suumq; artis poetice, esse declarationem huius rei: Nec tamen non inuenti sunt aliquando præclari poetæ, qui in hoc etiam artem poetice adiuerint: & ingenio suo huiuscemodi multa excogitarint: vt Aeschylus testimonio Horatij & Græcorum etiam scriptorum. Quare existimari ille debet ea præstitisse non quatenus poeta: nisi aliquis putet ipsum acumine mentis ipsa uidisse, & opificibus, quemadmodum fieri deberent, monstrasse. Docere autem volens Aristoteles verum esse, quod dixit: ornatum scenæ, ceteraq; omnia, quæ, cum recitatur tragœdia, necessaria sunt, atque apparatus nomine continentur, non propria esse studij poetarum, affirmat tragœdiæ vim manere etiam sine studio illo contentioneq;, ac deniq; sine histrionibus: cum enim scripta fabula legitur accurate, eadem in nobis efficere potest, & eodem pacto animos nostros comouere: quàm in scena omnia sint expressiora ac vehementiora. Vnde non sine causa apparatus ipse positus est in iis partibus, quæ reddunt tragœdiam qualem. Qualem uero ipsam reddit, quia auxilio personarum ac uestium, ceteriq; ornatus scenæ, efficiuntur ea, quæ aguntur, aut mitiora, aut atrociora: siue præ se ferunt plus aut minus mœroris & hilaritatis, seu demum huiuscemodi aliquo affectu decorantur. Alterum argumentum, quo idem confirmat, huiuscemodi est: quasi enim concedit tragœdiam absolutiorem esse, magisq; suum opus efficere, cum in theatrum venit, quàm cum sumpta in manus ab aliquo, accurate etiam legitur: quare, quamuis comparatio illarum rerum necessaria sit, tamen extat alia ars, quæ magis putat sua interesse, curare illa, atque opera etiam sua moliri, quàm ars poetarum: & in eo maius ius auctoritatemq; habet: hoc enim videtur valere κυριώτερα πᾶσι τῶν ἀποδρασίαν τῆν ὄψιν ἐστίν. eam autem esse dicit artem σκηνοποιουτέων: cum enim hæc σκηνή, quasi uasa & instrumenta scenæ vocata sint, iuncto nomine σκηνοποιουτέων appellatus est faber ipsorum: quo etiam uocabulo vsus est lepidissimus comicus in equitibus, ostendens se non diffidere ingenio spectatorum, quin Cleonem cognituri sint, quamuis histrio, qui partes ipsius ageret, vndiq; simulatus illi non esset, quia metu perculsi opum ipsius, hi artifices imaginem eius effingere recusarint. Verba eius hæc sunt. ἰπὸ τοῦ ὄψεως ἢ αὐτῶν ἐθέλει ἢ θελον τῆν σκηνοποιουτέων ἐκασίαι. Plutarchus quoque in libello aduersus Colotem idem hoc uerbum vsurpauit,

vsurpauit, cum eum vt vanum & qui prodigij similia multa dixisset, exagitaret: ἢ ὄψιν οὐδὲν σκηνοποιουτέων, ἢ πλάσις τραγῳδίας, ἢ γραφὴ δεινός, ἢ πόλμησι λέξαι πρὸς ἀπὸ τιμῆς ἐκασίαι καὶ πάγια, ταῦτα ὑπαρχόντων ἀπὸ σκεδῆς τῶν ἐπιπέτων, & quæ sequuntur.

Διακριτικῶν δὲ τούτων, λέγωμεν μετὰ ταῦτα ποίαν τινὰ δὲ τὴν σίξασιν εἶναι τῶν τραγῳδιῶν, ἐπειδὴ ὅσοι καὶ πρῶτον καὶ μέγιστον τῆς τραγῳδίας ὄψιν κείται δὲ ἡμῖν τὴν τραγῳδίαν τελείαν, καὶ ὅλης περιξέως εἶναι μέμηστον, ἐξούσης τὴν μέγιστος: ἔστι γὰρ ὅλον καὶ μηδὲν ἔχον μέγιστος.

Explicatis autem his, dicamus posthac qualem quandam oportet constitutionem esse rerum: quia hoc & primum & maximum est tragœdiæ. Positum autem est à nobis tragœdiam perfectæ ac totius actionis esse imitationem: quæ habeat magnitudinem aliquam: est enim totum & quod nullam habet magnitudinem.

Ostendit quid nunc persequi in animo habeat, explicatis iam quæ hactenus tradidit. Docuit autem quid tragœdia sit, natura ipsius diligenter euoluta: nec non quot sint eius partes, quæ qualem ipsam efficiunt: ordinemque earum inter se declarauit. Postulare uero rationem huius artis dicit, ut nunc, cum demonstrarit fabulam & coagmentationem rerum, esse primum & maximum tragœdiæ, qualem esse deceat potissimum coagmentationem hanc, tradat: qualis enim multis modis res aliqua fit, cum plures sint qualitates, quibus conformari potest: in quibus etiam non nullæ uitiosæ sunt. in eo autem in primis studium ponendum est, quod magnam vim ad illud, quod in manibus habemus præclarum efficiendum habet: quodque rectè ordineque tractatum multum laudis ac splendoris ei affert: contraque neglectum perperamque administratum, corumpit omne bonum ceterarum partium. Nam quod primam tragœdiæ partem ac maximam, coagmentationem hanc rerum esse inquit, ualet, vt ostendi, ad probandum in primis in ipsa ornanda summam diligentiam adhiberi à se debere: huiuscemodi uero illam esse supra accuratè declararat. quod tamen nunc repetiuit. Sed etiam ad ordinem ipsum, quem sequitur constituendum: nam aliquis fortasse existimasset, explicatis partibus tragœdiæ, quæ reddunt ipsam qualem, statim oportere exponi, quæ quantam efficiunt, cui hoc pacto respondet. Adiungit autem, constituto officio suo, positum à se supra, tragœdiam esse perfectæ ac totius actionis imitationem, quæ magnitudinis aliquid in se habeat. Et sanè cuncta hæc in definitione tragœdiæ collocata fuere, præter uocem ὄψιν, quam nunc addit, vt opinor, tanquam declarationem antecedentis uocis: posteriore enim hac certius significatur, requiri in ea actione vt principium ipsa habeat, mediumq; ac finem. Nam ex uoce prioris τελείαν intelligitur magis rem ad finem perductam esse: exitumq; suum eam habuisse, quàm reliquis partibus ipsam præditam fuisse: & fortasse vsus est μετὰ ταῦτα: ac pro prioris uoce consequentem sumpsit, quia in ea facilius probare, quod demonstrare in animo habebat, poterat, id est oportere, ut actio illa, & principium & medium & finem habeat. Quod si aliqua harum partium illa destituta foret, non esset idoneum argumentum tragœdiæ: nec fabula inde integra componi posset: manifestò enim utitur hac uoce, ubi infra probat præditum esse oportere his rebus, quod perfectum est. Cum uero affirmasset & perfectæ & totius actionis tragœdiam imitationem esse: addidissetq; requiri etiam, vt magnitudinem actio illa habeat, rationem reddidit, cur extremum hoc a se positum sit: aliquis enim putare potuisset id superuacaneum & inane esse, quia crederet, quamuis falsò ac sine causa, omne quod totum est, necessariò etiam magnum esse. inquit igitur inueniri aliquas res totas, quæ tamen pusillæ minutæq; sunt: hoc autem ita se habere exemplo non paucarum animantium, & aliarum etiam rerum intelligitur, quibus sanè nihil deest.

cum tamen exiguam corporis molem habeant. Exempli causa. fici granum minutissimum est: totum tamen illud esse, integrumque; perspicitur: aliter enim tantam arborem nunquam procrearet: eadem fere ratio est omnium seminum, unde stirpes gignuntur.

Ὅλον δὲ ἐστὶ τὸ ἔχον ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ τελευτήν. Ἀρχὴ δὲ ἐστὶν, ὃ αὐτὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης μὴ μετ' ἄλλο ὄντι: μετ' ἐκείνο δ' ἔτδρον πέφυκεν εἶναι ἢ γίνεσθαι. Τελευτὴ δὲ πολὺ ἀντίον, ὃ αὐτὸ μετ' ἄλλο πέφυκεν εἶναι ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἢ ὡς ἐπιτοπολύ: μετὰ δὲ ἕτερον ἄλλο οὐδέ τις. Μέσον δὲ, ὃ καὶ αὐτὸ μετ' ἄλλο, καὶ μετ' ἐκείνο ἔτδρον.

Totum autem est, quod habet principium, & medium, & finem. Principium autem est, quod ipsum quidem ex necessitate non post aliud est: post illud autem aliud natum est esse, aut fieri. Finis autem contra, quod ipsum quidem post aliud natum est esse, vel ex necessitate vel plerumque: post hoc autem aliud nullum. Medium autem, quod & ipsum post aliud, & post illud item aliud diversum ab eo.

Antequam inferret quod ex eo duceretur, quod nunc repetiit, à se prius constituto: absolueretque sententiam, in medio interpretatur verbum, quò usus fuerat: & quia in eo explicando vitur vocabulis, res significantibus non omnibus notas, illa etiam declarare rectum esse existimavit. primum igitur ostendit, quid valeat ὅλον: quod totum dixi: id autem esse inquit, quod habet principium, & medium, & finem. iisdem autem verbis definiit hoc nomen Plato in Parmenide, τὴ δὲ ὅλον, οὐ καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ ἐξοι, καὶ μέσον, καὶ τελευτήν. principium vero inquit Aristoteles esse, quod ipsum quidem ex necessitate non post aliud est: hoc enim primum requiri affirmat in natura principij constituenda, ut ipsum quidem non sit post aliud, quia id, quod post aliud est, nullo modo principium esse potest. intelligere verò debemus omnes has partes eiusdem rei: nihil enim vetat, quin aliter id, quod principium est, multas res ante se habeat, & ipsum post illas sit. Exempli causa. Principium belli, quod Alexander Macedo gessit contra Persas, fuit cum copias in Asiam transportavit, quia nihil antea hostiliter contra regem eum ab Alexandro factum est: nec id factum aliam vllam partem eius belli ante se habuit: nec tamen non plurima antea bella extitere. eadem ratio est huius rei. Secundum, quo vitur ad principij naturam ostendendam, est, quod inquit. Post illud verò aliud natum est esse vel fieri: significat autem vim, notionemque principij hanc esse, ut aliquid sequi debeat ipsum, quod aut iam sit, aut fiat gignaturque; si adhuc non extat: principium enim alicuius principium esse debet. Verum quia aliquando contingit, ut non consequatur, id quod consequi debeat, aliquo impedimento oborto, & contra naturam eius rei, docuit hoc Aristoteles, cum inquit πέφυκεν εἶναι: hæc enim verba declarant naturam eius rei, ac quid illa requirebat, quamvis ipsum non obtinuerit: cum enim principium domus sint fundamenta, non semper iactis fundamentis ædificatur domus: non pauca enim ædificia inchoata relinquuntur, & tamen ea vis est fundamentorum: eoque consilio iaciuntur, ut consequi debeant parietes. Sed etiam quia fit aliquando, ut id, quod inde nasci debet, adhuc factum non sit, quia tempus ipsius adhuc non venerit, non tamen impedire hoc tradit, quin id verè principium eius rei appellari possit. Quare necessaria illic est pars illa ἢ γίνεσθαι: nec tolli inde vlllo modo debet, ut non nulli existimarunt: nam ratio, qua ipsi opinionem suam confirmarunt: quod infra id in definitione finis positum non est: quare non videri hic etiam rectè collocatum, infirma, atque inanis est: miror autem eos non vidisse finem non permittere, ut cum impositus alicui rei sit, in ea amplius quicquam gignatur. Non est igitur illic positum, vbi manere nullo pacto poterat: hic vero rectè, subtiliterque collocatum, quia sine eo penitus definitio hæc imperfecta fuisset. Explicata autem

vi &

vi & notione principij, contrarium ipsi finem aggreditur, relicta in medio, medij declaratione: minore enim labore, evidentiusque; natura finis in telligi potuit statim post explicationem principij: mediumque; ut interiectum est inter principium & finem, ita eius definitio constat ex partibus definitionum ipsorum. Inquit igitur. Finis autem contra, qui ipse post aliud natus est esse, vel ex necessitate, vel plerumque. πέφυκεν inquit, ut in natura euoluenda principij, quia quamvis ea sit illius rei natura, tamen non semper consequitur finis: quod in explicanda vi principij dictum est. Vel ex necessitate inquit, vel plerumque, quia quibusdam in rebus fieri non potest, quin finis consequatur, ut in rebus æternis, & quæ nihil varietatis in se suscipiunt: quamvis idem etiam contingat in non nullis rebus terrenis: si nanque cor vulneratum est, necessario moritur homo: ac si aliquis ortus est, principiumque; vitæ habuit, quin occidat fieri non potest. Ut plurimum autem in his quæ ferè vsu veniunt, in quibus non semper naturæ ipsius ordo custoditur, cum in altero illo genere nihil contra rationem fiat. Addit autem ad complendam definitionem finis, post ipsum nihil aliud sequi: nullo enim modo finis vltimumque; esse potest, quod post se aliquid habet, quod eodem referatur: ac pars illius rei haberi possit. in hoc enim præcipue vis finis posita est, ut post ipsum nihil consequatur. Ut contra principium inde potissimum perspicitur, si nihil ipsum antecedit: cetera verò in vtriusque; rei natura quandoque variantur: quod animaduertendum diligenter fuit. Duobus autem extremis declaratis, medium cuiusmodi sit, ostendit: atque inquit illud esse, quod & ipsum post aliud est: quibus verbis separat id à natura principij, quod necessario non est post aliud: ac post illud (inquit) aliud est, quo distinguit medium à fine atque extremo, cuius natura non patitur, ut proximè dictum est, ut habeat quippiam post se, partem eiusdem rei. Ita autem euoluta vi & totius & eorum, quæ ipsum constituunt, redit ad id absoluendum, quod proposuerat: ut enim hoc, quod sequitur, firmiter construeret, illud tanquam fundamentum iecerat. intelligo autem quod dixit, à se iam supra expositum, tragediam actionis, quæ finem suum nata sit, imitationem esse.

Δὲ ἀπὸ τοῦ πινεσῶτασ δὲ μύθους, μὴ δ' ὁπίθεν ἔτυχεν, ἀρχεσθαι: μὴ δ' ὁπὸν ἔτυχε, τελευτῶν: ἀλλὰ κεχρησθαι τοῖς ἐπιμυθίαισ ἰδέαισ.

Oportet igitur bene constitutas fabulas, neque vnde fors tulit, temereque; incipere: neque vbi cuiusque; contigit desinere, verum vti dictis formis.

Hoc, quod ut certum & exploratum infert, elicitur ex eo, quod supra, à se prius constitutum posuit, & eius accurata declaratione. Si igitur illa vera sunt, ut manifesto sunt, sequitur necessario, ut fabulæ, quæ merito laudari debeant, in coagmentatione rerum sedulo illa seruent. Nam quam accuratè custodiri debeat hoc præceptum, testatur verbum δὲ, quod officium ac necessitatem quandam importat. ut enim fabulæ rectè composita sint, nihil vitij oportet in illis rebus inesse: neque principium ipsarum temere fortuitoque; sumptum esse: neque itidem illas desinere, vbi verus ipsarum finis non est. Sed & illic incipere, vbi prima facti illius origo fuit: & illic claudi terminarique; vbi postremum eius actionis existit, aliter partes ipsarum male compactæ forent. Cum autem nihil addiderit, quod vitium peruerfionemque; medij ostenderit, ut principij ac finis fecit, intelligere debemus id ipsum omisisse, ut planum apertumque; ex cognitione extremorum: nec non omnibus in partibus quid oporteat seruari, ipsum docuisse, cum addidit, Oportere bene constitutas fabulas, & quæ laudari hoc nomine possint, vsas esse dictis expositisque; formis & explicationibus earum rerum. id est diligenter attendere debere poetam, cum aliquam fabulam orditur, ut initium eius facti inueniat, atque inde incipiat, non à medio, parte ve alia, quæ quippiam ante se habeat, ordiatur: eadem ratio est & medij ipsius & finis seruandi. qui autem hoc faciet; vtetur monstratis formis, naturisque; earum rerum.

ΕΤΙ

Ἔτι δ' ἐπεὶ τὸ καλὸν καὶ ζῶον καὶ ἅπαν πρᾶγμα, ὃ σωθήσκει ἐκ ζῶων, οὐ μόνον ταῦτα τεταγμένα δεῖ ἔχειν, ἀλλὰ καὶ μέγεθος ὑπάρχειν μὴ δὲ τυχόν: τὸ γὰρ καλὸν οὐ μέγεθος καὶ τάξι δέ. διὸ οὐτε πᾶ μικρὸν αὐτὶ γένοιτο καλὸν ζῶον: συγγείται γὰρ ἢ θεωρεῖα ἐγγύς τῶ ἀναισθητοῦ χρόνου γινόμενῃ: οὐτε παμμέγεθος: οὐ γὰρ ἅμα ἢ θεωρεῖα γίνονται. ἀλλ' οἴχεται τοῖς θεωροῦσι δὲ οὐ, καὶ δ' ὅλον ἐκ τῆς θεωρεῖας. οἷον εἰ μωρίων σαδίων εἴη ζῶον. ὡς τε δεῖ καθ' ἅπαντα τῶν σωμάτων, καὶ τῶν ζῶων, ἔχειν μὲν μέγεθος: ἴσως δὲ, ἀναισθητοῦ εἶναι. οὕτω καὶ τῶν μύθων, ἔχειν μὲν μήκος: ἴσως δὲ δὴ μνημόνυτον εἶναι.

Adhuc autem quia pulchra & animantem & omnem rem, quae constitit ex quibusdam, non solum hac ordine posita oportet habere, verum etiam adesse magnitudinem, non quamlibet: pulchrum enim in magnitudine & ordine manet. Unde neque valde pusilla aliqua esse posset pulchra animans: confunditur enim spectatio prope insensile tempus facta: neque valde magna: non enim simul spectatio fit, sed perit evanescitque spectantibus unam ac totum ex spectatione. Cui si decem milium stadiorum sit animans. Quapropter oportet quemadmodum in corporibus, & in animantibus habere quidem magnitudinem: hanc autem facile circumspici posse, sic & in fabulis, habere quidem longitudinem: hanc autem facile memoria teneri posse.

Peccavit olim in initio huius partis vertendo Paccius: omisit enim vocem magni ponderis, & in qua vis omnis huius argumenti posita est: nec qui postea sensus abditos huius libri declarationibus suis illustrarunt, vitium ipsius animaduerterunt. quare progressum auctoris, viamque, quam ille in eo, quod vult, constituendo tenuit, monstrare aliis non potuerunt: vitur enim ille quodam, quod est tanquam solum ac fundamentum rationis ipsius. id autem cum supra explicatum non esset, nec planum omnibus exploratumque foret, constituit diligenter, siue potius admonet, redigitque in memoriam quiddam, quod ita se rem habere certe declarat: testatus enim sum supra, quamuis plerumque quod antecedit ut certum sumatur, aliquando tamen ipsum leuiter comprobari, siue inductione, siue ex communi sensu, & opinione, aut alia demum huiusmodi leui argumentatione. Illo igitur constabilito, postea infert, similitudine & ipsum adiutum ac subleuatum, quod praecipere vult. Hac igitur est (nisi fallor) ratio ac via, qua vitur Aristoteles, ut nunc in singularum sententiarum explanatione ostendere conabor. Particula verò, quam non expressit interpres, est ἐπεὶ. in omnibus & excusis & calamo exaratis libris posita, & si in Aldino exemplari, aliisque non nullis excusis, posteriore sui parte deprauata est: ita enim cuncti magno consensu habent. ἐπεὶ ἐπεὶ τὸ καλὸν καὶ ζῶον καὶ ἅπαν πρᾶγμα. ipse tamen reddidit. Adhuc pulchrum siue animal: & quae sequuntur. Constituta autem (ut opinor) lectione, vim sententiarum declarare aggrediar. Consilium igitur auctoris est tradere, oportere fabulas mediocriter longas esse, ac iustam magnitudinem habere. Quare docet omnibus in rebus, quae pulchritudine praeditae sunt, hoc requiri, ut magnitudinem habeant. Vnde idem à fabulis, si pulchrae esse debent, abesse non possit. inquit igitur. Quia pulchra & animans & omnis res: in Graeco autem sermone neutro genere prolata haec sunt, quia vocabulum, quod valet rem & ipsum neutri generis est, ut antecedens & Graecum & Latinum, si pro ζῶον, animal redditum esset. Quare ipse ut hanc difficultatem tollerem, animans pro animali verti: quomodo sane id verbum ab optimis auctoribus sepe in Latinum translatum est. Quae constat ex quibusdam: intelligit autem membra partesque, quae ipsam

ipsam componunt: in rebus enim, quae ita constitutae non sunt, necesse non est hoc euenire. Non solum hac ordine collocata habere oportet: haec inquam, ex quibus constat, id est membra siue partes: verum etiam adesse illi magnitudinem, non quamlibet: nam requiri verum ordinem in partibus fabulae, nec fortuito illas temereque collocatas esse debere, iam accurate docuerat: aliterque laudem nullam consequi ipsas posse affirmarat: ut enim hoc declararet, explicuit quae esse oportet in eo, quod totum integrumque est: atque omnia diligenter definiit. τὸ τυχόν autem μέγεθος. quamlibet magnitudinem dixi: ita enim veteres Latino verbo τὸ τυχόν Graecum vocare consueverunt. Valet enim τὸ τυχόν, fortuitum & nullam in partem definitum: sed quodcumque illius generis se temere obtulerit: magnitudinem enim habet id etiam, quod valde pusillum est, si tamen corpus ac molem aliquam habet. Quare huiusmodi magnitudinem excludit ab animante, & omni re, quae pulchra vocari possit. Cum autem non ita notum omnibus esset requirere, quod pulchrum est, debitam ac iustam magnitudinem: pusillae namque etiam mulieres à malis existimatoribus formarum pulchrae creduntur, si speciem corporis elegantem habent, ut constabat oportere partes ipsius rectum ordinem habere: ideo leuiter hoc probat. Ratio autem, quam huius rei reddidit, est. Pulchrum enim in magnitudine & ordine positum est: in ambabus verò his manere pulchritudinem, ut certum sumit. In iij. etiam libro de moribus ad Nicomachum idem tradidit: quo loco errorem multitudinis confutauit, cui persuaderi non poterat, non formosos esse adolescentes paruos, cum omnino turpes deformesque non essent: docet enim quibus vocabulis appellandi illi sint, laudem sane & honorem significantibus: praclaro tamé hoc bono nomineque pulchritudinis, carentibus. Adiungit autem hic, quod penè idem valet: nam inquit. inde intelligi debere nullam animantem penitus omni que ex parte pusillam, pulchram esse posse: cuius dicti statim causam affert: ait enim Confunditur enim spectatio, quae penè tempore insensibili fit. Significant verò haec verba, nos cum spectamus rem illam adeo minutam, voluptatem eam inde percipere non posse, quae capitur ex aspectu rerum formosarum: res enim pulchrae nos oblectant, quia debiro spatio temporis seorsum partes ipsarum cernimus. illic autem id non contingit, quia ob breuitatem eius corporis spectatio permiscetur, confunditurque, cum, si omnino momento temporis non fiat: temporeque, quod sentiri non possit, propè tamen ad id accedit, ut dici vere possit tempore, quod non sensu percipiatur, fieri: Vnde distingui non potest spectatio huius & illius partis: ut eodem etiam pacto voluptas, quae inde duceretur, non potest degustari. Addit autem, contrarium quoque huius importunum esse ostendere volens, Neque penitus & vndique magnum. ipse iuncto verbo hoc ipsum expressit, quo significatur quippiam, quod modum non seruet in magnitudine corporis, sed vastum immensumque sit: ut supra etiam fecerat in notando eo, quod praeter modum exiguum foret: id enim quoque verbum iunctum est. Vitium verò huius declarare volens, inquit, Non enim simul spectatio fit. Cum autem non simul, neque eodem tempore fiat, sed frangatur ac dissipetur animaduersio illa, non colligitur inde plena integraque voluptas: res enim illae solidam voluptatem gignunt, quae totas confertasque se nobis effundunt, non interruptas: hoc enim significauit, cum declarato iam, quod minime fieret: valde opportuno, necessarioque gignendae voluptati, docuit quid illic contingeret, aptum ipsi corrumpendae ac perdendae: ait enim. Sed abit peritque spectantibus, quod vnū ac totum ex spectatione nasci debuit: vnum enim & totum est quod gignit voluptatem: id autem illic non est, quia animaduersio illa & spectatio vna totaque esse definit ob immodicam magnitudinem eius corporis, quod spectat: partes enim ita remotae sunt, ut simul aspici nequeant, nec vnus corporis esse intelligantur. Nullo autem modo arbitror hic valere θεωρεῖαν, ut quidam reddidit, speculationem contemplationemque animi, sed oculorum animaduersionem, spectationemque: θεωρεῖα enim quoque apud bonos auctores hoc significat. vnde φιλοθέοροι vocati sunt, qui cupidi sunt spectandi, & eo studio incitati longinquas terras peragunt. Nec est quod quisquam dicat hoc sensu ab ipso acceptam speculationem, cum infra aperte, quod est ἐκ τῆς θεωρεῖας interpretetur è contemplantium consideratione. Exemplo verò monstrare

strare voluit Aristoteles, ficto ab ipso, immensam hanc vastamq; magnitudinem, & inquit. Ceu si decem milium stadiorum sit animal: quomodo enim si tam amplum spatium loci membris suis occupet animal aliquod, vno tempore totum spectari possit? intelligiq; partes eius sibi conuenire? Quod autem nunc sequitur est ἀρχή, redditioq; illius ἐπέ: non simpliciter tamen prolata: sed repetens superiorem similitudinem: declaransq; quod illic contingit, idem etiam in fabulis coagmentationibusq; rerum vsu uenire. Nec debet aliquis dubitare an hæc redditio sit, quia initio ipsius ὅς τε positum est, non ἀρχή, ut plerunque fit, ea parte manet. alie nanque inueniuntur & ipsæ ab eadem particula ἐπέ ἀρχή, quæ initio consequentis ὅς τε habent, ut quædam infra non longè ab hoc loco. Nam δὲ eandem penè vim habet, quam ἀρχή haberet: officiumq; demum & quod prætermitti non deceat, significat. Sed hoc quoque scrupulo euulso, inquit. Quare oportet quemadmodum in corporibus & in animalibus, habere quidem magnitudinem: hanc autem facile circumspici posse: hæc enim est similis explicatio, declaratioq;, quomodo se res illic, remota ab omni vitio, habere debeat: cum supra tantum contraria ipsius vitia ostendisset. Quod autem demonstrare ipsi propositum fuit, est, quod statim his verbis exponitur. Sic & in fabulis, habere quidem longitudinem: hanc autem facile memoria teneri posse: quod enim, iustam mensuram habens, laude dignum est in spectationibus, oculorumq; animaduersionibus, id facile oculis percipitur. In fabulis verò iusta ipsarum longitudo nullo negotio memoria comprehenditur: longitudo enim in fabulis respondet magnitudini corporum & animantium, apposite nanque locutus est, mutauitq; rectè nomen: fabula enim ut epistola, longa vocatur: animans verò & res, magna: nam rem etiam supra, cuius imitatio sit tragœdia, oportere magnitudinem aliquam, non longitudinem habere dixit. Εὐσωπίον, quo iuncto verbo significauit modicam magnitudinem, & quæ sine labore vllò vndiq; aspicitur, vsurpauit quoque in viij. libro πολιτικῶν, vbi, ut potuit, monstrauit, qui terminus sit maximæ populi multitudinis, inquit enim ἡ μέγιστη τοῦ πλήθους ὁρμή. Sed infra etiam hoc ipso in libro, vbi Homerum in cælum fert: docetq; in quam culpam casurus fuisset, si vniuersum bellum Troianum scripisset: his enim verbis vsus est. λίσσιν ἄνδρα μέγιστον, καὶ οὐκ ὀκνησάτωσαν ἐμελάσσειν. Animaduertendum autem accuratè, quid valeat apud Aristotelem σάματα: cum inquit καὶ τῶν ζώων, ipse sane arbitror hoc nomine ipsum intellexisse res sensu carentes, quæ tamen corpus habeant: nam animalia quoque corpus habent, cum tamen adiungat καὶ τῶν ζώων. Hoc igitur illa distinguuntur ab animalibus, quod ab sensu & animo vacua sunt: ut supra enim dixerat. καὶ ζῶον καὶ ἄπικρον πρᾶγμα: ita nunc ipsum, ordine tantum immutato, puto dixisse τῶν ζώων καὶ τῶν σωματίων καὶ τῶν ζώων: ut idem hic σάμα valeat, quod supra valuit πρᾶγμα: illic enim quoque arbitror intelligi oportere, rem corpore præditam, ceu domum, arborem, nauim, & non omnem rem: vocantur enim quoque à Græcis πρᾶγματα, res sine corpore, & quæ animo tantum percipiuntur. Quod in extremo huius partis excusi omnes libri habebant τοῦ μήκους, locum hic non habet: culpaq; alicuius librarij commissum fuerat. Quare id deleui, repetitum sine causa. Sed ab exemplaribus etiam antiquis illud abest. Paccius quodque id omisit, secutus fidem veterum librorum. Necdum autem sententiam adiuuet, potius illam corrumpit: si coherere illic vllò pacto potest: sententia enim ita plana perfecta est. τοῦτο δὲ, scilicet τὸ μήκος, ἀμνημονεύοντων εἶναι, id est longitudinem, quam habere fabulas oportere docuerat, nullo negotio in memoria firmam retineri: huiuscemodi enim est, quæ iusta est, ac debitam mensuram habet. Vox igitur illa iterum quocunq; modo declinata, hic aliena importunaq; est.

Τοῦ δὲ μήκους ὅρος, πρὸς μὲν τὸ ἀγωνία, καὶ πλὴν αἰθρῶν, οὐ πλὴν τέχνης εἶναι: εἰ γὰρ εἶδει ἐκαστὸν παραγράφως ἀγωνίζεσθαι, πρὸς κλεψιδράσιν δὲ ἀγωνίζονται. ὡσπὲρ ποτὲ καὶ ἄλλοτε φασίν: ὁ δὲ καὶ αὐτὴν πλὴν φύσιν τῆς περιγίγματος ὅρος, αἰ μὲν ὁ μέγιστον, μέγιστον δὲ σωδύλος εἶναι, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ μέγιστον.

Longitudinis

Longitudinis autem terminus ad contentiones & sensum, non artis est. Si enim centum tragœdias oportuisset contendere, ad clepsydram utiq; contendissent: quemadmodum quondam & alijs temporibus affirmant. Terminus autem rei ex ipsius natura, semper quidem qui maior est, dummodo maneat intra eos fines, ut vnà totus perspicuus sit, pulchrior est, quod ad magnitudinem pertinet.

Cum supra de tragœdiæ longitudine disputasset: eamq; moderatam, ac iustam esse oportere declarasset, ea ratione qua cognitum est, id est damnata ipsius nimia breuitate, & eodem pacto immoderata eiusdem prolixitate improbata: nec tamen certos eius terminos ostendisset: videretq; desiderari hoc ab aliquo non sine causa posse, rem ipsam distinguit, de qua quæstio nasci poterat: atque inquit oportere prius hoc statui ab ipso, quomodo tragœdiam intelligat, vtrum, ut natura illius perfecta requirit, an ut homines sua quædam commoda secuti, illam esse iubent. Nam inquit. Terminus longitudinis ad contentiones & sensum relatus, non est artis, id est ars & vera ratio huius rei, si res eò refertur, cogitaturq;, oportere illam in scena ab histrionibus recitari, & ab his, qui in theatro sedent spectari, non potest terminos figere longitudinis: fortasse enim, quod ipsa verum rectumq; esse sensisset, non probaretur spectatoribus, qui negotiis sæpè distinentur: nec histriones, qui & ipsi alias fabulas agere debent, huic longiori recitandæ tempus haberent. Ἀγωνία appellat, ut supra fecerat, studia certaminaq; illa histrionum, cum toto animo & corpore in persona aliqua agenda, gestibusq; ipsius exprimentis, occupati sunt: ipsi enim quoque actores histrionesq; ἀγωνιστὰ vocati sunt. Nec poëta ipsi, ut quidam acceperunt, intelligendi sunt certare ad clepsydram: nec certamen & contentio est inter illos, ut quæ fuerit præstantior tragœdia, vincat, sed histriones, ut dixi, certare dicuntur, cum totis viribus & animi & corporis nituntur munus suum implere: vel potius aduersarios superare. Vnde etiam illi, quibus hoc obtigisset, dicebantur vincere, quod significauit etiam Aristoteles in iij. libro de moribus ad Nicomachum, vbi distinguit voluntatem ab electione: docetq; non omnino vnum idemq; esse. inquit enim. οἷον ὑποκριτῶν τινὰ νικᾶν ἢ ἀθλητῶν. Ἀγωνία verò Græcis est idem, quod Latinis agere: agere autem est histrionum & actorum ipsorum, non poëtarum. Sensum autem (ut opinor) addidit, quia tragœdiæ spectantur in theatro. Rationem verò statim huius rei reddit, id est quod nemo hoc ab arte iure optimo postulare potest: nec ipse sui muneris esse putat hoc definire. Si enim (inquit) centum tragœdias oportuisset recitari, ad clepsydram eas recitassent, quæ sunt mensuræ certæ temporis ex aqua. Valet autem hoc (ut puto) ad demonstrandum totum hoc positum esse in voluntate & arbitrio eorum, apud quos fabulæ recitantur: si enim commodum ipsis sit vna auditione, vnaq; die magnum numerum tragœdiarum, & eum quidem definitum, agi, necesse esset adhibere clepsydram, quæ tempus singulis agendis aptum definirent. quod tempus definitum, singulisq; statutum, cum transisset, subito finis imponeretur studio histrionum: intelligereturq; vna fabula absoluta. Omnis igitur res magis apta est huic rei statuendæ, quàm ars, si spectatur voluntas eorum, qui suis ex commodis aliquid variare, vel multum potius immutare possunt. Addit autem, aliàs hoc etiam factitatum fuisse. Cum tamen hoc ipse nunquam vidisset: nam superiore ætate mos hic inualuerat, citat testem communem famam, consensumq; multorum, qui hoc affirmabant. Ut autem personæ incertæ sunt, ita etiã tempus indefinitum: quasi enim ita loquitur. Ut constanti fama fertur, nescio quo alio tempore factum esse. Neque tamen existimandum est moris vnquam fuisse, ut centum tragœdiæ simul recitarentur, neque hoc valent hæc verba: quis enim non intelligit hanc exuperantiam orationis esse: sed fuisse tempus, quo clepsydra huic rei adhiberetur, ut Cicero docet in Bruto factum esse, quum ob multitudinem causarum, quæ lege Pompeia in foro agerentur, agendi tempus ternis horis ad dicendum

H dum

dum datis, definitum esset: quod instrumento eodem ut suspicari licet, notaretur: Nam quantopere numerus hic super et veritatem illius rei: dicatq; , quod effici nullo modo potest, perspicitur, quia consuetudo erat, ut videor mihi legisse, tres tragœdias tantum, satyramq; vnam eadem die in theatro recitari. Hoc igitur in incerto relicto, declarat, ut potest, terminum naturalem huius rei, quiq; , si attendatur veritas ipsa, scriptis legibus multitudinis, merito probari debeat. illum autem inquit semper maiorem latioremq; , meliorem pulchrioremq; esse, dummodo contineat se intra id spatium, ut cerni simul possit principium ac finis fabulæ. Cum enim supra inquit. ὁ δὲ τοῦ μήκους ὅρος, non terminum tantum intellexit, qui extremum fabulæ indicaret, atque vltimum, verum etiam qui initium: terminus enim longitudinis est, qui claudit ipsam utraque ex parte. Nisi potius aliquis putet ualere hic ὅρον formam & regulam quandam, ut usus est hoc verbo in iij. libro πολιτικῶν, quum inquit. τοῦ δὲ τοῦ μέγιστου δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας ὅρος, ὅταν εὐδένχηται λέγειν τῶν αὐτῶν πολιτικῶν δημοκρατίας καὶ ὀλιγαρχίας. Nam quod in extremo positum est, Quod ad magnitudinem facit, hanc uim habet: posset enim in qua hoc boni esset: quæq; præceptum hoc seruasset, alia parte peccare: quare non esset digna fabula, quæ omnino laudaretur, sed illo tantum nomine honorem consequeretur.

Ὡς δὲ ἀπλῶς διορίζονται εἶπεν, ἐν ὅσῳ μέγεθος κατὰ τὸ εἶδος ἢ τὴν ἀναγκαστικῶν, ἐφεξῆς γινομένων συμβαίνει εἰς δυστυχίαν ἐκ δυστυχίας: ἢ ἐξ δυστυχίας εἰς δυστυχίαν μεταβάλλειν, ἰκανὸς ὅρος ὅτι τὸ μέγεθος.

Ut autem simpliciter, re definita, dicamus, in quanta magnitudine secundum verisimile, vel necessarium, deinceps nascentibus rebus, contingit in res secundas ex aduersis, vel ex rebus secundis in aduersas mutari, idoneus terminus est magnitudinis.

Cum intelligeret se nihil certi de longitudine tragœdiæ statuiffe. quod tamen vitio potius ipsius rei, quam sua culpa factum erat: nec posse illo modo explere desiderium eorum, qui aliquid exquisitius in hac re discere cupiunt: nimis enim obscurum & incertum videbatur dixisse, quo longior fabula fuerit, eo pulchriorem fore, quod ad magnitudinem pertinet, vitata tantum prolixitate illa, cuius extrema simul, vnoq; tempore spectari non possint, rursus de eo explanatus agit, adhibita cura illa in termino statuendo, quæ maxima adhiberi potest: hoc enim arbitror significare, quod pollicetur se traditurum, hac re præscripta & definita, id est διορίζονται: de se nanque ut de pluribus loquitur. Illud vero ὡς ἀπλῶς εἶπεν, non declarat eum generatim communiterq; velle nunc de hoc agere, cum superiore descriptione docuerit tantum, quæ melior sit, ac præstet hac parte aliis: sed valet (nisi fallor) ut simpliciter ac crasso quodam modo agamus: nihil enim certi tradi de hoc potest, nec fines ipsi magnitudinis queunt digito monstrari. Exempli causa. Non potest dici fabula mille & quingentis versibus absolui debet, aut alio quopiam huiuscemodi numero includi: quod enim huic argumento præclare conueniret, alij nullo modo quadraret. Hoc autem verum esse perspicitur, quia infra vocauit finem terminumq; , quem noua hac ratione præfixit, ἰκανόν, id est si non accuratum omnino, exquisitumq; , qui tamen non incommode rem explicet: ac satisfacere animo cuiusq; debeat. Terminus igitur hic, definitioq; , magnitudinis tragœdiæ, est in quanta magnitudine secundum verisimile aut necessarium, deinceps nascentibus rebus, contingit in res bonas ex malis: vel contra ex rebus bonis in malas immutari. significat autem spatium temporis, quod complectitur tragœdia, idoneum & accommodatum fore, si tantum fuerit, ut aptè in eo commutatio illa ingens fortunarum fieri possit: cum res, quæ in ea aguntur, seruato ordine fiant, ut necesse fuit, vel verisimile illas factas esse: si nanque tragœdia fingeretur antea exitum habuisse, quam tempus patiat, quo illæ res effici potuere, peccatum in ea non mediocriter esset.

Secundum

Secundum verisimile autem inquit, aut necessarium, quia ordo rerum, quæ inducuntur in tragœdia, aut verisimile aut necessarium sequi debet: nam quod nascitur ex antecedente re, oportet aut necessario nasci, ut aliter fieri non potuerit: aut verisimiliter, ut plerumque id eo modo se habere contingat: nihil enim in fabula non altero vtro horum modorum fieri debet: nec quicquam illic gestum fingendum est temere & præter rationem.

Μύθος δ' ὅτιν εἰς, οὐχ ὡς πρὸς τὸν οἶον τῶν, εἰάν ποτε εἶα ἢ: πολλαὶ γὰρ καὶ ἄπειρα τῶν γίνεσθαι συμβαίνει, ἐξ ὧν οἰών οὐδέν ἐστιν εἰ: οὕτω δὲ καὶ περὶ εἰς οἶος πολλαὶ εἰσιν, ἐξ ὧν μία οὐδεμία γίνεσθαι περὶ εἰς.

Fabula autem est vna, non, quemadmodum non nulli arbitrantur, si circa vnum fuerit: multa enim & infinita genere contingunt, ex quibus non nullis nihil est vnum. Sic autem & actiones vnius multæ sunt, ex quibus vna nulla fit actio.

Cum studiosè differuisset de longitudine tragœdiæ, nunc docet, quomodo fabula vna verè vocari debeat: in hoc enim quoque error aliquis nasci poterat, qui error poëta turpem notam inureret. Vnde statim peccatum quorundam refellit, qui perperam de vnitae fabulæ sentiebant: quare maiorem ad huc causam habuit de hac re præcipiendi. Antequam autem doceat, quomodo res accipi debeat, ostendit rationem, qua illi utebantur, prauam esse, & minime probari oportere. inquit igitur. Fabula autem est vna, non (quemadmodum non nulli arbitrantur) si circa vnum hominem fuerit. illi igitur falsò putabant poëtam eum scribere vnam fabulam, qui ab vna persona non discederet, sed in ea semper maneret: quamuis quæcunque in omni vita is fecisset diuersis temporibus: variosq; ipsius casus, nulla re inter se coherentes, versibus complecteretur: utebanturq; hac tanquam regula quadam certa. Damnao igitur iudicio ipsorum, prauam esse docet, fallacemq; normam: & in improbanda illa vitur argumento à simili: quod enim in his, quæ accidunt, euenit, idem etiam affirmat euenire in humanis actionibus. Quin autem varia magnopere, & inter se multum dissimilia, alicui contingant, dubitari non videtur posse: læpèq; hoc ita se habere in vita hominum, nullo negotio animaduertitur. Vitur igitur ipso tanquam certo & explorato: multa inquam, vel infinita potius contingere hominibus: quorum non nulla huiuscemodi sunt, ut ex ipsis vnum confici nullo pacto possit, quia sint adeo diiuncta & separata, ut simul componi nequeant: concedere enim videtur euentus etiam quosdam redigi in vnum corpus posse: hoc enim significat illud, quod inquit, ἐξ ὧν οἰών: neque enim hoc cōmune omnium euentuum, perpetuumq; esse vult, sed peculiare quorundam tantum. Explicato autem simili, inquit. Sic & actiones vnius multæ sunt, ex quibus vna nulla fit actio. Non erat autem tam planum hoc in humanis factis, ut in his, quæ contingunt hominibus: quis enim nescit quanta sit temeritas fortunæ? Quare id, quod firmiter credi voluit, similitudine earum rerum confirmauit. est autem fabula, ut ipse multis in locis testatur, imitatio actionis: aut si plures ipsæ sint, ex quibus tamen commode, de quo hic præcipit, vna fieri possit. Videndum igitur an is, quem docui, sensus sit: ducatq; ipse argumentum ab his, quæ contingunt certæ alicui personæ, aut genti, non communiter autem, aut generatim, id est in vita hominum: non enim puto auctorem, ut hoc quoque non taceam, intelligere res naturales, & quæ in vniuerso fiunt, sed facta hominum: neque enim perspicio quæ similitudo inter ipsas sit: nec quam fidem acquirere possint exitus rerum naturalium euentui humanorum factorum: ut quod illic contingit, hic etiam vsu venire, credi statim à nobis debeat. Quamuis autem enumerari non possint, tot sunt, quæ contingunt mortalibus: tamen contingit alicui, ut nunc repente diues fiat: & non multo post patrimonium amittat: aliàs ut incidat in latrones: quandoq; ut graui morbo tenetur: nunc vero ut è magno periculo nulla sua industria incolumis euadat: plurimaq; hu-

H ij iuscemodi,

iuscemodi, quæ facile cuilibet in mentem venire possunt. Quod igitur in ijs euentibus fit, ut quamuis ex quibusdam ipsorum tanquam vnum corpus conflare possit, alij tamen componi nullo modo queant. idem etiam in actionibus hominum vsu venire tradit, ut non nullæ ipsarum ita discrepantes sint, ut ex ipsis nullo pacto vna actio, ad quam ceteræ referantur, coagmentari possit: & tamen cunctæ illæ ab vno fluxerunt. Quare non omnia, quæ ab vno gesta sunt, vna fabula contineri debent. Quod autem, cum multa esse dixisset, quæ accidunt, Et infinita addidit, idem augere voluit, vel potius propius ad naturam eius rei accedere: tam diuersæ enim sunt formæ humanorum casuum: totq; illi numero sunt, si numero comprehendi possunt, ut verius ita de illis sermo haberi debeat. Perturbat tamé me magnopere, quod additum est τῶν γένεσι: passim enim in omnibus libris legitur καὶ ἀπὲρ τῶν γένεσι: neque enim uideo quomodo aliquid esse possit infinitum genere: nec arbitror vnquam philosophum hoc protulisse: idem nanque, vel diuersum genere ipse dicere consuevit. Ne autem aliquid omitam, quod adiuuare hunc locum possit, veritus quandoq; sum, ne mendum hic aliquod sit: legiq; debeat τῶν γένεσι: quomodo sanè supra in explicando sensu accepi.

Διὸ πάντες εὐνοῦσιν ἄμαρτάνειν, ὅσοι τῶν ποιητῶν ἠρακλεΐδᾶ καὶ θεσπίδᾶ καὶ τὰ τοιαῦτα ποιήματα πεποιήκασιν. οἷόν τε γὰρ, ἐπεὶ εἰς ἑὸν ἠρακλεΐδᾶ καὶ εἰς τὸν θεσπίδᾶ μὴδὸν εἶναι προσήκειν.

Quare omnes videntur peccare, quicumque poetarum Heracleidem, & Theseidem, & huiuscemodi poemata fecerunt: putant enim, quia vnus erat Hercules, vnam & fabulam esse oportere.

Cum iam vitium huius rei ostendisset: seduloq; confutasset sententiam quorundam, qui putabant eum, qui ab vna persona non discessisset, quamuis omnes ipsius res gestas in omni vita complexus esset, vnam fabulam scripsisse, videri inde inquit, peccasse omnes poetas, qui composuerunt Heracleidem, Theseidem, & cetera huiuscemodi poemata, qui hoc non cognouerint: ac falsum iudicium superiorum illorum secuti fuerint. Videri autem omnes errare, inquit, & non omnino cunctos in hoc lapsos esse: quia è numero magno eorum aliqui fortasse extiterant, qui culpam huius rei viderant, & ipsam sedulo declinarant: neque enim ita loquitur ac rem in ambiguo relinquit, quia dubitari posse putet, an qui id commiserunt, peccarint: certè enim, si id quod supra confutatum est, verè improbatum est, illi, qui prauæ ei regulæ assensu fuerant, peccauerunt, ac libere reprehendi poterant. Opinione autem eorum quoque poetarum, rationemq;, quam secuti fuerant, conuellit: illi enim arbitrabantur, quia vnus Hercules, vel Theseus vel Achilles fuerat, à quibus illi inscripserant sua poemata, argumentum etiam illud, quod contineret omnia Herculis, vel Thesei, vel Achillis facta, vnam fabulam haberi debere: tanquam vnitas fabularum à persona caperetur, non à rebus, quæ sunt membra partesq; vnus amplioris actionis. Decipiebantur igitur illi aliquo modo indicibus suorum poematum. Aut igitur hoc valet, quod auctor inquit εἷς καὶ τῶν μύθων εἶναι προσήκειν: aut suas esse partes, decereq;, non parti ipsius illius facta, pluraq; inde poemata conficere: sed cuncta vno, eodemq; opere completi, ut fecerunt: cui sententiæ magis conuenit notio huius verbi προσήκειν, & præterea quod infra de Homero exponitur: Nam quomodo non nulli accipere, nullo modo (nisi fallor) quadrat: ut crediderint, actionis vnus esse quod vna sit: contra enim illi à persona ad rem transiere: Nec tamen existimare debemus omnes poetas, qui à persona aliqua illustri inscribunt sua opera, affines necessario esse huic culpæ: neque enim hoc dicit Aristoteles: potest enim aliquis è multis claris eorum factis vnum aliquod eligere, atque illud adhibita diligentia, inculcatisq; eo pluribus elegantibus narrationibus, exornare: ac sine culpa tunc à persona illa poema suum vocare: quod statim fecisse Homerum, summa cum ipsius laude, prædicat. Qui tamen & ipse sicut illi, à persona vel oppi-

dò præclara duo sua opera appellarat. Animaduertendum autem Statium in eandem culpam lapsum, in quam inciderant illi, quos insinuat Aristoteles: in opere enim, quod inchoatum reliquit, Achilleidemq; inscripsit, profitemur se persecuturum omnia facta illius viri: atque ea etiam, quæ omisit Homerus. Vnde orditur eâ poësin ab illo tempore, quo Thetis Achillem asportauit in Scyrum, ne ad bellum Troianum vnà cum reliquis delectis iuuenibus duceretur: ac finxit ipsum virginem esse. In quanto verò animi errore ipse versatus sit, qui laudi sibi duxerit fore, quod inscitiam ipsius arguebat, facile intelligitur. Et quòd igitur se remouet ab optimo poëta, cum quo errare etiam gloriosum erat, reprehensione dignus est: & quòd præceptum eruditissimi scriptoris neglexit, si hoc vnquam ab eo scriptum esse cognouerat, quod vix puto. Hæc igitur initio statim illius carminis cecinit. quanquam acta viri multum inclyta cantu Mæonio, sed plura vacant: nos ire per omnem (Sic amor est) heroa velis, Scyroq; latentem Dulichia proferre tuba, & quæ sequuntur.

Ὁ δὲ Ὀμηρος ἴσασθαι καὶ τὰ ἄλλα διαφέρει, καὶ τὸ τ' εἶκοι καλῶς ἰδεῖν: ἢ τοὶ διὰ τέχνῃ, ἢ διὰ φύσιν: Ὁ δὲ Ὀμηρος γὰρ ποιῶν οὐκ ἐποίησεν ἅπαντα, ὅσα αὐτῷ πῶσι βίη. οἷον πηληγέωαι μὲν ἐν τῷ Πάριναος ᾠ: μαντιῶαι δὲ προσωπίδᾶσαι ἐν τῷ ἀγέρμῳ. ὧν οὐδὲν διατῆρου γενομένου, ἀναγκαῖον ἔδει, ἢ εἶκος βάτῆρον γενέσθαι: ἀλλὰ πῶσι μίαν ποιεῖν, οἷον λέγειν πῶσι Ὀδύσειαν, σιωπῆσαι. ὁμοίως δὲ καὶ πῶσι Ἰλιάδα.

Homerus autem, quemadmodum & ceteris rebus antecellit, & hoc videtur pulchrè vidisse, siue propter artem, siue propter naturam. Odysseam enim faciens, non complexus est carmine illo omnia, quæcunq; ipsi contigere. Ceu vulnus accepisse in Parnasso: simulasseq; insanire in coitione exercitus: Quorum nullum altero facto, necessarium erat: vel verisimile alterum factum esse. Verum circa vnam actionem, qualem dicimus Odysseam, mansit: eodem pacto & Iliadem.

Homerum declinasse scopulum illum narrat, ad quem ceteri offenderint: eumq; solum vitium illius rei præclare cognosse, vnde ipsum celebrat. Cum autem solus viderit, quod reliquos omnes fefellerat: idq; fieri potuerit aut auxilio artis, quod eximium quandam doctorem nactus fuerit, qui ipsi sedulo præceperit, quæ in eo mutere obeundo seruare deberet: aut naturæ quadam diuinitate, secum dubitat, vtri eorum acceptum id referri debeat. ipsum certe in hoc vicisse ceteros poetas, ut in alijs omnibus bonis, affirmat: totamq; rem diligenter exponit: Cum enim (inquit) scriberet Odysseam: pangeretq; id carmen, quod ab Vlyssæ, quem Græci Odyssæa vocant, Ὀδύσειαν appellatum est, ut Theseis à Theseo vocata, non cecinit, neque carmine illo celebrauit omnia, quæcunq; ipsi Vlyssi vsu uenerant. Verum autem hoc esse ostendere volens: relicta inquam non pauca esse ab Homero, quæ Vlyssi antea ætate contigerant, duorum meminit: vnus, cum ille in Parnasso monte dum venaretur ab apro vulneratus est: alterius, cum ad bellum Troianum proficisci nolens, dum coirent principes Græcarum copiarum, vniuersusq; exercitus certo in loco cogeretur, finxit insaniam, hac ratione liberaturus se, ut sperabat, illis periculis ac malis: hoc ipsum enim valet ἀγέρμης: cuius nominis etiam ratio aperta est: ab ἀγέρω enim ductum est, quod significat cogo. Herodotus in Polymnia vocauit ἐπαγέρωσι: hæc enim ipsius verba sunt. καὶ Ἐξέτης τὸν στρατὸν οὕτω ἐπαγέρωσι ποίεσται. Euripides in Hecuba, eandem, quam hic Aristoteles coitionem intelligens, appellauit ἀθροισιν. Ut militum autem, ita etiam aliarum personarum dicitur aliquando ἀγέρμης. vnde apud Pollucem est ἐμπέρον ἀγέρμης. Coitionem vero hanc & ἀγέρμης, de quo hic Aristoteles, intellexit vetus poëta in carmine, quo vituperatur Vlysses: illud

autem est apud Ciceronem in iij. de officiis. Furere assimulavit: ne coiret institit. Quod ni Palamedis perspicax prudentia: & quæ sequitur. Quod adiungit Aristoteles declarat, quod paulo supra in posteriore explicatione fabulæ longitudinis dixerat: Magnitudinem illam esse iustam, in qua cum res gerantur, ut uerisimile erat illas geri debere, aut necessarium, contingit id fieri, quod exponit: hic enim contra inquit: neutrum eorum huiuscemodi esse, ut altero facto ipsum consequi debuerit aut necessario, aut uerisimiliter. intelligitur enim inde hæc membra non esse eiusdem corporis: sed partes diuersarum actionum. Quare multum uidit Homerus, qui in una actione exponenda illa reliquit: sequitur enim apud auctorem, cum iam ostendisset Homerum prudenter uitasse hæc culpam. Verum quæ circa unam actionem, qualem uocamus Odysseam, constituit: Quæ circa unam autem actionem coagmentasse, inquit Homerum, non unam tantum actionem composuisse, quia poetam sæpe digressum esse, diuertisseq; aliquantum à proposito, sciebat: ita tamen, ut aptæ essent ab ea actione digressiones illæ, ac quasi minutæ quædam partes illius grandioris actionis. Quare uerè dici potest ipsum complexum fuisse, quæ circa illam actionem. Idem etiam ualet quod supra dixit, πῶς οὐκ: non nulli enim arbitrabantur hoc tantum seruare debere poetam, ut circa unam personam uersaretur, qui unam fabulam conficere uellet, ac quamuis cuncta ipsius facta complexus esset, non tamè hoc vim habiturum illius fabulæ unitatem corrumpendi. Sed etiam in iij. de arte dicendi, cum tamen de studio hoc, institutisq; poetarum disserteret, materiam & personas ostendere uolens, hac ipsa ratione significauit: inquit enim. πλεον ἔστιν ἐξέσκει πῶς αὐτὸς πῶς οὐκ οἱ λόγῳ. Animaduertendum etiam, cur non dixerit. ἡ λέξις οὐκ ὀνόμασι, ut loqui uidebatur debuisse, certam rem definitamq; ostendens. sed οἶον, quod quale ualeat, & omnem rem significat qualitate illa ornatam. An ita locutus est, quia actio ea uariari aliqua parte potuit: & tamen Odysseæ nomen retinere: ut non tantum dignam fuisse, quæ ita uocaretur talem, qualem finxit ipsam Homerum, sed talem etiam qualem alius poeta eandem conformasset, hoc pacto declarare uoluerit. Huc etiam fortasse pertinet, quod in quibusdam libris immutata non nihil scriptura est, legiturq; illic optandi modo λέξις. Eodem quoque pacto locutus est in iij. de arte dicendi, quo loco tradit non debere se in illo libro accuratè agere de omni locutione. sed de illa duntaxat, quæ utilis est accommodataq; oratori. cum de illa testetur se disseruisse in hac sua scriptione de poetica: inquit enim. Αἴτιον πῶς τοιαύτης οἶον λέξις, quod etiam testimonium ualet ad confirmandum indicandi modo hic λέξις legi debere. Adiungit autem Aristoteles simili ratione Homerum se gessisse in altero argumento: neque tamen accurate hic rem explicat, ut supra fecerat, intelligere uerò debemus ipsum, cum scriberet Iliadem, complexum non fuisse cuncta, quæ in eo bello, quod gestum est apud Ilium, contingere: Nam quod ad uerba ipsa auctoris facit. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν Ἰλιάδων, pēdet à superiore illo. Ὀδυσσεὺς ἔστι ποιῶν: ut quemadmodum illic ποιῶν Ὀδυσσεὺς, ita hic quoque Ἰλιάδων ποιῶν intelligere debeamus: cum illud ποιῶν commune sit, & huic quoque parti seruiat.

Χρὴ οὖν, καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων μιμητικῶν ἢ μιᾶς μίμησις οἶος ἐστίν, οὐτῶς καὶ τὸν μῦθον, ἐπεὶ ποιεῖται μίμησις ἐστὶ, μιᾶς τε εἶναι, καὶ ταύτης ὅλης, καὶ τὰ μὲν ὅρη σιωπεῖσθαι τῶν ποιεῖσθαι ὅπως, ὥστε μεταπιθεμένου τοῦ μέρους, ἢ ἀφαιρουμένου, διαφθεῖσθαι, καὶ κινεῖσθαι ὅλον: ὃ ἔστι πρὸς ὃν ἢ μὴ πρὸς ὃν μὴ δὲν ποιῶν ἐπίδηλον, οὐδὲ μέρος ἕτερόν ἐστι.

Oportet igitur, quemadmodum in alijs imitatricibus una imitatio unius est: sic & fabulam, quia actionis imitatio est, uniusq; esse & huius totius: & partes rerum constare sic ut transposita aliqua parte, vel dempta, diuersum reddatur vel moueatur omne: quod enim cum adest vel non adest, nihil facit apparentis, neque pars hoc est.

Hæc

Hæc est tanquam conclusio quædam, qua colligit fabulam unam tantum actione, non plures complecti debere: quamuis autem res satis iam patefacta esset, in concludendo tamen quiddam adiungit, quod rem confirmat: fidemq; non paruam ei acquirit: docet enim cum id in alijs artibus, quæ in imitando studium omne suum ponunt, usu ueniat, oportere idem etiam in arte poetarum, quæ & ipsa imitatrix est, usu uenire: illic enim una imitatio dicitur, quæ unius tantum rei est, non plurium. Quare & hic unam fabulam, quia fabula facti imitatio est, unius facti esse, & huius sanè totius atque integri debet. A simili igitur argumentum ducit: intelligit uerò picturam: artemque fingendi è luto & simulachra ex omni materia fabricandi, cunctasq; demum alias huiuscemodi. Cum enim Parrhasius fictam simulatamq; insaniam Ulyssis pinxerit, quia illud unum factum fuit, pictura illa una imitatio est. Quod si eadem in tabula eundem ab apro vulneratum in Parnasso monte penicillo expressisset, duæ illæ imitationes fuissent. eadem igitur ratio fabularum est. Imitationem autem hic uocat opus imitatione expressum: quia nanque non plana omnino hic est oratio: neque enim quum dixisset in alijs imitatricibus, infra posuit, quod ipsi responderet, Ita in hac, putauit hoc à me esse notandum. Arbitror igitur intelligi debere artem poetarum, quæ & ipsa, ut illæ, imitatio quædam est. Quod uerò aut non appellauit ipsam nomine, aut non addidit, quod requiritur, puto satis ipsi fuisse μῦθον fabulamq; loco illius ponere: quum enim perspicuum sit, cuius artis fabula sit imitatio, existimauit uerè hoc neminem fallere posse: certumq; esse nota illa significari poeticam. Præcipit etiam aliud, quod in fabula constituenda diligenter seruandum sit: pertinet autè illud ad eius firmitatem, optimamq; partium texturam ostendendam: tradit enim oportere quoque partes rerum earum, quarum fabula est coagmentatio, ita inter se connexas esse: aliamq; ex alia pendere, ut immutata parte aliqua, ordineq; ipsius uariato: vel sublata illa, atque inde dempta, diuersum reddatur, moueaturq; totum. Cum uerò ratione aliqua, quod dixerat, confirmare uellet, priorem huius præcepti partem non probat, qua affirmarat requiri in bona rectaq; fabulæ constitutione, ut ordo partium immutatus uariet ac perturbet uniuersam fabulam, sed posteriorem tantum: qua docuerat, oportere etiam, ut si quid inde demptum sit, idem faceret, id est corrumpere ac contaminare fabulam: atque illam quidem à contrario probat: docet enim illud, quod cum alicubi adest aut non adest, præsentiam absentiamq; sui non demonstrat: nec aliquo modo se aut illic adesse, aut non adesse indicat, partem illius rei, cui aut hæret, aut à qua remotum est, haberi non debere. Ποιῶν ἐπίδηλον ualet, quod explicare uolui, aliquid scilicet perspicuum, & ut appareat, reddere. Vnde hic μῦθον ποιῶν ἐπίδηλον, si uera hæc lectio est, significat: ne minimam quidem in partem, ut id intelligi possit præstat, nec ulla re declarat aut præsentiam aut absentiam suam. Vidi enim librum calamo exaratum, in quo legitur, aliter interpunctis uerbis, & una præterea particulâ orationis addita, ὃ ἔστι πρὸς ὃν ἢ μὴ πρὸς ὃν, μῦθον ποιῶν, ἐπίδηλον ὡς εἶδεν μέρος τοῦ ὅλης εἶναι: quæ lectio irrepserit etiam in librum, qui Parisiis à Guil. Morelio non sine studio multo excusus est: sed utro modo legatur, non magni ad sententiam refert. Nam quod supra inquit μεταπιθεμένου τινὸς μέρους, usus est illic illo uerbo, quo etiam in quarto segmento πῶς ὀνόμασι usus fuit, cum affirmauit transposita nomina & uerba idem significare. Animaduertendum etiam in extrema hac parte dissentire scriptos libros ab excusis: in illis nanque, qui in meas manus uenerunt legitur. εἶδεν μέρος τῶν ὅλης εἶναι: sententia autem non ualde uariata: hic enim expressum est, quod in illa sine ullo labore intelligitur: illic enim quoque traditur eam, quæ falsò pars existimata fuerit, cum possit & adesse & abesse: nec tamen signum aliquod dare sui vel aditus vel abitus, non esse partem vli modo totius illius, cuius falsò putata est, existimandam. Nam in altero etiam pusillo discrimine parum momenti positum est ad sententiam variandam.

Φανερὸν δὲ ἐκ τῶν ἐρημιῶν, καὶ ὅτι οὐκ ἐστὶ τὰ γενόμενα λέγειν, εἶδος ποιητικῶν ἔργων ὅτιν: ἀλλ' οἷα δὴ γένοιτο, καὶ τὰ δυνατὰ κατὰ τὸ εἶκος, ἢ τὸ ἀναγκαῖον: ὃ ἔστι ἰσοεῖκος καὶ ὁ ποιητικῶν, οὐ τῶν ἢ ἔμμετρα λέγειν ἢ ἄμετρα, διαφθορῶν: εἶναι

H iij

ἡ δὲ τὰ Ἡροδοτοῦ εἰς μέτρα πέναι : καὶ οὐδὲν ἦτον δὴ εἰς ἰσορία ἕως μετὰ μέτρων, ἢ αἰὲν μέτρων : ἀλλὰ τούτῳ διαφέρει, τῷ δὲ μὲν, τὰ γενόμενα λέγειν : τὸν δὲ, οἷα δὴ γένοιτο.

Perpicuum autem ex dictis, & quod non ea, quæ facta sunt dicere, hoc poeta opus est, sed qualia vtiq; fieri debuerunt, & ea quæ effici possunt, secundum verisimile vel necessarium : historicus enim & poeta non eo, quod aut metris adhibitis, aut sine metris dicant, differunt : liceret enim Herodoti scripta in metra ponere : & nihilominus vtiq; historia quadam esset, si cum metro esset, quàm sine metris. Verum hoc discrepat, quia hic dicit ea, quæ facta sunt : hic autem, qualia fieri debuerunt.

Cum ostendisset, quomodo capi debeat fabula vna, confutato errore multorum, qui aliter hoc accipiebant. in illis autem non tantum erant, qui existimarent de scriptis poetarum, sed è numero etiam poetarum ipsorum non pauci : cumq; præcepisset non nihil, quod ad veram fabulæ constitutionem facit, de officio poetæ nunc disputat, & quid sequi debeat in argumento componendo tradit. Quamuis autem nunc huius rei præcipiendæ tempus venerit : eius tamen antea femina non nulla iacta a se fuisse docet, vt nullo negotio intelligi potuerit ex superioribus sententiis partes ipsius esse, non ea penitus quæ facta sunt. exponere : nec veritatem rerum gestarum attendere, sed cuiusmodi fieri debuerunt, ita ea facta dicere. Significat autem, ex iam dictis perspicuum hoc esse affirmans, quod præceperat supra, & nunc etiam breui tetigerat, poematis partes ita inter se connexas esse debere, vt posterior priorem sequatur aut necessario, aut saltem verisimiliter : quod non fit semper in iis, qui commemorant res factas : multa enim illic contingunt præter verisimile ac necessarium. Cum verò tradidisset iam illud ipsum, quod expressi dixissetq; , oportere poetam sequi ac pangere οἷα γένοιτο ; adiungit declarationis causa καὶ τὰ δῶκατα, καὶ τὰ τὸ εἶκος, ἢ τὸ ἀσχετῶν : quorum verborum hæc vis est. & dicere demum, quæ effici possunt, proposito sibi ante oculos verisimili, aut necessario, vt scilicet ea facta esse dicant, quæ fieri verisimile fuerit, aut quæ positus superioribus, necessitate quadam geri debuerint : quæ enim effici possunt verisimiliter, aut necessario in aliquo negotio, ea sunt quæ naturam eam habent, vt facta dicantur, qualia fieri debuere. Non igitur immutandam lectionem puto, ut quibusdam visum est, qui existimarunt, uerba hæc : καὶ τὰ δῶκατα abundare : illa enim constanter in omnibus calamo exaratis libris manserunt. Quare integra hac parte scriptura est. illic potius peccatū arbitror, quod γνόμενα in excusis legitur, cum videatur tempore immutato, & pro præfenti præterito facto, γνόμενα legendum : neque enim credidit vnquam aliquis poetæ officium esse, dicere carminibusq; suis celebrare, quæ fiunt : ut non defuerunt qui, quamuis falsò, crederent tamen illum res præteritas ac iam factas posse materiam sui operis sumere : & sanè infra, quo loco ponit discrimen inter poetam & historicum, cum idem ferè repetat, in omnibus libris rectè illo modo scriptum est. Probare autem uolens quod dixerat : non esse (inquam) munus poetæ appositè dicere res factas ac ueritatem illarum rerum sequi, ostendit si hoc fecerit, ipsum partes historici occupaturum esse, munusq; illi suum erepturum, cum verum discrimen inter poetam atque historicum hoc ipsum sit, quod eorum alter narrat res factas ut factæ sunt, cum fideq; se gerit : alter uerò ut fieri debuere, uarians euentum illarum : omniaq; ad id, quod oportuit, redigens. Antequàm tamen certum hoc discrimen, & quod nunquam fallit, tradat, tollit, nullumq; esse docet, illud, quo multi utebantur, in distinguendo poeta ab historico : id autem est, quod orationem aut certis mensuris illigatam, aut solutam, vacuamq; à uinculis pedum, ipsos separare putabant. Non tantum autem momenti ac ponderis in hoc esse significans inquit. Nihil uerare, quin aliquis Herodoti scripta in uersus certasq; mensuras redigat : quare si regula illa vera

la vera foret, amitteret tunc historici nomen Herodotus, ac poeta fieret : quod tamè non fit : non minus enim illa post, immutatione illa in se suscepta : numerisq; ornata, quàm prius illis destituta, historia est. Constat igitur hoc non esse, quo discrepat historicus à poeta : deceptosq; magnopere esse illos, qui ita crediderunt : quare discrimen illud uerum est, quod indicauit Aristoteles. Non debet igitur, quod alterius studij proprium est, improbè & cum damno etiam sui usurpari à poetis. Valet uero quod inquit. Non nullos existimasse uerū certumq; discrimen esse inter poetam & historicos, quod poetæ uterentur oratione metrica : historici uerò ipsa uacua à metris, quia uidebant hoc perpetuo illos seruare : valet inquam ad refellendam opinionem eorum, qui falsò putant extare genus quoddam poetices, quod utatur soluta oratione : idq; traditum supra ab hoc auctore fuisse arbitrantur : nam quin discrepēt in hoc etiam ab historicis, dubium non est, quamuis existat aliud firmitus discrimen, & quod magis naturam illarum rerum attingit : quod etiam non multo post auctor ipse testatur, qui inquit. ὅτι τὸν ποιητῶν μᾶλλον ἢ τὸν ἱστορῶν εἶναι δεῖ ποιητῶν, ἢ τῶν μετρῶν. Animaduertendum autem, quod ad elegantiam orationis facit, ut hic Aristoteles inquit εἰς μέτρα τιθεῖται, ita etiam Platonē in ij. de legibus dixisse λόγους φιλοῦς εἰς μέτρα τίθεσθαι, cuius loci sententia multo supra à me citata est.

Διὸ καὶ φιλοσοφώτερον καὶ σπουδαϊότερον ποιήσεις ἰσορία εἶναι : ἢ μὲν ἢ ποιήσεις μᾶλλον τὰ κατὰ δόλου : ἢ δ' ἰσορία τὰ κατὰ ἕκαστον λέγει. ἔστι δὲ κατὰ δόλου μὲν τῷ ποίῳ τὰ ποῖ ἅττα συμβαίνει λέγειν ἢ ποιεῖν κατὰ δ' εἶκος ἢ τὸ ἀναγκάσιον, οὗ συχάζετο ἢ ποιήσεις, ονόματα ἐπιπιδεμένη : τὰ δὲ κατὰ ἕκαστον, τὴν Ἀλκιβιάδης ἐπορεύθη, ἢ τὴν ἔπαθεν.

Quare & philosophum magis, & magis studiosum poesis, quàm historia est : poesis enim potius quæ in uniuersum : historia uerò, quæ singillatim sunt, dicit. est autem uniuersale quidem quali homini qualia contingit dicere aut facere secundum verisimile aut necessarium : quod propositum habet poesis, nomina imponens. Singulare autem, quid Alcibiades fecit, aut passus est.

Cum ostendisset poetæ munus esse, neglecta plerunq; ueritate rerum, cōmemorare illas vt fieri debuere, non vt factæ sunt, hinc elicit corollarij loco. poesim esse rē magis philosophā & magis studiosam grauemq; , quàm historiam. Philosopham autem rem intelligo, vt ipse accepit, qui neutro genere, secundaq; collatione, φιλοσοφώτερον inquit, in qua sapientiæ studiosus libenter versetur, & quæ digna sit materia studij ipsius : valet enim φιλόσοφον, quod inferioris ætatis homines, uersati in Latinis literis, philosophicum dixerunt, id est aptum & conueniens viro philosopho, ac studio bonarum artium. Apud Ciceronemq; in v. quæstione Tusculana illo modo scriptum est in melioribus exemplaribus. A quo non modo impulsus sumus ad philosophas scriptiones : & quæ sequuntur : non philosophicas, vt aliis etiam non nullis in locis. Nam quin ita à Græcis etiam capiatur hoc nomen dubitari non potest. Non vno tamen eiusdem auctoris exemplo contenti erimus : nam & in j. libro de moribus ad Eudemum inquit. φιλόσοφον ἢ τὸ τοιοῦτον πρὸς ἐκείνῳ μέθοδον. & in vij. de rep. λέγω δὲ δύο βίους, τὸν τε πολιτικόν, καὶ τὸν φιλόσοφον. Non igitur tantū homines dediti grauioribus subtilioribusq; literis, φιλόσοφοι appellantur, sed quæstiones etiam non nullæ : resq; dignæ animaduersione illorum, ita uocata sunt, vt priore exemplo patefactum : & uitæ etiam hominum, totæ occupatæ in quærenda ueritate rerum, ita uocata, quod posteriore intelligitur. σπουδαϊότερον igitur significat, maiore studio dignum : magisq; referunt omni uirtute ac laude. Rationem uerò eius reddens, inquit. Poesis enim potius, quæ in uniuersum : historia autem, quæ singillatim sunt, dicit. quibus uerbis putat, si rectè accepta illa sint, declarari : uerumque esse intelligi,

intelligi, quod dixit: Ne quis tamen error in illis interpretandis nascatur, ipse explanat, qui sensus eorum sit: nec tamen quid omni loco καὶ δὲ valeat, ostendit, sed in hac ipsa re, de qua hic sermo est. Vniuersale igitur esse inquit videre, quibus moribus instructo homini qualia conuenit dicere aut facere, secundum verisimile aut necessarium: id est ut verisimile sit, nulloque negotio probetur omnibus, illum ea dixisse aut fecisse: nihilque, quod postea fingatur aut dictum ab eo aut factum, repugnet ab indole aut vita ipsius. Exempli causa, si iracundum quempiam poeta induxit: si magni animi virum: hi nanque, huiuscemodique alij sunt ποιοί, id est qualitatibus quibusdam insigniti, oportet eosdem postea tales custodiat: omniaque fingat dicere aut facere iracundè aut fortiter: nam si iracundum postea faceret lentè ferre iniurias: aut magnanimum vicino aliquo malo periculoque, consternari metu, peccaret magnopere: nec, quod decet, feruaret. καὶ δὲ autem hoc vocatur, quia nullam certam personam designat, sed in omnem hominem cadit. Nam quod adiungit, de verisimili ac necessario loquens. Quod ante oculos semper propositum habet poetis, planum est, supraque traditum, non verum spectare poetas, sed diligenter attendere, quid necesse sit dicere facereque: iis, quorum dicta factaque cantant, ut conueniant sibi ipsis: & quid verisimile itidem, opinionibusque hominum consentaneum, eos aut dixisse aut fecisse. Nam quamuis Homerus Achillem, Hectorem, Agamemnonem, qui certè singulares sunt, inducat aliquid aut loquentes aut gerentes, non tamen tam ipsos, ut definitas personas, quam ut tales, & ea vita moribusque instructos inducit: perspicitque semper diligenter quid illis moribus conueniat. Cum autem hoc fecerint poetae, secumque omnia statuerint, docet eos nomina imponere illis ipsis personis: quod (nisi fallor) significat poetas tunc relicto vniuersali, de illis agere ut de certis personis, singularibusque hominibus: nomina enim definiunt homines, separantque ab aliis: neque enim hic arbitror auctorem dicere, quod non nulli crediderunt, poetas querere debere nomina, quae expriment mores eorum, qualitatesque illas, quibus notati sunt, ostendant: rarum enim hoc est, & nullo modo necessarium, praesertim in tragedia, cum id fictum appareat: illic autem omnia facta esse, non ficta, existimari debeat. Nam Oedipus nomen, cum vitium pedum, tumoremque ostendat, à simulatis parentibus, rei illi monstrandae aptum, impositum antea, non à poeta, fuit. Cum igitur videret Aristoteles hoc quasi repugnare sententiae suae, atque id arripere quempiam posse: personae nanque distincte nominibus, definitae iam sunt, quales reperiuntur in fabulis comicorum, ut Chremes, Demea, Pamphilus, Menedemus, & non vniuersales, dissoluit hunc nodum ostendens tempus, quo nomina ipsis poetae imponunt: tunc enim hoc faciunt, cum omnia iam in animo suo statuerunt: ipsosque commenti sunt ea fecisse dixisseque, quae moribus illis naturisque congruebant. Nam quod ipsos nominibus illis appellarunt, aliis etiam sine villo fabulae damno appellare potuerunt. Altero autem iam nomine, cuius supra meminerat, explicato, alterum aggreditur, exemploque docet: quid valeat καὶ ἐκαστον: id est singulare: idque esse inquit, quid in vita sua ingenio illo suo acri fecerit, quidque incommodi attulerit Atheniensibus, aliis ve, Alcibiades: & quid idem ab ipsis perpessus sit, mali que sustinuerit: cum enim hoc tractatur, certae personae respiciuntur, earumque euentus considerantur, non ut in rebus, quae in vniuersum fiunt: illic enim mores illi, qualitatesque spectantur: nec simul cogitatur quibus illae impressae sint: in quibuscunque enim haeserint eadem dicta factaque, rectè illis accommodantur. Quod vero inquit, significare volens, quae in vita contigissent Alcibiadi. τὴν ἐπιπράξιν ἢ τὴν ἐπιπάθειαν: complexusque est, & quae detrimenta ipse aliis importasset, & quae studio inimicorum in se accepisset, vidit etiam Homerus, quem nihil vnquam fecellit, quod acie mentis perspicere posset, vtrunque esse tangendum ab illis, qui plenè aliquam rem commemorare vellent: vix enim fieri potest, ut quisquam alicui molestus sit, quin ipse quoque aliquid mali illo tempore perpetiatur. nam in Odyssæa, quo loco inducit Vlysem Demodocum laudantem, qui eximie cecinerat incommoda, quae Graeci in bello Troiano sustinuerant: ornâtemque quantum poterat studium illius, fingit Vlysem dicere hoc Demodocum seruasse. Verba poetae sunt hæc. ὅσα δὲ ἔφαρτ' ἐπιπάθειαν τε καὶ ὅσα ἐμὸν ἄχαιός, Sed etiam in Y eiusdem

dem operis, vbi narrat Vlyses vxori, quae mala perpessus esset longo illo temporis spatio, quo ab ipsa auiisset, idem custodiuit: inquit enim. Αὐτὰρ ὁ δ' ὀρχήνης Ὀδυσσοῦς ὅσα κἀδὲ ἐθικόν Ἀνθρώποις, ὅσα τε αὐτὸς οἴζυσσατο ἐμὸν ἄχος. quamuis hic non tam mala importata ab inimicis, quam labores molestiasque, quae non possunt declinari in bello, peregrinationeque diuturna, propter infirmitatem naturae nostrae, videatur significare: quod superiore etiam illo loco, quasi tertium addidit.

Ἐπὶ μὲν ἐν τῆς κωμωδίας ἡδὴ ἔστι δὲ ἕτερον γέγονεν: συστήθεται γὰρ τὸν μῦθον διὰ τῶν ἐπιπάθειαν, οὕτω τὰ τυχεύοντα οὐνοματὰ ὑποπιδέασιν: καὶ οὐχ ὡσπερ οἱ ἰαμβοποιοὶ πᾶσι τὸν καθ' ἑκάστον ποιούσιν: ὡπὶ δὲ τῆς τραγωδίας τῶν γενομένων οὐνομάτων ἀντέχοντα. ἀπὸν δ' ὅτι πιθανοὺ ἐστὶ τὸ δῶατόν. τὰ μὲν οὐδὲ μὴ γενόμενα, οὕτω πειθόμενοι εἶν δῶατά: τὰ δὲ γενόμενα, φανερόν, ὅτι δῶατά: οὐ γὰρ δὴ ἐγένετο, εἰ μὴ ἀδῶατα.

In comœdia quidem igitur iam hoc manifestum extitit: cum enim constituerint fabulam per verisimilia, sic qualibet nomina imponunt: & non, quemadmodum iamborum auctores, circa singulos homines carmen condunt. In tragedia autem nominibus, quae iam fuerint, haerent. Causa autem est, quod aptum ad persuadendum est id, quod fieri potest. Quae igitur facta non sunt, nondum credimus esse possibile: quae autem facta sunt, perspicuum est, quod possibile sunt: neque enim facta fuissent, si essent e genere eorum, quae fieri non possunt.

Cum officij poetarum meminisset, qui personis, quas inducunt, nomina ipsi imponunt: intelligeretque non omnes eodem pacto in hac re versari: magis enim hoc comici quam tragici seruant, accuratius de hoc disputat: dicitque ex comœdia rem ita se habere, planum iam factum esse: neminemque non animaduertisse comicos poetas fingere nomina: ac quomodo ipsis visum fuerit, appellare eos, quos in fabulis suis inducunt: Cum enim (inquit) res coagmentarint, fabulamque composuerint: hoc enim primum est, in quod toto animo incumbunt: & quod tanquam solum ac fundamentum est comœdiæ: in qua fabrica verisimilibus vtuntur: sequunturque ea, quasi ducem aliquem, statim imponunt personis, quae in illis negotiis occupantur, nomina, quae ipsis in mentem venerint. τὰ τυχεύοντα enim valet qualibet: quo verbo etiam intelligi puto verum esse, quod supra admonui. non cogi poetam omnino fingere nomina, quae quadrent eorum naturae, sed liberum esse, & ex sua voluntate, ne dicam libidine, torum hoc gerere & administrare posse. Cum autem consuetudinem comicorum indicarit, rei magis explanandae causa, à quibus illi tota via dissentiant, declarat. ij verò sunt qui scribunt iambos: iambici enim poetae certas personas perstringunt: inimicosque sibi homines, aut turpes viros omnibus contumelijs vexant: quae definitae personae nomina, quibus appellantur, habent. vnde illis etiam ipsi vtuntur in illis infamandis. Hoc igitur quoque exposito, tradit tragicos non valde hoc, neque firmiter custodisse: potiusque veteribus nominibus, propriisque illorum hominum, quorum factum aliquod in scenam adducunt, adhæsisse. Consilium autem ipsorum explicat: & quod eos à vero abstraxerit, docet: Cum enim (inquit) id quod effici potest, aptum magnopere sit ad persuadendum, hoc ipsum eos impulit, ut festarentur certas personas, quorum facta nota essent: videbant enim hoc pacto res illas accommodatas valde fore ad fidem faciendam: quod in primis ipsi quarunt, ac toto animo procurant. Posito igitur primum illo, demonstrat, si contrarium fecissent, ac ficta nomina: resque, quas factas esse non constaret, secuti fuissent, eos dubitasse, ne ita certo, quod cupiunt, obtinere potuissent: id est materiam

argumentumq; tractare ad fidem faciendam aptum, quia ea, quae facta non sunt, incerta adhuc sunt, an effici possint: nec liquidò ab hominibus creduntur è genere eorum esse, quae fieri possunt. Quare sequitur: quod tamen ipse non ponit, ut non penitus apta sint ad persuadendum: hoc enim tantum declarato: Homines (inquã) non solere omnino credere fieri posse, quae facta adhuc non sunt, redit ad primum illud comprobandum: atq; dubitari de altero non posse: perspicuumq; esse, quod ea, quae facta sunt, fieri possint: breuiq; rationem eius à contrario reddit. non enim (inquit) facta essent, si fieri non potuissent. euentus igitur illorum tollit omnem dubitationem, quae prius in animo hominum de illa re nasci potuisset. Confirmat autem, quod tradit Aristoteles de instituto comicorum, testimonium Antiphonis, qui totus in eo studio versabatur: cum enim ille ostendere vellet sui generis poetas maioribus difficultatibus premi quam tragicos: easq; sedulo enumeraret, in illis etiã hoc posuit: dixitq; cogi comicos cuncta nomina noua inuenire: nec non quae antea illi fecerint, ac quae illo tempore gerant, comminisci. Verba eius haec sunt. *ἀλλὰ πάντοι δὲ δρῶν ὀνόματα καὶ κἀπὶ τοὺς τὰ δρῶν μὲν πρῶτον: τὰ γὰρ πρῶτον.* idemq; eodem in loco demonstrat, quemadmodum omni hoc labore leuantur tragici: cum enim nomina nota sequantur, statim nomine indicato, succurrere spectatoribus, quid ille incommodi acceperit in uita: quid itidem fecerit: omniaq; subito, sine vlla molestia poetae, plana explorataq; esse spectatoribus: quae in altero illo studio diligenter narrare oporteat. Exemplo vero ille utitur Oedipi, aliorumq;: ac de Oedipo quidem inquit. *τί πέσθη δὲ τίς, τί πεποίηται.* in quo etiam notandum est ita illum de ipso loqui, ut supra Aristoteles de Alcibiade fecit: cum ambo & quae fecerint, & quae sustinuerint personae illae, tetigerint: addendumq; hoc etiam superioribus illis, ab Homero acceptis, exemplis: quae nō tam rei declarandae causa, quae sua vi satis aperta erat, quam illustrandi optimi poetae, sedulo collegi. Animaduertendum autem arbitrari summum doctorem veritatem huius rei magis vidisse comicos quam tragicos: studio enim ipsorum, ut tradit aperte, patefactum iam fuerat, quid rectum esset. Nec non videri eundem sperare tragicos quoque ipsos aliquando hoc effecturos, quod praestare non dubitarint comici: quod factò Agathonis intelligi potest. Cumq; duo sint, quae plurimum ornent eorum opera: comicorum (inquam) & tragicorum: quae non omnino simul possint obtineri: hoc est fingere in animo suo quales esse debent: & sumere materiam mirifice aptam ad persuadendum, tragicos tantopere posterioris huius cupidos fuisse, ut penè prius illud contempserint: contra autem comicos prius bonum secutos fuisse, nec timuisse, ne ea de causa fabulae ipsorum minus probabiles forent.

Οὐ μὲν ἄλλα καὶ οὐταῖς τραγωδίας: εἰ ἐνίαις μὲν, ἐν ἡ δὲ δύο τῶν γνωρίμων ὄνομάτων: τὰ δὲ ἄλλα, ποιησιμῶς: ἐν ἐνίαις δὲ, οὐδὲν, οἷον ἐν τῷ Ἀγάθωνος αἰθεῖ: ὁμοίως γὰρ ἐν τούτῳ τὰ, τε ποίηματα καὶ τὰ ὀνόματα ποιήσασθαι: καὶ οὐδὲν ἡττον εὐφραίνει, ὥστ' οὐ πάντως εἶν ζήτητέον τῶν παραδεδουμένων μύθων, πρὸς οὓς αἱ τραγωδία εἰσὶν, αὐτέχεοται: καὶ γὰρ γιλοῖον πᾶν ζήτητέον: ἐπεὶ καὶ τὰ γνώριμα ὀλίγοις γνώριμά εἰσιν: ἀλλ' ὅμως εὐφραίνει πάντας.

Nec tamen non etiam in tragedijs: in aliquibus quidem vnum, vel duo notorum nominum sunt: cetera autem ficta: in quibusdam autem nullum, ut in Agathonis flore: similiter enim in hoc & res & nomina facta sunt: & nihilominus delectat adeo ut non omnino querendum sit, traditis à maioribus fabulis, circa quas tragœdiae sunt, haerere: etenim ridiculum hoc querere, quia & nota paucis nota sunt, & tamen oblectant cunctos.

Cum

Cum morem tragicorum poetarum ostendisset, qui, discrepantes in hoc à comicis, clara illustratq; nomina in componendis fabulis sectentur: easq; ex omni memoria eruunt: nec non consilium eorum diligenter explanasset, tradit hoc tamen apud illos non vndequaq; firmum esse, cum inueniantur etiam aliqua tragœdiae, in quibus vno altero ve, excepto: quae fama peruulgata sunt, cetera omnia nomina, ficta sunt: à poetaq; ipso conformata: sed etiam extare affirmat non nullas, in quibus vetus nullum diuulgatumque nomen appareat: cuiusmodi esse inquit Agathonis tragici fabulam quandam, vocatam *ἀνδρο*, quae Græca vox florem valet: in illa nanque affirmat, ut res, ita etiam nomina personarum ficta, & commenticia fuisse: additque fabulam hanc, quamuis penitus spreuisset consilium tragicorum hac in re, tamen delectare: animosq; spectatorum lætitia perfundere. Tantum autem tribuit iudicio Agathonis, quamuis quod vndequaque ipse ausus erat, alij etiam eiusdem studij homines aliqua ex parte tentassent, ut inde corollarium quoddam eliciat, non oportere omnino tragicum poetam studere traditis ab antiquis fabulis affixum esse: circa quas fabulas, leuiter immutatas, aliquaque parte variatas, nouae tragœdiae fiunt: nec putare sibi non permitti totam fabulam ita confingere, ut à nulla nota celebriq; persona apta sit: cum exemplo illorum intelligere possimus id nobis licere. Vocat uero hic *μύθους παραδεδουμένους*, quos infra multo appellat *παραλημμένους*, vbi inquit non licere poetis soluere fabulas acceptas à ueteribus: in eadem enim re significanda nunc utitur persona eorum, qui tradunt: nunc eorum, qui accipiunt, quum hi sine illis esse non possint. Nisi fallor autem huiuscemodi *μύθων* uocauit Aristophanes *οὐκ ὄντα*, quum induxit Euripidem ita cum Aeschilo disputantem *βατράχοις*, purgantemq; se, quod Phædræ nimis sceleratam finxisset: ostendit enim fabulam eam veterem fuisse: nec se primum Phædræ talem in scenam induxisse: inquit igitur. *πρῶτον δ' ὄντα ὄντα λόγον τοιοῦτον πρὸς τῆς φαιδραῖς ἐπέθηκε.* Nec tamen funditus Aristoteles consilium reliquorum contemnit: tantum admonet non oportere nos anxio animo id querere, ut si forte illis destituti simus, non putemus nos vlllo pacto tragœdiam scribere posse. in verbo igitur *ζήτητέον*, meo iudicio, intelligitur sollicitudo quaedam & anxia cura inuestigandi id, quod aliquis putet se ægre inuenturum. id autem perspicitur & ex priore hoc loco, & ex inferiore sententia, in qua iterum ipso utitur: addit enim, contemnens nimium studium eorum, qui in hoc occupati toti erant: rationemque reddens, cur illi inanem laborem suscipiant. Est enim ridiculum hoc querere, quia nomina etiam illa nota claraque, paucis hominibus nota sunt, & tamen oblectant omnes: nam quod apud ipsum est *γνωρίμα*, referri puto ad nomina personarumq; illustres: de quorum uariis euentibus tragœdiae componuntur: ut supra locutus est, cum inquit. *εἰ ἐνίαις μὲν εἶ, ἡ δύο, τῶν γνωρίμων ἐπὶ ὀνομάτων:* de nominibus certe omnis hic quaestio est: usurpari ne debeant uetera tantum ac nobilea, siue etiam nouis ac commenticiis locus sit. Ratio autem, qua confutat curam studiumq; eorum, qui anxie nomina nota quaerebant, hæc est. docet enim eos ne ita quidem omnino consequi quod cupiunt: cum enim sectentur personas nobiles, quorum facta spectatoribus cognita sint, affirmat illa ipsa, quamuis nota satis sint, paucis tamen è magno numero, turbaque infinita, quae in theatrum uenit, nota esse: & tamen oblectare uniuersos. Videtur igitur ostendere uelle Aristoteles, uoluptatem illam, quae perfundit animos spectatorum, fontem etiam alium originemq; habere: & non tantum nasci, quia res præteritæ, & quae liquido intelliguntur è genere eorum esse: quae effici possunt, magis aptae sint ad persuadendum. Notandum uero est aliam hanc esse *ποιησιν ὀνομάτων* ab ea, de qua multo infra loquetur: nec intelligere ipsum nunc *ποιησιν ὀνομάτων*, uocabula illa, quae conformata sunt, ad similitudinem alicuius rei ut *δουπος*, *αράβος*, *βόμβος*: eorum enim magis plena est Græca quam Latina lingua, sed ut testatus sum, nomina, quibus singuli homines, ostenduntur, & quae nunc vulgo à Grammaticis propria appellantur.

Δὴλον ὅτι ἐκ τούτων, ὅτι τὸν ποιητὴν μάλιστα τῶν μύθων εἶν δὲ ποιητῶν, ἢ τῶν μέτρων, ὅσα ποιητῆς κατὰ τὴν μέμνησιν ἐστὶ: μιμνῆται δὲ τὰ ποίησις.

καὶ ἄρα συμβῆ γενόμενα ποιῆν, οὐδὲν ἢ τὸν ποιητὴς ἐστὶ: τῶν γὰρ γενομένων
εἴη οὐδὲν κωλύει τοιαῦτα εἶν, οἷα δὲ εἰκὸς γενέσθαι: καὶ δὴ αὐτὰ γενέσθαι, καὶ
ὁ ἐκείνος αὐτῶν ποιητὴς ἐστὶ.

*Perfpiciunt igitur ex his, quod poetam magis oportet fabularum esse
effectorem, quam versuum, quanto poeta est secundum imitationem: imi-
tatur autem actiones. Quamvis igitur contigerit res factas pangere, ni-
hilominus poeta est: rerum enim factarum non nullas nihil vetat huiusce-
modi esse, quales verisimile est fieri debuisse: & eius generis ut effici illo mo-
do potuerint, secundum quod ille ipsarum poeta est.*

Cum improbasset plurimum studium eorum, qui & nomina, & facta nota toto
animo anquirunt: causamque attulisset, cur illi sæpe sine causa multum laborarent,
quasi veritate iam huius rei explorata, sententiamque sua comprobata, quæ est. licere
tragicis poetis fingere etiam nomina, & comminisci personas aliquas, quibus ea,
quæ apta sunt tragædiæ componenda, contigerint, adiungit planum esse esse superio-
re disputatione: hisque, quæ nuper dicta sunt, poetam, id est effectorem magis fabu-
larum esse oportere poetam, quam versuum: erat enim vetus opinio multorum, qui
putarunt omnes eos, qui carminibus aliquid conderent, poetas esse, quamvis ar-
gumenta non fingerent, nec res vllas imitarentur. ipse igitur contra tradit planum
& exploratum ex his esse, quamvis etiam versuum vsus proprius sit poetarum, ta-
men maius studium ponere ipsos debere in fabulis componendis, quam in versibus
condendis: ac tanto maius, quanto magis poetam reddit efficitque imitatio, quam
vincta certis pedibus oratio, ac versus denique ipsi. Addit autem alteram proposi-
tionem, qua facilius concludatur, quod probare vult, Poetam, cum imitatur, imi-
tari res: recordari autem debemus fabulam esse coagmentationem rerum. Adiu-
git tamen Aristoteles, quod valet ad illos, qui contra sentiebant, subleuandos, vel
potius ad difficultatem quandam tollendam, Quod si forte contigerit poetam scri-
bere res factas, nihilominus poetæ nomine dignus erit: argumentari enim aduer-
sus ipsum ita aliquis potuisset. Tuo igitur iudicio omnis poeta, qui rem factam canit,
poeta non est, quia qui rem præteritam narrat, nec imitatur fingitque, poeta non
est. ipse igitur hoc videns refellit, atque inquit. non omnes eos qui hoc tentent, aut
fortuito incidant in res, quæ exitum iam habuerint, in culpa esse, quia fieri possit,
ut res aliquæ factæ, ita factæ sint, ut verisimile sit illas factas esse. & esse denique hu-
iuscemodi, ut effici potuerint. quo nomine (inquit) ille poeta eorum aliquo modo
est: officium enim poetæ est verisimile sectari, & ea quæ effici possunt, sumere. quod
in illis rebus illo modo factis, non desideratur. Retinet igitur hac de causa nomen
poetæ: nec quicquam gerit, quod à persona illius alienum sit. Animaduertendum
autem, quod inquit. καὶ ἄρα συμβῆ γενόμενα ποιῆν. si contigerit enim (inquit) ac ca-
sus ipse tulerit: nullo enim modo vult poetam rem gestam exponere, quia gesta est:
hoc enim historici officium est: sed si forte aliquando hoc fiat, ut in fabula compo-
nenda incidat in rem factam. si eo modo illa facta fuit, quo docet, tunc est apta poe-
tæ, nec ipse reprehendi villo pacto potest.

Τῶν δὲ ἀπλῶν μῦθων καὶ περιπέτειων αἱ ἐπεισοδιώδεις εἰσι χεῖραι. λέ-
γω δὲ ἐπεισοδιώδην μῦθον, ὃν ὅτε ἐπεισόδια μετ' ἄλληλα οὐτ' εἰκός, οὐτ'
ἀνάγκη εἶναι. τοιαῦτα δὲ ποιούσθαι ὑπὸ μὲν τῶν φαύλων ποιητῶν δια-
κρίσις: ὑπὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν διὰ τοῦτο ὑποκρίσις: ἀγωνίσματα γὰρ ποιούσθαι καὶ
παρὰ τὴν δυνάμην παρατείνοντες μῦθον, πολλὰ μὲν διαστρέφειν ἀναγκάζου-
σιν ὁ ἐφεξῆς.

Simplicium

*Simplicium autem fabularum & actionum, episodica sunt pessima.
Appello autem episodiam fabulam: in qua episodica altera post altera neque
verisimile, neque necesse est esse. Huiuscemodi autem efficiuntur à malis
poetis propter ipsos: à bonis autem propter histriones: concertationes enim
facientes, & supra vires fabulam extendentes, sæpenumero coguntur di-
storsere ordinem.*

Cum quid in eis fabulis bonum esset: quomodoque partes earum constitui debe-
rent, ostendisset, nunc præcipit, quid merito reprehendi in illis aliquando possit:
vitiisque earum, ea maxime parte, qua superiores laudat, demonstrat. Inquit igitur.
Omnium simplicium fabularum illas esse deterrimas, quas episodicas appel-
lat. significans in hac re nullo alio modo tantopere peccari posse, quantopere hoc
committendo. Addidit autem declarationis causa post vocem μύθων, quod illius
ipsius rei, quæ voce illa ostenditur, notionem, vimque exprimit. id est καὶ περιπέτειων: fa-
bulæ enim sunt actiones: id est res, quæ factæ sint à poeta illo modo gestæ: earumque
ipsarum series ac coagmentatio. Relicto vero priore, statim in consequentia sermo-
nis respondet posteriori verbo, quod ipsum facere manifesto declarat diuersum gen-
us verborum cum, quod infert, muliebri sit: ac respondeat huic ipsi: virilis nanque
generis verbum est, quo apud Græcos fabula vocatur. Sed infra etiam, quum in-
quit τοιαῦτα δὲ ποιούσθαι, eadem de causa accipi debent περιπέται. Ne quis autem error
sit in sensu eius vocis, qua vitium harum actionum, fabularumque, indicat: illas enim
ἐπεισοδιώδεις vocat, explanat quæ vis notioque huic nomini subiecta sit: episodiamque
fabulam esse ait, in qua episodiorum ordo malus est: nam episodica: id est digressio-
nes, resque non nullæ extrinsecæ, inculcatæ in mediam fabulam, rectè & ordine col-
locata illic non sunt: si nanque illa verum ordinem tenerent, atque alterum ex altero
natum, aut necessario aut verisimiliter, foret, non à se fabulam appellarent: cum
enim omnes fabulæ aliqua in se contineant episodica, quibus ipsarum corpus augea-
tur, non tamen omnes episodice nuncupantur, sed illæ tantum, in quibus hac parte
peccatum sit. à vitio igitur ipsæ ita vocatæ sunt. Ut enim res ipsæ, quarum fabula est
coagmentatio, ita inter se connexæ debent esse, ut, quæ sequitur pars antecedentem
consequatur aut verisimiliter aut necessario, sic etiam quæ importatæ eò, & aliunde
aduectæ sunt, eodem nexu aliquo modo inter se illicari debent. Quæ etiam origi-
nes huius mali, causæque sunt, indicat: easque duas esse affirmat. inscitiam inquam poe-
tarum, & cupiditatem seruiendi histrionibus: malos enim poetas tradit labi in hoc
sua culpa: & quia rationem eius artis, quam tractant, non teneant: qui errore illo
ducti, non intelligunt se peccare: bonos autem, id est eruditos & prudentes, quia
nimis studeant placere & gratificari histrionibus. radix igitur huius culpæ tunc in hi-
strionibus est: nam poetæ ipsi vident quid faciant: ac nisi deprauarentur ab histrio-
nibus: desiderioque satisfaciendi studio ipsorum à vero abducerentur, hoc vitio va-
carent. Reddit autem rationem diligenter Aristoteles, cur obsit famæ, virtutisque
poetarum cupiditas hæc placendi histrionibus: & inquit: verba enim Græca nunc
ponam, cum difficultatis non parum in se habeant. ἀγωνίσματα γὰρ ποιούσθαι. Primum
enim accuratè videndum est, quid valeat hic ἀγωνίσματα: & qui sint, qui ἀγωνίσματα fa-
ciunt: ipsi ne poetæ, an histriones. Suspiciari vero aliquis non sine causa posset, ex
verbo, quod sequitur, accipi debere poetas: ποιῆν enim proprium est poetarum: atque
hoc pacto ποιῆν ἀγωνίσματα, significaret, inserere in fabulam locos non nullos aptos
concertationibus excitandis, & in quibus histriones studium suum ualde exercere
possent. Sic autem manifesto fabula extenderetur, & connexio illa rerum seriesque
frangeretur: nam quod sequitur, Et supra vires fabulam extendentes, sæpe numero
distorsere coguntur ordinem. Producere fabulam, pertinere videretur ad poetas, non
ad histriones: & officij illorum esse. nec tamen cadit in illos, quod in ea sententia
inclusum est περιπέται δυνάμην: illis enim facultas, cum boni poetæ dicti sint, deesse non
potest. Videndum igitur an valeat, supra id, quod fabula ipsa fert: videretur enim fa-
bula

I ij bula

bula id non pati: cum, si id fiat, rerum ordo, seriesq; in ipsa corrumpatur: cetera enim præclare conueniunt: poëtis enim ipsis imponi necessitas videtur, si adiuuare velint studia histrionum, interrumpendi seriem rerum: & quod ἐφεξής ab auctore appellatur: à Latinis autem, deinceps, dicitur. Quod si quis capere malit histriones, putetq; hoc de illis dictum esse, ποιῆν ἀγωνίσματα, tunc histriones intelligentur, cum in agenda fabula motus corporis excitant: contenduntq; vehementer, ac diutius in hoc studio manent: in hoc enim opere occupati producunt atq; extēdunt fabulam, magis quàm aut ipsa ferat, aut vires eorum sustineant, quia histriones ipsi in his concertationibus defatigati, coguntur postea sepe numero distorquere & suo ῥεθός; ordine deducere seriem cōagmentationemq; illam rerum: hoc enim appellauit ἐφεξής, quia constitutum iam est quid quàm; rem, antecedentemq; partem consequi debeat. Notio autem visq; eius nominis ἀγωνίσματα variatur, prout locus totus capitur. Vocabulo vero hoc ipso vsus est Plutarchus in commentario, quo concise nunc exponitur collatio Menandri & Aristophanis comicorum: quæ commoda enim bonaq; attulerit Græcis diuersis temporibus ac locis Menander, exponens, inquit. Ὁ δὲ Μένανδρος μετὰ χαρίτων μάλιστα ἑαυτὸν αὐτάρχει παρὲρ ἄλλων ἐν θεάτροις, ὡς διατριβῆς, ὡς συμποσίου, ὡς νόμου, καὶ μάθης, καὶ ἀγωνίσματος κοινότατον, ὅν ἢ Ἐλλάς ἐβίησχε καλῶν, παρὲρ ἄλλων τῶν ποιῆσιν. Pertinet vèro (vt opinor) id verbum eo loco ad actionem: docet enim poëtam eum acumine ingenij sui multum dignitatis attulisse poësi: fecissēq; , vt magna cum voluptate & legi possēt: multaq; e fabulis ipsius disci: nec non vt fabulæ eius agerentur ab histrionibus aptè. Vnde ipsi quoque histriones ἀγωνιστῶν vocati sæpe sunt ab hoc ipso fortasse studio concertationis. Animaduertendum autem loqui hic auctorem, de fabula vt de re solida, & quæ corpus habeat: huiuscemodi enim res & extenduntur, & distorquentur, vt corium, pannum, ferrum ue aliquod, aut lignum. vsus igitur est uerbis translatis ob similitudinem harum rerum. nam quod παρατείνοντες inquit, addita præpositione παρὰ huic uerbo τείνειν, id fecit, ut ostenderet uitium huius rei, ac deprauationem: hanc enim vim habet in compositione uerborum præpositio illa, ut perspicitur etiam ex hoc auctoris loco: qui multo infra inquit; cum exponeret argumentum Odyssæ καὶ παραφυλάξομεν ἐν τῷ ποσειδῶνι. Aristophanes quoque ita fecit βατράχοις Xanthiam seruum loqui, cum ostendere uellet se sine uilo indecoro motu plagas perpeffurum. Ἴδὸν σκόπηγ' ἡμὲ παρανήσομαι τ' ἰδὸν. nam qui vehementer sensu doloris tenentur, hoc ferè committunt, ut membrum aliquod partem ue corporis aut contrahant, aut sua tanquàm fede moueant. Διατρέφειν etiam protulit Aristoteles in primo de arte dicendi μεταφορικῶς, ut hoc in loco. vbi accusauit oratores, qui, facta ad id oratione, corrumpent iudices, & tanquàm machina aliqua adhibita, ipsorum animos deprauarent, ac distorquerent. Exoritur hic etiam scrupulus, cur de fabulis loquens ἀπλῶν addiderit, quasi hoc euenire uelit in eo potissimum genere fabularum, quæ simplices & non nexæ sunt: atque eo magis ille molestus est, quia nondum tradidit, quot species fabularum sint: nec docuit quasdam simplices esse: quasdam uerò, plexas. idem autem, ut arbitror contingeret in fabulis etiam plexis: nam plexas quoque puto ἐπιεισοδιῶδες esse posse. An ualeat quicquam ad eum euellendum, quod tragœdia simplex sua sponte non ualde elegans est: cui si accesserit hoc uitium, meritò deterrima uocari potest. Aristoteles certè coagmentationem fabulæ pulcherrimæ uult esse nexam.

Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τελεία ὄντι πορθέως ἢ μέμνησις, ἀλλὰ καὶ φοβῶν καὶ ἐλεεινῶν. ταῦτα δὲ γίνεσθαι μάλιστα τοιαῦτα, καὶ μάλλον, ὅταν γένηται παρά τῶν δόξαν διάλληλα: ὅ γὰρ θαυμαστὸν οὕτως ἔξει μάλλον, ἢ εἰ ἀπὸ τῆς αὐτομάτου, καὶ τῆς τύχης: ἐπεὶ καὶ τῶν ἀπὸ τύχης ταῦτα θαυμασιώτατα δοκεῖ, ὅτε ὠασθῆν ἐπίτηδες φαίνεσθαι γέρονται. οἷον ὡς ὁ ἀνδρὶαὶ ὁ τῆς Μίτυος οὐ ἄρχει ἀπέκτεινε τὸν αἰπὸν τῆς θανάτου τῶ Μίτυϊ, θεωροῦντι ἐμπεσῶν: ἔοικε γὰρ τὰ τοιαῦτα οὐκ εἶναι γένεσθαι. ὥστε ἀνάγκη εἶναι τοιοῦτοι εἶναι καλλίους μύθους.

Quia autem non solum perfecta est actionis imitatio, verum etiam terribilium

bilium & miserabilium: hæc autem sunt maxime huiuscemodi: & magis quando fuerint præter opinionem inter se connexa: admirabile enim sic habebunt, magis quàm si à casu & fortuna: quia & eorum, quæ à fortuna sunt, hæc maxime admirabilia videntur, quacunque tanquàm ex industria apparent facta fuisse. sicut statua Alcibiades Argis interfecit eum, qui causa interitus Alcibiades fuerat, cum in eum spectantem incidisset: videntur enim huiuscemodi non temere facta esse. Quapropter necesse est huiuscemodi esse pulchriores fabulas.

Cum auctor ostendisset oportere fabulæ partes inter se connexas esse: atque ea, quæ sequuntur, nasci ab iis, quæ antecesserunt aut necessario aut verisimiliter: nec non contrarias his aliquo modo fabulas damnaffet, id est in quibus epifodia diiuncta sunt, tradit nunc quæ fabulæ pulchriores sint: & facilius, quod ab iis expectatur, præstent. Hoc autem toto animo procurari debere: ac sine ipso tragœdiam ornatam, omnibusq; numeris expletam non fore, ex definitione ipsius, supra posita, declarat. Quod si nihil aliud in tragœdia requireretur, nisi vt perfectæ integræq; actionis imitatio illa foret, ea quæ adhuc tradita sunt ad eam perficiendam, & omni virtute cumulandam, satis fortasse fuissent: verum quia tragœdia, vt ipse testatur, non solum plenam integramq; actionem referre debet, sed etiam casus quosdam & ad timorem iniiciendum, & ad misericordiam mouendam accommodatos, ideo declarat, quæ ratio sit rerum harum formidabilium, ac misericordiæ plenarum, conformandarum. apta igitur est à definitione hæc præceptio: solumq; ac fundamentum habet ipsius partes: sic enim argumentatur, posita initio particula illa, quam sæpe docui illic ab ipso collocari, cum aliquid autiam explicatum, aut sua sponte planum, statim adiungitur, & quam necessario infra consequitur quod inde penderet, atque ipsi responderet. inquit igitur. Quia autem imitatio, scilicet tragica: hoc enim desiderari videtur ad sententiam complendam: quod tamen ipse omisit, quia dubitari non poterat de qua imitatione loqueretur. ita vero accipio, quia articulus est ante postremum verbum μίμησις: quod si illic ille non foret, intelligerem tragœdia. Quia igitur illa non solum perfectæ actionis est imitatio, sed etiam terribilium ac miserabilium, scilicet imitatio est. in definitione autem hæc complexus est, cum ait tragœdiam non vti expositione ad purgandum animum eorum qui audiunt, liberandumq; imperu perturbationum, sed misericordia & metu. Declarato igitur, vel potius in memoriam eruditorum redacto, imitationem hanc, esse imitationem rerum formidolosarum ac miserabilium, putauit officij sui esse, quomodo conflare possit aliquid valde aptum ad metum incutiendum, misericordiamq; mouendam docere: quare mentione nulla officij sui facta, inquit. Hæc autem maxime sunt huiuscemodi: hæc intelligens, quæ mutuo inter se hæserint, & quæ ipse vocat διάλληλα, quod verbum in extremo huius sententiæ collocatum est. Fieri vero huiuscemodi dicit, id est & terribilia & miserabilia, significans obscure, quæ ita apta inter se & cohærentia non fuerint, non talia fieri: nec esse apta valde ad metum iniiciendum, & ad misericordiam in animis spectatorum excitandam. Si igitur hoc pacto verba hæc accipiantur, sententia sanè procedit: sed molestum est, quod quæ refert prius verbum ταῦτα, non appellata sunt vicino superiore loco. Si autem putaremus illo nomine significari, quæ propè nominata sunt: id est φοβῶν & ἐλεεινῶν: intelligeremusq; omnem locum hoc pacto, vt dixerit, quæ speciem aliquam habent rerum formidolosarum & miserabilium fieri huiuscemodi, id est augeri in illa sua vi ac facultate: fieriq; magnopere & terribilia & miserabilia, cum fuerint διάλληλα, id est, quum alterum ex altero pender, esset fortasse sententia hæc melior existimanda, faciliorq; aliquanto uerborum ordo, cui præceptioni statim auctor adderet, magis adhuc ipsa talia fieri, quum id contigerit præter omnem opinionem: vt primum scilicet dicat illa facta, quæ sanè sunt & miserabilia & terribilia, magis talia esse, quum fuerint

fuerint *διόμματα*: statimq; rem augens, magis adhuc ipsa & misera & terribilia fieri affirmet, quum extiterint talia, id est *διόμματα*, præter expectationem: & sanè facile credo voluisse hoc Aristotelem dicere: quamuis ita etiam scrupulus aliquis in verbis sit, vt qui attente leget, nullo negotio intelliget: cui difficultati additur, quod à mendo non omninò securi animi sum: magnopere nanque variatam lectionem offendi in scriptis exemplaribus: cuncta enim quæ vidi, magno consensu habent. ταῦτα δὲ γίνονται καὶ μόλις καὶ μάλλον: & quæ sequuntur: vitiosam quidem illam & perturbatam: quæ tamen à me in tantis salebris silentio præteriri non debuerit. Sed cum certius explicare hunc locum non valuerim, omnemq; hinc penitus caliginem pellere, eo relicto, ad ea, quæ sequuntur accedam. Nam illas res, cum contra sententias hominum fuerint *διόμματα*, id est alteræ ex alteris proficiscentes, atque ita inter se mutuo consentientes, futuras adhuc esse magis terribiles ac miserales, manifesto affirmat: neque dubium hic vllum in verbis etiam est. quod tamen diligenter probat: docet enim sic habituras eas magis admirabilitatem, quam si temere, fortuitoq; fiant, id est si non fuerint *διόμματα*. Sed hoc etiam comprobare volens, res scilicet consilio factas & certo quodam ordine, tunc fore admirabiliores, cum exitus initio medioq; responderit, quamuis id non expectaretur, tradit ex iis rebus, quæ sine dubio à fortuna prouenerunt, casuq; gesta sunt, omnes illas videri maxime admirabiles, quæcunque quasi ex industria apparent extitisse: & adhibito studio factæ ab imperitis iudicantur. Intelligitur autem ex verbis auctoris, facta *διόμματα* contraria esse eorum, quæ vocat *ἀπὸ τύχης*: quæ nanque casu & à fortuna geruntur, non sunt inter se nexa mutuo vlllo vinculo, ac temere fiunt: quæ vero *διόμματα* uocat, ideo vocata sunt illo modo, quia alterum ex altero manat, atque inde aptum est. Sunt igitur, quæ fortuito eueniunt, atque ita à fortuna gesta creduntur, *μετέμματα*: temporis nanque ordo in illis attenditur: quo vocabulo iuncto supra ipse vsus est: nullo autem modo *διόμματα*: multum nanque variant notionem iunctorum horum nominum diuersæ præpositiones, quæ eidem voci initio applicatæ sunt: nam accuratissimus doctor infra etiam aperte testatur magni referre dicere quippiam fieri *ἀπὸ τῆς*, aut *μετὰ τῆς*. de quarum, non magnopere dissimilium, vocum magno discrimine, suo loco accuratius disputabo. Exemplis autem rem illustrare volens, & quæ res huiuscemodi sint, ostendere, quid forte euenit in Argo ciuitate cuidam, qui dolo interitum Mityi molitus fuerat, exponit. Cum enim Mityi mortuo virtutis ergò statuà à ciuibus suis erecta esset: ac post spatium aliquod temporis improbus ille ac pestifer ciuis eam contempleretur, cecidit statuà in hominem, atque ipsum necauit. Rationem etiam, factò hoc narrato, reddit Aristoteles, cur ea sint admirabiliora: quæ ratio est, quod illa, quæ sanè temere casuq; facta sunt, non casu ac ministrata videntur, sed consilio deorum ac ratione. Plutarchus in libello, quo differit de sera deorum animaduersione in improbos quosdam, ac consceleratos, eandem rem narrat aliquantum variatam: tradit enim occidisse illum impurum hominem Mityn in urbe seditione concitata: cum hic noster innuat eum potius obscure, fraudèq; illi mortem importasse, & alia etiam huiuscemodi non nulla sunt, in quibus eandem rem tradentes graues scriptores, leuiter inter se dissentiunt. Simile uero huic est, quod veteres auctores de C. Cæsare memoriæ prodiderunt, interfectum eum fuisse in curia Pompeiana, ante ipsius Pompeij simulachrum: cum enim id casu factum esset, videri poterat consilio deorum administratum: ut scilicet qui armis iniustus dignitatem eius uiolasset, pœnas aliquando daret clarissimo viro tantæ iniuriæ. Item, quod à Cicerone traditur pro Milone: quod tamen ipse ostendere vult non temerè accidisse, quia utile id erat causæ Milonis, P. Clodium ante sacrarium bonæ deæ, cum prælium cum Milone commisisset, vulnus illud accepisse, quo mortem obiret: vt, quemadmodum Cicero factum id interpretatur, non absolutus Clodius iudicio illo nefario videretur, sed ad hanc insignem pœnam referuatus. Quod sequitur autem apud Aristotelem, Quapropter necesse est huiuscemodi esse pulchriores fabulas, est *ἀπὸ πῶς*: redditiq; illius *ἐπι*, quod supra adnotauit: clausula enim totius huius accuratæ disputationis: cuiusq; quod probare voluit tanta diligentia hoc est.

Eiōi

Eiōi δὲ τῶν μύθων: οἱ μὲν, ἀπλοῖ: οἱ δὲ, πεπλεγμένοι: καὶ γὰρ αἱ πεπλεγμέναι, ὧν μιμήσεις οἱ μῦθοι εἰσιν, ὑπάρχουσιν ὀρθῶς οὖσα ποιῶνται. λέγω δὲ ἀπλοῦ μὲν πεπλεγμέναι, καὶ γνομήναι, ὡς ἂν ὄρισται, συνεχρῆσται μὲν, ἀπὸ τῆς πεπλεγμένης ἢ ἀναγνωρισμοῦ ἢ μεταβάσεως γίνεσθαι. πεπλεγμένη δὲ, ἐξ ἧς μετὰ ἀναγνωρισμοῦ ἢ τῆς πεπλεγμένης ἢ ἀμφοῖν ἢ μεταβάσεως ἐστὶ. ταῦτα δὲ δεῖ γενέσθαι ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τῶν μύθων, ὥστε ἐκ τῶν προγεγενημένων συμβαίνειν, ἢ ἐξ ἀνάγκης, ἢ κατὰ τὸ εἶκος γίνεσθαι ταῦτα: διαφέρει γὰρ πολλὸν γίνεσθαι τὰ δὲ διὰ τὰ δὲ, ἢ μετὰ τὰ δὲ.

Sunt autem fabularum hæc quidem simplices: hæc autem plexæ: etenim actiones, quarum imitationes fabulæ sunt, ilico huiuscemodi existunt. Dico autem simplicem quidem actionem, qua facta, quemadmodum definitum est, continua & vna, sine peripetia, vel agnitione transitus fit. Plexæ autem est, ex qua cum agnitione vel peripetia, vel ambabus, transitus fit. Hæc autem oportet facta esse ex ipsa coagmentatione fabulæ, vt ex ante factis contingat vel necessario, vel verisimiliter, fieri hæc: differt enim multum fieri hæc propter hæc, vel post hæc.

Cum ostendisset, quomodo fabulæ pulchriores fiant: huiuscemodi enim esse declarauit eas, in quibus res terribiles & miserales ita contingere, ut ultima primis respondeant, atque inde apta sint, contra omnium hominum existimationem, qui nihil tale expectabant, partitur fabulas ipsas: affirmatq; quasdam illarum simplices esse: quasdam uero plexas. Quod perinet ad Græca nomina, quibus respondent Latina, *ἀπλοῖ μῦθοι*: simplicesq; fabulæ vocatæ sunt, quæ explicatæ sunt & apertæ: nihilq; habent inuolurum, ut ab initio statim exitus illarum percipiatur: contra autem plexæ sunt impeditæ, & quæ longe aliter desinunt, atque aliquis ex initio iudicasset. Quomodo autem vtrunque in ipsis gignatur, exponit: docetq; accipere hoc eas à rebus, quarum sunt imitationes: in quibus rebus hoc statim inuenitur, ut sint ipsarum non nullæ simplices: aliæ uero implicatæ. inquit igitur mirari nos non debere, quod tam diuersa contrariq; uis fabularum sit: actiones nanque, quarum actionum imitationes fabulæ sunt, statim sua vi, ac sine opera ulla, studioque hominum: hoc enim ualere arbitror, quod inquit ipse, *ὁδὸς*: cum in fabulis postea id aliter contingat: efficitur nanque illud non sine industria aliqua poetarum imitationem ipsas. *ὁδὸς* igitur, id est ilico, ut factæ scilicet sunt, huiuscemodi sunt: id est earum alteræ simplices & eiusdem tenoris: alteræ uero implicatæ atque impeditæ. Declarat autem quid valeant in hac re nomina hæc, quæ aliundè translata uidentur: nam vestis proprie simplex & implicita appellatur: factum uero aliquod, quod solidum non est, nec corpus habet, proprie simplex aut inuolutum non potest appellari, sed *μεταφορικῶς* ita vocatur: quare tanto magis vim & notionem eorum nominum hic debuit interpretari. Tradit igitur se simplicem actionem illam vocare, cuius sine peripetia, admirabilisq; aliquo casu, id est sine subita magnaq; mutatione rerum (hoc enim ualet peripetia) ac sine agnitione, fit transitus, & ingens illa rerum uariatio, quæ requiritur in tragœdia. Nam ea, quæ in medio posuit, id est, quod oporteat ipsam continuam esse & vnam, non propria simplicis fabulæ, sed communia omnium fabularum, quæ vitio ac culpa vacant, esse existimo. id autem uidetur significasse, cum ait. *ὡς ἂν ὄρισται*, id est vt à me supra definitum ac constitutum est: hoc enim ipse stabile iam ac certum esse uult, ut fabula continua & una seruetur: quomodo autem fabula vna sit, supra diligenter docuit. Quod uero continuam eandem esse debere: idq; à se iam traditum esse significauit, puto intelligere eum locum, cum damnauit fabulas episodicas vocatas: in quibus scilicet quæ extra fabulam sunt, valde discre-

pantia inter se sunt, & ordinem, seriemque fabulæ frangunt atque interrumpunt. Fabula igitur, quæ tanquam ad migrationem è secundis rebus in malas: aut contrà è malis in secundas uenit, seruatis iis præceptis, quæ tradita sunt, nec in aliquo eorum lapsa, si præterea nullum repentinum admirabilemque casum continebit: nec in ipsa persona aliqua, quæ diu ignorata fuerit, atque homines fefellerit, cognoscetur, simplex erit. Declarato autem facto, actioneq; simplici, ostendit quam uocet actionem perplexam: huiuscemodiq; esse inquit illam, ex qua cum agnitione uel ambabus his rebus migratio fit, & in alium rerum statum transitus. Esse igitur inquit actionem eam perplexam, quæ uariatur ac conuertitur, ita ut in ea siue agnitione contineatur, siue peripetia, siue utrunque: cognitio enim etiam sola, quam non consequatur ingens ac repentina fortunarum immutatio, præstat ut actio illa non simplex, sed perplexa sit: ac non minus peripetia quæ aliunde nascatur, nec proficiscatur ex subita cognitione illius, cuius condicio, uiteq; status magnopere immutatur: multo autem magis impedita inuolutaq; est actio illa, cum utrunque contingit, quod sæpe numero fit. Adiungit autem Aristoteles, ut hæc res rectè, ordinèq; tractetur: fabulq; hac etiam parte reprehensione careat. hæc agnitionem inquam & peripetiam, oportere nasci ex ipsa constitutione fabulæ, ut scilicet poëta, qui res eas coagmentarit, ita ipsas conflauerit, ut ex rebus antea factis contingat uel necessario uel uerisimiliter personam eam cognosci: aut subitam illam ingentemq; fortunarum alicuius immutationem nasci. Significare uero uolens quanto deterior fabula futura sit, si hoc seruatum non fuerit: & si illa tantum tempore consecuta fuerint, ac non ortum ex antecedentibus rebus habuerint: neq; inde apta connexaq; extiterint, docet magni interesse omnibus in rebus, ac multum momenti positum esse ad distinguendas ipsas, sint ne aliqua res nata propter has, an post has. id igitur hic quoque locum habere existimandum est. Si autem diligenter custoditum non fuerit, quod præcipitur ab Aristotele, ut scilicet cognitio uel peripetia necessario uel uerisimiliter ex rebus antea factis consequatur, tunc posterius hoc erit, ut scilicet hoc tantum post illud fiat. Quod si ingenio poëtæ prouisioneq; animi, ita illa constituta fuerint, ut gignant efficiantq; ea ratione, qua dixit, & agnitionem & peripetiam, tunc erit, quod prius positum est, id est nasci hæc propter hæc: ualeat enim hoc initium, causamq; harum rerum in illis positam esse, indeq; ipsas procreari. In ij, etiam libro de arte dicendi ostendit ipse longe aliud esse effici aliquid post aliquid, & effici propter aliquid: quamuis hoc imperiti sæpè non uideant. Unde illi inducuntur ab oratoribus, ac stultè credunt, quæcunq; post id tempus gesta sunt, quo aliquid factum administratumq; est, ex illo facto manasse. Eos autem, qui in regenda ciuitate uersantur, uti sæpe ait hac fallacia, cum aduersarium criminari uolunt: fallacias enim illic & captiosa argumenta exponit, quibus utuntur oratores, & in illa tradenda uersatur, quam dialectici appellant *παρα τὸ ἀνάγκη*, *ὡς αἰτιον*.

Ἐστὶ δὲ τὸ ἀνάγκη μὲν, ἢ εἰς τὸ ἀναπάντων τῶν περὶ τὸ μὲν μεταβολῆ, καὶ θάπτει εἰρησίου. καὶ ἔστι δὲ, ὡς ἀπὸ λέγουσι, κατὰ τὸ εἶδος ἢ ἀναγκάσιον. ὡς ἀπὸ ἐν τῷ Οἰδίποδι, ἐλθὼν, ὡς ἀπὸ φρασῶν τῶν Οἰδίποιο, καὶ ἀπαλλάξων τὸ πρὸς τὴν μητέρα φόβου, δηλώσασ, ὅστις μὲν, τὸ ἀναπάντων ἐποίησε. καὶ ἐν τῷ Λυγκίῃ: ὁ μὲν ἀνάγκη, ὡς ἀπὸ θανάτου μὲν: ὁ δὲ Δαναός ἀναγκάσιον, ὡς ἀπὸ κτενῶν, τὸν μὲν συνίθει ἐκ τῶν περὶ ἀναγκάσιον, ἀποθανεῖν: ἐν δὲ, σὺ δὲ μὲν.

Est autem peripetia quidem in contrarium eorum, quæ aguntur, mutatio, quemadmodum dictum est. & hoc autem, ut dicimus, secundum uerisimile aut necessarium. Ceu in Oedipode, cum uenisset ut letitia affecturus Oedipum: & liberaturus metu aduersus matrem, cum aperuisset, qui nam ille foret, contrarium effecit. Et in Lynceo: hic quidem ductus

ut mo

ut moriturus: Danaus autem persequens, ut interfecturus: hunc quidem contigit ex rebus gestis, mori: hunc uero, conseruari.

Rectum esse censuit accuratus magister declarare vim eorum nominum, quibus in distinguendis fabulis simplicibus à perplexis ipse usus foret: ac quæ tanti momenti esse in fabula hoc aut illo modo conformanda ostendisset: non eundem tamen ordinem sequitur in illis definiendis, quo supra ipsa collocarat: cum enim prius appellasset agnitionem, nunc peripetiam ante ipsam definit: inquitq; peripetiam esse mutationem in contrarium eorum, quæ aguntur. Non quæuis igitur uarietas, quæ gignatur in fortunis alicuius, nec pusilla mutatio rectè potest appellari peripetia, sed quæ naturam illarum ualde uariet: contrariasq; iis, quæ antea fuerant, reddat. ut ipse exemplis demonstrat. Quod autem antequam illa ponat, inquit. Quemadmodum dictum est, significat modum, rationemq; illam, quam tradidit, seruari debere, ut illa scilicet ingens fortunarum immutatio nascatur vi antecedentium rerum, atq; inde apta sit. Adiungit uero, declarare hoc etiam uolens, quomodo inde nasci debeat, id fieri ita debere, ut aliter res cadere non poterit, sed ortum inde necessario habeat, ut in rebus humanis necessitas inuenitur. aut si uinculum hoc necessarium non habent, saltem uerisimile sit rem ita gestam fuisse: hoc enim accuratè repetit, firmum in animo eorum, qui artem accepturi sunt, manere uolens: omnes tragœdiæ partes hæere inter se debere: ac nihil illic consequi, quod expectari non debuerit: ortumq; necessarium non habeat, aut uerisimile sit, consentaneumq;, ita fieri debuisse. Cum uero duobus exemplis utatur, prius sumptum est è tragœdia Sophoclis, quæ uocatur nunc Oedipus tyrannus, ut separetur ab altero Oedipo eiusdem poëtæ, appellato Coloneo. Nec tamen Aristoteles quicquam illi adiunxit, quo statim intelligeretur, quam significaret: semperq; in hoc libro sine distinctione vlla ipsam nominat: ut sanè ueteres scriptores, inferiores etiam multo ætate Aristotelis, aliquando testimonia quædam tragicorum citant: cum enim Euripidis fabula nunc inscribatur *Ἡρακλῆς μαινόμενος*, Athenæus nudo nomine contentus fuit, qui inquit in ix. libro. *Χρόνιος παρ' Εὐριπίδου ὃν Ἡρακλῆς, ἃς χρόνιος ὡς βασιλεὺς Ἀλκμήωνος γόνος*: senarius enim hic est in ea fabula, Priscæ uero consuetudinis hoc fuisse testatur grammaticus quidam in argumento *Αἰακὸς μακροφύρα*: nam quum de inscriptione illa disputasset, addidit. *ὃν δὲ ὀδυσσεύς φιλοῦς αἰσ' ἀναγράφεται*. & tamen infra in hoc libro Aristoteles, ubi de moribus disserit, inquit. *τὸ δὲ ἀνάγκη ἢ ἐν αὐτῷ λέγει ἱφιθίμης*. Tyrannus autem illa, dicta est, quia in ea inducitur Oedipus adhuc regnans: cum in altera uerteretur eiectus domo, & in alieno solo constitutus. Vis uero exempli hæc est, ut ipse narrat. Fingitur in illa uenisse Corintho nuntius, qui certiorum Oedipum faceret, creatum eum esse regem eius oppidi, qui postea cum uideret ipsum sollicito animo esse, recusat eumq; eò accedere, quod metueret, ne se materno incestu contaminaret, eripere ei uolens hunc timorem, atque animum ipsius exhilarare, quod putabat se facturum, si ueram ipsius stirpem Oedipo indicasset: hoc facto, contrarium eius, quod uoluit, effecit, & in maiorem cumulum molestiarum ipsum coniecit: atque hinc nata est peripetia in fortunis Oedipi, ut qui antea haberetur fortunatus, subito omnium mortalium miserimus intelligeretur. Animaduertendum uero, quomodo dixerit uenisse etiam nuntium illum animo liberandi Oedipum eo metu, quo ualde anxius erat: cum enim domo discessit elatus studio Oedipum læticia afficiendi, ut qui significaturus esset creatum eum regem, non uidetur scisse adhuc operam suam requisitum iri in pellendo eo metu è pectore Oedipi, sed id fecisse è re nata. Præterea molestum est, quod non aperuit omnino Oedipo, patefecitq; quis ille foret, ut auctoris uerba significant, sed tantum eripuit illi errorem, quo tenebatur, qui falsò putaret se è Polybo & Merope natum: hoc enim tantum sciebat famulus ille, qui ipsum inuentum, à se in Cithærone, ad Polybum comportarat, non ueros ipsius parentes compertos habebat. & sane, ut penitus sciret Oedipus se è Laio & Iocasta procreatum, necessaria fuit opera alterius serui: cuius ministerio in exponendo illo uisa fuerat olim Iocasta. Sed hæc minuta considera-

uo

tio fortasse necessaria hic non est: res enim ipsa, quod ostendere voluit Aristoteles, sine dubio exitum hunc habuit. Posterius exemplum huiuscemodi est, acceptum e fabula Theodectis, appellata Lynceo: illic enim Lynceus, ut videtur, trahebatur ad supplicium: ducebatur certe ab iis, in quorum potestatem venerat, eo animo, ut mori paulo post deberet: ac neci destinatus erat: Danaus autem eum persequebatur, ut ipsum interfecurus: hoc enim in prima fabula constitutum erat. res autem ita gestae sunt, ut contingerit inde Danaum ipsum mori: Lynceum vero, incolumem ex eo periculo conseruari: quod factum inopinatum: contrariumque ei penitus quod fieri ceptum erat, appellatur peripetia. Perspicitur autem vi horum exemplorum, peripetiam nunc in vnam tantum personam cadere: nunc vero duplicem esse: immutarique; vehementer statum duorum hominum: ut in Lynceo fabula factum est: quo enim malo ipse liberatus est, affectus est ille, qui euentum eum rerum non timebat, & non tantum se liberum eo periculo putabat, sed illud sedulo alteri creabat. Cum autem fabula haec vna cum reliquis eius poetae perierit, nec certi aliquid proferri praeter id, quod ab Aristotele traditur, possit, videtur hic Danaus ille esse saeuus atque impius locus, cuius mandato filiae, vna excepta Hypermnestra, quae Lynceum hunc coniugem suum conseruauit, uiros suos noctu interfecerunt: cumque, posito in hanc rem magno studio, Danaus e fuga generum hunc suum retraxisset: sequereturque; cum ad locum caedi destinatum, infenso animo, ut quod filia, victa pietate, non fecisset, ipse imbutus odio praestaret, ea contigere in illis rebus gerendis, ut Lynceus salutem inuenerit, & Danaus mortuus sit. Quomodo factum id sit docere non possum: tantum secutus indicium Aristotelis, nomen posui auctoris huius tragediae: infra enim in hoc libro mentio fit Lyncei Theodectis. Quod hic auctor id usu venisse in *ἡ περὶ λυκεῖον* narrat, cum valeat primum id, quod ostendi, id est res illas ita gestas & administratas fuisse, ut id, quod non putabatur, inde consecutum sit, valet etiam multum ad demonstrandum ingenium poetae: optimamque earum rerum a primo constitutionem: nam, ut supra declaratum est, haec omnia nasci debent, tanquam a semine suo stirpibusque; ab antecedentibus rebus, atque id necessitudo aut verisimilitudo. Nactus autem occasionem sodalem suum ornandi: nam valde ipsum dilexisse Theodectem hunc Phaselitem, memoriae proditum est, omittere eam noluit.

Ἀναγνώρισις δ' ἐστὶν, ὡς ἔρ' καὶ τὸ νόμα σημαίνει, ἐξ ἀγνοίας εἰς γνώσιν μεταβολή, ἢ εἰς φιλίαν, ἢ ἐχθραν, τοῖς πρὸς εὐτυχίαν ἢ δυστυχίαν ὡς ἐπιείκων. καλλίστη δὲ ἀναγνώρισις, ὅταν ἄμα πᾶσι ταῖς γίνωται. οἷον ἔχει ἢ ἐν τῷ Οἰδίποδι.

Agnitio autem est, quemadmodum et nomen significat, ex ignorantione in cognitionem mutatio: vel in amicitiam, vel inimicitias, personarum, quae ad vitam beatam aut miseram definita sunt: Pulcherrima autem agnitio est, cum simul peripetiae extiterint: quale habet, quae in Oedipo est.

Cum alteram partem officij sui impleset, explicassetque; iam quid peripetia sit, alteram nunc aggreditur: declaratque; quid agnitio valeat. Cum autem plura genera agnitionum sint, antequam de illis loquatur, qualis agnitio sit, de qua hic quaeritur: & quae propria fabularum est, ostendit: affirmatque; agnitionem esse mutationem in persona aliquorum factam huiuscemodi, ut cum diu quidam ipsos ignorarint, depulsa ignorantia illa, eos cognoscant: id quod nomen etiam, quod huic rei impositum est, significare tradit. Nec tamen semper cum agnoscimus hominem, quem longo tempore, qui fuerit, nescierimus, putare debemus hanc esse agnitionem illam, de qua hic sermo est: ipse enim infra ostendit, quae adhuc desiderentur ad gignendam hanc cognitionem: requiritur enim, ut personam illam statim diligamus, aut odio prosequamur: nam si nihil inde proficisceretur, quod aut ad beneuolentiam

tiam pertineret: aut ad ueteres, quas cum homine gesserimus similitates faceret, non esset ne haec quidem agnitio illa tragediae accommodata. In quo praeterea animaduertendum est *φιλίαν* nomine contineri etiam societatem sanguinis, affinitatemque; omnem, ut infra quoque ipse nomen hoc accipit. vbi de coagmentatione rerum, valde tragediae idonea, differit. Iphigenia certe, quae agnita ab Oreste est, erat cum ipso sanguine coniuncta: ut contra cum ipsa statim fratrem agnouit. Eodemque pacto apud eundem poetam Creusa cognouit adolescentem illum, qui sibi interitum procurabat, conuincta ab ipso atrocis sceleris, filium suum esse. itaque demum in personis aut caris, aut infensis huiuscemodi agnitiones nasci debent: aliter enim non magnopere mouerent: nec opus tragediae vllam in partem adiuuarent. Sed adiungitur etiam, ut personae, quae agnosci debent, illae ipsae sint, quae fieri illic debent beatae, aut miserae: & huic ipsi mutationi in se sustinenda in fabula componenda, sint a poeta destinata: nam si hoc usu veniret tenuibus hominibus, quales etiam non nulli in fabulis quoque tragicis inducuntur, nihil hoc ad rem pertineret: neque enim tragedia sui quicquam interesse putat, ob dignitatem, quam sedulo seruat, quid fiat de infimae condicionis hominibus. *ὀρισμοί* igitur, ut ostendi, vocati sunt ab Aristotele viri, in quorum persona secum iam statuerit poeta migrationem fieri debere ex aduersis rebus in prosperas, vel contra e prosperis in calamitofas. nam utrunque genus tragediae tangere voluit, ut plerunque facere consuevit. hoc autem verum esse: itaque accipi hunc locum, obscurum sane, difficilemque; debere, perspicitur etiam hoc pacto. Si nanque attendentur personae, quae agnoscuntur in tragediis, nullo negotio intelligetur ipsas huiuscemodi esse: Oedipus certe, qui tandem, qui foret semetipsum agnouit, huic ingenti varietati fortunarum suarum in se recipienda definitus a poeta statim a principio, addictusque; fuerat: eodem pacto Orestes in Iphigenia. Nec repugnat, quod Aristoteles: adiungit, pulcherrimam agnitionem esse illam, cum simul peripetiae nascuntur. quasi hoc modo, quo significauit, in omni agnitione necessario gignatur ingens illa mutatio fortunarum alicuius: quia personae a poeta definitae ad vitam miseram aut fortunatam, haec ipsae sunt, in quibus fit peripetia: est enim attendendum, quod inquit, Simul eodemque tempore: ita enim ostendit, quamuis in iis ipsis personis fieri omnino debeat agnitio, illam tamen agnitionem pulcherrimam esse, vincereque; reliquas dignitate, cum ilico, persona aliqua cognita, existit mutatio illa, & non post spatium aliquod temporis: contingere enim potest, ut non statim, ut cognitus aliquis est, sustineat hanc rerum mutationem, sed post tempus aliquod. quod cum sit, agnitio illa, non tantopere probatur. Exemplum huius agnitionis est in Helena Euripidis: in eodem enim periculo versatus est Menelaus, postquam agnouit Helenam, in quo erat prius quam illam ipsam, quam magnopere similem Helenae ilico perspexerat, firmiter Helenam esse crederet. quod etiam usu venit ipsi: neque enim Helena quoque magnopere statum rerum suarum variavit: nec subito potuit consilia sua expedire. Eiusdem generis sunt agnitiones in Electra Euripidis: neque enim ipsas statim secuta est peripetia: quamuis enim cognosset Orestes sororem, & aliquanto post ipse cognitus foret a sene illo, qui olim ipsum e media caede eripuerat: cuius etiam auctoritatem secuta Electra fratrem suum esse Orestem agnouit, tamen inde non sunt variatae fortunae illorum, nec simul effectum est, quod optabant, sed multo post, cum aggressi essent rem periculofam, interfecissentque; Aegisthum & Clytemnestram, in suis rebus mutationem magnam senserunt: & e malis aduersisque; in bonas ac prosperas inciderunt. Extremum igitur horum verborum credo significare definitionem a poeta factam, cum primum fabulam composuit: iam tunc enim ille animo prospexit, quae sibi postea in omni fabula custodenda essent. Addidit autem, cum iam cuiusmodi esset agnitio in fabulis ostendisset, pulcherrimam agnitionem illam esse, cum qua coniuncta est peripetia: ut contingat scilicet, simulac quispiam, qui diu sefellert, cognoscitur, statum ac fortunas ipsius magnopere variari: huiuscemodi vero esse agnitionem illam tradit, quae est in Oedipo tyranno: statim enim ut cognouit Oedipus, opera aliquo modo illius nuntij, se Laij filium esse, non Polybi, ut falso antea putabat, perspexit se perpetrasse iam illa scelera, quae ne imprudens aliquando committeret,

mitteret, magnopere cauerat: quare continuo intellexit se miserimum esse. Vfu autem aliquando venit, vt agnitionem nulla consequatur huius generis rerum immutatio, sed huiuscemodi agnitio non tantopere laudatur, quia non gignit tantam in animis eorum qui audiunt, admirationem. Aliquantum diuersam in extremo hiclectionem offendi: plures enim calamo exarati habent, non vt antea excusi, *ὡς ἔχει ἐν τῷ Οἰδίποδι. sed οἷον ἔχει ἢ ἐν τῷ Οἰδίποδι.* Quare & vt fidem illorum sequerer, & quia magis expressum, quod significare vult Aristoteles, in ea est, ipsam recepi.

Εἰσὶ μὲν ἐν ἡοῖ ἀλλαι ἀναγνώσεις: ἡοῖ γὰρ πρὸς ἀψυχα, ἡοῖ τὰ τυχεύοντα ὅτιν ὄτε, ὡσπερ εἰρήτη, συμβαίνει: ἡοῖ εἰ πῖ περὶ γὰρ ἢ μὴ πῖ περὶ γὰρ, ἐστὶν ἀναγνώσει. ἀλλ' ἢ μάλιστα τῶ μύθου, ἡοῖ ἢ μάλιστα πῖς περὶ ξέως ἢ εἰρημῶν ὅτιν: ἢ γὰρ τοιαύτη ἀναγνώσεις ἡοῖ περὶ πέτεια ἢ ἔλεον ἔξει ἢ φόβον. οἷον περὶ ξέως ἢ τραγωδία μίμησις ὑπόκειται.

Sunt quidem igitur & alia agnitiones: etenim ad res inanimes & qualibet etiam, est quando, vt dictum est, contingit. & si fecit aliquis aut non fecit, licet agnoscere: Sed ea, quæ maximè fabulæ est: & quæ maximè actionis, est, quæ dicta est: huiuscemodi enim agnitio & peripetia vel misericordiam habebit, vel metum, qualium actionum tragœdia imitatio esse supponitur.

Cum veram propriamq; fabularum agnitionem explicuisset: nec tantum quibus in personis illa posita sit, ostendisset, verum etiam quæ principatum in eis obtineat, declarasset, tradit nunc inueniri alias etiam non nullas, diuersas ab hac, agnitiones: quæ genera agnitionum cuiusmodi sint, demonstrat: neque enim dubitari potest, quin alias etiam res, quas prius amiserimus, aut aliquo modo aliquandiu nescierimus, postea sæpè intelligamus. nam (ut ipse narrat) fit etiam aliquando, vt res animi expertes, quæ nos diu fefellerint; agnoscamus, vt locum, anulum, vestem, librum, aliaq; huiuscemodi infinita: in quibus etiam sunt res quædam tenues ac viles. Nam quod, cum hoc doceret, addidit, Quemadmodum dictum est, significat primam partem definitionis huius rei, quæ communis est, & omnes agnitiones complectitur, cum verbis, quæ postea consequuntur, ad fabularum tantum agnitionem illa se referat. intelligo autem, cum inquit agnitionem esse mutationem ex ignorantia in intelligentiam: hic enim quoque id fit, vt subito rem illam inanitem, quam spatio aliquo temporis ignoraramus, intelligamus, & eam esse, quam quærebamus, cognoscamus: neque enim accipi hæc verba possunt tanquam de ipsa supra quicquam egisset: hoc enim nullo modo verum est. Eum verò, quem dixi, sensum esse huius loci, perspicitur etiam ex verbis, quæ sequuntur. Ex huiuscemodi vero agnitionibus non nascitur in animis eorum, qui spectant, motus aliquis magnus, vt fabulis illæ ualde accommodatæ sint. Sequitur autem genus etiam quoddam esse agnitionis, cum aliquis signis quibusdam perspicit quempiam aliquid fecisse, quod ipse prius ignorabat: aut contra non fecisse, quod fecisse ipsum existimabat: quare agnitio non tantum in personis hominibusq; fit: quod primum est, huicq; studio mirificè aptum, genus cognitionis, sed etiam in rebus animi sensusq; expertibus. quod posterum genus cognitionis complectitur etiam res minutas & abiectas: ac quod tertium videtur in rebus quoque, quæ corpus non habent: nec oculis cernuntur, sed animo tantum comprehenduntur: vt extremum hoc est, quod traditur ab Aristotele: id enim solidum non est. His igitur nunc relictis inferioribus generibus agnitionis, quæ quamuis aliquando in fabulas cadant, non sunt tamen, quas quærimus, agnitiones: nec id efficiunt, quod moliantur illæ in animis spectatorum, agnitionem, quæ præcipue fabulæ est: quæq; in primis est actionis, eam esse inquit, quam tradidit: nam cum, Quæ maxime est fabulæ dixisset, rei magis exprimendæ

exprimendæ causa, addidit. Et quæ maximè est actionis: agnitio enim in primis pertinet ad actionem, ac valde ipsam immutat: facitq;, vt longe diuersum cursum, atque antea, habeat: quod quamuis ex priore quoque parte intelligi possit, ex hac tamen multo expressius: & sanè, vt non semel supra declarauit, fabula est imitatio actionis. Cur autem huic præter ceteras agnitioni tantum tribuat, vt propriam eam esse velit fabulæ atque actionis, ratione huius rei allata, declarat. Huiuscemodi enim (inquit) agnitio & peripetia (nam supra quoque agnitionem, cum qua coniuncta esset peripetia: sequereturq; eam subita ingens fortunarum illius mutatio, qui cognitus esset, pulcherrimam esse affirmauit) aut misericordiam habebit aut metum: id est gignet in animis spectatorum aut hunc aut illum motum. Cum autem cognitio facta, vnde præsertim nascatur tam admirabilis casus, quæq; excitet aut ad misericordiam, aut ad timorem, actio sit, ideo inquit in concludenda ratione, Qualium actionum, id est aut miserabilium aut formidolosarum: hæc nanque res sunt actiones, tragœdia imitatio esse posita est. Non est autem simpliciter tragœdia imitatio actionum, sed talium, id est quæ excitent aut misericordiam aut metum: hoc enim ad distinguendam tragœdiam à comœdia, aliisq; imitationibus, necessarium est. Placet autem Græca hæc lectio quæ in primo excusis libris, & in calamo etiam scriptis à me inuenta est. ἢ τραγωδία μίμησις ὑπόκειται. nam in quosdam excusos postea irrepsit ἢ ἐν τραγωδίᾳ μίμησις, addita præpositione & variato casu nominis, quod consequitur.

Ἐπὶ δὲ ἡοῖ ἀτυχεῖν ἡοῖ τὸ εὐτυχεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων συμβήσεται.

Adhuc autem & miserum effici, & valde secundis rebus vt, in huiuscemodi continget.

Alterum hoc argumentum est, quo idem comprobatur: veram scilicet esse, propriamq; tragœdiæ agnitionem eam, quam dixit: ex hac enim inquit cognitione, cum persona diu ignorata in fabulis subito intelligitur, accidet, vt ille magnam sentiat in statu fortunisq; suis mutationem: ac deniq; si eius antea res secundæ erant, fiat miser: si verò aduersæ, fortunatus euadat, cum in reliquis generibus cognitionum, hoc vsu non veniat: neque enim si aliquid agnoscimus, quod prius nos fefellerit: exempli causa anulum, vestem, canem, domum: quod tamen ad agnitionem personarum non referatur, nec ipsam adiuuet: nam indicio harum rerum sæpè personæ ipsæ, quæ sint, agnoscuntur, vt apud Terentium Hecyra Philumena inuenta est ea esse, quam vitarat olim Pamphilus, indicio anuli, qui à matre ipsius in digito Bacchidis perspectus est: vnde Bacchis, cum Parmenoni exponeret, quid ipsum Pamphilo significare oporteret, inquit. Cognosse anulum illum Myrrhinam, & postea cum secum cogitaret, commoda, quæ aduentu suo Pamphilo attulisset, ait. Hic adeo his rebus anulus fuit initium inueniendis. Non igitur si aliquid horum agnoscerimus: siue fecisse quempiam aliquid, quod non putabamus: siue etiam nosmetipsos, aut non fecisse, necesse est tantopere statum nostrum commutari: indeq; fieri nos fortunatos, seu calamitosos: hæc enim sæpè accidere consueverunt sine magno aliquo animi nostri motu, non tantum sine tanta fortunarum omnium nostrarum commutatione. Videtur verò hoc referri ad id, quod supra significauit, in personis requiri, idoneis huic agnitioni: vt scilicet ipsæ vtrique fortunæ sustinendæ addictæ sint: idem enim nunc significat in ea, quam maxime probat, agnitione vsu venire, quum id in aliis non contingat, vt scilicet inde aliquis cadat in valde malas res è bonis, aut fugiat graue aliquod malum, quod instabat: saluusq; & incolumis subito fiat: quomodo enim hoc illic non fiet, quum ea secum habeat peripetiam. Animaduertendum autem in Græcis verbis auctoris ἀτυχεῖν positum hic ab eo esse pro δυστυχεῖν: neque enim plerunque valet ἀτυχεῖν incidere in magnam vim molestiarum: premiq; maximis in rebus iniqua fortuna, sed tantum non consequi finem, propositumq; in aliquo facto: cum contra δυστυχεῖν magnitudinem malorum significet: impetumq; in nos fortunæ atrocissimum. Significare vero hic Aristotelem vtrunque

exitum tragœdiæ apertum est: & illius, quæ tristem euentum rerum habet: & illius, quæ hilarem ac fortunatum.

Ἐπεὶ δὲ ἡ ἀναγνώρισις Ζηνῶν ἐστὶν ἀναγνώρισις, ἀναγνώρισις αἱ μὲν εἰς θατέρου πρὸς τὸν ἑτέρου μόνον, ὅταν ἢ δῆλος ἑτέρος, τίς ἐστὶν: ὅτε δ' ἀμφοτέρους δὲ ἀναγνώρισει. οἷον ἢ μὲν Γαργεία τῷ Ὀρέστῃ ἀναγνωρίσθη καὶ τίς πῆμ. ἄλλως τίς ἐπιστολῆς: ἐκείνῳ δὲ πρὸς τὴν Γαργείαν ἄλλῃς εἰδὲ ἀναγνωρίσεως.

Quia iam agnitio, quorundam est agnitio, agnitiones hæc quidem sunt alterius ad alterum solum, quando fuerit alter manifestus quis est: aliquando autem ambos oportet agnoscere. ceu Iphigenia Orestis agnita est ex epistola missione: illi autem ad Iphigeniam alia opus fuit agnitione.

Cum accurate docuisset, quod potissimum genus agnitionis accommodatum sit fabulis, intelligens ne illam quidem agnitionem semper eodem modo tractari: nunc enim quasi simplicem illam esse: nunc autem duplicem, hoc quoque explicare rectum esse existimauit: quare initio huius rei sumpto à ratione nominis, quo illa significatur: est enim agnitio è genere eorum vocabulorum, quæ cum altero conferuntur, & à Græcis *πρὸς τι* vocantur: hoc enim, quod planum & exploratum est, & initium huius animaduersionis, & fundamentum suæ rationis esse volens, inquit. Quia agnitio, quarundam rerum est agnitio: (neque enim vsus vllus huius vocis esse potest, nisi aliquid cognoscatur: multitudinis vero numero dixit *τινῶν*, id est quorundam, quia illo pacto singularem etiam, vniusq; tantum agnitionem complexus est: ac sciebat aliquando etiam, quod nunc tradere vult, duarum simul personarum noticiam acquiri) agnitiones, hæc quidem sunt alterius ad alterum tantum: & quæ sequuntur: hæc enim est *ἀπαπόδοσις*; redditiō; illius *ἔπει*. Libet monstrare locum huic valde similem è primo libro rhetorices: illic enim quoque cum docere vellet cuiusmodi esse deberet illud, quod est mirificè aptum ad persuadendum: in quo indagando ars ea occupata est, vtitur hoc initio illius declarationis: ponitq; illud esse è genere eorum quæ conferuntur cum aliquo: vt hic quoque agnitionem aliorum esse agnitionem tradit: verba ipsius hæc sunt. *ἐπεὶ ὅτι τὸ πιθανόν τινὶ πιθανόν ἐστὶ*. Sed illic plura quasi fundamenta, necessaria fuerunt ad eruendum inde quod probare voluit: hic autem vnum hoc satis fuit, huic rei, quam ostendere hic vult, constituendæ. Verba autem illa *ἔπει* δὲ, quæ in medio harum sententiarum formis excusi libri habebant, tolli prorsus inde debent, quia multis modis, illic manentia, officiant: vimq; huius argumentationis impediunt. Qui autem in Latinum sermone vertit hunc librum, Paccius, hoc vidit: neque enim illa expressit: & præterea Madius accuratissimus interpret, quiq; singulas sententias magno studio ponderauit, ipsa vacare cognouit, ac de hoc diligenter differuit. ipse quoque vetustissimum exemplar habui, vnde illa abessent, nisi quod in margine contra eum locum, quem iniuste diu possedere, malo alicuius consilio, reposita etiam in eo fuerant: hoc solum inter me, atque interpretes, qui emendare locum voluerunt, interest, quod ipsi verbum quoque, quod sequitur *ἀναγνωρίσεως* inde sine vlla necessitate sustulere: id enim, aut positum illic esse, vt sententia integra sit: aut certe intelligi debet: quare cum illic requiratur: sedemq; eam obtineat in omnibus exemplaribus, rectius mihi factum videtur, si eo loco relinquatur: præterquam quod cum supra vnitatis numero positum sit: hic vero multitudo requiratur, remouet etiam, ita hic vsurpatum, eam difficultatem: sed lectione iam, vt arbitror, constituta ad sententias explicandas redeamus. Cum igitur dixisset agnitiones has quidem esse alterius ad alterum tantum, quomodo id vñ ueniat docet: addit enim quotiescunque alter notus manifestusq; fuerit, qui in eo negotio versatur: id est vbi is, qui agnoscit, obscurus ignotusq; non est illi, qui agnoscitur, sed intelligitur qui sit: nec error vllus in eius persona manet. Exempli causa. In Oedipo Sophoclis Iocasta agnouit illum, quem

viri

viri loco habebat, ex se Laioq; patre natum esse, eum verò falsò prius putabat Polybi regis Corinthiorum, Creusæq; filium: discussis autem his tenebris, req; patefacta, opus non fuit Iocastam ab Oedipo agnosci, quæ nunquam fefellerat: sed intelligebatur ab omnibus Laia vxor fuisse. Creontisq; soror: tantum ipsius nesciebatur, quod ad Oedipum pertineret, cum & ipsa & reliqui ferè omnes putarent, cum infans siluestri loco expositus fuit Oedipus, eum esse à feris deuoratum. Sine exemplo vero re tradita Aristoteles, alterum genus agnitionis declarare volens, inquit. Aliquando autem ambos oportet agnoscere. exemploq; ipse geminam hanc agnitionem, in qua plus obscuritatis esse videbatur, illustrat: sumitq; illud ex Euripidis fabula, quæ uocata nunc est Iphigenia in Tauris: ait enim. Ceu Iphigenia Orestis cognita est missione epistolæ, id est Orestes cognouit sacerdotem illam Dianæ, sororem suam esse, cum ea dedit ipsi literas ferendas in Græciam: argumentumq; illarum voce explanauit, vt si forte in tam longa nauigatione, variisq; casibus maris, literæ periissent, verbis exponere posset, quid illis contineretur, iis, quibus eas reddere debebat. Hoc igitur, quod fecit, ut Iphigenia ab Oreste cognosceretur, præstare non potuit, vt Iphigenia intelligeret eum, cui literas dederat, fratrem suum esse: quare cum fabula postularer, vt non minus Orestes à sorore cognosceretur, quam ipse eam cognouisset, altera opus fuit agnitione: necessèq; fuit, vt poëta aliud excogitaret, quod Orestis personam sorori aperiret: indicaretq; quis ille foret. cum prior illa ratio utilis huic rei non esset. Pusillam maculam, quæ locum hunc apud auctorem obscurarat, deleui: cum enim: *ὅτι ἀμφοτέρους* prius legeretur. *ὅτι δ' ἀμφοτέρους*, sublata vna solum litera, quæ importunè illic hæserat, restitui: atque id non tantum iudicio feci, sed auctoritate etiam calamo exarati libri. nullo autem negotio perspicitur hoc modo legi debere: particulaq; quæ respondere debet, consuetudine Græci sermonis superiori copulæ *μη*, vicina illi est.

Δύο μὲν ἐν τῷ μύθῳ μόρη παρὰ ταῦτ' ἐστὶ, παρὰ πέπειτα καὶ ἀναγνώρισις. τριτὸν δὲ, πάθος. τοῦτων δὲ, παρὰ πέπειτα μὲν καὶ ἀναγνώρισις, εἰρητῶν. πάθος δὲ ἐστὶ παρὰ ξίφους φθορά, ἢ ὀδύνη ἀ. οἷον, οἷτε ἐν τῷ Φανόρῳ δαίνατοι, καὶ παρὰ ὀδύνη, καὶ τρώσεις, καὶ ὄλα τοιαῦτα.

Due quidem igitur fabula partes circa hæc sunt, peripetia, & agnitio. Tertia autem passio: Harum peripetia quidem, & agnitio, dictæ sunt. Passio autem est actio, quæ interitum affert, aut graues dolores gignit. vt quæ in aperto fiunt mortes, & euulsiōnes, & vulnerationes, & quæcumque huiusmodi.

Tradito atque explanato altero quoque genere agnitionis: duabusq; iam rebus, quas definiendas sibi sumpserat, diligenter explicatis, cogitans restare aliud, quod & ipsum circa easdem res versatur, quamuis eo nomine supra, vbi appellauit peripetiam & agnitionem, vsus non fuerit, rectum esse putauit alia de causa id explicare: vt scilicet omnes res, quæ eodem facerent, cognitæ forent, præsertim cum ad aliam præceptionem transiret. Tertia igitur, addita superioribus duabus, pars est *πάθος*: cum tres tantum fabulæ partes in his rebus uerferentur: superiores autem fuerunt peripetia, & agnitio: *παρὰ ταῦτα* autem inquit, significare volens, quæ geruntur, id est *παρὰ πέπειτα*. vt supra ipse in definitione peripetiae ipsa vocauit, & non multo postea in altero exemplo, quod posuit, mutato tempore eius verbi *παρὰ πέπειτα*. illa vero in pulcherrima fabula, vt docuit, eius generis esse debent, vt moueant maximam admirationem spectatoribus, & incutiant in animos eorum metum, excitentq; illic misericordiam: tres enim res inueniuntur, quæ hoc præstant, atque id mirificè efficiunt: earum duæ proximè definitæ sunt: tertia, id est *πάθος*, est, ut ipse inquit, factum quoddam, quod ad mortem ducit: vimq; habet hominem perdendi: aut si interitum non affert, acerrimos saltem corporis dolores gignit.

K ij Magis

Magis autem illustrare rem volens, ac, quid intellexerit uerbis illis, docere, inquit. Ut & necesse coram spectatoribus allata quibusdam, siue cruciatus corporis acerrimi, ac vulnera imposita: nec non quæcunque alia huiusmodi sunt: hæc nanque cuncta facta *παρά*, nomine ostenduntur, quia sunt, qui accipiant mali aliquid maioris, ac perpetuantur: neque enim *παρά* hic valet perturbationem & quasi morbum animi. Eodem etiam sensu cepit Athanasius, qui luculentam orationem, quam habuit de nece Christi & indignissimo supplicio ipsius, inscripsit *πρὸς τὸν πάθος κινήσει*: & quæ sanè contigere in illo interitu, passim Christiani homines Græca voce ita appellabant, ut Latini ea, qua rei docendæ causa usus sum, passim vtuntur, & si me non fallit magis eam aptam esse ad rem exprimentam, quam in se elegantiam ullam habeat: à uetereq; aliquo scriptore usurpata sit. *Περὶ δὲ τῶν* sunt, cum quispiam vndiq; correptus est maximis doloribus: & qui ita corpore affectus est, *περίωδως* appellatur. Hunc autem corporis habitum, & quod verbo hoc à Græcis exprimitur, significare uult Cicero, cum ait, quempiam toto corpore ardere doloribus. Græco nomine usus est Demosthenes contra Cononem, id usu uenisse commemorans importunitate illius hominis, quem accusat. Verba eius sunt, iudicibus iniuriam illam, iudiciumq; medici, exponens. *ὅτι μὴ καὶ θάρασις ἀμαρτοῦ αὐτομάτημι, πόνυ πολλὴ σωίβη, πρὸς τῶν δὲ ὄντι, καὶ ἀπορριμῶν ἡδὴ, καὶ ἐμπυροῦ γλῶσσος διεφθάρη.* Habet autem in se difficultatem, quo modo appellet tres has res tragædiæ partes: neque enim sunt ex illis partibus, quæ similitudinem habent formarum: neque è numero etiam earum, quas nunc adiungit: & quas augere, & quasi constituere corpus tragædiæ tradit. Quæ igitur alia possunt esse partes? An tres hæc sunt partes partis, ut supra ipse de duabus ipsarum apertè inquit, cum dignitatem fabulæ comprobauit. affirmauit enim ea etiam de causa anteponendam esse fabulam ceteris partibus qualibus, quia quæ maximè capiunt animos spectatorum peripetia & agnitio, fabulæ partes sunt.

Μὲν μὲν ἐν τραγωδίᾳ, οὗς μὲν, ὡς εἶδεσι δὲ χρεῖσθαι, πρὸ τῶν ἐπιπέδων. κατὰ δὲ τὸ ποσὸν, καὶ εἰς ἃ διαίρεται κληρονομία, τὰ δὲ εἰσι: πρόλογος, ἐπιπέδον, ἐξοδος, χρεῖσθαι, καὶ τοῦτον, ἔ. μὲν, παράδοξος: τὸ δὲ, σάσιμον. κοινὰ μὲν ἐν ἀπάντων ταῦτα: ἴδια δὲ τὰ ἕκαστος σκηνῆς, καὶ κόμμοι.

Partes quidem igitur tragædiæ, quibus quidem, ut formis, oportet uti, prius diximus. Secundum autem quantum, & in quas diuiditur separatas, hæc sunt. Prologus, episodium, exodus, choricum: & huius quidem altera pars, parodus: altera uero, stasimon. Communia quidem omnium, hæc: propria autem, quæ ab scena, & commi.

Antequam tragædiæ partes, quæ corpus eius, magnitudinemq; constituunt, explicet, quod nunc facere aggreditur, repetit paucis, quid proximè egerit: quod cum semper ordinis ostendendi causa libenter faciat, recreandiq; animum lectoris, cum doceat ad finem iam peruentum esse alicuius præceptionis, eò libentius nunc facit, quia similis multum est uis naturæq; superiorum rerum, illis, ad quas nunc tradendas se parat: utraq; enim partes uocantur: ne scilicet confunderentur. Aptè autem, partibus illis explicatis, quæ similitudinem formarum habent, ac per omne corpus tragædiæ manant, declarat alterum genus partium, quæ magnitudinem constituunt, locisq; disclusæ sunt. Animaduertendum uero ipsam prius illud genus partium, non formas appellare, quia uerè formæ speciesq; non sunt, sed ita propter similitudinem uocantur: quare inquit oportere eos ipsis uti tanquam formis: existimareq; habere illas aliquo modo vim eius rei, quæ in natura animantium forma appellatur, cum reliquæ partes respondeant membris animalium, id est capiti, ceruicibus, humeris, cruribus, pedibus. Inquit igitur, postquam se absoluisse ostendit priores illas partes, quæ in quantitate manent: in quasq; secatur tragædia, seorsum positas, has esse: quatuor sanè numero, quarum tamen una rursus secatur in duas: ut ita quinque

quinque tragædiæ partes sint, quæ quantam illam reddunt: quæ sanè in omni tragædia inueniantur, nec ab illa possint abesse: alioquin manca illa inchoatæq; foret: cum contra, ut hæc partes communes sunt omnium tragædiarum, ita duæ restent, quæ propriæ quarundam sint, & ab aliis absint, ut illic nullo modo accommodatæ: nec arguant vitium aliquod diminutionemq; earum. Vocantur autem ab ipso hæc *πρὸς σκηνῆς*, & *κόμμοι*: ut duæ prorsus partes esse videantur: cum tamen infra, ubi diligenter notionem, vimq; omnium partium euoluit, in unam ipsam redigat: communemq; appellet ploratum lamentationemq; communem & chori, & ab scena: ut non videam, quid suum propriumq; restet personarum, quæ in scena manent, si cum ambo consentiunt: histriones (inquam) ipsi, & qui chorum, id est cantorum gregem, conficiunt, in aliquo aduerso casu lugendo, uocatur commus: quamuis cum hic *πρὸς σκηνῆς* dicat, non *πρὸς σκηνῆς*, quomodo consuevit appellare histriones, videatur potius facta quædam ipsorum significare. Si igitur appareret aliquando quiippiam ipsos agere, quod non uisatum, propriumq; foret eorum, qui scenam incolunt, hoc unum exiis esset, quæ propriæ sunt certarum tragædiarum partes. Vnum uero hic est, quod nisi negligentia librariorum commissum sit, ualde me perturbat, quomodo, cum tragædias uideatur significare uoluisse: atque ita sanè interpretes acceperint, dixerit *ἀπάντων*: & non, quo genere uocantur tragædiæ, *ἀπάντων*: neque enim quid capi possit siue virili, siue neutro genere dictum, quod hic quadret, intelligo. Commi autem eiulatus huius generisq; atrocium lamentationum uocabantur, quia qui graui aliquo dolore premuntur, frontem femurq; ferire consueuerunt: à uerbi enim *κρίπην* futuro tempore *κόμμος* deducitur: quo uerbo etiam, in hoc genere stætus significando, usus est Herodotus non semel, ut cum ait. *κρίπηνται τὰ μέτωπα προθύμως, καὶ αἰμωγῆ διαχρόνῳ ἀπλήτῳ.* Aptè autem in primis Euripides in Troadibus: cum enim illic Andromacha narraret Hecubæ, se uidisse corpus Polyxenæ, quæ in busto Achillis necata fuerat, operuisseq; illud uestimentis: & hoc deniq; genere luctus profecutam casum illum fuisse, inquit. *Ἐξ ὄντιν αὐτῆ, καὶ ἀποβάσσει τὸν δόχον, Ἐκρυπῆ πέπλοισι, καὶ ἀπεκράμει νεκρὸν.* Cicero in epistola ad Atticum, cum inquit. Aut ingemuisse, ut frontem ferias: nec non in iij. Tusculana, pectoris, femoris, capitis percussiones: hoc uideretur significare uoluisse. Nam Xenophon quoque eundem morem intellexit: & in vij. libro παιδείας affirmauit ipso Cyrum uisum, quamuis eodem uerbo non utatur, qui inquit. *ταῦτα ἀκρόσας ὁ κίρος ἐπαύσατο ἄρα τὸν μῆρον.* Nam idem tragicus in eadem fabula multo post, & ipse uerbum uariavit, cum tamen idem prorsus ostendere uellet. respondet uerò mirifice locus hic illi Ciceroniano. est autem ubi Hecuba miserabiliter lamentatur, quod infans Astyanax ad mortem raperetur, è sinu matris abductus: docet enim cum erga ipsum alius officii fungi non possit, se uisum hoc, quod exoptatum ipsi non est, unà cum calamitosissima matre dare. *Τὰ δὲ σοὶ δίδωμι πλήρη ματα κρατῆς, σθένων τε κτύπος.* Vim reliquorum uerborum, si declaratione egere uidebuntur, infra explanabo: nam auctòr ipse ita singulas has partes interpretatur, ac quid illis nominibus significetur, ostendit.

Ἔστι δὲ πρόλογος μὲν μέρος ὅλον τραγωδίᾳ, ἔ. πρὸ τῶν ἐπιπέδων: ἐπιπέδον δὲ μέρος ὅλον τραγωδίᾳ, τὸ μεταξὺ ὅλων χρεῖσθαι μελῶν. ἐξοδος δὲ, μέρος ὅλον τραγωδίᾳ, μεθ' οὗκ ἐστὶ χρεῖσθαι μέλος. χρεῖσθαι δὲ παράδοξος μὲν, ἢ πρὸ τῆς λέξεως ὅλου χρεῖσθαι: σάσιμον δὲ, μέρος χρεῖσθαι, τὸ αὐτὸ ἀναπαύσειν καὶ τραχάου. κόμμος δὲ, χρεῖσθαι κοινὸς χρεῖσθαι καὶ ἕκαστος σκηνῆς.

Est autem prologus quidem pars tota tragædiæ, quæ ante parodum chori. Episodium autem pars tota tragædiæ, quæ interiecta est inter totas chori cantilenas. Exodus autem pars tota tragædiæ, post quam non est chori cantilena. Choricæ autem: parodus est prima dictio totius chori: Stasimon

Simon autem cantus chori, qui est sine anapæsto & trochæo. Commus autem lamentatio communis chori & ab scena.

Cum igitur, verum ordinem sequens, primum definiat prologum: affirmetque ipsum esse totam tragiæ partem, collocatam ante parodum aduentumque; chori: significat (nisi fallor) rectè poëtam in omni illa parte argumentum fabulæ positurum esse: si id initio ac primo statim aditu non fecerit: esseque ita ipsam omnem assignatam prologo: nam non videtur satis aptè dicere potuisse nihil aliud in ea agi, sed solum paucis indicari. quod vniuersa penè fabula continetur: hoc enim existimari posset falsum esse, nisi ita acciperetur, vt per omne id spatium semina quædam eius rei iacta forent. Euripides plerunque primam personam, quæ in scenam venerit, hoc munus statim obire facit: ceteri tragici qui hoc non seruant, non committunt tamen, vt post aduentum primumque; cantum chori, id commemoretur: sic enim spectatoris animus nimis diu suspensus incertusque; foret: nec posset in tanta eius, quod agitur ignoratione, percipere singularum partium finem atque intellectum: huic enim rei prologus inuentus est, ac breuis illa narratio: vt minore negotio cuncta, quæ illic geruntur, percipiantur: nec quicquam accuratum spectatorem elabatur. Plautus quoque comædias scripsit, in quibus primæ personæ, quæ in scenam veniunt, officio prologi non funguntur, nec argumentum fabulæ narrant, vt Militem, Cistellariam: & tamen primo in actu, quod idem est, atque ante aduentum chori, id ab aliquo conficitur. Monstrata autem vi prologi à loco potius, quem in tragiæ tenet, quàm à munere aliquo ipsius diligenter explicato: neque enim tradit, quæ sint partes prologi: quia (vt opinor) id satis notum erat: ratioque; eius nominis id aperte indicabat, ostendit eodem pacto sedem episodij potius, & vbi collocari ipsum debeat, quàm naturam eius rei explanet: episodij enim inquit esse partem totam tragiæ, quæ posita est in medio choricorum cantuum, & ipsorum quoque totorum atque integrorum: non tamen hic quoque (vt opinor) ita accipere debemus, ut velit omne illud; quod est interiectum inter chori cantus, esse episodium: neque enim locus restaret vllus veris propriisque; partibus fabulæ, nisi in prologo & exodo: hæc nanque tantum tragiæ partes non sunt vndique; cinctæ chori cantibus. Sed quia hoc durum videri alicui potest, si id ostendere auctor voluisset, illo modo ipsum locutum fuisse; videndum est, an forte capiat hic *ἑπισόδιον* alio significatu, ac vulgo capitur; & ipse quoque aliis locis cepit: vocetque; episodium, vt verba ipsa declarant, quidquid inclusum est in medio duarum chori cantilenarum. nam si quis cogitat illas, ut extrema, non sine causa intelliget, ita ipsum appellari potuisse. Pollux autem docuit, quid in tragiæ episodium vocaretur: idque; esse inquit *πράγμα πρόσχηματι σωμαπρόσχημον*: quod valet, cum alicui rei, quæ sua propriaque; sit eius facti, adiungitur alia, atque applicatur, quæ superuenierit: ac sine qua factum illud prius manebat. id vero à poëtis fit & exornandæ & producendæ fabulæ causa: nam argumentum fabulæ, factumque; illud simplex, quod refertur, pusillum est: paucisque; commemoratur. Sed ut ad sententias Aristotelis redeam, ex verbis ipsius videtur neque in prima, neque in extrema tragiæ parte rectè, commodeque; collocari posse aliquid, quod sit alienum à fabula, atque eo aliunde importatum: atque huius sanè rei, si verum hoc est, videtur causa esse, quia in fronte ipsius componendo illi nodo opera datur, ex quo fabula constat: ac nihil eo alienum, ne perturbet spectatorem, admiscetur: vt in extremo etiam in nodum eum expediendum, explicandamque; confusionem illam rerum, in eum debet à poëta: hoc enim videtur ars ipsa, veritasque; huius rei postulare, quam toto hoc libro persequitur Aristoteles: quamuis etiam contra à poëtis ipsis, licentia vsus, aliquid committeretur. Quod verò hic etiam inquit, Intra totas chori cantilenas, ut ita Græcum verbum *μέλι* reddam, inde elicere videmur posse, chorum etiam aliis locis aliquando canere, & non tantum cum plenos illos integrosque; cantus edit. Exodum autem, quem supra tertio loco commemorauit, esse inquit partem totam tragiæ, post quam non est chori cantus: post ultimam enim cantilenam chori fabula iam ad exitum finemque; properat: inde enim videtur

detur potius exodus vocata, quam quod statim chorus abeat: quamuis quod contrarium huius est, à chori aduentu parodos appellata sit: nam in non nullis tragiæ diis inducitur chorus tanquam persona aliqua quippiam illic loqui: & in quibusdam etiam diuisus in duas partes, secum de aliqua re querit: nec tamen unquam post terminum illum canit. Præterea cum chorus è theatro, non rediturus, discedit, discessus ipsius, vt testatur Pollux, *ἄφοδος*, non *ἔξοδος* appellatur. Tribus igitur partibus tragiæ iam explicatis, ex iis, quæ magnitudinem, corpusque; eius constituunt, ad chori munera transit: neque id, quod generis similitudinem habet, quamuis supra in partibus his appellandis eo nomine vsus fuisset, definit, quid sit, id est choricum: sed tanquam species ipsius, partesque; in quas id partitus fuerat, explicat: illis nanque cognitio omnis vis choricæ percepta erit. Parodum autem, quæ ordine quoque; præcedit, primum declarat eadem ratione, qua ostendi eum vsus in reliquis partibus indicandis: neque enim quid agere illic debeat ostendit: sed tantum tradit parodum esse primam dictionem totius chori: quamuis autem *λέγειν* dicat: quod verbum dictionem locutionemque; sine musicis modis plerunque valet, videtur tamen cantum significare: nam cum inueniantur etiam tragiæ, in quibus primæ partes sunt chori, non tamen illic vniuersus chorus loquitur, sed quid sentiant omnes, qui chorum constituunt, vnus pro illis edit. excipio fabulas illas, quæ penitus neglexere terminos, quos veritas ipsa, ratioque; huius rei fixit: quosque; postea Aristoteles omnibus demonstrauit. Nec tamen, cum id sit, videtur commode apteque; primus cantus totius chori, quod ad vim nominis facit, parodus appellari: necesse enim est prius venerit in scenam chorus, si prius sermonem cum aliquo histrione instituit, aut secum de aliqua re subtiliter disputauit. In tragiæ Sophoclis, quæ inscribitur Oedipus Coloneus, cantus ille, qui continet laudes Athenarum: cuiusque; initium est, *ὀϊππὸς ἔξοδος τῶνδε χῶρος*, parodus appellatus est ab erudito in primis scriptore Plutarcho: illic enim primum chorus canere incæpit: cum tamen antea multa locutus fuisset cum calamitoso illo sene: admiratus nanque fuerat improbitatem eius, qui contra instituta, religionemque; eius loci, contaminasset aditu suo sanum Eumenidum. Idem etiam, quod verè facere potuit, *παρόδον* appellauit in vita Lyfandri cantum hunc in Electra Euripidis, qui incipit *Ἀγαμέμνωνος ἢ κόρα ἤλθον*. loquitur vero illic chorus cum Electra, qui grex erat Argiuarum mulierum inuitantium ipsam ad diem festum colendum: nihil autem antea aut communiter aut aliter chorus in ea fabula ediderat. nam proprie parodus esset primus ingressus chori: atque hoc uocabulum ipsum valet. Pollux præterea ostendere volens, quid parodus sit, inquit. *καὶ ἢ μὲν ἔξοδος τοῦ χοροῦ παρόδος καλεῖται*. Post parodi explicationem Aristoteles tradit quid stasimon sit, cui officio chori nomen impositum est a stabilitate: tunc enim, cum cantum eum edebat, eodem loco stabat chorus, nec in ullam se partem mouebat: in parodo nanque, vt nomen significat, dum caneret, gradiebatur. Esse igitur inquit stasimon cantilenam chori, quæ sine anapæsto & trochæo est: hi nanque pedes mobiles sunt: nec vlllo modo apti firmitati alicui, mansionisque; declarandæ. Seruabant autem hoc diligenter veteres poëta, vt in scribendo numeros eligerent aptos rebus, quæ tunc gererentur referendis: quod multum etiam ualebat ad eas illustrandas: ante oculosque; penè eorum, qui legerent, audirent ve, collocandas: quare in parodis illi potissimum pedes, qui hinc arcentur, vsurpantur: ceterique; omnes, qui celeritatis aliquid in se habent. Qui scholion id scripsit in chorum eum Phœnissarum, cuius initium. *Τὸ εἶναι δὲ ἄμα λιπὸν ἔβασι*: quod scholion tradit cantum eum uocari stasimon: infraque, declarata etiam vi parodi, cum exemplum eius ponere uellet, ab eodem poëta illo sumpto, dixit, parodum esse locum illum ex Oreste fabula, cum chorus inquit. *σὶν ὄρα: λέπειν ἵχος Ἀρβύλης τρέπει*, tota uia errauit: quod nanque stasimon esse vult, parodus est: & quæ parodus ab ipso uocatur, cantus chori non est. Aristoteles enim ut uerè pars aliqua choricæ, parodus & stasimon uocari possit, requiri ostendit, ut *μέλος* cantusque; sit: quamuis in definienda parodo *μέλος* non appellari: posuit tamen, quod (vt opinor) idem eo loco ualet: nam quod ait *λέγειν ὄρα χοροῦ*, intellexit *μέλος*: cum enim vniuersus chorus uocem edit, & non vnus aliquis illius gregis uicem omnium sustinet, canit: quin autem primus ille cantus in ea fabula sit, dubitari non

potest. Sed sunt etiam illic frequentes pedes mobiles, qui alieni sunt à stasimo: nam si parodus illa esset in Oreste, quæ ne à choro quidem pronuntiata est, sed ab Electra, quamvis in excusis libris falsò chori nota illic posita sit: prima enim verba chori in ea fabula sunt. ἰδὸν πέθεμαι, quia tunc chorus in scenam venit, sequeretur etiam, ut quæ à graui auctore Plutarcho in Oedipo Coloneo hoc nomine vocata est, parodus non foret: prius enim in scena, ut apparet, chorus multum uersatus fuerat. Sed ille (ut arbitror) in hoc deceptus est, quod, notionem nominis secutus, putauit primum quemq; aduentum illius parodum debere vocari, quamvis tunc chorus nò caneret, sed perinde atque histrio aliquis ageret: quod omnino falsum est. Eruditius igitur multo, veriusq; sensit de his rebus, qui confecit argumentum Persarum Aeschyli, vel non nulla potius adnotauit ante illam fabulam, quæ adiutura lectorem eius existimauit: chororum enim genera diuidens, inquit. Eorum quædam esse parodica, quæ sunt, quando chorus exponit, quam ob causam aduenerit, ut illud τῦρον οἱ θυμολίπσσα: alia autem stasima, quando stat: incipitq; commemorare incommodum aliquod, quod in illis rebus euenerit: non nulla uerò commatica, quando, quod restabat, lamentantur acerbos eos casus. Hic igitur vidit naturam eius cantus Phœnissarum: cognouitq; parodum eum esse: cum enim ex omnibus tragœdiis exemplum sumere ei liceret, illo potissimum usus est ad parodum ostendendam. Quod uerò ad rationem nominis facit, quo cantus chori vocatur stantis, immobilisq; manentis, Aristoteles harmoniam hypodoriam in problematibus, stasimon esse inquit, quia grauis foret, ac numeros stabiles reciperet. Nam Horatium quoq;, quod Græcæ voci respondet, eadem de causa spondeos stabiles appellasse, quia moram scilicet in se habent, apertum est. Non docuit autem Aristoteles, unum ne solum, an plura stasima in cantibus chori forent: sed tantum tradidit cantum eum chori, à quo abessent hi pedes mobiles, quos appellat, στίμιον vocari. nam parodum unam esse tantum significauit, cum ait eam esse primam dictionem totius chori. Pollux uerò, qui hæc minutius concidit, ostendit, cum contingat aliquando chorum è scena exire, rei alicuius administrandæ causâ, quæ seruiat fabulæ, reditum postea ipse in scenam vocari ἐπιπέριθον, id est secundam & repetitam parodon: in qua omnia, quæ in priore, seruari solita uerisimile est: inde enim quoque pedes stabiles, & qui moram in se haberent, eadem de causa remoueri debebant. Monstrato stasimo Aristoteles, à pedibus, qui alieni ab eo cantu sunt, declarat quid commus sit: quam rem supra non communem omnium tragœdiarum, sed propriam quarundam partem esse dixit: inquitq; commum esse fletum, lamentumq; commune chori, & ab scena. Nam ἀπὸ σκηνῆς quod inquit, quod uidetur ualere sonum uocis, qui exit è scena, atque inde proficitur, arbitror intelligere ipsum fletum histrionum, quod tamen magis certum foret, si dixisset κατὰ τὴν ἀπὸ σκηνῆς: ita nanque consuevit uocare histriones ipsos: Et sanè aliis etiam in locis ita distinxit chorum ab histrionibus, ut in problematibus paulo post supra citatum locum: de amplitudine enim & stabilitate loquens inquit. ταῦτα δὲ ἀμφὶ χόρον μὴ ἀσκήματα: τοῖς δὲ ἀπὸ σκηνῆς οἰκνύοντα. Sed Demosthenes etiam pro Cresiphonte ita locutus est, cum histriones intelligeret: personamq; aliquam, quæ in scena uersaretur. Aeschinem enim exagitantem, qui ei studio olim incubuisse ferebatur, inquit. Σὲ δὲ, μηδὲ ἥρώα τὸν τυχόντα: ἀλλὰ τῶν τινῶν τῶν ἀπὸ τῆς σκηνῆς, Κρεσφόντην, ἢ Κρέοντα: & quæ sequuntur. Quamuis non omnino uerbis illis idem significare uideatur uoluisse nobilissimus orator, quod Aristoteles. Sed cum se prius, personamq; suam simulatè extenuasset: contraq;, itidem fide, augere uellet dignitatem aduersarij, inquit. Te autem uis faciam magnum aliquem uirum, atque heroem, ac ne quemlibet quidem ex illis, sed eorum aliquem qui in scena uersantur: puta Cresiphontem, aut Creontem. intelligens (nisi fallor) præstantissimum quemq;, atque illic ualde nobilitatum, quasi honorem aliquem ac dignitatem etiam ipsis afferret, in scenam crebrò eorum facta referri. Videtur autem hinc elici, chororum non solum manere in scena, sed alium theatri locum ipsi assignatum fuisse, quum dixerit commum esse fletum mixtum è cantibus chori, & uocibus, quæ procedunt è scena. Ut autem ita quoque coner illustrare hunc locum, indicabo unum, alterum uel huiuscemodi fletum in tragœdia aliqua, qualem intelligit hic Aristoteles

les. primum igitur in Andromacha Euripidis, cum iam nuntius grauis & inexpectati mali uenisset Peleo, qui significauit Neoptolemum nepotem ipsius, casum Delphis imperu multitudinis, in illum ab Oreste concitate: cumq; chorus corpus ipsius adolescentis, quod ferebatur humeris famulorum monstrasset, omnis ille locus, ex quo statim lamentari incipit Peleus acerbum illum casum, & multa colligit, quæ atrocitatem ipsius, calamitatemq; suam testarentur, & unà cum eo chorus miserabiliter luget: doletq; & indignissimam illam necem, & Pelei ipsius orbitatem, usque ad subitum aduentum Theridis, quæ uenit, ut consolaretur illum dolorem, commus est. his autem præcipue uerbis, illic à Peleo cum ingenti dolore editis, declaratur commum illum uocari debere. ἔπαράξομαι κάμα; ἐκ ἐπιθήσομαι ἐμῶ κατὰ κτύπημα χόρος δρόν; tempus enim illud requirere ostendit ut dilaniet capillos, & manibus caput feriat, atque omni genere lugendi utatur. Eodemq; pacto in Aiace Sophoclis, ubi Tecmessa, inuento corpore Aiadis, adhuc spirante, deplorat mortem illam fortissimi viri: statimq; chorus, re cognita, malumq; illud ante oculos habens, & ipse magnopere dolet: multaq; effundit significantia uehementem dolorem, quo premebatur, commus est: cui etiam fletui se adiungit, incredibiliter dolens, Teucer, qui & ipse indulsit ægritudine & grauius questus est de illo atroci malo, donec interuenit Menelaus. qui accusaret illum, quod mortem fletet Aiadis, qui pessimè animatus fuisset aduersus exercitum: uereturq; eum sepulturæ dare. plures alij huiuscemodi questus existunt in tragœdiis patheticis, quos, qui accuratè leget, nullo negotio cognoscat.

Μὲν δὲ τραγῳδίασ, οἷς μὲν, εἰς εἴδεισι δεῖ χεῖσθαι, πρὸ τῆρον εἴπαμην: κατὰ δὲ τὸ ποσὸν καὶ εἰς ἃ διαιρεῖται κεχωρισμένα, ταῦτ' εἶν. ὧν δὲ δεῖ σοχάζεσθαι, καὶ ἃ δεῖ δὴ λαβεῖσθαι, σιωπῶντασ ὅσ' μύθους: καὶ τῶσδε εἶσαι τ' πλὴσ τραγῳδίασ ὄργων, ἐφεξῆσ δὲ εἶν λεκτέον τοῖσ νῦν εἰρημίοισ.

Partes autem tragœdiæ, quibus quidem, ut formis, oportet uti, prius diximus. Secundum autem quantum, & in quas diuiditur separatas, hæc sunt. Quæ autem oportet coniectare, & quæ oportet cauere, constituentes fabulas, & unde erit tragœdiæ opus, deinceps tradendum ipsis, quæ nunc dicta sunt.

Cum partes quoque, quæ corpus tragœdiæ constituunt: locoq; distinctæ ac separatae sunt, explicuisset, docet uenisse tempus rerum illarum tradendarum, quas oportet poetas in componendis fabulis proponere sibi, ac capeffere conari: quasq; contra totis uiribus decet in ea re fugere ac vitare: & unde deniq; obtineri possit, ut tragœdia id efficiat, cui efficiendo præstandoq; inuenta est. Sed antequam uerba, quæ hoc ualent: quæq; ordinem, quem sequi uelit accuratissimus scriptor, interpreter, libet suspicionem animi mei indicare: ueritus enim quandòq; sum, atque id (ut opinor) non sine causa, ne plura uerba, quæ initio huius partis apud auctorem collocata sunt, è superiore loco in inferiore hunc fluxerint, atque hic nullo modo legi debeant: cum enim illa duobus uicinis locis, nulla penè immutatione facta legantur, arbitrabar in altero eorum ea superuacanea esse. & cum mecum cogitarem, ubi nam illa uerius manere possent, putabam superiorem sedem magis illi conuenire. intelligo autem, quamuis id dubium esse non possit, ac cuius accuratè legenti, ea iteratio earundem sententiarum suspecta merito esse debeat: quibus commemorat se docuisse partes, quibus oportet uti tanquam formis: uellq; se nunc tradere partes, quæ in quantitate posita sunt, in quasq; tragœdia secatur seiunctas. Existimabam autem illa magis propria illius loci, quia mos Aristotelis est absoluta iam aliqua præceptione, cum uelit ad alia transire, breui repetere quæ fecerit: indicareq; itidem, quæ sequuntur, non aliquibus rebus iam explicatis ostendere, diuisione facta & quid multo supra & quid etiam proxime fecerit: nec ordinem rerum futurarum aperire: sed

contra

contra patefacere tantum, & quasi digito monstrare id, quod iam effectum est: hoc enim ualent uerba illa τῶν ἐστὶν: suntque ostendentis, & manum eò intendentis: nam cum semel iam testatus esset se tradidisse partes tragiæ, quibus ut formis uti oportet, atque id suo aptoque loco fecisset, quid opus fuit, alieno idem importunè docere? hic enim satis esse videbatur à se partes, quæ quantam fabulam reddunt, explanatas esse. Sed tamen in hoc huius rei iudicio, cum hoc seorsum ab illo repetitum non sit, molestum uidetur, quod statim indicarentur ab auctore quæ sequuntur, sine ulla proxima vicinæ rei repetitione: quod non est consuetudinis ipsius: nam particula etiam ἢ, quæ initio eius declarationis posita est, eam, quæ ipsi respondet, requirit. Quare & hoc & consensum omnium librorum aduersari mihi intelligens, nihil temere ausus sum immutare, tantum scrupulum, qui animo meo iniectus esset, volui indicare. Sed his relictis. Cum optimus magister supra multa præcepisset, quæ ostendunt, quomodo oportet fabulam texere, resque illas coagmentare, antequam etiam doceret duplex esse genus partium ipsius. cum altera qualitatem fabulæ indicent: altera magnitudinem eiusdem, corpusque constituent: uideretque nunc, explicato iam utroque genere partium, esse quædam, quæ multum elegantiae ac uirium tragiæ afferunt, manentia in constructione fabulæ: non nullaque itidem alia, quæ impediunt, corrumpuntque officium ipsius, ut facilius bona obtineantur, mala autem uitiaque declinentur, ostendit quæ illa sint, quæ opus finemque tragiæ adiuuant: ac quæ deprauant. Non alienum autem est, quamuis ratio uiaque alicuius artis tradita iam sit, non nulla tamen admonere, quæ ad expoliendum opus pertinent: monstrandumque quomodo, quod summum in eo perfectumque est, confici possit. Quare non arbitror nunc auctorem præstare, quod initio libri proposuit, ut non nulli credidere: neque præceptionem hanc illi parti respondere puto, cum ait. Et quomodo oportet constituere fabulas, si debet se bene habere poësis: nam præter quam quod id iam effecit, ordo etiam ita ualde ab eo immutatus esset: nam uerba hæc præcedunt illa, quibus declarat se disputaturum ex quot, & qualibus partibus constet poësis: quod in tragiæ iam effectum ab eo est. Si accurate autem attendimus, hic Aristoteles ostendere uult, quæ pulcherrimam tragiæ, & cui nihil addi possit, efficiunt: nam ut illa opus suum ad exitum rectè perducatur, magna ex parte in constructione fabulæ positum est. unde inquit. Quæ autem oportet sibi proponere ac persequi: uerbum enim, quo ipse usus est, σοχάειν, translatum est ab iis, qui arcu utuntur, sagittisque: locum destinatum appetunt. ut igitur illi oculos eò dirigunt, ita in reliquis studiis, quæ nobis uilia putamus, obtineretque cupimus semper quasi posita ante oculos habemus: quare id uerbum in consuetudine Græcorum fuit. Quæ igitur (inquit) opus est magna diligentia persequi: quæque contra oportet fugere ac toto animo vitare poëtas, dum fabulas constituunt, tanquam scopulum aliquem: nec non unde existet, parabiturque à nobis, ut tragiæ munus suum obeat: ac moliri ea possit, quæ ab ipsa expectantur: officium autem ipsius finisque notus est: ut ex consequentibus etiam uerbis intelligitur: excitare enim in animis spectantium illa debet metum, & misericordiam. Hęc (inquam) omnia requirit ordo huius præceptionis, ut post nunc explicatas res tradamus. Quod enim inquit λέκτρον, munus officiumque suum esse declarat illi rei incumbere. Nam ἐφεξῆς, quod idem in Græco sermone ualet, quod deinceps in Latino, uerum & non interruptum ordinem significare apertum est.

Ἐπειδὴ δὲ τὴν ἀπόδειξιν εἶναι τῆς καλῆς τραγῳδίας, μὴ ἀπλῶς, ἀλλὰ πεπλεγμένῳ: καὶ τούτων φοβερῶν καὶ λεεινῶν εἶναι μὴ κτηνῶν: ἔστι δὲ ἴδιον τῆς τοιαύτης μὴ κτηνῶν εἶναι. πρῶτον μὲν δὴλον, ὅτι οὐτε οὐδὲ ἐπεικῆς ἀνθρώπου δὲ μεταβάλλοντος φαίνεται εἰς δυστυχίαν εἰς δυστυχίαν: οὐ γὰρ φοβερὸν, οὐδὲ λεεινὸν ἔστι, ἀλλὰ μακρὸν εἶναι.

Quia igitur oportet compositionem esse pulcherrimam tragiæ non simplicem, sed nexam: & hanc formidolosam & miserabilem esse imitatricem:

tragem: hoc enim proprium huiusmodi imitationis est, primum quidem manifestum, quod neque æquos & probos homines oportet mutatos apparere ex felicitate in infelicitatem: non enim formidolosum, neque miserabile hoc, sed sceleratum est.

Cum propositum Aristoteli sit ostendere quæ captanda, quæque fugienda sint in optima fabulæ tragicæ constitutione, primum docet quas potissimum sumere personas debeamus: de quarum magna fortunarum mutatione scribatur à nobis tragiæ: dumque harum condicionem uitamque inuestigat, simul declarat quæ sint declinande, ut nullo modo muneris proprio tragiæ ob eundem accommodatæ: uel potius monstrandis harum uitis, uenatur eas, quæ ab iis culpis vacuæ sint, & omni re uili ad hunc finem abundant. Ponens igitur duo iam explicata planaque facta, unde nascatur & liquido intelligatur quid facto hic opus sit, inquit. Quia igitur oportet pulcherrimæ tragiæ compositionem esse, non simplicem, sed plexam (hoc enim alterum eorum est, in quibus fundat hanc præceptionem:) supra autem probauit, fabulas, rerumque coagmentationes, inuolutas & in quibus agnitio peripetiaque existeret, anteposendas esse simplicibus argumentis: quamuis enim ex simplici apertoque argumento fabula confici possit non mala, cum tamen hic de pulcherrima, omnibusque rebus ornata tragiæ loquatur, merito illam remouet. Adiungit autem. Et hanc formidolosam, & miserabilem esse imitatricem: quod & ipsum supra comprobatum est: & ut certum, hic positum. Commune uero hoc est omnium tragiæ: non pulcherrimæ & uinique absolutæ proprium: quæ nanque non haberet argumentum aut ad metum iniiciendum in animos hominum, aut ad misericordiam illic excitandam aptum, tragiæ non foret, ut statim ipse declarat, qui ait. Hoc enim proprium est huiusmodi imitationis: nulla enim alia genera poëtas proponunt sibi imitandas res terribiles, aut ad gignendam misericordiam accommodatas. His igitur duobus positus infert (quod enim sequitur est ἀπὸ πάσης & redditio superioris illius coniunctionis ἐπέ) Primum quidem manifestum est, quod neque æquos ac probos viros oportet mutatos apparere è rebus ualde secundis in res ualde aduersas: in qua redditione non simpliciter, ut consueuit, inquit δῆλον, sed ante illud, πρῶτον posuit: neque enim id tantum inde planum esse, nascique è superioribus illis uult, sed alia etiam non nulla, quæ adiuuent hanc cognitionem: Tria autem illa esse uidentur: quæ antequam ostendat quid aptum sit coagmentationi optimæ fabulæ, inde remouet: atque illa quidem omnia in personis, in quibus fundata est fabula, posita. Primum igitur eorum est, quod statim inde certo intelligi docet. Cum uero quærendum sit, cum πρῶτον dixerit, cur non addiderit infra εἶτα: aut si tertium etiam quoddam ex illis tanquam fundamentis exoriebatur, ἐπειτα, ut ratio ipsa poscere uidebatur: si nanque nihil aliud inde præter primum illud eliciebatur, quid opus fuit πρῶτον ponere? siue ita locus accipiendus est: siue alia quædam intellexit, quæ secundum tertium uel locum subirent, ut quæ ipse appellauit unius quasi corporis sint: & uno cuncta, quod inde manifesto teneatur, comprehendantur. Non potest autem quod dixit, contingere, ut tanta commutatio fortunarum alicuius fiat, nisi in argumento inuoluto: in hoc enim manet peripetia, quæ non uersatur in simplici & aperta fabula: quare recte supra genus illud fabulæ reiecit. Rationem uero eius, quod dixerat reddens, inquit. Non enim formidolosum, neque miserabile hoc, sed sceleratum est. Significat autem hoc argumentum alienum esse à fine tragiæ: nec posse præstare illa propter quæ expetitur tragiæ: cum ipsum neque metui incutiendo, neque excitandæ misericordiæ in animis hominum idoneum sit, sed maius quiddam molitur: ac sceleratum nefariumque factum habeatur: ualet enim (nisi fallor) omnis hæc sententia. Cum homines uident innocentem uirum, atque insignis probitatis amittere præclaras opes, & incidere in res maxime aduersas, accusant penè deos immortales, qui hoc passi sint, nec defenderint integrum uirum, & exemplum quoddam bonitatis, ut uidebatur oportuisse: iudicantque prorsus id factum conscie-

consceleratum, & huiuscemodi, quod fieri nullo modo debuerit. *μικρόν* certè valet scelere inquinatum ac contaminatum. Euellitur autem scrupulus, qui animum alicuius male habere potuisset, hoc pacto: non sine causa enim aliquis putaret tunc præcipue gigni in animis nostris misericordiam, cum cernimus probum virum iniqua fortuna uexatum, quod verum est: euellitur (inquam) si capimus id uerbum *ἰπικὴν*, valere hic egregia probitate præditum, & non mediocris alicuius bonitatis hominem. nam in ij. libro de arte dicendi ipse tradit misericordiam commoueri, cū videmus aliquem malo quopiam magno oppressum, indignum illis malis: multi autem indigni sunt malo, quamuis plenam absolutamq; bonitatem non habeant: nec vitur ille hac voce in explicatione huius perturbationis, nisi ubi tradit misericordia non posse moueri eum, qui pessimè omnino sentiat de genere humano, nec quempiam esse putet probum virum, & *ἰπικὴν*: quo sanè loco uideretur capere *ἰπικὴν* pro indigno aliquo malo eius generis, quæ significauit, & mediocris etiam probitatis homine. Verba eius sunt. *καὶ οὐδὲν τινὰ εἶναι ἰπικῆς*: aliter igitur hic cepit hoc nomen, quàm eo loco. Quamuis non stultè fortasse aliquis diceret hoc pacto dissolui hanc quæstionem, concedens *ἰπικῆς* nomine intelligi etiam mediocriter probum: ut tanta rerum commutatio, quantam hic tradit, id efficiat, ac sceleratum quiddam esse dicatur: nulla enim maior dici potest, quàm è maxime bonis rebus cadere quæpiam in res vndiq; malas. Quod nisi tam acerba fortuna in illos fuisset: in mediocresq; malum ipsos coniecisset, inuenissent misericordiam: nec sceleratum ac nefarium id factum habitum fuisset, ut nunc, cum amissa eximia fortuna, obruti sunt cumulo maximorum malorum. Non sine causa autem existimare aliquis posset, fretus hoc testimonio summi doctoris, peccasse Euripidem, qui sumpsit personam Hippolyti tanquam tragædiæ aptam: misericordiamq; mouendè idoneam: casus nanque illius, ut docet hic auctor, dirus fuit, ac nefarius, non miserabilis: neque enim decebat tam integrum & castum adolescentem in eam miseriam caderè: nec fructum aliquem ipsi ferre eximiam illam pietatem, qua præditus erat: quis enim non indignetur, quum huiuscemodi quicquam contingit? An purgari potest poëta, quia quamuis eximie probitatis foret Hippolytus, tamen contempserat Venerem: ipsiusq; dignitatem læserat. est uero erratum non paruum, graueq; crimen; committere quicquam contra deum aliquem. Entelli præterea posse putarem hunc scrupulum, quia infra auctor docet, si quis discedat ab his finibus, terminisq;, quos ipse monstrauit, potius in eam partem migrandum, ut meliori, quàm deteriori poëta fingat id euenisse: concederemq; Hippolytum meliorem fuisse, quàm ille maxime idoneus huic rei, quem descripsit Aristoteles. Sed ille non tantum melior fuit, sed præstans exemplum probitatis ac pudicitie, ut si illius casus non dicatur nefarius ac *μικρός*, non facile alius inueniatur, qui uerius hoc nomine appelletur. Non infulsè quoque quæreret aliquis, cur in monstrandis iis, qui sunt apta materia tragædiis, ab illis ipsis non initium ducat suæ præceptionis, sed à contrariis, & qui destituti sunt rebus, factis ad ea præstanda, quæ hoc poëma requirit. Qui tamen diligenter attendet, inueniet hoc crebrò facere hunc auctorem, ut prius indicet quæ aliena sunt à bono, quod in ea re est, consequendo: illa enim videntur impedire & quasi viam ad illud obstruere. nam supra etiam, cum docere vellet quæ fabula sit vna, prius sedulo declarauit quæ uerè non esset vna, quamuis ita falsò à non nullis existimaretur. Sed infra etiam, cum ostenderet, quæ potissimum res atroces sint, & quæ miserabiles, primum significauit quæ illiusmodi nullo modo forent. Hoc autem præcipue loco, cum idoneum huic studio esse velit medium quendam & interiectum inter duos extremos, iustam causam habuit illos antea accuratè demonstrandi. *Τοιαύτης μίμησης* inquit, & non *ταύτης*, ut opinor, quia non omninò illa definita est, nec habet certos terminos, & qui nullo modo variari possint: nam quæ uicina etiam similisq;, admodum huic est, probatur recipiturq;: eodem pacto paulo post ait *ἢ τοιαύτη σύγκρισις*: illic enim quoq; non penitus se ad eam refert, sed significat etiam propinquam ipsi.

Οὐτε γὰρ μοχθηροὺς ἐξ ἀτυχίας εἰς δὴτυχίαν ἀτραγωδοῦντα τὸν γὰρ ἔσχατος ἐστὶ πᾶντων: οὐδὲν γὰρ ἔχει ὧν δεῖ: οὐτε γὰρ φιλαίθρων, οὐτε ἐλεινοῦ, οὐτε φοβερῶν ἐστίν.

βερῶν ἐστίν. Οὐδ' αὖ ἐν σφόδρα πονηρὸν ἐξ δὴτυχίας εἰς δὴτυχίαν μεταπίπτειν: τὸ μὲν γὰρ φιλαίθρων ἔχει οἱ δὲ ἢ τοιαύτη σύγκρισις, ἀλλ' οὐτε ἐλεινοῦ, οὐτε φόβου. ὁ μὲν γὰρ πᾶσι ἐν ἀνάξιον ἐστὶ δὴτυχίαν: ὁ δὲ, πᾶσι τὸν ὁμοιον. ἐλειος μὲν παρὲι ἐν ἀνάξιον: φόβος δὲ, πᾶσι τὸν ὁμοιον. ὡς τε οὐτε ἐλεινοῦ, οὐτε φοβερῶν ἐστὶ τὸ συμβαῖνον.

Neque prauos ex infelicitate in felicitatem: hoc enim è cunctis alienum maxime est à tragædia: nihil enim habet eorum, quæ oportet: neque enim gratum hominibus, neque miserabile, neque formidolosum est. Neque rursus vehementer improbum ex felicitate in infelicitatem cadere: quod gratum enim sit hominibus haberet sanè huiuscemodi constitutio, sed neque misericordiam, neque timorem: hæc enim circa indignum est, rebus malis oppressum: hic autem circa similem. Misericordia quidem, circa indignum: timor autem, circa similem. Quare neque miserabile, neque formidolosum erit quod contingit.

Primo iam tradito, indicat reliqua duo genera hominum, quæ & ipsa variis de causis accommodata non sunt tragædiæ, si eorum etiam fortunæ exitum illum habuerint, qui, nisi vitium in personis mansisset, proprius tragædiæ extitisset. Alterum eorum est, quod prius explicat: quodq; experts eorum omnium esse affirmat, quæ requiruntur in hoc poëmate, si fingantur prauis homines lapsi esse è maxime bonis rebus in maxime malas. Quare admonet hos declinandos, si quibus forte in vita hoc aliquando usu uenit: ut cum prauis essent, iidemq; aduersis casibus conflictati, tanta immutatio facta in illis sit, ut felices euaserint. Quod autem ad structuram uerborum facit, cum accusandi casu hos ponat, apta sunt hæc omnia è superioribus: repetiq; debent uerba illa *δὲ μετὰ βλάμνοντασ φαίνεσθαι*. Non oportet igitur (inquit) neque uiros prauos apparere mutari è rebus omnino secundis in aduersas: rationem autem huius præcepti reddens, inquit. Maxime enim alienum est hoc à tragædia omnium, quæ non conueniunt ipsi aliqua de causa. Sed cum hoc tam remotum alienumq; ab optime constituta tragædia esse dixisset: huius quoque dicti causam afferre uoluit: curq; tantopere fugiendum id esset, declarauit. Primum igitur ait: Nihil enim habet, scilicet hæc rerum constitutio, eorum, quæ requiruntur: quæq; habere oportet tragicarum rerum constitutionem. Postea autem, magis animi sui sensum explicans: quæq; illinc absint accurate declarans, inquit. Neque enim gratum hominibus, neque miserabile, neque formidolosum id est: quæ omnia scilicet inueniri debent in optimè constituta tragædia. nam de duobus extremis dubitari non potest. primum, quod ipse *φιλαίθρων* uocat, quomodo & ipsum abesse non possit à tragædia, uidentum: simulq; quid valeat hoc loco id nomen. Significare igitur hic puto *φιλαίθρων* quod gratum esse possit hominibus, & eius generis, quod acceptum est humanæ naturæ, capitq; animos mortalium. id autem elicio ex uoce ipsa, quæ iuncta est è duobus nominibus, separatim hoc ualentibus, & è sententia, quæ ualde accommodata hic est: Nec tamen me fallit hominem uocari *φιλαίθρων* plerunque, qui studiosus est commodorum hominum, diligitq; ipsos magnopere: aliter tamen hic res *φιλαίθρωνος* uidetur appellari, quæ grata scilicet & accepta sit hominibus, ut ostendi: neque enim hoc abhorret à uic iuncturaq; huius uerbi, ut docui: Multo quoque infra Aristoteles (nisi fallor) ita cepit hoc nomen, cum inquit: *τρεχλὸν ἢ τὸ τοῦ καὶ φιλαίθρωνος*. explicans nanque, cuiusmodi argumentum intelligat, inquit: sententiam enim eorum uerborum exprimam. Est autè hoc quando sapiens aliquis: idemq; improbus deceptus fuerit, ceu Sisyphus: aut fortis sanè, iniustus tamen, uictus superatusq; in contentione pugnaq; fuerit: gaudent enim homines, cum imponitur callido uiro ac uersuto, si idem affinis maximis uitiis fuerit,

& ex ea re magnam lætitiā capiunt. eadem ratio est alterius exempli, ne nunc alieno loco totum id accurate explicem. Restat uidere, quomodo hoc unum esse ex illis tradat, quæ abesse non possunt à tragædiis, cum supra semper duo, quæ sequuntur, appellarit. Arbitror igitur Aristotelem illic primum omisissè ut planum: nihil inquam afferri debere in scenam, quod contra voluntatem & desideria sit spectatorum: cum enim poëtæ placere studeant ipsis, contrarium inde penitus sequeretur. & huius fortasse semen quoddam est, quod supra docuit poëtæ quosdam, ut magis placerent spectatoribus, uerum finem tragædiæ reliquissè, & ad comicum se transtulissè. Non docet hic etiam, cur factum illud miserabile non sit, neque formidolosum: erat enim hoc planum: cum enim contra aliquid sit, misericordia excitatur, si persona indigna fuit ea magnitudine malorum: nec non timor in animis nostris nascitur, si probus uir impetu fortunæ vexatus est: hic autem improbus ab ipsa præter modum ornatur: quare hoc relicto, alterum genus hominum demonstrat, quod & ipsum declinare oporteat, ut ostendit, à fortuna iactatum: quamuis non tot uitii labore hoc argumentum. est autem ipsum tertium genus personarum, quod est sedulo fugiendum. inquit igitur. Neque rursus uehementer improbum ex felicitate in infelicitatem cadere: non debere, inquam, poëtam ita res coagmentare, ac fabulam texere, ut illic aliquis ualde improbus amittat res suas secundas, cadatq; in aceruum miseriarum. Videns autem hanc rerum constitutionem contrariam eius esse, quam supra non φιλαρθερόπον esse docuit, quare non posse eadem culpæ affinem esse, sed potius illo nomine laudari debere: hoc uerum esse fatetur: nam inquit. Quod enim gratum hominibus sit, haberet hæc constitutio. causa uero huius rei aperta est: quis enim non gaudeat probus uir eo facto, cum uidet improbissimum hominem ac maximis uitiiis notatum è secundis rebus in aduersas cadere. Posse autem id habere, & non omnino necessarioq; habere inquit: quia non ualde plerunq; delectantur mortales incommodis aliorum: & qui non penitus uacui à culpa sunt, sibi exemplo illo timere incipiunt. Sed addit, casum eum neque misericordiam, neque timorem in se continere: quod uerum esse confirmat, omnem rem diligenter tradens. inquit enim. Alter enim motus circa indignum est, opertum grauib; malis: alter uerò circa similem: Quia tamen non omnino planum erat, uter eorum motuum propter indignum malo, vexatum tamen eum maximis incommodis: & uter propter similem in idem exoriretur: nam ambo hi motus animorum uirili genere in Græco sermone appellantur: quare ipse supra in explicatione huius sententiæ, hoc in ambiguo seruare cupiens, motum addidi, rem adhuc auctor magis explanans, inquit. Misericordia quidem circa indignum: metus autem circa similem. In ij. autem libro de arte dicendi, accuratè ipse declarauit, cur misericordia nasceretur in animis nostris, cum uidemus tantum homines probos, & indignos iniqua illa fortuna, magnopere preminec non cur timemus solum, cum uidemus aliquot pares nobis malo oppressos. quare qui exquisitius omnia discere uult, eò adeat, ubi uis omnis harum perturbationum explicatur. Adiungit autem hic, concludens, quod proxima hac disputatione probare uoluit. Quapropter neque miserabile, neque formidolosum erit, quod contingit, atque inde uis uenit. sequitur igitur, ut nullo modo aptum sit tragædiæ hoc argumentum. Non aperuit tamen, cur id neque miserabile, neque formidolosum esset: apparebat enim ex definitionibus illarum rerum: quis enim angeretur uident ualde improbum uirum in statum illum uitæ cadere, quo dignus est? aut quis ita de se male existimat, ut faciat se similem perditio homini, ac turpibus maculis inquinato? Secutus uero fidem calamo exaratorum librorum, uerbum hic mutauit: atque ex eo, quod prius erat φαίνεται τὸ συμβαῖνον: ut esset ἔσαι τὸ συμβαῖνον effeci: nam præter auctoritatem codicum, sententiam etiam hanc ueriores puto.

Ὁ μεταξὺ αὐτῶν τοῦτων λοιπῶν. ἔστι δὲ τοιοῦτος, ὁ μήτε ἀρετῇ διαφόρων, καὶ δικαιοσύνης: μήτε διὰ κακίαν καὶ μοχθηρίαν μεταβάλλον εἰς πλὴν δυστυχίαν, ἀλλὰ δι' ἀμαρτίαν ἑνά, τῶν ἐν μεγάλῃ δόξῃ οὐτῶν καὶ δυστυχίᾳ. οἷον Οἰδίποιο, καὶ Θυέσης: καὶ οἱ ἐκ τῶν τοιοῦτων γενῶν ἐπιφανῆς ἀνδρῶν.

Qui

Qui in medio igitur horum reliquus: est autem huiusmodi, qui neque uirtute præstat ac iustitia: neque propter uitium & prauitatem mutatur, caditq; in res aduersas, sed propter errorem quendam, hominum, qui sunt in magna existimatione & abundantia omnium bonorum. Ceu Oedipus & Thyestes, & qui ex huiusmodi familijs clari atque illustres uiri.

Cum indicasset iam personas tragædiæ non idoneas: admonuissetq; poëtæ, ne in rebus coagmentandis, fabulisq; texendis casus ipsorum in scenam afferrent, restabat, reiectis illis, ostendere, quas sectari oporteret: quare huic rei nunc toto animo incumbit: & inquit, extremis improbis, restare in medio eorum situm, atque interiectum inter illos: qui si cetera habuerit, quæ exponit, idoneus erit: & ualde huic studio atque operi accommodatus. Cum autem restare dixisset interiectum inter illos, ne quis error existeret, explanat quis hic sit: & inquit esse illum huiusmodi aliquem, qui scilicet neque uirtute antecellit ceteris, neque iustitia: & cum in fortunis ipsius tanta immutatio facta sit, non amiserit eximia illa bona, lapsusq; sit in calamitatem propter animi uitium & prauitatem: uerum propter erratum aliquod: quibus etiam adiungatur, ut non sit unus e populo, & obscura aliqua persona, sed è numero eorum aliquis, quorum magnum nomen est: quiq; opulenti sint, atque à fortuna omnibus commodis ornati. Non repugnat autem, quod ipsum uirtute aliqua præstanti præditum esse non uult: eundem tamen laude & existimatione excellentem probat, quamuis uirtutis comes honor ac gloria plerunq; sit: loquitur enim ex opinione multitudinis, quæ admiratur magis imaginem uirtutis, atque inanem, quàm ueram gloriam: & tamen non negat, quin in illo esse possit mediocris aliqua uirtus, sed eximiam tantum ac præclaram ab eo remouet. Exemplis etiam huiusmodi genus hominum, & quales maxime tragædia requireret, demonstrat: dixit enim. Ceu Oedipus & Thyestes, de quorum aduersis rebus plures tragædiæ scriptæ fuerunt. Cum alios etiam huiusmodi reperiri significare uellet, addidit. Et ex huiusmodi familijs illustres alij: quibus scilicet ea contigerint, quæ docuit, ut scilicet in miseriam lapsi sint errore quoque animi, maloq; consilio: non insigni nequitia aut prauitate. Ἐπιφανῆς, quo uerbo usus est in iis significandis, qui idonei sunt huic poëmati homines, appellantur à Græcis, qui insignes sunt inter ceteros, ac clari ob aliqua eximia bona atque honesta facta. Vnde Isocrates in laudatione Helenæ uocauit magnum nomen ac claritatem, quam aliqui in uita consequuntur, ἐπιφανῆς: ita enim in conferendis inter se bonis Herculis atque Helenæ locutus est. εἰδὼς δὲ τὰς λαμπρότητας καὶ τὰς ἐπιφανείας καὶ ἐκ τῆς ἰσχυρίας, ἀλλ' ἐκ τῶν πολέμων καὶ ἀγῶνων γηνομένης: & quæ sequuntur. Animaduertendum autem, cum supra prius appellasset ἀρετῶν, quo nomine cunctæ uirtutes significantur: genus enim id est singillatim omnium: genere uero aliquo posito, cunctæ ipsius partes formæq; positæ intelliguntur, quid attinuerit δικαιοσύνην statim nominare? An ἀρετῆς nomine hic abusus est: uocauitque ita unam aliquam ex ipsis: nam Romani homines militarem fortitudinem uirtutem plerunq; appellabant. Vel iustitiam, quia præcipue inter ceteras fulgeret: magnaque ipsius uis esset, nomine præterea suo ostendendam censuit. Quid autem proprie ἀμαρτία foret, docuit ipse in quæstione xxvj. segmenti eius, quo explicat ea, quæ pertinent ad Harmoniam. inquit enim. ἀμαρτία δὲ ἐστὶ τὸ χείρονος πρᾶξις. Cum igitur aliquis relicto eo, quod facere præstabat, propter imprudentiam id, quod est deterius gerit, tunc labitur ac peccat. Exempli causa. Oedipus lapsus est, quia ita commotus interfecit Laium: nec cognouit eum patrem esse: præstabat autem iniuriam eam, quam acceperat ab eius satellite, æquo animo ferre, nec tantopere excandescere.

Ἀνάγκη αὐτῶν ἂν καλῶς ἔχοντα μῦθον, ἀπολοῦν εἶναι μάλλον ἢ διπλοῦν, ὡς πρὸς πινός φασι: καὶ μεταβάλλειν οὐκ εἰς δυστυχίαν ἐκ δυστυχίας, ἀλλὰ πονήαν-

L ij τὸν ἐξ

τίον ἐξ εὐτυχίας εἰς δυστυχίαν : μὴ διὰ μοχθηρίαν , ἀλλὰ δι' ἀμαρτίαν μεγάλην : ἢ οἴου εἶναι , ἢ βελτίονος μάλλον , ἢ χείρονος .

Neesse igitur bene habentem fabulam simplicem esse potius quam duplicem , quemadmodum non nulli aiunt : & mutari non in felicitatem ex infelicitate , sed contra ex felicitate in infelicitatem : non propter prauitatem , verum propter peccatum magnum , vel qualis dictum est , vel melioris potius , quam deterioris .

Ex iis , quæ supra tradita , diligenterq; explicata sunt , ad optimam rerum coagmentationem , fabulamq; pertinentia , quædam nunc elici ostendit , ac necessario inde consequi , quæ & ipsa notata , custoditaq; à poëta magnam ipsi laudem adferent : illa autem tria numero esse videntur . Eorum vero primum quomodo è superiore disputatione ducatur , non tam apertum est , quam reliqua : Nam quin cuncta hæc , vt certa & confirmata nunc adferat , dubitare non possumus : præterquam enim quod hæc non constituit vllis argumentis , declarat hoc particula *καὶ* , qua initio vtitur : inquit enim hoc sensu . Neesse igitur bene se habentem fabulam simplicem esse potius quam duplicem . Planum autem est aliter nunc ipsum accipere verbum *ἀπλοῦν* , quam supra fecerit , vbi fabulas plexas anteponendas esse docuit simplicibus atque euolutis : nunc enim contra simplices meliores esse vult , quam contrarias , quæ hic non sunt inuolutæ : & in quibus persona aliqua diu ignorata cognoscatur : magnaq; sæpe inde fiat ac repentina fortunarum alicuius immutatio : sed duplices , id est in quibus geminæ fiant , duarumq; personarum vitæ commutationes : cuius sententiæ quosdam fuisse ostendit , qui magis duplices fabulas probauerint : easq; ipsas anteponendas simplicibus affirmarint , à quibus ipse dissentit : nec tamen nomen eorum indicat , qui illo modo censuerint . Infra quoque parcat eorundem dignitati , de hac re aliter atque ipse faciat , illic quoque ipsos sententiam tradens . In iij. libro *πολιτικῶν* , cum Platonem intelligeret , eodem pacto locutus est : inquit enim . *Ἔδει δὲ τίθεσθαι Δημοκρατίαν , καὶ ἀπὸρ εὐδαιμονίαν τινὲν γὰρ ἀπλῶς οὕτως , ὅπου κύριον τὸ πλῆθος* : Plato enim fuit , qui nulla alia nota addita , dixit statum ciuitatis popularem esse , vbi dominatur multitudo . Vt uero hic Aristoteles *διπλοῦν* esse vult contrarium eius , quod *ἀπλοῦν* vocauerat , ita Euripides , apud quem Orestes , improbens Pyladis consilium , inquit , *ἀπλῶς δὲ λύπῃσ' ἐξόν , καὶ οἷον διπλῶς* : infra autem exemplo Odysseæ declarat , quæ sint fabulæ duplices : in quibusq; duorum diuerforum generum hominum mutationes nascantur : nec tamen omnino fabulas illas condemnat , sed animi sui iudicium aperit : ostenditq; , se magis absolutam perfectamq; fabulam illam putare , quæ simplex sit , vniusq; tantum commutationem fortunarum contineat , quam duplicem . Hecuba igitur Euripidis hoc pacto fabula duplex erit : sunt enim in illa gemini casus tragici : nam priori materiæ , quæ nex est Polydori , animaduersionisq; in impurum & consceleratum hospitem , adiungitur interitus Polyxenæ , quæ ad Achillis bustum mactata est . Hoc vero , vt arbitror fecit Euripides , quia priorem illam materiam , tenuem & exilem putauit : quare ita corpus eius tragœdiæ augere & ornare voluit . Non sine causa autem putaret aliquis , quod primum necessario consequi è superioribus ostendit , duci ex eo , quod sæpe dixit supra , vnius rei imitationem hanc esse oportere : quum enim duplex est fabula , duo casus manifestè exprimentur , sed uidetur repugnare , quod hoc multo ante protulerat : vnde vero hoc inferitur , propinquius esse debebat : fortasseq; si inde hoc aptum esset , illud repetisset . Alterum , quod auctor intelligi etiam posse ostendit ex superiore disputatione , quod cum duo , contrariiq; ij inter se sint transitus fortunarum maximi , aut è rebus bonis in malas , aut contra è malis in bonas , oportere in optime constituta fabula affirmat commutationem fieri è secundis rebus in aduersas , non ex aduersis in secundas : dixerat enim finem tragœdiæ misericordiam & metum excitare debere : quod tunc fit , cum aliquis indignus aduersa illa fortuna , par ac similis , cadit in aliquod infortunium . Si quis

quis enim contra subito exierit è maximis malis , præclaraq; bona consecutus sit , hæc res non misericordiam aut metum , sed lætitiā ac spem bonis viris creabit . Tertium , quod in bene constituta fabula seruari debet , esse dicit , ne propter animi vitium cadat in grauiā illa mala , sed errore quopiam magno eò impulsus sit . Adiungit etiam perionam aut omnino custodiendam esse qualis descripta supra & informata est : aut si quid ab ea declinandum est , ad meliorem virum , potius quam ad deteriore vergendum . Nilul igitur omisit eorum , quæ faciunt ad pulcherrimæ fabulæ coagmentationem . nam primum tradidit exitum eius miserum esse oportere : deinde significauit , cuiusmodi esse oporteat causam eius mali : ad extremum , qualis esse debeat persona , tangit . Postremum verò hoc (ut opinor) valet ad dissoluedam quæstionem illam : quod in ij. de arte dicendi tradit misericordiam capere homines proborum uirorum & *ἐπεκῶν* , cum uident illos in aduersas res incidisse : ut enim facilius hic animi motus exoriri possit , si quid à media illa natura ac moribus recedendum est , potius meliorem versus , quam deteriore , inclinandum esse inquit : vir enim improbus , ac vicinus illi moribus , ut supra declaratum est , quamuis cadat in atrociam mala , misericordiam in pectoribus eorum , qui uident , non excitat .

Σημείον δὲ καὶ τὸ γινώσκον . προτὲρ μὲν ἦ οἱ ποιῆται οὗ τυχόντας μύθους ἀπειράδμου : νῦν δὲ , πρὸς ὀλίγας οἰκίας αἱ κέμισται τραγωδίασιν πωτὶθεῖται . οἷον πρὸς Ἀλκμαίωνα , καὶ Οἰδίπῳ , καὶ Ορέστῳ , καὶ Μελέαγρον , καὶ Θυέστῳ , καὶ Τηλέφῳ , καὶ ὅσοις ἄλλοις συμβέβηκεν ἢ παθεῖν δεινὰ , ἢ ποιῆσαι . ἢ μὲν ἐν κατὰ τὴν τέχνην κέμισται τραγωδίασιν καὶ ταύτης τῆς συστάσεως ἐστὶ .

Signum autem est & id , quod fit : antea quidem enim poeta quasi libet fabulas enumerabant : nunc autem circa paucas domos pulcherrimæ tragœdiæ componuntur . Ceu circa Alcmaonem , & Oedipum , & Orestem , & Meleagrū , & Thyestem , & Telephum , & quibuscumque alijs contigit aut perpeffos ipsos esse atrociam mala , aut fecisse . Pulcherrima igitur tragœdiæ secundum artem ex hac constitutione fit .

Quamuis intelligi posse docuerit ex iis , quæ supra disputata sunt , quales esse debeant personæ idoneæ optimæ rerum coagmentationi : fatiq; illa ualeant ad veritatem huius rei ostendendam , confirmat tamen præcepta ea iudicio , testimonioq; poetarum , qui huic studio incumbunt , cum ipsi quoque sententiam mutauerint , ac veterem consuetudinem damnauerint . Quare rectè argumentum hoc , signum uocat : neque enim causam inuestigat huius rei , nec rationem vllam affert , qua poetæ tragici mutationem sui consilij comprobarint , sed factum eorum tantum exponit , qui manifesto tenentur ex eo idem de hac re sensisse . Nota igitur , inquit , huius rei , & quod ea , quæ tradidi vera sunt : neque enim puto Aristotelem tantum confirmare uoluisse , quod extremum præceperat , sed cuncta , quæ ad idoneam personam captandam faciunt : nota (inquam) est , quod vsu uenit , & in hac re cotidie fit : Antea enim (inquit) poetæ quasi libet fabulas enumerabant : id est omnes casus , qui euenissent aliquibus ac quidquid deniq; similitudinem aliquam huius rei haberet , in numerum tragœdiarum referebant , nec dubitabant inde fabulam texere . Non distinguiebant igitur ueram materiam à parum utili antiqui poetæ . Nunc autem (inquit) errore illo cognito , longe aliter se gerunt , ac circa paucas domos pulcherrimæ tragœdiæ componuntur : nam verbo etiam illo vtitur , quo rerum coagmentatio fabulæq; significatur : uenustas enim ac dignitas tragœdiæ aliunde quoque acquiritur . Nomina etiam multorum ponit , quibus atroces ij casus contigissent , qui casus sunt apta materia tragœdiæ : in quorumq; persona cetera etiam reperirentur , quæ requiruntur in optime constituta fabula eorum malafatis nota ac uulgata sunt , quamuis fabulæ ipsæ uetustate perierint . Addit autem , appellatis pluribus . Ac qui-

buscunque aliis contigit aut passos esse graua mala: suisq; in fortunis illa sustinuisse, aut aliis inuexisse: hi enim quoque omnes idonea materia ac seges erunt tragœdiæ. Colligens vero ad extremum, concludensq; disputationem hanc omnem, quæ pertinet ad optimam rerum coagmentationem, inquit. Pulcherrima igitur tragœdia, quod ab arte expectari potest, nascetur ex hac constitutione. Quare intelligitur hinc, si quis multum discesserit ab hac ipsa constitutione rerum, non posse eum villo pacto conficere pulcherrimam, & perfectissimam tragœdiam. Secundum artem inquit, quia paritur ipsis elegantiae aliquid ac splendoris non nullis aliis rebus, quæ in artis præceptis positæ non sunt. exempli causa, magnificentia apparatus: nam vulgus magnopere capitur spectatione harum rerum: sed ab arte, rationeque huius rei tradendæ, ad tragœdiam pulcherrimam conficiendam, nihil amplius præsidij afferri potest. Non debet autem nos perturbare, quod inquit pulcherrimam fabulam contexi de iis hominibus, qui atrociam mala perpeffi sint, aut aliis importarint, cum tamen personæ eorum, qui magnam alicui iniuriam intulerint non aptæ sint ad misericordiam gignendam, quod requiritur in omni tragœdia: tunc enim ob incommoda & indigna mala aliarum personarum hic motus excitatur, quæ personæ & ipse in eadem fabula versentur: nam misericordia mouemur eorū, qui malum accipiunt, non qui dant, nisi extiterint aliqui, qui semetipsos propter imprudentiam, aut vehementem animi motum perdidierint: hi tamen tunc non vt auctores proprii mali cogitantur: neque eo nomine misericordia digni habentur, sed vt qui acceperint ac perpeffi sint. Et sanè putare debemus Aristotelem potius spectari voluisse mala, quæ aliquis habet atque ipse perpetitur, quam uis complexus etiam sit quæ facit: vt supra etiam locutus est, vbi, quid singulare esset, docens, Alcibiadis persona vsus est: eodemq; modo inquit, quid Alcibiades fecit, aut accepit: in quem locum plura notauit. Hac parte discedunt calamo scripti libri, quos vidi ab excusis pusilla in re, & quæ sensum penè non variat: cum enim impressi habeant *πρωτῶς*, illi *πρωτον* habent.

Διὸ καὶ οἱ Εὐριπίδης ἐγκαλοῦντο δ' αὐτῶν ἀμαρτάνουσαν, ὅτι ἴδοντο δρᾶσθαι τῶν τραγωδίας, καὶ πολλὰ αὐτῶν εἰς δυστυχίαν τελευτῶσι: ἴδοντο γὰρ ἐστίν, ὡσαύτως εἰρητοῦ, ὀρθόν. σημείον δὲ μέγιστον: ὡσαύτως τῶν σκηνῶν καὶ τῶν ἀγώνων τραγικώτατον αἰ τοιαῦτα φαίνονται, ὡσαύτως πορθεῖται. καὶ ὁ Εὐριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ δὲ οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατος γὰρ τῶν ποιητῶν φαίνεται.

Quare & qui insimulant Euripidem in eadem re, peccant, quod hoc facit in tragœdijs, & multæ ipsius in infelicitatem desinunt: hoc enim est, quemadmodum dictum est, rectum. Signum autem maximum: in scenis enim & certaminibus maximè tragicæ huiuscemodi apparent, si euentum bonum habuerint. Et Euripides, & si alioqui non bene texit, verum tamen maximè tragicus vsq; poetarum apparet.

Si pulcherrima tragœdia est ea, quam iudicauit, cum in ceteris eius condicionibus sit, vt transitus in ea fiat è vita beata in miseram, falsò illi sentiebant, qui Euripidem hoc nomine accusarent: ipsum igitur defendit, atque illos, qui eum reprehendebant magis dignos esse, qui reprehenderentur, ostendit. Non potuit autem eorum falsam opinionem non refellere, cum contra iudicium suum, quod ipse bonum esse affirmasset, illi damnarent. Vt igitur poëtas eos, qui lætum finem tragœdiarum fingerent, atque eum meliorem esse tristi exitu existimarent, in errore versari docuerat: ita nunc illos peccare affirmat, qui quod optimum erat in Euripide, id criminarentur: hoc enim valet coniunctio posita initio huius partis: quæ tamen pars vt certa plana q; è superiore disputatione infertur: est enim tanquã corollarium quoddam. Cum autem dixisset versari etiam in eodem errore, quo superiores, qui vitio darent Euripidi, quod hoc faceret, quid sit id, declarat, addens. Ac multæ ipsius fa-

bulæ

bulæ in infelicitatem desinunt. Errare verò adiungit, quia id reprehenderent, quod rectum est, ut supra ipse declarauit: cuius tamen præterea rei signum hoc afferri posse ostendit: hic enim quoque, ut supra à consequenti argumentatur: signum autem hoc leue non esse affirmat, nec è genere eorum, quæ incerta valde sunt: ac paruam uim habet aliquid ostendendi: maximum enim ipsum appellat, vt quod magnopere aptum sit ad id, quod abditum foret, aperiendum, ac penè ante oculos ponendum: est verò hoc, quod in scenis ac certaminibus maximè tragicæ huiuscemodi fabulæ apparent, atque esse intelliguntur, in quibus scilicet transitus fit è secundis rebus in aduersas. Maxime autem tragicæ cognoscuntur esse, quia ex illis multo magis nascitur, quam è contrariis, id, quod proprium est tragœdiarum, finisq; huius poëmatis: id est excitatur misericordia ac metus recitatione earū maxime in animis spectatorum. Nam quod inquit ipsas in scenis ac certaminibus huiuscemodi apparere, distinxit ipsas ab iisdem, cum leguntur: ac domi, remoto omni apparatu, studioq; illo contentionis, in manus capiuntur: neque enim tunc vis earum tantopere cernitur: nec adeo commouent animos eorum qui audiunt: quia illæ res tunc cogitantur, non fieri videntur. Quod autem auctor inquit *ἀνεκαταπόσειν*, valet si fabulæ ipse rectum exitum nactæ fuerint, nec in illis agendis aliquid incommodi eueniret: multa enim sunt, quæ impedire possunt: magna tamen eorum pars in officio histrionum posita est. Si actores igitur bene munus suum obierint, nec alia ulla calamitas interuenerit, has esse maximè tragicas affirmat: cum enim illiusmodi aliquid contingebat, mirum non erat, si tragœdiæ quoque, quæ hunc exitum haberent, tragœdiarum munus non omninò exequerentur: neque ob id iudicium hoc de illis mutari debebat: vitium enim culpaq; in aliis manebat. Pergit autem hoc bonum in eodem poëta laudare: magisque ipsum quam reliquos omnes vidisse affirmat: ac re etiam præstitisse, quod à tragœdia in primis expectatur: nec tamen non simul ostendit, quid in eo merito desideretur: ut enim hoc cum laude ipse tractauit, ita fabulæ partes non sane apte composuit: nec bonam semper œconomiam, verumq; rerum ordinem ac texturam instituit: hoc enim puto ualere *μηδὲ οἰκονομεῖν*: uerbum enim hoc à rei familiaris cura dispensatione q; vbi proprium ipsius domicilium est, huc mi grauit: appellataq; est *οἰκονομία* fabulæ, ut Cicero quoque *οἰκονομία* epistolæ uocauit. Τὰλλα uero quod inquit, significat alioqui, nisi fallor: nec ita accipi debet, quasi auctor partem eius œconomiae probet, partem improbet: in hoc enim ipsius industriam semper non sine causa desideratam esse ostendit: estq; hæc eius poëtæ propria ruina. Peccauit igitur Euripides magnopere in partibus fabulæ collocandis: rebusq; ipsis, ex quibus ea consistit, coagmentandis: vt non magno negotio qui attente ipsum leget, intelligere poterit: contra autem multum in hoc Sophocles ualuit: id verò contingere potuit, quia Euripides in rep. versatus non est: totaq; ætate occupatus fuit in studiis literarum, ac philosophia ipsa, cum Sophocles multum incubuerit reip. ut exercitum etiam duxerit, ac magnis rebus interfuerit: qui tantus vsus rerum erudire ipsum potuit, quomodo fingi instituiq; facta deberent, ut uerisimilia forent: ille enim alter, qui animo tantum ea, cogitatione q; uiderat, mirum non est, si in imitandis postea ipsis lapsus est: nec omnino potuit ea similia ueri efficere. Quamuis autem hoc merito desideraretur in eo, tamen ipsum vicisse ceteros affirmat hoc ipso bono, quod maxime omnium tragicus esset. vnde perspicitur magis, quod proprium tragœdiarum est, præstare fabulas, quas docuit: cuius generis multas, vt aiebant ipsius aduersarij, hic poëta scripsit: multas enim illi quoque, qui eum insimulabant huiuscemodi Euripidem composuisse dicebant, nō ex omni ipsarum numero maiorem partem tristem exitum habentes ipsum finxisse ei obiiciebant: quod uerum esset, quamuis etiam multo plures ipsius hilarem ac fortunatum exitum haberent: nam negari non potest, quin earum, quæ restiterunt, bona magna q; pars lætum finem habeat: Hecubam enim quoque in numerum illarum contulerim: cum enim initium fabulæ triste admodum ac miserum sit, exitus lætus est, vt in malis: Hecubæ nanque fortuna, à qua fabula uocatur, non Polymestoris spectanda est: fatiavit autem illa oculos animumq; suum pœna inimicissimi hominis, cuius rei acri desiderio tenebatur: & cum ulta fuerit iustum dolorem, vt generosa

L iij mulier,

mulier, maximam inde voluptatem cepit. Perspicitur autem iam (nisi fallor) illos deceptos esse, qui putarunt τραγικώτατος hic valere, summum atque optimum tragicum poetam: atque hoc testimonio grauissimi auctoris freti, non dubitarunt longe anteponendum esse Euripidem Sophocli affirmare: ipsiq; palmam huius studij dedere: quomodo enim, qui in re tanti ponderis labitur, corpusq; ipsum tragædiæ non recte componit, primas inde reportare potest? Quod si hoc etiam verum foret, de quo meum non est nunc sententiam ferre, dubitari non debet, quin ita verbum τραγικώτατος accipiendum sit: τραγικόν enim semper valet factum seuum, ac plenum maximorum malorum. Valet etiam ad hoc confirmandum illud, quod multo infra inquit. καὶ τὸ τραγικόν ἀπαθείς ἔστι: si nanque ἐμπαθείς non est, non est tragicum: contraq; , quod refertum est his casibus, quos ipse vocat πάθη, tragicum est. Quare τραγικός significat plenus huiuscemodi grauissimorum incommodorum.

Δουτρία δ' ἡ πρώτη λεγομένη ὑπό πινων, ἐστὶ σύστασις ἢ διαπλῆ τε πλὴν σύστασιν ἔχουσα, καὶ ἀπὸ τῆς ὀδύσειας, καὶ τελευτάς τε ἐξ ἀναντίας τοῖς βελτίοσι καὶ χείροσι. δοκεῖ δ' εἶναι πρώτη διὰ τὴν τῶν θεῶν ἀθέτησιν: ἀπολοῦθαι γὰρ οἱ ποιηταὶ κατ' ἐπιπέδον ποιῶντες τοῖς θεοῖς: ἐστὶ δὲ οὐχ αὐτὴ ἀπὸ τραγῳδίας ἠδονῆς, ἀλλὰ μάλλον πλὴν κωμῳδίας οἰκεία: ἐκεῖ γὰρ ὅν οἱ ἔχρισται ὄσον ἐπὶ τῷ μύθῳ. οἶον Ὁρέστis καὶ Αἰγίσθος, φίλοι γυναικῶν καὶ τελευτῆς ἐξ ὀρθῶς: καὶ ἀποδεδησθεὶς οὐδὲν ὑπὸ ὀδύσειας.

Secunda autem, quæ prima dicta est à non nullis, est constitutio, duplicem constitutionem habens, quemadmodum Odyssæa, & desinit contrario modo melioribus & peioribus: videtur autem esse prima propter imbecillitatem theatrorum: comitantur enim poëtae, morem gerentes spectantibus. est autem non hac à tragædia voluptas: sed potius comædiæ propria: illic enim, si sunt inimicissimi, qui exierint in fabula, seu Orestes, & Aegisthus, amici facti in fine exeunt, & moritur nullus ab ullo.

Cum quæ prima foret suo iudicio rerum coagmentatio docuisset, quamuis non nulli dissentirent: nunc quæ secunda sit, ac post illam sequatur, ostendit. Secunda autem est, quia cedit illi: inferiorq; dignitate est: antequam tamen verbis explanet, quæ nam illa sit, rursus meminit sententiæ illorum, qui à se discrepant: varietatemq; opinionum earum tangit in fabula perfectiore melioreq; indicanda: neque enim cœlat summus doctor se habere in hoc aduersarios, sed fatetur, ac potius præ se id fert, vt rursus causam refellendi eos habeat: originem enim erroris eorum aperiet, & quid mouerit poëtas quosdam, vt duplici argumento fabulas confingerent, exponet. inquit igitur. Secunda autem, quæ prima dicta est ab non nullis constitutio, duplicem constitutionem habens: id est fabula, quæ duarum personarum, vel duorum generum hominum facta complexa est. Exemplo vero cuiusmodi hoc foret, declarare volens, illustre id, positumq; ante oculos sumpsit: inquit enim. Quemadmodum se Odyssæa habet: arbitror enim eum Odyssæam Homerum intelligere, in qua manifesto hoc fit. Nec impedit (nisi fallor) quamuis de tragædiis nunc differat, quin ab alterius generis poëmate exemplum sumat, si illud egregie præstat, quod opus nunc est: dubitandum enim non est, quin id poëma constitutionem suam habeat: sitq; illa duplex, ea ratione qua ipse infra ostendit. Nam adiuuat etiam Odyssæam Homerum accipi hic debere: itaque illam vocatam, quia duo diuersa hominum genera illic versentur, locus qui est infra, vbi exponit τὸ καθόλου eius fabulæ: inquit enim primo, Quum quidam peregrinaretur multos annos: & post, Quum fortunæ ipsius ita se haberent: & quæ sequuntur. Cum igitur Aristoteles constitutionis certum genus indicare vellet, quomodo peccasse existimari debet, si aptam admodum

rei

rei docendæ, claratq; constitutionem proposuit: neque enim nunc de vniuersa tragædia, eiusq; excellentia loquitur, sed de hac parte tantum. nec tamen in re tam obscura, & incerta negarim fieri etiam posse, ut tragædia aliqua reperiretur, quæ eodem nomine vocata, parem Homerice Odyssææ & ipsa constitutionem haberet. Sed hoc relicto, quod non magni sanè ponderis est, illud potius accuratè quærendum, quomodo duplex hæc fabula accipi debeat: neque enim arbitror duplicem fabulam omnem esse, in qua duo contraria inter se hominum genera contrarium exitum rerum suarum nanciscuntur, si focij etiam illi sint eiusdem facti, sed requiri in primis puto, vt actiones duas in se contineat: cui etiam adiungatur, vt à diuersa naturæ, morumq; hominibus ille administrantur: quod in exemplo manifesto fit: dum enim Vlysses in mari versaretur, multisq; aduersis casibus conflictaretur, proci illi, quibus nulla in re tunc cum eo conueniebat, domi ipsius delicatè viuebant: nec ulli rei parcebant, vt pudicitiam vxoris ipsius expugnarent. Hæc igitur mihi verè duplex fabula videtur vocanda, quæ complectitur duas actiones distinctas: ac spatio etiam loci separatas, non tantum diuersis consilijs gestas. nam si duplicem fabulam omnem esse credimus, in qua longe dissimiles in re se personæ, longe alios & oppositos inter se exitus consequuntur, omnis penè tragædia, cuius exitus tristis est, duplex erit: vix enim fieri potest, quin, cum aliqui cadunt in res aduersas, alij non subleuentur, & ex incommodis illorum commodum aliquod adipiscantur: nam Oedipo etiam è summo loco lapsò, & obruto grauissimis malis, Thebanus populus liberatus est pestilentia, & aliis aduersis rebus, quibus premebatur: & tamen fabula illa sine dubio simplex hoc pacto est. Eadem ratio est (nisi fallor) reliquarum tragædiarum: cunctæ enim in quibus vna tantum actio existit, quamuis duæ contrariæ hominum condiciones, quæ contrarios etiam ad extremum euentus habeant, in ea uersentur, simplices fabulæ sunt habendæ. Sed alterius scenæ exemplis utamur: quod enim docet Aristoteles in tragædiis inueniri, vt non nullæ ipsarum simplices: aliæ verò duplices sint, idem etiam in comædiis vsu venire arbitror, & hoc sensu videtur Terentius illud in prologo εἰς τὴν τιμωρησίαν dixisse, Duplex quæ ex argumento facta est simplici. Andria igitur duplex fabula erit, quæ constat è duabus actionibus, id est è geminis amoribus duorum adolescentium, Pamphili (inquam) & Charini: quod animaduertit etiam Donatus. & cum primum Charini persona sollicita de nuptiis illis simulatis Pamphili in scenam venit: & in exitu fabulæ, cum locum eum interpretaretur. Atque adeo longum est illum expectare dum exeat: inquit enim. Quia audacter & artificiosè binos amores duorum adolescentium, & binas nuptias in vna fabula machinatus est: & id extra præscriptum Menandri, cuius comædiam transferebat. Idem etiam admonuit cunctas Terentij fabulas, vna excepta Hecyra, huiuscemodi esse. Quæ igitur (ut opinor) in tragædiarum genere similis Andriæ: reliquisq; duplicibus Terentij comædiis erit, tragædia duplex erit: & hæc mea est de hac re sententia. Solum hoc difficultatis restat quod pares personæ sunt hic, non tantopere inter se vita ac moribus discrepantes, vt earum alteræ, melioris indolis: alteræ, deterioris sint appellandæ. Cum autem exemplo docuisset, quæ secunda constitutio sit, alia ratione ipsam explicat, atque inquit. Et desinit contrario modo melioribus, scilicet hominibus ac personis, quæ in ea versantur, ac deterioribus: quod tamen etiam illic contingit: vt existimari non sine causa pars hæc possit exempli declaratio: in Odyssæa nanque manifesto hoc fit: Vlysses enim qui virtutem colebat, conflictatus multis incommodis, fortunatum tandem exitum rerum suarum nactus est: delicata autem illa iuuentus, quæ in otio diu deguit, atque alienis bonis voluptates suas expleuit, misera facta est, ac iusta pœna affecta. Quod igitur auctor inquit τοῖς θεοῖς, ad personas referendum puto: nec sentio cum illis, qui acceperunt his verbis meliores constitutiones. Hoc tradito Aristoteles, vnde falsa hæc opinio manarit, exponit: & qui fons esset huius erroris: docet enim spectatores causam fuisse huius mali, & in errorem traxisse poëtas: qui poëtae nisi nimis studiosi fuissent placendi spectantibus, à culpa sine dubio afuissent: sed desiderium satisfaciendi illis, in eo etiam, quod fortasse non rectum esse sentirent, ipsos, vt peccarent, impulit. Inquit igitur. Videtur autem prima propter theatrorum imbecillitatem.

tatem.

tatem. Quod autem consequentibus verbis rationem reddere videtur alicuius rei, quæ dubia foret: est enim illic coniunctio ἔτι , quæ hoc indicat, existimare debemus occurrere ipsum ei, quod contra dici potuisset, atq; hanc difficultatem tollere: quomodo scilicet vitium spectatorum obesse potuerit poetis: ac persuadere ipsis, vt quod deterius esse intelligerent, meliori anteponebant. inquit igitur poetas hoc committere, quia plerumque sequuntur spectatorum voluntatem, atque omnia, quæ ipsis grata esse sentiunt, in animum inducunt facere: vt benevolentiam eorum fauoremq; adipiscantur. Hoc igitur quoque declarato, quod noceret existimationi poetarum, si iudicium de illis fiat ab erudicis ingeniosisq; hominibus, adiungit, Huiuscemodi voluptatem, quæ capitur è fabulæ sine læto ac tranquillo, non esse propriam tragædiæ: nec eam, quæ inde expectari merito debet: sed magis propriam comædiæ, suamq; diuersi illius poematis. Magis autem, non omnino propriam eam esse dicit comædiæ, quia sciebat è multis etiam tragædiis illam hauriri, quarum migratio esset è rebus aduersis in secundas. Comprobare verò id volens, ostendereq; nunquã id non fieri in comædiis: vt quæuis, quamuis magna turba, difficultasq; ad extremum componatur: omniaq; tranquilla lætitiæq; plena restent, inquit: Illic enim si inimicissimi etiam inter se extiterint, qui in fabula versantur, ceu Orestes & Aegisthus, amici facti in extremo è scena exeunt: omnesq; eorum controuersia sedantur: exemplum enim atrocissimarum discordiarum, & quæ nullo pacto viderentur componi posse, voluit esse Orestem & Aegisthum, quamuis eorum personæ comædiæ aptæ nullo modo sint: & sanè nullas magis inter se infensas, iustioribusq; de causis, excogitare potuit. Addit etiam in coagmentatione rerum comicarum nunquã contingere vt aliquis, quamuis acerbam iniuriam ab alio acceperit, eum interficiat, cum contra omnino fiat in tragædia. Vnum autem, atque id sane pusillum, quod tamen contemni non debuit, initio huius partis immutauit: diuisi nanque particulam δὲ : sic enim prius in excusis libris legebatur, cum duæ literæ. ex quibus illa constat, negligentia librariorum coaluissent: legi nanque videtur debere δὲ , vt etiam scriptum offendi in quibusdam calamo exaratis exemplaribus: hoc autem excepto, nihil in illis varietatis inueni: nec puto vlla in parte hunc totum locum correptione egere. ἄδουσι , quod verbum proprie valet imbecillitas atque infirmitas corporis, à corpore ad animum translatum hoc loco est: significatq; (vt opinor) hic animum tenerum ac mollem spectatorum, qui tanto desiderio voluptatis percipiendæ tenentur, vt resistere ipsi nullo pacto queant: & non suo loco genus etiam quoddam ipsius requirant: nam lætitia prorsus afficitur, qui videt sedari maximas turbas, & animos, qui prius odio flagrabant inter se, repente reconciliari. Latinum ipsum verbum, quod huic aliàs respondet, videtur ita etiam Cicero cepisse, qui in Lælio inquit: Imbecilla enim natura est ad contemnendam potentiam: Valet enim. Non tam firmum est humanum ingenium constansq; vt acri desiderio huius boni consequendi resistat. Græcum quoque verbum, vt hic Aristoteles, accepit etiam Plutarchus in Erotico: quo loco positus exemplis confirmat opulentissimos reges, amore illarum captos, seruisse turpiter vilissimis mulieribus, ac plus illis stultitia sua tribuisse, quàm mortali scemina concedere villo pacto par fuerit. Verba ipsius sunt. $\text{ἀλλ' ὅσοι ἐκείνοι εἰ ἀδούσι καὶ ἐκείνη καὶ μαλακίαν, ἔλαθον γινόμενοι λέγα γυναικῶν, οὐτοι πάλιν ἀδούσι καὶ πάντων ἑτέρων, πλουσίαις γυναιξὶ καὶ λαμπραῖς συνελθόντων, οὐ διεφθάρσαν, & quæ sequuntur. nam verbum, quod sequitur manifestò declarat: est enim tanquàm declaratio ipsius, hunc sensum, quem docui, esse verbi illius, quod antecedit. Est sanè locus hic, vt imminutus, notatus in excusis libris: sed aut integer ille est: sine causaq; suspectus fuit: aut quæ desiderantur, eò ita inculcata erant, vt priorem sententiam, illinc etiam dempta, non corrumpant. κατ' ὄχλῳ autem ποιῆν significare videtur, morem alicui gerere, & vt optat ille, aliquid facere. κατ' ὄχλῳ , sanè, sine verbo ποιῆν , quod crebrum est apud hunc auctorem in libris, quos scripsit de republica, valet ex voto aliquid optinere & perfectum vndiq;: id est quo melius optare in ea re aliquis non potuisset. In ij. eorum librorum statim à principio de optima re loquens. $\text{ἢ κρατίστην πασῶν τοῖς θωαμοῖσι ζῶντι μάλα κατ' ὄχλῳ}$, & non multo post iterum. Sed in iij. etiam eorundem librorum, non longe itidem ab initio, $\text{καὶ ποῖα τις ἀδούσι}$$

$\text{καὶ ὅσα μάλα εἰν κατ' ὄχλῳ}$, μηδ' οὐδὲ ἐμπροσθεν ἦν ἐκ τούτου. Libet hoc etiam addere, vt auctor hic cepit ἀκολούθειν , ita etiam Platonem in ij. libro de rep. idem verbum, addita tamen illi præpositione, vsurpasse: inquit enim. $\text{ἀλλ' ἀκόλουθον τὸν πρῶτον τῷ παραπομπῆσι καὶ ἀκολούθειν}$, id est accommodare se illi, & quasi voluntatem ipsius attendere.

$\text{Ἔστι μὲν δὲ τὸ φοβερὸν καὶ ἐλεεινὸν ἐκ τῆς ὀλβίας γίνεσθαι: ἔστι δὲ καὶ ἐξ ἀπῆρας τῆς συστάσεως τῶν πραγμάτων, ὅπερ ἔστι πρότερον καὶ ποιητῆ ἀμείνονος: δεῖ γὰρ καὶ αὐτὸ τὸ ὄραϊ, οὕτω σιωπᾶσαι τὸν μῦθον, ὥστε οὐκ ἀκούονται τὰ πράγματα γινόμενα καὶ φεῖσθαι καὶ ἐλεῖν ἐκ τῶν συμβαινόντων, ἅπερ δὴ πᾶσι τοῖς ἀκούουσιν τὸ Οἰδίποδος μῦθον: οὐδὲ διὰ τῆς ὀλβίας ἕτερον παρασκηδύζειν ἀπεχρότερον, καὶ ἄρηγιάσθ' ἀδύνατον ἔστι.$

Licet quidem igitur formidolosum & miserabile ex apparatu nasci, licet autem & ex ipsa constitutione rerum: quod quidem est prius & poetæ melioris: oportet enim & quamuis non videat, sic constitutam esse fabulam, vt qui audit res quæ fiunt, & horreat & misericordia moueatur ex his, quæ contingunt: in quos affectus cadat ille, qui Oedipi fabulam audit: Ope autem apparatus hoc conficere, artificij magis expers est, & magnos sumptus requirit.

Constabat finem esse tragædiæ, metum ac misericordiam excitare: cum autem intelligeret diligens magister hoc duobus modis effici posse: quorum alter altero melior esset, expositis prius illis, docet postea vter vtri anteponendus sit: & causas etiam iudicij sui affert. inquit igitur. Fieri sanè potest, vt quod adhibetur ad metum iniiciendum & misericordiam excitandam nascatur ex aspectu: fieri etiam potest vt proficiatur ex ipsa constitutione rerum: quod ualet, vt ostendi, idem duabus rationibus præstari posse. quarum prior est, cum ita scena ornatur: itaque actores ipsi & vestimentis & omnibus aliis rebus ad perterrefaciendum aptis instruuntur, vt qui in theatro sunt reformident, ac misericordia eorum, qui mala illa patiuntur, moueantur: posterior verò ratio est, cum initio à poetâ ita res coagmentatæ sunt: itaq; fabula ficta, vt sine apparatu, præsidioq; rerum aduenticiarum, & metu & misericordia, qui audiunt, occupentur. Posteriore autem hoc modo exposito, laudat eum, & anteponendum priori docet his verbis. Quod quidem est prius & poetæ melioris. πρότερον vero valet, vt ipse quoque in categoriis admonuit, aliquando posse hoc verbum, præstantius ac maioris dignitatis. Nam quin melioris etiam id poetæ sit, dubitare non possumus, præstare scilicet, quod munus ipsius est, suo ingenio atque artificio, sine auxilio rei alicuius externæ: Reddit autem statim rationem cur id melioris esse poetæ affirmarit: quodq; effici ab eo debeat, declarat: ait enim. Oportet enim, quamuis ille non videat oculis, quæ gerantur, ita constitutam esse fabulam, vt qui audit res cum fiunt & horrescat & misericordia moueatur propter res, quæ illic contingunt. est igitur hæc quasi lex quædam, quæ à bono poetâ diligenter custodienda est. Nam quod in Græcis auctoris verbis est. καὶ αὐτὸ τὸ ὄραϊ , puto ad eum referri debere, qui audit, quamuis infra ipsum, interiectis non nullis uerbis, appellet: potest enim ille dum audit, auribusq; percipit voces histrionum, simul res eas geri videre: potest etiam solo sensu aurium vti, nec in theatro versari: aut si illic manet, conuiuere. Illa igitur fabulæ constitutio, quæ hoc præstat, melior est. Ex $\text{ἢ τῶν συμβαινόντων}$ valet, cum aliquid in illis rebus nascitur, quod metum iniicere possit, aut misericordia dignum sit. Huiuscemodi autem quiddam significare videtur Cicero voluisse: συμβαινόντων expressisse, cum inquit in epistola ad L. Lucceum. At viri sæpè excellentis ancipites varijq; casus, habent admirationem, expectationem, lætitiã, molestiam, spem, timorem. Adiungit Aristoteles, quod exempli vim habet,

habet, ita penè necessario commoueri, perfundiq; horrore quodam, ac misericordia cum, qui Oedipi, tyranni scilicet, fabulam audit. Patefacere verò ipse volens horrorem, ac misericordiam, quam dixerat, nasci debere in animis eorum qui audiunt ex apta rerum coagmentatione, non potuit illustrius exemplum sumere, quam tragœdiam illam: nemo enim fabulam eam legit, qui non in singularum partium expositione, animo contremiscat: totusq; horrore perfundatur: ac non minus reformidet, ne inueniatur optimus rex, imprimisq; indignus illa graui fortuna, affinis ei culpæ, quam imprudens commiserat, quam si in semetipsum id incommodum casurum putaret: ita utero animus omnium suspensus tenetur vsque ad extremum, vt quamuis aliquando videatur metus ille leuari, nunquam tamen penitus extinguitur: ad extremum verò totus foras eruptat. ille autem, miser iniquo fato natus, dum liberare alios studet grauissimis malis, semetipsum coniecit in cumulum maximarum molestiarum. Cum iam, quod melius putat esse accuratus doctor, confirmasset, alterius rationis, quam improbat, vitia, incommodaq; exponit, hoc pacto. Conficere autem hoc auxilio spectationis atque apparatus, magis expers est artificij, & magno sumptu eget. Quod vero minorem artem hoc in se habere tradit, intelligit artem eam, quæ propria est poëtæ: nam sine arte aliqua illa effici non posse constat: requirit enim scenæ & histrionum ornatus, operam architecti, & pictoris, qui possit oculis imponere, & aliarum etiam non nullarum artium industriam: quibus omnibus in rebus cum magni sumptus fiant, dixit modum hunc requirere pecuniæ effusionem.

Οἱ δὲ μὴ ἐφοβῶντο διὰ τῆς ὀλβίας, ἀλλὰ τὸ δράτῳ δὲ μόνον παρασκευάζοντες, οὐδὲν τραγῳδία κοινωνοῦσιν: οὐ γὰρ πᾶσαι δὲ ζητεῖν ἠδονὴν ἀπὸ τραγῳδίας, ἀλλὰ τὴν οἰκίαν.

Qui autem non formidolosum ope apparatus, sed monstruosum tantum moliantur, communionem nullam habent cum tragœdia: non enim omnem oportet quarere voluptatem è tragœdia, sed suam propriamq;.

Cum priorem modum metus incutiendi in animos spectatorum, misericordiamq; illic excitandi, meliorem altero esse docuisset: vitiaq; posterioris patefecisset, qui reddidit fabulam formidolosam ac miserabilem auxilio apparatus, magis adhuc reprehensione dignos esse quosdam affirmat, qui confugientes itidem ad apparatus, non tamen conficerent aliquid formidabile, sed monstruosum tantum: quamuis enim in illis quoque desiderari posset officium boni tragici poëtæ, minus tamen à proprio ipsorum munere discedebant, cum hi penitus inde se remouerent: efficiebant enim illi res formidolosas, aptasq; ad metum iniiciendum, qui tragœdiæ finis est, quamuis non sua veraque via id molirentur: hi verò ne id quidem faciunt. quare vere dicti sunt ab optimo harum rerum existimatore nihil communionis habere cum tragœdia. Quia tamen (vt arbitror) aliquis occurrere posset illi sententiæ hoc pacto: dicereq; non malam esse rationem hanc, nec omnino repudiandam: ope scilicet apparatus efficiendi aliquid, quod esset prodigij simile, quia hinc quoque voluptas hauriatur: concedit res etiam monstruosas gignere voluptatem: non tamen voluptatem eam, quæ iure optimo à tragœdia postuletur: dicitq; improbe facere eos, qui omne genus voluptatis ab ea requirant: nec sua propriaq; eius poëmatis contenti sint.

Ἐπεὶ δὲ πῶς ἀπὸ ἐλέου, καὶ φόβου διὰ μίσητος δεῖ ἠδονὴν παρασκευάζειν ἐν ποιητικῷ, φανερὸν ὡς εἶπε οὐ τοῖς τραγῳμασιν ἐμποιητέον.

Quia autem quæ à misericordia & metu per imitationem nascitur oportet voluptatem fabricare poetam, manifestum, quod hoc decet in rebus inferere.

Ostendit

Ostendit quæ propria sit voluptas tragœdiæ: vel potius, cum de hoc dubitari non possit: est enim exploratum: supraq; ab ipso traditum, germanam veramq; tragœdiæ voluptatem esse, quæ ducitur à metu & misericordia, vtitur ipso ad confirmandam certamq; esse docendam priorem illam rationem: orta igitur mentione voluptatis, quæ capitur à tragœdia, inde quoque argumentum ducit, quod multum valet ad idem corroborandum: posito enim illo; quo vtitur tanquam firmo ac plano, hoc inde necessario consequitur. Quia autem eam, quæ à misericordia & metu per imitationem nascitur, oportet voluptatem conficere poëtam (nam intelligentiæ gratia verbum addidi, quod in Græca oratione non est) manifestum, quod in rebus hoc molendum efficiendumq; est. Quod autem addidit, per imitationem, arbitror valere, quia nisi intercederet imitatio, non possent res terribiles atque ita acerbæ, vt misericordiæ mouendæ aptæ sint, voluptatem gignere: quod enim illa delectant, ab imitatione proficiscitur. Si (inquam) illæ ita expressæ fuerint, vt veritatem ipsam reddere videantur: hoc enim est, quod oblectat animum, ac voluptate perfundit. Quod verò inquit, τούτο οὐ τοῖς τραγῳμασιν ἐμποιητέον, significat officium esse poëtæ ita res componere, atque huius rei semina in coagmentatione fabulæ ea iacere, vt inde voluptas hæc exoriat, quæ capitur ex rebus terribilibus, ac miserabilibus, cum rectè illæ expressæ à poëta sunt: contrariumque eius est, quod significauit deteriores quosdam poëtas facere, qui recurrebant ad apparatus, operaque ipsius studebant res terribiles ac miserabiles efficere. Cum autem particula ἐπι, initio huius sententiæ posita, requireret quippiam: indicium enim illa semper est, quod aliquid consequi debeat, ἀπὸ τῶν ὁδοῦσιν ipsius, reddituroq; est. φανερὸν: & quæ sequuntur. Si igitur in coagmentationem rerum hoc inferere oportet, quod plane perspicitur ea ratione, qua docuit: qui aliter fabulam reddunt terribilem ac miserabilem, non seruant officium tragicorum. ita autem loquitur Aristoteles, vt suspicari aliquis non sine causa possit, posse res aliquas simul & monstruosas, & formidolosas esse: cum reprehendat eos, qui apparatus opera aliquid monstruosum tantum moliantur. Non tam igitur accusat illos, qui rem prodigialem in tragœdiam inferunt, si forte eadem apta est ad metum iniiciendum, quam qui tantum ipsam talem fingunt, vt non possit simul timorem gignere, præsertim si faciant id ope apparatus. Sed etiā queri posse puto, an ex coagmentatione rerum existat aliquid aliquando prodigij simile: & sanè rerum constitutionem monstruosam parere arbitror exitum fabulæ monstruosum: vt constitutionem rerum terribilium, timoris plenum exitum gignere. nam cum in Homerio poëmatis non pauca prodigij similia sint, vt quæ significare voluit Horatius; cum inquit de illo. vt speciosa dehinc miracula promat Antiphatem Scyllamq; & cum Cyclope Carybdin, illa manifesto nascuntur è fabula ipsa, non in apparatu consistunt. Vt igitur peccaret, qui voluptatem, quæ capitur ex his rebus à tragœdia peteret, ita iure optimo potest aliquis ab heroico poëmatis ipsam postulare: vt enim ipsa, quod admonuit optimus doctor, aliena est ab eo poëmatis, ita huius propria, suaq;: Aeschylus autem huic culpæ, quam hic exagitat Aristoteles, existimatus est affinis fuisse: qui apparatu quandoq; monstruoso vsus est ad consternandos spectatores: & fabulas etiam non nullas prodigij similes finxit.

Ποῖα ἐν δεινῷ, ἢ ποῖα οἰκτρῷ φάνετα τὰς συμπτῶντων, λάβωμεν. Ἀνάγκη δὲ ἢ φίλων εἶναι πρὸς ἀλλήλους τὰς τοιαύτας τραγῳδίας, ἢ ἐχθρῶν, ἢ μηδὲ τῶν ἀλλοτρίων. ἀλλὰ μὲν ἐν ἐχθρῷ ἐχθρῷ ἀποκτείνει, οὐδὲν ἐλεεινόν, οὔτε ποιῶν οὔτε μέλων δεικνύσι, πᾶσι κατ' αὐτὰ δὲ πάθος: οὐδ' ἀνὰ μηδὲ τῶν ἐχθρῶν. ὅταν δὲ οὐ τοῖς φίλοις ἐγγενῶς τὰ πάθη: οἷον ἢ ἀδελφῶς ἀδελφόν, ἢ υἱὸς πατέρα, ἢ μήτηρ υἱόν, ἢ υἱὸς μητέρα ἀποκτείνει, ἢ μέλη, ἢ τοιοῦτον τε ἄλλο σφῶ, ταῦτα ζητητέον.

Qualia igitur atrociora, vel qualia miserabilia apparent eorum, quæ contingunt, capiamus. Necessè autem aut amicorum esse inter se huiuscemodi actiones, aut inimicorum, aut neutrorum. Si quidem igitur inimicus inimicum interfecerit, nihil miserabile neque faciens, neque facturum,

M ostendit:

ostendit: praterquam in ipso illo malo: neque rursus neutro modo habentes. Quotiescumque autem in necessitudinibus extiterint hæc mala: Ceu vel frater fratrem, vel filius patrem: vel mater filium, vel filius matrem interfecerit, aut interfecturus fuerit, aut huiuscemodi aliquid aliud facit, hæc querendum est.

Cum multis locis supra tradidisset oportere tragicos poetas persequi casus quosdam factos ad metum iniiciendum ac misericordiam excitandam: nunc ipsumque; do cuisset posse res huiuscemodi fieri duabus rationibus, quarum tamen alteram improbasset, videbatur requiri ab eo posse, ut semel indicaret, quæ nam facta hominum huiuscemodi forent, ac metum misericordiamque; cum audirentur, facile mouerent. Voluntati igitur horum satisfacit: ac quod suum officium esset, gerit: inquit enim. Qualia igitur graua, vel qualia miserabilia apparent eorum, quæ contingunt hominibus, capiamus: qua in sententia animaduertendum est ipsum non vti iisdem nominibus, quibus supra semper appellauit res formidolosas ac miserabiles, quamuis idem significare voluerit, sed pro φοβόρα, vsurpauit δεινά: locoque; vocis ἐλεεινά. posuit οἰκτρὰ. intelligit autem hic δεινά mala quædam graua atque acerbæ: huiuscemodi enim cum fiunt, perturbare homines, timoremque; magnum incutere animis eorum consueuerunt. οἰκτρος vero, cum idem, quod ἐλεος ualeat, eadem etiam habenda sunt οἰκτρὰ, quæ ἐλεεινά. Quod vero Capiamus inquit, ualet cum harum rerum naturam diligenter indagauerimus, inde quod huiuscemodi esse intelligemus, posthabitis ceteris ut inutilibus, eruemus. Vtitur autem in his rebus capeendis diuisione, omne genus personarum, inter quas huiuscemodi iniuriæ nasci possunt, perpédens, ac reijciens eas, quæ idoneæ non sunt: sumensque; contra huic rei accommodatas. Quia vero nullam hominis condicionem relinquit, quæ non in examen hoc veniat, ait necesse esse, nec fieri aliter posse: aut enim hi amici inter se erunt, caraque; admodum personæ, in quibus hæc iniuriæ nascuntur: aut inimici, mutuoque; odio perciti, aut medij interiectique; inter hos: Tribus igitur personarum generibus indicatis: nec enim aliter animo affecti inter se esse possunt, in quos cadunt hæc mala, ostendit primum, qui idonei non sint. Si igitur dicens inimicus inimicum sibi hominem sustulerit, nihil miserabile, neque dum id malum molitur, neque cum statim aggredi id deberet, antequam faceret, excitabit, praterquam in ipso facto: quod tamen factum ipse, personam attendens eius qui patitur, malumque; id sustinet, non eius qui facit, παθος vocauit: Vtius autem est eo uerbo, à quo fabulæ, quæ continuerint in se huiuscemodi casus, patheticæ uocantur: cuiusque; ipse supra uim notionemque; diligenter expressit. Quod uero hoc excepit, nec iniuriatus est gigni misericordiam aliquam tunc etiam, cum hostis hostem perimit, id factum esse puto, quia cum homines simus, propensique; natura ad hunc affectum, quando cernimus aliquem necari, aut graui aliquo malo vexari, misericordia eius mouemur, illoque; ipso tempore aliquantum perturbamur: quo tamen perpetrato facto statim motus ille extinguitur. Tollit autem medium etiam genus hominum: affirmatque; cum etiam inter hos huiuscemodi aliqua iniuria extiterit, non posse casus illos miserabiles vocari: nec præstare ipsos, quod tragœdia requirit. Quare tertium genus restat, quod huic rei vehementer accommodatum est, ut docet: inquit enim. Quando autem in necessitudinibus extiterint huiuscemodi casus, ipse παθῶν vocat: quid autem eo nomine capere debeamus, accuratè demonstratum est: interque; personas aut sanguine aut beneuolentia magna inter se coniunctas: sed potissimum sanguine, ut exemplis, quæ ponit, manifestum fiet, illi casus sunt captandi, & è uetere etiam memoria sedulo eruendi: hoc enim valere puto, quod extremum hic est ταῦτα ζητησιον. Quod uero ἐπὶ πατρὶ φίλιος inquit, amorem illum, quo cognati affinesque; inter se flagrant, illo nomine etiam indicari ab ipso, manifestum est: genusque; quoddam amicitiae est, coniunctio cognatorum affiniumque; inter se, ut in libris de moribus disseruit. Exemplis autem illustrare ac patefacere volens, quod significarat hoc nomine, inquit, Ceu quando aut frater

fratrem: quod Oedipi liberis Polynici Eteoclique; contigit: aut filius patrem: quod vsu uenit Oedipo, qui Laium parentem imprudens interfecit: aut mater filium, inquam culpam Merope penè cecidit, quæ errore ducta Cresphontem filium interficere voluit: aut filius matrem, cuiusmodi fuit factum Orestis, & Alcmaeonis. Ad dedit etiam in extremo, quod desiderabatur ad sententiam absoluendam. Aut interfecerit, inquit, aut in animo habuerit interficere, ac paulo post id aggressura fuerit: verum quia non tantum nex, quæ infertur, παθος nomine significatur, ac misericordiam excitat, sed etiam vulnera doloresque; corporis acerrimi, addit: quod pendet à uerbo μέλλω, Aut huiuscemodi aliquid facere: significat igitur mala, quæ nisi vitam eripiant, maximos tamen cruciatu corporis gignant. nisi potius hoc addidit, quia quamuis aliquis non interficiat aut vulneret, potest tamen non paruam aliam iniuriam iniungere caræ personæ, quæ res penè idem efficeret, quod mors. exempli causa, quod infra ponit ex Helle, cuiusmodi illud sit: aut huiuscemodi demum aliquid, quod pietatem uolet. Animaduertendum uero hac parte in calamo exaratis libris non legi post illa uerba αὐτῷ οὐκ ἔχρησεν ἔχρησεν, quod sequitur in quibusdam excusis ἀποκτείνω: sed ab Aldino quoque exemplari id uerbum abest: similisque; modo non legi in iisdem scriptis δεικνύσι: quod non multo post in omnibus formis impressis inuenitur: vis tamen notioque; aut horum aut parium uerborum intelligenda est, si forte breuitatis causa illa aliquando omisit auctor: ac quod ad absoluendam sententiam pertinet, reliquit in animo eorum, qui legerent. Quomodo autem graues iniuriæ, atque hæc ipsa uelut mala nascantur inter amicos, exemplis multis cotidie cognoscitur: nec tamen illi continuo uetus nomen amittunt, inimicique; appellantur: præsertim in eo genere beneuolentiæ, coniunctionisque; de quo loquitur, ut exemplis perspicitur. Sed illi etiam, qui mutuis tantum animis copulati prius fuerint, quamuis dissentire inter se grauiter cœperint, non statim inimici uocantur: cumque; amici appellantur, respicitur pristinus ipforum animus ac uetus consuetudo, ut cum apud Euripidem Phœnissis Iocasta inquit, admonens Eteoclem, ut oculos in fratris vultum conuerteret. ὅταν φίλος τις ἀδελφὸν θυμῶθεν φίλος: & quæ sequuntur: quamuis enim hoc generatim prolatum ab ea sit, in communi illo continebantur & Polynices & Eteocles, inter quos atroces iniuriæ iam extiterant.

Τοὺς μὲν δὲ παρελημμένους μύθους λύειν οὐκ ἔστι. λέγω δὲ, οἷον: τὴν Κλυταιμνήστραν ἀποδαυοῦσθαι ὑπὸ τοῦ Ὀρέστου: καὶ τὴν Εἰφύλλω ὑπὸ τοῦ Ἀλκμαίωνος. αὐτὸν δὲ δούρειον δεῖ, καὶ τοῖς παραδεδωμένοις χρῆσθαι κελῶς: τὸ δὲ κελῶς, τὴ λέγωμαι, ἔπωμαι ἀφέσθρον. ἔστι μὲν γὰρ οὐτῶ γίνεσθαι τὴν πορθέξιν, ὡσὺρ οἱ παλαιοὶ ἐπίοιω, εἰδότες καὶ γνώσκοντες, καὶ ἀπὸ καὶ Εὐεπίδης ἐποίησεν ἀποκτείνουσθαι ὡς πατὴρα τὴν Μήδειαν. ἔστι δὲ πορθέξαι μὲν: ἀγνοῦντας δὲ πορθέξαι, τὸ δεινὸν: εἰδὲ ὕσθρον ἀγνοῦσαι τὴν φιλίαν, ὡσὺρ ὁ Σοφοκλέους Οἰδίπους. ἔστι μὲν δὲ ἔξω τοῦ δράματος: εἰ δὲ αὐτῇ τῇ τραγωδίᾳ. οἷον ὁ Ἀλκμαίων ὁ Ἀστυδάμαντος, ἢ ὁ Τηλέγονος ὁ ἐν τῷ τραυματίᾳ Ὀδυσσεῖ. ἔτι δὲ τρίτον παρὰ ταῦτα, τὸν μέλλοντα ποιεῖν τι τῶν ἀνηκέστων δι' ἀγνοίαν, ἀγνοῦσαι πρὸς ποιῆσαι: καὶ παρὰ ταῦτα οὐκ ἔστιν ἄλλως: ἢ γὰρ πορθέξαι ἀγνοῦν ἢ μὴ: καὶ εἰδότες, ἢ μὴ εἰδότες.

Acceptas quidem igitur fabulas soluere non licet. Dico autem, ceu Clytemnestram necatam ab Oreste: & Eriphylem ab Alcmaeone: ipsum autem inuenire oportet, & traditis uti recte. Recte autem quid dicimus, exponamus apertius: licet quidem enim sic fieri factum, quemadmodum antiqui faciebant, intelligentes ac cognoscentes: ueluti & Euripides fecit interficientem filios Medeam. Licet etiam agere quidem: ignorantes au-

tem facere facinus atrox: deinde postea agnoscere amicitiam, quemadmodum Sophoclis Oedipus: hoc quidem igitur extra fabulam est: in ipsa autem tragœdia, ceu Alcmaeon Astydamantis, vel Telegonus in Ulysse vulnerato. Adhuc autem tertium præter hæc, eum qui facere debebat facinum propter ignorantiam, agnovisse prius quam faceret: & præter hæc non licet aliter: Aut enim facere oportet, aut non: & scientes, aut non scientes.

Cum ostendisset quæ facta tragœdiæ condendæ idonea sint, quod inde nascantur ij motus animorum, qui in eo poëmate requiruntur: intelligerentque poëtam, cum animum ad scribendum applicat, necessario aut vetus aliquod argumentum capere aut novum fingere: & in utroque posse illum aut peccare aut laudem consequi, admonet quomodo se gerere utraq; in re debeat: primumque præcipit ne veteres fabulas, quasque accepimus à maioribus frangamus, ac dissipemus: hoc enim arbitror valere hoc loco λέγειν, id est dissolvere, ut penitus contra quam illæ compositæ sunt à superioribus poëtis, eas fingamus. Significare vero hoc ipsum hic dissolvere, intelligitur exemplis, quæ ponit: testatur enim aperte accuratus magister, se velle ostendere hoc pacto, quid valeat id uerbum: & est hæc manifestò declaratio quedam: cū enim traditum sit à veteribus tragicis Clytemnestram interfectam fuisse ab Oreste, & Eriphylem ab Alcmaone, qui aliter rem fingeret: nec matres has opera, manuque filiorum necatas induceret, dissolveret, ac peruerteret fabulas illas. Quærere vero posset aliquis, an quod aduersarij Terentio obijciebant, qui dicerent ipsum contaminare fabulas Græcorum comicorum, hoc ipsum sit, quod Aristoteles hic λέγειν μύθους vocat. quod sanè non puto: quamuis hoc ipsum, quod non decere fieri tradit hic optimus auctor, non malè fortasse illo verbo exprimeretur: qui nanque huiuscemodi etiam quippiam tentat in fabulis iam receptis & ipse sine dubio illas contaminat. nam Terentius ipse illic aperit, quod facere sit solitus, nullo modo probatum illis, & ut ipse existimat, sine causa: ostendit enim se in comœdiis, quas Græci poëtæ fecerant, vertendis, partem aliquam alicuius fabulæ ex illa, cuius propria erat, in alteram transferre solitum: & ita tanquam è duabus diuisis, vnam integram componere & coagmentare. hoc nanque ipse testatur in prologo Andriæ aperte, ubi inquit. Menander fecit Andriam & Perinthiam, & paulo post. Quæ conuenere in Andriam ex Perinthia, fatetur transfuisse, atque usum pro suis. Sed etiam in Heauton timorumeni. Nam quod rumores distulerunt maleuoli Multas contaminasse Græcas, dum facit Paucas Latinas, factum hic esse id non negat. Aristoteles autem capit solvere fabulas pro corrumpere illas, & omnem ipsarum euentum variare. Exempli causa, cum consensu omnium veterum traditum sit Alcmaonem matrem interfecisse, qui faceret ipsam ab alio, non à filio necatam, hic fabulam eam dissolveret. at contra qui fingeret sane ipsam opera filij mortuam, sed ignorantis ipsam matrem esse, hic fabulam non dissolveret, ut narrat paulo post Aristoteles Astydamantem hoc factum in scenâ induxisse. Iidem etiam poëtæ in quadam fabula fingebant aliquando quippiam in aliqua tellure factum esse: in alia vero fabula in alia regione. ut Euripides qui in Hecuba scripsit Polyxenam in Thracia ad bustum Achillis mactatam: in Troasi vero in Troiana tellure. neque tamen hæc loci mutatio potest fabulam illam solvere ac deprauare: ut etiam nihil valet ad tragœdiam meliorem deteriore ve reddendam: nec est quod Aristoteles hic inquit, χρῆσθαι καλῶς illis rebus, aut contra: longè enim alia commoda secuti poëtæ aliquando hoc committunt. Præterea declarat aliud hic ab Aristotele præcipi: aliud vero à Terentio significari, quia noster doctor μύθους appellat partem tragœdiæ, quæ proprie hoc nomine vocatur, id est coagmentationem rerum: Latinus vero comicus intelligit illo verbo comœdiam: ita enim sæpe à meliore ipsarum parte & comœdias & tragœdias appellare Latini scriptores consueuerunt, nam si aliter hæc res inter se non discreparent,

rent, diuersum genus poëmatum, ad quod adhibitæ forent, ipsas non immutaret: & si non tam vsu fortasse venire potest, ut tragœdia aliqua, sicut comœdia, dissoluatur: neque enim comici poëtæ, ut tragici, pendent ab argumentis antiquorum, sed ipsa tota comminiscuntur: cum illi plerunque res factas sequantur, casusque aliquos acerbos certarum familiarum sumant: Ita etiam cepisse videtur λέγειν Paccius, qui reddidit mutare, quod valet apud eum, ut arbitror penitus variare atque alias facere: neque enim loqui potest hic auctor de fabulæ solutione, quam concedit mutari: & quam non solum sine culpa, verum etiam cum laude non parua variari posse vult: cum omnino veter, nec villo modo sine reprehensione attingi posse putet, hanc, de qua loquitur, dissolutionem. Idem autem arbitror tragicis suasisse Horatium, cum ait. Aut famam sequere. Cum igitur sustulerit, quod tentari non debet, Aristoteles in coagmentatione rerum, ponit nunc quid facere tragicum poëtam oporteat: duobus autem modis potest id vitium vitari: aut noua argumenta inueniendo, aut recte ueteribus utendo. inquit igitur. Ipsum autem inuenire oportet, si maiorum scilicet vestigia sequi non uult: ut facit etiam, praua tamen ratione, qui fabulas eorum dissoluit atque euertit: Et rectè uti fabulis traditis nobis, quod faciet qui corriget, si quid peccati, aut incuriæ in illis erat: aut si emendatione ipsæ non egebant, quidquid illic variat, atque aliter fingit, recte, & ordine pertractat. Animaduertendum autem ipsum diuersis uocabulis idem significare: eadem enim sunt fabulæ, quas nunc μύθους παραλημμοσύους: nunc uero παραδειγμασύους vocat: primum enim respicit personam eorum, qui quod ipsis traditum erat, accipiebant: postea relictis illis, attendit personam eorum, qui quod ingenio, curaque sua excogitassent, alijs tradebant. Quos uero hic & παραλημμοσύους & παραδειγμασύους μύθους vocat Aristoteles, videtur Aristophanes βατραχούς appellasse ὄντας, id est qui existerent: & contra quod hic noster vocat ὄντας, ipse vocauit σαυθῆναι. ita enim finxit Euripidem se purgare, quum ei obijceretur, quod Phædræ impuram & consceleratam mulierem induxisset: non enim se talem eam finxisse dicit, sed fabulam prius conformatam eo modo de ipsa in scenam attulisse. πῶς τὸν δὲ δὲ ὄντας, λόγον τοῦτον πρὸς τῆς φαιδρῆς εὐθέως καί; Nam quod χρῆσθαι Aristoteles inquit, contrarium hic est eius, quod dixerat ὄντας: is enim utitur, qui rem iam inuentam ab alio in utilitatem aliquam suam transfert. χρῆσθαι uero καλῶς hic inquit, ut infra quoque, ubi loquitur de agnitionibus, quæ fiunt auxilio notarum: gradus enim quidam in ea quoque re tractanda sunt: potestque id & melius & deterius administrari. Cum autem obscurum ignotumque, alicui esse posset, quo modo recte ipse utatur argumentis fabulisque aliorum, vim eorum uerborum declarat, aperitque diligenter, quid intelligat: primumque se obscurum breuemque fuisse fatetur, dicens. Quid autem rectè dicimus, apertius explanemus: statimque toti rei explicandæ incumbit, diuisione utens: Licet quidem enim sic fieri actionem, quemadmodum antiqui faciebant scientes & cognoscentes. Primum igitur hanc vnam è rationibus esse docet: ut qui inducuntur, aliquid fecisse, ex quo fabula texatur, intelligentes quid agant: vimque penitus illius rei perspicientes, inducatur: quod fuisse institutum prischorum tragicorum narrat, cum tragœdia rudis adhuc & impolita erat. Exemplum autè huius rationis ponit Medeam Euripidis, quæ filios sciens volensque necauit. Nec tamen testimonio Euripidis usus est, ut vno è uetustis tragicis: neque enim rectè hic in illis numeratur, sed ostendit ea in fabula ipsum fecisse, consilium fortasse suum quoddam secutum, quod tragici antiqui passim gerebant: propriumque ipsorum erat: id uero coniunctio etiam indicat, quæ posita est post aduerbium καὶ ἐκείνῃ: hoc enim manifestò ipsa valet. Quare peccauit interpret, qui ipsam non expressit, cum ita uerterit. Ut Euripides fecit: his enim uerbis comprehenditur Euripides in antiquis tragicis, quod falsum est. Alteram rationem auctor hanc esse uult: licere enim quoque tradit aliquos sanè facere rem atrocem: ignorantes autem facere: post gestam uero iam rem agnoscere coniunctionem, necessitudinemque, quam scilicet violauerint: vel qua deuincti erant cum eo, quem imprudenter graui malo affecerint. Huiuscemodi uero esse factum Oedipi Sophoclei narrat, qui imprudens Laium interfecit, & matrem constuprauit. intelligens autem non valde accommodatum hoc exemplum esse: neque enim id factum argumentum fabulæ est, neque in

ijs, quæ eò tempore geruntur, continetur, id notat: aliaq; exempla ponit, dicens. Sed hoc extra drama, fabulamq; est. in ipsa autem tragœdia, vt Alcmaeon Aftydamantis: qui Alcmaeon eius poëta, longe aliter, atque Alcmaeones aliorum poëtarum, vt ex hoc loco intelligere licet, ignoratione eius ductus, interfecerat matrem: post autem, tenebris illis pulsus, quo scelere se contaminasset cognouerat: matremq; eam esse, quam necauerat, perspexerat: exemplum tamen hoc irritum est, quia fabula perijt: ut ea quoque, vnde tertium exemplum sumitur. Sequitur enim. Et Telegonus in Vlyssè vulnerato: hic enim index erat fabulæ, cuius auctor certus nunc non est. Variæ autem fabulæ de Vlyssè scriptæ fuere, cum multis casibus hic vir confictatus esset: variaq; in vita ei contigissent. nam citatur etiam ab antiquis grammaticis Sophoclis Ὀδυσσεύς ἀκαρβοπλήξ, quia spina ipse ictus, materiam poëtis dederit scribendæ tragœdiæ. Telegonus Vlyssis filius fuit è Circe procreatus, qui à non nullis scriptoribus ferebatur interfecisse patrem. vnde ab Horatio in oda quadam parricida uocatus est. Eius quoque mentionem fecit Plutarchus in parallelis, qui narrat eum missum, vt aliquid de patre indagaret, condidisse Præneste oppidum. Sextus etiam, capite, quo quaerit εἰ συστατικὸν τὸ ἰσχυρὸν, docens de Vlyssis exitu varia memorie prodita esse, cum extiterint etiam qui dixerint, ipsum à Telegono filio imprudenter: & vt ipse quoque loquitur, κατ' ἀγνοίαν interfecit esse. Adiungit Aristoteles tertium adhuc quiddam esse præter hæc: vt ille scilicet, qui facturus erat aliquod atrox facinus propter imprudentiam, personæq; illius ignoracionem, agnosceret eam, antequàm faceret. exempla ipse huius casus infra ponet. Tertia uero hac ratione exposita, ostendit præter hæc, quæ docuit: id est præter tres has rationes, aliter fieri rem non posse: nec nouam quampiam rationem restare: quod diuisione partiumq; duarum coniunctione colligit hoc pacto. Aut enim egisse necesse est aut non egisse, & scientes vel non scientes. Et ipse autem alibi, & interpretes ipsius Græci, docent ita prorsus se rem habere, & ex hoc numero terminorum, qui simul connectantur, nasci prorsus has ipsas coniugaciones: in primis autem Simplicius in categorias, ubi interpretatur hæc auctoris uerba. ἢ ὄντων τὰ μὴ καθ' ὑποκειμένους τινὸς λέγεται & quæ sequuntur: accuratè enim totam rem explanat: & uiam hanc omnem, rationemq; tradit, qua, proposito quouis numero terminorum, intelligi statim possit non magno negotio, quot inde existunt huius generis, coniunctiones. qui etiam aperuit, cur necessario semper hoc fieret, & ab omni fallacia hæc tanquam norma quædam certa remota esset.

Τούτων δὲ τὸ μὴ γινώσκοντα μελλῆσαι, καὶ μὴ πορθεῖν, χεῖρισον: τὸ τε γὰρ μαρὸν ἔχει, καὶ οὐ τραγικόν: ἀπαθὲς γὰρ. διότι οὐδεὶς ποιεῖ ὁμοίως, εἰ μὴ ὀλιγάκις. διὸν ἐν Ἀντιγόῃ τὸν Κρέοντα ὁ Αἴμων: τὸ γὰρ πορθεῖν, δούτιδρον. Ἐέλπον δὲ τὸ, ἀγνοοῦντα μὴ, πορθεῖν: πορθεῖν δὲ, ἀγνώρισμα: τὸ τε ἢ μαρὸν οὐ πέσει, καὶ ἢ ἀγνώρισμα ἐκ τραγικόν.

Horum autem cognoscentem quidem facturum fuisse & non fecisse, pessimum: immane nanque in se habet, & non est tragicum: vacuum enim est ab eo, quod uocatur πάθος. Quapropter nemo facit similiter, nisi raro. Cui in Antigona Creontem Aemon: egisse enim secundum est: Melius autem imprudentem quidem egisse: cum egerit autem agnouisse: immane enim non adest, & agnitio stuporem gignit.

Vim nunc trium harum rationum perpendit, & quæ deterrima ipsarum sit: quæq; optima, docet: nec non quæ medium inter extremas has locum obtineat. Inquit igitur. Harum autem ea, cum aliquis, personam intelligens, facinus facturus iam erat: nec tamen peregit, deterrima est: quibus in uerbis videndum quomodo τούτων dicat: manifesto enim hic nouus quidam modus est, nec vnus aliquis trium illorum su-

pra

pra enumeratorum: qui enim tertium locum obtinuit, cum conatus esset efficere, quod scelus in se habebat: nec tamen patrauit, personæ ignoracione ducebatur: primus autem, cui persona nota erat, effecit. videtur igitur ex ambobus his concretus esse: Vitia autem statim huius constitutionis ostendit: rationemq; reddit, cur tan topere ipsam damnarit. declarans eam id in se habere, quod est alienum à tragœdia: carereq; illo, quod proprium ipsius est: inquit enim. Habet nanque in se quod nefarium est, ac conucleratum: ita enim appellemus μαρὸν. Hoc autem ipsum, μαρὸν inquam, alienum esse à tragœdia, supra quoque declarauit, cum coagmentacionem illam, in qua maximæ probitatis vir è secundis admodum rebus in valde aduersas cadit, non formidolosam esse, neque miserabilem, sed μαρὸν affirmauit. Cuiusmodi uero facta hoc nomine digna sint, exemplo, quod hic ponit, intelligitur, cum scilicet aliquis se contaminat parricidio, aut huiusmodi quopiam atroci scelere. Nec tantum, quum rem iam effecit, sed etiam quum facere aggreditur: uolatur enim pietas cogitatione etiam ac uoluntate: per ipsum nanque non stetit, quin res illa sceleratum exitum haberit. Primum igitur hoc nomine improbat hęc ratio: deinde quia nihil tragicum in se habet, vt ipse adiungit: cuius etiam rei causam affert, carere ipsam dicens eo, quod uocatur πάθος, ut ita nunc nominem, quod ipse uno uerbo appellauit ἀπαθές: cuius uerbi uis diligenter animaduertenda hoc loco est: quomodo inquam uocet ἀπαθές factum illud, cum aliquis prudens intelligensq; caram personam interficere uoluit: neque enim uidetur hic ἀπαθές ualere sine affectu, & motu illo animi turbido, qui uocatur πάθος: cum enim id fit, misericordia metusq; in animis eorum, qui uident, excitatur: aliquem scilicet furore impulsus penè eò sceleris peruenisse. Quare arbitror potius illud ἀπαθές uocatum, quia illic non nascitur πάθος illud, quod est tragœdiæ proprium: & quod ipse supra definiuit, id est aut mors aut uulnus: quomodo etiam paulo antea cepit πάθος cum inquit, ὅταν δὲ ἐπὶ τοῖς φίλοις ἐγγέλῃται τὸ πάθος: planum enim est illic ualere hoc uerbum huiusmodi iniurias. Quod si hoc uerum est, ut puto, percipitur hinc etiam à contrario ipsum uocare tragicum factum, in quo existant neces & uulnera, quod ualet ad confirmandum, significare quod supra de Euripide protulit, τραγικώτατον eum esse ἢ ποιητῶν, superare ipsum ceteros poëtas in hac re, id est plures quàm alij ulli huiusmodi acerbos casus in tragœdiis ipsum complecti. Vitia autem huius coagmentacionis cognita iam esse, & ab omnibus damnata, ostendit, nulla alia de causa affirmans eam repudiata esse, quum à priscis poëtis frequenteretur, nisi quia illis malis abundaret: nec, quod proprium tragœdiæ est, imprimisq; talem eam reddit, in se haberet. inquit igitur. Quare nemo facit similiter: id est nullus hac ætate inuenitur, qui res ita coagmentet, rationemq; illorum probet: nec quisquam est nouorum poëtarum, qui ipsos in hoc imitetur, nisi raro admodum: declinant enim hoc tanquam scopulum, aliquem. Sequitur nanque, Nisi rarè atque infrequenter: non enim facile vetera vitia atque errata extirpantur: semperq; aliqua eorum uestigia restant. Exemplum uero huius rationis affert Aemonem Sophoclis, qui in Antigona fabula Creontem patrem interficere uoluit: nec tamen effecit, quod magno impetu animi conatus est, quia pater ictum uitauit, fugaq; sibi salutem quaesiuit. Tota res ita se habet. Aemon Antigonæ amore flagrabat, quæ cum à Creonte, quod fratrem illa sepelisset, morti damnata foret, conatus est infelix amator precibus salutem eius à patre impetrare, quæ preces cum duriter nimis ab eo repudiata fuissent, statuit ille vnà cū uirgine mori: & in eundem tumulum se contulit: quo accepto, serò delinitus pater, eò cucurrit, & reuocareq; frustra filium studuit ab eo proposito: ille enim nedum persuaderi se passus sit, responderitq; ipsius orationi, despuit in faciem patris: eductoq; gladio interficere ipsum uoluit: cum tamen ille periculum id fuga declinasset: Vnde postea uulnus, quo furore percitus, patrem petiuit, sibi inflixit, atque ita se uita priuauit: hæc enim sine dubio sententia est eorum uersuum: docente hoc etiam summo hoc nostro doctore: quæ nanque excogitata sunt à Græco homine, qui apud poëtam declarare eum locum uoluit, inania sunt ac falsa: labitur enim hic, vt in multis aliis locis, quos scholiis illis suis illustrare se putauit. Sequitur apud Aristotelem. Egisse enim secundum est, quo significatur minus peccatum poëtam, si quem induxerit

M iij atrox

atrox facinus patrare volentem, finxerit ad exitum consilium suum perduxisse, atque effecisse quod nefarie conatus est: quamvis enim hic aliquid sit, quod non satis accommodatum est tragœdiæ, quia hæc constitutio habet *μικρόν*, id est continet in se quod est sceleratum ac nefarium, habet tamen eadem *πέποιθός*: quod nascitur ex facto: consilioq; illo nefario impleto & ad finem perducto: vel potius ipsum illud factum est: huiuscemodi enim aliquid vocat auctor hoc in libro plerunque *πέποιθός*, de quo paulo supra accuratius disputavi. Adiungit autem statim, quod huic etiam, meliori sanè priore, anteponendum est, atque inquit. Melius autem est nescientem quidem egisse: cum egerit autem, agnouisse: nam proximus vicinus casus fuit eius, qui sciens, intelligensq; quid ageret, egisset. Hic autem nesciens aggreditur rem, ac peragit: Rationem verò eius, quod dixerat, reddens ait. Non enim scelus illi factum hæret: & agnitio res est, quæ stuporem gignit. A besse autem scelus inde: nec posse id factum, vt nefarium insimulari, dicit, quia personam ignorans: nec sciens se illi sanguine coniunctum esse, id fecit: qui autem nolentes inuitiq; huiuscemodi aliquid committunt, non se scelere contaminant.

Κράττων δὲ τὸ τελευτήσων. λέγω δὲ, δὴν ἐν τῷ Κρεσφόντῃ ἢ Μορόπῃ μέλλει τὸν υἱὸν ἀποκτείνειν: ἀποκτείνει δὲ οὐ: ἀλλ' ἀνεγνώρισεν. καὶ ἐν τῇ Γαργυρέῃ ἢ ἀδελφῇ τὸν ἀδελφὸν. καὶ ἐν τῇ Ἑλλῇ ὁ υἱὸς τῶν μητῶν ἐκιδόντων μέλλων, ἀνεγνώρισεν.

Optimum autem est postremum. Dico autem, cui in Cresphonte Merope parata erat filium interficere: non interficit autem, sed agnuit. & in Iphigenia soror fratrem: & in Helle filius matrem dediturus, agnuit.

Omnibus iam constitutionibus, modisq; declaratis: nec non gradibus duorum priorum indicatis, cum à deterrimo incœperit, tertij gradum vniq; exponit: qui ceteris omnibus antecellit, atque inquit. Optimum autem est extremum: intelligens constitutionem, quam vltimam posuerat, cuius gradus est altissimus. Nequis autem error nascatur, tribus exemplis illam declarat: quorum priora duo manifesto sumpta sunt ab Euripide: tertium verò, cuius auctoris sit, non apparet. Euripides enim scripsit fabulam Cresphontem quod testimonio Ciceronis intelligitur, qui in prima Tusculana inquit. Qua est sententia in Cresphonte vsus Euripides: vt auctoritatibus præterea Græcorum scriptorum in re plana superfedeam: nam de secundo, cum fabula in manibus sit, dubitari non potest. inquit igitur. Dico autem cui in Cresphonte Merope interfectura filium erat: non tamen interfecit, sed agnuit. Huius erroris Meropes, quæ ignoratione ducta filium penè interfecit, putans eum esse hostem, meminit Aristoteles in iij. libro de moribus ad Nicomachum: nec non Plutarchus in libello secundo de carnibus vorandis. Alterum exemplum est, cum inquit, Et in Iphigenia soror fratrem: intelligit autem Iphigeniam, quæ nunc vocatur in Tauris, vt ab altera, eiusdem poëtæ Iphigenia, distinguatur: illic enim virgo hæc Agamemnonis filia, parata erat Orestem imolare ad aram Dianæ, vt institutum eorū sacrorum seruaret, quibus ipsa præposita erat, cum eum fratrem suum esse nesciret: antequam tamen id faceret, cognouit ipsum, atque eo periculo liberavit. Eruditus vero & ingeniosus poëta præclare & ipse vidit vim huius loci, nam fletum inde etiam excitauit, vsus persona Orestis, qui in ea fabula quæsiuit è sorore, si, quod facto quodam iniquo penè factum est, ad exitum peruenisset, vt ipsa manibus suis fratrem interfecisset, quanta illius miseræ temeritas futura fuerit, illa autem mente versans, quid periculi subierit, & quanto penè scelere se inquinaret, ita respondet: nam necem etiam illam nefariam ac consceleratam futuram fuisse significat. *Δὲν ἔτλαν, δὲν ἔτλαν: μοι σύγγονε. παρὰ δ' ἄλλων ἀμπεφυγὲς οὐκ ἔτλαν ἀδελφὸν ἐξ ἐμοῦ δαίχθεος χερσῶν.* Tertium exemplum è fabula, quæ uocabatur Helle, acceptum est: illic enim (vt narrat Aristoteles: neque enim quicquam alibi de eo legimus) filius matrem in potestatem hostium traditurus, cum eam matrem esse ignoraret, antequam id faceret, eam agnuit.

agnouit. Quid omnino hic valeat *ἐκιδόντων*, cum factum ipsum ignotum sit, certò intelligi non potest. Significat autem hoc verbum aliquando dare seruos ad quæstionem: vt contra *ἐξαιτῶν*, poscere illos in iudicio ab heris eadem de causa. aliquando etiam valet in manum & potestatem aduersariorum tradere. Nisi fabula ipsa rerumq; eius coagmentatio, periisset, quæ notio hoc loco foret eius verbi, non falleret. Vt autem suppleam in locum huius, quod amissum est, exemplum satis elegans. Euripides in Ione fabula eodem pacto res coagmentauit. Ion enim Creusæ scelere comperto, cum sensisset eam sibi interitum procurasse, vlcisci iniuriam illam studebat. Creusæ verò in aram confugerat: nec tamen cessabat Ion omnia facere, vt dolorem suum expleret: ac verbis, cum aliud non posset, matrem laedebat: quam tamen matrem esse adhuc nesciebat: vt neque illa Ionem ex se natum: dum autem illic, freta sanctitate loci, maneret, vidit cistellam cum monimentis, quam Pythia ferebat: quibus cognitis: cum illis enim olim Ionem exposuerat, filium agnouit: indeq; fidem filio fecit ipsum ex se natum. quare placauit illum, qui nisi ipsam agnouisset, prorsus immani scelere, maternoq; sanguine se imprudens polluisset. Animaduertendum autem, quomodo affirmet optimum esse postremum argumentum, in quo res ad exitum non peruenit, & antequam aliquis caram sibi personam imprudens occidat: huiuscemodi ve aliqua iniuria afficiat, ipsam agnoscit, cum supra improbarit magnopere rationem illam Sophoclis in Antigona: dixeritq; illud non esse tragicum, quia careat facto. & facto illius generis, quæ sunt materia tragœdiarum. Quomodo igitur hæc constitutio potest ceteris omnibus anteponi, quæ habet in se quod tragicum non est: hoc autem, quia non est impletum, quod geri est cœptum, nec *πέποιθός* illic existit. An nihil vetat tragœdiam optimam esse, quæ tam atroces casus in se non contineat: videmus enim ipsum præclare sentire de Iphigenia in Tauris, quæ sine dubio huiuscemodi est: id enim quod in ea fabula crudeliter cœptum est fieri, exitum non habuit, sed intercedente agnitione interruptum fuit: quod vero meritò potuit displicere in impetu illo animi Aemonis, tentatum est ab ipso sciente. Siue qui semel aggressus est facinus aliquod in argumento alicuius tragœdiæ, magis seruit illi poemati, si ad finem consilium suum perducit, non alia de causa, nisi quia sæui illi, & acerbi casus, necesseq; demum, materia sunt tragœdiæ: qui tamen, cum nesciret, quem violaret, cum propè accesserit ad finem illius facti, minus tamen quod voluit, peregit, eodem penè pacto consternat spectatorem, & pietati simul consulit, quæ violatur aliquo modo, si aliquis etiam errore ductus, sanguine suorum se commaculauit. Quantum verò motum animorum gignant etiam huiuscemodi casus, docuit Plutarchus ipse in facto illo Meropes tradendo, eo loco, quem indicaui: cum enim illa securim in filium sustulisset, vt in interfectorem filij, atque ei plagam infligere properaret, voce etiam edita, quæ odium suum in illum significaret, theatrum omne, ut narrat, cohorrui, ne iētus manum lenis, qui impediit, præueniret, atque ita misera mater innocentem filium necaret. Considerandum præterea quomodo velit coagmentationem hanc rerum esse optimam, cum desinat in bonis rebus: videtur enim cum hoc vsu uenit, exitus illius duri casus non malus esse: neque enim conatus ille finem nactus est: ipse autem magis probauit tragœdiam, quæ transit è bonis valde rebus, in valde malas, quam contrariam. Nec tamen non idem intelligitur multis modis non alienus fuisse ab Iphigenia in Tauris, vt eodem redeamus: placuisseq; ipsi mirificè hanc fabulam, in qua manifestò hoc vsu venit: componunturque ad extremum illæ turbæ sine ullo magno malo, constat. nisi aliquis contendat, aliis de causis illam ab ipso in primis laudari.

Διὰ τῆς ἑστῆς, ὅπου πάλα εἶρηται, οὐκ ἔτι πολλὰ γένη αἱ τραγωῖαι εἶσι: ζήτοισι τῶν τῆς οὐκ ἀπὸ τέχνης, ἀλλ' ἀπὸ τύχης, εὖρον τὸ ποιούτων παρασιδύζων ἐν τοῖς μύθοις. ἀναγινώσκοντες ἐν ταύταις τὰς οἰκίας ἀπαντᾶν, ὅσους τὰ ποιῶντα συμβέβηκε πάσῃ. καὶ μὴ ἐν τῷ τῶν τραγῳδιῶν συστάσει, καὶ τοῖς ἑταῖροις εἶναι δὲ τῶν μύθων, εἶρηται ἰκανῶς.

Propter

Propter hoc enim, quod sanè iam pridem dictum est, non circa multas familias tragœdiæ sunt: quærentes enim, non ab arte, sed à casu, inueniunt huiuscemodi conficere in fabulis. Coguntur igitur ad has domos occurrere, quibuscunque huiuscemodi casus atroces contigere. De constitutione quidem igitur rerum, & quales quasdam esse oportet fabulas, dictum est satis.

Reddit nunc rationem eius, quod aliquibus admirationem gignere potuisset: quodq; ipse supra fieri in hac re significarat. Cur inquam pauca familiæ seges & materia sint tragœdiarum: vel potius ostendit hoc è superiore disputatione elici, si quis diligenter illam attendat: causamq; inde intelligi, cur non magnum numerum domorum illæ comprehenderent: quam tamen causam ipse explicat: fieriq; id declarat, quia poëta, qui huic studio incumbere, cum quærent toto animo, quomodo id præstarent molirenturq; in tragœdiis, quod proprium ipsarum est, indeq; expectatur, id est quomodo metum misericordiamq; excitarent in animis spectatorum, non auxilio artis, cuius expertes erant, id inueniunt: neque ipsius præcepta in eo inuestigando secuti sunt, sed fortuito casuq; in id inciderunt. culpam verò hoc & imperitiam priorum tragicorum declarat: illi nanque, si rationem huius rei veram tenuissent: artemq; ducem sequi voluissent, non coacti fuissent tanto studio perscrutari res factas, proposito suo accommodatas, sed ipsi fingere ac comminisci potuissent. Adiungit autem Aristoteles eos cogi illa de causa, quia si illicet non artem ducem habent, sed fortunam, recurrere ad easdem domos, quas primo aliqui viderunt incidisse in eos casus, qui sunt apti tragœdiæ conflandæ: neque enim in omni memoria plures familiæ: illustresq; domus, tam grauiam mala perpeffa sunt, vt commode inde tragœdia scribi possit: ac si quæ consequentibus temporibus ita à fortuna vexatae sunt, quãuis pauci extiterint, qui huic studio cum laude incubuerint, de illarum quoque non nullis tragœdiæ à posterioris ætatis poëtis conscriptæ sunt. Quod autè inquit ἀλλοτρίως καὶ ἄλογον, quo verbo significatur necessitas, quæ ipsis huius rei efficiendæ imposita sit, ostendit eos desitutos arte: neque ipsius præcepta sequentes in his angustiis versari, atque ita se gerere cogi. Quæ sequuntur sunt ab auctore prolata, vt indicaret se ad finem peruenisse huius disputationis: cum enim supra proposuisset tradere, qualis esse debeat constitutio fabulæ: ac quæ sequenda in ea, quæq; vitanda forent, docet se hoc assatum effecisse. inquit igitur. De constitutione igitur rerum, & quales nam oportet esse fabulas, dictum est satis. idem autem significari videtur vtrâq; hac sententia: posterioremq;, declarationem esse prioris. Nisi aliquis putet vno tempore ipsum respondere duobus, magno spatio inter se remotis, locis, quibus in ambobus de fabula differuit: diuerso tamen consilio: nam priore eorū docuit, quomodo res coagmentandæ forent: posteriore verò de virtute aut vitio huius rei disputauit. Quum igitur hic inquit. πρὸς τῆς τῆν πραγμάτων συντάξεως, intellexit fortasse locum illum, quū ait. διωρισμένον δὲ τῶν λέγων μετὰ ταῦτα ποίειν τινα δὲ τιῶν σύστασιν εἶναι τῆν πραγμάτων. Cum uero addidit καὶ ποίειν τινα εἶναι δὲ τῶν μύθων, eū qui multo post sequitur ὡς δὲ εὐχόμενος λέγει, καὶ δὲ δὴ δὴ λαβεῖν. Probo autem consilium Paccij, qui sustulit hinc coniunctionem καὶ, quæ interiecta erat inter ποίειν & τίνεσσι in Aldino exemplari: arbitròq; id ipsum fecisse secutum auctoritatem calamo scriptorum librorum. ipse certè in nullo eorum ipsam inueni. abesse uero illam inde debere, declarat, quod frequens usitatusq; hic modus est loquendi apud hunc auctorem: cum enim ποίειν vocet, qualitate tantum insignitos, eo nomine quod additur, ostenditur quæcūq; illa sit: ac se non statuere tunc, quales omnino illi sint, dummodo quales sint, & è numero eorum aliqui: quamuis hic testetur hoc pacto se superiore disputatione declarasse, reiectis ceteris parum aptis qualitatibus, cuiusmodi esse debeant fabulæ.

Πρὸς δὲ τὰ ἦθη, τέταρτά ἐστιν, ὧν δεῖ σχολάζεσθαι. ἐν μὲν καὶ πρῶτον, ὅπως χρῆσθαι ἢ. ἔξει δὲ ἡθὸς μὲν, ἐὰν, ὡς ἄρ' ἐλέγχει, ποιῆται φανερὰν ὁ λόγος, ἢ ἢ ποιεῖται, πρὸς

ξίς, προαίρεσιν ἔνα: φαῦλον μὲν, ἐὰν φαῦλῶ: χρῆσθαι δὲ, ἐὰν χρῆσθῶ. ἐστὶ δὲ ἐν ἐκείνῳ γένει: καὶ γὰρ γῆ ἐστὶ χρῆσθαι, καὶ δούλος: καὶ τοι γὰρ ἴσως, τούτων: τὸ μὲν, χεῖρον: τὸ δὲ, ὅλως φαῦλον ἐστὶ. δεύτερον δὲ τὰ ἀρμόττοντα: ἐστὶ γὰρ αἰσθητὸν μὲν τὸ ἦθος: ἀλλ' οὐχ ἀρμόττον γυναικί, τὸ ἀνδρείον, ἢ δεινὸν εἶναι. τρίτον δὲ τὸ ὁμοίον: εἶσα γὰρ ἔτδρον τῶ χρῆσθαι τὸ ἦθος, καὶ ἀρμόττον ποιῆσαι, ὡς ἄρ' ἐλέγχει. τέταρτον δὲ, τὸ ὁμαλόν: καὶ γὰρ αἰώμαλος τις ἢ ὁ πῶ μίμησιν παρέρχων, καὶ τοιοῦτον ἦθος ἰσοδύναμος, ὅμως ὁμαλῶς αἰώμαλον δεῖ εἶναι.

Circa autem mores, quattuor sunt, quæ oportet sibi proponere. Unum quidem ac primum, vt boni sint. Habebit autem mores quidem, si, quemadmodum dictum est, fecerit manifestam oratio vel factum, electionem quandam: malos quidem, si malam: bonos autem si bonam. est autem singulis in generibus: etenim mulier est bona & seruus: & si fortasse horum hoc quidem deterius: hoc autem omnino malum est. Secundum autem conuenientes: est enim fortis quidem indoles ac natura, sed non conueniens mulieri fortem vel acrem esse. Tertium autem similes: hoc enim diuersum ab eo, quod est, probos mores & conuenientes fingere, quemadmodum dictum est. Quartum autem æquabiles: quamuis enim inæquabilis quidam fuerit, qui præbet imitationem: taliq; indole ac moribus fictus sit: tamen æquabiliter inæquabilem oportet esse.

Traditis iis, quæ pertinent ad optimam fabulæ constitutionem: quæq; in ea fingenda, aut persequenda aut fugienda sunt, explicat, eundem locum in alia materia vtgens, quæ in moribus animaduerti ac custodiri debent: his enim aut illis moribus prædita finguntur personæ, quæ in fabulam inducuntur: ut sanè in vita ipsa colenda homines esse consueuerunt: hi enim natura procliuēs ad hanc rem sunt: illi verò ad aliam. Docet igitur quattuor esse, quæ in hac re attendenda sint: quæq; poëta toto animo, vt consequatur, prouidere debet. Vnum autem eorum, atque id quidem primum, esse dicit, videre vt mores boni sint: eorum scilicet, qui inducuntur in fabulā, quiq; artificio poëtæ exprimuntur: hoc enim vitæ prodest, nam qui spectant, cum hæc in fabulis laudari, plausūq; excipi vident, ad ea facta imitanda excitantur, quæ ab illis moribus proueniunt: conanturq; & ipsi tales euadere. Vnde inquit hoc primum esse omnium, quæ in indole ac moribus attendi debent, quia maiores utilitates gignit, si seruatum diligenter fuerit: contraq; nocet, si poëta id neglexerit: malisque moribus prædita personas induxerit. Quare ea de causa poëtæ maiorem laudem aut uituperationem afferre potest. Cum autem admonuisset poëtas, quid primum ipsos in hoc facere oporteat, docet quomodo persona aliqua morata ab ipsis fingenda sit, & quæ his aut illis moribus prædita esse intelligatur, si quis forte hoc nesciret: rationemq;, qua præstari potest, non teneret: hoc enim primum scire opus est. inquit igitur. Habebit autem mores, scilicet aliquis in fabulam inductus: neq; enim tradit nunc Aristoteles qui sermo & quæ actio mores habere dicatur, vt non nulli acceperunt: contra enim illis vtitur tanquàm signis quibusdam quæ declarent eius, vnde manauerint, mores. Habebit igitur, inquit, mores aliquis, id est præditus esse his, aut illis moribus intelligetur, si, ut dictum est, fecerit manifestum oratio ipsius factum ue aliquod, electionem quandam, id est quæ, reiectis ceteris, ille probat: ipsisq; gerendis se dat. Duo igitur sunt indicia ingenij hominum, quod occultum aliter esset, oratio & factum aliquod ipsius: hæc q; sequi & attendere in ea re existimanda debemus. Sed quia ita morata est persona aliqua, si indicat ipsa oratione

tione factoue aliquo suo sensum animi sui præcipuum, ut si probum indicaret, adiungit qui improbam voluntatem ostenderint, improbos esse mores: qui verò probam, probos. Exemplum vero illustre personæ moratæ, in qua oratio ipsa indicet voluntatem eius qui loquitur ac *προαίρεσιν*, si quærat aliquis, inueniet apud Euripidem Iphigenia in Tauris: vbi enim Pylades cum sodali suo ita loquitur: affeueratq; se Orestem magis mortuum, quam viuum amore persecuturum, specimen verbis suis dat veræ amicitie: multa autem eo loco adiungit, quæ idem aperiant ac testentur. Hippolytus etiam eiusdem poetæ in fabula ab ipso vocata, videtur luculentum exemplum esse alterius partis: quum scilicet mores alicuius intelliguntur factò aliquo ipsius: temperatam enim se prorsus esse Hippolytus indicauit: ab omni amatoria leuitate, quum, inuitatus ab ipsa, copiam sui facere pulcherrimæ mulieri noluit. Declarat etiam hoc singulis in generibus seruari: genera nunc appellans sexus condicionesq; hominum, vt exemplis patet: ait enim. Etenim mulier est proba & seruis: docens hoc reperiri etiam in his, in quibus rarius id est & infrequentius: nam cum bona indoles ac natura plerunque in viris reperitur, inuenitur tamen aliquando etiam in mulieribus ac seruis. Addit autem, quod dixi ostendere volens: id est hoc bonum rarum esse in his generibus, quamuis non eodem pacto ambo illa à virtute remota sint. Et si fortasse horum alterum genus est indole moribusq; deterius: alterum autem omnino malum: mulieres enim viris deteriores natura sunt: serui verò vndiq; mali. In ix. libro de historia animantium ipse multa vitia muliebris sexus collegit, in quæ illæ natura procliuēs sunt: quod nunc etiam videtur significare voluisse: nam seruos tanta fortunæ iniquitate oppressos, nihil gerere plerunque, quod speciem vllam probitatis in se habeat, mirari non debemus: extincti enim sunt in illis omnes igniculi virtutis. Vt autem & hic & supra, vbi docuit quid esset *ἦθος*, inquit *ἔχειν ἦθος*: illic manifestò de oratione loquens: hic vero vt opinor, de persona, quæ in fabulam inducitur, ita quoque in problematibus, quo loco expedit nodos quosdam, qui ad harmoniam pertinent: cum enim causam quæreret, cur ex omni genere sensilium, solum illud quod auribus percipitur, mores refert: eorumq; imaginem quãdam secum portat, inquit. *διὰ τὴν τὸ ἀκρόσον μόνον ἔχει ἦθος τῆς αἰσθητικῆς*. quod non contingere statim accurate docet in iis, quæ aliorum sensuum materia sunt, id est colore, odore, fūco. Sed etiam, quod huic loco illustrando accommodatum est, in extremo illius quæstionis inquit, actiones esse significationem, indiciumq; morum, quia vt arbitror, illæ declarent mores, & quasi indolem earum rerum, vnde proficiscuntur: hi enim videntur esse illi posteriores motus, de quibus illic differit: quos gignit tantum hoc sensibile aurium: nam priores motus non absunt ab ullo genere sensilis: & color enim & odor, & fucus, excitant & ipsi suos singuli sensus longè alia ratione. cui motui in sensili aurium comitatur alter ille motus. Secundum, quod præcipit, vt diligenter seruent poetæ, est vt mores conuenientes personis inducant, sine quo ostendit superius præceptum fructum nullum ferre: ac posse deniq; multis modis in hoc à poetis peccari: si quis enim cum viderit indolem, moresq; probos laudari: intelligens fortitudinem partem esse virtutis, induxerit mulierem fortem, atque omnia pericula pro dignitate subeuntem: bonos quidem mores ei affinget: est enim indoles quidam fortis, vt ait, quæ laude digna est: non tamen ipsi conuenientes, & qui congruant ei sexui, ut testatur: Sed non est dicens indoles congruens aptaq; mulieri, fortem eam, aut acrem vehementemq; in rebus gerendis esse: hoc enim quod posterius duobus Latinis uocabulis notauit, ualere hic arbitror. *δεινὸν*. Tertium esse inquit, quod seruandum in hac re sit, videre vt mores similes sint. Non docens autem quomodo natura similis accipienda sit, declarat hoc diuersum esse ab iis duobus, quæ tradita iam sunt: quemadmodum supra quoq; ostendit indolem congruentem personæ alicui diuersam esse ab ea, quæ bona ab ipso vocata fuerat. Sed tamen maior est labor tertium hoc à primo secundoq; distinguere: ipse igitur arbitror mores similes vocatos, qui diuersi alieniq; non sunt à moribus eius temporis, quo inducuntur: ac respondent moribus, quibus mulieres viriq; eius seculi præditi sunt. Sic certe supra uocabulum hoc ipse cepit vbi de naturis ac moribus, quos imitantur poetæ differens, rei illustrandæ causa similitudine pictorum vsus

rum vsus est: affirmauitq; idem ipsos facere, quod pictores: è numero enim pictorum Dionysium dicit similes ipsos penicillo exprimere solitum, id est quales illi forent, quos penicillo exprimeret, cum Polygnotus meliores: Pauson autem deteriores ipsos fingeret, quàm verè essent. Diuersum verò hoc est à secunda natura indoleq;: congruentes enim mores sunt, qui conueniunt illi personæ, cui affinguntur: non cum viriles mores tribuuntur mulieri alicui, qui autem id committeret, quod vitiosum esse hic docetur, peccaret, quia siue viris siue mulieribus, affingeret mores valde diuersos à moribus eius seculi: Nam quomodo hoc etiam discrepet à primo, apparet: mores enim dissimiles à moribus, quibus præditi vulgo sunt homines eius seculi, possent probi induci: atque ita primum vitium declinaretur, cum in tertio præcepto offenderetur, si illi longo interuallo superarent probitatem, quæ in hominibus eius seculi perspicitur. à quarta autem indole non distinguit tertiam hanc, quia illa nondum tradita erat. Sed ante quam quartam aggrediamur, in tertia hac subtiliter animaduertenda, exoritur scrupulus hic: si nanque simile *ἦθος* uocauit, quod alienum non sit, disparq; à moribus hominum, qui tunc viuunt, atque id laudauit: seduloq; à poetis exprimi debere dixit, quo modo hoc facere potuit, quum tragici meliores, quos imitentur, studio suo reddant: quod præter quam quod supra testatus est, infra quoque præcipit, rationemq; eius rei efficiendæ tradit, vbi inquit. *ἐπὶ δὲ μίμησις ἐστὶν ἡ τραγῳδία βελτιόνων* & quæ sequuntur. An ita pellitur hæc difficultas, quia similitudo seruatur, quamuis formæ aliquid addatur. Vt significauit ipse, qui de instituto pictorum loquens, inquit. *ὁμοίους ποιεῖν τὰ καλλίστους γράφουσι*. Sed his nunc relictis, quartam ita persequitur. Quartum enim quod seruari oportere in moribus inquit, est, ut illi æquabiles sint, ac perpetuo eundem tenorem seruent, neque dissentiunt à semetipsis. Non explicat autem hos mores cuiusmodi sint: sed rei augendæ gratia, studensq; ostendere, quantopere hoc præceptum custodiendum sit, affirmat, si quis forte in fabula aliqua varius dissimilisq; sibi inductus semel sit, eum talem in omni facto totius fabulæ seruandum esse, vt æquabilitas à poetæ custodiat in natura illa inæquabili ostendenda: quod non fieret, si aliquis leuis, nec in eodem proposito permanens inductus, paulo postea firmus & obstinati animi fingeretur. Si morum igitur inæqualitas, naturæq; inconstantia constanter seruanda est, quanto magis natura indolesq; stabilis, par sibi ac iugis ad extremum seruari debet. Animaduertendum verò hic ita ipsum loqui, ut supra locutus est, vbi de recta & vitiosa rerum coagmentatione præcepta dedit. inquit enim. *ὅν δὲ δὲ εὐχαρίστηται καὶ δὲ εὐλαβήσεται*, quamuis hic posteriorem partem non addat: & tamen facit hoc, id est ostendit, quæ opus sit cauere paulo post, vbi docet, exemplis positis, qui poetæ in hoc aut in illo peccarint. *Μίμησιν* autem *παρέχων* dicitur aliquis, cum eius natura vitæq; à poetæ exprimitur: est enim ille quem sibi summo studio imitandum proposuit. *ἦθος τοῦτον* hic valet varij mores ac discrepantes à semetipsis, & qui nunquam in eadem voluntate permaneant.

Ἐστὶ δὲ παράδειγμα πονηρίας μὲν ἦθος μὴ ἀναγκαῖον. διὸν ὁ Μενέλαος εἰ τῷ Ὀρέστῃ. τὸ δὲ ἀπερεπὸς, καὶ μὴ ἀρμόδιοντος, ὃ, τε θρῦλος Ὀδυσσεύς εἰ τῇ Σκύλλῃ: καὶ ἡ Πύρρα Μενελίππου ῥήσις: τὸ δὲ ἀνωμαλίου, ἢ εἰ Ἀντίδι Γαργεία: οὐδὲν γὰρ εἰσὶν ἢ ἰκατέρου τε τῆ ὑσθῆρα.

Est autem exemplum improbitatis quidem morum, non necessarium. Ceu Menelaus in Oreste. Eius vero, quod non deceat & non conueniat sibi ipsi, & lamentatio Ulyssis in Scylla & Menalippæ disputatio. Morum autem inæqualium, Iphigenia in Aulide: nullam enim in partem similis est ea, quæ suppliciter orat posteriori.

Cum quatuor morum differentias tradidisset: ac quæ seruari in illis oportet, docuisset, exempla nunc contrariorum vitiorum ponit, ostendens quantopere peccatum

tum in illis à non nullis tragicis fit, qui ea præcepta neglexerunt. Primum autem indicat Euripidem in primam culpam lapsum, qui in Oreste fabula insigniter improbum finxit Menelaum, atque id sine iusta causa, fecerit: sine tanta nanque clari viri turpitudine fabula ad exitum commodè perducere poterat. Quamvis igitur iam præcepisset, quid facto opus esset in hac re, non contentus veritatem explanasse, patet factis etiã vitij reuocare poëtas ab hoc voluit: documento enim nobis sunt peccata aliorum, ne huiuscemodi quicquam cõmittamus. Exemplum igitur valet inigne in eare peccatum: nihil enim excogitari potest tantopere abhorrens, & quod omnes numeros eius vitij in se contineat, quàm quod illic fecit Euripides; tantam indolis improbitatem affingens honesto viro, & qui reliqua in vita cum laude se gessisset: timidi enim atque ingrati animi illic inducitur Menelaus: fœdatusq; demum omni macula, qui fratris filio, in tanto periculo constituto, quod patris sui necem, eiufdemq; Menelai ipsius fratris vltus esset, auxilium non tulerit: eiusq; preces repudiavit. Non necessarium autem id appellat, quia, vt supra testatus sum, fabulæ finis inueniri poterat sine hoc tanti viri dedecore: neque enim à principio res ita constitutæ fuerant, vt hoc inde sequi necesse foret. Et sanè Euripides notatus est: maleq; à superioris etiam ætatis grammaticis acceptus, qui hoc in Oreste effecerit: cunctasq; vna excepta, personas improbas illic, culpæq; alicui magnæ affines, induxerit: quod tamen non omninò verum est: quin tamen, quod de Menelao memoriæ prodiderunt, ita se habeat, dubitari non potest: in omni enim oratione factaq; suo ille signa non parua dedit, quod fratris filium non subleuaturus esset. Infra etiam multo Aristoteles, non longe à fine huius libri, eiusdem huius Euripidis peccati mentionem fecit, affirmans quoque illic Euripidem finxisse in ea fabula Menelaum insignis nequitie sine ulla necessaria causa. Secundi præcepti & ipsius neglecti, id est morum, qui non deceant personam illam, nec ei ullo modo quadrent, ipsi adtributorum exemplum esse inquit lamentationem Vlyssis in Scylla. arbitror autem hoc ab aliquo tragico commissum fuisse, qui cum illac cum nauibus transeuntem induceret Vlysses, finxit illum muliebriter lamentantem, nec æquo fortisq; animo malum illud ac periculum tolerantem, cum tamen uir ille ab aliis poëtis omni in uita tradatur patientissimus fuisse laborum: neque enim mihi videtur hoc fecisse Homerus, qui commemorat ipsum magno animo se in illo casu præstitisse: auctoremq; fuisse sociis, vt patienter ferrent id incommodum, ac memoria ueterum laborum illos consolatum esse. Fortasse ita illud in aliqua fabula induxit Euripides: nam alterum huius vitij exemplum sine vlla dubitatione, inde sumptum est: quamuis ne illic quidem poëtæ nomen positum sit. Videtur autem Cicero penè huius vitij Sophoclem insimulare voluisse, qui in Trachiniis Herculem intoleranter dolentem, vt ait, induxerit: nam quod eundem etiam fractum fuisse dolore dicit, habet hoc in se iustam reprehensionem: purgari tamen (nisi fallor) facilius potest Sophocles: magna enim vis est corporis dolorum: nec humana natura par ipsis tolerandis est: illos verò fuisse acerrimos ita significare poëta voluit, cum vir fortissimus, atque omni vita exercitus grauissimis laboribus, illos sine lamentis, vocibusq; lugubribus sustinere non potuerit. Querere etiam non insulsè, vt arbitror, aliquis possit, cur non hoc exemplo vsus Aristoteles fuerit: magna enim persona est Hercules: nec quicquam minus uidetur conuenire, quàm ipsum muliebriter lamentari. Vis posterioris exempli, quo declaratur itidem poëtam peccasse contra decorum, atque id quod conuenit ei personæ, est subtilis accurataq; disputatio Menalippes in tragœdia ab ipsa vocata: ut enim illa, quæ à patre falsò virgo putabatur, uitium sibi oblatum à Neptuno, seque peperisse regeret, ex opinione Anaxagoræ, qui omnia in omnibus esse affirmabat, probare studuit infantes in stabulo ab ipso inuentos, quos ipsa illic ediderat, è bubus sanè nasci potuisse: nec esse id monstru: quare non oportere ipsos interimiri: pater enim prodigium esse putans comburere parabat. Tam acuta autem quæstio, & quæ vix percipitur à uiris, qui multum temporis consumpserint in studiis sapientie, nullo modo conuenit puellæ. Tota res diligenter exposita est à Dionysio Halicarnasensio; vbi præcipit de oratione figurata. Aptum etiam valde huius vitio declarando argumentum est, quo vsus Orestes apud eundem poëtam, probare voluit initio orationis

tionis suæ contra Tyndarum accusatorem se recte fecisse, qui matrem necarit, ut ulcisceretur interitum patris: docet enim se magis patri, quàm matri obligatum fuisse, cum ex eius semine procreatus esset: mater autem tantum alimenta præbuisset: magna enim quæstio est inter phisicos, an mulieres semine adiuent generationem, siue exceptum tantum uiri semen foueant, atque ita fœtum nutriant. Parum igitur conuenit adolescenti, reconditis literis minime instituto, hæc subtilis & obscura quæstio. Perspicitur verò exemplis, quæ ponit, peccari posse duobus modis in hac re, & si quis deteriores mores quàm proprii sui; illius sint, personæ alicui affingat, & si quis etiam meliores. Nam Vlysses, quum inductus esset muliebriter flere, deteriorum morum, quàm erat, fingebatur: & Menalippe, quæ subtiliter disputauit de rebus naturalibus, melioris ingenij morumq;, quàm in muliere sint, inducta erat. Videbatur secundo vitio declarato, exemplum ab Aristotele poni debuisse alicuius, qui non seruasset id, quod ipse seruandum diligenter docuit: sed contra mores dissimiles affinxisset alicui morum, quibus eo tempore condiciones illæ generatq; prædita sunt. non tamen hic quicquam legitur, quod eò pertineat, cum ceterarum lapsionum accuratè exempla ponat. Quare non stultè aliquis fortasse sentiet, qui suspicaretur hanc partem defecisse. Quarti errati exemplum esse inquit, cum scilicet indoles malde dissentit à semetipsa: nec seruat eundem, quem cœpit, tenorem, Iphigeniam in Aulide: explicat autem ipsum, causamq; affert, cur uerè indoles illa, moresq; inæquabiles appellari debeant: ait enim illam ipsam virginem, ut primum inducitur à poëta, nullam similitudinem habere cum ea, quæ postea fingitur: primum enim indolis illius inducitur, cuius ferè uirgines sunt, id est timidi animi ac mortem ualde reformidantis: postea uerò incredibili fortitudine prædita, ac quanta uix in uiris inuenitur: nam & mortem se offert, & gloriæ desiderio flagrat: tanta uerò & tam subita naturæ immutatio consentanea non uidetur. Animaduertendum autem, uno excepto, de quo non constat, cetera omnia exempla horum uitiorum sumpta esse ab Euripide: quo magis adhuc nouo hoc argumento, in eadem sententia cõfirmor, ut putem Vlysem demissè nimis muliebriterq; eiulantem, propinquo maximo periculo, ab eodem poëta inductum in fabulam fuisse.

Χρη δὲ καὶ ἐν τοῖς ἡθεσιν, ὡσαύτῃ καὶ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων συστάσει, ἀεὶ ζητεῖν ἢ ἀναγκάσειν ἢ εἰκός. ὡς τε ἐν τοιοῦτον τὰ τοιαῦτα λέγειν ἢ περιττεῖν ἢ ἀναγκάσειν ἢ εἰκός: καὶ ἴδωμεν μετὰ ἴδωμεν γίνεσθαι ἢ ἀναγκάσειν ἢ εἰκός.

Oportet autem & in moribus, quemadmodum & in rerum constitutione, semper querere vel necessarium, vel verisimile, adeo ut talem talia dicere vel agere, vel necessarium, vel verisimile sit: & hoc post hoc fieri vel necessarium, vel verisimile.

Cum quattuor esse ostendisset, quæ in moribus personarum fingendis, à poëtis spectanda sint: exemplaq; contrariorum his virtutibus vitiorum posuisset, addit nunc idem in hac re, quod in rebus cogmentandis, præceperat, custodiri oportere. illic autem docuerat quidquid sequitur, proficisci debere à superioribus, aptumq; ab illis rebus esse: ut quod postea fit, nascatur vel necessario, vel verisimiliter ex rebus antea factis: in idem igitur incumbere debere poëtas in his, quæ ad mores pertinent ordinandis, affirmat: vt quod dicitur, agitur ve ab his, quibus hos aut illos mores affinxerit, respondeat illis naturis: necessariumq; sit aut verisimile dici aut agi debuisse ab hominibus præditis illa indole. Quod inquit dicere vel agere, respondet superiori sententiæ, cum dixit, habituram esse personam aliquam mores, si oratio aliqua ipsius, factum ve voluntatem ipsius indicaret: ac quid deniq; ille in animo suo statuerit de rebus expetendis, aut fugiendis: in quo animaduertendum etiam est, vt ambæ hæc res in dicitur notatq; sunt eius ingenij, ita ipsas ab illis moribus ingenioq; proficisci: nisi enim hoc fieret, non essent illæ, signa eorum morum, nec aliquid vale-

rent ad eos significantos. Adiungit autem, postquam tradidit hoc præceptum, quæ ad ordinem pertinent, quo hæc in tragœdia gerenda sunt: ipsum enim quoque diligenter custodiendum docet, inquit igitur animaduertendum esse à poëtis, ut quæ facta finguntur, necessarium sit, aut verisimile illo ordine gesta esse. Pertinet verò hoc quoque ad mores, in aliqua persona expressos: quæcunq; enim ab ea finguntur dici aut geri, & ipsa ordinem suum retinere debent, nec vlllo modo hic quoque à poëta aliquid committendum est, quod non aut necessario, aut verisimiliter illo tempore dictum factum ve esse videatur. Hæc autem sunt, quæ sedulo nunc præcipiuntur ab Aristotele, in quibus plura verba, maioremq; partem huius sententiæ, restitui: quæ cuncta verba desiderabantur in excusis libris: accepi autem illa è calamo exarato libro, nulla immutatione facta. Sed eadem etiam leguntur in altero exemplari, parum variata: quæ sanè pusilla varietas, nihil immutet sententiam: ut dubitandum non arbitretur de veritate huius lectionis. Sed origo etiam huius errati apparet: lapsus enim fuit librarius, quia tres comprehensiones in eadem voce desinebant. omisit igitur secundam partem: omniaque illa, quæ inter primum ac secundum ἐκός continebantur.

Φανερὸν ἔν, ὅτι καὶ τὰς λύσεις τῶν μύθων ἐξ αὐτῶ δὲ τῶ μύθου συμβαίνει: καὶ μὴ, ὡσαύτ' εἰ τῆ Μηδεία, ἀπὸ μηχανῆς: καὶ εἰ τῆ Ἰλιάδι τὰ ποδὶ τὸν ἀποπόλου. ἀλλὰ μηχανῆ χρῆσιν ἔχει τὰ ἐξω τῶ δράματος, ἢ ὅσα πρὸ τῶ γέροντος, ἀὐτὸ οὐχ οἰοῦν τε ἀνθρώπων εἰδέναι, ἢ ὅσα ὑδρόν, ἀ δὲ τὰ προαγορεύσεως καὶ ἀγγελίας: ἀπαντα γὰρ ἀποδίδου τοῖς θεοῖς ὄρα. ἄλογον δὲ μὴδὲν εἶν εἰς τῶ πρὸ γέροντος. εἰ δὲ μὴ, ἐξω τῶ τραγωδίας. οἷον τὸ εἰ τῶ Οἰδίποδι τῶ Σοφοκλέους.

Manifestum igitur, quod & solutiones fabularum ex ipsa oportet fabula contingere: & non, quemadmodum in Medea, à machina: & in Iliade, ea, quæ pertinent ad reuagationem. Sed machina utendum est ad ea, quæ sunt extra drama: siue quæcunq; antea facta fuere, quæ fieri non potest ut homo sciat: siue quæcunq; postea, quæ egent prædictione ac significatione: omnia enim tribuimus dijs videre. absurdum autem nihil esse in rebus. Si non, extra tragœdiam. ceu quod est in Oedipo Sophoclis.

Cum accuratè nuper docuisset, quæ pertinent ad mores, ita apta esse debere à superioribus, ut qui hoc aut illo modo moratus inductus est, & dicat & faciat ea, quæ conueniunt illis moribus, atque inde merito expectari poterant, quia aut necessarium sit aut verisimile, talem talia dicturum vel facturum fuisse: quod repetit in constitutione rerum præceptum antea fuisse; adiungit, quod inde liquido elici possit: hoc enim valet quo utitur. Apertum igitur est: si nanque cetera, quæ illic fiunt, & hoc etiam eodem modo fieri debet. Cum enim affirmasset in moribus non minus, atque in fabula constituenda cuncta fieri debere alterutro eorum modorum, verè dicere potuit constare inde talem quoque esse debere exitum fabularum: nam ceterarum partium nulla pertinet ad texturam tragœdiæ: quod igitur in ambabus his contingit, in omni tragœdia necessario usu venit. Præterea si hoc minoribus in rebus diligenter seruari debet, quanto magis in re tanti ponderis ac momenti, quanti est conclusio totius fabulæ. Adiungit igitur, exitum etiam fabulæ & illius quasi nodi dissolutionem nasci itidem debere è fabula ipsa, ac præterita rerum coagmentatione: & non auxilio machinæ tractari: ita enim Græci vocant, cum repente deus aliquis in scenam prodit, aut aliqua huiuscemodi ratio adhibetur, quæ superet humanam vim ac potestatem: tunc enim machina necessaria erat, quæ deum ipsum in scenam cœlitus comportaret: id est histrionem qui personam eius agat: ille enim simularis non

non verus, deus aliter eò non descendisset. Rationem huius fabularum exitus tetigere multi Græci, Latiniq; scriptores, ut Cicero in primo libro de natura deorum: qui existimari potest id accepisse à Platone: ille enim antea acutè lepideq; simili illo usus fuerat. Sed Demosthenes quoque in eo iocatus est in oratione aduersus Bœotum, cum refelleret testem, quem vnum atque eum quidem subitum & inopinatum in iudicium illud aduersarius adduxerat: nam alterum antea docuerat dignum non esse, qui eo nomine vocaretur: ut meritò suspectus ille esse deberet. ait enim. Τιμοκράτης δὲ μόνος, ὡσαύτ' ἀπὸ μηχανῆς, μαρτυρεῖ μὴ: & quæ sequuntur. Cum autem quid fieri opus esset, ostendisset, docet etiam atque exemplis confirmat, quid declinandum sit: ait enim exitum fabulæ non oportere esse, à machina, quod valet extra sumptum: & non cohærens cum superiore fabula, atque inde aptum: quod factum esse narrat in Medea. Ipse autem non dubito, quin Medeam Euripidis, quæ in manibus est, intelligat: quamuis enim illic deus aliquis in scenam non veniat, qui res componat, ac sedet turbas illas, tamen fingitur Medea illinc fugere diuino auxilio: uehiculoq; quod accepit à Sole, qui patrem ipsius Æetam procrearat: aliter enim illa, septa muris Corinthi, & regis eius oppidi, & viri sui impetum declinare non potuisset: nisi autem hoc factum esset, fabula exitum suum non habuisset: salua enim illa, cum ingratus virum ultra fuisset, ex eo periculo exire debebat. Reprehensus autem est hoc nomine poëta, quia semina nulla huius fabulæ exitus antea iacta erant: nec quicquam ipsum adiuan superiores partes tragœdiæ. Scholion autem in Prometheus Æschyli, vel potius ratio ipsa eius fabulæ, ac quod finxit poëta, de machina tradit, quod conuenit meæ de illa sententiæ: docet enim gregem nympharum, è quo chorus constabat, quum loqueretur cum Prometheus, machinæ impositum fuisse: Hæc verò declarationis illius ipsius verba sunt. Ταῦτα δὲ φασιν ἀεροδραμεῖσαι διὰ τινος μηχανῆς: ἀποπὸν γὰρ καὶ τῶν διαλέξεων τῶν Προμηθεῖ τῶ ἐφ' ὑψοῦς ὄντι. Secundum exemplum penè irritum nunc est, quia tragœdia, quam citat, perit: tragœdiam enim fuisse puto Iliadem vocatam: nec intelligere ipsum arbitror Iliadem Homeri, in qua quæ facta dictaq; sunt, commemorantur: nec persona aliqua, siue dei, siue hominis sit, vllla ratione in medium prodit. Quin autem antiquæ fabulæ hic index fuerit, dubitari non potest. Accium certè in Latinis tragicis Iliadem docuisse memoriæ proditum est, qui existimandus est à Græco aliquo ipsam vertisse. Hæc igitur pars eius fabulæ, qua exprimebatur reditus Græcorum cum classe è Troiano bello (hoc enim ualet ἀπόπλους) ita tractata fuerat: & huiuscemodi aliquo modo conclusa: eum autem indicare, cum fabula non extaret, atque id multis modis contingere potuerit, sanè non valeo. Meminit tamen Longinus in libro πρὸς ὑψοῦς, huius reditus Græcorum: appellatq; ipsum eodem nomine, quo noster doctor & hic & multo infra, vbi tradit quot tragœdiæ confici possent ex parua Iliade. est autem vbi magnus ille rhetor, & qui plurimum iudicio valuit, celebrat quasdam eximias phantasias poëtarum: cum enim loquor ex Oedipo Coloneo mirificè laudasset, addit statim in reditu etiam illo summo ingenio à poëta excogitatum fuisse, repente simulachrū Achillis apparuisse in ipso busto: petuisseq; ab exercitu, ut imolarent sibi Polyxenam. neque tamen perspicitur quomodo fabula illa vocata sit, ἀπόπλους ne: an Ilias. quemadmodum etiam poëtae nomen non certo tenetur. non sine causa tamen putaret aliquis eum fuisse Sophoclem: supra enim ipsum in altera phantasia exponenda nominarat. Quod si, quod illic fingitur ad dissolutionem fabulæ faceret: ac non potius videretur initium nouæ rei, & quasi tragœdiæ ipsius caput, putarem eum locum ab Aristotele hic significatum, ut opus fuerit eo tempore machina ad simulachrum illud excitandum. nam subito vmbra illam visam esse narrat etiam Longinus, ac nihil minus tunc expectantibus cunctis. Verba ipsius sunt. ἀκρως δὲ καὶ ο Σοφοκλῆς τῶ τοῦ ἀνίσκοντος Οἰδίπου, καὶ ἐαυτὸν μετὰ διοσημείας τινὸς θάπτοντος, πεφάτασαι, καὶ κατὰ τὸν ἀπόπλους ἦν ἐλλυμένων τῶ τοῦ Ἀχιλλέως προφαιουμένης τῶς ἀλαγομένης ὑπὸ τῶ πέφης. Totam verò hanc rem non in eleganter expressit Quidius in xiiij. metamorphoseos, cuius etiam hi versus sunt. Hic subit, quantus, quum viueret, esse solebat, Exit humo late rupta: similisq; minanti Temporis illius vultum referebat Achilles, Quo ferus iniusto petiit Agamemnona ferro. Immemoresq; mei disceditis, inquit, Achiui, Obrutaq; est mecum virtutis

gratia nostræ. & quæ sequuntur. Cum verò docuisset exitum fabulæ, machina inuentum, vitiosum esse, ostendit quando poëtæ illa uti possint sine reprehensione: neque enim penitus machinam è scena eiicit: nam quædam tempora sunt, quibus illa necessaria est. Oportere igitur vsus illius referuari affirmat ad ea, quæ sunt extra fabulam. ipse δράμα vocat: δράμα enim propriè fabulæ; sunt ea, quæ illa die aguntur: in quibus machina locum non habet: cum in tragædiis etiam quædam antea gesta, aut post futura narrentur, quæ machina adiuuantur: in duo enim hæc tempora partitur, præteritum scilicet ac futurum, res, quæ extra fabulam positæ, in scena tractantur: nec ad omnia tamen, quæ prius facta sunt, machinam adhiberi vult: quædam enim nota ac peruulgata possunt exponi ab hominibus: nec egent voce diuina: sed è numero earum ad ea tantum, quæ fieri non potest, ut homo sciat: ut ad res etiã, quæ postea fieri debent: quarum cognitio necessaria est in fabula: hoc enim significare voluit, cum ait: Quæ egent prædictione & expositione: requirit enim aliquando fabula aliqua, ut quod factum adhuc non est, sed consequenti tempore fieri debet, narretur, quod humana opera fieri non potest: hominibus enim quod futurum est, incertum est. Contra autem id nullo negotio dii ipsi præstant. rationem tamen reddidit, cur illis rebus prædicendis persona alicuius dei adhibeatur. Omnia enim inquit tribuimus diis immortalibus videre, id est omnes mortales sumus huius opinionis, quod dii omnia ante oculos posita habeant, quæ etiam multis temporibus postea fieri debent. quod nisi ita firmiter sentiremus, de natura diuina, machina etiam aduentusq; dei fructum nullum in hac re ferret. Recte igitur, & ut fieri oportere censer optimus magister, vsus est machina Sophocles initio Aiæcis, ut à dea aperiretur, quod in tenebris factum erat: ac mortalis nemo, vnde factum esset, sciebat. illa autem docuit auctorem illius cædis extitisse Aiæcem, ac pessimum ipsius animum in eum ipsum, cui rem totam narrauit: nec non ducem Græcarum copiarum, exposuit: quod sciri ac planè intelligi, ratio eius fabulæ postulabat. Eodem pacto & Euripides in Hippolyto prudenter fecit Venerem sustinere personam prolegi: oportebat enim occultum amorem Phædræ patefieri, morbumq; quo illa affligebatur, ne rudes diutius forent spectatores eius rei. id verò tunc omnes homines fugiebat. Addit autem statim hoc tradito, magnopere cauere debere poëtæ, ne quid absolum, ac ratione carens sit in rebus. res uero uidentur hic vocare, si spectes quod sequitur, & ea in quibus fabula manet: & ea etiam, quæ illic exponuntur extra veram fabulam: cum tamen solitus sit appellare res, & constitutionem rerum, quæ in scena aguntur, non quæ antea facta, aut post futura, ed comportantur. Sequitur autem: Sin hoc penitus obtineri non possit, quia arduum admodum sit fabulam omnino liberam hac culpa, maloq; conficere, ferri magis hoc posse, si extra tragædiam sit: tragædiam enim hic uocat, quod supra δράμα appellarat. Hoc autem facit, ut supra putem rerum nomine comprehensas etiam esse eas, quæ sunt extra fabulam: nisi enim hoc esset, non oporteret nunc hoc excipere: dicereq; minus incommodum esse, si hic maneat, quod absurdum, nec con sentaneum uidentur: præterquam quod dubitare non possumus, quin absolutior fabula sit, quæ nusquam habeat hoc malum: nam multo infra testatur rursus Aristoteles omnia facienda esse, ut prorsus uacua sit ab hoc vitio tragædia: nec in ulla sui parte umbram ullam illius mali habeat: ubi omnia repetit: apertius tamen illic explanatiusque. Exemplum autem rei fictæ parum verisimiliter, atque absurdæ, hoc loco positæ, esse inquit id, quod est in Oedipo Sophoclis: singulari enim numero τὸ, non, ut in excusis antea erat, τὰ legi debet: Vnum enim tantum absolum est in ea fabula, non plura: quod etiam confirmatur auctoritate scriptorum librorum: id verò est, quia fingitur illic Oedipus nescisse modum rationemque, qua Laius mortuus foret: non est autem verisimile, cum ipse ei in regno successerit, non statim ipsum auctores illius necis inuestigatum fuisse, præterquam quod modus, quo tam clarus fortunatusq; vir interfectus sit: locusque, in quo id contigerit, à nullo penè ignorari potuit. Hoc tamen ideo finxit poëta, quia si, recenti adhuc re, studij aliquid in hoc facto indagando posuisset Oedipus, subito se auctorem illius necis extitisse cognouisset: nec fabula de illo argumento condi potuisset. quare ne omnibus uirtutibus

utibus ornatum expolitumque argumentum amitteret, æquo animo tulit illam maculam.

Ἐπεὶ δὲ μέμνησις ἐστὶν ἡ τραγωδία βελτιοῦων, ἡ μᾶς δεῖ μιμεῖσθαι οὐ ἀγαθοὺς εἰκονογράφους: καὶ γὰρ ἐκεῖνοι ἀποδιδόντες τῶν οἰκείων μορφῶν, ὁμοίους ποιοῦντες, καλλίους γράφουσιν: οὕτω καὶ τὸν ποιητὴν μιμούμενον καὶ ὀργίλους, καὶ ῥαδύμοις καὶ τὰλλα τὰ τοιαῦτα ἔχοντας (ὡς τῶν ἡδῶν, τοιούτως ὄντας ἐπεικείας ποιεῖν παράδειγμα, ἢ σκληρότητας δεῖ. οἶον τὸν Ἀχιλλεῖα Ἀγάδων, καὶ Ὀμηρος.

Quia autem imitatio est tragædia meliorum, nos oportet imitari bonos formarum expressores: etenim illi, cum tribuerint suam, propriamq; formam, similes facientes, pulchriores pingunt. Sic & poëtam imitantem & iracundos & inertes, & alia huiuscemodi habentes in moribus, tales existentes, probitatis facere exemplum, vel duritia oportet. Ceu Achillem Agathon & Homerum.

Tradit nunc oportere tragicos poëtæ in moribus ac naturis exprimendis, quas imitantur, hoc etiam seruare, ut ea augeant, & quantum res patitur, pleniora & perfectiora in illo genere reddant. Ducit autem hoc præceptum è sententia certa, si præq; probata: atque id nouæ huius animaduersionis fundamentum esse uult: posita initio particula illa, quæ indicat, quod sequitur certum esse: aliudq; inde necessario nasci debere: inquit enim. Quoniam autem tragædia est imitatio meliorum: hoc autem est, quod certum atque exploratum est: cum enim ambæ imitatio sint: tragædia, inquam, ac comædia: hoc primum inter eas interest, quod earum altera meliorum hominum: altera deteriorum imitatio est: tragædia igitur meliorum est imitatio. ἀποδόσεις autem, redditioq; est illius: ἐπίη: quod sequitur. Nos oportet imitari bonos: artisq; suæ ualde peritos iconographos: hoc enim nomine ipse utitur, quo declarantur non solum pictores, qui penicillo imitantur, sed reliqui etiam omnes opifices, qui quauis ratione atque instrumento, effigies hominum aliarum ue rerum exprimunt. Vel potius hoc iuncto verbo significauit nationis ipsius pictorū non nullos, qui in hoc ipso toto animo versantur: præcipueq; operã suã ponunt in effigie, vultuq; hominū, summo artificio exprimendo. Quid autem illi facere soleant, adiungit, explanans ipsum simile: illi etenim cum singulis tribuerint suam propriamq; formã, similes ipsos efficientes, pulchriores fingunt. Animaduertendum autem hic, quod inquit, Similes efficientes, declaratione esse antecedentis sententiæ, qua tradiderat ipsos suã propriamq; formam illius rei, quã exprimunt, operibus suis assignare solitos: hoc nanq; est similes facere. Simili autè explicato, referre se debere ad eorum consilium tragicos docens, ait. Sic & poëtam imitantem & iracundos, & inertes: aliaq; huiuscemodi in moribus habentes, tales existentes, probitatis efficere exemplar, aut duritiæ oportet: nam τοιούτως ὄντας, quæ uerba ab excusis libris aberant, in Græco exemplari restitui, inuenta à me in calamo exaratis libris: videntur autem illa hic necessaria: respondentq; uerbis illis, ὁμοίως ὄντας: hoc enim sedulo semper in imaginibus seruari oportet, ut omnia omnibus respondeant. Poëta igitur cum imitatur aut iracundos aut inertes, aut huiuscemodi aliquibus moribus præditos, primum curare debet, ut similes illi sint iis, unde exemplar sumit: deinde quod adiungit efficere: probitatis inquam exemplar præbere, aut morum duritiæ: quod ualet ornare & augere eos motus animorum, ut ad summum ueniant: ac specimèn quoddam aliis earum rerum sint, siue affines illi motus uirtuti, siue uitio sint: rei q; quæ merito reprehendi possit: hoc enim ualere puto exemplar quoddam reddere probitatis aut duritiæ: neque enim quæ supra posui, huiuscemodi sunt, ut penitus referant probitatem animi, aut duritiem asperitatemq; naturæ: iracundos tamen quos uocauit, & inertes,

tes, vitij partes videntur: mores autem, qui virtutem oleant, speciemque eius habeant, significantur verbis illis, cum ait: Aliaque talia in moribus habentes: neque enim ita illud Talia accipere debemus, ut significet similia superioribus illo modo, quia & ipsa sint pars vitiorum: sed tantum, quia habitus quosdam animi, inclinationesque ad aliquas res, significant. Notio eius nominis επικεια, visque aperta est: quod sequitur σκληρότης, verbum translatum est à corporibus solidis, cum dura sunt; nec facile frangi possunt, ad animum, qui & ipse cum precibus aut misericordia non mollitur, durus videtur. Eodem etiam pacto Latini, durum & asperum hominem appellant, animi vitia, non corporis habitum, uerbis illis translatis significantes. Exemplo uero hoc illustrare cupiens inquit. Ceu Achillem Agathon, & Homerus ipsum enim ambo hi poëtae insignem finxerunt in his moribus animorum, quibus affinis fuit: ut non tantum eum iracundum, durumque fecerint, sed documentum exemplarque omnibus illarum rerum ipsum esse voluerint. Quales autem extiterint mores huius herois: & in quos motus natura ille procliuus fuerit, docuit etiam, cum præcepta multa traderet artis poëtarum, Horatius. Nam mendum, quod hunc locum in excusis libris scedarat, sustuli, secutus fidem vnius exemplaris: in quo ita legi notauit: ac non minus coniectura ductus, & importunitate eius lectionis admonitus: nihil enim minus quadrabat moribus ac naturæ Achillis, quam id epitheton ἀνώδον: coniunctio etiam καὶ, quæ sequebatur, potuit vitium eius sententiæ indicare: superuacanea enim illic erat, cum esset illo pacto nihil, quod copularet. Agathonem uero delicias Platonis, familiarémque Aristotelis, poëtam tragicum fuisse constat: cuius etiam, ut aliis in libris, ita in hoc aliàs mentionem fecit: quare non arbitror de veritate lectionis dubitandum. Videtur autem id, quo tanquam solo ac fundamento nunc vitur huius sententiæ Aristoteles, tentari posse: nam repugnat ei, quod multo supra ad refellendum errorem quorundam protulit: cum enim de ordine partium tragœdiæ qualium disputaret: doceretque fabulam antecellere ceteris, inquit: Tragœdia nanque imitatio est, non hominum, verum actionis: & quæ sequuntur: hic verò tradit tragœdiam imitationem esse meliorum, hominum scilicet. Nisi fallor autem ita euellit hic scrupulus. si quis acutè subtiliterque rem ipsam cogitet, qui tragœdiam scribit, propositum habet imitari factum tale, nec primo attendit personam à qua id profectum fuerit. uerum quia homines sunt auctores eorum factorum: indeque ipsa manant, non potest negari, quin tragici hominum etiam imitatores sint, & eorum quidem melioris notæ.

Ταῦτα δὲ δεῖ διατηρεῖν: καὶ πρὸς τοῦτοις τὰ παρὰ τὰς ἐξ ἀνάγκης ἀπολοῦ-
θούσας ἀνώδον τῆ ποιητικῆς: καὶ γὰρ κατ' αὐτὰς ἐστὶν ἀμείψασθαι πολλὰς. ἔ-
ρηται δὲ πρὸς αὐτὰς ἐν τοῖς ἐκδιδουμένοις λόγοις ἰκανῶς.

*Hæc iam oportet seruare, & præter hæc, ea, quæ à sensibus, qui ex ne-
cessitate consequuntur poeticam: etenim secundum ipsos licet peccare sæpe.
Dictum autem est de ipsis in editis sermonibus satis.*

Cum docuisset quattuor esse, quæ in moribus, quibus finguntur præditæ perso-
næ uenientes in scenam, diligenter à poëtis animaduertenda forent, breui multa præ-
cepta edidit, quæ & ipsa valde tragœdiam adiuuarent: eamque ab omni macula ac
vitio remotam præstarent: illa uero à me quanto studio potui, explicata sunt. Nunc
autem, cum quasi ad finem eorum peruenisset, repetit hæc esse, quæ sanè opus sit
seruare: quæ est tanquam clausula superioris disputationis. Adiungit tamen vnum,
quod restare videbatur, quod & ipsum si non accurate custoditum foret, causa sæpe
esset magnorum malorum: faceretque ut poëta exploderetur: id autem est, ut poëta
diligenter attendat, oculosque semper directos habeat ad ea, quæ nascuntur pro-
ueniuntque à sensibus: qui sensus non possunt abesse ab operibus poëtarum, stu-
dioque omnium eorum: intelligit autem ne committat aliquid, in scriptisque suis fin-
gat, quod illis sensibus repugnet aut aduersetur: cum enim aut agi in theatro poë-
ma,

ma, aut recitari debeat, ut finem suum adipiscatur, necessario consequitur, ut quæ
agantur illic exponanturque, aut uideantur, aut audiantur: hi enim sensus sunt, qui
comitantur poëtica: siquid autem videtur à spectatoribus, aut auditur, quod non
respondeat sententiis, arguit negligentiam poëtarum, existimationisque eorum obest.
& ne hoc mirum alicui videatur, nec dignum, quod tam accuratè præciperetur, quia
nullo negotio vitari hoc malum possit, docet non tam hoc leue esse, ut aliquis falsò
existimaret: hancque causam sæpe esse magnorum incommodorum: Male autem fa-
ctum est, quod cum hanc rem breui obscureque hic tangat, quia illam iam planè co-
pioseque explicarat quibusdam in disputationibus, quæ editæ diuulgatæque fuerant, il-
la perire: nec difficultati huic illo auxilio obisti potest: volebat enim Aristoteles
inde peti, quæ hic desiderarentur, ne frustra eundem laborem rursus caperet. Infra
ipse, ubi exempla cognitionum quarundam ponit, non nulla tradit, quæ huc perti-
nere videntur. nam quod multo etiam supra, cum de iusta mensura fabularum dis-
sereret, quæ non eadem semper est, inquit. Si quis respiciat studium illud, quo in-
ter se contendunt histriones, sensusque, non posse ab arte definiti longitudinem tra-
gœdiæ: eodem illic, quo hic, significatu sensus cepit: verba eius sunt. τὸ δὲ μέγιστον ὄρα
πρὸς μὴ εὐδὸν ἀγῶνας, καὶ τὸ αἰσθῆσιν, οὐ τῆς τῆς ἐστίν. & sanè poëtae cum scribunt: do-
mique tragœdiam pangunt, nisi valde diligentes sint, vix possunt huiuscemodi ma-
lum vitare: neque enim omnia luminibus ingenij videre possunt, quæ postea in agen-
do occurrunt. Non arbitror autem quicquam hic à poëta tangi, quod pertineat ad
artem histrionum; vitiumque hoc in persona officioque poëtae manere puto: cum in id
negligentia inciditur: nec disputationes librosque, quos hic intelligit, villo pacto esse
illos puto, quorum initio tertij libri de arte dicendi meminit. Quum autem mate-
ria hæc intelligatur facere ad studium poëtarum, verisimile est ipsum de illa accuratè
egisse in huiuscemodi quapiam scriptione; quæ artem hanc ornaret, coniunctio-
nisque demum aliquid cum ipsa haberet. Quare putari posset Aristotelem hanc
pertractasse in libris illis, quos scripsit de poëtis, ut opinor, claris & illustribus. ut
ita nunc libros illos vocarit, quia ipsos iam edidisset. Sed cum cognoscatur etiam
testimonio Harpocratonis nostrum hunc summum doctorem scripsisse διδασκαλίαν,
ille quoque locus non alienus fuisse ab explicatione huius rei. Eius uero operis ar-
gumentum existimare licet simile magnopere fuisse superiori huic: notatum enim
illic erat (ut opinor) quas fabulas singuli poëte diuersis temporibus simul docuissent:
quod enim à Cicerone quoque Latinis uerbis expressum est, διδάσκον καμφοδῶν, &
τραγωδῶν in consuetudine Attici sermonis crebrum erat. unde etiam διδασκαλοὶ vo-
cati sunt qui hoc facerent: cuius uerbi notionem cum aperiret Harpocraton, id,
quod ostendi, protulit: inquit enim, probare uolens Pentaclea quendam poëtam
fuisse, cuius mentio antea facta fuerat. ἔτι γὰρ ἡ Πεντακλῆς ποιητῆς, δεδύληκεν Ἀριστοτέ-
λης ἐν ταῖς διδασκαλίαις. Harum autem διδασκαλιῶν, non tamen fortasse illarum ab
Aristotele literis proditarum, meminit quoque grammaticus ille, qui scripsit argu-
mentum Aiæ μακροφῶρον: cum enim de indice illius fabulæ disputaret: nomineque,
quod Aiæ nunc additum est, inquit. ἐν ταῖς διδασκαλίαις φιλοῦς Αἰῶς ἀναγράφεται.
qui locus à me multo supra monstratus est. Plutarchus præterea in Cimone nomen
hoc, eo sensu, quem ostendi capi etiam ipsum solitum, vsurpauit. cum contentio-
nem inter spectatores aliquando ortam recitatis fabulis Aeschylus & Sophoclis com-
memoraret, cui malo remedium adhibuit clarus ille uir: res enim penè ad manus ue-
nerat, cum hi, Sophocli: hi uero, Aeschylus fauerent. narrat igitur eam fuisse pri-
mam fabulam, quam Sophocles docuerat, cum adulescens adhuc esset. Verba ipsius
sunt, quæ huc pertinent. πρῶτῳ γὰρ διδασκαλίαν τοῦ Σοφοκλέους ἐτινέον καθ' ἑαυτὸς, &
quæ sequuntur. Arbitrari etiam posset aliquis: hæc enim prorsus obscura, & incerta
sunt, eandem Aristotelis scriptionem & ut ipse loqui solet, πραγματείαν, duobus no-
minibus quondam appellatam fuisse: quia eodem in volumine ille, & ætates clarorum
poëtarum, & quas etiam ipsi fabulas docuissent, complexus esset. Sustuli autem hinc
mendum scripturæ: cum enim prius in excusis esset τὰς παρὰ τὰς ἐξ ἀνάγκης, sine dubio
deprauate: neque enim sensus iubet obseruare, sed ea, quæ à sensibus profisciscuntur,
correxī τὰ παρὰ τὰς; atque id secutus fidem scriptorum librorum, ac rem ipsam.

Αναγνωρίσεις δὲ τὴν μὲν εἶναι, εἰρηλατικῶς πρὸ τῶν. εἶδη δὲ ἀναγνωρίσεως, πρῶτη μὲν, ἢ ἀπεχοτάτη, καὶ ἢ ἀπείσοι χυδῶντος δι' ἀπορίαν, ἢ διὰ τῶν σημείων. τῶν δὲ, τὰ μὲν, σύμφυτα, οἶον, λόγῳ, καὶ φοροῦσι γενεῖς: ἢ ἀσφῆας, οἶον ἐν τῷ Θυέστη Καρμῖνος: τὰ δὲ, ἐπίκτητα. καὶ τούτων: τὰ μὲν, ἐν τῷ σώματι, οἶον οὐλαὶ: τὰ δὲ, ἐκ τῶν, τὰ παρὰ δέξαια. καὶ οἶον ἐν τῇ τυροῖ διὰ τῆς σιφίλης.

Agnitio autem quid quidem est, dictū est prius: species autem agnitionis prima quidem, quæ maxime est expers artis: & qua plurimi utuntur propter penuriam, ea quæ per signa: Horum autem, hæc quidem innata, ut lanceam, quam ferunt è terra nati: aut stellas, quales in Thyeste Carcinus. Hæc autem aduenticia. & horum hæc quidem in corpore, ut sunt cicatrices: hæc autem extra, monilia: & ut in Tyrome per cunam.

Traditis iam plurimis, quæ magnopere videbantur studium tragici poetæ adiuvare: ipsamque à multis culpis ac vitiis remouere, si custodita forent, explicat quot genera sint agnitionum: nam variis modis aliquis agnoscere potest personam, quæ diu ipsum fefellerit: neque enim hic vim huius rei explanat: ac quid hoc nomine contineatur docet, cum ab ipso supra diligenter id factum sit, ut refert. Cum autem ordo, quem nunc sequitur, habeat in se difficultatis aliquid, non est alienum, prius quam hæc pars explicetur, diligenter de eo querere. Non videtur igitur, quod nunc tradit, satis hæere proximè vicinæ disputationi, in qua differebat de moribus, cum agnitio sit pars fabulæ: post moresque explicatos sequatur agere de dianœa: hæc namque series rerum est, quam proposuit. id verò ipse facit multo infra, his, quæ nunc præcipit, antea explanatis. nam tunc demum inquit. *πρὸς μὲν οὖν τῶν ἀλλῶν ἡδὴ εἰρηλατικῶς πρὸν δὲ πρὸς λέξεως ἢ διακρισίας εἰπεῖν.* Præterea plenam esse & absolutam præceptionem de coagmentatione fabulæ multo antea significarat illis verbis. *πρὸς μὲν οὖν τῶν πραγμάτων συστάσεως, καὶ ποιῶν τινῶν εἶναι δεῖ τῶν μύθων, εἰρηλατικῶς ἰκανῶς.* ita autem mihi nunc succurrit posse nodum hunc dissolui, ut cum optimus magister tradidisset, quomodo res coagmentari debeant: præciperetque quæ oportet toto animo persequi, & quæ cauere, ac tanquam scopulum aliquem declinare, egerit nunc non tam de morum vi, quam de ratione & via, qua res hæc magni ponderis ita in tragædiis tractari possit, ut cumulata sit omni laude, & à vitio absit: nam multum etiam hoc facit ad elegantem perfectamque fabulæ constitutionem. eadem igitur ratione, qua de morum utilitate nunc differuit, de agnitione rursus agit: cum enim ut ipse accurate docet, plura genera sint agnitionum, quæ acutior, magisque plena artis ostendere voluit: queque huic propinqua, ut ceteris reiectis posthabitisque, cum id facere possunt, has potissimum sectentur poetæ. ingeniosa autem, summaque industria confecta agnitio, quanti ponderis sit ad commendandam tragædiam, constat. Postquam autem quid in moribus sequi oporteret poetæ, summi loci cupidus significauit, non statim aggressus est tradere, quæ optima omnium esset agnitio: in medio enim quiddam admonuit, quod & ipsum valeret ad poetæ culpa liberandos. intelligo inquam, quod ad sensus, qui comitantur tragædiæ, obseruandos facit: ut post explicatas etiam agnitiones: declaratasque deteriores ac meliores, redit ad non nulla præcipienda, quæ & ipsa multum adiuvant coagmentationem rerum: redduntque ipsam politioem ac perfectioem. Quare his de causis non est existimandus auctor veterem, priusque monstratum ordinem deferere. Sed hoc nunc relicto. Primam agnitionem, viamque aliquem agnoscendi, quem multo tempore ignoraueris, esse inquit eam, quæ simplex est, & maxime vacua ab arte: quaque maior pars poetarum utuntur, quia facultate carent acutiorem viam inueniendi: hoc enim manifestò hic valet *δι' ἀπορίαν*: quia nequeunt scilicet excogitare subtiliorem agnitionem: id enim ingenium magnum requirit: artificisque proprium est. illa inquam, quæ fit per signa, huiusmodi est. Quod autem Græci passim dicunt *διὰ σημείων*, Cicero per notas inquit in ij. de diuinatione.

natione. Quam scitè per notas nos certiores facit Iuppiter, quamuis de aliis notis illic loquatur: nam idem etiam iisdem Græcis verbis id protulit in epistola quadam ad Atticum. Cum verò plura quoque genera horum signorum sint, partitur illa. Prima autem diuisio in duo membra est: signorum enim alterum est ingenitum: alterum autem aduenticiū, ac postea partum. posterioris autem huius generis sunt itidem duæ partes: signorum enim postea partorum, & non vna nobiscum natorum, quædam sunt in corpore, quædam extra corpus. Quod in altero illo genere signorum vsu uenire non potest: signa namque insita non possunt esse extra corpus: homo enim nascitur nudus. Rectè igitur utitur diuisione notarum in corpore & extra corpus sitarum in explicandis tantum signis postea partis. Exemplis autem cuncta illustrat. ingenitorum enim signorum exempla ponit. Primum lanceæ formam, quam corpore gerebat Thebis familia ortum ducens ab iis, qui tellure procreati olim erant. cum enim in primis illis extitisset ea nota, indicium eorum originis, multis postea seculis in posteris ipsorum consueta est. Plutarchus hoc testatus est in libro, quo disputauit de instituto quodam deorum, qui consueuerunt serò animaduertere in improbos non nullos homines. Sed de hoc accuratius disserui in viij. libro mearum variarum lectionum. Huiusmodi etiam sunt nati ac notæ demum omnes corporis, cum quibus nascimur, ut quas mulieres putant referre desideria alicuius cibi, quo ipsæ prægnantes affectæ fuerint. Vnde patrio nostro sermone à cupiditate nomen ipsis impositum est: Alterum autem stellas: quales in Thyeste Carcinus poeta. intelligit autem stellarum formas, in corpore alicuius à primo ortu impressas: neque enim constat corpori ne ipsius Thyestis forma hæc hæserit, an alius, qui in ea fabula, Thyeste uocata, inductus esset: cum enim fabula hæc perierit: nec quicquam apud veteres scriptores, quod sciam, restet, quod vim habeat ullam hoc explanandi, rem in incerto relinquo. Nec tamen me fallit Franciscum Robortellum, postquam confecit commentarios in hunc librum, diligenter disputasse de hoc loco in annotationibus quibusdam suis, qui sane putat ipsum corruptum esse, legique debere pro *ἀστέρων*, *ὄστρα*, vel *ὄστρα*: significarique; ab auctore ossum illud eburneum in humero Pelopis, deorum consilio pro vero repositum: cuius historiæ testem citat interpretem Lycophronis, qui commemorarit hanc notam fuisse familiæ Pelopidarum, non minus, atque lanceam illam gentis illius Thebæ, quam ostendi. Et sane res mirifice conueniret, nisi quædam (ut opinor) repugnarent, quæ libere exponam, non certandi studio, sed veritatis indagandæ: neque enim aliter ab amico, & quem, ut dignus est, honestum undique esse cupio, dissentirem. Primum autem me mouet, quod ut hoc significetur, oportet scripturam valde immutare, quod caute semper faciendum est, præsertim in hoc auctore: neque tantum illud ipsum verbum. contaminare opus esset, uerum etiam illud, quod consequitur. *ὄστρα*: neque enim ullo modo responderet nomini ab ipso restituito, quod neutri generis, non virilis, est. Deinde notio ipsius ea est, ut videatur ostendere partes illis assimilatasque; alias inueniri, quod in ossi illo eburneo non contingeret: Sed etiam (nisi fallo) impedit, quia ossa non cernuntur oculis: signa verò hæc aspici, luminibusque; percipi omnino debent. Præterea *ὄστρα* *ὄστρα*, ut est consuetudo Græcorum, valet in fabula ita uocata, non in corpore personæ: Thyestis. quare fieri potest ut illa nota hæreret alij, qui in eam fabulam inductus foret: nec unus aliquis illius generis esset. Arbitror igitur notas aliquas significari, quæ similitudinem stellarum haberent, unde ita illæ uocatae uulgo forent: nomenque; id noctæ. huiusmodi autem quædam in ea fabula, quæ Thyestes uocata foret, finxerat (ut puto) Carcinus impressas fuisse corpori alicuius, quarum indicio ille agnitus sit. Ut autem notæ quædam *ἀστέρων* appellari à Græcis potuere, ita sua ætate quædam rosas à mulieribus uocatas tradit noster Boccaccius, quarum ope pater agnouit filium, qui ad supplicium nudus ducebatur: illæ autem quoque à primo ortu in pectore eius insitæ fuerant. Tota res exponitur in fabella vij. quintæ diei. Exemplum verò assumptorum signorum, eorundemque; in corpore collocatorum esse dicit *ὄστρα*, id est cicatrices: quæ ex ictu aliquo, uulnereque; in cute remanserint: ita enim à Græcis notæ illæ appellantur. Signa extra corpus posita esse inquit; monilia: huiusmodique; alia, ut anuli sunt, ac vestimenta: quorum indicio personæ aliqua aliquando,

quando, quæ nos fallebant cognite sunt. Huiusmodi genus signorum intellexit Terentius, cum induxit Thaidem ita cum ancilla loquentem. Abi tu cistellam domo effer cum monumentis: à quo etiam arcæ genere inditum nomen est Plautinæ fabulæ, quod in ea signa hæc seruantur: in antiquissimo libro declaratio hæc legitur illius Terentianæ uocis, Cum monumentis: crepundiis, quæ infantes gestare solent: neque tamen monumentorum nomine crepundia tantum intelliguntur, sed reliqua etiam omnia, quæ restiterint eiusdem generis. Cicero quoque & cognitionis huius, & signorum mentionem fecit, cum in Bruto ait. Nunc quoniam totum me, non nauo aliquo, aut crepundiis, sed corpore omni uideris uelle cognoscere: & quæ sequuntur. Et primi enim generis & postremi signa sunt. Aristoteles autem significare uolens plura esse huius generis, addidit in tragœdia, quæ Tyro uocaretur, cognitionem factam esse per scapham: intelligens (ut arbitror) cunam, in qua infantes habentur: cum enim plures sint notiones huius Græcæ uocis: ut alio loco à me accurate declaratum est, ualeat etiam hoc ipsum scapha: uerisimile autem est huius monumenti auxilio, ut Terentiano uerbo utar, eum, qui longo tempore ignoratus sit, cognitum illic fuisse: nihil enim in ueterum commentariis repperi, quod ad hunc locum illustrandum faceret. Tyro sanè prodita memoriæ est filia fuisse Salmonei illius, contumacis & impij hominis, de cuius immanitate, & pœna etiam apud inferos Virgilius quoque eleganter cecinit, eademque amasse Enipeum fluuium Elidis dicta est, cum pater ipsius illic regnaret: quod tetigisse etiam in Aeolo fabula Euripidem testatur Strabo, quamuis de nomine eius telluris non idem senserint inferioris ætatis scriptores, quod prisca, qui de illis rebus egerant, tradente hoc etiam eodem auctore. Vnde poeta noster recentiores sequutus est, qui inquit. mediasque per Elidis urbes. Nullo autem modo est eadem hæc fabula. cum ea, quam infra citat, ubi de secundo genere agnitionis agit: illa inquam, in qua ope radij textorij agnitione facta est: & si auctor ambarum idem est. Scholion quoque in Prometheum uinctum citat Sophoclem τρυοί, quamuis in excusis, negligentia librariorum, scriptum sit τρυοί. Signorum uero eorum, quæ corpori innata sunt, & eorum quæ postea illic aduenere, meminit itidem auctor in primo libro de ortu animantium, ubi quaerit de semine humano, à toto ne corpore, an à certis ipsius partibus manet: quatuor enim argumentis expositis, quibus uidetur credi debere fundi id ab uniuerso corpore, addidit adiuuare opiniones eas, quod non tantum filij similes parentibus sunt in notis corporis insitis, sed etiam in assumptis: iisdem autem, quibus hic nominibus utitur: hæc enim eius uerba sunt. *ὁ δὲ μόνον τὰ συμφύτα προσοικιόταν τοῖς χυνοῖσι γίνονται οἱ παῖδες, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπικείμενα: ἕκαστος τε ἐξ ἐχόντων τῆς γεννησάσης ἢ δὴ τινὸς ἔχοντος αὐτῶς τοῖς τόποις.* Est præterea diligenter attendendum in uerbis auctoris unde apti sunt casus illi accusandi λόγῳ, & ἀσέβειας: uidebatur enim nominandi potius casu dicere debuisse. *οἷον λόγῳ, & infra ἢ ἀσέβειας.* Sed etiam difficultatis non nihil habet, quod inquit οἷον αὐτῶς τῶ θνήσκῃ καρκενίῳ & non οἷον. ut paulo supra fecerat, cum ait οἷον λόγῳ, καὶ φορῶσι γνησίῳ. ita enim certæ & definitæ stellæ illæ uidebantur esse debuisse, ut lancea, quam impressam corpore habebant terrâ prognâti.

Ἔστι δὲ καὶ τῶν τοῖς χυνοῖσι ἢ βέλτιον ἢ χείρον. οἷον Ὀδυσσεὺς διὰ τῆς οὐλῆς ἄλλως ἀνεγνωρίσθη κατὰ τῆς προφοῦς, καὶ ἄλλως κατὰ τῆς συβοπῆς: εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν πίστεως ἕνεκα ἀτεχνοῦνται καὶ αἱ τοιαῦται πάθη: αἱ δὲ ἐκ ἀδουπιτείας, ὡσπερ ἢ ἐν τοῖς νήπροις, βελτίους.

Licet autem & his uti uel melius, uel deterius. cum Ulysses per cicatricem aliter agnitus est à nutrice, & aliter à subulcis: sunt enim quæ fidei faciendæ causâ adhibentur, magis artis expertes: & huiusmodi omnes. Quæ uero repentino quodam casu, ut quæ in Niptris, meliores.

Docet nunc expositis tribus signorum generibus, non eundem semper eorū usum esse, sed duplicem: & qui gradus etiam in se uirtutis habeat: neque enim tantum diuersæ

diuersæ res illis efficiuntur: sed eorum alter, magis artis expertes: alter uero ingeniosior acutiorque est. Nam quod inquit licere etiam iis uti melius ac deterius, arbitror ipsum coniunctionem addidisse, quia supra quoque dixerat, quum de fabula differeret, posse poetâs iis, quæ acceptæ forent à maioribus, uti & recte, & uiciose: admonueratque illos, ut recte ueteribus fabulis uterentur. Exemplo uero Ulyssis: notæque in crure ipsius ab apro, dum in Parnasso uenaretur, impressæ, hoc demonstrat: admonetque interim poetâs, ut subtiliorem uiam sequantur: utanturque signis eo pacto, ut gignant rem aliquam admirabilem, subitamque commutationem. Ulysses igitur ope cicatricis, quod signum est medijs illius generis, aliter agnitus fuisse dicit à nutrice, & aliter à subulcis: discrimen autem earum agnitionum ponit, cum alijs temporibus seruiant: longeque diuersus sit illarum usus. Ut autem Ulysses apud Homerum auxilio huius notæ agnitus est à nutrice, ita apud Euripidem in Electra Orestes à pastore illo fenæ: uidit enim cicatricem, quam in fronte habebat, cum puer olim, hinulum domi persequens, cecidisset: eodem etiam illic Euripides, quo hic Aristoteles, uerbo ipsam appellauit. Superiorum uero sententiarum explicandarum causa, quæ sequuntur posita fuisse, declarat particula ἃ, quæ illic est: illa enim ratio alicuius rei redditur. Quæ igitur adhibite sunt fidei faciendæ causa, ut cum Ulysses subulcis, credere nolentibus Ulysses eum esse, ostendit cicatricem ex uulnere, quod aper ille infixerat ipsis olim cognitam, ut omne dubium ex animis eorum expelleret, minus artificium in se habere inquit: Quæ uero repente existunt, ac non meditato: ut cum idem à nutrice nolens inuitusque, abluente illius pedes, cognitus est, meliores ingeniosioresque sunt. Non ualeat igitur hic περιπέτης, mutationem illam ingentem fortunari, sed ἐκ περιπέτειας significat casu, fortuito: & quia ita cecidit. Nam qui notus sibi ipsi qui sit, regens autem alios, periculi alicuius uitandi causa, stirpem suâ, cum uidet transisse iam malum illud, resque in tuto positas, aperiret genus suum, planumque faceret ope quarundam notarum se illum esse, quem dicit, posset magnopere variare statum rerum suarum, & e malis, secundas illas adipisci. Quare nasceretur illic περιπέτης: nec tamen hæc esset acuta illa ratio utendi signis, quam laudat Aristoteles: idque factum non dici posset ἐκ περιπέτειας: sed contra consulto & meditato. Contigit autem, ut cum Ulysses, mendici hominis uestitu domi suæ uersaretur, Euryclea pedes eius lauaret: dumque id munus obiret, cicatricem eam aspiceret: unde repente eum agnouit. Fingere autem hoc in fabula aliqua acutioris poetæ est: nam alterum minus artificium requirit: est enim semper in manu positum eius, qui ignoratur: si ipse scit, qui sit, ut auxilio huiusmodi alicuius signi probet se eum esse. Nam quod οἷον τοῖς νήπροις inquit, certum non est an Aristoteles intelligat tragœdiam ita inscriptam. cuius mentionem etiam Cicero fecit in ij. Tusculana illa enim in Latinum sermonem à Pacuio conuersa fuerat. Ait igitur. Non nimis in Niptris ille sapientissimus Græciæ saucius lamentatur. & paulo post. Itaque in extremis Niptris alios quoque obiurgat, siue partem eam Odyssee, in qua id commemoratur. Et sane cum quod supra auctor inquit, aliter Ulysses agnitus fuisse à nutrice: aliter à subulcis, pertineat manifesto ad loca Homeri, uerisimile est ex eodẽ opere exemplum hoc quoque petiit, præsertim quum illustre admodum, & clarum illic sit.

Δούτραι δὲ, αἱ πεποιημέναι κατὰ τὴν ποιητῆ. διὸ ἀτεχοὶ. οἷον Ὀρέσης ἐν τῇ Γαργενείᾳ ἀνεγνωρίσθη τῶν ἀδελφῶν, ἀνεγνωρισθῆς ὑπὲρ κείνης: ἐκείνη μὲν γὰρ διὰ τῆς ἐπιστολῆς: ἐκείνος δὲ τὰ πάντα ἐν αὐτῆς λέγει, ἀβούλετου ὁ ποιητῆς, ἀλλ' οὐχ ὁ μῦθος. διὸ ἐγγὺς τῆς εἰρημολίας ἀμαρτίας ἐστίν: ἐξὼ γὰρ δὴ οἷον καὶ οἷον γνησίῳ: καὶ οἷον τῶ Σοφοκλέους Τηρέῃ ἢ τῆς κέρμιδος φωνῆ.

Secundæ autem, quæ factæ sunt à poeta: quare expertes artis. Ceu Orestes in Iphigenia agnouit sororem, agnitus ab ipsa: illa quidem enim per epistolam: ille uero Hæc igitur ipse dicit, quæ uult poeta, sed non fabula. Quare propè dictum peccatum est: licebat enim quadam & portare. & in Sophoclis Tereo radij uox.

Primò genere agnitionis declarato, quod fit per notas, secundum aggreditur. Secundas autem agnitiones esse dicit, quæ à poëta factæ sunt: factas verò à poëta ipsas vocat, quia poëta, ut rem eò deduceret, tribuit quasdam sententias illis personis: fecitq; non nulla ab iis dici, quæ finem eum adiuvant: ita autem appellatæ sunt, ut distinguerentur ab illis, quæ ex intimo artificio depromuntur: huiuscemodi nanque agnitiones ex coagmentatione rerum, non subito studio poëtæ nascuntur. Non multo etiam postea, hæc ipsa intelligens opera poëtæ fabricata, περιαιμωία signa vocat. addit autem hic, quod exiguam earum laudem indicaret: simulq; sententiam concluderet. Quare expertes artificij sunt: illæ nanque, quas diximus, artis compotes sunt, declarantq; summum ingenium poëtæ, illæ inquam, quæ nascuntur ex contextu ipso. Rectè autem concludit agnitiones factas à poëta arte carere: nullum enim magnū artificium poëtæ requirit, hoc aut illud ponere in ore alicuius personæ, quod valeat ad efficiendum, quod illi volunt: faciuntq; hoc passim ipsi nullo negotio. ars eorum acumenq; positum est in rebus ita texendis, ut id nascatur, erumpatq; ex antecedentibus rebus, sine vlla ipsorum tunc in ea re adhibita opera. Exemplo verò rem explanare volens, locum Euripidis adducit, in quo duæ diuersorum generum agnitiones tractantur: illa scilicet, quæ artificium iugens in se habet: & hæc, quæ expertus ipsius est. Ceu inquit Orestes in Iphigenia agnouit sororem, ratione scilicet illa, quæ plena est artis. agnitus autem & ipse postea fuit ab ea deteriore via (ita enim accipi locus debet, non credi ab auctore dictum esse agnitum prius Orestem, sororem deinde agnouisse, quod ex verbis ipsius falsò aliquis putaret) sed Aristoteles ipse totam rem explanat: ait enim illam ab Oreste cognitam fuisse per epistolam, quam dederat illi in Græciam portandam: cuius etiam epistolæ, cum ipsa, verita maris pericula, argumentum narraret, manifesto intellecta est esse filia Agamemnonis: hoc autem ita fieri ex præteritis rebus, primaq; fabulæ textura, necessarium, aut saltem verisimile erat. sed exemplum in hoc positum non est. Incommodum autem acceptum est, quod infra verba quædam defecerunt, quibus tradebatur, quomodo cognitus foret: quarumq; rerum auxilio, Orestes à sorore: neque enim illa statim credere voluit, cum Orestes se fratrem eius esse prædicauit: ac ne dolus aliquis subesset, timuit. Antiquus sane liber habet in spatio illo, quod in excusis olim inane relictum fuit, διασημείων: cui tamen lectioni non confido: cum enim pluribus argumentis Orestes probare conetur se fratrem eius esse, non omnia sunt eius generis, ut signa Vocari meritò debeant. Vel potius nihil illic monstratur, quod valeat ad fidem faciendam, ut cognoscantur personæ aliqua diu ignotæ, signis. præterea si ope notarum posterius hoc genus agnitionis conficeretur, nulla re differret à priore. Quare cum liquido intelligatur ex loco ipso poëtæ, quomodo fidem fecerit sorori Orestes se eum esse, qui erat, quo pacto vocarit Aristoteles concursum eorum argumentorum non apparet: Alij autem aliter in scriptis libris se inuenisse testantur, quod non oportet mirari: hoc enim vulgo fit, cum, veritate incerta: hi hoc modo: alij alio, ex ingenio, quod defecit supplere conantur. Verba, quæ statim sequuntur docent merito hanc agnitionem expertem artis. vocatam. ait enim. Hęc igitur ipse dicit, quæ vult poëta: id est Orestes ita cum sorore agit: eaq; verba ad illam edit, quæ poëta in ore eius ponit, non quæ fabula, contextusq; rerum præteritarum, iubet cogitq; eum pronuntiare: quod in altero illo genere agnitionis factum est. Adiungit autem accuratus magister, quod valeat ad declarandum, non valde probari posse rationem hanc. Quare propè dictum peccatum est: quia si illa, quibus vsus est Orestes, non omnino signa fuerunt: neque enim ostendi potuerunt, propè tamen illa accesserunt: atque ita propè, ut quædam ex ipsis illius prorsus generis fuerint, quamuis ita ipsis ille vsus non sit: hoc enim arbitror valere. Licebat enim quædam etiam portare: id est manu tenere, & iubere ut ipsa videret ac reminisceretur. E numero inquam eorum, quæ protulit Orestes ad probandum se esse Orestem, quædam huiuscemodi erant, ut liceret illa oculis exponere, & quasi è sinu depromere. Peccatum igitur vocat superius genus agnitionis, quod constat signis. Peccatum autem, ut opinor, quia maxime artis expertus est: & quia eò se conferunt, qui veram rationem ob ingenij tarditatem non vident: aut suscipere laborem in subtiliore excogitanda agni-

agnitione nolunt. Quod ad lectionis integritatem pertinet, quid hic esse putarim, indicavi: ceteris in partibus consentientes inter se scriptos libros inueni, ut verear ne qui coniectura emendare uoluerint, magis contaminarint. Alterum exemplum adducere volens huius cognitionis Aristoteles, sumpsit illud à Sophocle, qui in fabula, quæ Tereus vocabatur: illa autem perit, ut vim penè nullam habeat rem illustrandi posterius hoc exemplum, radij uoce fecit quendam, qui ignorabatur cognosci: illic enim quoque, quod allatum est, conformatum à poëta est, & non ex fabula, contextusq; primo rerum, profectum; hanc puto fuisse vim huius exempli, quantum suspicari licet.

Τεῖτι ἢ διὰ μνήμης, ἢ ἀλεθεαί τι ἰδόντα, ὡσπερ ἢ εἰ κατὰ τοὺς Δικαιογέτους: ἰδὼν γὰρ πῶς γράφω, ἐκλαυσε: καὶ ἢ εἰ Ἀλκίνοιο ἀπολόγω: ἀκούων γὰρ τῶν κισσοφόρων, καὶ μνηθεῖς ἐδὲκρυσε. ὁ δὲν ἀναγνώσθη.

Tertia, quæ per memoriam, sentire aliquid videntem: quemadmodum quæ in Cyprijs Dicaogenis: cum enim vidisset picturam, luxit: & quæ in Alcimi narratione: audiens enim citharæ dum & recordatus, lacrimauit. Unde agnitus est.

Tertium genus agnitionis tradit, quod auxilio memoriæ tractatur: id autem huiuscemodi est, ut exemplis, quæ ponit, potest existimari: quamuis alterum illorum non multum iuuet, cum traggædia, quæ ipso utebatur, perierit: sed verba etiam, quibus id explicare voluit, hoc ostendere videntur: in quibus tamen obscuritatis non nihil est. Est igitur, ut opinor, huiuscemodi. Qui agnosci debet, cum videt aut audit quippiam, recordatus inde sui ipsius, veterumq; suarum fortunarum, gerit aliquid, vnde cognosci possit: quod spectans. qui eum ignorabat, agnoscit hominem: atque ita agnitio fit per memoriam, quia nisi ille in memoriam sui ipsius rediisset, nõ lacrimasset: aliud uè quid fecisset: cuius rei auxilio cognosci ab astantibus potuisset. Initio huius partis hoc discrimen inueni in scripto: quodam exemplari: quod τῶν αἰσθημάτων, dandi casu, non τὸ nominandi, illud habet. Attendendum autem, an ἰδὼν τῶν referri debeat ad eum, qui paulo post agnosci debet: ut ipsum dicat cum viderit quippiam, recordari alicuius rei, in memoriamq; redire sui ipsius atque ita agnosci: sed repugnare videtur, quia posterior cognitio non à sensu oculorum, sed aurium proficitur: recordatus enim est suarum rerum Vlyses audito sono citharæ. An cernentem eum, qui astat, ipsum tunc aliquid recordatum, ope alicuius sensus intelligere ipsum, qui prius ignorabatur: Valet autem hic, ut opinor, αἰσθημάτων attendere, animaduvertere, illum scilicet, qui antea quis esset, ignorabatur cernentem aliquid attente: hoc enim mihi verius videtur: inclinariq; magis animus in hanc partem: contingit enim ut ille ex ea aspectatione recordetur aliquam rem, vnde quippiam gerat, id est aut pleret, aut ingemiscat, aut rideat: quod quum aspexerit ille, inde agnoscat hominem: nam recordationem in illum cadere intelligere licet ex verbis auctoris, qui in secundo exemplo hoc aperit: quamuis alius sensus mentio illic sit. Huius generis fuisse dicit agnitionem quandam, quæ in Cyprijs Dicaogenis continebatur. Cum autem poëma hoc vetustate interierit, nihil penè lucis huc affert hoc exemplum: tantum ex verbis eius intelligimus, fuisse illic quempiam, qui pictura spectata, luxerit: quæ origo fuerit cognitionis. Cypria uero epicum carmen fuisse putaret, non tragædiam aliquam, qui testimonium Pausaniæ sequeretur: ille nanque, auctorem eius operis significans, ait. ὁ ποιησας τὰ ἐπιπέδια καὶ κίθαρα, si tamen eadem Cypria intelligit: neque enim poëtæ nomen ponit, sed ita loquitur, ut fieri solitum erat de operibus non nullis, quorum auctor incertus erat. Eustathius quoque in primum librum Iliadis, eodem pacto poëma hoc citat, vbi de Briseidis patria disserit. Si idem igitur opus hi omnes intelligebant, longe aliter de auctore ipsius sentiebant, cum tum nomine appelleret Aristoteles: illi autem in ambiguo id relinqueret: sed magis verisimile est fuisse duo Cypria: ita enim loquitur hic noster: ut non sine causa

hoc suspicari liceat: quasi enim distinguere ipsa volens, videtur addidisse τοῖς Ἀντιόχοις & Cypria hæc fuisse tragædiam: memoriæ nanque proditum est ab antiquis Græcis grammaticis Dicaogenem tragicum poëtam fuisse: qui tamen in dithyrambicis quoque ab illis numeratur. Cognitionem quoque eam, quæ in apologo Alcinoi fit, eodem pacto natam esse narrat. Locum autem Homeri notum, qui ita vocabatur, intelligit: cuius etiam aliis in libris mentionem fecit. Inquit autem, significare volens eam per memoriã tractatam: Audiens enim citharistam: intelligit autem Demodocum, qui in epulis Alcinoi canebat, Et recordatus: suorum scilicet malorum, quæ in Troiano bello pertulerat, lacrimas edidit: Vnde, inquit, agnitus est: atque hoc, si legimus ἀνεγνωρίδι. nam ita quoque à me in vetere exemplari inuentum est, quamuis quod excusi libri habebant, penitus improbari non possit, vt respondeat superiori etiam agnitioni. Animaduertendum autem, quamuis apud Virgillum Aeneas, cum Carthagine spectauit in pariete templi pictum bellum Troianum, vsus fuerit verbo proprio huius rei: dixeritq; . Nec procul hinc Rhesi niueis tentoria velis Agnoscit lacrimans: & post. Se quoque principibus permixtum agnouit Achiuis, Eoasq; acies & nigri Memnonis arma: non esse tamen illam agnitionem hanc, de qua nunc sedulo præcipit Aristoteles. nam si fortè fuisset illic aliquis, exempli causa Dido, quæ animaduerso motu illo animi Aeneæ ac gemitu, existimasset inde picturam illam valde ad eum pertinere: cognossetq; tandem, aliis etiam coniecturis adiuta, illum esse Aeneam, hæc sanè vera cognitio extitisset: & hunc ipsum sanè ortum habuisset. nunc vero, cum tradatur tantum à poëta Aeneam imagine illarum rerum captum, recordatum fuisse veterum malorum: cumq; recordatio illa per se ipsius pupugisset, fleuisse: nec præsentibus aliqui adfuerint, qui id notarint, facit hoc potius ad id, quod multo antea docuit noster hic magister: vbi aperuit fontem eius voluptatis, quæ nascitur ex rebus accurata imitatione expressis: Aeneas enim agnouit, coloribus formisq; eximie redditas, res, quibus olim, cum gererentur, ipse interfuerat: atq; inde, vt singuli illi casus poscebant, affectus est animo ac perturbatus.

Τετάρτη δὲ ἡ ἐκ συλλογισμοῦ. αἰὼν ἐν χορηφοῖς: ὁπῶμοιός τις ἐλίλυθεν. ὁμοίος δὲ οὐδὲς, ἀλλ' ἢ Ὀρέστis: οὗτος ἀρὰ ἐλίλυθεν. καὶ ἡ Πολυίδου τῆς σωπιούσας πρὸς τὴν Ἰφιγένειαν: εἰκοὸς γὰρ ἐν Ὀρέστis συλλογίσθαι, ὅτι ἡ τ' ἀδελφὴ ἐτίθει, καὶ αὐτῶ συμβαίνει θνέσθαι. καὶ ἡ ἐν τῶ τῆς Θεοδέκτου Τυδεΐ, ὅτι ἐλθὼν, ὡς ἀρῆσων ἡσὼν, αὐτὸς ἀπὸλλύται. καὶ ἡ ἐν τῶ τῆς Φινισίου: ἰδοῦσαι γὰρ τὸν τόπον συνελογίσθητο πῶς ἐμαρμελέω, ὅτι ἐν τούτῳ ἐμῆρτο ἀποθανεῖν αὐτῆς: καὶ γὰρ ἐξ ἐπέθην ἐν ταῦθα.

Quarta autem est, quæ ex syllogismo. seu in Choëphoris, quod similis quidam venit: similis autem nullus præterquam Orestes: hic igitur venit. Et agnitio Polyidi Sophistæ de Iphigenia: verisimile nanque Orestem rationem hanc subduxisse, quod soror imolata est, & ipsi contingit imolari. & in Theodectis Tydeo: quod cum venisset vt filium inuenturus, ipse perijt: Et quæ in Phinisin: cum enim vidissent locum, rationem fati subduxerunt: quod in hoc fato editum fuerat ipsis mori debere: etenim exposita hic fuere.

Quartum genus agnitionis esse inquit, quod syllogismo efficitur, cum qui in cognitionem alicuius, quem paulo antea ignoraret, redit, subducta diligenter alicuius rei ratione id facit. Primum ipsius exemplum ponit agnitionem Choëphorum, quæ fabula est Æschyli: cui fabulæ nunc verum nomen redditum est, cum illa diu alieno appellata esset: quæ res causa fuit, ut acuti & diligentes interpretes maculam, quæ hic prius erat, non viderint: nec versari in manibus tragædiam eam cognorint: id vero

id vero mendum olim à duobus eruditis & ingeniosis adolescentibus, familiaribus meis: Bartholomeo Barbadoro & Hieronymo Meo ope antiquissimi exemplaris correctum est: quos ego nunc, toto animo in huius libri declarationem incumbens, eo libentius appello, quia cum ipsis iam pridem me ducem in sententiis eius interpretandis præbuissem, illi postea assidua ipsius lectione atque omnium Græcarum tragædiarum evolutione tantum profecerunt, vt mihi sæpe viles in hoc meo labore esse potuerint: & studia illa mea vetera erga ipsos, beneuolentiamq; singularem, opera sedulitatēq; sua compensarint. Sed in illis nunc testimonio meo commendandis non ero longior. tantum officij gratia nunc tangere volui, quod mihi visus sum, occasione huius rei nactus, non posse præterire: confusæ igitur erant Choëphoræ cum Agamemnone: sed cum diligentia ipsorum quæ deerant Agamemnonis restituta illic poëta fuissent in lucemq; edita postea studio meo, vt seorsum nunc suo nomine uocata fabula, quæ sequebatur, excusa sit: prima tantum sui parte mutilata: locusq; omnis integer maneat, vbi cogitatio facta est, non ero longior in re ipsa accuratè explicanda: cuncta enim nullo negotio apud poëtam ipsum legi possunt: paucis tantum, quod necesse hic est, commemorabo. Cum Electra ad bustum Agamemnonis venisset, portans ea vnà cum grege ancillarum, quibus placari manes Agamemnonis possent, inuenit illic cæsariem, quam cum similem esse suæ cognouisset ex colore capillorum, argumentata est venisse fratrem suum Orestem, vt ait Aristoteles: inquit enim. Venit quidam similis mihi (similitudo autem perspecta est ex coma) similis autem mihi nullus est præter Orestem: Orestes igitur venit. Apparet igitur cognitionem esse factam rationatione. Secundi exempli vis, vt arbitror, hæc est: qua ratione vsus dicit Polyidem Sophistam, qui & ipse tragædias aliquando scripserat, quamuis ab altero potius studio, quò iridem teneretur, ab Aristotele nunc ostendatur. Cum Orestes venisset in eas terras, vbi Dianæ humanis hostiis facere mos erat: captusq; ab incolis foret, ac paulo postea imolari deberet, inductus est à poëta, verisimile secuto, rationem huius rei subduxisse, atque ita quasi exclamasse. O fatum iniquum nostræ familiæ. Soror maclata est, & me quoque contingit maclari: qua voce accepta Iphigenia, quæ astabat ministratrix eorum sacrorum, cepit suspicari Orestem illum esse, atque hæc origo fuit agnitionis: in hæc enim verba erupisse Orestem puto, cum penè iam aræ admotus esset, illic deprehensum, non multis antea temporibus accepto nuntio de sacrificio sororis: neque enim tunc diuinare potuit, idem sibi vsu venturum, quod sorori: eliciturq; hoc ex loco, qui infra positus est, vbi iterum argumento fabulæ huius exposito, docet variatum esse in hoc ab Euripide, & Polyide, qui diuersis rationibus eam agnitam finxerunt. Tertium exemplum est fabula Theodectis, quæ Tydeus vocabatur, sumit. Cum autem argumentum eius tragædiæ incognitum sit, planè rem tradere non possum: arbitror tamen, vt coniectura conlequi licet, ita illic cognitionem factam: vt is qui domo discesserat animo inueniendi, conseruandiq; filium: quum in eum locum venisse se videret, vt dum ei salutem dare vult, ipse suam amitteret, dixit hoc ipsum palam. Veni filio salutem daturus, propriam autem amisit. Questus nanque ille accipi debet aperte de illo exitu contrario fini ac consilio suo. Vnde cognitus sit ab illo ipso, quæ quærebatur, cum præsens adesset: atque vt ipse ab eo ignoraretur, ita etiam prius patrem ignoraret: verisimile nanque est, hoc eum dixisse, cui id contigisset. Eandem rationem fuisse tradit Aristoteles illius agnitionis, quæ facta est in Phinisin: illic enim quoque coniectura locum habuit. Quarti autem huius exempli explicatio durior adhuc est: quia ne fabulæ quidem nomen certum est: cum enim excusi olim habeant muliebri genere φινισίον, & scripti etiam quidam: in aliis calamo exaratis virili genere legitur φινιδαις. A Phineo autem rege, qui oculis priuatus fuit, personæ natæ, videntur huic fabulæ nomen dedisse. Sophocles vero, ut testimonijs antiquorum scriptorum percipitur, Phineum fabulam scripserat: ipse certe Phinidarum mentionem fecit, paucis quæ sæuum illum casum exponit in Antigonæ choro, cuius initium est ἐτλα καὶ Δαρκασὸς ἀνραχίον φῶς. Fieri autem potest, vt duo illi fratres, Phinei filij, nomen fabulæ dederint, in qua sororibus ipsorum hoc, quod tradit hic Aristoteles, contigisset: quin autem mulieres fuerint, quæ ratione subducta, letum sibi propinquum

esse cognorint, vocemq; eam ediderint, dubitari non potest: hoc enim aperte ex verbis Græcis intelligitur. inquit igitur. Cum enim vidissent locum, ratione subducta perceperunt fatum, quod ipsis editum fuerat: in hoc enim loco fato statutum erat ipsis mori debere: etenim illic exposita fuerant: videtur autem fors ipsis edita fuisse, vitam eas finituras illo in loco, in quo primum, ut natæ sunt, exposita fuerint: quod factum initio fuerat consilio eas perdendi: illud igitur periculum. cum eo tempore vitassent, aliquando tamen fore putabant, ut cum eò rediissent, necessario illic intrerent. Existimare autem debemus vocem hanc earum acceptam causam fuisse, ut illæ, quæ prius ignorabantur, agnoscerentur: aut demum huiuscemodi aliquid euenisse, quod eas notas faceret: exemplum enim hoc est agnitionis: in omnibus namq; his quattuor exemplis auctor ratiocinantem tantum exposuit, opera cuius agnitione postea facta sit: de hoc verò nihil egit, sed in mente cogitationeque eius, qui legeret, reliquit.

Ἐστὶ δὲ τις καὶ αὐτὸς ἐκ παραλογισμοῦ τῶ θεάτρον. οἷον ἐν τῷ Ὀδυσσεὶ τῷ Ἰφιδραγέλω. ὃ μὲν ἔστι τὸ ξὸν ἐφὶ γνώσεσθαι, ὃ οὐχ ἐωράκει: ὃ δὲ ὡς δὲ ἐκείνου ἀναγνωριούτος. διὰ τούτου ἐποίησε παραλογισμὸν.

Est autem quedam & composita ex paralogismo theatri, ut in Ulysse falso nuntio: hic quidem enim arcum inquit futurum ut cognoscat, quem non viderat: hic autem ut per illum agnituro, per hoc fecit paralogismum.

In hoc loco explicando coniectore aliquo opus esset, tanta ipsum vndiq; caligo tegit: cunctaq; quæ ad ipsum illustrandum faciebant vetustate amissa sunt. non video igitur quomodo possim ipsi aliquid opis ferre, ut euperem: neque enim in declarandis scriptis antiquorum diuinatione uti consueui: nec oportere puto à me huc aliquid fictum ac commenticium afferri. Qui autem ante me librum hunc interpretati sunt, plurimum diligentia adhibuerunt in nodo hoc expediendo: nec ipse, posito in hoc magno studio, quicquam postea inuenire potui, quod magnopere valeret ad eum dissoluendum, aut ad illorum industriam villo modo superandam. ne tamen viderentur silentio ipsum præterisse, quid excogitarim, in medium afferam, & si sentio illa exigua esse ac pusilla, potiusq; apta ad difficultatem ipsam magis patefaciendam, quam ad tenebras has discutiendas. Tradit igitur diligens magister, (in cuius tamen animum vbiq; inflammatum studio docendi, incurrit hoc loco iniqua fortuna superiorum temporum,) extare etiam quandam agnitionem, quæ iuncta concretaq; sit ex paralogismo theatri, atque his paucis verbis exponit nouum hoc ipsius genus, vel potius valde simile propinquo, ac penè idem quod illud, nisi quod spectatorum persona hanc agnitionem adiuuit, fallaci syllogismo vsa. quod in illa ipsa factum nõ est: illic enim actores personæq;, quæ in scena versarentur ut docuit, ratione aliquid concluderunt. Huic breuitati verborum succurrebat exemplum, quod omnia tunc ante oculos collocabat: erat enim notum & illustri loco positum. id vero cum è manibus ereptum sit, quasi omnis lux hinc simul pulsa est: nec extat (ut arbitror) ratio vlla, qua huic malo remedium adhiberi possit. nam & poëtæ nomen, si quid etiam hoc, ad ré faceret, qui hæc confinxerat, notum non est: & index etiam fabulæ ipsius non omnino planus: cum enim hoc factum esse tradat in Ulysse falso nuntio, non perspicitur, an Ulysses ipse venerit, qui astute alium se esse finxerit, ut facilius imponere posset inimicis, & consilium suum ad exitum perducere: atque ea de causa falsa quædam Penelopæ narrarit, ut significari videtur his verbis: primum enim Ulyssis ipsius nomen positum est, & sanè ita ille; consilioq; hoc vsus, inducitur ab Homero in patriam tellurem rediisse. Siue alius quispiam, qui falsò quædam commemorarit de Ulysse, quales non nulli ad Penelopam venerant, sollicitam de salute viri, atq; omnia auidè audientem: hæc enim ita incerta sunt, ut stultum esse videatur aliquid ipsorum affirmare. Sequitur etiam scrupulus non paruus, quia dubia variaq; scriptura est; cum enim excusi olim libri haberent. ὃ μὲν ἔστι: & infra eodem genere, ut rili

rili scilicet. ὃ δὲ ὡς. in omnibus, quos vidi, calamo exaratis neutro genere legitur ambobus in locis. τὸ μὲν. & τὸ δὲ. quod sanè ponderis alicuius esset ad ueritatē ipsam indagandam, si historia teneretur, vel potius cognita illa, quomodo legi deberet exploratum esset. nam superius lectionis discrimen sententiam non uariat, quod in quibusdam exemplaribus pro σωβειτος, legitur σωδετη. Priore autem loco si legimus τὸ, aptum illud erit à uerbo, quod consequitur, τὸ ξὸν, hoc sensu. Ulysses, qui alius uideri uolebat, siue falsus ille nuntius, affirmauit se arcum agniturum. Quod uerò additum est. ὃ δὲ ἐχ ἐωράκει: ualetq;, nisi aliquid subest, quem non uiderat, uideatur repugnare: si nanque arcum eum oculis contemplatus nunquam fuerat, quomodo poterat ipsum agnoscere? nisi putamus hoc alio sensu ab auctore prolatum: significareq; illius uanitatem, qui pollicitus erat se id facturum, quod præstare non poterat. Siue Ulysses, qui clam esse studebat, aiebat se cogniturum arcum, quam uis ipsum non uidisset, coniecturis quibusdam. nam si c. sus esset, se illum antea uidisse, non fallere potuisset. nam alterum τὸ refertur ad theatrum: uideturq; omnis hæc pars significare, spectatores ita accepisse illam uocem, tanquam si ipsi rei illius auxilio ipsum agnituri essent. unde statim Aristoteles adiungit. inde natam esse captionem, quæ origo caputq; fuerit illius agnitionis. hic uero est etiam uarietas uerborum: cum enim olim excusi habeant, ἐποίησε. in scriptis exemplaribus legitur ποιήσαι. quam lectionem, ut superiores etiam omnes, quas hoc loco indicaui, recepit liber qui Parisiis à Guil. Morelio excusus est: secuto fidem, ut restatur, ueteris exemplaris. Quædam autem mihi in mentem uenerunt, quomodo constare potuerit hæc captio ac fallacia. quæ tamen, quia ualde incerta sunt: totaq; in coniectura posita, malo reticere. pluribus autem modis: magno perq; inter se discrepantibus, posse confici fallaciam, quæ παραλογισμός uocatur, apertum est: multo quoque infra Aristoteles usus est hoc nomine, ubi laudat Homerum, qui aptè docuerit quomodo oporteat uti mendaciis: tradit enim illam omnem rem, ne facile dolus intelligatur, constare paralogismo: fallaciq; conclusionem, quam totam accuratè explanat.

Πασῶν δὲ βελτίστη ἀναγνώρισις ἢ ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων τινὲς ἐκπληξίως γνησιμῶς δι' εἰκότων. οἷον ἢ ἐν τῷ Σοφοκλέους Οἰδίποδι καὶ τῇ Γαργενείᾳ: εἰκὸς γὰρ βούλεσθαι ἐπιθεῖναι γράμματα: αἱ δὲ τοιαῦτα μόναι αὐτῶν τῶν ποιημάτων σημείων καὶ πρὸς δευραίων. Δύτδρα δὲ αἱ ἐκ συλλογισμοῦ.

Omnium autem optima agnition est, quæ ex ipsis rebus, consternatione nata per uerisimilia. (Ceu ea quæ in Sophoclis Oedipo, & Iphigenia: uerisimile enim uelle dare literas: huiuscemodi enim solæ, sine factis signis, & monilibus. Secunda uerò, quæ ex syllogismo constant.

Expositis iam cunctis rationibus, quibus in fabulis personæ aliquæ, diu ignoratæ, agnoscuntur: quæ agnitione ceteris anteposenda sit, principatumque in reliquis obtineat docet: nec non quæ huic proxima dignitate sit, relictis ceteris, quæ aut minus multo artificium, aut nullum habent. Has autem, quæ maiorem uirtutem in se continent, potissimum ostendit, ut ad illas imitandas poëtæ excitet. Omnium igitur agnitionum, quæ traditæ sunt, optimam esse dicit illam, quæ proficitur ex ipsis rebus, id est ex coagmentatione fabulæ, quia à principio res illæ ita constitutæ sunt, ut necessario uel uerisimiliter hoc fieri debuerit: ita enim reicit illas, quæ in re ipsa à poëta concinnantur. Addit autem, Nata consternatione ex uerisimilibus: sic nanque appello, quam ipse ἐκπληξίην uocauit: cum enim huiuscemodi quicquam nascitur, ut persona, quæ diu fefellerit, repente cognoscatur, qui audiunt propter admirationem consternantur, ac stupidi penè fiunt. ἐκπληξίην igitur uocauit ingentem illam uim admirationis. supra quoque, uoce ab eodem hoc uocabulo conformata, dixit agnitionem esse ἐκπλακτικὴν, id est efficere in animis eorum qui audiunt hanc admirationem ac pauorem: quæ autem agnitiones apud poëtæ huius generis forent,

nomnibus duarum positis, declarauit: eamq; , quæ in Oedipo Sophoclis facta est, huiuscemodi esse inquit. intelligit autem Oedipum, qui nunc tyrannus inscribitur: nam in Coloneo nulla persona agnoscitur. Sed illam quoque Euripidis in Iphigenia, apud Tauros scilicet barbaram nationem, manente, eiusdem generis esse inquit: cum autem in ea fabula geminæ tractentur agnitiones: quarum altera multum alteri virtute præster, vtram intelligat perspicitur verbis, quæ statim adiungit: in priore nanq; id contingit: illud vero ab Aristotele additum fuit, vt probaret agnitionem eam ortum habere ex statu præteritarum rerum: verisimile enim (inquit) est, voluisse Iphigeniam, quæ inuita illic manebat: iniquoque animo ferebat, se illi sacrificio sauo præesse, noctam egregiam eius rei facultatem, dare Græcis illis literas: domumq; ad suos scribere. Adiungit autem quod penitus illas constituit: vimque ipsarum ac laudem aperit. Huiuscemodi enim solæ sine factis signis & monilibus: quanto enim magis se quælibet remouet ab usu signorum, tanto magis laude digna est. Has autem ex omnibus agnitionum generibus, solas ait manere, atque efficere quod volunt, sine signis à poëta scilicet factis & excogitatis. & monilibus, id est notis extra corpus positis, vt anulis, vestimentis, aliisq; eiusdem generis. Quod vero solas has non vti signis inquit, verum esse ex eo etiam patet, quia quæ primum dignitatis locum post has habent, id est quæ syllogismo constant, vtuntur sanè signis: habentq; fundamentum suarum conclusionum signa quædam, ut manifeste perspicitur ex agnitione Choëphorarum: Electra enim inuenta cæsarie in busto Agamemnonis, inde argumentata est, propter similitudinem capillorum, uenisse Orestem. Non dubito autem, quin *πεποιημένα*, factaq; signa vocarit: excogitata: & ut ei commodum fuit, ficta & conformata tunc à poëta, non nata ex præcedentibus rebus, atque illiuc ortum ducentia: cuius modi fuerunt etiam signa illa, quibus Electra ratiocinata est, fratrem eò aduenisse: sunt nanque orta ex antecedentibus. Secundum gradum honoris tribuit agnitionibus, quæ syllogismo constant, dignasq; eas esse tradit, quæ post primas illas recipiantur: nec vltra de illis quicquam agit, vt in primo gradu assignando fecit: diligenter enim illic consilij sui rationem reddidit.

Δεῖ δὲ τῶν μύθων σωστῶσαι, καὶ τῆ λέξει σωαπιδράζεισθαι, ὅτι μάλιστα πρὸ ὀμμάτων ἡδέμενον: οὕτω γὰρ δὴ ἐναργέστατα ὄρων, ὡσὺ παρ' αὐτοῖς γινόμενος τοῖς ποταπόμενοις, δριπίσκει δὲ πρὸς τὸν: καὶ ἡμῶς δὴ λαμβάνοιτο τὰ ὑπεναντία.

Oportet autem fabulas constituere, & oratione conficere, quam maxime ante oculos sibi ponentem: sic enim utiq; euidentissime cernens, tanquam rebus ipsis præsens adsuerit, cum gerebantur, inueniret id quod decet: & minime ipsum sefellert ea, quæ subcontraria sunt.

Cum & quot genera agnitionum essent: & quæ agnitiones ceteris meliores foret, docuisset, quia magnam laudem poëtis fert seruare in fabulis scribendis id, quod decet singulas personas: liberatq; eos magna culpa, non committere, vt in ipsis quicquam inueniatur, quod repugnet & aduersetur sibi ipsi, admonet quomodo hæc obtineri possint: sedulo autem hoc præcipit, quia in tam longa actione: tantaq; rerum ac vocum expositione, difficile admodum est hoc penitus cauere. iubet igitur poëtas, & cum fabulas componunt: & cum oratione postea ipsas peragunt, ac scribunt deniq; , quibus verbis singulæ personæ in animi sui sententiis edendis, usæ fuerint, operam dare, vt quàm maximè fieri potest, res illas sibi ante oculos ponant. Res enim intelligere debemus, quamuis verbum, quod hoc valet, apud auctorem positum non sit, inclusum tamen illud est in nomine illo *μύθους*: quod uidetur sententiam absolueret: fabula nanque nihil aliud est, nisi res illo modo coagmentatæ. Cum vero oportere hoc ipsos facere illis temporibus, diligentiaq; eorum esse id tradiderit, exponit, quæ commoda inde nasci debeant: sunt autem ea, quæ supra indicauit:

vt con-

vt consequantur scilicet illud magnum bonum tribuendi vniciq; id, quod ipsum decet: (in quo sæpe negligentes poëtæ labuntur) & declinent id malum incidendi in res leuiter contrarias & sibi non nihil repugnantes, quod aliter vix vitari potest: sed non tantum commoda, quæ inde oriantur, ostendit, verum etiam quate illa ita comparentur, declarat: in quo etiam rei illustrandæ causa, simili vritur. inquit igitur. Sic enim cum apertissime: in primisq; perspicuè cuncta contempletur, tanquam præsens adsit illis rebus dum geruntur, inuenire poterit, quod decorum vocant: & minime ipsum fugient, quæ illic speciem aliquam contrariorum habent. Quin autem, qui præsens adest, dum aliqua res geritur, subtiliter omnia perspiciat, quæ illic eueniunt, dubium non est. unde hoc ipse usus est, ad rem non tam apertam illustrandam: facilius enim aliquid fugere potest in his rebus mentis aciem, quàm lumina oculosq; . Ὑπεναντία uerò inquit, & non ἐναντία, quia quæ penitus repugnant, nullum negotium est intelligere, nec facile in tam apertum uitium laberetur poëta: quæ uerò similia illis sunt, facilius fallunt. Valet autem Sic, cum in fabula componenda, & sententiis etiam uerbisq; illa texenda, utetur hac cura, diligentiaq; omnium earum rerum, quæ fiunt, sibi ante oculos collocaione: quod consequetur fixa cogitatione & toto animo ad eas res conuerso.

Σημεῖον δὲ τούτου, ὃ ἐπιματῶν Καρκίνου: ὃ γὰρ Ἀμφιαράου ἐξ ἰσθμοῦ αἰεῖν, ὃ μὴ ὄρωντα τὸν θεατῶν, ἐλαίθων: ἐπὶ δὲ τίς οὐλωτὶς ἐξέπεισι, δὴ οὐκ ἐρανοῦτων ἴσθρ τῶν θεατῶν.

Signum autem huius, quod reprehensionem afferebat Carcino: Amphiarus enim è fano exiit, quod non uidentem spectatorem sefellit: in scena autem lapsus, atque explosus est, stomachantibus hoc spectatorem.

Vt magis utilitatem, quam in se hoc studium diligentiaq; haberet, ostenderet, commemorat quid incommodi eueniret ueteri poëtæ, qui hac diligentia usus non fuerit: nec sibi cum ad fabulam componendam, eandemq; postea scribendam accessit, res ipsas ante oculos accurate collocauit. puto enim hoc exemplum esse incommodi, in quod sæpe inciditur ab eo, qui id, quod præcipit Aristoteles, non seruauit. existunt nanque in fabula aliquando loca non nulla contraria, quæ non apparent ei, qui non omnia propè oculis notarit, dum res coagmentaret, ac uerbis postea explicaret: ut hoc ipsum fuit, quod narrat. Hoc uero ualere hunc locum arbitror, diligenter ponderatis uerbis auctoris. nam cum fabula amissa sit: nec quicquam alibi de hoc legatur, nihil certi huc afferri potest: hoc inquam ualere opinor, ut fabulæ ratio, quam scripsit Carcinus, postularit, ut Amphiarus exiret e fano nō animaduertus, neque cognitus hoc facere ab iis, qui aderant: quod sanè fingi potuit, & à poëta facile domi conformari: in fabula tamen postea agenda, & cum ipsa in scenam uenit, commentum illud exitum non habuit, quia spectatores, qui mente & oculis in scenam conuersi stabant, hoc uiderunt, & poëtam ipsum exploferunt: indigne hoc ipsum ferentes, atque id tentatum ab eo stomachantes. Quia autem uitium huius rei declaratur à consequenti, & à malo quod natum est in fabula, in qua hoc, quod similitudinem contrarij habebat, quia res ipsa repugnabat consilio poëtæ, uocat illud signum: dicitq; indicium & argumentum esse eius rei, id quod fraudi fuit Carcino: & de quo ille insimulatus est: nam hoc requirere uideretur sententia, ut dictum fuerit ab Aristotele, quamuis in uerbis Græcis uitij fortasse aliquid sit: non sine causa enim illa suspecta sunt: quod scilicet illic est. ὃ ἐπιματῶν καρκίνου. Vt non temerè suspicetur aliquis legi debere ὃ ἐπιματῶν καρκίνου: cuius sententiæ fuit magni nominis philosophus: idemq; accuratus huius libri interpres, Madius. Ita igitur uidetur corrigi debere, siue ἐπιματῶν pro ἐπιματῶν, quemadmodum locutus est non longè ab extremo huius libri, ubi ὅπου καὶ καλλιπῶν ἐπιματῶν inquit. Nisi aliquis putet, ualere hic ἐπιματῶν καρκίνου, culpam & reprehensionem illi affert, ut hoc nomine ipse vulgo

vulgo infimuletur. Sed ne verbum quidem illud *αἰεὶ* certum puto: vereorq; ne illic etiam maculae aliquid sit: cum praesertim ea parte parum sibi constent scripti libri, ut melius fortasse legi possit *αἰεὶ*: quod in margine etiam quorundam calamo exaratorum adnotatum inueni. *Εξ ἰσθῆ* quod inquit, certum fanum sacellumq; significat, dicatum, inquam, ipsi illi Amphiarao: vocatumq; vulgo *Ἀμφιαρέου*: notum enim est huic, ut summo auguri, maximos honores habitos post mortem: hominesq; inde oracula petere solitos: in ipsum uero hoc fanum confugisse illum in praelio aduerso Argiuorum cecinit etiam Sophocles, si quid fortasse hoc ad hunc locum aliquo modo illustrandum faciat. Indicat autem hoc Strabo in ix. libro, qui etiam poetae ipsius id exponentis duos versus ponit. Quod sequitur. *ὁ μὴ δρῶντες τὸν θεῶν ἐλπίδας*, valere puto, quae res fallere potuit spectatorem, si aliud conuersos oculos habuisset: consiliumq; poetae, qui id clam esse volebat, nec intelligi, ita exitum habuisset. Sed in scena hoc optineri non potest, ut scilicet omnes qui in theatro sedent, aliud spectent: cum contra illi, intentis oculis semper ea, quae illic fiunt, aspiciant: nec quicquam ipsos fugiat. Quod verò inquit: hoc ipsos indignatos, arbitrator ea de causa id factum esse, quantum de re incerta, & valde obscura proferre licet, quia egre tulerint illud de se iudicium à poeta factum: ac tam negligentes stolidosq; ipsos ab eo existimatos, ut id clam esse posse putauerit.

Ὅσα δὲ διῶξαν καὶ τοῖς χήμασι συναπέρχεται ὁ μὲν πιδανώτατοι ἔσονται πρὸς αὐτῶν φύσεως οἰεῖν τοῖς πάθειν εἶσι: καὶ χειμαίνεται ὁ χειμαζόμενος: καὶ χελευπᾷναι ὁ ὀργλόμενος, ἀληθινώτατα. διὸ δὲ φύοις ἢ ποιητικῆ ἐστίν, ἢ μαυικῶν: οὐτῶν ἔσονται οἱ μὲν, ὀργλῶται: οἱ δὲ, ἐξεταστικοί εἶσι.

Quacumq; autem possibile & figuris conficientem facere: maxime enim apti ad persuadendum ab eadem natura, qui in perturbationibus sunt. & fluctuare facit alium, qui ipse fluctibus agitatur: & ad iram commouet, qui ira commotus est verissime. Quare ingeniosi hominis poetica est, aut furiosi: horum enim hi quidem facile formantur: hi autem facti sunt ad inquirendum.

Admonet nunc poetas, postquam docuit, quomodo ipsi facile videre possint, quod deceat singulas personas, & cauere tanquam scopulum, ne in fabulis sit, quod sibi ipsi repugnet, qua uia optinere possint, ut personae, quae inducuntur in fabulas, facile fidem faciant: & in eisdem motus, quibus ipsae affectae sunt, traducant eos, qui audiunt. Iubet igitur, ut cum scribunt, carminiq; pangendo dant operam, expriment etiam corpore gestus earum personarum, quas tunc fingunt: & tanquam illi ipsi fiant: nihil praetermittentes, quod non ipsi primum praebent, eorum quae in illis oratione effingunt. Verum quia hoc difficile esse sentit: nec in omnibus rebus praestari posse intelligit, excipit illas res, quae hoc non patiuntur: sed tamen, ut apparet, nihil relinqui vult, quod exprimi ulla ratione possit. Valet igitur (nisi fallor) *καὶ τοῖς χήμασι συναπέρχεται ὁ μὲν*, ut poeta addat superioris diligentiae, qua iussit illum cuncta sibi ante oculos collocare, hanc etiam sedulitatem, ut scilicet ipse omnes corpore gestus agat, quos affingit personis illis: nam hoc quoque ad veritatem rei cognoscendam: acutosq; sensus & idoneos rebus illis monstrandis excogitandos, multum adiuuat: neque enim hic puto Aristotelem quicquam praecipere, quod faciat ad histriones instruendos: artemq; eorum tradendam: sed ad poetas ornandos, & in arte sua eruditiores reddendos. Rationem autem huius rei reddit: & quare utile sit in hoc elaborare docet, hoc pacto. Sunt enim (inquit) maxime apti ad persuadendum ab eadem natura, qui in perturbationibus sunt. Cum igitur, ut ipse affirmat, ac res ipsa testatur, maxime accommodati sint ad fidem faciendam, qui commoto animo sunt, atque ita affecti aliquid pronuntiant, poetae ipsi qui in locis quibusdam tractandis

tractandis animo commouentur, conuertuntq; se in personas illas, quas oratione expriment, egregie idem praestabunt. Licet autem intelligere ex eo, quod commemorat Cicero in Bruto, narratum à P. Rutilio, Ser. Galbam, grauem illum ac vehementem oratorem, naturae suae vi, suo illo in studio hoc facere solitum: eaq; de causa curam hanc ipsius magnos saepe fructus tulisse illis, qui ad eloquentiam eius confugerant: ita enim in consideranda causa, componendaq; se gerebat, ut si in foro comminus cum aduersario tunc congressus esset: ac nō in remoto soloq; loco, quid postea in agendo sibi faciendum esset, meditaretur: vnde postea in contentione ipsa fortis acerq; apparebat. Quum autem semel hoc ipsum fecisse ostendere vellet cum magna utilitate publicanorum, qui ad eum causam detulerant, vsus est his tanquam signis. Interim quum esset ei nuntiatum tempus esse, exisse in aedes eo colore, & iis oculis, ut egisse causam, non commentatum putares. addebat etiam, idq; ad rem pertinere putabat, scriptores illos male mulcatos exisse cum Galba: ex quo significabat illum non in agendo solum, sed etiam in meditando vehementem atque incensum fuisse. Restat, ut videamus, quid valeant hic verba illa, *ἀπὸ τῆς αὐτῆς φύσεως*, quae Robortellus quoque aliquid in se scrupuli habere: diligenterq; esse perpendenda, recte existimauit. Cum autem superiorem omnem locum eximie ab eo, subtiliterq; declaratum putem, in hoc liberè ab eo ut amicus ab amico, de veritate dissentiam: arbitrator enim potius conferre inter se Aristotelem homines pari natura ingenioq; praeditos: quorum tamen alteri vacui ab omni motu animi sint: alteri vero vehementer commoti: dicereq; illos, qui correpti perturbationibus sint, magis id, quod hic quaeritur, praestare posse quam alteros: id est multo facilius imprimere in animos auditorum, quod volunt, quam alteros, qui sedato animo dicunt. Hunc verò sensum esse huius loci (nisi fallor) elicitur ex iis, quae sequuntur: neque enim comparat orationem, quae proficiscitur à natura, cum ea, quae ab arte prouenit: nam praeter alia argumenta, non inquit. *ἀπὸ τῆς φύσεως*, sed *ἀπὸ τῆς αὐτῆς φύσεως*: neque sane sermones habitos inter se confert: sed personas, quales ego descripsi. Quare non video vnde manare potuerit illud *λόγοι*, quod legitur apud eum in explicatione huius loci: in contextu sane verborum auctoris illud non est. Cum igitur quantopere persuasionem adiuuant animi motus ostendere uellet, ut utilitatem eius praecipi explanaret, affirmauit qui perturbationibus tenentur maxime omnium aptos esse ad persuadendum. Sed quia hoc ita sine exceptione prolatum, verum fortasse non fuisset, quia possunt reperiri aliqui maiore ingenio, quam ipsi praediti, qui in hoc ipsos vincerent: inquit se loqui de hominibus eodem pariq; ingenio praeditis: in quibus res dubitationem nullam habet. Addit autem, quod est declaratio confirmatioq; eiusdem sententiae. Et excitat fluctus in animis auditorum, qui ipse quoque fluctibus agitatur: cum enim ipse vsus sit ad rem illustrandam, magnitudinemq; ipsius indicandam; verbis translatis, ego quoque imitari ipsum studui. Adiungit etiam. Qui ipse iratus est, exasperare alios, & in eundem animi motum trahere verissime: cui sententiae adnectit tanquam corollarium: posse inde, inquam, intelligi, poetica esse, id est studium condendi carmina aut ingeniosi viri, aut insani: nam quin ingeniosus quoque multum in hoc studio valeat: possitq; cum laude praestare, quod illic requiritur, dubium non est. Id vero, quia ingenij acumine perspicit, quid singula tempora, rationesq; personarum postulent: atque ea sibi asciscit in condendo carmine, ut infra auctor ipse docet. Qui autem vehementi motu animi, & tanquam furore quodam percitus sit, posse etiam egregie hoc tractare, supra quasi declaratum fuerat. Quare potuit hoc certo affirmare: sed tamen id explanare uoluit: causamq; attulit vtriusq; sententiae: inquit enim. Horum nanque hi facile in quodlibet finguntur: & omnem formam nullo negotio recipiunt: hoc enim valet *ὀργλῶται*: non qui ipsi fingunt aliquid ac comminiscuntur, sed qui quasi cera, in omnes formas transeunt. intelligit vero *μαυικῶν*: id est procliuēs ad insaniam ac furorem. Sequitur autem. Hi verò sunt facti ad inquirendum, atque omnes omnium mores motusq; animi perscrutandos: omnino enim puto legi debere *ἐξεταστικοί*, quamuis & ipse in calamo exarato quodam inuenerim *ἐκτετακτοί*: quod verbum habere locum hic (nisi fallor) non potest: cum enim superior sententia prolata sit de procliuibus ad

ad insaniam, necessario hoc pertinet ad ingeniosos: nam proclives ad insaniam & qui semina non parua eius rei in se habent, transeunt facile in omnes habitus animorum, & finguntur tanquam cera. ingeniosi ipsi non huiuscemodi sunt: neque se induunt facile omnibus motibus animorum: sed cum facti à natura sint acerrimi rerum perscrutatores, ob vim illam eximiam ingenij, qua præditi sunt, acie mentis omnia perlustrant: vtunturque illo habitu animi ad excogitandas sententias aptas omnibus personis: diuersisque earum perturbationibus, dicere autem *μικροῦς* esse *ἐκπαικτοῦς*. vt verbis Græcis vtar, quod necesse esset, si lectionem illam sequeremur: præter quam quod frigidum & insulsum esset: idem enim profus vtraq; voce significatur, nihil præ se ferret, quod ad artem studiumq; poetarum pertineret. Vt vero hic peruulgatam lectionem retinendam censeo, ita sustuli, secutus auctoritatem plurium scriptorum librorum, è superiori parte particulam *διό*, quæ antea in excusis legebatur ante locum illum *καὶ χεμαίνῃ ὁ χεμαῖζόμενος*: neq; enim arbitror hoc inferri, & quasi elici è superiore sententia, sed potius, vt tradidi, ad illam explanandam constituendamq; positum esse. nec volo etiam ommittere, quin admoneam illud *ποιεῖν*, quod paulo antea positum est, ab iisdem libris abesse, vt fortasse tanquam declaratio quædam additum sit: si manet autem illic (vt opinor) ualet pangere ac versus condere. Similis uero est hic locus illi in iij. libro de arte dicendi, vbi incipit differere de uocibus urbanis, rationemq; illarum accuratè tradit: inquit enim excogitare ipsas esse aut ingeniosi hominis, aut exercitati, quemadmodum monstrare, quomodo conformentur, esset artis illius, quam tunc tradebat. Vtitur etiam eodem nomine in eodem genere hominum significando: dixit enim *ποιεῖν μὴ οὐδ' ἐπὶ τοῦ δόφου ἢ τοῦ γυμνασίου*, & quæ sequuntur. Vocati autem hic sunt ab Aristotele. *οἱ δὲ τοῖς πάθεισιν ὄντι δὲ* homines illi, qui tunc aliquo animi motu turbido tenentur. Exempli causa, metu, ira, amore: Ita quoque locutus est, atque eodem pacto ipsos vocauit in libro de insomniis, quo loco tradidit eos, qui huiuscemodi aliqua perturbatione correpti sunt, facile decipi eo tempore in rebus sensu aliquo existimandis, vt si forte rem quampiam videant, quæ paruam modo similitudinem eius habeat, quod animum ipsorum perturbatum tenet, illud ipsum esse statim asseuerent. Exemplis uero multis rem explanat, quibus in omnibus eadem locutio est. inquit igitur. *Ἐὰν ὡς ἀπατάμεθα πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς: οἱ τοῖς πάθεισιν ὄντι δὲ: ἀλλοὶ δὲ οἱ ἀλλοῖς, οἱ οὐδ' ἀδελφῶν, οἱ δὲ ἀδελφῶν, οἱ δὲ ἀδελφῶν, οἱ δὲ ἀδελφῶν.* & quæ sequuntur.

Τούτοις τε λόγοις, καὶ τῶν πεποιημένων δὲ καὶ αὐτὸν ποιῶντα ἐκτίθεσθαι καὶ θόλου. εἰδ' οὕτως ἐπεισοδιῶν καὶ παρατείνων. λέγω δὲ οὕτως δὴ θεωρηθεὶς τὸ καθόλου. οἷον τίς Ἰφιγένειαν, τυθείσης τινὸς κόρης καὶ ἀφανισθείσης ἀδελφῶν τοῖς δούλοισιν: ἰδρωθείσης δὲ εἰς ἄλλω χώραν, καὶ ἢ νόμος ἢ οὐδ' ἔξουσι δύνει τῆς θεῆς, καὶ τὴν ἔχει τὴν ἰδρωθείσαν. χρόνον δ' ἕσδρον τῶ ἀδελφῶν σωέσθαι ἐλθεῖν τίς ἰδρῆσαι, διατί; ὅτι αἰεῖλον ὁ θεὸς, διὰ τὴν αἰτίαν, ἔξω τῆς καθόλου, ἐλθεῖν ἐκεῖ: καὶ ἐφ' ὅτι δὲ, ἔξω τῆς μύθου. ἐλθεῖν δὲ, καὶ ληφθεῖς, θύεσθαι μέλλον, ἀνεγνώσκων: εἰδ' ὡς Εὐριπίδης, εἰδ' ὡς Πολυίδης ἐποίησε κατὰ τὸ εἶκος, εἰπάτω, ὅτι οὐκ ἄρα μόνον τὴν ἀδελφῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἴδει τυδίωα. καὶ αὐτὸν δὲν ἢ σωθῆναι.

Hosq; sermones & factos oportet, & ipsum facientem, exponere vniuersè: deinde sic episodica inserere & producere. Dico autem sic vtiq; *Ἰφιγένειαν*, quod vniuersum est. ceu *Iphigenia*. Cum imolata esset quadam virgo, sublataq; foret è medio, ita vt qui imolauerant, videre non potuerint: eademq; comportata in aliam regionem esset, in qua lex erat hospites imolare deæ, hoc nacta est sacerdotum. Sequenti autem tempore fratri contigit

tigit è venire, *sacrorum eorum causa. cur? quia responsum dedit deus, quandam ob causam, quæ extra vniuersum, venire eo: & quod vtiq; vt consequeretur, extra fabulam est. Cum venisset vero & captus foret, imolari debens, agnouit: siue vt Euripides, siue vt Polyides fecit, vt verisimile erat dicens. Quod profecto non solum sororem, sed & ipsum oportuit imolari, & hinc salus.*

Cum præcepisset non nulla hoc loco, quæ poetas instruerent: viamq; ipsis monstrarent, qua possent consequi suo in studio summam laudem, & ab omni culpa abesse: extremum autem eorum fuerat, vt gestibus etiam omniq; motu corporis exprimerent personas illas, quibus sententias affingerent, adiungit nunc oportere illos hoc quoque diligentia adhibere, vt argumenta, quæ aut antea ab aliis facta fuerint, aut quæ ipsi primi finxerint sui commodi causa, antequam episodis illa augeant, inculcentq; eo quicquam, quod fabulæ proprium non sit, vniuersè exponant: quod cum fecerint, posse illos ostendit rebus aduenticiis argumentum ornare: corpusq; ipsius extendere. Animaduertendum tamen oportere priusquam hoc faciant, ipsos personis nomina inponere: neque enim aliter apta episodica è inferere possent: quod paulo infra ipse declarat: & quasi à se nunc relictum admonet: ita enim illic loquitur, vt facile aliquis hoc suspicari queat. Ne autem quempiam fallat, quid in fabula quapiam commune vniuersumq; sit, exemplo *Iphigeniæ* id demonstrat: cuius fabulæ argumentum, demptis omnibus, quæ aut certa definitaq; aut è ornatus gratia comportata sunt, commemorat: sed antequam, si quid illic est, quod explanatione egeat, declarem, non nulla, quæ superiore hac in parte animaduertenda videntur, adnotabo. Primum enim quos *λόγους* appellauit, arbitror significare ipsum voluisse argumenta: quamuis non me fallat, quæ Latini argumenta vocant, grammaticos appellare solitos *ὑποθέσεις*. eodem certe sensu, quo hic Aristoteles, videtur cepisse hoc verbum *Antiphanes* comicus, cuius plures versus apud Athenæum initio sexti libri leguntur: in quibus quæritur studium illud suum multis modis vinci ac superari ab opere tragicorum. initium igitur illius carminis est. *μακρόν ἐστιν ἡ τραγῳδία. Ἰνίμα κατὰ πάτ'.* εἰς πρότον οἱ λόγοι ἔπ' ἰθὺς θεῶν ἐστὶν ἐπινοήματα. Ἐστὶν καὶ τινέων πρὸς ὅσων ὑποθέσει μόνον. Δὲ τὸν ποιητῶν. ille autem locus eius poëta, cum plura in se habeat cognita digna, & quæ intelligentiam non nullorum huius libri locorum adiuuant, sæpè à me citandus est. Aut igitur *λόγους* dicentes & Aristoteles & Antiphanes, intellexerunt argumenta, aut fabulas: nam *λόγον* fictam etiam aliquam narrationem, fabellamq; significare verum est: fabulas tamen si accipimus, non, ut vulgò fabulæ poetarum intelliguntur, accipere debemus, id est auctas episodis, sed simplices atque illis carentes: nam quod Et ipsum, scilicet poëtam, dixit oportere hoc facere coniunctione addita, non sine illa ipsum, arbitror id factum: quia hoc alij potius facere consueverant, qui fabulam eam diligenter lecturi essent, ut nunc videmus argumenta fabularum ante fabulas ipsas scribi, maioris intelligentiæ causa: quamuis argumenta hæc ipsa tragædiarum comædiarumq; non solum quod in vniuersum est, complectantur. ipse igitur poëtam etiam ipsum hoc facere iubet: quod nouum erat & inusitatum. Deinde quod in excusis antea erat *ἐπεισοδιῶν καὶ παρατείνων*, immutauit posterius verbum, ac pro *παρατείνων*, excudi uolui *παρατείνων*, quomodo fere legitur in omnibus, quæ uidi, scriptis exemplaribus. in illis enim est *παρατείνων*: quia quod contigit infinitis locis, librarius aliquis ut existimare licet, lapsus olim fuit in præpositione illa reddenda, quæ fortasse ita perperam scripta fuerat. *παρατείνων* fanè multo supra ipse inquit, cum (ut opinor) idem, quod hic significare uellet: ait enim. *ἀγωνίσματα ἔστι ποιητῶν, καὶ παρὰ δούλοισιν παρατείνωνται μῦθοι:* & quæ sequuntur. nam quod prius erat *παρατείνων*, potius ordinem texturamq; uidetur significare, quam ad porrigendam fabulam, suppleendamq; aliqua re externa pertinere. Est præterea aliud, quod admonuisse oportuit, cum illic communem lectionem uariuerim: initio enim huius partis cuncti calamo exarati *τούτως* habent pro *αὐτῶν*: qui ta

men statim in aliis pusillis rebus inter se dissentiunt: quidam enim ipsorum habet. τούτοις πὶ λόγους: alius verò τούτοις πὶ ἄλλοις λόγους: nec deest etiam in quo legatur τούτοις δὲ λόγους. Sequitur autem. Dico autem sic spectari, quod in vniuersum est. Ceu Iphigeniæ: neque enim contentus fuit optimus magister præcepisse quid hic opus factum esset, sed exemplo etiam id illustrare voluit. necesse autem habuit sumere argumentum aliquod, fabulamq; notam. Quare sumpsit casum illum, qui continetur tragœdia, quæ vocata postea est Iphigenia: neque tamen Iphigeniam Euripidis intelligit, sed omnis poëtæ, qui leuiter etiam immutatum argumentum illud persecutus esset. non tamen facere potuit, quin argumentum aliquod certum appellaret: ostenderetq; cuius fabulæ vniuersale exponeret: quod enim in vniuersum est in hac fabula, nullo modo est in alia. in eo autem postea exponendo nomen uirginis reticuit: quia quod Iphigeniæ contigit, alij etiam virgini vsu venire potuit. Iphigeniæ igitur exemplo rem explanare voluit: atque inquit τὴν θέσιν τῆνδε κερύει, id est cum imolata esset: hoc enim tempore res factas, & ad exitum perductas significare solent: hoc tamen repugnat, quia si mactata fuisset, in alias terras comportari non potuisset: quare uidetur hic valere cum deducta ad aras esset, vt imolaretur: ac sacerdos iam, quod muneri sui erat, peregisset, illa subito e conspectu omnium sublata est, ita, vt nemo ministrorum illorum, quomodo id factum sit, videre potuerit. addit autem, Quamuis ratio ipsa omnes fugerit, eam comportatam fuisse in aliam tellurem, in qua cum institutum esset peregrinos atque externos homines imolare deæ, huic ipsam sacerdotio ministerioque præpositam fuisse. Animaduertendum vero hinc omnia remouere Aristotelem, quæ rem definiunt: nec nomen regionis eius ponere, nec deæ: idem enim contingere potuit, si in aliam terram virgo illa deuecta fuisset, in qua idem mos sacrificandi extitisset. Adiungit autem post spatium temporis, quod consecutum est, vsu uenisse fratri ipsius, cuius etiam nomen non ponit, sed tantum, quod res postulabat, fratrem eum fuisse narrat, ut eò ueniret illorum factorum causa: quod factum docet, ut iter (inquam) illum susciperet, quia deus iusserat, eò accedere: sed ne causam quidem eius iuneris poni oportere dicit, quia id extra vniuersale foret: ut enim illò accessit, ut expiaret scelus, quod commiserat, Orestes, ita alia de causa, aut ipse, aut alia persona proficisci potuit. Ostendit etiam causam, quæ eum impulerit, vt eò accederet, extra fabulam esse: quia id non fuit è numero earum rerum, quæ ea die geri debuerunt, sed quæ superiore tempore gestæ sunt. Sequitur autem. Cum eò venisset, captusq; foret. Omnibus iam paratis, vt ex consuetudine eius regionis imolaretur, ipsum sororem agnouisse: cuius agnitionis geminæ iam rationes traditæ fuerant, & ea, qua vsus est Euripides, quam non commemorat: ille enim epistolam, quam dedit alteri eorum captiuorum Iphigenia, vt eam in urbem Argos ferret, originem agnitionis fuisse voluit. Et ea, quam Polyides excogitauit, qui verisimilis auxilio id factum narrauit: quia verisimile erat Orestem, cum eò loci venisset: vidissetq; sibi tanquam victimæ alicui paratam necem, recordatum eiusdem interitus, quo vitam finierat ipsius soror, cum gemitu in ea verba prorupturum. Non solum igitur sororem meam, sed me quoque ipsum facto datum erat imolari debere. Extremum autem huius in vniuersum: atque sublatis & personis certis & locis & temporibus narrationis, hinc salutem, nactum atque è tam magno periculo illum conseruatum fuisse. hinc verò, id est è cognitione hac. Animaduertendum autem, præter quam quod aliud initium ponit agnitionis Polyides ab Euripide, in hoc etiam ipsos inter se dissensisse: quod Euripides facit fratrem sororem primum agnouisse: Iphigenia enim indicauit, quæ foret, cum argumentum epistolæ exposuit: Polyides verò sororem primam fratrem suum illum esse perspexisse: audita nanque voce illa suspicata est esse illum Orestem.

Μετὰ δὲ ταῦτα, ἢ δὴ ἔπειθεν τὰ νόματα, ἐπεισοδιῶ. ὅπως δὲ ἔσται οἰκεία τὰ ἐπεισόδια, σκοπεῖν. οἶον ἔστω Ὀρέστη ἢ μανία, δι' ἧς ἐλήφθη, καὶ ἢ σωτηρία διὰ τῆς καθάρσεως.

Post hac autem, cum iam supposuerit nomina, episodica inferere: quomodo

modo autem erunt sua propriaq; illarum rerum, episodica videre. Ceu in Oreste insania, per quam captus est, & salus per expiationem.

Officium omne diligentis & eruditi tragici tradit Aristoteles, instruitq; ipsum accuratè, vt plurimam è suo studio gloriam adipiscatur: cum enim supra docuisset oportere ipsum primum exponere in vniuersum fabulam atque argumentum: deinde illo facto episodiis ipsam augere, tradita ratione, qua cognosci possit id, quod suum propriumq; est omnis fabulæ: exemplo nanq; vnius, quomodo ceterarum omnium argumenta intelligantur, explanauit, nunc quæ restant, atque ordine consequuntur, præcipit. Primum igitur, cum in expositione illa fabulæ in vniuersum nomina, vt patefactum est, defuerint, affirmat oportere poëtam nomina personis imponere: ita enim personas certas definiendò discedere incipit à narratione illa, quæ in vniuersum facta erat. Sed hoc munere ipsius tantum indicato: temporeq; quo ei rei opera danda est, monstrato, id, quod maiorem curam requirit, diligenter præcipit, vt impositis scilicet nominibus omnibus personis, episodica fabulæ adnectat: cuius etiam rei tempore indicato, cuiusmodi illa esse debeant, docet: neque enim omnia episodica eodem pacto laudantur aut improbantur, nec cuncta deniq; sunt eiusdem tenoris: quædam enim cū vera fabula admodum coniuncta sunt, propriaq; illarum rerum: quædam contra inde aliena, valdeq; ab ipsa remota. iubet igitur, vt sua propriaq; illarum rerum, quæ continentur in fabula, episodica captentur. Cur autem non prius oportere putet, quàm nomina imposita sint personis, episodica inferere, facile intelligitur, si quis accuratè attendat: cum enim velit, vt sua propriaq; illa sint, si personæ incertæ adhuc fuissent, id effici nullo pacto potuisset, quum inde ipsa ducantur, vt statim declarat: necesse igitur fuit, vt hoc præstari posset, id expectare: Exemplis verò ostendit: quæ episodica eius generis existimari debeant, dicens. Ceu in Oreste insania, per quam captus est, id est in potestatem venit pastorum eorum, qui captiuum illum ad Thoantem regem ut imolaretur, duxerunt: hoc enim valet ἐλήφθη, quo verbo etiam vsus est supra, in re generatim exponenda: inquit enim ἐλήφθη δὲ, καὶ ληφθήναι: non, vt quidam videntur accepisse, qua captus fuit, quasi significarit, quæ ipsum inuasit: hoc enim nullo modo verum est: ostendit enim Aristoteles, quæ sint episodica illius ipsius tragœdiæ, cuius vniuersale iam exposuit. Nec tamen me fallit ληφθήναι νόσῳ illo intellectu dici, quum morbo aliquo quispiam tentatur: ita enim quoque Sophocles hoc verbo locutus est. Sed quæstio nunc est de re ipsa, non de verbis, & sermonis ipsius proprietate: Quomodo autem Orestes vnà cum sodali suo Pylade captiuus factus sit: & quomodo insania causa fuerit eius incòmodi, accuratè illic exponit bubulcus Iphigeniæ. Nam cum furore Orestes agitari cœpisset, postquam in Tauricam regionem venit, dum tempus consilio suo peragendo expectaret, impetum fecit in greges & armenta, quæ in vicinum litus compulerant pastores, districto gladio: vnde malo coacti quidam pastores buccina reliquos conuocarunt: citoq; magnum numerum & pastorum & agricolarum cœgerunt: qui omnes ægre & post magnam concertationem illos fessos ceperunt. Hoc igitur manifesto valet hic locus. Nam in eo etiam quod sequitur, id est in altero episodio, suo & ipso illius personæ ac rerum, eodem modo iudem lapsi videntur: neq; enim quod auctor inquit, Et salus per purgationem, valet eum insania liberatum esse, quia scelus ipsius maternæ necis expiatum est: hoc enim in ea fabula non efficitur: sed significat cū cognitum iam à se Orestem Iphigenia periculo illo liberare vellet: erat enim neci destinatus: vrgebatq; rex eius telluris, ut peregrinos illos ex more mactaret, illa hanc rationem excogitauit: dixitq; oportere prius purgare simulacrum inquinatum aspectu matricidæ, sed hostiam etiam illam impuram prius abluere necesse esse: illo enim modo nõ posse villo pacto idoneam victimam esse Dianæ, cum statim etiam visum à se ipsa eum auersata esset. ad hoc autem mirifice aptam esse, quæ ablueret illas omnes maculas, aquam nauis. Quare statuisse se & Orestem, & simulacrum eius deæ impositum in nauim longe à terra asportare, ne aliquis aspectaret: ita enim astute regi illi imposuit: fratrisq; salutem dedit, quem sine huiusmodi aliquo callido

commento eripere morti non poterat. Aut igitur hoc significat hoc in loco σωτηρία : idem scilicet, quod superiore loco, quo itidem vsus est hoc verbo, aut valet eum conseruatum esse, saluumq; ex ea regione dimissum : duabus enim rationibus eguit Orestes, quæ ambæ salutem ipsi darent: neque enim satis illi erat non mactatum in ara Dianæ esse, sed incolumis ex ea tellure, manibusq; diri regis dimitti debuit. In fabula etiam hac ipsa Euripides, vbi inducit Iphigeniam fratri narrantem, quemadmodum saluum illum inde abducere cogitaret, ac quid in mentem ipsi venisset, aptū ad regem decipiendum, hoc penè uerbo vsus est, nam inquit. Οὐ κακὰρδὸν ὄντος, τὸ δ' ὄσιον ὄντος ὡ φόνος. Significat igitur ἐπὶ τῷ Ορέστῃ hic in persona illius adolescentis: neq; enim intelligit tragœdiam Euripidis ab ipso appellatam, in qua nihil agitur, quod ad expiandum scelus ipsius, aut aliam vllam rem purgandam faciat: nam in ea etiam episodium ex insania ipsius depromptum est: ita enim illic quoque fingitur insanire, ut Electra nulla ratione eum consolari posset: demereq; ipsi illum inanem metum: notum enim est Orestem, statim vt matrem interfecit, genere quodam insaniam vexari cœptum: falsisq; imaginibus perterriti: putabat enim furias se persequi tædis ardentibus, vt scelus illius necis vlcerentur: nam hoc alterum genus insaniam esse testatus etiam est Celsus, positis exemplis ipsius & Aiæcis. Ita igitur accipi debet ἐπὶ τῷ Ορέστῃ: nisi forte, quia hoc durum videtur, quod ad locutionem pertinet, aliquis credat abundare hic præpositionem ἐπὶ, inculcatam temere ab aliquo, qui falsò putarit intelligi licet debere tragœdiam ab ipso uocatam, non personam Orestis: nam illo modo moris est potius fabulam significare: existimetq;, si remoueatur illa, locutionem plenam vsitatamq; esse, quia intelligatur οὐκ ἔστι: sine dubio enim insania, quæ conficit episodium, conuenit personæ ipsius: fecisseq; ea ipsum, quæ gessit, furore correptum, cadit in hominem eum.

Ἐν μὲν οὖν τοῖς δράμασι τὰ ἐπεισόδια (ὡς τοιαῦτα: ἢ δ' ἐποποιία τούτοις μικρῶν ἐστι. τίς γὰρ Ὀδυσσεὺς μακρὸς ὁ λόγος ἔστιν, ἀποδημιῶν τὸς ἕκτος ἐπιπολλὰ, καὶ παραφυλαττομένου ὑπὸ τοῦ Ποσειδῶνος, καὶ μόνου ὄντος. ἔπι δὲ τῶν οἴκων οὐτως ἐχούτων, ὥστε τὰ χεῖματα ὑπὸ μνηστῆρων ἀναλίσκεσθαι: καὶ ἐν ἧν ἐπιβουλεύεσθαι: αὐτῶν δὲ ἀποκνέεται χειμασθεῖς, καὶ ἀναγνωρίσασθαι ἕνα, αὐτοῖς ἐπιδέμνιος, αὐτὸς μὲν ἐσώθη: τὸ δ' ἐχθροῖς διέφθειρε. τὸ μὲν δὲ ἴδιον ἔδει: τὰ δ' ἄλλα, ἐπεισόδια.

In dramatibus igitur episodica concisa: epopœia autem his producitur. Odysseæ nanque longum argumentum est, Peregrinantis cuiusdam annos multos, & obseruari à Neptuno, & solius existentis. Adhuc autem domesticis rebus sic se habentibus, vt fortuna ipsius à procis absumerentur: & filius insidijs appetere. ipse autem venit tempestatibus vexatus, & cum agnouisset quosdam, ipsis imponens, ipse quidem conseruatus est: inimicos autem perdidit. Proprium quidem igitur hoc est: alia autem, episodica.

Cum episodica tragœdiarum comœdiarumq; propria non sint, sed communia ipsi cum epico carmine: nec tamen omnino paria in his diuersis poëmatum generibus, quid discriminis inter illa uerfetur, admonet: affirmatq; in dramatibus: ita enim poëmata illa omnia appellantur, in quibus inducuntur personæ ipsæ, quæ gerunt aliquid, non eorum facta à poëta commemorantur, episodica concisa breuiatq; esse debere: in epopœia autem, proluxa: genus enim illud carminis porrigitur, longitudinemq; acquirit, ope horum episodiorum: Nam quin epopœia longum fufumq; poëma sit, dubitari non potest: hoc enim manifestò tenetur ex Iliade, atque Odysseæ: nec non alijs etiam operibus eius generis poëtarum. Non multo etiam infra significauit hoc poëma longum esse: de ipsoq; loquens, vsurpauit uocabulum, vnde hoc

Hoc uerbum conformatum est: inquit enim. ἐκεῖ μὲν ἔστι τὸ μικρὸν λαμβάνει τὸ μέγαν τὸ πρῆπον μέγεθος. Sed etiam multo infra huius ipsius poëmatis coagmentationem dixit habere μικρός: discrimina ostendens, quæ inter ipsum sunt & tragœdiam. & non multo post eum locum, uocauit μακρὰ coagmentationem omnis operis, quod carmine heroico scriberetur, cuiusmodi in primis epopœia foret. quare uidetur, si quis hos tres locos attendat, quos vt aptos huic sententiæ confirmandæ, indicaui, non tantum poëma ipsum, referum episodias, posse uocari, de quo dubium non est, longum atque proluxum, uerum etiam σύστασις coagmentatioq; illius longa esse rectè dici. cum tamen ex iis ipsis uerbis, quæ in manibus habemus, aliter acceptis, posset aliquis suspicari rem contra se habere: cum enim tradat epopœiam episodiorum ope extendi, longamq; reddi (ualet enim ἢ δ' ἐποποιία τούτοις μικρῶν ἐστι (nisi fallor) contrarium eius quod dixerat in dramasin episodica esse concisa: significat igitur in eposin illa esse proluxa) uidetur simul ostendere ipsam sua uel breuem pusillamq; esse. & sane omnis difficultas in hoc manet: cum inquit scilicet. τῆς ἔπειτα Ὀδυσσεὺς μακρὸς ὁ λόγος ἔστιν, cuius rei rationem reddere uoluerit, probare ne ac constituere longitudinem ipsius, siue confirmare Odysseam, non adhuc ornatum episodias, exilem esse ac minutam: quamuis in ea quoque tali, id est in fabula illa simplici & argumento ipso, appareat proluxitas quædam, propter spatium saltem temporis, & uarietatem illam rerum. Quare si accipimus vt supra feci, reddit planè rationem eius, quod uerba illa significant. id est probat epopœiam ope episodiorum in iustam longitudinem porrigi. Si uero credimus ipsum causam asserre eius, quod inde etiam elici potest, id est probare uelle sine episodias pusillam futuram fuisse epopœiam, ita quoque vt arbitrator sententia aliena non erit, vt significare uoluerit longitudinem illam, quæ cernitur in omni opere epico, competari èd ab episodias: nec propriam esse argumenti: imperitus enim aliquis, & qui distinguere non posset episodica ab argumento eius poëmatis, proluxitatem illam oriri putaret ab argumento. Verum oportebit lectionem immutare, ac pro μακρὸς scribere μικρός. quæ sane peruersio scripturæ, cum magna non sit: possitque sine multa licentia corrigi, tamen coniectura nititur: omnes nanque & excusos, & scriptos libros constat μακρὸς habere. Posset autem aliquis falsum esse putare, quod illis uerbis significatur. Odysseæ inquam λόγον esse proluxum, qui acciperet illud uerbum λόγον, vt accipi sine dubio debet, pro argumento eius operis, ac fabula ipsa, vnde remota sint episodica, atque existimaret Odysseæ argumentum pusillum esse. ideoq; à me coniectura restitutam lectionem probaret. Hoc uero uerum esse uidetur in primis ostendere, quod statim exposito illo, quasi hoc ipsum monstrare uellet, inquit. τὸ μὲν οὖν ἴδιον τούτου. tanquã enim affirmat hoc, quod paucis narrauit, suum ac proprium esse eius fabulæ. Sed etiam in principio ipsius uidetur auctor ipse idem significare, qui inquit. Peregrinantis inquam cuiusdam annos multos: in quo animaduertendum est, cum quod uniuersum est eius operis narrauit, non ponere ipsum illius nomen, qui tam longo temporis spatio errauit: quamuis supra Odysseam appellarit, cum poëma ipsum referret, ornatumq; omnibus rebus intelligeret, vt supra quoque fecerat, cum tragœdiæ argumentum exponere uellet. Iphigeniæ enim illic inquit. Vnde certo perspicitur, quomodo locus ille accipiendus sit: sed non tantum Vlyssis nomen inde remouet, sed reliqua etiam omnia, quæ definire res illas potuissent. Peregrinantis igitur tantum cuiusdam narrationem illic esse docet, & obseruari à Neptuno, qui illi iratus reditum eius impediēbat. Hoc enim vt opinor, ostendit præpositio παρά, quæ adnexa est huic uerbo iuncto: ualet enim illa, delum astutumq; consilium in ea re adhibitum: quam rem uerbum illud, cum quo coniuncta est, significat. Ostendit igitur hic Neptunum semper Vlysem post mortem Cyclopi seruasse, animo nocendi. Nam qui φυλάσσονται, simpliciter, vt adiuuentur, defendanturq; à malo, plerunque custodiuntur. Sequitur autem. Et solius existentis: quo declaratur illum amisisse socios, uarijs casibus conflictatum: relictumq; solum, tamen uix inuenisse finem tantorum laborum. Quibus ipsius malis adiuncta esse narrat, quod res ipsius domesticæ ac priuatæ pessimè se habebant. nam patrimonium illius à delicata iuuentute, amatoribusq; uxoris dissipabatur: ac filio insidiæ fiebant: ipse igitur in hoc statu rerum suarum domum rediit tempestate

iactatus, ac cum quosdam agnouisset, procis illis imposuit: ipseque ex eo certamine saluus euasit: inimicis interfectis. Quod autem apud auctorem est. καὶ ἀναγγερίσας τινὰς αὐτοῖς ἐπέμεινος, videndum est an valeat, eum insidiatum fuisse procis, cum e procorum ipsorum numero quosdam agnouisset: siue potius cum e suis quosdam agnouisset, omnibus procis imposuisse. in extremo uero posuit, exposito iam in uersum argumento eius operis: quod ostenderet id quod proxime fecisset, rationemque traditam esse significaret, qua distinguerentur episodica a rebus propriis eius poematis. inquit enim. Proprium igitur Odysseæ hoc est, quod scilicet paucis narraui: reliquæ autem omnes partes sunt episodica, id est res alienæ, & augendi ornamendi que poematis eius causa eò inuictæ. Auxilio uero huius distinctionis intelligi poterit, quod suum propriumque eius fabulæ est, & quod extrinsecum atque aduentivum, in alio quolibet poemate. Animaduertendum autem, quod inquit. ἢ δὲ ἐποποιίᾳ τούτοις μικρῶςται: neque enim epopœia tantum episodiorum ope porrigitur, sed tragœdia quoque eadem ratione crescit. Cur igitur hoc epopœiæ soli tribuitur? An μικρῶςται cum dixerit, ostendere uoluit immensam ipsius longitudinem: quamuis enim tragœdia quoque ab episodis incrementi aliquid accipiat, non tamen ad eandem longitudinem peruenit. Quare supra de illa differens, usus est verbo παρατείνεν, quod ualet porrigere & extendere. Nolo etiam præterire, quin indicem me suspicari uerba illa. ἐπεὶ δὲ τῶν οἰκιστῶν ἔχοντων, mendi aliquid continere: arbitrarique: ἐπεὶ δὲ legi debere: nam quod infra coniunctionem δὲ, restitui, cum prius excusum tantum haberent, αὐτῶς ἀφικνεῖται χεῖμαθός, id feci secutus fidem, consensumque plurium scriptorum librorum.

Ἐστὶ δὲ πάσης τραγωδίας: ὁ μὲν, δέσις: τὸ δὲ, λύσις. τὰ μὲν ἔξωθεν, καὶ εἴα τῶν ἔσωθεν πολλὰς ἢ δέσις: τὸ δὲ λοιπὸν, ἢ λύσις. λέγω δὲ δέσιν μὲν εἶναι πῶς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦτου τοῦ μέρους, ὃ ἔχατοῦ ἐστίν, ἐξ οὗ μεταβαίνει εἰς ἄτυχίαν: λύσιν δὲ, πῶς ἀπ' αὐτῆς ἀρχῆς πῶς μεταβάσεως μέχρι τέλους, ὡς εἶναι τῶν Λυγκείῳ τῶ Θεοδέκτου: δέσις μὲν τὰ τε προπαραχμεία, καὶ ἢ τῶ παυδίου λήξαι. λύσις δὲ ἢ ἀπ' αὐτῆς ἀπ' αὐτῆς τῶ δανάτου μέχρι τῶ τέλους.

Est autem omnis tragœdia: hoc quidem, nexus: hoc autem, solutio. Ea quidem quæ extrinsecus, ac non nulla eorum, quæ intrinsecus, sæpe sunt colligatio. reliquum autem est dissolutio. Dico autem colligationem quidem esse eam, quæ à principio est, usque ad hanc partem, quæ postrema est, ex qua transit in res secundas. dissolutionem autem, quæ est à principio transitus usque ad finem, quemadmodum in Lynceo Theodectis, nexus sunt ea omnia, quæ ante gesta sunt, & pueri sumptio: dissolutio autem à loco illo, quo causa mortis obicitur usque ad finem.

Cum longe aliud esse in tragœdiis docuisset veram materiam atque argumentum ab episodis: & episodiorum etiam ipsorum discrimina posuisset: neque enim eadem est longitudo episodiorum, quibus producuntur tragœdiæ, cum longitudine episodiorum, quibus epopœiæ corpus extenditur, atque in immensum trahitur, tradit nunc quod commune est omnis tragœdiæ, & illius, quæ complicata vocari potest: ab ipso enim περιπέμεινος appellata est: & illius etiam, quæ simplex: ut altera ipsarum pars ligatio nexusque sit, qua res perturbata confusaque, inter se continentur: & nendum, quousque ad alteram partem veniant, nodus aliquis dissoluatur, potius semper magis implicatur: altera uero cum paulatim explicatur, ac nodi illi dissoluntur. Cum hoc igitur à nulla tragœdia abesse posse tradat, quæ pars ipsius hoc, ac quæ illo nomine vocetur, declarat: primumque quæ ordine procedit, explanat, affirmans, quæ

quæ sumpta sunt extra, & non nulla etiam eorum, quæ condita intus sunt, sæpe numero esse colligationem: quo significare videtur, cuncta, quæ ascita illuc sunt, adiuuare nexum fabulæ, ac parti illi seruire. cui tamen etiam rei aliquando pars eorum, quæ posita sunt in fabula, seruiat. Neque enim videntur manere posse externa hæc & aduenticia, nisi habeant, in quo tanquam in solo quodam hæreant, aliquid fabulæ proprium. Cum uero docuerit, quid plerunque fiat, ac ratio ipsa postulet, non ostendit quomodo hoc aliter geratur. arbitror autem intelligi debere, quum hoc, quod uerius est negligitur, ac res denique quauis ratione aliter administratur: quare uideretur constare nexus e genere duarum harum rerum: cum dissolutio tota conformata sit e rebus fabulæ propriis, & quæ fixæ sint in uisceribus ipsius: ut cum poeta eò uenerit, toto animo incumbat in dissolutionem ipsius: nihilque illuc inculcet, quod alienum sit: sed non ita aperte tradit Aristoteles, e quibus dissolutio conflata sit, ut fecit, cum docuit, quæ foret materia connexionis, quia fortasse ipsa non permixta est, confusaque e duobus generibus: inquit enim solum. Reliquum autem fabulæ est dissolutio. Cum autem quasi materiam ostendisset, e quibus ipsa manent, alia ratione: à locoque, quem illa occupant, ambas demonstrat: inquit enim primum priorem aggrediens, significansque se hoc facere animo rem magis explanandi. Dico autem colligationem quidem esse, quæ à principio usque ad hanc partem, quæ ultima est, ex qua migrat in res secundas. illam igitur nexionem esse ait, quæ ab initio ipso fabulæ incipit, & extenditur usque ad partem eam, quæ postrema est: neque enim terminus ipsius fixus certusque est: sunt enim quædam breuiores, quædam uero productiores connexiones. postremam autem non fabulæ ipsius: sed, ut ipse docet, postquam statim immutatur vis fabulæ: cumque res omnes aduersæ antea in ea fuissent, plenaque magnorum malorum, lux incipit apparere: ratioque, quomodo inde exiri possit, & in contrarium fortunæ statum transiri: exemplo enim uirtus tragœdiarum illarum, quarum initium triste erat: exitus uero lætus. Hac autem parte ita quoque explicata, alteram explanat: aitque dissolutionem esse eam, quæ incipit ab initio non fabulæ, sed transitus ac migrationis, id est quæ ducit originem ab eo loco, ubi terminatur connexio: tunc enim incipit fabula solui, cum variatur natura earum rerum, ita, ut contraria paulatim fiat. Cum uero omnia exemplo illustrasset bonus & eruditus magister, male factum est, quod fabula illa, unde ipsum sumpsit, periit, ut quod inde expectari debuit, lucis nobis nihil afferat. Lynceus autem illa vocabatur: Theodectesque Phaselites auctor eius tragœdiæ fuerat: pauca uero, quæ de illa tradit, & ipsa obscura sunt: cum amisso argumento eius fabulæ, omnia in incerto restent. illic igitur inquit connexionem esse omnia, quæ antea gesta sunt: & præterea pueri acceptionem: secutus enim ipse quoque consensum scriptorum librorum, προπαραχμείνα lego: nam quomodo hic accipi debeat, cum plures eius nominis notiones sint, λήξαι: resque de qua agitur penitus incerta, affirmare non ausim: ualeat ne cum puer est sumptus in manus, siue cum in potestatem inimicorum uenit, ut putauit Paccius, qui captiuitatem reddidit. & sanè πόλις χαλεπὴ λαβεῖν dicta est à Demosthene, quæ munita foret, ac uix expugnari posset. & paulo supra, ubi episodiorum, quæ conuenirent personæ Orestis, mentionem fecit, ἐλάφθην eodem pacto ab auctore usurpatum est. Sed quamuis de hoc liquido aliquid affirmare possemus, non tamen ea de causa vim exempli teneremus. Dissolutionem uero in ea fabula esse inquit, omnem eam partem, quæ à loco illo incipit: in quo quidam reus agitur mortis: cædisque factæ: cri-menque id ipsi obicitur: usque ad finem tragœdiæ. nam αὐτίκῃ hoc quod dixi, ualere arbitror. Polynices quoque apud Euripidem, cum se patriæ purgare uellet: docereque causam eorum malorum, quæ ipsi impendebant, apud fratrem manere, directo ad eam sermone, ait. καὶ τί σοι πόλις γίνεται, μή μιν τὸν δ' αὐτίκῃ. Cum autem interpretes, qui ante me commentarios in hunc librum confecerunt, uiderent exemplum ab Aristotele positum, irritum esse, remedium huic malo adhibere uolentes, accesserunt ad nobilissimam Sophoclis fabulam: in Oedipode ipso monstrare conati sunt, qui connexus illic esset, ac quæ dissolutio. Dissentit uero Madius à Robortello in solutionis initio existimando, seduloque contra ipsum disputauit: ipse igitur quoque arbitror me debere, quid mei iudicij de hac re sit, patefacere: & cum aperte ab au-

ctore traditum sit dissolutionem incipere ex eo loco, vbi initium ac fons est migrationis, puto dissolui nodum illic cepisse, statim, vt Oedipus cognouit ex sermone Iocasta interfectum fuisse Laium à viatoribus: subito enim timere cepit, ne ipse auctor eius cædis fuisset, qui in prætereuntem olim fortunatum hominem, impetu facto, iniuria à famulo eius in uia accepta, eum comitésq; ipsius, vno excepto, omnes interfecit: hæc enim hoc exponentis ipsius verba sunt. οἱ οὐ μὲν κινούσ' ἀρτίως ἐχέει γούναυ φυχῆς πλάσμα, καὶ ἀνακίνησις φρεσῶν. Quin autem tantus animi motus: suspicioque ingens, ne se magno scelere contaminarit, perturbare statum fortunarum ipsius, ac conuellere uitam antea beatam debuerit, dubitare non possumus.

Τραγωδίασ δὲ εἶδη εἰσὶ τέσσαρα: πολεῦται γὰρ καὶ τὰ μέρη ἐλέγχει: ἢ μὲν, πεπλεγμένη, ἢ δὲ ὅλον ὅτι περιπέτεια καὶ ἀναγνώρισις: ἢ δὲ παθητική. οἶον οἴτε Αἴαντος, καὶ οἴτε Ἰξίωνος: ἢ δὲ ἠθική. οἶον αἰ Φιδιώπιδος, καὶ ὁ Πηλεΐδης. δὲ δὲ τέταρτον. οἶον αἰτε Φόρκιδος καὶ Προμηθεΐδης, καὶ ὅσα εἰς ἄλλα.

Tragœdiæ autem species sunt quattuor: tot enim & partes dictæ sunt: hæc quidem perplexa: cuius totum est peripetia & agnitio: hæc autem pathetica. Ceu Aiacisq; & Ixionis: hæc autem morata, vt Phœtioides, & Pelus. Quartum autem, vt Phorcidesq;, & Prometheus, & quæcumq; apud inferos.

Cum affirmasset, nullam inueniri tragœdiam, in qua non esset & nodus ille vinculumq;, quod ipse nunc uocat δένον: alibi uerò πλοκῆν appellauit: & dissolutione eius nodi, & quæ in tragœdia partes hærent, & ubi manerent, docuisset, nunc tradit quot species ipsius inueniantur, & quibus qualitatibus ipsæ inter se distinctæ sint. Finis tamen ipsius nunc est, non solum hæc tradere, sed etiam admonere poëtam & instruere, ut possit in omnibus his diuersis fabularum generibus egregie se gerere, ac summam in illis tractandis laudem adipisci: cum enim explicatis iam penè iis, quæ ad fabulam pertinent, cogitet ad alias partes transire, colligit prius non nulla, quæ sedulo sint à poëtis seruanda, & vim præceptorum quorundam habeant. Vnde sæpè his uocabulis utitur, quæ ad hoc efficiendum valent, & initium plerunq; sunt ὑποδουκῶν id est δένον, & χρῆσις. Cum tamen aliquando hæ præceptiones requirant, ante quàm tradatur quid factu opus sit, explanationem aliquam, ut prima hæc, non in principio statim hoc ponit, sed infra, exposita iam re. Vbi uerò res satis certa est, oritur a uoce hac, quæ præcipit & mandat, quid facere opus sit. Cum autem superiores duas partes, locis separatas in omni tragœdia inueniri necesse sit. Contra hic se res habet, ut tragœdia, quæ una harum specierum prædita sit, careat reliquis: neq; enim eadem & pathetica & morata est, quamuis in parte quapiam fabulæ contingere possit, ut mores personarum egregie exprimanter, in alia uerò acerba non nullæ res continentur: tragœdiæ enim non uocantur moratæ, aut patheticæ, si leuiter, pusillaq; sua in parte illa continuerint: uerum si totæ aut magna ex parte, illiusmodi fuerint: eadem ratio est reliquarum partium. Quod si in tragœdia implicita, aut simplici exprimuntur etiam appositè, magnòq; cum studio mores personarum, aut illa tota plena sit malorum atrocium, erit eadem duabus qualitatibus insignita: duæq; species in ea spectari poterunt: nam cum tragœdia nulla extet, quæ non aut simplex aut implicita sit, necessarium uideretur, ut in altero horum generum aut mores declarantur, aut sæui acerbiq; casus referantur. Cum autem initio huius partis difficultas quædam exoriatur: nam statim ut dixit tragœdiæ species esse quattuor: quasi probare hoc uellet: rationemq; eius afferre, inquit: Tot enim & partes dictæ sunt esse. nec aperte tradit quæ sit res illa, cuius dictæ sint esse eodem numero partes: interpretesq; sedulo de hoc quæsiuerint, ipse quoq; quomodo accipi putem debere hunc locum, ostendam. Primum igitur arbitror ipsum partes quales intelligere significareq; locum eum, cum fabularum, quasdam simplices: alias uerò, implicitas esse dixit:

dixit: ac demum diuisit fabulas ipsas in suas species, quamuis illic fabulas se in suas species diuidere significet: hic de tragœdiæ speciebus agit: quod enim in præstanti ipsius parte est, idem etiam in tragœdia uerè existere dici potest. Nec impedit, quod illic quartam speciem, id est mores non addidit, sed tertiam tantum, quæ foret declarauit, id est πέθος: atque id, ubi diligenter definita & peripetia & agnitio, cum ostendisset etiam in quadam agnitione, si altera tantum persona cognoscatur, impletam eam esse: in alia uerò requiri, ut ambæ cognoscantur, addidit, duas fabulæ partes manere in illis rebus, quæ sanè illæ ipsæ sint: restare autem πέθος, quod statim definit. nam infra, inculcata in medium explicatione partium quantarum: cum de coagmentatione etiam rerum studiosa disputasset, ac quales esse debeant fabulæ docuisset, de moribus differuit: hoc enim quoque multum ualet ad fabulas expolientas, & magna uirtute imbuendas: si moribus iis personæ in ipsis præditæ fuerint, qui omnibus modis probari possint. omnia tamen planiora essent, si hanc quartam fabulæ partem esse indicasset, ut fecit, quum πέθος superioribus duobus addidit: aut si non tam longè ab illis de hac, quæ coniuncta cum ipsis aliquo modo est, præcepisset. nam non est dubium quin, quemadmodum factum quoddam simplex est: aliud uerò implicitum: nec non tertium quoddam patheticum, ita quartum etiam ipsius genus reperiatur moratum, quod scilicet ita instructum sit, ut tradidit illic optimus magister, habeatq; eos tales, quales maximè oportet. Sed infra etiam, ubi de epopœiæ speciebus differit, ipsam nomine appellat: qui locus ualde hunc illustrat: & cum multis modis, quem nunc in manibus habemus, obscurus locus sit, non parum lucis ipsi ab eo affertur: quod uidit etiam acute Vincentius Madius. Nam quamuis μόνη appellet, intelligere ipsum partes, quæ uerius ἑδνη uocarentur, confirmatur etiam exemplis illius ipsius, qui aliis quoque locis eodem pacto locutus est: infra enim cum inquit, καὶ τὰ μέρη ἕξω μελοποιήσας καὶ ὀφείας ταυτοῦ, manifestò intellexit has ipsas partes, quæ vim & naturam formarum habent. Sed etiam non multo infra hunc locum eodem pacto usus est hac uoce, ubi ait: γεγονότων ἢ καὶ ἑκατον μόρος ἀγαθῶν ποιητῶν: dubitari enim illic non potest, quin intelligat tragœdias implicatas, simplices, moratas, & patheticas. Valet etiam ad ostendendum accipi debere partes quales, quamuis quattuor eas esse nunc dicat, cum supra sex ipsas esse docuerit: quod in explicatione ipsarum, quattuor has tantum ponit: ac relinquit ὀφνη, & ἀρμονίαν. Cum autem cognosci facile posse tragœdiæ species quattuor esse dixisset Aristoteles, quia totidem numero dictæ sint esse ipsius partes, exponit ipsas: affertq; discrimina hæc tragœdiarum. Primum igitur tragœdiam quandam inueniri tradit, quæ implicita sit: nec contentus nomine eam indicasse, quod in aliis facit, utitur breui ipsius explanatione: ostenditq; huiuscemodi eam esse, cuius totum, summaq; est peripetia & agnitio: totum autem, quia hæc res luce & admiratione sua obscurant reliquas tragœdiæ illius partes: ac multo maioris ponderis, quam ipsæ sunt: quæ autem illæ sint, cum supra tam accurate ab ipso explanatæ fuerint, superuacaneum foret demonstrare. Secundum genus tragœdiæ esse inquit patheticas: nam inueniuntur quædam tragœdiæ, quæ propter rerum, quæ illic continentur atrocitatem, inde nomen capiunt. quod autem genus rerum facile possit hoc præstare, ipse supra declarauit, ubi πέθος esse dixit factum, quod aut perdendi uim habeat, aut acerrimos dolores inurat. argumenta uerò huiuscemodi, personasq; ad hoc aptas esse inquit, Aiacis & Ixionis: cum enim Ajax sibi manus attulerit, & ob ingentem uim doloris è potestate exierit, qui hoc factum in scenam ferebat, mœrore & gemitu omnia complebat. Æschylus autem Ixionem scripsit, ut ex indice fabularum ipsius, & testimonijs ueterum grammaticorum perspicitur. Sed Euripides quoque fertur eodem nomine fabulam edidisse: cuius etiam acuta uox à Plutarcho recitatur: cum enim Ixion, quem finxerat, ut impius & consceleratus à non nullis accusaretur, reprehendereturq; poëta, qui tantam vim improbitatis in uno mortali collocasset, quasi hoc moribus noceret: uidistis (inquit) ea de causa me non prius illum è scena abduxisse, quam rotæ adfixus sit: nam Aiacem à Sophocle illo modo tractatum: fabulamq; eam in primis patheticam esse, cum in manibus ea sit, omnes nouerunt. Non alienum etiam esse puto admonere, postquam auctor non aperuit, cuiusmodi sint tragœdiæ, & pathe-

& patheticae, & moratae, sed exemplis tantum ipsas monstravit, ut videant studiosi huius libri, an intelligi debeant & tanquam ἀποκοινῶς repeti & hic & infra, verba illa, quae in explicatione fabulae perplexae posuit, intelligo, inquam, haec ἡς τὸ ὄλον ἐστίν. & quod praeterea utroque loco convenit, inde sumptum, ut quemadmodum inquit in describenda illa perplexa ἡς τὸ ὄλον ἐστὶν περὶ πέτρας καὶ ἀγαγῶριστος. ita in pathetica ἡς τὸ ὄλον ἐστὶν πέτρα, & in morata ἡς τὸ ὄλον ἐστὶν ἡβη. Tertium genus fabularum inquit esse, quae moratae sint: cum autem quae huiusmodi forent indicare vellet, Phthiotides & Peleum appellavit: quae verò fuerint mulieres, Phthiotides à loco patriae Phthia vocatae: & quomodo illae inductae sint, quibus ve moribus ornatae: boni nanque multis modis homines esse possunt, mihi compertum non est. Peleum autem probum virum fuisse, & insignis castitatis, memoriae proditum est, ut eo etiam nomine valde acceptus fuerit diis immortalibus & magnis periculis auxilio caelesti liberatus. Quare eius persona in primis apta est indoli tali, moribusque exprimentis: ut qui exemplar temperantiae ponere ante oculos velint, commode ipsa uti possint. Significavit hoc etiam obscurè Euripides Iphigenia in Tauris, ubi illam ipsam virginem induxit atrocem illum suum casum, memoriae repetentem: narrat enim ipsa in aliis, quemadmodum antequam dolum intellexisset, fictasque nuptias eas esse, sibi temperari ab honestis etiam quibusdam officiis, ne pudorem ullam in partem violaret, ut quae se stultè putaret in Pelei domum venturam. Animadvertendum autem tragicam illam vocari moratam, quae non solum accuratè mores exprimit, sed eos etiam inducit probos: quod ipse significavit supra, ubi de moribus disseruit: primum enim præcepit, ut χρῆσθαι ἡβῆ fingerentur: hoc vero exemplis quoque declarabatur ut opinor: licet enim suspicari Phthiotidas fuisse feminas castas atque integras: nam de Peleo dubitari non potest. In quarto, quod restat, genere explicando plus negotij est, cum defecerit illic nomen, quod cuiusmodi ipsum foret, indicaret: & sanè non sine causa existimari potest ex inferiore loco, quo auctor tradit easdem species oportere habere epopeiam quas habuit tragicam: easque enumerat, legi hic debere ἀπὸ τῶν: reliqua sanè nomina eadem sunt. Quare verisimile est, idem etiam hic fuisse: atque idem illo significatum: neque enim potuit hic non appellare tragedias simplices, cum manifesto plures tales reperiantur: omnes scilicet, quae contrariae sunt complicatis: à quibusque absunt agnitio & peripetia. ex libris calamo exaratis cognoscitur tantum hic aliquid desiderari: vestigia enim quae restant eius vocis ita obscura & perturbata sunt, ut ope illorum indagari non possit verbum, quod hic erat: sic enim in duobus offendit, οὐκ. tertium quoddam exemplar habet δμῶν, quod quomodo hic manere possit, non video: suspicorque aliquem, cum supplere hanc lacunam vellet, coniectura ductum, ac satis quidem illa infirma, vel potius falsa, reposuisse è superiore loco δμῶν: supra enim cum quatuor morum discrimina explicaret quae summo studio oportet poetam exprimere, tribus eorum iam explanatis, inquit. πῆταρτον δὲ τὸ δμῶν. ut autem verbum hoc distinguendis moribus aptum est, ita diuerso generi fabulae ostendendo nullo modo quadrat. Exempla verò ponit Aristoteles huius quarti generis Phorcidas & Prometheum. Phorcides fuit fabula Aeschyli, quae periit. Virginum autem harum quae à patre ita vocatae sunt, mentionem ipse fecit in Prometheo, cum Prometheum ipsum induxit monstrantem Inoni errorem, quo longo vexari illa debebat: initio enim illius narrationis, cum meminisset Gorgoniorum Cithines camporum inquit - ἵνα Αἰφορκίδων γαίηςσι δλιυαῖα κάραι Τρῶες, κυκλόμορφοι κοινὸν ὄμμα. ἐκπιμῶσαι Μονόδογταν, ἃς ἔδ' ἥλιος προσδέρκεται Ἀκτίσιν, ἔθ' ἡ γύκπερος μῆτι ποτὶ. declaratio eius loci in antiquo libro docet ita vocatas Phorcidis filias, qui Phorcis è Ponto & terra natus fuit: numeroque illas tres extitisse, quarum etiam nomina ponit, sunt autem haec, Enyò, Pephydò, & Dinò: reliqua, quae exponit, è poetarum verbis accepta sunt. Prometheum verò cum indicet Aristoteles exemplum esse huius quarti generis: pluresque de eo fabulae scriptae forent, quae diuersa ipsius facta complecterentur: cognominibusque adiectis essent distinctae, quam potissimum ex illis intelligat, quaerendum. De ipso arctis vinculis in Caucaaso illigato: vnde προμηθεὺς δισμῶτις vocatus est, fabulam composuit Aeschylus, quae vna è tribus restat: tres nanque de illo scripsisse hunc poetam certum est: vnde ipse in indice fabularum ipsius addidi, προμηθεὺς

προμηθεὺς λυόμενος: cuius fabulae nomen in excusis prius desiderabatur: secutus autem in ea re sum & antiquissimi libri fidem, & auctoritatem veterum grammaticorum, qui ipsam citant: ut enim de ipso, cum vinciretur, fabulam scripsit Aeschylus, ita etiam de eodem, cum solueretur: nam tertia, quae, ut apparet ordine ac tempore superiores duas antecedebat, προμηθεὺς πρυφῶρος appellabatur, ob hoc enim quod ignem ille attulit mortalibus, supplicio eo affectus est. Cunctis autem fortasse iis in hoc conveniebat, ut essent argumenta simplicia, & eodem tenore ab initio ad exitum perducta: quare non oportuit ipsas distinguere. Quod autem his exemplis positis: definitisque personis, de quibus huiusmodi fabulae forent, communiter, ac genus quoddam complecti volens, inquit (si uerè dici potest haec ipsum protulisse, cum contaminata videantur) Et quaecumque in inferorum locis, difficultatem non parvam habet: primum enim in dubium venit lectio: incertumque est, an hoc, quod expressi, significare unquam voluerit Aristoteles. deinde cuiusmodi fuerint haec tragicomediae: si modo ullae aliquando extiterent, quae tale argumentum habuerint, non facile possum iudicare: exemplumque ipsarum requiro. Durum autem in primis est lo cum tantum posse, ut cunctae, quae illic finguntur, res gestae, unius generis sint: hoc enim non à loco videbatur expectari debere, sed ab aliqua ipsarum qualitate. Quod verò ad primum illum, qui mihi iniectus est, scrupulum facit, in libro olim ab Aldo excuso legitur. καὶ ὅσα ἐν αἰδοῖ: quorum verborum sensus valde discrepat à superiore sententia: & si non video qui locus hic sit pudori: nec scripturam hanc ueram ullo modo esse arbitror: in pluribus calamo exaratis exemplaribus aliter legitur, quamuis nec in iis etiam omnibus eodem pacto: quaedam enim habent αἰδῶν: non nulla, quae lectio irrepit in quosdam Lutetiae excusos libros, imminuto eo uerbo, αἰδῶν: in alio vero est αἰδῶν: cui lectioni magis accederem, si mihi pateret scriptas aliquando esse tragedias, quae perfequerentur res gestas apud inferos. Quin tamen Aristophanis comedia, cui à ranis nomen impositum est, huiusmodi sit, dubitandum non est: notum verò est argumentum ipsius, praecipue autem me impellit, ut hoc non inane falsumque penitus esse putem, fides huius exemplaris, vel potius modus hic loquendi vetustus: propriusque, Atticorum, ἐν αἰδῶν: cui absolviendo, cum praecisus sit, adiungitur extra nomen noto casu, & quem praepositio illa postulat. Nam Plato quoque in sermone, vocato Ione, eodem pacto locutus est: qui locus fortasse valet etiam non nihil ad sententiam explanandam: inquit enim. καὶ πῶς ἦν ἔρασκον παθημάτων, καὶ πῶς ἦν ἐν αἰδῶν, καὶ γένεσις καὶ θάνατος καὶ ἡρώων. Valde autem Platónico huic similes sunt duo loci alius scriptoris, quos etiam indicabo, siquid inde quoque auxiliij capi possit ad has tenebras discutendas: Lucianus enim in libello de saltatione, cum enumerasset plurimas fabulas, res gestas apud superos continentes, quae materia illius artis essent, attingere volens etiam eas, quae apud inferos erant fictae, inquit. ἴσται δὲ καὶ τινὲς ἐν αἰδῶν ἀπασαν τραγωδίαν. καὶ τὰς κολάσεις, καὶ τὰς ἐφ' ἐκάστη αἰτίᾳ καὶ τινὲς Πηρήδης καὶ Θησέως ἄχρι τοῦ αἰδῶν ἐπαυρέσαν. Idemque in eo, cuius index est Φιλοφουδῆς, iisdem verbis ait. ἔμοι γὰρ πολλὰκις αἰδοῦσθαι ὑπὲρ αὐτῶν ἐπισησιν, ὅπου αὖ ἔρασκον τὸ μὲν καὶ Προμηθεὺς δεσμῶν διγῶνται, καὶ γινώσκων ἐπαναστασιν καὶ τινὲς ἐν αἰδῶν πάσαν τραγωδίαν. quamuis tamen illic dicta sit τραγωδία ἐν αἰδῶν, non puto significari ab ipso veram tragediam, sed casus illos tragicos, id est horribiles ac saeuos, quales eorum erant, qui à poetis fingebantur illic grauiter plecti, ob ea quae nefariè, conscelerateque gesserant, dum in vita manerent: tragedia enim ita quoque capi solet ab optimis auctoribus, nam hoc etiam admonere uolui, ut penitus sensum animi mei, de omni hac re, aperirem.

Μάλιστα μὲν οὐδ' ἅπαντα δεῖ παραθεῖναι ἔχειν: εἰ δὲ μὴ, τὰ μέγιστα καὶ πλεῖστα, ἄλλως τε καὶ ὡς νῦν συκοφαντοῦσι αὐτὸ ποιητῶν: γερονότων γὰρ καὶ ἔχασον μέρος ἀγαθῶν ποιητῶν, ἔχασον τῶν ἰδίου ἀγαθοῦ ἀξιοῦσι τὸν εἶνα ὑπερβάλλειν.

Præcipue quidem igitur omnia oportet conari habere: sin autem, maxima & plurima: præsertim & ut nunc criminantur poetas: cum enim extiterint

extiterint vnaquaq; in parte boni poeta, singulos proprio in bono postulans vnum superare.

Non hortatur Aristoteles tragicos poetas, vt vna in tragœdia ea complectantur, quæ coniungi non possunt: neque auctor est illis, vt in eo efficiendo omnes neruos contendant, quod præstare non valeant: sed quod præcipit huiuscemodi est (nunc enim demum explanata iam omni re, quæ declarari debuit, præcipit, quod officium illorum sit, in hoc loco perfequendo) Oportere tragicum poetam curare, vt præditus sit facultate præclare tractandi omnes has coagmentationes, & diuersas species fabularum, vt cum opus sit, valeat egregiè mores exprimere: & argumentum, in quo præcipue requiratur hæc industria poetæ, cum laude exequi: alioq; tempore res sæuias & luctuosas, & in quibus existant vehementes crebriq; motus animorum, eximie itidem conficere: vt simplices etiam, nexasq; coagmentationes ita tractare, vt probetur iudicio eorum, qui existimare possunt in illis rebus aptè componendis. Siquis ita locum hunc capiet, effugiet omnes difficultates, quæ aliter explicari non possunt: neque enim arbitror hic ipsum loqui de epopœia, aut alio vlllo genere poëmatis. Qui igitur diligenter verba attenderit, planè hunc fuisse sensum auctoris intelliget: inquit enim. Præcipue quidem igitur omnia oportet tentare habere. Spectat autem ad hortandum hæc oratio: extremo verò horum verborum declarat, quod dixi: ait enim habere, id est instructum esse ac præditum hac facultate: ac tentare deniq; vim illam: non ipsam vna eademq; in fabula explicare: nam quod tentare & experiri inquit, id protulit cognoscens quàm arduum sit hoc efficere, vt idem homo tam diuersas res satis commode possit absoluere: vnum enim ingenium vni rei perficiendæ vix sufficit. Sequitur verò quod idem & ipsum demonstrat. Siu autem, maxima & plurima: id est si inde excluderis, nec obtinere potes, vt omnibus eodem pacto ornatus sis, saltem studere debes, vt meliorem maioremq; eorum partem consequare, id est ea, quæ fuerint maioris ponderis, ac quanto plura illorum potueris. Quod deinde adiungit, stimuli vim habet: valetq; ad necessitatem ostendendam, quæ quasi poetæ ipsi imponitur tanto studio se ornandi, & facultatem hanc, si vlllo modo potest, adipiscendi. illa autem fundatur in instituto eius temporis, ac fortasse parum æquo iudicio eorum, qui tunc de tragœdiis existimabant. Significat enim Aristoteles id per se pulchrum, ac præclarum esse, & omni tempore, si obtineri possit, laudem mereri: sed ea ætate propè necessarium: magisq; ab omni poeta tragico tunc ei rei studendum, vt reprehensionem fugiat, & non incurrat in uoces criminoforum. Inquit igitur. Præsertim & vt nunc insimulant poetas: quibus verbis declarat quod dixi: parum æquos illos esse in iudicando: quasi enim inquit. cum hac ætate sit omnino hic mos, plurimiq; reperiantur, qui libenter poetas accusent, & quidquid non omni ex parte perfectum atque absolutum in illis notarint, reprehendant: uerbo enim *συκχαρτοσύην* indicauit eos hoc studio delectari, & artipere omnia, quæ possint ad reprehendum. Vnde autem mala hæc consuetudo fluxerit, declarat, dicens. Cum enim extiterint singulis in partibus boni poetæ, id est cum inuenti sint tragici, qui singulas species tragœdiarum egregiè tractarint, meritoq; laudati in illis sint: *μὲν* enim hic ipsum arbitror vocare vt supra quoque fecit, quæ propriè *ἑδν* appellantur, id est, cum iam extiterint non nulli, qui mirifice mores expresserint: aliiq; qui argumenta turbulenta, plenaq; acerborum malorum cum laude peregerint: eademq; ratione cum hac ætate inuenti sint, qui reliquas duas species commode persecuti sint: hoc enim significare voluit, cum appellauit illos bonos poetas: hi inquit postulant, vt vnusquisq; poeta, vnus ipse superet omnes illos in iis rebus bonisq;, quæ propria sunt singulorum illorum: nam hinc etiam perspicitur, quàm indignum hoc putet: neque enim inquit æqualem se illis ac parem præbere, sed vincere ipsos ac longe superare: hoc enim valet *ὑπερβῆεν*, quo vsus est. Sed etiam verbo illo *ἀξιόσιν*, idem significatur. Ostendit enim id ipsos petere tanquam æquum & rectum: quod tamen huiuscemodi non est. Nam *ἀρετὴν* valere dotem aliquam, & quasi virtutem apertum est. infra multo ipse viuitur eodem nomine

nomine eodè significatu: *ἵκασιν* verò hic accusandi casu, nō generandi *ἵκασε*, vt antea in excusis erat, legi debere cognoscitur etiam testimonio omnium scriptorū librorū.

Δίκαιον δὲ καὶ τραγῳδίας ἄλλω, καὶ πλὴν αὐτῶν λέγειν οὐδὲν ἴσως τῶ μύθῳ: ἔτι δὲ, ὧν ἢ αὐτῶν πολλὰ καὶ λύσις.

Iustum autem & tragœdiam aliam & eandem dicere nihil fortasse ob fabulam: Hoc autem, quarum eadem plicatio & solutio.

Pergit explicare animaduersiones quasdam, quæ cognitæ poetas ipsos instruunt: & præterea eos, qui de ipsorum scriptis iudicium facturi sunt, erudiunt. Hoc autem præceptum huiuscemodi est: Nam quod dixi: Iustum autem, & ipsum nota est huius rei: valetq; ad officium ostendendum. Docet igitur quomodo intelligatur, quæ tragœdia eadem cum alia sit, & quæ diuersa: nam possent in hoc multi falli, qui putarent tragœdiam eandem esse omnem illam, quæ idem argumentum habet: aliam uerò diuersamq; semper, eam, cuius discrepans est argumentum: cum res aliter se habeat: longeq; aliud nos in statuendo de hac re spectare oporteat. Si uerè igitur de hoc existimare volumus, nō oportere nos inquit fabulam argumentumq; ipsum spectare: utiq; ipsa tanquàm norma quadam certa: sed attendere potius, an plicatio ipsius, dissolutioq; eadem aut diuersa sit: tragœdiasq; eas, quæ eundem nodum, eandemq; explicationem eius nodi habeant, quamuis personæ diuersæ sint, factaq; discrepancia, vnam eandemq; putare: quæ uero diuersum nodum, longeq; aliam dissolutionem habuerint, quamuis & personæ & res eadem sint, alias ac diuersas inter se fabulas existimare: nam cum intelligeret accuratus huius artis magister aduersari se opinioni multorum, posseq; aliquo modo non sine ratione, de hac re illo pacto sentiri, caute locutus est: ac fortasse addidit, & tamen ueritate fretus protulit, quod in animo habebat: & cum illi fabulam tantum spectarent, id est factum ipsum ac personas, ausus est dicere, tota linea dissentiens ab illis, nihil fortasse oportere nos hoc spectare. *τῶ μύθῳ* autem dandi casu cum dixerit, significauit ob fabulam: quia illa tanti ponderis non sit, vt nos secuti eam, rectè de hoc existimare possimus: quam uerò supra *ἔσιν* vocauit, hic *πολλὰ* appellat: duobus enim his nominibus idem significatur. Verba uerò illa *τὸν δὲ*, habent (vt opinor) hanc uim: nos uerè tragœdias illas vnam dicturos, in quibus est, quod adiungit: & quod, secuti superiorem normam, rectè facere nō possumus, si huc oculos direxerimus, sine vlllo errore facturos. Cum autem præceptum hoc satis (ut arbitror) explicatum sit, videndum est, an forte possim ipsum exemplis quoque illustrare. Sophocles igitur & Euripides ambo Electram scripserunt, id est ex facto illo, quo Orestes, socia sibi illius facti adiuncta Electra, interfecit Ægisthum & Clytemnestram, tragœdiam confecerunt. nodus eius fabulæ non est idem, quamuis ambæ ducant initium à rebus malis, & desinant in bonas, quia Sophocles finxit Electram ad id temporis uirginem domi sedisse: Euripides fecit illam, ab Ægistho cum colono quodam in matrimonium collocatam, extra urbem uiuere. Sophocles meminit illius somnij, quod uehementer perturbauit Clytemnestram, quare misit munera illa, quibus moris tunc erat placare manes mortuorum, ad bustum Agamemnonis, ministerio Chrysothemidis, alterius ipsius filia, in hac re vsa. Huius uerò somnij mentionem nullam fecit Euripides: neque enim Electra, quæ in agrum amandata erat, quicquàm scire poterat eorum, quæ matri subito contigissent. Fingitur apud Sophoclem Orestem mortuum, cuius rei falsò nuntio facilius & ipse, & socius illius facti, pædagogus efficere potuerunt, quod cogitabant: leuitia enim affecta Clytemnestra uirum rure euocauit, vt secum domi gaudio illo frueretur: qui ea de causa, timore omni ex animo suo pulso minus prouidit salutis: unaque cum impura illa muliere minore periculo potuit obtruncari. nam hoc etiam diuersum est, quod apud hunc Clytemnestra prius quàm Ægisthus, necatur. Euripides hoc commento vsus non est: fecitq; Orestem & Pyladem ab Ægistho, in agro manente: nymphisq; rem diuinam faciente, vt hospites, participesq; eius sacri-

ficij, acceptos, illic ipsum obruncasse: post autem Clytemnestram, in insidias tractam ab Electra, & ipsam etiam ab iisdem necatam. quare hoc in primis declarat vinculum harum fabularum esse diuersum. Dissolutio sine dubio longè alia est: Sophocles enim facit in terempta Clytemnestra lætitiā ingenti affectos Orestem atque Electram, compotes iam altera ex parte eius rei, quam toto animo expetiuerant: nam intus interfecto Ægistho, foras postea non exierunt. ægritudinis certè mœrorisq; signum nullum illic reperitur. Apud Euripidem contra, machina necessaria fuit: aduentusq; Dioscurorum, qui & mandarent quæ oportebat, & consolarentur ipsos: statim enim cede facta, Orestem atque Electram doluit id fecisse: scelerisq; se condemnarunt, qui materno sanguine se inquinassent. Declaratum igitur est (nisi fallor) fabulas has, quamuis factum idem sit, iis de causis, quas ostendit Aristoteles, diuersas appellari debere. Sed cum Æschylus quoque eodem argumento usus sit: indèq; tragœdiam scripserit, quam vocauit *χοιφός*, vt factū ipsum idem fuit, ita etiam apparet fabulam eandem cum Electra Sophoclea esse: eadem enim prorsus uidetur magna ex parte coagmentatio illarum rerum: venit enim Orestes clam Argos, aperuitq; qui foret Electræ, cum cognosset illam ex longa & graui querela, quam ipsa habuerat ad sepulchrum patris: nec non ex accurato sermone, quem cum choro habuit, cum illic inuenisset cælarium, quam ipse in eo busto dedicarat. qua parte tamen propius accedit ad coagmentationem Euripidis. Agnitio præterea altera eodem pacto ab Æschylo, quo ab Sophocle tractata est, nam Orestes cum à sorore agnosci uoluit, vsus est signis extra se positis, apud hunc veste ab illa olim elaborata, apud Sophoclem anulo, quem pater olim gestarat. Sed etiam somnium Clytemnestræ illic exponitur, quod magnopere auxit animum Orestis, præterea falsa illa narratione illic vsus est de se mortuo: interfecit etiam ambos illos domi. additur tamen in Chœphoris Orestem, quamuis putaret se rectè fecisse, ægritudine magna comotum fuisse ob cædem maternam: neque solum hoc, sed etiam subito furiis agitari cœptum, quo in statu rerum tragœdia desinit. quare machinæ vsus nullus fuit. finis igitur Cœphorarum Æschyli, & ipse similis est Electræ illi Sophoclis, nisi quod apud Sophoclem fabula terminatur ante aduentum furiarum. Sed hac nunc relicta. Eodem fortasse pacto superior fabula Euripidis, & eiusdem Iphigenia in Tauris, vna eademq; tragœdia haberi debent: quamuis facta longè alia, valdeq; discrepantia inter se sint: dissolutio enim atque exitus vtriusq; valde similis est: terminantur namque ambæ in rebus secundis. Sed etiam machina in Iphigenia adhibetur. in qua re hoc etiam animaduertendum est, non videri ipsam in neutra illarum magnopere necessariam fuisse in nodo aliquo expediendo, sineq; imponendo rebus illis, quæ facta iam erant, ac votis eorum qui fecerant, respondebant. verum potius in rebus, quæ postea fieri debebant, demonstrandis, locum habuisse: antequam enim nauis armamenta expedissent, & equites à Thoante missi fauces illas portus occupassent, fingi potuit nauis Orestis effugisse. Eodemq; pacto in Electra Dioscuri docent quid factum opus sit, consilio Orestis Electræq; iam ad exitum perducto: neque enim quod appareat periculum vllum illic ipsis instabat, vt in fabula Oreste: vbi Menelaus pœnas ab ipsis occisæ coniugis repetebat, & omnis multitudo Argiuorum concitata contra ipsos erat. Initium vtriusq; fabulæ triste perturbatumq; est: idem enim adolescens diuersis temporibus duo aggressus est magno animo facinora, pietatis ambo, officiiq; plena: vicisci inquam mortem patris, & è Colchorum tellure simulachrum Dianæ Athenas comportare. venit autem in ea ipsa loca clam: doloq; in illis rebus efficiendis vt cogitans: quare in ambabus his fabulis, cum res tulisset, vt auxilio aliquorum egeret ad rem peragendam, agnitione opus fuit: nec tamen vt in Iphigenia, antequam faceret, Orestes deprehensus fuit ac penè vita priuatus in Electra: tantum enim illic ea pericula subiit, quæ abesse non possunt ab iis, qui magnas eas res aggrediuntur, quæ sanè pericula maxima sunt, & grauium malorum plenissima. agnitum vtrâq; in fabula Orestem fuisse bono illi fuit: & magnopere finem ipsius adiuuit. quare iis de causis puto non male colligationem harum duarum fabularum eandem posse existimari, vt iam expeditionem illarum similem esse paremque declarauimus. Nisi fallor igitur exemplum vtriusq; rei adlatum est. quod si non vndiq; pares ipsæ in fabulis à me

notatis

notatis esse ab aliquo iudicantur, aptiores aliæ, magisq; huic rei ostendendæ, accommodatè indagentur. rationem certè veram ac viam hoc intelligendi, omnibus demonstrari: neque tamen omnino similes, penitusq; easdem, in diuersis factis inueniri facile posse, est existimandum. præsertim cum pauca admodum restent antiquorum tragicorum, quæ casus eosdem persequantur: maiore parte tragœdiarum, quas illi fecerunt, amissa verustate.

Πολλοὶ δὲ, πλεῖστα τῶν δὲ, λύοισι κακῶς. δεῖ δὲ ἄμφω ἀεὶ κροτεῖσθαι.

Multi autem, qui complicarunt bene, solunt male: oportet autem ambo semper cum plausu excipi.

Et hoc etiam breue præceptum est: cum enim superiore in sententia nexus fabularum, solutionisq; mentionem fecisset, quid in his rebus crebro contingat, admonet: neque enim iisdem semper poetæ vtrunq; præclarè efficiunt. Sed, vt sunt diuersa hominum ingenia, quidam qui in altero plurimum valent, alterum cum laude non præstant. An hoc naturæ assignari non debet? neque existimandum est fieri, quia huic rei magis, quam illi, aliquis idoneus sit: neque hoc sanè apertè dicit Aristoteles, sed à cura potius, ac negligentia proficisci vult, quod priore in parte studij multum posuerint: in posteriore verò ingenij vires remiserint: inquit enim. Multi autem, qui complicarunt bene, solunt male, id est inuenti sunt multi poetæ, qui cum egregium nodum, connexionemq; rerum arctam excogitassent, iisdem postea male nodum illum expedierunt. Cicero quoque significauit hoc aliquando committere solitos quosdam poetas, non ingenij culpa, sed fuga laboris: in libello enim de senectute ita induxit Catonem loquentem, cum probare vellet naturam ipsam rerum longè aliter suis in operibus se gerere, nec vnquam solitam defatigari, quam scilicet ipse sequeretur, atque imitari studeret: simili enim hoc usus est in contrario vitio ostendendo, qui sanè inquit. A qua non verisimile est, cum ceteræ partes ætatis benè descriptæ sint, extremum actum tanquam ab inerti poeta esse neglectum: illic enim incumbi debet toto animo à poeta in dissolutionem nodi: eaq; præcipuè fabulæ pars est, quæ requirit plurimum diligentiam. Quod sequitur autem facit ad illos instruendos: declaratq; quod manus ipsorum sit: ait enim. Oportet autem ambo semper cum plausu excipi, id est mirifice probari: & ita tractari, ut multitudo, quæ in theatro sedet, sensum animi sui indicans: & quantopere ea re delectata sit, declarans, plausum det. *κροτεῖσθαι* plane valet, quod dixi: ita autem à Græcis hoc verbum sæpe vsurpari solitum docuit Budæus in eruditissimis suis Græcæ linguæ commentariis. An autem plaudere à Latinis aliquando ita capturn sit, affirmare non ausim; nam exemplum vnum, quo ille fretus hoc testatus est, incertum est: in optimo enim meo libro locus ille, quem citat ad Atticum, non illo modo legitur, sed victoriæ quidem plauditur: qui modus loquendi frequens est. Significat autem Aristoteles hoc in eorum potestate & industria positum esse, ac si in animum induxerint laborare, omnino id eos consecuturos: cum enim ita perfectam & ornatam solutionem ut connexionem, esse oportere dicat, hoc manifestè declarat.

Χρὴ δὲ, ὅπῃ ἐρήται πολλὰς, μεμνήσθαι, καὶ μὴ ποιῆν ἐποποιικὸν σύστημα τραγῳδίας. ἐποποιικὸν δὲ λέγω τὸ πολύμυθον. οἷον εἶπες τὸν Πηλεΐδου ὅλον ποιῆσαι μῦθον: ἐκεῖ μὲν γὰρ διὰ τὸ μῆκος λαμβάνει τὰ μέρη τὸ πρὸς πον μέγθος: οὐ δὲ τοῖς δράμασι, πολλὴν παρὰ τὴν ὑπόληψιν ἀποβαίνει.

Oportet autem, quod dictum est sæpè, recordari: & non facere epopœicā coagmentationem tragœdiam: epopœicā autem dico, quæ est multarum fabularum: vt si quis Iliadis totam facit fabulam: illic quidem enim propter

Q ij longitudinem

longitudinem capiunt partes convenientem magnitudinem: in dramatis vero multum præter existimationem evenit.

Admonet nunc tragicos poëtas, ut in argumento sumendo: rebusq; ex quibus componant fabulam, eligendis, videant accuratè quid poëma illud requirat: nec labantur in hoc, quod antea quoque tanquam scopulum aliquem debere illos vitare significatum est: ex coagmentationeq; apta epopœiæ, fingant tragœdiam. Restitui autem hic in principio plura verba, quæ in excusis libris defecerant: illa verò hinc abesse, cum in calamo exaratis inueniantur, vidit quoque Vincentius Madius: sententiamq; eorum probavit, si tamen illa leuiter emendentur, vel potius si coniunctio, quæ statim sequitur, inde expungatur: quod ipse necessarium non puto: nam sine ulla immutatione lectionem hanc veram, accommodatamq; huic loco esse arbitrator: primum enim, re adhuc non patefacta, narrat officium esse tragicorum poëtarum recordari, quod sæpe iam dictum est: id verò cum supra non semel traditum sit, poterat ipse in mente, atque animo restare: & tamen nunc magis id explanat: totamq; rem accuratius exponit. Est igitur, quod inquit, Et non facere epicam coagmentationem tragœdiam, declaratio eius, quod obscurè significat, uel potius ne significat quidem, sed in memoria lectoris conditum oportere esse existimari. Cum autem epopœicam: propriamq; eius poëmatis, coagmentationem appellasset, quam intelligat, aperit: ostenditq; se intelligere constitutionem rerum, in qua existant multæ fabulæ: nec contentus hac declaratione, exemplo præterea, quæ huiusmodi sit, explanat, atque inquit: Vt si quis Iliadis totam fabulam pangit, argumentumq; tragœdiæ vnius facit. Puto autem ipsum Homericam Iliadem intelligere: argumentumq; nobilis illius poëmatis. Totam verò inquit, quia dubitari non potest, quin ex ipsa dissecta plures fabulæ fiant. Cur autem id, quod illic præclare conuenit, tam alienum sit à tragœdiâ, docet: causasq; huius rei affert: inquit enim, Illic quidem enim ob longitudinem capiunt partes convenientem magnitudinem, id est in epopœia, quia id carmen longum prolixumq; est, partes eius constitutionis, ac tanquam corporis, suscipiunt iustam debitamq; magnitudinem, ut nihil efficiatur illic, quod non quadrat, atque inter se mirifice congruat. In dramatis autem (ait) multum præter existimationem contingit: id est in tragœdiâ, quæ angustis finibus coercetur, illud *ὀνήμιος* & argumentum amplum nimis ac copiosum erit: adeo ut intelligas te in errore versatum: resq; longe alium exitum habeat, ac putaris: neque enim poterit illic includi: aut si omnino pergas id facere, partes minutæ necessario erunt: nec respondebunt magnitudini eius tanquam corporis. Quod verò ipse inquit, Multum contingit præter existimationem, valet (ut opinor) qui hoc tentarunt, ac putarunt se posse argumentum epicum in tragœdiam includere, falsi opinione fuere: expertiq; postea in re ipsa sunt multo maiorem difficultatem, quam primo existimarunt: atque exitus valde diuersus fuit ab eorum opinionibus: nam multa ibi nata sunt, quæ nunquam crediderunt. Exempli causa, illi sperauerunt se fabulas illas minores: partesq; grandioris illius fabulæ commodè complecti posse angustis illis terminis: cognitum tamen postea ab ipsis est, id effici non posse. Vt autem hoc contra eorum opinionem factum est, ita multa alia, quæ nunquam ipsis in mentem prius venerint, contigere. *παρα τὴν πρόληψιν*, quo ipse usus est, hoc sine dubitatione valet. Cicero cum in prioris concione in Catilinam, inquit, Cum ei nihil adhuc præter ipsius voluntatem cogitationemq; contigerit: & quæ sequuntur, videtur hoc significare voluisse: quanquam plerumq; voluntatem vocat, ut hoc in loco, quod Aristoteles *πρὸς τὴν ἐπιπέσειν* appellat, & si Latino verbo vis Græci nominis non exprimitur. Quamuis autem auctor hic noster dramatis vocabulum vsurparit: quod comœdiæ quoque commune est, videtur tamen tragœdiam significare: supra enim manifestò ipsam appellauit: præceptaq; hic huius poëmatis, recte ac sine vitio vilo condendi, dat: & si comicos quoque poëtas hoc præceptum instruit: studioq; ipsorum non minus accommodatum est: illi enim quoq; peccarent, si argumentum epicum, refertumq; multis fabellis in comœdiam transferrent. Sed non vno tantum hoc nomine illic peccarent.

Σημείον

Σημείον δὲ, ὅσοι πρὸς τὴν Ἰλίου ὄλῳ ἐποίησαν, καὶ μὴ κατὰ μέρος, ὡς ἔστιν Εὐριπίδης Νιόβην, καὶ μὴ ὡς ἔστιν Αἰσχύλος, ἢ ἐκπέπτοις, ἢ κακῶς ἀγωνίζοντες: ἐπεὶ καὶ Ἀγάθων ἐξέπεσον ἐν τούτῳ μόνῳ: ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς περὶ ταῖς, καὶ ἐν ταῖς ἀπολοῖς περὶ γμασι σοχάζοντες, ὡν βούλουται, θαυμαστῶς: τραγικὸν γὰρ ἔστι καὶ ἀλαϊδρωπὸν.

Signum autem, quicumq; expugnationem Ilij totam fecerunt, & non particularim: quemadmodum Euripides Niobem, & non quemadmodum Aeschylus, vel labuntur, vel male certant. Siquidem & Agathon lapsus est in hoc vno: in peripetij autem & simplicibus rebus assequuntur, quæ volunt admirabiliter: tragicum enim hoc & acceptum hominibus.

Vtilitatem superioris præcepti, & quàm verum illud sit, cognosci posse affirmat ex eo, quod vsu venit non nullis, qui ipsum non intellexerunt: id autem erat, ut viderent tragicum poëta, ne coagmentationem rerum, propriam epopœiæ, atque illi prolixiori poëmatis accommodatam, tribuerent tragœdiæ: argumentatur enim ab eo, quod consequutum est, dicens. Signum autem, quicumq; expugnationem Ilij totam fecerunt, & non singulas seorsum partes: & quæ sequuntur, id est documento sunt omnes illi poëta, qui, tragœdiam scribentes, plenam integramq; direptionem Ilij: partemq; eius belli totam, qua id oppidum captum est, materiam illius poëmatis fecerunt: & non quod rectum est, ratioq; postulat, singulas seorsum partes perfecti sunt, ac plures fabulas scripserunt: cuncti enim (inquit) vel labuntur, quo nullum maius incommodum accidit poëta: vel, quod ipsum etiam nullam dignitatem aut laudem habet, male certant: id est cum tragœdia agitur, ægrè auerfoq; ab ea animo spectatorum, ipsam ad finem perducunt. Animaduersione autem hic dignum est, quod, cum *πρὸς τὴν Ἰλίου* hic appellet, videtur materiem intelligere, quam minime capiat tragœdia: & tamen exitus ille eius belli, factumq;, quo Ilium in potestatem hostium venit, commode videtur posse tragœdia vna includi: cuius rei argumentum est, quod infra, vbi narratè pusilla Iliade multas tragœdias confici potuisse, & quæ superarent etiam numerum octo tragœdiarum, in illis posuit huius tituli fabulam. An discrimen est in eo, quod hic adiungitur: totam enim integramq; dixit. Quare aut factum quoque illud plures partes habuit, & eas quidem, quæ materiae sunt non vnius tantum fabulæ: uel totam expugnationem dicens Ilij, intelligit totum bellum, quo Ilium deuictum est. Quæ, antequam sententia absoluta sit, prolata in mediumq; coniecta sunt, exempli vim habent: exitusq; aliquos, qui hoc, nullo consilio vsi, tentarint, declarant: quemadmodum etiam ostendunt inuentos non nullos, qui vitio eius rei cognito, illud vitauerint: eamq; vberioris eius fabulæ partem sumplerint, ex qua aptè tragœdia conficeretur. Neque tamen existimare debemus Niobes fabulam partem esse expugnationis Ilij: hoc enim falsum prorsus est: Sed significare hic voluit (ut opinor) Aristoteles idem in hac re, quod in illa usu venire, ut integram totamq; Niobem, ac fortunas plenas miseræ illius mulieris aliquis vna tragœdia complectatur: aliquis autem in partes dissectam pluribus temporibus ipsam in scenam ferat. Euripidem igitur, Aeschylumq; appellat, qui in hac re diuersa ratione se gesserunt. Vter autem eorum laude dignus sit, ac, quod poscit ars, viderit: & uter culpæ hæreat, non omnino (nisi fallor) certum est: neque enim hoc aperit ostendunt verba auctoris: & tragœdiæ ipsæ, unde id liquido perspiceretur, periere. Qui ante me commentarios confecerunt in hunc librum, putauerunt Aeschylum in hoc peccasse: Euripidem autem à culpa a fuisse, vel potius laudem in hoc meruisse. ipse tamen, contra existimo Aeschylum plus in hoc uidisse: Euripidem verò hic hallucinarum fuisse: præfertim cum ab Aristotele traditum sit peccare in hoc sæpe Euripidem solitum, nec satis bene fabulas disponere: Nec sequitur, ut quamuis Aeschylus ætate antecesserit, non rationem alicuius rei intelligere potuerit, quam

Q iij ignorarit,

ignorarit, qui tempore ipsum consecutus est, Euripides: nam libenter etiam nostrum hunc scriptorem peccata ipsius coarguere, ab eruditis viris animaduersum est. Non parum etiam valet ad idem confirmandum, quod Aristoteles consuevit primum indicare, ut refellere etiam, qui in aliqua re peccarint: deinde qui rectè se illic gesserint: primum enim studet convincere errores, quod infra quoque custodiuit, vbi eodem penè modo locutus est: inquit enim, de officio chori loquens, & quid ipsum facere oporteat docens. καὶ σωαγανίζεσθαι μὴ ὕπερ παρ' Εὐριπίδου, ἀλλ' ὕπερ παρὰ Σοφοκλέου, Omnis autè difficultas in eo posita est: toti ne superiori sententiæ respondeat, quod inquit. Quemadmodum Euripides Niobem, an contrario ipsius tantum, & tantquam proximæ vicinæ parti, si inde dematur particula negandi: Nam integra illa vitium indicat: posterior verò illius pars sublato inde, quod dixi, quomodo hoc rectè tractari possit, declarat. Si igitur ita capimus. Quemadmodum Euripides Niobem, qui scilicet ita hanc prolixam ac multorum capitum, fabulam tractauit, ut omnem eam vna tragœdia complecteretur, intelligetur manifesto in id vitium ipsum lapsus, in quod incidere, qui vniuersam expugnatione Ilij vna fabula persequeretur. Quod autem sequitur: Et non quemadmodum Æschylus, ita tunc caperetur, qui scilicet partem tantum eius sumpsit, & in hoc multum vidit. Omnes inquam qui se ita gesserunt, ut declaratum est, vel labuntur penitusq; eiiciuntur, vel in multas difficultates incidunt. Quod autem in Suda commentariis lectum protulit Robortellus, ac diligenter ponderauit, non declarat Æschylum peccare solitum in rerum coagmentatione, sed commemoratum est ab eo, qui primus hoc literis prodidit, ut ostenderet nimis seruire solitum eum poëtam grauitati personarum: qui scilicet, ut induceret ipsas vndiq; grandes, & dignitatis suæ tuendæ ualde studiosas, exagitatus sit ab Aristophane, & maledictis vexatus, probare verò hoc ille uolens (uidetur autem fuisse vetus grammaticus, qui uitam Æschyli scripsit: inde enim acceptus omnis ille locus est à Suda) hoc de Niobe recitauit, quamuis vno hoc exemplo contentus non fuerit: nam alterum etiam, ex alia tragœdia depromptum, ponit. Sed cum verba illa mendosa sint in excusis Suda exemplaribus, ut in libris quoque eius poëtæ: quod mendum etiam nescio quomodo irrepserit in meam editionem, illic enim est, ἑστ' ἐστὶν ἡμῶν, non sine causa ipsa doctissimo viro molestiam exhibuerunt: ualde enim incertus in eorum sententia fuit. Non verisimile autem est Æschylum fabulam composuisse, quæ tanto numero dierum egeret. in antiquissimo certe & optimo libro legitur, ἑστ' ἐστὶν ἡμῶν, id est usque ad tertiam partem eius fabule: cum enim silentium dignitatem personæ, quæ vitur eo, augeat: grauitérq; se gessisse in acerbo illo suo casu Niobem significare uellet hoc etiam pacto poëta, modum in ea re non tenuit: induxit enim ipsam obuoluto capite sedentem prope bustum filiorum mansisse sine voce vlla, donec tertia pars eius fabulæ peracta esset: Ita uerò legi hunc locum debere declarat etiam, ut arbitror, id, quod infra narratur, eundem poëtam in altera fabula, quæ uocabatur Hectoris lytra, induxisse itidem Achillem & ipsum operto capite nihil loquentem, præterquam pauca initio eius tragœdiæ ad Mercurium, qui paucis respondit orationi ipsius: hic enim quoque eius fabule vitium indicatur. Vt suspicari autem licet, plura fuerant facta Niobes, quæ non poterant commodè vna fabula includi: unde Æschylus prudenter ipsa seiunxit. Quemadmodum idem etiam, summo consilio usus, quum plura diuersaq; inter se forent facta Promethei, de illis confecit tres fabulas. Primum argumentum fuit, quum ignem mortalibus attulit. Secundum, quum ob id pœna affectus est à Ioue, vincitúsq; in Caucaſo. Tertium, quum solutus est, vinculisq; illis liberatus: qui igitur omnes hæc res, diuersis temporibus gestas, vna fabula complexus esset, peccasset. Eadem ratio est domus Agamemnoniæ, è cuius rebus aduersis idem tragicus confecit tragœdias, quæ sunt in manibus, Agamemnonem, Coëphoras, Eumenidas. Probare autem uolens Aristoteles, quàm difficile sit hanc culpam vitare, vitur exemplo Agathonis, quem cum libenter laudet: deq; eo, ut de sodali suo, ingeniosóq; viro, bene sentiat, fatetur tamen in hoc ipsum peccasse: qui tamen ab omnibus aliis vitiis ut testatur, sibi cauere potuit: Vnde intelligitur, quod dixi, hunc locum fraudi etiam eruditus acutisq; poëtis fuisse. Verba verò hæc quasi huc inculcata sunt ad planius significandum, quod tradiderat:

rat: nam statim, relicta persona Agathonis, redit ad superiorum illorum facultatem exponendam: qui quamuis inciderint in culpas, quas ostendit, tamen rectè se gerunt aliis in partibus: laudémq; merito adipiscuntur: hoc enim valet. In peripetias autem & sim plicibus rebus, consequuntur quod uolunt admirabiliter. Perspicitur igitur id usu venire non propter virium imbecillitatem, sed quia uitiosum argumentum ceperunt: neque enim ipsis facultas deest egregiè & cum laude tractandi peripetias, id est fabularum partes, in quibus magnæ rerum mutationes existunt: subitiq; casus. & ut peripetias, ita etiam simplices res, id est argumentum coagmentationémq; in qua non sit repentina illa, magnaq; fortunarum varietas: cum aurem simplices res appellarit, non partes fabulæ, sed argumentum eius generis, quod ostendi, non sine causa putaret aliquis peripetias uocatas argumenta itidem fabulasq; in quibus casus illi subiti, mutationesq; fortunarum magna continerentur: πράγματα uero hic uocauit (nisi fallor) Aristoteles, quam supra συνέσειν πραγμάτων appellauit: id est res, cum rerum coagmentationem intelligeret. Causam verò huius rei, & cur poëte, qui illic peccarent, hic contra præclare se gererent, esse inquit, quia hoc, quod ipsi cum laude tractant, tragicum est, & acceptum hominibus. Tragicum autem, id est accommodatum studio ipsorum, & idonea materia tragœdiæ conficiendæ, ut illud scilicet ab ipsa alienum. Acceptum uero hominibus: ita enim interpretor φιλαίθερον, de qua notione huius nominis supra disputauit, id est quod capit animos eorum, sensibusq; mortalium congruit. Ut autem sumere argumenta implicita: nec non simplicia quoque, non est alienum à studio tragico: ita contra uelle ex argumento epico conficere tragœdiam, non est proprium tragici poëtæ. Quum autem in rebus perturbatis & simplicibus itidem duo animaduertit: esse nanque illud, quod inde existit, inquit. Et tragicum & φιλαίθερον, non uidetur posterius hoc in contrariis debere requiri, sed prius tantum: neque enim uideo, cur argumentum epicum φιλαίθερον esse non possit. Quod ad ueritatem lectionis facit, sunt plures libri calamo exarati in quibus pro πρώτων legitur πρώτων: nec tamen puto commutandam cū hac esse receptam lectionem: nam multo infra eodem nomine uocauit eandem fabulam: & πρώτων olim arbitror fuisse declarationem illius uocis, quæ postea in locum eius irrepserit. Quod itidem prius Νόβησιν ἢ Μήδεσσιν excusi libri habebant, primum tantum mulieris nomen inueni in iisdem exemplaribus: rectèq; puto, quod consequeretur, eiectionem inde à Madio fuisse.

Ἔστι δὲ ἴδιον, ὅταν ὁ σοφὸς μὲν, μετὰ πονηρίαν δὲ, ἐξαπατηθῆ, ὡς ὁ Σίσυφος: καὶ ὁ ἀνέπαιστος μὲν: ἀδίκος δὲ, ἢ Πηλεΐδης. ἔστι δὲ ἴδιον ἕκός, ὡς ὁ Ἀγάθων λέγει: ἕκός γὰρ γίνεσθαι πολλά καὶ παρὰ τὸ ἕκός.

Est autem hoc, quando sapiens quidem, cum improbitate autem, deceptus fuerit: quemadmodum Sisyphus: & fortis quidem, iniustus autem, superatus in pugna sit: est autem hoc uerisimile, quemadmodum Agathon dicit: uerisimile enim fieri multa & contra uerisimile.

Exemplis declarat quod tragicum esse dixit, & gratum hominibus: id autem esse inquit, cum vir sanè sapiens, id est uaser ac multarum rerum peritus: ita enim nūc Græco more, & ut consuetudo erat, non ut philosophi loquuntur, capit hoc nomen: idem tamen improbus, & uitio alicui affinis, deceptus sit: quod contigit Sisypho. Fin gere igitur poëtam huiuscemodi homini aliquos imposuisse, in fraudemq; ipsum lapsus, qui cum callidi consilij sit: non sit tamen à culpa vacuus, sed coniunctam habeat cum ea dote animi uitium aliquod, est aptum tragœdiæ: necessèq; est, ut sit gratum hominibus: quis enim non gaudeat incommodo ac malo illius, qui malitia freus iniuriam faciat innocenti viro: & ut hoc, ita etiam fortis, iniustus tamen, uictus in pugna aliqua, est scilicet eadem ratione & tragicum & acceptum hominibus. Contingit autem astutum hominem decipi, quia uitium illud animi, quod coniunctum

est cum hoc bono, non finit illum acie mentis uti, ac dolum sentire: eodemque pacto magnis corporis viribus, ac robore animi præditus homo, fieri potest ut vincatur in pralio, si idem iniustus sit, quia dum aliquid iniuste procurat, amittit usum fortitudinis. Exemplum prioris casus est Polymestor apud Euripidem in Hecuba: qui, cum callidus vir fingatur, deceptus tamen est, tractusque in insidias à muliere: persuasit enim illi Hecuba, ut custodes corporis à se remoueret, quo facilius posset vlcisci dolorem suum, auxilioque conseruarum ipsum malè habere. vitium igitur animi auaritiæque ipsum in fraudem induxit. Cum autem requiratur, ut quidquid in tragœdia geritur, verisimile sit: huiuscemodi verò euentus rerum, repugnare verisimili videantur, soluit hunc nodum: Nam inquit hoc etiam verisimile esse: non tamen verum, propriumque verisimile: id enim est, quod plerumque fit: quin potius contrarium illi: sed tamen genus quoddam verisimilis: illud inquam, quod excogitatum est ab Agathone: verisimile enim ille esse inquit quippiam aliquando fieri contra id, quod verisimile erat fieri debere, ut manifestò in his rebus contigit. credibile enim erat callidum virum dolos cogniturum: & fortem, victorem è pugna rediturum. Dissertit autem pluribus ipse de hoc verisimilis genere in ij. libro de arte dicendi verbis etiam ipsius poetæ positis. Dionysius verò Halicarnassæus in epistola ad Ammeum, fallax in primis & captiosum putat esse hoc argumentum, atque ipsum exagitat quantum potest: cum aliquis id, quod nullo modo verisimile est, conatur ostendere aliquando fieri verisimile.

Καὶ τὸν χορὸν δὲ οὐκ ἔστιν ὑπολαβεῖν πᾶσι ὑποκριταῖς, καὶ μέγιστον εἶναι τὸ ὄλκον, καὶ συναγωνίζεσθαι, μὴ ὡσὸρ παρ' Εὐριπίδου, ἀλλ' ὡσὸρ παρὰ Σοφοκλέους. τοῦτο δὲ λοιποῖς τὰ διδόμενα μάλλον τῶ μύθου, ἢ ἄλλης τραγωδίας ὄντι. δι' ἑμβόλιμα ἄδειναι, πρῶτον ἀξίαντος Ἀγάθωνος τῶ ποιούτου, καὶ τοῖσι διαφύσει ἢ ἑμβόλιμα ἄδειναι, ἢ εἴησιν ἐξ ἄλλου εἰς ἄλλο ἀρμότιον, ἢ ἐπεισόδιον ὄλον.

Et chorum autem vnum oportet existimare histrionum, & partem esse totius, & vnà contendere: non quemadmodum apud Euripidem, sed quemadmodum apud Sophoclem. Reliquis autem, quæ dantur plus fabula, vel alia tragœdia sunt. Quare embolima canunt, cum Agathon primus principium dederit huiuscemodi rei. At qui quid differt vel embolima canere, vel disputationem ex alio in aliud accommodare, vel episodium totum.

Cum modo præceperit tragicis, ne sumant materiem sui operis argumentum epicum, & quæ incommoda, si id fiat, inde nascantur docuerit, disserit nunc de choro, atque officio ipsius, cum ueteres poetæ diuersa ratione illo vsi sint. Primum igitur tradit ipsos huius animi esse debere, quod ad partes chori facit, quum ad scribendum accedunt, vel potius ad res illas texendas, ac denique sentire de choro, ut de vno aliquo histrione, putareque ipsum idem munus habere, id est studere, ut fabula ad exitum perducatur, adiuuareque opus illud, quod manifestius histriones faciunt, quamuis chorus grex quidam sit: histriones autem singulæ personæ. Quod adiungit vim habet declarationis. Et partem esse totius: nam cantus chori, si sententias extra rem persequeretur, tanquam histrio haberi non posset: nec pars totius, id est coagmentationis illius rerum, foret. Contra autem qui fixum in animo habebit non esse chorum quippiam aduenticium, accommodatas fabulae sententias ipsi affinger. Sequitur autem oportere poetæ existimare: hoc enim videtur repeti debere, chorum vnà certare: laborareque in eo opere: non quemadmodum apud Euripidem, sed quemadmodum apud Sophoclem. Quod valet, cum iam affirmasset imitari illum debere histriones: adiuuareque studio suo fabulam, ita se in illo munere gerere ipsum debere, ut se gerit Sophoclis chorus, non ut Euripidis. Vnde (nisi fallor) elicitor chorum etiam Euripidis συναγωνίζεσθαι, id est una cum histrionibus, quos ἀγωνιστὰς uocant à

certatione,

certatione, qua vtuntur: studioque in peragenda fabula, operam dare ut illa ad finem perducatur: non tamen eodem pacto, ut chorus Sophoclis: Ut discrimen tantum apud eos sit in modo atque ratione, qua illi diuersa vtuntur: nam manifestò anteponebat rationem huius poetæ rationi concertationis; Euripidis. Videnda igitur differentia, quæ fuerit inter illos, si verum est, quod dixi, ut apud ambos chorus aliquo modo munus obeat histrionis. Mensura sanè, longitudoque cantilenarum eadem, aut non valdè dissimilis videtur. Quare in hoc discrimen non est: nec sanè existimandus est peccare in hoc Euripides, quod non nulli putarunt, qui dixerunt ipsum non multa loquentem chorum inducere: sed potius quia apud eum chorus, quamuis non omnino diiunctus sit à fabula, sed aliquantulum tangat res illas, non valde tamen adiuuat exitum fabulae: in extremoque, tantum, cum antea saepe longè digressus sit, eò redit: cum magis Sophoclei chori rebus illis hæreant: nam quod facit etiam ad sententiam eam resellendam, non præcipit hic optimus huius artis magister de partibus illis, sententiisque chori, quæ senariis uersibus eduntur: sed chorum vocat cantilenam illius musici gregis: hoc autem inde etiam perspicitur: infra nanque ubi institutum ceterorum, qui longè aliam rationem secuti sunt: in primisque ueterum exponit, inquit. τὰ δίδόμενα: non conferret enim quæ publicè dantur, canunturque: cum iis, quæ tanquam ab histrionibus pronuntiantur: verum etiam non est chorum, cum semel in scenam venisset, nunquam inde, nisi peracta fabula exire solitum, cum certis nominibus exitus inde, reditusque ipsius diuersi, ut ostendit Pollux, distincti forent. An aliter verba hæc accipienda, & illud συναγωνίζεσθαι, id est concertare, est declaratio antecedentis sententiæ, qua affirmauit, chorum esse debere partem totius: qui enim certat, sine dubio pars illius quasi pugnae contentionisque habendus est. Quod verò sequitur. Non quemadmodum apud Euripidem, significat rationem Euripidis nullo modo probandam esse, qui inducit chorum nullam in partem fabulam adiuuare: quod sane in maxima parte cantilenarum ille facit: verèque hoc de illo pronuntiarum potuit. Adiungit statim Aristoteles, quod valet ad peccatum in mensura chori magnum ceterorum poetarum ostendendum. Reliquis autem, quæ dantur plus fabula, vel alia tragœdia sunt. intelligit uero poetæ, cum illi ex altera parte respondeant Euripidi & Sophocli, qui manifestò tragici, non histriones sunt. Διδόμενα quod inquit, intellexit, ut opinor, quattuor illos cantus chori, qui actus tragœdiarum distinguunt: μέλος enim accipere debemus. δίδόμενα verò quia magistratus eos dabat: publicis nanque sumptibus cantorum greges instruebantur: hoc enim supra auctor ipse significauit, quamuis de comœdia illic loquatur: ait enim καὶ τὸν χορὸν καὶ μὲν ὁ χορὸν δὲ ἐπὶ τῶν σαχῶν ἔδωκεν. idem tamen, quod illic, in tragœdia quoque vsu venire existimandum, præter quàm quod hoc grauissimus testis Plato confirmat: ut alia nunc testimonia omittam, quibus in eo loco explicando id confirmaui. cum autem illic ostenderim moris fuisse, ut poetæ ipsi chorum peterent: magistratusque aut daret, aut negaret, ut ipsi visum fuisset, liber idem declarare auctoritate Plutarchi: qui & ipse hoc institutum tetigit in Erotico: cum enim res narrari deberet, quæ comici facti similitudinem habebat, ambagibus opus illic non esse quidam affirmauit, qui in colloquio illo ac sermone versabatur, quia res ipsa vel potius caput origoque illius, talis omnino erat: poscebatque sua vi chorum ac scena tantum egebat, cum aliis rebus abundè instructa foret, quæ in comœdia requiruntur. inquit igitur. διδὸς ἢ πρόσφασις, ἐξ ἧς ὁρμήσασιν οἱ λόγοι, χορὸν αὐτῶν τῶ πρόβου καὶ σκηνῆς δέεται: τα δ' ἄλλα δράματα οὐκ εἶναι ἐπιπέει. omnes præterea illi loci valent etiam ad lectionem hanc constituendam, quæ sine causa à non nullis tentata est. sed hoc egregie in primis facit: declaratque receptam veram esse, vetus grammaticus, qui scripsit vitam Aristophanis: in extremo enim, ubi de partibus & ipse comœdiæ disserit, inquit. δίδωσκον χορικὸν, τὸ τοῦ χοροῦ εἶ δίδόμενον μέλος. omnem autem eum locum manifestò ille accepit ab hoc nostro auctore. Quod verò Aristoteles addidit, cum, Plus quàm fabula sunt, dixisset, Vel alia tragœdia, est (ut opinor) declaratio antecedentis vocis: ostenditque quomodo fabulam hanc accipere debeamus: fabula enim propriè est coagmentatio ipsa rerum, quæ tunc aguntur, sine episodis: tragœdia autem aucta his partibus extrinsecis: neque enim puto aliam diuersam ab illa ipsa tragœdiam ipsum intelligere. Nec me tamen fallit,

fallit, quod in mentem uenerit Madio, acutè sanè atque eruditè, qui putat desiderari hic ante vocem μάλλον particulam negandi. Ut autem ita existimet, ducitur coniectura quadam, non uestigijs vllis huius lectionis, quæ in scripto aliquo libro appareant: & certe locus ille perturbatus est, quod iam demonstratum est. Quod si tantum licentię permittere nobis possemus, quasi poscente hoc sententia veritatèq; ipsa, vt syllabam, quæ negandi vim habet, adderemus, magis in explicanda sententia ratio nominum retineretur: nec quicquam infrequens durumq; hic reperiretur: tunc enim μάλλον valebit magis: aliamq; tragœdiam, diuersam ab ipsa, capiemus: fabulam autem illam ipsam, in qua chorus modum nullum tenet, vt omnis sensus, quem admodum ille quoque tradit, hic sit. Reliquis autem tragicis, quæ dantur, magis fabula, aliaue omni tragœdia sunt; quæ scilicet cum choris huius conferatur, remotis choris illius ipsius. Narrat etiam Aristoteles, vnde fluxerit hic mos, ut in tragœdia embolima canerentur, id est res penitus extrinsecæ, atque eò inculcatæ: & quis auctor fuerit huius instituti: causamq; huius fuisse dicit, quod studerent augere partes chori: magnamq; partem tragœdiæ consumere vellent in choris: vt enim hoc facilius præstarent, comportabant eò etiam aliena: Agathon autem primus hoc facere ausus est, quem etiam hoc nomine reprehendit. Quàm improbum autem, vitiosumq; hoc sit, docet, simile esse declarans alij, quod manifestò infulsum est, & à nullo adhuc tentatum: vtiturq; modo illo, qui multum ualet ad stultam aliquam sententiam refellendam. At qui enim inquit quid differt vel embolima canere, vel disputationem ex alio in aliud, si quadrat, vel epifodium totum. Simile igitur dicit illos facere, qui embolima canant, illis, qui ῥήσιν ex alio in aliud transferant, si quadrat. ῥήσιν autem appellat partem tragœdiæ, in qua disputatio aliqua perfecta sit, quæ plerunq; minor est epifodio. vtuntur crebrò veteres scriptores hoc verbo, cum id, quod ostendi, significare uolunt: neque tamen (nisi fallor) ῥήσιν partem chori vocarent, sed explicationem alicuius sententiæ, habitam ab histrione quopiam: sed de vi huius nominis supra accuratius disputatum est. inquit igitur, qui id committunt, quod reprehendit in choro; idem facere atque illos, qui traducunt ex alia in aliam fabulam disputationem aliquam de aliqua re, si forte illa quadrat: quod sanè ab omnibus improbat, & importunum putatur. Cum verò in Græcis auctoris uerbus neutro genere sit ἐξ ἄλλου ἢ ἐξ ἄλλου, non omnino apparet quid intelligi debeat: quamuis supra ipse, vt de tragœdia prolutum, ceperim: genera enim non respondent: hoc igitur adnotare uolui. Sed quia hic locus omnis ualde contaminatus est, tacere nolo in scriptis pluribus exemplaribus inueniri particulam ἢ, quæ hic necessaria uidetur: nec tamen illic ea suo loco posita est, nisi fallor: ita enim illi habent. ἢ ἢ ῥήσιν ἐξ ἄλλου ἢ ἐξ ἄλλου ἀρμόσει. nam extremum etiam hoc uerbum indicandi modo, non optandi, illic positum est. quare si coniungeretur cum hoc uerbo copula hæc uilis hic foret: ualeretq; quod significauit: ita enim nimis remota est. Quod sequitur. Vel epifodium totum, additum est ad augendum absurdum: nam quin hoc nullo modo deceat, integrum inquam epifodium ex alia in aliam fabulam traducere, nemo negaret. Est etiam in extremis his uerbis discriminis quiddam: duo nanq; scripti libri habent ὁ λόγος, loco uocis ἄλλου: ex qua tamen uarietate lectionis commodum nullum sensum elicio.

Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἢ δὴ εἴρηται. λοιπὸν δὲ περὶ λέξεως, ἢ διανοίας εἰπεῖν. τὰ μὲν οὖν περὶ τῶν διανοίαν οὐ τοῖς περὶ ἠποικιῶν κείδω: ἴδιον γὰρ ἴδιον μάλλον ἐκείνῃς πλὴν μεθόδου. ἔστι δὲ κατὰ τῶν διανοίαν ταῦτα, ὅτε ὑπὸ τῷ λόγῳ δὲ παρασκευασθῆναι. μέρη δὲ τούτων, τὸ, τε ἀποδεικνύειν καὶ εὐλύειν, καὶ τὸ πᾶσι παρασκευάζειν. οἷον ἔλεον, ἢ φόβον, ἢ ὀργὴν, καὶ ὅτε εἰσάτω: καὶ ἐπὶ μέγθος καὶ σμικρότητα. δῆλον δὲ ὅτι καὶ οὐ τοῖς προεγμῶσι ἀπὸ τῶν αὐτῶν εἰδῶν δὲ χρῆσθαι, ὅταν ἢ ἐλεῖν, ἢ δεινὰ, ἢ μεγᾶλα, ἢ ἐκόντα δὲ παρασκευάζειν: πολλὸν τοσοῦτον διαφέρει, ὅτι τὰ μὲν δὲ φαίνεσθαι αὐτὸ διδασκαλίᾳ: τὰ δὲ οὐ τῷ λόγῳ ὑπὸ τῷ λέγοντος παρασκευάζει.

παρασκευάζειν. τὸ γὰρ δὲ ἢ τῷ λέγοντος ὄργον, εἰ φαίνεται ἡδὲα καὶ μὴ διὰ τὸν λόγον;

De alijs quidem igitur iam dictum est: reliquum autem de locutione vel sententia dicere. Quæ quidem igitur circa sententiam in libris de arte dicendi posita sint: hoc enim proprium magis illius rationis ac viæ. Sunt autem secundum sententiam hæc, quæcumq; ab oratione oportet comparari: partes autem horum demonstrare, & soluere, & affectus excitare: Ceu misericordiam, vel metum, vel iram: & quæcumq; huiusmodi: & præterea magnitudinem & paruitatem. Perspicuum autem quod & in rebus ab isdem formis oportet uti, quando vel miserabiles, vel acerbæ, vel magnas, vel verisimiles oportuerit conficere: nisi quod tantum discrepant, quod hæc quidem oportet apparere sine doctrina: quæ autem in oratione, ab dicente comparari, & ab oratione fieri: quod enim utiq; esset dicentis opus, si apparerent incunda, & non propter orationem?

Cum multa iam tradidisset, quæ, quomodo corpus tragœdiæ, fabulæq; sine vitio constitui posset, docerent: nec non de moribus accurate præcepisset: præcipuè enim duo hæc uideretur significasse, De alijs dicens. Quum igitur hæc sedulo explicasset, tempusq; iam uenisset disputandi de locutione illi poemati apta, indicat peruentum esse ad finem superioris præceptionis, quæ satis longa & accurata fuit: excitatq; lectorem ostendendo, quid nunc sequatur, vt plena integratq; hæc ars explicetur. Restare igitur dicit, vt de locutione agat. Sed quia ratio postulabat, vt prius de sententijs diligenter præciperet: antea enim quid dicatur oportet habere: postea quibus uerbis id exponatur, uidere: neque enim usus vllus esset uerborum, nisi quid illis significaretur, haberemus. Et præterea quia supra hoc ordine usus fuerat in appellandis partibus his tragœdiæ, quæ qualitatis aliquid ipsi aspergunt: διακρίσεις; ante locutionem collocat, cur nunc supersedeat accurata disputatione de illa, declarat: causamq; huius rei esse inquit, quia quæ pertinebant ad sententias, vnde scilicet illæ eruerentur, & aptæ vndiq; illi tempori redderentur, iam in libris de arte dicendi, diligenter traditum fuerat. Cum igitur, nondum aperto consilio suo, ordinem, quem tenere uellet, ostendisset: vidissetq; difficultatem hanc in animo lectoris nasci prorsus debere, statim, quasi se purgans, ait. Vel de sententia: quod scilicet uerius fuerat. cur tamen nunc hoc relinquatur, docet. Ea nanque, quæ ad sententiam faciunt, accipi uult, vt in libris de arte dicendi pertractata sunt, nec vllam in partem immutari. Cur verò illic potius, quam hic accuratè de hoc disputarit, exponit: idq; à se factum esse ratione docet, quia magis proprium est illius, quàm huius methodi, hoc moliri: magis autem proprium quia illic ueræ causæ, non fictæ, vt in fabulis, aguntur: & illæ quidem vnde maioris ponderis res nascuntur: & salus deniq; alicui aut pestis nascitur: nec homini tantum, sed etiam ciuitati ac genti. Quamuis autem, quæ sententiæ sunt, peti iubeat è libris de arte dicendi, breui tamen quæ illa sint, exponit: esseq; inquit ea, quæ pertinent ad sententiam, communiter vniuersa illa, quæ ab oratione opus est confici ac comparari, vt omnis cura operatq; dicentis in illis occupata esse debeat. Cum verò generatim ipsa hoc pacto ostendisset, singillatim ea exponit: partesq; horum esse inquit: id est in illis numerari, demonstrare atque aliquid argumento probare: nec non dissoluere & confutare: præterea affectus excitare: quorum motuum partem enumerat. ceu enim inquit misericordiam, vel metum, vel iracundiam: reliquos autem reticet. Non sine causa verò aperit, quæ uocet πᾶσι: ἢ: exempla q; ipsorum ponit: hoc enim in libro plerunq; aliud appellat πᾶσι, vt ex definitione ipsius, quam attulit, patet: non solos tamen illos esse qui affectus vocari possint,

possint, declarat, addens. Et quicumque alij huiusmodi. Quanta uerò cura, diligentiaq; persequutus sit hanc rem initio secundi eorum librorum, & quam subtiliter, acutèq; illic omnia explicarit, nihil attinet dicere. ut quum opus illud eruditionis elegantiaq; plenum sit, hanc in primis ipsius partem docti & ingeniosi viri nò sine causa magnopere admirati sint. Sed quum non solum quidquid ad affectus hos facit, illic summo studio explicarit, verum etiam qui mores sint & singularum ætatum, & fortunarum hominum: nec non etiam, quos mores creent, & motus illi turbidi animorum & habitus, qui sedati sunt, illic tradiderit, non sine causa quispiam quæreret, cur partem hanc hic reliquerit, quum manifestò & ipsa ope orationis efficiatur: *διαροίαι* q; opus sit, non minus, atque illa, quæ appellauit. Quin autem huiusmodi oratio, in qua appareant mores eius, qui dicit, magnam vim habeat ad fidem faciendam, dubitari non potest. Adiungit statim hic, quæ itidem sententia sunt. Et adhuc magnitudinem & paruitatem, quis enim nescit ui orationis, artificioq; dicentis, res & amplificari & minui: cum extiterint etiam qui in his duobus præcipuè positam esse artem dicendi voluerint. Cum, & quæ sententia sint, & partes ipsius docuisset, tradit dubitari non posse, quin ab iisdem formis & quasi locis, rationes harum rerum ducendæ sint, cum tragicus poeta quippiam horum efficere vult, à quibus in altero illo studio ducuntur, cum orator & ipse aliquid horum molitur: am bas enim has diuersas artes eodem accedere oportet. Inquit igitur. Perpicuum autem est, quod & in rebus ab iisdem formis oportet uti, quando vel miserabiles vel acerbas vel magnas vel verisimiles opus fuerit conficere: à quibus scilicet formis sumunt, cum eadem præstare volunt, oratores: ut non alia sint forma lociq;, qui instruunt oratorem: & alij, qui poetam ornent: rationemq; eum doceant, quomodo eorum aliquid efficere possit. *Πράγματα* hic vocat res, quæ in scenam veniunt, & argumentum ipsum, eadem ratione, qua dixit fabulam esse *πραγμάτων σύμπαν*, quo loco manifestò *πράγματα* idem valent: sed Horatius etiam Latina voce, quæ huic respondet, idem appellat in epistola de arte poetica, ubi ait. Aut agitur res in scenis, aut acta refertur. In eo, quod sequitur, quod quidam affirmant in libris calamo exaratis legi *ιδεών* pro illo, quod in excusis est, *ιδών*: ipse quoque inueni eandem scripturam in tribus exemplaribus: nec tamen receptam lectionem hinc eiciendam puto: auctor certe ipse in primo de arte dicendi, quo loco declarat, quid intelligat hac voce, *ιδών* appellat, non *ιδέω*: neque etiam si *ιδέω* hic legeretur, idem valeret hoc nomen, quod apud Hermogenem valet: longè enim alia illa ab his *ιδέω* sunt: quod nullo negotio intelligitur: *ιδών* enim, ut ipsemet testatur, appellat, singulorum generum, disciplinarumq; proprias propositiones: cum loci sint, qui communes sunt omnium generum: & ubi manent argumenta, apta cunctis artibus confirmandis. Quod vero verbum *χρησται* hic vsurpauit, valet illud, promere & quasi vtendum illinc sumere atque mutuari. Est pusillum adhuc discrimen hac parte in libris calamo exaratis: pro *δὲ* enim, partim illorum habent *γὰρ*: partim autem *δὲ*: nec tamen censo à communi lectione discedendum. Cum autem similitudinem, quæ in his rebus versatur, ostenderit, quid discriminis illa inter se habeant, declarat, inquit igitur ipsa inter se hoc tantum distare, quod res ipsas oportet sua vi tales uideri, & spectatoribus apparere miserabiles scilicet, aut acerbas, aut amplas, aut aliquid huius generis, sine opera munerèq; alicuius, qui id doceat: & quamuis nò explicentur, atq; ab aliquo huiusmodi esse declarentur: nam quod apud auctorem est: *τὰ μὲν*, arbitror significare *πράγματα* ut supra locutus est, & eò referrì: ex eo autem quod sequitur manifesto percipitur, quomodo supra ceperit *πράγματα*: còtrarium enim eius est, quod nunc inquit: *τὰ δὲ πρὸ λόγου*: in scena enim res fiunt, ab histrionibusq; ita administrantur, ut si eo tempore gererentur: ab oratore autem exponuntur: & antea factæ commemorantur: in orationeq; demum positæ sunt. inquit igitur. Quæ autem in oratione manent, oportet scilicet: hoc enim repetendum est, à dicente confici ac comparari: quod contrarium eius est, quod supra dixit, quamuis non doceatur, & accuratè declaratur. id est *αὐτὸν διδασκαλίαι*: quod enim conficitur studio dicentis docetur & explanatur: illud uerò cuiusmodi sit sua ui apparet. Addidit etiam hic, quod tanquam declararet proxima vicina uerba, id est quod dixerat à dicente comparari: id uerò

id uerò est & ab oratione nasci: quod enim ab eo, qui uerba facit de ea re conficitur, id ab oratione proficiscitur: indèq; ortum habet. Probare uerò uolens, quod dixerat, res illas tales fieri opera dicentis, à contrario id constituit: inquit enim. Si nanq; res illæ sua vi intelligerentur esse iucundæ, & non tales efficerentur ab oratione, & accurata ipsius disputatione, quod restaret opus, officiumq; dicentis? quasi dicat si perferere ille posset oratione: nec haberet cur in ea se tantopere iactaret: hoc autem absurdum est, quasi silentium indici oratoribus: nec operam eorum requiri, quæ tantopere prodest causis. Fructus igitur est, quia ut commodum est, causaq; postulat, quæ exponuntur, efficiuntur aut iucundæ, aut tristes, aut atroces, aut aliquid eiuusmodi: quamuis enim nunc unum horum ponat: id est iucunda, reliqua tamen audienda sunt.

Τῶν δὲ πρὸ τῶν λέξιν, οὐ μὲν ἔστιν εἶδος θεωρείαι, τὰ ῥήματα τῆς λέξεως, ἃ ἔστιν εἰδέναι τῆς ὑποκρίσεως, καὶ τὸ τῶν ποιῶν τῶν ἔχοντος ἀρχαῖο τεχνικῶν. οἷον τὴν εὐπολίαν, καὶ τὴν δολίαν, καὶ διήγησιν, καὶ ἀπειλήν, καὶ βρώτησιν, καὶ ἀποκρίσιν, καὶ ἑπὶ ἄλλο ποιῶντων: παρὰ γὰρ τῶν βύτων γινώσκιν ἢ ἀγνοίαν, οὐδὲν εἰς τῶν ποιητικῶν ἐπιτήμημα φέρειται, ὅ, τι καὶ ἀξίον σπουδαίης. τὴν γὰρ αὐτῆς ὑποθέσει ἢ μαρτυροῦμαι, ἢ Πρωταγόρας ἐπιμαρτυροῦμαι: ὅτι βύχεται οἰόμενος, ἐπιτάττει, εἰπὼν. Μῶν ἄεθε θεῶν: ὅ γὰρ κελύσαι (φισί) ποιῶν τι, ἢ μὴ, ἐπιτάττει εἰς. διὸ παρέρω, ὡς ἄλλως, καὶ οὐ τῆς ποιητικῆς οὐ θεωρήματα.

Eorum autem, quæ circa locutionem: una quidem species est animaduersionis figuræ locutionis, quas percepisse est histrionica, & eius, qui huiusmodi habet architectonicam. ceteris quid mandatum est, & quid preces, & narratio, & minæ, & interrogatio, & responsio, & si quid aliud huiusmodi: ab cognitione enim vel inscitia harum rerum nulla in poeticam artem reprehensio affertur, quæ quidem alicuius precij sit: Quid enim aliquis existimet uiriose tractata esse ea, quæ Protogoras accusat, quod cum putet precari, præcipit, ubi dixit. Iram cane dea: iubere enim inquit aliquid facere aut non, præceptio est. Quare omittatur, ut alius, & non poetice artis, consideratio.

Cum supra ostendisset restare, ut de locutione, sententiaq; disputaretur: quarum tamen duarum rerum alteram hic accuratè non persequitur, quia ut narrat, exposita illa sit, diligentèrque tractata in libris de arte dicendi: quamuis nunc quoque breuiter tradat, & quid ipsam conficiat, & quæ partes eius sint, aggreditur alteram, id est locutionem: & cum plura in natura eius, uiq;, spectanda animaduerti possint, unum illorum esse ait, figuras, quas appellat, locutionis: quæ autem illæ sint, ipse docet. Animaduertendum autem in primis longè aliam rem intelligere magistros dicendi, quamuis utantur iisdem nominibus, quum dicunt *ῥήματα λέξεως*: ita enim ipsi uocant ornatus quosdam & tanquam lumina orationis: distinguuntq; posteriore nomine ab iis luminibus, quæ manent in sententiis: quæ *ῥήματα διαροίαι* ea de causa ab ipsis uocantur. Sed hoc nunc relicto, quod admonuisse satis fuit, uocata hæ figure ita uidentur, quia aliter atque aliter uultus, totum ue corpus, cum variantur illæ, conformatur, ut meritò hac de causa schemata figuræq; ipsæ appellatæ sint. Has igitur exquisitè nosse non poetice artis, sed histrionice officium esse inquit: quia autem ars à strato separata nihil cognoscit, sed illi adiuncta tantum percipit, quod percipit, quasi declarationis loco addit. Et eius qui huiusmodi teneat architectonicam, *ποιῶν* uerò, non *ποιῶν*, uidetur dixisse: id est huiusmodi, non hanc, quasi non omnino uelit histrionicam esse, in cuius potestate illa sit, quæ moderatur

ac fingit corpus, ut postulant diuersæ rationes ac modi pronuntiandi, sed similem ipsi quandam, quæ in inferiores multas ius habet, & tanquàm præcipit, quid ipsis factio opus sit, ut princeps eorum fabris in domo ædificanda: hoc enim valet architectonicam esse. Exemplis autem, & singularum partium appellatione, declarare volens, quæ sint figuræ hæ, inquit, Ceu quid sit mandatio, quid precatio, & quæ narratio. vocat autem *ἐπιτολή*, vocis orisq; formam, qua quis alicui quippiam mandat: ut precationem etiam, quomodo quis fingit vocem, cum votum facit, & oratione sua poscit aliquid à diis immortalibus. eadem ratio reliquorum modorum est: nec tamen eorum omnium nomina ponit: nam in extremo multis iam enumeratis, quasi dubitans an aliqua restent, ait. Et si quid aliud huiuscemodi. Probare autem volens, non oportere sollicitam esse artem poëticam de his rebus, nec debere exquisitè ipsa percipere, rationem hanc eius rei reddit: docet enim ab harum rerum scientia, aut inscitia, non posse in artem poëtarum cadere ullam reprehensionem, quæ menti alicuius sit. Cum igitur labi in aliquo horum, nec vim eius tenere, non afferat poëta iustam ullam reprehensionem, intelligitur curæ ipsius non esse hæc minutè perdiscere. Respondet igitur, quod inquit. *παρὰ τῆς*, & quæ sequuntur, superiori illi parti *ἃ ἐστὶν ἄδραμα τῆς ὑπακριτικῆς*: affertur enim causa his verbis manifestò alicuius rei: illa autem est, quod officium poëticæ non est ea tenere, sed histrionicæ: Poëticæ verò non esse significauit, quamuis id non expresserit, quum histrionicæ esse affirmauit. Videndum autè cur non solum dixerit ab ignoratione, verum etiam à scientia harum rerum nihil veræ reprehensionis cadere posse in artem poëtarum: neque enim cognitio alicuius artis occasionem vnquam videtur dare peccandi. & sanè quamuis contrarias res appellarit, ut consuetudo videtur esse loquendi: ab altera tantum deteriorèq; parte videtur nasci vitium, anasq; erroris. *παρὰ* hic eandem vim, quam supra, habet, cum inquit *καὶ παρὰ τὴν λόγον γίνεσθαι*: valet enim ab: morumq; alicunde significat. Multis autem locis ipse ita hanc particulam cepit: sed alij quoq; Græci auctores, ut Polybius in iij. libro historiarum, cum inquit. *μη παρὰ τὴν τῆς δυνάμεως ἀποδεδείχθαι, ἀλλὰ παρὰ τὴν τοῦ προσιώτους ἀλλάβειαι γεγονέναι*: id est in mentem venit Romanis, quod res antea male gesta esset: consternatèq; animo in pugna aliqua visæ forent eorum copiar, non natum esse id à timore militum, sed à ducis meru, & nimia in conferendo prælio cautione. *Φόβου ἐπιτήρημα* dictum est, ut *φόβου ἐπιτήρησις*, *φόβου ἐλεγχος*, & plura alia huiuscemodi: ita enim crebrò locutus est hic scriptor. Quod itidem inquit. *ἃ, τι καὶ ἄξιον περὶ τῆς*, manifestò significat quod dixi, id est quod alicuius sit ponderis: nam non defuerunt, qui ob has res poëtas accusarint, & ipsis vitio verterint, quod lapsi sint in his gestibus, ut ipse Protagoræ exemplo confirmat: sed negligi possunt huiuscemodi illorum criminationes: nec dignæ sunt, quas aliquis adhibito studio refellat: Tanquam igitur deterrere voluit eos, qui contra sentirent, ita interrogans ipsos: & quod illi arripere potuissent, tanquam opinionioni suæ confirmandæ aptum, antea confutans. Quid enim peccati aliquis in se continere putaret ea, quæ Protagoras reprehendit: quod existimans orare, precèsq; adhibere Homerus, imperat, his verbis vsus. Iram canè dea: quamuis autem vnum tantum eorum ponat, quæ in summo poëta accusare solitus erat Protagoras, plura tamen illa fuisse apparet: sed cuncta eiusdem generis, ex verbis Aristotelis, qui inquit, Ea, quæ: quam autem ille reddebat rationem huius rei, exponit hoc pacto: iubere enim inquit Protagoras facere aliquid, aut non, est præceptio, id est formam habet imperandi, personæq; præstantiam significat. Quod verò auctor adiungit. Quare omitatur, habet hanc vim: declaratq; non oportere ipsum de his figuris gestibusq; orationis accuratè præcipere: quia, ut statim aperit, non est propria eius artis, quam nunc tradit, hæc contemplatio atque animaduersio, sed alius, id est histrionicæ: nam oratores etiam, qui aliter vitia quædam in agendo à se depellere non potuerunt, ab histrione aliquando emendati sunt. Vidit etiam Eustathius hoc, quod obiici aliquo modo poterat Homero in primis statim verbis Iliadis, ac diligenter purgavit. Cum autem illustris locus sit: nec Aristoteles nunc contendat poëtam defendere: contentusq; fuerit inanitatem eius criminationis indicasse, superfedebat & ipse loci illius explicatione.

Τῶς δὲ λέξεως ἀπάσης τὰ δ' ἔστι τὰ μέρη. στοιχεῖον, συλλαβὴ, σὺνδεσμος, ὄνομα, ῥῆμα, ἄρθρον, πῶσις, λόγος.

Locutionis autem omnis hæ sunt partes, elementum, syllaba, coniunctio, nomen, verbum, articulus, casus, oratio.

Cum, officium suum constituens, ostendisset non esse nunc diligenter explicandam quæstionem illam de figuris ac gestibus locutionis, quia est alius artis propria illa consideratio, se parat ad ea videnda, quæ ratio huius studij poscebat, & quæ non sine culpa negligentia omitti poterant: primumq; definit, quid locutio sit: ita enim appello, quam ipse vocauit *λέξις*. cum manifestò intelligatur longe aliam rem ipsum esse velle *λέξις*, ac *λόγος*: nam *λέξις*, totum quoddam & quasi genus: *λόγος* vero, (vocemus id nunc orationē) partem & tanquam speciem esse vult: numerat enim ipsam in partibus locutionis: extremam tamen, ut quæ plenior & compositior sit. Ammonius quoque, qui diligenter de his rebus disseruit in commentariis in librum Aristotelis *περὶ ἑρμηνείας*, ita hunc locum cepit: apertèq; declarauit, quid discriminis esse putaret inter locutionem atque orationem, ut sequar superiorem meam horum verborum interpretationem: neque enim me fallit Latinis his nominibus sæpe veteres auctores indifferenter vsos esse. Purat igitur ille orationem esse comprehensionem in primis vocum res significantium. Locutionem verò simpliciter omnium, quæ assumuntur in rationem loquendi, ac sensus animi proferendi: hoc enim arbitror ipsum illic appellasse *στοιχειώδην*. omnium verò scilicet vocum comprehensionem. articuli igitur, coniunctiones, aduerbia, & præpositiones, qui primo res non significant, sed potius vincunt orationis partes, valentq; ad aptam illarum compositionem ac feriem, non sunt orationis partes, sed locutionis. Animaduertendum tamen, an Aristoteles, cum dixerit. Locutionis omnis, non simpliciter locutionis, appendice illa separarit locutionem ab oratione: quæ vocabula si sumpta simpliciter fuerint, ac sine additamento vllò, discrimen nullum inter se habitura fuerint, ut sanè ceteri scriptores illa vsurpare consueverunt. Aut hoc certè, aut aliud quippiam illic ipsa valet. Singula, quæ sequuntur, verba, id est partes ipsas locutionis, non oportet nunc accuratè explicare, cum ipse diligenter in hoc opus, illorum ordine seruato, incumbat: ab elemento autem orditur, hoc pacto,

Στοιχεῖον μὲν ἐν ἑστὶ φωνῇ ἀδιαιρέτος: οὐ πᾶσα δὲ, ἀλλ' ἐξ ἑξ πέφυκε σὺνθετῇ γίνεσθαι φωνῇ: καὶ γὰρ τῶς θηρίων εἶσιν ἀδιαιρέτοι φωναί, ὧν οὐδεμίαν λέξω στοιχείοις.

Elementum quidem igitur est vox individua: non omnis autem, sed ex qua natura fit, ut nascatur intelligibilis vox: etenim beluarum sunt indiuide vocæ, quarum nullam dico elementum.

Literam vocat eodem nomine, quo quattuor initia rerum, vnde vniuersus orbis constitutus est, à Græcis appellantur: huius autem nominis veram causam esse puto, quod omnis vox ex illis constat primis partibus, & cum dissoluitur, in easdem recidit: quæ ratio est elementorum ipsorum. Primum igitur genus ipsius ponit: esseq; affirmat vocem: sed quia plurimæ voces inueniuntur, quæ cum secuntur, nullo modo elementa vocari possunt, primum ipsas reicit: separatq; hanc ab illis omnibus, addens, indiuidea: hæc enim diuidi secariq; in partes non potest: Verum quia non satis hoc est ad separandam ipsam à ceteris omnibus vocibus, quia inueniuntur etiam voces aliquæ, quæ quamuis diuidi non possint, non tamen sunt elementa, addit quod adhuc desiderabatur: id est huiuscemodi illam esse debere, ut ex ipsa comode constari possit vox, quæ aliquid significet: ac cuius vis ab aliquo, qui auribus ipsam accipiat, percipiatur: hoc enim arbitror valere *συνθετῇ*, inquit autem auctor

πέφυκε γίνεσθαι, & non γίνεσθαι, nisi fallor, quia non semper ceteræ voces sequuntur, quæ aut syllabam aut dictionem constituunt: & tamen ipsa, quantum in ipsa fuit, hoc præstare poterat, neque per illam stetit, quo minus id efficeretur: neque enim verum puto, quod non nulli dixere, ita hoc prolatum esse, & quasi natura additum, quia elementum, aut uox ex elementis proferri potest, & ab aliquo non audiri: hoc enim inclusum est in eo, quod infra voci adiectum est, id est in verbo *συνεπι*: neque enim valet illud, quod omnino percipitur, sed quod, nisi aliquid obstiterit, intelligi potest. Causam autem attulit, cur posterius hoc addiderit, & inquit. Etenim beluarum sunt indiuiduæ voces, quarum nullam appello elementum. Cum sint igitur voces non nullæ expertium rationis animantium, quæ eadem illa ratione diuidi non possunt, quia ex eis non efficitur vox, quæ significet aliquid: & vnde sensus eius, qui eam profert, intelligatur, non sunt habendæ illæ elementa. Sibilus autem, scrotus, huiuscemodiq; non nulla, quæ quamuis significant aliquid, non tamen aut elementa sunt, aut ex elementis constant, inde excluduntur, ut arbitror, quia ex ipsis non conformatur vox (ut ipse appellat) *συνεπι*. alioqui voces etiam beluarum, cum quibus hæ, aut eadem, aut ualde similes sunt, & ipsæ etiam forent *συνεπι*, id est ratione quadam certa intelligerentur, & earum esset firma exquisitaq; scientia: quod in his non contingit. Subtiliter autem admonuit Madius fieri etiam posse, ut voces non nullæ, quæ constant ex elementis, non significant: quod ipse exemplo quodam frequenti apud dialecticos, probat: id est uoce blitiri: neque enim quamuis oporteat omnino constare ex elementis uocem, quæ ordine certo significet, necesse est omnem uocem, quæ id habet, posse percipi, & certa ratione cognosci: aut, quod fortasse uerius est, quamuis è genere earum sit, quæ percipi possunt: hoc enim supra ostendi ualere *συνεπι*, non tamen percipi, quia non sit in consuetudine: nec ea utantur homines ad aliquid significandum: nam noua, quæ cuduntur, nomina, cum usu comprobantur, huiuscemodi & ipsa sunt: antea enim ab aliquo temerè prolata, quamuis ex elementis constarent, nihil significarent: & tamen uia sua, naturaq; *συνεπι* extitissent.

Τούτης δὲ μέρος, τὸ τε φωνῆον καὶ τὸ ἡμίφωνον, καὶ ἄφωνον. ἔστι δὲ φωνῆον μὲν αὐτὸ προσβολικῶς ἔχον φωνῶν ἀκουσῶν. οἷον τὸ α, καὶ τὸ ω. ἡμίφωνον δὲ, τὸ μετὰ προσβολικῶς ἔχον φωνῶν ἀκουσῶν. οἷον τὸ σ, καὶ τὸ ρ. ἄφωνον δὲ, τὸ μετὰ προσβολικῶς καὶ αὐτὸ μὴ οὐδὲ μίαν ἔχον φωνῶν: μετὰ δὲ τῶν ἔχοντων πινὰ φωνῶν, γινόμενον ἀκουσῶν. οἷον τὸ γ καὶ τὸ δ. ταῦτα δὲ διαφέρει χάμασί τε τῷ σῶματι, καὶ τῷ ποίῳ, καὶ δεξιότητι, καὶ ἀριότητι, καὶ μήκει, καὶ βραχυότητι: ἔτι δὲ καὶ ὀξύτητι, καὶ βαρύτητι, καὶ τῷ μέσῳ. πῶς δὲ ὡν καὶ ἕκαστον ἐν τοῖς μετρητοῖς προσήκει θεωρεῖσθαι.

Huius autem partes, uocales & semiuocales, & mutum. est autem uocale quidem, quod sine ictu habet uocem, quæ audiri potest, ceu α, & ω. Semiuciale autem, quod cum ictu habet uocem, quæ audiri potest, ut σ, & ρ. Mutum autem, quod cum ictu per se quidem nullam habet uocem: cum his autem, quæ habent aliquam uocem, efficitur huiuscemodi, ut exaudiri possit. ceu γ, & δ. Hæc autem differunt inter se figuris oris, & locis, & crassitudine & tenuitate, & longitudine & breuitate. Adhuc autem acumine, & grauitate & medio. De quibus singillatim in metricis conuenit contemplari.

Cum quid elementum foret docuisset: uocemq; indiuiduam illud esse significasset, explicaturus quot partes species uel elementorum sint, in diuisione hac non respondet

respondet nomini elementi, sed ei, quo tanquam genere elementorum usus fuerat: id est uoci, quæ muliebri etiam genere Græcè, ut Latinè, appellatur: inquit enim. *ταύτης δὲ μέρος*. Hoc autem admonui, quia quod huic respondet in Latino sermone fallere posset: commune enim omnium generum est. Huius igitur inquit, scilicet uocis indiuiduæ, quæ ita distinguitur à ceteris indiuiduis uocibus, ut significauit, partes sunt, uocales scilicet elementum: (nunc enim ad id, quod supra definitum fuerat redit) & semiuciale, & mutum: Tres igitur sunt partes elementorum, siue literarum, ita inter se distinctæ, ut nunc declarabit. Ordinem autem persequens, primum uocale elementum definit: quod esse inquit id, quod sine ictu habet uocem, quæ auribus percipi audiriq; possit, quod reliquis duobus diuersa ratione non contingit. *Προσβολικῶν*, quod est apud auctorem, sanè arbitror ualere ictum ac percussione, non tamen cum uox ferit fauces, siue linguam, siue palatum, siue labia: nam hoc commune omnium literarum puto, sed cum litera aliqua in alteram incurrit, ad eamq; offendit, dum pronuntiat, ea ratione, qua infra diligentius ostendetur. Litera igitur uocalis, ut sonus eius audiatur, non eget hoc ictu: quamuis si accidat etiam, ut cum alia litera coniuncta sit, & in pronuntiando cum ea collidatur, sonus eius non impeditur ea de causa, sed addito etiam illo exauditur: & tamen quod inquit nunc Aristoteles, quamuis hoc ei non contingat, & sine ictu hoc ipso, habet eam vim, ut per se ipsa audiatur. Hæc, nisi fallor, est sententia huius loci. Cum autem infra & semiucalis & mutæ literæ exempla posuerit, inuenimq; in antiquo libro hic quoque eadem ratione exemplum uocalis: quod in excusis antea non legebatur, reponendum illud censui. Primam igitur & postremam uocalium exemplum esse uoluit Aristoteles eius, quod dixerat, & declarare uocem omnes illas habere, quæ sine concursu, auxilioq; consequentis literæ exaudiri possint. Hac uero explicata, tradit semiuciale elementum esse, quod cum ictu hoc habet uocem, quæ audiri possit, id est beneficio illius hoc obtinet: quod si solum illud elementum pronuntietur, & non incurrat in aliud, à quo excitetur, quod sepultum in eo erat: atque ita obscurum, ut commode exaudiri prius non posset, uox ipsius non perciperetur. Habet igitur & ipsum uocem, sed, ut docui, tenuem admodum, & quasi sopitam. cum ictu igitur hoc sentitur auribus: sine illo uero, nullo modo. cur autem uocem ἀκουσῶν, id est que audiri possit dicat, & non affirmet illam audiri, apparet: quamuis enim nemo adfit, qui audiat, nihilominus tamen illa huiuscemodi est: habetq; eam potestatem, ut auribus percipi queat. Restat tertium genus, quod ita explanat. Mutum autem, quod cum ictu per se quidem nullam habet uocem. Cum his autem, quæ habent aliquam uocem, sit huiuscemodi, ut sub auditum cadat. discrimen igitur inter ipsum & semiuciale uidetur esse, ut quod adiuuat semiuciale, & huiuscemodi ipsum reddit; ut auribus percipi possit; non adiuuet elementum mutum: neque enim ut illud, partem ullam in se uocis habet, sed penitus ipsa orbatum est. Semiuciale uero, ut ostendit, non nihil uocis in se continebat, sed obscurum illud & exile: in quamcunq; uero uocem ipsum incideret, statim excitabatur in ipso, quod antea non apparebat, & quasi sopitum iacebat. Fieri autem potest, ut muta litera concurrat cum multis, nec tamen ope eius percussione acquirat uocem, nec huiuscemodi fiat, ut sub auditum cadat: solum enim ei contingit, ut audiri possit, cum ferit aliquam, quæ particeps sit uocis: accipit enim ab illa id, cuius ipsa sua uis experta est. Qui putarunt intelligendam esse percussione, quæ fit, cum uox ferit linguam, palatum, labia, meo iudicio peccarunt: illud enim proprium est uocis: neque enim existere uox potest, nisi spiritus incidat in eas corporis partes: longe autem alium concursum nunc arbitror ipsum intelligere, ubi de sono uocisq; literarum disputat: & ut supra ostendi, ictum qui fit cum litera, quæ consequitur. hunc igitur ictum non semper adiuuare dicit literam mutam, nec reddere illam talem, ut exaudiri possit: sed tunc solum, cum ea, in quam incidit, uocem habet, quæ exaudiri queat. Concursus igitur, ictusq; non ea ratione, qua concursus est, hoc efficit: nam si hoc ipse præstaret, quilibet concursus hoc efficeret: sed concursus cum litera, quæ uocem possidet: acquiritur enim tunc aliquid uocis concursu illo antecedenti literæ, quæ antea omnino ipsa carebat. intelligit autem manifestò literas uocales: solæ enim ex omnibus uocales literæ ha-

bent uocem. Mutæ igitur incurrentes in uocales & ipsæ huiuscemodi fiunt, ut auribus percipi possint: aliter autē nullo modo: exemplum verò harum ponit γ, & δ. Sequitur apud auctorem, quod commune est omnium elementorum. Hæc autem differunt figurisq; oris & locis: quorum verborum vis aperta est: significant enim, de quo diligenter copiosèq; disseruit Halicarnassæus, quomodo id in singulis contineret, declarans: quasdam literas pronuntari hoc pacto ore conformato: alias autem, longe aliter eodem ficto, ac diuersa demum figura: nam aliæ etiam summis labiis, aliæ interioribus partibus oris, ac faucibus pronuntiantur. Quod sequitur. Et crassitudine & tenuitate, apertum & ipsum est: quædam enim literæ crassæ sunt, quæ numerò tres sunt: δ, scilicet, & φ, & χ. quædam uerò tenues, & quæ sonum exilem habeant, quæ sunt, ut videtur ipse existimare, reliquæ omnes e numero mutarum. Inferioris tamen ætatis grammatici tertium adhuc genus excogitarunt, quod interiectum est inter hæc duo: ideoq; quod mediam quandam naturam retineat, appellarunt ipsum medium: illud autem conficere uoluerunt tres superiores, si dematur inde sonus ille crassior, & aspiratio deniq;: fiatq; pro δ. τ. & pro φ. π: eademq; ratione pro χ. κ. Noster tamen doctor hoc non tangit, ut qui subtiliter nunc de his non agat, & hanc curam relinquat illis, quorum munus est id exquisitè tractare. Addit autem. Et longitudine, & breuitate: quo declaratur literas quasdam esse natura productas, ac prolixo tempore pronuntari: alias verò correptas, quæ breui tempore edantur. Sed hic quoque, quod supra itidem fecerat, in literarum crassitudine, aut tenuitate consideranda: medium, quod versatur inter has: quarum alteræ, longæ: alteræ uerò, breues sunt, non considerat: sunt enim non nullæ animaduersæ ab his, qui curiosius hæc inuestigarunt, quæ ancipites sunt: ac geminum tempus: id est nunc correptum, nunc productum habent. An quod in extremo posuit. Et medio, non proprium est illius distinctionis, sed commune ipsi cum superioribus his duabus, & ut loquuntur, ἀπὸ κοινῶν inseruit tribus his partibus? Quod sanè uerius puto, ne cogamur fateri hunc locum apud hunc diligentem magistrum inchoatum esse: illic uerò collocasse id uidetur, ne cum tedio aliquo idem tribus tam vicinis locis repeteret. Restare adhuc dicit, quod facit ad sonos eos, quos ipse alibi uocat τῶνος: alij autem, qui suo proprioq; nomine ipsos ostendere uoluerunt, appellant προσῶδι εῶ: Latini uocant accentus. Discrepare igitur adhuc dicit literas hæc ipsa re, id est acumine, grauitate, & medio: quædam enim literæ acutum sonum habent: quædam grauem: aliæ non nullæ medium inter hos: qui est ille, qui uocatur περιπρωσίον προσῶδι εῶ. Cicero his uerbis in oratore ipsos significat, ubi de uocis, incredibiliq; ipsius suauitate disserit. Acutum, grauem, inflexum sonum. His uerò omnibus expositis, de illis singillatim, exquisitèq; oportere differere inquit in his quæstionibus, quæ pertinent ad rationem metrorum tradendam: quas disputationes, scriptionesq; appellat μετρικά: eadem ratione, qua διαλεκτικά, ἱστορικά, ἑριστικά, accuratas disputationes de illis rebus, uocare consueuit. locus igitur proprius harum explicationum est, ubi condendorum uersuum ratio, arsq; traditur: illicq; decet diligenter hæc quæstiones persequi, quæ minus aptè hic explicarentur.

Συλλαβὴ δὲ ἐστὶ φωνὴ ἄσημος, σιωπῆτι ἐξ ἀφώνου, καὶ φωνῶν ἔχοντος: καὶ γὰρ δὲ γ ἔσθαι τὸ α̅ συλλαβὴ, καὶ μετὰ τὸ α̅. οἶον δὲ γα̅. ἀλλὰ καὶ τοῦ ται̅ θεωρήσαι τὰς διαφορὰς τῶν μετεκλιῶν ἐστὶ.

Syllaba autem est uox, quæ nihil significat, composita e muto & uocem habente: etenim γ ἔ, absque α̅, syllaba est, & cum α̅. Ceu γα̅: sed & horum contemplari differentias metricæ est.

Cum literam definisset, breuiq; de uo ipsius disputasset, quod ordine sequebatur aggregitur, id est syllabam: eamq; esse dicit uocem sine significato, compositam e muto & uocem habente, scilicet elemento. præter igitur quàm quod ualde concisus est in hac re explicanda, ita obscurè loquitur, ut non nullæ statim exoriantur quæstiones.

stiones. Prima earum est, quod uideretur uelle, literæ unius uocem non rectè posse syllabam appellari, cum tamen plurimæ huiuscemodi reperiantur: & sanè nomen, quod huic rei impositum est, & ipsum idem ostendere uidetur: nam syllaba uocata est ab συλλαβῆν, quod ualet comprehendere: Vnde à Latinis quibusdam grammaticis ipsæ uocatae fuere connexiones, siue conceptiones, quibus Latinis uocabulis uim Græci nominis exprimere illi studuerunt. Sed peccarunt ea parte, qua syllabam esse dixerunt literam uocalem, aut literarum coitum: neque enim, si auctoritatem Aristotelis sequimur, syllaba est coitus literarum, sed uocum potius, nisi forte, ne ab eius sententia discedamus, præstat dicere syllabam uocem iunctam, connexamq; e sono literarum: apertius tamen illi contra iudicium ipsius commisisse uidetur, cum dixerunt, syllabam esse literam uocalem: præter enim quàm quod syllaba non est litera, ut declaratum est, sed uox, debet illa composita esse: hæc uerò nullo modo concreta est e duabus. Admirationem præterea gignit, quod affirmat syllabam uocem esse, quæ significato careat: cum tamen in Græco sermone plurima nomina reperiantur, quæ singulis syllabis constant, ut in Latino, mus, bos, lux: quini autem illa significant, dubium non est. Quare aut cum hoc accidit, illæ non ut syllabæ considerantur, sed ut nomina plena, quomodo interpretes huius libri hunc nodum soluerunt: aut longe aliter noster hic doctor, quàm illi faciant, syllabam capit: quod multis de causis, si diligenter attendimus, suspicari possumus: nam hoc etiam ualde durum est, & contra peruulgatam opinionem, quod syllabam existere posse sine litera uocali uult: & sanè si syllaba est uox, cum coitus mutæ ac semiuocalis uocem aliquam in se contineat, uidetur illa non omnino falsè syllaba uocari posse. Sed cum uoluerit uocem illam tenuem & obscuram semiuocalis excitari ictu, ac concursu, uidetur ea ratione uerius syllaba posse uocari, quæ antecedentem habet semiuocalem: consequentem uerò mutam, contra atque Aristoteles exemplo ostendat: exemplis namq; ille explanaturus, quod dixerat, ait. Etenim γ ἔ, sine α̅ syllaba est, & cum α̅: nam quin adiuncta prioribus duabus literis α̅, syllaba illa foret, dubium non erat. in prior autem sententia confirmanda laborandum erat. Quare ipse ad exemplum confugit, atque illo tanquàm redditione rationis usus est. Quum igitur definire syllabam uellet, eam ipsius definitionem attulit, quæ comprehenderet illam, quæ uocalem literam continet; syllaba & ipsa sit, in dubium uenire non poterat. Quod uerò Robortellus narrat se in calamo exarato libro aliter scriptum hunc locum offendisse, legiq; in eo, α̅ οὐκ ἐστὶ συλλαβὴ, ἀλλὰ μετὰ τοῦ α̅. οἶον τὸ γα̅, de illius fide non dubito: cum tamen uestigium nullum eius lectionis inuenierim in meis exemplaribus, receptam scripturam sequar. Si certè illo pacto legeretur, negare non possem, quin omnia hic apertiora, planioraq; futura fuerint. Summus autem doctor, tanquàm offensus tedio harum minutarum rerum: seque hac molestia liberare uolens, quod optima ratione facere poterat, inquit. Sed horum etiam subtiliter uidere differentias, artis metricæ est: illius enim propositum est exquisitè hæc tradere, & summa adhibita diligentia inuestigare: quod supra etiam in quæstione de literis declaratum est.

Συνδέσμος δὲ ἐστὶ φωνὴ ἄσημος, ἢ οὔτε κωλύει, οὔτε ποιεῖ φωνῶν μίαν σηματικῶν, ἐκ πολλοῦ φωνῶν πεφυκῶν συντίθεσθαι: καὶ τῶν ἀκρων καὶ τῶν μέσων, καὶ μὴ ἀρμότῃσι ἀρχῆ ἢ λόγου τίθεναι καὶ αὐτῶν. οἶον, μω̅, ἦτοι, δῆ̅. ἢ φωνὴ ἄσημος ἐκ πολλοῦ φωνῶν μαῶ, σηματικῶν δὲ, ποιεῖν πεφυκῶν μίαν φωνῶν.

Coniunctio autem est uox nihil significans: quæ neque uetat, neque facit uocem unam significatiuam, ex pluribus uocibus aptam componi, & in extremis & in medio, nisi congruerit in principio orationis ponere per se. Ceu μω̅, ἦτοι, δῆ̅, uel: uox nihil significans: quæ ex pluribus quidem uocibus una, significatiuis autem, facere apta est unam uocem.

Tertiam ponit partem locutionis, ordinem adhuc, quo supra ipsas appellauerat retinens, coniunctionem, ipsiusque vim diligenter explicat: non enim contentus vna definitione, alteram adiungit, quo magis occultam eius notionem euoluat. Primum igitur inquit coniunctionem esse vocem significatu carentem: nam quin vox edatur, cum coniunctio profertur, dubitari non potest: nihil tamen illa significare dicta est, quia rem nullam certam ostendit, quod etiam antecedenti parti contigit: idem enim syllabæ vsu uenire declaratum est: nam literam quoque solam aliquam nihil significare sua vi apertum est. Sed hoc illius definitioni addere non necesse fuit, quia nemo facile suspicaretur hoc ipsi contingere, vt ceteris partibus, quibus cum hoc ipsi commune sit: illæ nanque facilius quempiam decipere possent: existimariq; & ipsæ significare, vt syllaba, coniunctio, articulus. eo autem, quod statim adiungit, separat coniunctionem ab iis partibus, quæ ipsam cingunt, expertesq; & ipse sunt significationis: tradit enim hanc esse naturam coniunctionis, vt non demat significationem alicui voci, quæ id in se habet: veterq; ipsam munus suum obire: vt contra etiam non efficiat talem: tribuatq; ipsi, vt id valeat: quod enim illa certam rem significat, aliunde habet, non à copula id accipit: tantum igitur ipsa coniungit res separatas, ac quæ prius multæ uoces erant, vnam reddit. *ὅτι κωλύει* igitur, quod inquit, hoc meo iudicio valet. non impedit ipsam, quin significet, neque hoc ei eripit: nam sententia plena non est: & ex consequentibus verbis quid illic desideretur, percipitur. Cum autem & literæ singulæ voces sint, & syllabæ, & coniunctiones ipsæ: aliterq; nunc vocem accipiat, cuiusmodi vocem intelligat, aperit: dicitq; vocem se illam significare, quæ à natura ita facta est, vt ex pluribus vocibus componi possit. Plures autem uoces (nisi fallor) appellat plura nomina, ex quibus constet sententia aliqua: quorum etiam nominum uocumq; comprehensionem vocē vocat: neque enim arbitror accipi debere vocabulum aliquod iunctum: & quod constet è duobus pluribus ve nominibus: neque puto intelligere ipsum hanc compositionem uerborum. Quod uero addit. Et in extremis & in medio, tangit id, quod Latini etiam grammatici tradiderunt: coniunctionum enim quasdam dixerunt esse principales: alias uero subsequentes: tertium autem genus, medias, à locis, quos illæ in oratione occupant, ipsas appellantes. Aristoteles igitur præcipit non nullas in extremis collocari: extrema uocans, initium alicuius comprehensionis ac finem, nisi quis putet hoc nomine, quamuis multitudinis numero uisurpatum sit, significari tantum finem, cum infra de principio loquatur: ostendatq; manifestè quasdam inueniri, quarum sedes est initium orationis. ita igitur diceret coniunctiones & in fine comprehensionis collocari, & in medio, si fuerint eius generis, vt natura ipsarum non patiatur ipsas in principio comprehensionis collocari: nec tamen omnis coniunctio, quam medium non recipit, rectè potest & in fine, & in principio poni: sua enim certaque sedes omnibus est assignata: nec quæ initio congruunt, rectè possunt in fine collocari. exemplum ipsarum ponit tres has. *μή, ἤτοι, δὴ*. Ita autem explicata absolutaq; priore definitione, posteriorem aggreditur, quam his uerbis pertractat. Vel vox est nihil significans, quæ ex pluribus quidem uocibus vna, significandi autem vim habentibus, habet naturam efficere vnam uocem. Hic igitur quoque, vt supra primū in ea ponit, quod proprium ipsius non est: nihil eam significare: statimq; uim ipsius declarat, quæ est vt è pluribus vnam efficiat uocem: munus enim ipsius est necere & vincire partes orationis, quas partes ipse uocat, vt totum etiam, uoces: ex pluribus enim uocibus tradit effici vnam uocem: uoces enim illæ antea dissipatæ, nec inter se nexæ, non gignebant ex se vnam uocem: id nanque postea consequuntur beneficio coniunctionis. Quales autem esse debeant hæ uoces, quæ copulantur, ostendit, cum inquit. *σηματικῶν δ'*: id est requirit, vt plures illæ uoces per se aliquid significant: ac si non omnes, maior tamen earum pars hoc in se habeat. nam coniunctionem necessariam non esse vni uoci: nec posse munus suum obire, nisi duæ saltem, plures ve extiterint, manifestum est: & ipse hoc declarauit, cum inquit. Ex pluribus quidem uocibus vna. Verbis illis Græcis *ἢ πλείον πέφυκε* (sic enim in libris calamo exaratis legitur) significatur uis atque officium ipsius coniunctionis, quæ huic uni rei inuenta est, vt necet. Quod uero in quibusdam exemplaribus legitur. *μία σηματικῶν*

τικῶν φωνῶν, corruptum esse puto: neque enim aut addit, aut demit significatum pluribus partibus orationis coniunctio: Sed id tantum facit, quod dictum est. quare improbe ab imperiis librariis id nomen eò inculcatum est. huius autē uarietatis mentio facta ab interpretibus non est, quia manifesto falsam, ut opinor, eam iudicauerunt.

Ἄρθρον δ' ἐστὶ φωνὴ ἄσημος, ἢ λόγου ἀρχὴ, ἢ τέλος ἢ διορθωτικὸν δυνάμει. οἷον τὸ φημί, καὶ τὸ ποδοῖ, καὶ τὰ ἄλλα. ἢ φωνὴ ἄσημος, ἢ οὔτε κωλύει, οὔτε ποιεῖ φωνῶν μίαν σηματικῶν καὶ πολλῶν φωνῶν πεφυκῆσαν σωτὴν δεοῦται: καὶ τῶν ἀκρων, καὶ τῶν τῶ μέσου.

Articulus autem est vox nihil significans, quæ orationis principium aut finem, aut distinctionem indicat, ut τὸ φημί, & τὸ ποδοῖ, & reliqua: vel vox nihil significans, quæ neque prohibet, neque efficit uocem unam significatiuam, ex pluribus uocibus natura aptam componi: & in extremis & in medio.

Aliam supra ordinem in enumerandis partibus locutionis secutus fuerat: articulum enim post nomen ac uerbum collocarat: nunc autem, antequam vim eorum, notionemq; exprimat, articulum definit. Hoc uero non sine causa fecisse uidetur: articuli nanque natura ualde propinqua est naturæ coniunctionum, vt è definitionibus ipsius planè perspicitur. Primum igitur commune habet hoc cum illis, quod & articulus ipse & coniunctio uox est significatu carens. Secundo autem loco, quod vt coniunctiones non nullæ in principio collocantur: aliæ uero in fine: ita etiam articuli quidam initium orationis ostendunt: alij uero fini indicando facti sunt, ut ipse statim tradit. Tertie adhuc rei inferuire articulos affirmat, id est ualere ad rem aliquam certam, & quæ distinguatur à ceteris, demonstrandam. *διὰ τὸν* enim *διορισμὸν* hoc ipsum arbitror significare: è multis enim sæpe contingit, ut præcipuum aliquod ostendamus, atque ipsum è numero reliquorum eximamus: cui rei præstandæ accommodatus est articulus: nam quos initio monstrando factos esse dixit, sunt qui uocantur à grammaticis *προποκτικῶν*: hi nanque ordine antecedunt rem, quam ostendunt: illi uero, quos fini declarando idoneos inquit, appellantur ab iisdem *ὑποποκτικῶν*: quod infra rem, quam referunt, collocantur. Exemplum autem tantum posuit eorum, qui ostendunt rem aliquam, separatam à multis: id est *τὸ φημί*: nota enim illa atque articulo *τὸ* declaratur intelligi, accipi q; debere, uerbum *φημί*. loco uero horum articulorum Latini utuntur pronomibus ille & iste: ita descripto articulo aliam affert definitionem, quæ penè ipsi communis est cum coniunctione: ut enim coniunctio addita non demit significatum comprehensioni illi, cui addita est: neq; prohibet quin idem, quod prius, significet eodémq; pacto aduentu suo nõ facit, vt alij quid significet, si forte prius nõ significabat, ita etiam articulus: articulus enim quoq; nihil horum facit. additum uero hic est, quod in priore descriptione coniunctionis tantum supra positum fuerat: nam prorsus hoc necessarium iudicat Aristoteles ad uim articulorum declarandam: ostendere inquam articulos non nullos in extremis collocari: alios uero in medio: qui uidentur illi esse, quos supra dixit *διορισμὸν* significare. Non reperiuit autem ea uerba, quæ sequebantur in coniunctione explicanda: quibusq; præceperat id, quod dixerat faciendum esse, nisi congruerit eam in principio orationis collocare.

Ὀνομα δ' ἐστὶ φωνὴ σωθετὴ, σηματικὴ ἀπὸ χρόνου, ἢ μέρος οὐδὲν ἐστὶ καὶ αὐτὸ σηματικόν: ἐν καὶ τοῖς διπλοῖς οὐ χρώμεθα, ὡς καὶ αὐτὸ καὶ αὐτὸ σημαίνει. οἷον ἐν τῷ Θεοδόρῳ, τὸ δὲρον οὐ σημαίνει.

Nomen autem est vox composita, significatiua sine tempore, cuius pars nulla

nulla est per se significativa: in duplicibus enim non utimur, ut & ipsum per se significat. ceterum in Theodoro, illud doron non significat.

Articuli vi explicata nomen definit: quod & ipsum vocē esse, ut superiora omnia, dicit: hoc enim commune existit omnibus partibus locutionis, ac tanquam genus ipsorum est. non simpliciter tamen nomen vox esse dictum est: quod superioribus cunctis vsu uenit, sed vox composita: composita autem ex elementis, & è syllabis: quia nullum nomen vnica litera constat: nam quin reperiantur nomina, quæ vnus tantum syllaba sunt, dubitari non potest. Quod verò σηματικὴ addit, hac parte distinguitur nomen à superioribus vocibus, quæ carent significatu, & aliis etiam non nullis, quæ cum diuersæ ab illis sint, ac speciem nominum habeant, hoc uno excluduntur à nominibus, quod non significant, cuiusmodi est blitiri, coax, & alia huiusmodi multa. Non significare autem ipsam, sed significandi vim habere inquit: hoc enim valet verbum id Græcum: quia nisi sint qui audiant, illæ non significant: neque ipsorum potestatis est hoc præstare: Sed illud tantum, ut per ipsas non stet, quin significant: sine tempore quod adiunxit, distinguit ita à verbo, quod præterquam quod ostendit, aliquid fieri, aut sustineri, tempus præterea, quo ea agantur, significat. Quæ sequuntur. Cuius pars nulla est, quæ per se significandi vim habeat, separat nomen ab oratione: orationis namque partes, & comprehensionis alicuius, quæ sunt nomen ac verbum, seu iunctæ etiam significant: & singulæ suam quandam propriamque notionem habent, præter eam, quam coniunctæ simul conficiunt. Cuius autem, cum referat Græcam dictionem ἡς, quæ muliebris generis est, vocis, non nominis accipi debet. Animaduertendum verò, quod apud ipsum in libro περὶ ἑμιλιέως ualet κερχρισμοῦν: hoc enim verbo illic vsus est in eadem re ostendenda, idem hic significasse duabus his uocibus καθωπὸν. Quia autem extant quedam nomina, quæ cum iuncta sint è duobus nominibus (ipse διπλῆ, id est duplicia nunc uocat: illic autem appellauit πλεγμαῖα, id est concreta & contexta) uidentur aduersari superiori sententiæ: partes namque ipsorum, quæ integra nomina sæpe sunt, sua ui significant, euellit hunc scrupulum: affirmatque nos non ita capere ea nomina in coniunctione illa, ut per se posita, separatimque caperemus: quod etiam exemplo declarat. id autem hic est iuncta vox Theodorus, inquit igitur in hoc composito nomine posterior pars, quæ est δῶρον, non significat: quæ in oratione sententiæque aliqua proferenda donum significaret: non significat autem, quia qui nomen illud alicui imposuerunt, non hoc cogitarunt. Ut pars igitur eius nominis id constituit, & hoc tantum efficit: aliud verò non ualet. quæ, ut supra à me dictum est: & ab ipso in libro περὶ ἑμιλιέως accuratius exemplo alius iuncti itidem uiri nominis, declaratum in oratione ualere, ac suū propriumque significatum retineret. Quod inquit ὁ χρόνος, respicit consuetudinem sermonis, quæ χρόσις appellatur: ualeatque, non utimur eo pacto illa uoce in compositione eius nominis: neque ita illam capimus, ut sola per seque posita uteremur: solam autem intelligo, non aduexam alij uoci: neque cum ipsa concretam: nam in cœtu etiam coagmentationeque, aliarum uocum, idem quod destituta ab omnibus significat. Querendum autem diligenter, quod difficultatē non paruam in se habere cognouit philosophus Madius, quid ualeat hic uocabulum, quo auctor usus est in explicatione huius partis, σωθετή: simulque, cur non addiderit hic, quod in libro περὶ ἑμιλιέως ad definiendum nomē necessarium esse existimauit, κατὰ σωθετικῶν. Quod igitur ipsi in uocē illa σωθετή explicanda in mentem uenit, ualde probo, uerumque esse, prorsus arbitror: quod uerò postea dubitare cœpit, an uox illa corrupta foret, suspicatusque est pro κατὰ σωθετικῶν ab imperito aliquo librario scriptum fuisse σωθετή, in eo auctoritatem ipsius non sequor: si namque tam facile credimus ita omnia in antiquis scriptoribus maculosa perturbataque esse, nihil erit, quod non in dubium reuocetur: atque ita omnis penè fructus, qui capitur ex lectione ipsorum, amittetur. Nam quod idem existimauit fieri etiam posse, ut omni suspicione sublata de ueritate lectionis, pro eodem caperentur hæc duo loca: eademque notio esset ualde discrepantium uerborum, quomodo hoc recipi possit non uideo.

Quare

Quare retenta sua propriaque uocis huius σωθετή significatione, ita dissolui posse arbitror questionem alteram, quæ est, cur non in absoluenda definitione nominis posuerit hic quoque, ea uerba κατὰ σωθετικῶν: superfederitque contra eo nomine illic, quod hic nobis molestiam exhibuit: Ut eo in loco, ubi accuratius de his rebus differit, utile esse putarit docere nomina ex pacto conuentuque significare: & non quia naturalis sit notio, quam præ se ferunt, quod hic nullo modo necessarium existimari: nam diuersis etiam uerbis ipsam res eandem appellasse ambobus in locis, & illic diligenter, quæ declaratione egebant explicasse, quod hic non facit, satis apertum est, ut mirari non debeamus, si non omnino iisdem sententiis semper usus est. Sed uidit tantum, quid locus, quem in manibus haberet, postularet.

Ῥῆμα δὲ, φωνὴ σωθετὴ σηματικὴ μετὰ χρόνου, ἡ οὐδὲν μέρος σημαίνει καθ' αὐτὴν, ὡσαύτῃ καὶ ἡ τῶν ὀνομάτων: Ἐ μὲν γὰρ ἄνθρωπος, ἢ λακὸν οὐ σημαίνει Ἐ πότε: τὸ δὲ βαδίζει, ἢ βαβάδικα προσσημαίνει: τὸ μὲν, τὸν παρόντα χρόνον: τὸ δὲ, τὸν παρελθόντα.

Verbum autem, uox composita significativa cum tempore, cuius nulla pars significat per se, quemadmodum & in nominibus. Hoc quidem enim, homo, uel album, non significant quando. Hoc autem, ambulat aut ambulauit, adsignificat: alterum quidem præsens tempus: alterum uerò, præteritum.

Post nomen uerbum definit, cui reliquis in rebus cum eo conuenit: vna autem tantum in re illa inter se discrepant, ut apparebit. & uocem igitur uerbum quoque esse inquit: & eam quidem compositam: nec non præditam ea ui ac potestate ut significet. Huc usque igitur omnia paria sunt: neque enim ne uerba quidem uariata sunt. quod sequitur distinguit uerbum à nomine. in nomine namque nulla notio temporis manet. unde supra id ipsum, quod ipsum ualet, sine tempore ualere dictum est. Nunc autem tempus præterea in eo intelligi traditur: hoc enim significat hic μετὰ χρόνον: neque accipi debet ullo pacto, hoc auctorem dixisse, ut uerbum, quum tempus abest, non significet: quum uerò idem adest, significet, tanquam tempus aduentusque ipsius hoc ei largiatur. Discrimine hoc monstrato, ad aliud, quod commune ipsi uerbo cum illo itidem est, redit: quare iisdem uocibus illud exponit, quibus in vi naturaque nominis explicanda ipsum antea exposuerat: inquit enim. Cuius nulla pars significat per se. Nam quod addidit. Quemadmodum & in nominibus, similitudinem, quam in hoc habet cum ipso nomine, significat: quamuis facilius fortasse illic error aliquis oriri posset: cum enim inueniantur etiam uerba iuncta ut nomina, uerba iungi solita sunt cum præpositionibus, quæ uim significandi non habent: sed tamen reliqua pars falsò putari posset, quæ speciem eius rei habet, significare. Quæ uero adduntur statim, ualent ad explanandum quod dixerat. Cum tempore: hoc enim in uerbo inueniri, cuius uestigium nullum in nomine reperiatur, ostendit. exemplum igitur uerisusque ponit: cum antea id, quod tradiderat in nominis natura explicanda, temporis in eo notam nullam esse, ac quod significat sine tempore ipsum significare, nulla ratione confirmasset. Quare hæc habenda est utriusque sententiæ explanatio. inquit igitur. Homo enim uel album non significant tempus: quæ manifesto est prioris sententiæ confirmatio: ambo enim hæc nomina sunt, quorum prius uirilis generis est, alterum uerò neutri. Significant autem, reddidi, non adsignificant: quia scriptos libros hic σημαίνει habere, nō ut in excusis legitur, προσσημαίνει animaduerti: & sanè ita legi debere arbitror. Cum adhuc de nomine sermo sit: præpositio enim tunc additur huic nomini, cum id, quod proprium est temporis significatur. Ut autem duobus exemplis duorum generum declarauit in nominis significatione non intelligi tempus, ita duobus exemplis, quæ duo diuersa tempora ostenderent, comprobauit in uerbo præter primum significatum tempus etiam in-

telligi,

telligi, quo id, quod dicitur factum aut acceptum sit, inquit igitur. Ambulat autem vel ambulauit adsignificat, hoc quidem præsens tempus: hoc verò præteritum. præter igitur motum eum corporis, qui declaratur hoc verbo, ostenditur etiam hoc ipso tempore illum exerceri: eadem ratio est alterius exempli.

Πᾶσις δὲ ἐστὶν ὀνόματος ἢ ῥήματος: ἢ μὲν γὰρ κατὰ τὸν τῶν ἢ τούτῳ σημαίνουσα, καὶ ὅσα τοιαῦτα: ἢ δὲ γὰρ κατὰ τὸ, οὐ ἢ πολλοῖς. οἶον ἀνθρώποι ἢ ἀνθρώπος: ἢ δὲ κατὰ τὰ ὑποκείμενα: οἶον κατ' ἄνω πησιν, ἢ ἐπίταξιν: Ἐπὶ βλάδισον, ἢ βλάδισε: πᾶσις ῥήματος κατὰ ταῦτα τὰ ἔθνη ὄντι.

Casus autem est nominis, vel verbi: hic quidem secundum id, quod est huius, vel huic significans, & quæcunq; huiuscemodi: hic autem secundum quod vni vel multis: ceu homines vel homo: hic verò secundum ea, quæ ad gestus pertinent, vt per interrogationem vel præceptionem: ambulauit enim vel ambulat, casus verbi secundum has species est:

Quot modis casus in nomine & in verbo dicatur ostendit, cum casum etiam in partibus locutionis numerasset: plures enim ipsius notiones sunt: neq; tamē omnibus iis modis aut in nomine aut in verbo casus vsurpatur: nam quidam eorum locum in verbo non habet: vt contra alius, verbi proprius, à nomine excluditur. Tres vero diuersæ huius vocis videntur rationes notari. initio igitur rationem eam casus exponit, quæ nominis propria est: cum tamen communiter, vt apertè declarat, proposuerit agere de nominis vel verbi casibus: Nisi fallor autem prima ratio solius nominis est: postrema itidem, verbi tantum: media, vt res ipsa videtur testari: quamuis hoc ipse exemplo non confirmet, communis vtiusq; . Sed quomodo hæc tradiderit videamus: inquit enim. Casus autem est nominis aut verbi (recto autem casu hic quod explicatur, & vocem hanc casus, accipio: nam in calamo exaratis melioribus πᾶσις, non ut in excusis πᾶσις, legitur) casus igitur nominis aut verbi, hic quidem est, qui significat secundum id quod est huius vel huic: & quæcunq; talia, id est casus capitur uno modo hoc pacto: uariaturq; in hoc tantum significatus eius nominis, quod ita flectitur, vt nunc huius de illo dicatur, id est generandi casu quippiam de illo proferatur: nunc uero huic, dandiq; casu. & eodem pacto in reliquis casibus: hoc igitur meo iudicio significat: docetq; significatum eius nominis aliter nõ uariari, sed tantum immutari: quod nunc huius, nunc huic, nunc etiam hunc de eo proferatur: id est omnibus iis modis leuiter notio eius distinguatur. Vt autem nomen hoc pacto inclinatur, ita verbum sic inclinari non posse apparet. Sequitur secunda mediq; ratio, ita & ipsa exposita. Hic autem, secundum quod vni aut multis, id est casus etiam appellantur, cum ita variantur: nomina scilicet: ac, nisi fallor, uerba, ut nunc de uno, nunc de multis sermo sit: quod ab inferioris ætatis grammaticis singularis ac pluralis numerus appellatur. Non sine causa autem hi quoque casus appellati sunt. nã cadit etiam sic, disceditq; à forma eius nominis uel uerbi, quod ita uariatur. Exempla huius rei posturus, uno tantum, quod rem ita se in nominibus habere docet, contentus fuit: inquit enim. Ceu homines, uel homo, qui sunt casus ita accepti nominis. Animaduertendum etiam ipsum ordinem immutasse: nam uidebatur prius hoc nomen singulari numero poni debuisse: Non minus igitur ille homo, quàm homines, casum uocari oportere putat. Ego autem huius opinionis sum, ut non solum rectè uocari posse existimem in uerbis, ut in nominibus, hanc uarietatem numerorum casus, sed etiam arbitror non stultè appellari posse in uerbis mutationem personarum, casus: quamuis de hoc apertè auctor non meminerit. Amas enim & amat, non minus cadunt ab amo, quam hominis & homini ab homo: & si hoc eandem personam notat: illud, diuersam. Restat tertia ratio propria uerborum, qui sunt modi appellati à grammaticis: hoc autem genus casus ipse dicit,

manere

manere in gestu actioneque: hoc enim videtur significare voluisse, cum ait κατὰ τὰ ὑποκειμένα: nam vultus semper partesque corporis, quæ sensus animi indicant, variantur, & aliter atque aliter conformantur, cum variantur hi modi. Addidit igitur, explanans quod dixerat. Ceu per interrogationem, vel cum aliquid alicui mandamus: hoc enim valet κατ' ἐπιταξιν. Qui autem imperant, mandant. imperandi igitur modum Aristoteles ita significauit. exemplum verò huius casus modi; est ἰσχυρῶς. Quare videndum est, an interrogandi nota adponi debeat post ἐβλάδισον, vt clarius intelligatur exemplum esse illius, quod κατ' ἐρώτησιν appellauit: quamuis enim plures adhuc modi restent, verisimile tamen est exempla posuisse eorum, quæ numerauerat. In primo verò segmento πρὸ ἁμιλώσας, vbi differit de oratione, ipsum vocare casus verborum, quum verbum distinguitur temporibus, apertum est: quæ nanque oratio enuntiet, ostendens, inquit, Huiuscemodi eam esse, quæ constat ex verbo aut ex casu verbi: non minus enim enuntiat qui aliquid exponit, quod aut iam præterit, aut futuro tempore geri debet, quàm qui, quod illo ipso tempore geritur, existit ve. Verba eius hæc sunt. ἀνάγκη δὲ πάντα λόγον ἀποφασίζον ἐκ ῥήματος ἔναι, ἢ ἐκ πᾶσις ῥήματος: quod in extremo hic posuit κατὰ ταῦτα τὰ ἔθνη, arbitror ipsum ἔθνη appellasse diuersos hos modos verborum. nam restare adhuc non nullos, in quibus gestus varientur, quiq; voce, vultuq; distinguantur, apertum est. Quæ igitur sint eiusdem generis ita notauit: vt supra, cum explicuisset, qui nunc vocantur vulgo casus nominum, in extremo inquit, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Sed etiã, quod in principio huius partis est, ὀνόματος ἢ ῥήματος, puto particulam ἢ positam esse pro καὶ, & non diiungere hoc loco, sed copulare, quemadmodum etiam supra cum ait. πρὸ λέξεως ἢ διαστοῆς: illic enim quoque significat, et: neque enim restabat de altero tantum eorum, sed de ambobus, præcipere.

Λόγος δὲ, φωνῆ συνθετὴ σημαίνει: ἢ εἴα μὲν καὶ αὐτὰ σημαίνει π: οὐ γὰρ ἅπασος λόγος ἐκ ῥημάτων καὶ ὀνομάτων σύγκηται. οἶον ὁ πρὸ ἀνθρώπου ὀρισμοῦ. ἀλλ' οὐδέ γε αὐτὸ ῥημάτων ἐστὶν λόγον. μέρος μὲν τοι ἀείπει σημαίνον ἔξει. οἶον ἐν τῷ βλάδισε Κλέων, ὁ Κλέων.

Oratio autem, vox composita, significatiua: cuius quædam partes per se significant aliquid: non enim omnis oratio ex verbis & nominibus constat. Ceu hominis definitio, sed contingit sine verbis esse orationem: partem sane semper quampiam significantē habebit. Ceu in illo ambulat Cleon, Cleon.

Postremam nunc partem locutionis, quæ fuit oratio, definit: & quæ sit vis huius nominis, ostendit. esse igitur hanc dicit, vt ceteras omnes partes, vocem: & eam quidem compositam concretamq; ex aliis vocibus: hoc enim profus arbitror hic valere συνθετῆ: non quæ positione, atque ex pacto significet. Non uno autem modo composita vox hæc intelligi potest: iuncta enim oratio est & ex elementis & ex syllabis, quorum prius supra contingere affirmavit syllabæ: alterum verò nomini ac verbo. puto tamen hic accipi debere ipsam iunctam esse è nominibus, & ceteris partibus orationis, quæ manifestè eam constituunt. Addit posthæc vim significandi eam habere: quod ipsi commune est cum nomine ac verbo: nam illa quoque id præstât: adiungit tamen, quod ab illis abest. Cuius quædam partes per se significant aliquid: neque enim partes vllæ nominis aut verbi separate à ceteris partibus hoc præstant, sed notio quædam ex omnium congressu existit. Hoc autem proprium est orationis: vt si non omnes, partes tamen ipsius quædam, id est nomina ac verba, seiunctæ à reliquis significant: quod enim inquit per se, hoc ipsum valet: quod inde etiam intelligitur, quia in libro πρὸ ἁμιλώσας, orationem definiens, cum idem significare vellet, verbo, cui Latinum hoc respondet, vsus est: inquit enim. ἢς τῶν μερῶν τι σημεῖον ἐστὶ κεχωρισμένον. Quod hic sequitur. Non enim omnis oratio ex verbis, & nominibus constat, valet ad refellendum eorum errorem, qui putarent omnem orationem

S tionem

comici etiam eo nomine valde exagiturus: qui tamen cum in choro, carmineq; simili cantui dithyramborum, hoc faciat, maiore venia dignus est. Huiusmodi igitur est hoc è primo choro fabulæ, quæ ἐπὶ τῷ θήβαις vocatur πελοπλοκτυπος: ipsum enim quoque constat è tribus his verbis πεδίον, ἄπλον, & κτύπος, nisi aliquis putet medium illorum esse ὀπλίω: referreq; ungulas equorum, non arma. Megalotas dicens, videtur sanè intelligere dithyrambicos: horum enim propria hæc licentia erat: nec tamen rationem huius nominis perspicio, quod alibi me offendisse non memini. In pluribus calamo exaratis libris, quod in excusis prius non erat, καὶ πολλαπλοῦ inueni: quam etiam lectionem vidit ac probat Robortellus. Vtitur autem & Plato verbo hoc ipso, quod hic restitutum est: in iij. enim libro politix inquit. ὅτι οὐκ ἐστὶ διπλοῦς ἀνὴρ παρ' ἡμῶν, οὐδὲ πολλαπλοῦς. Translatum tamè id ab eo est ad ingenium hominum ac mores. Nihil præterea varietatis hic offendi: Vereor tamen, ne verus hic ordo verborum sit, ut nihil omittam eorum quæ in mentem veniunt: si nanque ὁ ἐκ μὴ σημαίνοντων σύγκειται legeretur, magis (ut opinor) conueniret: simplex enim nomen concretum est, constatq; sanè ex aliquibus, verum ex minimè significantibus: illud autem aliquo modo videtur negare ipsum coniunctum esse, quia quasi ante verbum particula negandi collocata est.

Ἄπαν δὲ ὀνόματ' ἐστὶν ἢ κώμιον, ἢ γλωττα, ἢ μεταφορὰ, ἢ κώσμος, ἢ πεποιμείον, ἢ ἐπικτεταμείον, ἢ ὑφηρημείον, ἢ ἐξηλαγχμείον. λέγω δὲ κώμιον μόν, ὃ χρωττα εἴσται. γλωτταν δὲ, ὃ εἶδος. ὡς τε φανερὸν, ὅτι καὶ γλωτταν, καὶ κώμιον εἶν' ὀνοματὸν τὸ αὐτὸ, μὴ τοῖς αὐτοῖς δὲ: τὸ γὰρ σίγμων Κυπρίοις μόν, κώμιον: ἡμῶν δὲ, γλωττα.

Omne autem nomen est vel proprium, vel lingua, vel translatio, vel ornamentum, vel factum, vel porrectum, vel subtractum, vel immutatum. Dico autem proprium quidem, quo vtuntur singuli: linguam autem, quo diuersi. Quare perspicuum, quod & linguam & proprium esse possibile idem: non vsdem autem: σίγμων enim Cyprijs quidem proprium: nobis autem lingua.

Cum docuisset duas extare nominum species: quædam enim simplicia esse: quædam vero composita: nunc, quot differentie nominum sint, declarat: nam superior diuisio cadit in hæc cuncta genera: nomen enim suum propriumq; illarum rerum, & simplex & compositum esse potest: translatio itidem & in simplici vocabulo, & in composito manet: eadem ratio (nisi fallor) reliquorum est. Octo igitur vocabulorum differentias esse tradit, quas primum enumerat: postea uerò, cuiusmodi sint, declarat. Sed antequam hæc explicare aggrediar, quærendum existimo, cur inferiorem quoque hanc nominum diuisionem ἐδῶν vocabulo non appellarit, ut superiorem fecit, cum ἐδῶ nominis uocauit simplex nomen ac duplex iunctum ut: nam proprium nomen & peregrinum & translatum, & reliqua, sunt & ipsæ differentie nominum, non parum inter se discrepantes. An hic scrupulus nullus est? nec ullo pacto nos sollicitare debet? quod enim hic non facit, ut hoc nomine vtatur in illis quoque nominum differentiis significandis, infra non semel hoc ipso in libro fecit: appellauitq; uocabulo ἐδῶν eodem illa nomina. ceu ubi tradit quid defendat orationem ab humili & plebeia ratione: nec non etiam quo loco docet, simili utens horum uocabulorum, nihil esse in oratione, quod, si sine modo adhibeatur, non pariat aliquid incommodi. Sed hoc relicto, initium ducit horum explanandorum ab eo, quod primum supra posuerat: atque ita ordine cuncta persequitur. inquit igitur. Voco autem proprium, quo singuli, illius scilicet gentis homines, vtuntur. Proprium nominari, quod ipse κώμιον uocat: ita autem Cicero quoque appellauit, quod in eam definitionem cadit, quam huius nominis Aristoteles affert: quamuis uno hoc verbo

verbo non putarit aliquando uim se illius affatim exprimere posse: nam alterum etiam rei explanandæ causa, adiungit, ut cum ait. Vtimur uerbis aut iis, quæ propria sunt & certa uocabula rerum, penè unà nata cum rebus ipsis. A Græco uerò uerbo, iuncto tamen cum alio, additaq; ei in principio litera, ἀνρολογία uocatur à grammaticis orationis uitium, cum illa habet crebra huiusmodi uerba, quæ nullo modo sunt propria, suaq; illarum rerum: idemq; significare uoluit Cicero in epistola ad Tironem, cum inuolauit ipsum, quod parum aptè Latina uoce usus fuisset, &, ubi minime quadraret, ipsam posuisset: ait enim, Sed heus tu qui κατὸν esse meorum scriptorum soles, unde illud tam ἀκρον. Valetudini fideliter inferuendo. Nomen igitur proprium Aristoteles inquit esse, quo utuntur passim omnes incolæ eorundem locorum: ut cum rem illam ostensuri sunt, hoc uocabulo ipsam notent. Sequitur autem, hoc explicato. Linguam autem, scilicet uoco, nomen quo alij homines, gentesq; utuntur: cum scilicet usurpatur ab hominibus: quorum proprium est, in eadem re appellanda, aliud nomen: ex hac autem explicatione duorum horum nominum elici ostendit, quod apertum est, ac dubium nullum in se habet: ut idem nomen & proprium, & lingua: peregrinumq; esse possit: non tamen iisdem hominibus: hoc enim usu uenire nullo pacto potest. Exemplo uerò confirmare hoc uolens: ac quod dixerat probare, in medium affert uocem σίγμων: quod uocabulum in Cypriorum sermone dicit esse proprium: in Græcorum uerò, linguam. Vsi sunt hac uoce Lycophron, & Apollonius in ij. libro Argonauticorum: ualeatq;, ut interpret restatur Rhodij huius poetæ, σίγμων iaculi genus: qui addit etiam esse illam propriam sermonis Cypriorum. In Græcorum etiam consuetudine βακίω peregrina uox erat, cum propria illa foret in sermone Phrygum. Vfus autem ea est Æschylus in fabula, quam Persas uocauit: significatq; illa regem: tragici eius uerba hæc sunt. βακίω αρχαῖος, βακίω ἴδι, ἴκον,

Μεταφορὰ δ' ὄστιν ὀνόματος ἀμοτείου ἐπιφορὰ, ἢ ἀπὸ γένους ἐπὶ εἶδος, ἢ ἀπὸ εἶδους ἐπὶ γένος: ἢ ἀπὸ εἶδους ἐπὶ εἶδος, ἢ κατὰ τὸ ἀνάλογον. λέγω δὲ ἀπὸ γένους μόν ἐπὶ εἶδος. οἷον νῆις δὲ μοι ἠδ' ἔσκη: τὸ γὰρ ὀρμεῖν ἐστὶν ἐστῆναί τε. ἀπὸ εἶδους δὲ ἐπὶ γένος. ἢ δὴ μωρὸς Ὀδυσσεὺς ἐθλαέοργε: τὸ γὰρ μωρὸν πολλὸν ἐστὶν, ὃ νεῦ ἀντὶ τῶ πολλοῦ κέχρηται. ἀπ' εἶδους δὲ ἐπὶ εἶδος. οἷον χαλκῷ ἀπὸ ψυχρῷ αἰρύσας. Τά μωρον ἀπὸ τῆς χαλκῷ: ἐνταῦθα γὰρ τὸ μόν αἰρύσαι ταμείν: τὸ δὲ ταμείν αἰρύσαι εἴρηκεν: ἀμφω γὰρ ἀφελεῖν τί ἐστι.

Translatio autem est nominis alieni inlatio, vel à genere ad speciem: vel à specie ad genus: vel à specie ad speciem, vel ex analogia. Dico autem à genere quidem ad speciem. Ceu, Nauis autem mihi hæc stetit: in statione enim esse, quoddam stare est. A specie autem ad genus. Certe iam decem milia Ulysses bona fecit: decem milia enim multum est, quo nunc pro multo usus est. A specie autem ad speciem. Ceu Aere animum cum hausisset. Incidit indefesso are: hic enim haurire pro incidere: & incidere pro haurire inquit: ambo enim auferre quiddam sunt.

Tertium nomen, quod explicat, est metaphora, uocata à Latinis, Græco uerbo expresso, translatio. Primum igitur quid ipsa sit, declarat: deinde quot species ipsius inueniantur, ostendit. Sunt autem illæ quattuor: uel cum à genere ad speciem indicandam nomen importatur: uel contra à specie ad genus: uel ab una specie ad aliã. quartum genus est, cum res unde, & ad quam nomen transfertur, sibi proportionem respondent. Intelligit autem, cū dicit transferre uerbum à genere ad speciem, uti nomine generis in specie appellanda: eademq; ratio reliquorum est: cum enim nomen,

quod aliò importatur, significare uult, quia inde aliò quasi portatur, dicit de illo ab ea ipsa re. ut contra, cum ostendit nomen, quod omittitur ac posthabetur, ad illam: Translationem esse inquit, nominis alieni inlationem, id est cum loco proprii nominis, suiq; illius rei, ponitur alienum. *Επιφορά* quod ipse inquit, uidetur uerbum aptum esse ad indicandam tantum illam nominis alicuius quopiam comportationem, cum in nomine, quo res ipsa significatur, id est *μεταφορά* (illa autem solum inter se differunt, quod præpositio diuersa est) intelligatur quædam è sua sede in alienam comportatio. *ἀλλοτριον* uerò, id est alienum nomen uocat nò proprium illius rei, sed aliunde sumptum: non tamen ex alia gente ac lingua: neque enim translationes conflantur è uocibus peregrinis: infra etiam, ubi magis adhuc apparet, quid ipsum hic ualeat, à contrario, idem uerbum usurpauit. *προσαχρδύσας το ἀλλότριον ἀπαφήσει τῆν ἀμείβον τι*. Exemplis autem cuncta illustrat, diligenterq; cuiusmodi singulæ translationes sint, declarat: ac primum quæ à genere ad speciem uerbum comportat exponit. Homerus igitur in ultimo libro *Odysseæ*, ubi *Vlysses* cum patre simulatè loquentem facit, usus est hac translatione: fingit enim illum dicentem. *γῆς δέ μοι ἠδ' ἔσθκει ἅπ' ἀγροῦ νόσφι πάλλης*. Cum igitur de mansione nauis dixerit stare: quæ res à Græcis proprie dicitur *δρμῆν*: *δρμῆν* uero una è multis rationibus est, quibus stare res aliquæ significatur, manifesto intelligitur à genere ad speciem transulisse nomen. Contra uerò à specie ad genus comportatum dicit nomen in illo Homeri è secundo *Iliadis*, cum qui uiderunt, magnopere laudarunt *Vlysses*, quod importunum ac petulantem hominem *Thersitem* percussisset: dixeruntq; *ἢ δὴ μῦρι' ὀδυσσεὺς ἔδρα' ἔσχε*, id est profecto iam decem milia *Vlysses* bona fecit: neque enim omnino hunc numerum conficiebant recta facta, quæ in præterita uita gesserat *Vlysses*: sed usus est illo nomine pro multa: decem milia enim multa sunt: quo nomine, ut in explicatione tradit *Aristoteles*, usus est illic *Homerus* pro multis. Hoc autem uerbo eodem pacto translato, usus est etiam *Euripides* in fabula, quæ uocatur *Troades*. cuius loci cò libentius mentionem facio, quod est elegans undiq; & expolitus: cum enim *Hecuba* steret miserabiliter atrocem illum casum *Astyanactis*, uelletq; in clipeo *Hectoris* puerum illum sepelire, directa oratione ad clipeum ipsum, quamuis sensu careret, dixit illam *ἀσπίδα*: hoc enim genere ac uocabulo ab ea gente clipeus appellatur, esse matrem multorum *tropæorum*. usus igitur est in illa uoce edenda, graui sane ac præclara, hac ipsa metaphora, nam inquit. *Σὺ τ' οἶ ποτ' ὄσσε καλλιπικὴ μῦθον Μῆρ περ τροπῶν* *Ἐκτορος φίλον σῆκος Στεφανῶνδ' ἑσθ' ἔσχε*: sed non una illa ut apparet: nam nò minus elegans est, quod clipeum ipsum uocauit matrem, quia peperisset multa decora & honesta facta in bello, ut animantes natos gignere consueverunt. ut alios ornatus, ab eadem re ductos, taceam, qui illic manifesto esse intelliguntur. Tertia ratio transferendi uerbi, quæ uersibus itidem *Homeri* uidetur declarari, est, cum species una pro altera capitur: contraq; alia, quæ relicta nunc est, locum subit eius, que prius usurpata fuit: atque ita sæpe ille conuertuntur. Exemplum huiuscemodi est. In Græco sermone *ἀφελῆν* uerbum est, quod generis uim habet, quia plures modi sunt auferendi: hoc enim ualere uidetur *ἀφελῆν*: nam & *ἀρῆσαι* species est auferendi: & *παμῆν* etiam rationem quandam auferendi, diuersam ab illa significat: Cum autem ualde incertus sim de ueritate lectionis. nam pro *ἀρῆσαι*, *παμῆν* in antiquis libris ferè legitur *ἀρῆσαι κε τεμῶν*. non possum penitus statuere quæ sit notio prioris uocis, ac quomodo illa haberi debeat auferendi pars: haurire enim non uidetur mihi omnino quadrare. hoc igitur in ambiguo relinquo. Licere uerò alterum horum pro altero capere auctoritate poëtæ confirmat, qui nisi hoc cum laude fieri posse uidisset, quo erat ingenio præditus, nunquam id attigisset: neque tamen hoc semper, ut accuratè *Phalereus* docuit, licet: neque si conceditur, nec si conceditur tantum, uerum etiam magnopere laudatur, ut species hæc pro illa capiatur, illa itidem pro hac eleganter usurpatur. Non est igitur hoc perpetuum, quod sæpe honeste, magnaq; cum dignitate fit. Sed cum exempla sumpta ex *Homero* esse ostenderit me suspicari: nec tamen locos ipsos apud eum poëtæ indicarim, arbitror id factum esse, ut illic nunc non legantur, quia magnæ scripturæ uarietates longo tempore in eo poemate natæ sunt: multi enim, suo quodam iudicio usi, multa illic uariarunt. Vnde plures

plures editiones eius poëtæ circumferbantur, ut quædam etiam huius ipsius scriptoris nomine, qui magnus ipsius amator fuit. est autem hoc tam planum, ut confirmatione non egeat. in secundo præterea libro de arte dicendi, citare ipsum uersum *Homeri*, qui nunc apud eum non legitur, apertum est. inde igitur oriri potest, ut uerba hæc apud auctorem non legantur. Sed siue illa *Homeri*: siue alius poëtæ uerba sint, quia exempla, quæ ponit huius translationis, incerta & obscura sunt, uidentur alia huc afferenda: sunt autem ualde accommodata & aperta illa, quibus ipse utitur in iij. libro de arte dicendi: maiorem enim fidem habere debent, quia ab auctore ipso excogitata sunt: illa uerò sunt *ὄχλαται* & *πύχθεν*, id est precari à diis immortalibus & emendicare: ambæ nanque hæc res partes sunt uerbi *αἰτῆν*, id est ambabus his rationibus intelligitur aliquis petere: longè tamen diuersa ratione: nam alterum horum honestum est: alterum uerò sordidum & abiectum. Mutabit autem hæc, ut ipse illic accuratè docet, qui factum alicuius aut ornare uolet, aut deturpare. Sed loco indicato, cetera illic legi poterunt.

Τὸ δὲ ἀνάλογον λέγει, ὅταν ὁμοίως ἔχη τὸ δούτερον πρὸς τὸ πρῶτον, καὶ τὸ τέταρτον πρὸς τὸ τρίτον: ὅρῃ γὰρ ἀντὶ τοῦ δούτερου τὸ τέταρτον, ἢ ἀντὶ τοῦ τρίτου τὸ δούτερον. καὶ ὅποτε πρὸς τιθέασιν, ἀντὶ οὗ λέγει, πρὸς ὃ ἐστὶ. λέγει δὲ. ὅιον ὁμοίως ἔχει ἀνάλη πρὸς Διόνυσον, καὶ ἀσπίς πρὸς Ἄρη. ὅρῃ τοίνυν καὶ τὴν ἀσπίδα ἀνάλη Ἄρεως, καὶ τὴν ἀνάλη ἀσπίδα Διονύσου. Ἐπὶ ὁμοίως ἔχει ἑσπέρα πρὸς ἡμέραν, καὶ γῆρας πρὸς βίον. ὅρῃ τοίνυν τὴν ἑσπέραν, γῆρας ἡμέρας: καὶ τὸ γῆρας, ἑσπέραν βίου: ἢ ὡσπέρ Ἐμπεδοκλῆς, δυσμαὶ βίου.

*Analogia constare dico, cum similiter se habuerit secundum ad primum, & quartum ad tertium: dicit enim pro secundo quartum, vel pro quarto secundum: & quandoq; adponunt pro quo dicit, ad quod est. Dico autem, cen. Similiter se habet poculum ad Bacchum, & clipeus ad Martem. Dicit igitur & clipeum, poculum Martis: & poculum, clipeum Bacchi. Præterea similiter se habet uesper ad diem, & senectus ad uitam. Dicit igitur uesperum, senectutem diei: & senectutem, uesperum uitæ: vel, quemadmodum *Empedocles*, occasum uitæ.*

Quartum genus translationis, quod in similitudine rationis fundatum est, explanat: primum tamen quid analogon sit, & quo modo res aliquæ similitudinem hanc inter se habeant, docet. Requiritur autem, ut illæ numero quatuor sint. cum igitur hoc contingit, ut in hoc numero rerum secunda similiter se habeat ad primam, ut quarta ad tertiam, tunc illa res dicuntur proportionem sibi respondere. Transferunt uerò uerbum hoc in genere translationis, cum, quo quarta res appellatur, nomen, loco nominis secundæ rei ponitur. Siue contra: nam exposita iam ratione nominum, quæ proportionem sibi respondent, quomodo inde conformantur translationes, docere cœpit ab eo loco, *ἐπὶ τῷ*: ita enim instruit eum, qui huius concinnitatis studiosus sit, & quasi ipsum manu ducit. Ut opinor autem exemplum huius simplicis frequentisq; rationis ab auctore positum non est: erat enim res satis plana. Quod uero statim inquit. Et quandoque adponunt pro quo dicit ad quod est, tradit iis uerbis, obscuris sane ac ualde concisis, aliam rationem huius translationis minus uisitata. quare exemplo ipsam illustrat: exemplum enim allatum, huius rationis exemplum esse, testatur, quod statim post uerba illa inquit. Dico autem, & quæ sequuntur. Significant autem illa (nisi fallor) ad quod refertur illud nomen, quod omittunt, ac pro quo aliud uocabulum usurpant. nam qui pro poculo clipeum *Bacchi* di-

eit, utitur metaphora huius generis, & præterea adponit Bacchi, quod est illud, ad quod referebatur poculum, ut ipse supra ostendit. Sed ut planius tota res explicetur, ab initio; ordiamur, accommodato ita exemplo, ut simplici quoque modo feruiat. quod tamen fortasse in re ipsa exitum non haberet ob materiam minimè idoneam. Exemplum huiuscemodi esse potest. Cum quattuor hæ res sint. Bacchus, poculum: Mars, clipeus: quæ eodem ordine collocatæ sint, ut à me appellatæ sunt, contingit ut quam rationem poculum habet ad Bacchum, eandem clipeus ad Martem habeat: hoc enim manifestò usu uenit: nam ambo illa præcipua instrumenta, & quasi arma eorum deorum sunt. Quare qui clipeum poculum appellabit, contraq; poculum clipeum, hic genere hoc translationis usus fuerit. quamuis fortasse hoc nemo acutus vir diceret. quia nimis durum esset, sed in alia materia res procedit. nam quin multæ huius generis translationes reperiantur, in quibus id, quod pertinebat ad rem magis declarandam adiunctum non sit, dubitari non potest: omnes inquam illæ, in quibus obscurum incertumq; non est, quid intelligi debeat: quamuis illud nõ suo, proprioq; illius rei, nomine significetur. Sed tamen hanc materiam aptam esse fingamus ad hanc quoque simplicem translationem gignendam, ne maior perturbatio confusioq; gignatur, nouo exemplo posito. aptam verò mirificè ipsam esse illi ostendendæ, cui adpositum aliquid est, perspicuum est, quia ipsam potissimum è multis Aristoteles elegit. Qui igitur hanc elegantiam suauitatemq; metaphoræ, captare voluerit (ut iterum ipse iisdem verbis initio repetitis docet) non simpliciter pro poculo clipeum dicit: neque eadem ratione poculum pro clipeo, sed poculum significare volens, vocabit illud clipeum Liberi patris: eodemq; pacto intelligens clipeum, appellabit ipsum poculum Martis: in extremoq; illa addet, rei magis declarandæ causa, omniq; reprehensionè carere volens. Aliud exemplum eiusdem rei affert: quattuor enim alias res indicat, quæ & ipsæ eandem inter se rationem habent, id est hæ: dies, vesper: vita, senectus. Nam hic etiam simili modo se habet vesper ad diem, & senectus ad uitam: & vesper enim diei extremum est, & senectus vitæ. Ut diligenter autem hic quoque Aristoteles tradit, qui transferre verbum voluerit, nec suum propriumq; usurpare, vocabit vesperum, postremumq; diei tempus, senectutem diei: & senectutem ipsam, vesperum vitæ. nam hic quoque, nisi in extremo illud adpositum fuisset, dura nimis translatio visa fuisset. Vel (inquit) quemadmodum Empedocles, occasum vitæ: eiusdem enim generis fuit hæc quoque translatio, quamuis res non omnino eadem sint: nam pro die, & extrema eius parte, cogitata fuerant à Siculo illo, physico potius quam poëta, sideris alicuius ortus & occasus. Non solum autem Empedocles hac ipsa translatione usus est, sed alij quoque magni auctores, qui aut & ipsi similitudinem harum rerum viderunt, aut ab eo, quem testem citat hic ipse, illam acceperunt. Plato enim in vj. libro de legibus illam usurpauit, Atheniensium hospitem ita cum Clinia loquentem inducens. ἐπειδὴ ἡγοῦμαι εἶναι μὴ μίλλομα: εἴρωμαι δὲ ἡμῖν νομοφύλακα. ἡμεῖς δ' οὐ δύσμοις τοῦ βίου: οἱ δ' οὐκ ἐπὶ ἡμῶν, νύαι. & quæ sequuntur. & Athenæus in xij. libro δευνοσοφιστῶν: inquit enim, cum Hegesander vocem in Sophoclem poëtam commemoraret, qui Hegesander senem admodum Sophoclem Archippam meretricem amasse tradidit, ipsum in occasu vitæ tunc fuisse. Sed exemplum quoque poëta ponamus. Æschylus igitur Agamemnone eadem ratione inquit βίη δούπησ' ἀγλαίς. Cicero præterea in Topicis, cum de genere quodam definitionis per translationem factò, loqueretur, huius metaphoræ meminuit: ait enim. Hoc est quasi qui adolescentiam, florem ætatis: senectutem, occasum vitæ velit definire. legitur etiam apud Stobæum hic Alexidis senarius, in quo μεταφορικῶς, vesper; postremum vitæ tempus appellatur: ut est in secundo huius translationis exemplo, posito ab Aristotele. ἡ δὴ γὰρ ὁ βίος ἐμὸς ἐπέβην ἀγλαί.

Ἐνίοις δ' οὐκ ἔστιν ὄνομα κείμενον ταῖς ἀνάλογον, ἀλλ' οὐδὲν ἕτερον ὁμοίως λεχθήσεσθαι. οἷον τὸ, τὸν καρπὸν μὲν ἀφαιρῶμαι, ἀπέβην: τὸ δὲ τὴν φλόγα ἀφ' τοῦ ἡλίου, ἀνώνυμον: ἀλλ' ὁμοίως ἔχει ἄλλο πρὸς τὸν ἡλίον καὶ τὸ ἀπέβην πρὸς τὸν καρπὸν. διὸ εἴρηται. Σπείρων δεκτίσαν φλόγα.

Quibusdam

Quibusdam autem non est nomen positum eorum, quæ proportione sibi respondent: sed nihilominus similiter dicitur. Ceu hoc, semen quidem iacere, serere: flammam verò à sole, nomine caret: verum similiter se habet hoc ad solem, & serere ad semen. Quare dictum est Serens à deo conditam flammam.

Hoc, quod nuper præcepit, sine vlla dubitatione locum habet, præclareq; in primis fit, vbi neutrum eorum, quæ immutantur, nomine caret: sed ambæ illæ res suo proprioq; nomine vocatæ sunt. Addit autem nunclicere etiam hoc fieri, vbi alteri eorum nomen impositum non sit, ut quamuis res non conuertatur, quod apparet, nihilominus tamen hoc seruari possit in eo, quod habemus: nam quamuis nomen ipsum desideretur, res tamen, quæ nomine aliquo significari debuit, animo percipitur, ac sæpe etiam oculis cernitur. Usurpabitur igitur hæc translatio rectè in eo vno, in quo exitum habet, ac nomen ab ea re, quam proprie significat, ad eam, quam non proprie, aptè tamen & eleganter ostendit, transferetur. Quod ὄνομα κείμενον inquit, impositum iam: vulgòq; usurpatum intelligens: eius verò contrarium πεποιημένον est: ita quoque aliis locis locutus inuenitur, ut in vj. Topicorum: ipsius enim hæc verba sunt. ἐπεὶ εἰ μὴ κείμενοις ὀνόμασι χρῆται, ὅσον πλάτων ὀφρυστικῶν τὸν ὀφθαλμὸν, & quæ sequuntur. Exemplo autem illustrare rem volens, hoc protulit. iacere semen in agrum, quod agricolæ faciunt, serere dicitur: ita enim exprimamus quod ipse inquit ἀπέβην. Flammam verò lumenq; in terras à sole iaci, nomen non habet, sed tamen, inquit Aristoteles, qui diligenter attendet, facile intelliget hoc ipsum, quod nomen non habet, id est iactum illum radiorum, simili modo se habere ad solem, ut serere ad semen: qua ratione tradit à poëta quopiam, quem neque ipse appellat, neque ego nominare possum, cum in hæc verba nusquam alibi inciderim, dictum esse. Serens à deo conditam flammam. Vnum autem iunctum Græcum verbum est apud poëtam ipsum, quo indicatur lucem illam esse constructam à deo. Præterea ne à vi Græci verbi ἀφῆναι discederem, quin exprimerem eam quantum possem, reddidi ipsum illud iacere: res tamen in Latino sermone magis processisset, si spargere dixissem: nam spargere semen, cum de hoc opere rustico sermo est, ab optimis auctoribus dicitur: & Virgilius id verbum transtulit ad disseminationem luminis, quæ fit statim ut oritur dies, ut vnde quæq; res quadret: & locus ille accommodatum non minus exemplum est huic animaduersioni declarandæ: ita enim cecinit in iij. Æneidibus. Et iam prima nouo spargebat lumine terras Tithoni croceum linquens aurora cubile: & eodem pacto in xij. Postera vix summos spargebat lumine montes Orta dies. Videtur autem Aristoteles cum hic iterum solem appellauerit, posteriore loco, vbi accusandi casu ἡλίον inquit, intellexisse ea voce solem, lucemq; quæ in terram descendit, non solem illum. vnde ea funditur, ut priore loco: nisi enim ita capiatur proportio locum non habebit. respondere nanque illa vox debet semini: inquit enim. Verum tamen hoc, quod nomine scilicet caret, id est iacere flammam, similiter se habet ad solem, ut serere: quæ res nomine prædita est, & vno verbo exponitur, ad semen. Latini etiam scriptores appellant solem lucem ipsius, non tantum orbem, qui illam iacit. Aut igitur ita id verbū eo loco accipiendum est: aut καρπὸν, quem dixit, ut similitudo rationis appareat, intelligere debemus semen non dum sparsum, sed acertuum aliquem ipsius, vnde sumit agricola, cum sementem facit: quod fortasse non minus verum est: ita enim primus tertiusq; terminus intelligetur, ad quos proprie secundus quartusq; dicuntur referri. Nam lucem fulgoremq; solis Græcos poëtas passim appellare φλόγα, notum esse debet. ut πῦρ quoque. Euripides Iphigenia in Tauris, ut aliis exemplis superfedeam, καὶ τοὐκρῖφαστ' οὐ πέπλασται ἡλίου πρὸ ἔσσης φλόγος inquit. Animaduertendus etiam mos loquendi Græcorum: paucis enim versibus ter Aristoteles inquit. ὁμοίως καὶ. nam supra etiam in explicanda translatione, quæ fit seruata proportione, cum duo ipsius exempla poneret, in ambobus eodem hoc pacto locutus est. Latini autem auctores, similiter ut dicere consueverunt: quod ita pla-

num

num est, ut testimoniis confirmandum non sit. Vt uero poeta ille *πείρειν* de luce, radiisq; solis inquit, ita Plutarchus *πείρειν λόγους* dixit: nec *πείρειν* tantum, sed etiam *βέρειν*: quod & ipsum translatum verbum, ab altero rustico opere ductum est: eadem tamen rationem, quam prius, habet. In libro igitur, quo disputauit de causa, cur Pythia uersibus amplius oracula non ederet, ait. *πείρειν τὸν λόγους, καὶ βέρειν τὸν δόξους.*

Ἐστὶ δὲ τῶν τρεῖν πῶ τούτῳ τίς μεταφορᾶ χρῆσθαι καὶ ἄλλως: προβαροῦντα τὸ ἀλλότριον, ἀποφῆσαι τῶν οἰκείων, ὅσον εἰ πῶ ἀπορία εἶποι διάλω, μὴ Ἄρεως, ἀλλ' αἰνον.

Licet autem modo hoc translationis uti & aliter: cum appellauerit, quod alienum est, negare quippiam eorum, quæ propria sunt, ceu si clipeum dicat poculum, non Martis, sed sine uino.

Hic locus magnum mihi negotium exhibuit: diuq; ac multum mecum cogitauit, qui sensus esset auctoris, & quomodo posset macula, quæ ipsum occuparat, deleri: nam mendii prorsus aliquid ipsum continere apparebat: si nanque illo modo legeretur, cuncta confusa, tenebrarumq; plena erant. Cum autem olim ratio mihi quædam occurrisset, quomodo posset hoc uitium corrigi, atque ea sanè non mala, decreui tandem hanc, quam nunc diligenter exponam, meliorem multo esse, nam non magna licentia opus est in loco corrigendo: & ueritate ipsa, testimonioq; veterum poetarum, confirmatur hoc, quod præcipitur his uerbis, rectum & usitatum esse. Mendium igitur mansisse puto in postremis tantum duobus uerbis, vel potius in extremo ipso, cum legeretur prius in omnibus libris & scriptis & excusis, *ἀλλὰ οἶνον*: legiq; debeat, mutato tantum casu uultu uocis, restitutaq; illi prima litera, quæ inde perperam dempta fuerat, *ἀλλ' αἰνον*: quibus ita correctis, omnia plana (nisi fallor) & aperta sunt. sententia certè uera est: translatioq; hæc frequens apud oprimos quosq; poetarum. Nam illud, *μὴ ἀρεως*, in translatione ipsa poni non debet, sed uerba sunt auctoris, docentis discrimen, quod uersatur inter hunc & proximè vicinum modum: confirmantisq;, quod dixerat: in propinquo enim modo: illo scilicet, cui adiunctum est, quod dixit, ita translatio hæc tractatur, ut hoc ipso exemplo utamur. Hoc, quod scilicet uides, poculum est Martis. iubet igitur Aristoteles hoc omitti: nec dici ullo pacto clipeum esse poculum Martis. Sed pro illo negari, quod proprium est illius uerbi translati, id est poculi: diciq; poculum illud esse sine uino: hoc enim profectò ualeat *αἰνον*, nec dubitare potest aliquis, quin hæc oratio negandi vim habeat: remouet enim inde, tollitq; quod suum, propriumq; illius rei est. Discrimen igitur hoc est inter hanc & superiorem translationem, vel potius inter illum & hunc modum: nam translatio est eadem, quod in ea docetur, cuius sit aliquo modo poculum: neq; enim illud uerum est poculum, sed poculum Martis, id est ualeat apud hunc deum idem clipeus, quod ualeat apud Liberum, poculum. in hac uero remouetur inde, quod proprium ipsius est: remouetur autem opera particulæ illius, quæ negandi vim habet: orbatq; poculum eo munere ac facultate, quæ propria est ipsius. Nam quod auctor inquit *τῆν οἰκείων τι*, ostendit ut hoc ipsum, quod sine dubio suum propriumq; est in hoc exemplo, ita etiam aliud quippiam, quod eandem uim haberet, inde tolli potuisse: plura enim plerunque sunt *οἰκεία* singularum rerum. Ipse in iij. libro de arte dicendi, cum exempla poneret huius translationis, quæ proportione constat, inquit. *ὅστιν ἢ ἀσπίς φάμοι ἐστὶ φιάλη ἀρεως: καὶ τῶν φέρμιγγε ἄχρηδος*. attigit igitur utrunq; duorum horum modorum: & eundem etiam ordinem, quem hic sequitur, illic secutus est. nam dicere arcum esse lyram sine chordis, idem prorsus est ac dicere, clipeum esse poculum sine uino. Qui autem putaret uerba illa *μὴ ἀρεως* in translatione hac ipsa adhiberi debere, magnopere ut opinor, erraret: ita enim res nimis operosa ac proluxa foret, nec etiam (nisi fallor) exempla illius translationis apud ueteres unquam inueniret. cum contra huius ipsius crebra sint, ac frequenti ipsius usu cognosci possit hanc esse ueram rationem illius tractandæ. Euripides certè Iphigenia in Tauris,

ris, cum fecit miseram illam virginem dicere. *Τὰς οὐκ ὀκνησοῦσα μοι πᾶς βοᾶν ἀλγούνας ἐλέγχοις*, posteriorem hunc modum, hoc pacto tractatum, usurpauit: in quo tollitur inde, quod elegorum proprium est: hoc enim uocabulum illic translatum aliud fuit. Vel potius alterum etiam, in quo manet ratio eadem. nam uocare fletum *μολπῶν*, id est cantum, sine dubio translatio est: addere autem *οὐκ ὀκνησοῦσα*, uim habet aperienti rem: separat enim ab eo uerbo translato cantuq;, quod proprium est ipsius. *μολπῆ* nanque læta est, musarumq; comes: illa uero *μολπῆ*, quæ intelligitur illic, tristis & auersa à musis: huiuscemodi enim est fletus. quare in his paucis uerbis exemplum est geminum eius translationis, quam quærimus. Idem etiam poeta in choro illo Phœnissarum, qui insinulat Martem, factaq; illius dura exagitat, initio sui cantus appellat exercitum eodem pacto *κῆρυκας ἀστυλόκτων*: & infra uoces Sphingis, quibus periculum creabat Thebanis, *ἀδύς ἀμουσατόσσ* ut in eadem fabula, sed diuerso choro, id est qui hunc consequitur, eiusdem Sphingis eisdem immites cantus *ἀλυστρον μούσαν*. Vt autem ostendi ipsum uocasse copias militum *κῆρυκας ἀστυλόκτων*, ita in Oreste appellauit gregem furiarum *βίβασον ἀβόκχοντον*: cum enim thiasii proprii Bacchi cæus sint, remouit inde, quod plerunq; illorum est. *Æschylus* itidem Eumenidibus, ubi chorum constantem ex furiis ipsis, lætum quod inuenisset uestigia Orestis, quem persequatur, hæc fingit protulisse. *ἔπον δὲ μίλων τῆρος ἀφθέρκτου φραδαίς*: uocat enim translato uerbo cruorem notamq; hanc ipsius, qui eadem fecerat, indicem. Sed quia longè ductum hoc simile uidebatur, ne durior metaphora existimaretur, addit *ἀφθέρκτου*, id est sine uoce, ac mutum, ut distingueret a uero indice. remouet igitur inde, quod proprium ipsius est: indices enim in patefaciendis sceleribus oratione utuntur. Sed etiam non multo post idem grex furiarum celeres suos cursus appellat *πυθήματα ἀπὸρα*. id est uolatus sine pennis, alisq;. nam itidem profectio, quæ fiat in aliqua loca pedibus, uocare uolatus, uidebatur durum: ita igitur sustulit inde, quod nimis longinquum & alienum erat: ualeat uero illud ad declarationem cuius modi essent illi uolatus, non ueri inquam uolatus, sed sine alis. Quia autem exempla huiusmodi frequentia sunt: nulloq; negotio, si quis attentè legat, possunt animaduerti, contentus his ero: Demetrius certè huius generis translationis mentionem fecit, ut communis ac peruulgati: qui præterea consilium eorum, qui eo uterentur aperuit, & quam deniq; uilitatem ipsum secum ferret, declarauit. Addam tantum, quod & ipsum huic præceptioni, rei q; ipsi explanandæ, multum prodest: Euripidem, cum eodem non solum genere translationis uteretur, quod scilicet *ἐκ τοῦ ἀλάστογον* uocatur, sed etiam, cui adiunctum sit, quod ualeat ad ipsum illustrandum, & eadem demum re ac materia, adposuisse quod aperit vim naturamq; rei, quæ alieno nomine uocatur: non, ut in superiore exemplo, quod demit ab alieno uerbo, quod illius proprium est: in Troasim enim, cum fletus itidem significare uellet, uocauit illos *δακρυῶν ἐλέγους*: ita enim prorsus legi debet, nō ut in excusis perperam est, *ἐλέγους*, una litera plus: lacrimæ enim pars sunt ægritudinis ac luctus: ab eodem igitur poeta sumitur exemplum utriusq; modi, ut declaratum est, uariati, & in eisdem etiam rebus, ualde inter se similibus. Paccius, qui & ipse, ut suspicor, hanc difficultatem uidit, alia ratione mederi huic incommodo uoluit: nec ei uenit in mentem posse maculam esse in consequentibus uerbis: accepit enim hunc locum ita ut si aliquis poculum alieno translatoq; nomine uocare uellet: contraq; clipeum existimauit esse uocem translata, quæ tunc poculum indicaret: cum tamen hoc uideatur uerum non esse: nam articulus, qui præpositus est uoci *ἀπίδα*, declarat illam esse, quæ monstratur, ac de qua sermo habeatur: nisi enim hoc aduersaretur: & si uerum foret immutatam esse rationem huius exempli, tunc res procederet: poculum nanque rectè diceretur esse clipeus non Martis, ut sanè est: hoc enim proprium ipsius, sed uini: quamuis magis probem, si tota illa uetere ratione seruata, in extremo negetur, quod proprium ipsius est ea ratione, qua docui, ut occasio peccandi tollatur: faciliusq; qui audiunt, percipiant eam uocem aliam illic rem significare, nec suam propriamque notionem retinere: uidetur enim prorsus hoc, quod hic adiectum est, ueni ei rei seruire. Augebat etiam non parum præteritam difficultatem, quod cum supra semper dei ipsius nomine usus fuisset, tunc Liberi nomine relicto,

vinum dixisset: nec apparebat causa huius mutationis: præsertim cum Liber sanè ipse ut Mars, uti aliqua re possit: vinum uerò minime possit. Quare hoc etiam mihi fuit non parui momenti ad lectionem uariandam. ut enim in ea uinum pro Baccho importune collocatū uidebatur, ita in hac apte locóq; posurum esse intelligitur, suamq; ac propriam notionem habet. Cum autem omnem hunc locum, in quo docuit Aristoteles & quid translatio sit, & quot eius genera reperiantur, mihi uidear explicasse, non alienum esse puto nunc de ipsa aliquantulum disputare, ac quæ ceteri scriptores de hoc præclaro lumine orationis senserint, diligenter uidere: in primisq; an quod tradit Cicero uerum sit, conueniatq; sententiæ huius nostri doctoris: inueniri duo genera translationis, quæ inter se discrepent, quia illorum alterum inopia genuerit: alterum uero uoluptas, studiumq; expoliendi orationem, fabricarit: non enim Aristoteles ita diuisit translationes, sed omnia unius generis fecit, quod ad ortum scilicet illarum vsuq; pertinet: uult enim ipsas delectationis causa adhiberi, ut ualere etiam aliquando multum ad orationem planam efficiendam. Quare uidentur est, an quas Cicero dicit inopiæ causa institutas, *ἀμύνηται* uerius, quam *μεταφοραὶ* debeant appellari. nam quæstio hæc etiam inter antiquos Græcos est celebrata: studiiq; multum quidam eruditissimi uiri in eo posuerunt, ut distinguerent duo hæc, similia multum inter se, genera uocabulorum. in primisq; Porphyrius ille Tyrius, non minus magnus rhetor quam philosophus, qui existimauit translationes tantum debere uocari, cum *res*, quæ alieno nomine dicitur, suum ac proprium habet, quo poterat etiam significari, si aliquis rem ostendisse contentus, splendorem atque elegantiam neglexisset. *ἀμύνηται* autem contra esse, cum id nomen, quod uidetur uni rei magis conuenire, adhibetur tamen non minus ad alias res significandas, quæ nomen aliud non habent. prioris igitur generis sunt translationes illæ, quas Cicero inquit à delectatione & iucunditate fuisse celebratas: quæ sunt iudicio Porphyrij ueræ translationes. posterioris uero illæ, quas à necessitate profectas idem affirmauit. quæ sanè, postquam semel ita uocatae sunt, semper postea nomen illud obtinuerunt. unde *ἀμύνηται* à Tyrio illo eruditissimo uiro uocari debere traditæ sunt. nam origo quoq; harum uidetur translatio fuisse. Relictis autem nunc exemplis harum rerum, quæ posita à Porphyrio fuerunt, utamur his Ciceronianis. Cum igitur rustici dicebant (ut ille commemorat) gemmare uites: luxuriare herbas: lætas esse segetes: quæ uerba ipse translata appellat, & ait, quia illæ res propriis uerbis declarari non poterant, translatis esse appellatas, hæc manifestò Porphyrio non essent translationes, sed *ἀμύνηται*: cum enim passim canis, quia illo res diuersæ, longeq; aliis naturæ significentur, uocetur *ἀμύνηται*, eodem pacto uidetur gemma in uite & in anulo, esse uocabulum *ἀμύνηται*. Idem etiam usu uenit in reliquis duobus Latinis nominibus: neque enim easdem res in segetibus atque herbis aliquis unquam aliter appellauit, postquam semel ipsas quispiam illo modo uocauit: nec suum aliud ille, propriumq; nomen habent. Videtur autem eodem pacto Aristoteles etiam cepisse metaphoram: cum enim definiret illam inquit, eam esse nominis alieni comportationem: alienum uero nomen uidetur uocari debere, ubi suum ac proprium illius rei aliquid etiam est. Si nullo nanque antea res ea nomine prædita fuisset, uocabulum, quod eò afferretur, non omnino alienum extitisset: ut enim priori illi rei, ita etiam huic potuit conuenire, ut contingit in æquiuocis nunc appellatis, ne semper Græco uocabulo utar. nam res plures, quæ uno & eodem nomine significantur, cognomines rectè uidentur uocari posse: Plautus enim sorores duas, ambas Bacchidas uocatas, appellauit cognomines. An hoc firmum argumentum non est? dici nanque alienum nomen illud etiam potest, quod ad tempus accommodatur rei, quæ suum non habet. Et sanè Aristoteles ipse perspicitur non omnino illo modo sentire: nec putare, quam excogitauit postea Porphyrius, certam ueramq; regulam huius rei cognoscendæ esse: sine dubio enim aliquando metaphoram uocauit uocabulum, in alienum quasi solum comportatum, ad eam rem indicandam, quam nomine fatetur carere: tradit enim hoc ipso in loco de translatione, quæ proportione constet, disputans, aliquando rationem illam posse adhiberi: quamuis non ambabus illis rebus, quæ alieno nomine ostenduntur, nomen impositum sit, sed alteri illarum tantum:

tantum: id enim quod translato nomine uocat, *πείρη* in sole: radiorumq; ipsius subita dissipatione, nomine caret. unde *ἀδόννηται* uocat. Sed etiam in iij. libro de arte dicendi, quo loco docet non debere duci simile longè, sed tantum unde ipse accuratè docet, ut nullo negotio intelligatur similitudo: inquit enim illic quoque *πείρη* *ἀδόννηται* *μαθηματισμῶς*. id est *πείρη*, resq; omnes, quæ nomen non habent, traductis eò nominibus alienis, esse appellandas. Quare, postquam hæc norma Porphyrij fallax est, uidentur qua potissimum uti debeamus, in hac re existimanda, secuti iudicium summi doctoris. An Porphyriana hæc regula nullo modo mala est: translationesq; elegantes ac lepidæ in primis illa describuntur. ceteræ autem tempore separantur ab æquiuocis, & quia minus aut magis trite ac peruagatæ sunt. nam tempus etiam ipsum sine dubio, vsuq; distinguit ipsas: uariatq; naturam quorūdam uocabulorum: quod enim à principio translato fuit: retinuitq; diu multum illius naturæ, factum tandem est, quia alienam sedem sui iuris paulatim fecit, æquiuocum: id quod acquirit multitudine, ac frequentia hominum, qui ipsum illo modo capiunt, ac liberè passimq; vsurpant. Quomodo autem factum sit, ut diuersæ res eodem nomine uocatae sint, uidetur quærendum: quæstioq; hæc huius loci propria esse intelligitur. Exempli causa, pes æquiuoca vox est: hoc enim nomine significatur & pars corporis, qua animantes utuntur in gradiendo, & clauus in naui, siue mali inferior pars, ut tradit Simplicius in Categorias, ubi de hac re sedulo disputat. & si aliter fortasse hoc nomen Latini in naui accipiebant. & pes lecti etiam dicitur, & mensæ, ut alia etiam fortasse res. unde igitur natum est, ut nomen, quod primo uidetur impositum fuisse membro illi animantium, quo reliquæ partes corporis fulciuntur, postea non minus propriū multarum rerum quam ipsius esse cœperit? Ego sanè puto similitudinem huius rei causam fuisse: cum enim quam rationem pes habet ad superius corpus, eandem habet ima pars mali ad reliquas partes: nec non quibus reguntur & lecti & mensæ, ad illos ipsos lectulos ac mensas, aliquis primo uocare illas res uolens, comportauit eò nomen, quod tunc proprium erat animalium, certæq; parti corporis eorum significandæ addictum fuerat. quare quod postea *ἀμύνηται* factum est, primo aliquo modo translato fuit: uereq; eo tempore translatio potuit uocari: sed quia id nomen receptum est: in vsuq; omnium paulatim esse cœpit. ut qui audirent illud, non minus acciperent illas res, quam animantis partem, ideo uocatum postea est æquiuocum. Idem etiam usu uenisse arbitror in reliquis: potius enim hoc uerum esse puto, quam existimare illos, qui primo nomina rebus imposuerunt, inopia coactos, hoc fecisse: uariasq; res illo tempore, eodem nomine uocasse. Et sanè, quod inquit Aristoteles & in hoc libro, & in iij. de arte dicendi, ubi ornat translationes, & multas ipsarum dotes magnopere celebrat, eo magis ipsas probari in oratione ac ualere ad ingenium eius, qui ipsis utitur, commendandum, quod ab alio accipi non possunt, sed excogitentur oportet ab ipso, in mentemq; ueniant ei, qui dicit aut scribit, hoc arbitror ualere: proprieq; illas esse translationes, quæ occurrant alicui: nec ab alio unquam, quod ille sciat, vsurpatæ sint. nam quamuis, quæ ab alio prius excogitata fuerint, non omnino adhuc æquiuoca sint, non tamen digna uidentur quæ plenè uereq; metaphoræ ipsius dicantur, qui illis postea utitur: nec eandem laudem ingeniiq; commendatione habent: quod enim acumen ingenij ostendit, uti uerbo translato, quod aliunde sumpseris, exempli causa à Cicerone, Lucretio, Catullo, aliisq; qui magnopere floruerunt ob facultatem eximiam translationum pariendarum: & quis hoc efficere non potest non magna etiam doctrina instructus? Ipse certè hoc sensu idem protulit in iij. libro de moribus ad Nicomachum. cum quo modo se aliqui purgarent, qui ad uitia procliues forent, accuratè doceret: aiebant enim illi sibi finem eum, quo contenderent, à natura datum, & non sua sponte ab ipsis susceptū: eosq; qui ueriores finem sequerentur, eodem pacto illo bono à primo ortu fuisse ornatos. cumq; illi itidem, à definitione huius nominis *δύφνης*, se non dignos esse, qui grauiter accusarentur, ostendere uellent, quia tales nati non essent, addebant. *καὶ εἰν δύφνης, ὃ πύτο καλῶς πέφυκε*. uere autem illum solum ita uocari debere, his uerbis probabant. quia scilicet ipse naturæ in se benigne possideret illud, quod maximum omnium, & pulcherrimum esset, & quod ab alio accipi non posset, neque

perdisci, sed necessario tale, quale ipsum primo natum est, quemlibet illud habiturum. Nam uerba ipsa prorsus eadem sunt. uel potius id illic adiunctum est, quod opinionem meam multum adiuuat: quum enim dixisset. ὁ πικρὸν ἔπειρον μὴ οἶόν τε λαβεῖν, addidit μηδὲ μαθεῖν. quare uidentur etiam translationes ipsæ ab alio obtineri nō posse: neque quasi à magistro perdisci. restat igitur, ut opera studioq; illius, qui ipsis uti uult, excogitentur. Quod si uerum hoc est, nihil minus conuenire uideretur, quam quod idem sæpe inquit, sermonem etiam rusticorum plenum esse translationum: atque in consuetudine loquendi crebrum esse hunc ornatum orationis: quomodo enim agrestes, imperitiq; homines hoc prestare possunt, quod proprium est acutorum doctorumq; uirorum? nam ut ipse aliquando significauit, ingenij specimen est, transilire ante pedes posita: & alia longè repetita ponere. Sed ille, cum id protulit, intellexit genus alterum, ut ipse putat, translationū, quod necessitas genuit: quodq; non omnino dignum est, quod translationis nomine appelletur. Nec tamen nō Demetrius quoque affirmat, consuetudinem refertam esse metaphoris. qui iubet præterea nos, cum translatione fingere uolumus, ipsam potissimum tanquam ducem, magistrāq; optimam imitari: qui profectō eodem pacto quo Cicero, eo in loco, metaphoram cepit, ut exemplis etiam quæ ponit intelligitur: quorum non nulla sine dubio ὁμώνυμα sunt. & sanè cuncta retinent non nihil eius naturæ. quamuis, quia non tam peruulgata sunt, & omnium ore celebrata, non ita æquiuoca sunt: ut quæ ipse infra adiungit: facilius enim hæc cognoscuntur aliena esse, atq; peregrina, quam æquiuoca, quæ consuetudine longa, omnem formam peregrinitatis amiserunt. Sed quum Aristoteles etiam affirmet omnes homines passim uti in sermone uerbis translatis, non intelligit translationes, quæ tunc primò, quasi exortæ sunt, sed quæ ab aliquo prius subtiliter excogitatæ, in usu quopiam esse iam cœperunt. Omnis uerò difficultas in hac re, ac quod tantum gratiæ ipsis accersuit, est, quia non est procliuē uidere, quid similitudinis existat in rebus dissimilibus: qui autem hoc aptè præstare possunt ob ingenij acumen, aut multarum rerum scientiam, ij multas elegantes translationes gignunt, ac uerè μεταφορικῶς nuncupantur, si toto animo incumbunt huic laudi, seque aliquantum in hoc præclaro opere exercuerint. Vera igitur translatio, & quæ propriè hoc nomine appellanda est, nisi fallor, uel potius ut mihi uideor posse auctoritate grauium scriptorum affirmare, ea est, quam significauit, id est, quæ primo ab aliquo excogitatur, ut ipse ante alios omnes perspexerit similitudinem illarum rerum, & unius nomen, ad aliam ostendendam attulerit, quæ tamen & ipsa suum ac proprium nomen haberet, si uti illo uoluisset: sed ille exornandæ orationis studiosus ipsum reliquit, ac pro illo alterum usurpauit, aptum sanè illi rei propter similitudinem indicandæ, & simul animo eius qui audit oblectando, cuius oblectationis uoluptatisq;, qua ille repentè perfunditur, causam diligenter originemq; indagauit Cicero: nec tamen non translationes etiam uocantur, quæ noue omnino non sunt sed in aliquo usu etiā aut oratoris aut poëtæ prius fuerunt. ut Cicero quoq; translationes uocat nomina, quæ quasi mutationes quædam sunt, cum scilicet aliquis inopia coactus, & quia res illa, quam indicare uolebat, nomine carebat, alio usus est in ea appellanda, quod iam alij rei attributum assignatumq; erat. quod genus uocabulorum Porphyrius nullo modo translationis nomine uocandum existimauit: aliud enim est ueritatem ipsam: naturamq; rerum subtiliter indagare, aliud consuetudini institutisq; aliorum se accommodare. nam ueteres etiam graues scriptores, quibus ceteris in rebus mirificè inter se conuenit, idem nomen diuerso modo aliquando acceperunt: atque hi quidem, μεταφορῶν: hi uero, ὁμώνυμων dixerunt: exempli causa λευκόν: cum enim uox etiam λευκὸν id est alba uocetur à Græcis, nos patrio sermone ipsam claram uocemus, Demetrius hoc appellauit μεταφορῶν: ab Aristotele uero in Topicis ratio hæc ὁμώνυμια est uocata. Cum etiam Demetrius dixerit quædam nomina non esse translata, sed illo modo uocata per similitudinem: intelligit autem ut puto ὁμώνυμα: illa uero sunt in Græco sermone, σφύρον, βυλος, κλεις, κτερόν, uocauit aliquando Aristoteles κατ'ὁμοιότητα, uerba, quæ manifestò translata essent. nam quin ratio hæc tota in similitudine quadam fundata sit, dubitari non potest. quod tamen fortasse uerius est: faciliusq; ita se habere perspicitur, in translationibus

tionibus his, quæ κατ'ὁμοιότητα uocantur. Idem etiam in vj. libro Topicorum tradidit inueniri quædam uocabula, quæ neque æquiuoca forent: neque translata: neque propria suaq; illarum rerum. Sunt autem illa, quemadmodum ipse illic diligenter docet, hæc ipsa, aliaq; huiuscemodi, ut si quis definiens legem diceret. lex est mensura, uel imago eorum quæ natura iusta sunt: neque enim lex est uerè mensura, nec uerè itidem imago: nec translata proprie dici possunt: neque enim in illis perspicitur esse magna ulla similitudo. nam res ipsæ, quæ tunc eodem nomine uocantur similes inter se nullam in partem sunt: quam enim similitudinem habet lex cum pede, cubito aliaue quapiam mensura? aut eadem cum imagine: imago enim uocatur res, cuius ortus ducitur ab imitatione, quod in lege nullo modo fit. non omnino tamen illæ diuersè inter se, dissimilesq; existimandæ sunt: neque enim alicui unquam uenisset in mentem, uocare legem mensuram aut imaginem, nisi similitudinis aliquid in illis rebus inesset, quæ similitudo si in illarum forma & quasi corpore non est, existit tamen in muneribus ipsarum & tanquam officiis: lex enim metitur facta hominum ac ponderat, & quæ sunt recta, quæque iniusta monstrat, perinde atque mensura quælibet res, quæ uenduntur & emuntur: eodemq; pacto lex est similitudinem quoddam rerum iustarum & iniustarum, quia nos spectantes legem, & ad ipsam sensus animi nostri referentes, cernimus illic quasi expressam ac pictam uim earum rerum, ac quid de ipsis sentire debeamus, cognoscimus. Non malè igitur fortasse huiuscemodi uerba è genere eorum aliquis existimaret, quæ significauit Cicero, cum admonuit, ut in transferendo uerbo fugeretur dissimilitudo, alioq; loco inquit, ipsa, si simile nihil haberent, repudiari: Aristotelesque ipsa translata non debere uocari putauit, quia in illis obscura quædam tantum, exilisq; similitudo appareret, Non enim puto hæc uocabula, illo modo usurpata, debere uocari immutata, id est κατ'ὁμοιότητα, siue μετανομιῶν fabricata, quamuis planum sit pro uerbo proprio, suoq; illarum rerum, illic aliud sumptum esse, quod idem aliquo modo ualeat: potiusq; arbitror referri nomina immutata debere ad genus illud translationis, cum genus totumq; aliquid pro specie aliqua sua parteq; usurpatur: siue contra. Nam id quod continet amplectiturq; aliquid habet similitudinem generis ad illas ipsas res, quas amplectitur, ut illæ, quæ incluse in ipso comprehensæq; sunt, retinent similitudinem formarum ac partium, relatæ ad illud. Cum igitur uocare bellum arma, pacem togam: eodemq; pacto Neptunum pro mari, Ceterem pro frugibus, Martem pro bello appellare, existimata sit hypallage, traductioq; nominis, idem efficitur in translatis eorum generum & ipsis profectò traductis aliud ac comportatis nominibus. quamuis quæ propriè translata uocantur, ac μεταφορῶν nomine nuncupantur, non omnino eodem modo & illa transferantur. Cicero certè existimat hæc omnia, quæ à grammaticis magistrisue dicendi, minute cuncta concidentibus, nouis uocabulis appellata sunt, ab Aristotele μεταφορῶν nomine solita comprehendendi, atque huius sine dubitatione uilla opinionis fuit. Nunquàm ille sanè, quod uidere potuerim, his nominibus in libris, siue de arte dicendi, siue de arte poëtarum usus est: nec appellauit aut ὁμοιότητα, siue μετανομιῶν, aut κατ'ὁμοιότητα, aut ὁμοιότητα. quare hæc nomina post illum inuenta, nouataq; fuisse uidentur. nec longè sanè sum ab ea sententia, ut putem μεταφορῶν nomine illa significare solitum hunc philosophum: notum enim est ipsum sophistas quosdam aliquando accusasse, qui studio hoc tenerentur, rebusq; nullo modo diuersis noua nomina imponerent, ac quo tempore deberet hoc fieri sine reprehensione, demonstrasse. Cicero quoque cognouit non sine traditione quapiam hæc tractari administrariq; posse: cum enim de immutatione hæc ipsa nominum disputaret in Oratore suo, quæ ὁμοιότητα dicitur, addidit. Quod quanquàm transferendo fit, tamen alio modo transtulit, cum dixit Ennius, Arcem & urbe orba sum: alio modo, si pro patria arcem dixisset. & Aristoteles hoc ipso in libro infra, ubi docet in Homeri versu ἄλγαν positum esse pro μικρὸν, quæ sine dubio uocatur κατ'ὁμοιότητα à grammaticis, appellat ipsam μεταφορῶν: qui enim hoc facit manifestò ab alia re, ad aliam uerbum transfert, & abutitur nomine proprio vnus rei ad aliam ostendendam. Sed cur non reliquum Ciceronis locum adponamus, inquit enim, post superiora uerba. Et horridam Africam terribili tremere tumultu cum

dicit, pro Afris immutat Africam. Hanc ὑπερβαλὼν rhetores, quia quasi summuntantur verba pro verbis: μετανομιᾶν grammatici vocant, quod nomina transferuntur. Aristoteles autem translationi hæc ipsa subiungit, & abusionem, quam κατὰ χρισίον vocant, ut cum minus dicimus animum pro paruo, & abutimur verbis propinquis, si opus est. vel quod deletat, vel quod licet. Iam cum fluxerunt continue plures translationes alia planè sit oratio. Itaque genus hoc Græci appellant ἀλλοτριάν, nomine rectè, genere melius ille, qui ista omnia translationes vocat. Ut autem magis planum fiat, non idem semper ualere apud hunc auctorem μεταφοράν, sed usum Aristotelem longè aliter aliis in locis hoc nomine fuisse, in Elenchis sophisticis, vocat μεταφοράν artificium astutiamq; disputantis, anceps aliquod incertumq; nomen ad id, quod ipsi prodest traducens: transfert enim & ipse aliquo modo nomen, cum hoc facit, & è dubia sede, in certam propriamq; traducit: inquit enim, callidam hanc rationem docens. ἔτι οὐ τὸ ἀληθές ἀμφιδορεῖται μάλιστα μεταφορῶν ἀγίτις λαμβάνει τὸ ὀνόμασται. & infra. ἢ δὲ μεταφορὰ ποιήσει τὸν λόγον ἀρετὴν ἔχοντα. Quare facilius credi potest, ipsum etiam res magis propinquas hoc nomine appellasse: & quæ multo maiorem similitudinem inter se habent. Hæc mihi occurrerunt non inutilia ut puto ad naturam translationum magis aperiendam, quæ quantum potui breuiter exposui. Nam quod locum Ciceronis ex Oratore aliter hic scripsi, ac uulgò ille in excusis libris legatur, non temere hoc feci: neque hoc solum iudicio meo ac coniecturæ dedi. intelligo autem. Arce & urbe orba sum. impressi namque hoc loco habent. arcem & urbem orbas: cum enim locus ille veteris tragici plenior multo legatur in iij. Tusculana, ubi hoc modo scriptum est, apparet veriore hanc lectionem esse. Hecuba autem uidetur loqui post excisum iam & inflammatum Ilium. Sed etiam translatio hoc pacto aptior est: orban enim illis rebus se uocat, quasi priuatam ac spoliatam, quia ipse iam aliquo modo extinctæ ac mortuæ erant, ut parentes liberis propriè orbari dicuntur. nec impedit, quin statim Cicero, cum exemplum poneret hypallages, variare verba illa potuerit.

Sequebatur nunc de illo, quem appellauit κόσμον in enumerandis generibus nominum, præcipere: hoc enim loco ipsum illic appellauit. cum tamen ipse hic nunc vestigium nullum restet. Vnde non sine causa Madius, qui subtiliter accurateq; de hoc quæsiuit, defecisse totam hanc partem negligentia librariorum existimauit. laudo igitur magnopere studium hominis, quod posuit in eruenda ueritate, pellendisq; tenebris ex hoc loco, ac multum sanè in hoc ipsum uidisse puto: cum tamen nõ omnino mihi cum ipso conueniat, quid ego de omni hac re sentiam, indicabo. in primis autem probò diligentiam ipsius, qui notauerit, collatis duobus locis è diuersis operibus eiusdem huius auctoris, idem apud ipsum ualere hoc in libro κόσμον, quod in iij. de arte dicendi οἰκείον, quamuis ille, quid hoc ipsum sit: ac quod potissimum genus vocabuli, quod aliis in locis aliter nominatur, non demonstrauerit: nec causam attulerit, cur eandem rem, longè alio nomine eruditissimus scriptor appellaret: neque enim uidentur nomina mutari debere, nisi res ipsæ, visq; earum aliquantum immutetur. Arbitror igitur Aristotelem nomine hoc, quo hic uitur, quodq; apud Græcos ualeat ornatum, intellexisse genus id vocabulorum, quod uocatur passim ἐπίθετον, imposito illi nomine ab eo, quod adponitur aliis nominibus, aptumq; ex ipsis est: neq; enim suis uiribus nititur, posthabito autem suo proprioq; nomine: quod sanè nomen ipse quoq; sæpe numero in iij. libro de arte dicendi usurpauit, κόσμον hic uocasse optimum magistrum epitheton puto, quia epitheta apud poetas ornatus præcipue gratia adhibentur: cum enim epithetorum omnium commune sit augere, grandiosemq; orationem efficere, à poetis in primis hoc animo illa usurpantur: ut scilicet dignitatis ornatusq; aliquid ipsorum scriptis inde afferatur, id quod significauit etiam nõ uno loco Quintilianus. in viij. autem libro, ubi exquisitius de illis differit, inquit. Ornat enim epitheton, quod rectè dicimus appositum: à non nullis sequens dicitur: eo poetæ & frequentius & liberius utuntur: nãq; illis satis est conuenire verbo, cui apponitur: itaque dentes albi, & humida uina in his non reprehendemus: apud oratorem, nisi aliquid efficitur, redundat. Cum igitur hic eruditus rhetor affirmet epitheti officium esse, ornare orationem: poetasq; sæpè

sæpè hac una de causa ipsa usurpare, exemplis declaret, quis non facile credat hunc nostrum summum doctorem ab hoc ipso illorum munere ipsa hic κόσμον appellasse, ubi poetas instruit, ac quid ad ipsorum opus expoliendum ualeat, tradit. Sed habeo etiam aliud ad hoc comprobandum firmiter argumentum: uideor enim mihi reperisse eodem nomine Aristotelem epitheton uocasse in iij. libro rhetorices, ubi poetæ exemplum ponit: atque hoc potissimum genus epithetorum significat, quod inane est, & ualet tantum ad rem amplificandam: docens enim quando in oratione ἀλάστολον est, in aliis inquit. μήτε ἰπὸν δὲ πλεῖ ὀνόμασται ἐπὶ κόσμος: εἰ δὲ μὴ, καὶ μεταφορῶν φάνεσται. οἷον ποιεῖ Κλεοφῶν: ομοίως δὲ οὐκ ἔλεγε καὶ ἑποισσὶ ἀπότνια συκῆ. Hunc igitur ornatum, quæ intelligit, puto ab epitheto importari: ipsumq; κόσμον nomine significasse illic epitheton contendo: πότνια enim epitheton est: quod nomini tenui; & uilem rem significanti, ornatus gratia adiunctum fuit, quamuis modum superet. unde, ut uirtutum ostenderet, positum est: hoc enim pacto sæpe risus excitari à comicis solitus erat. Valet præterea non nihil ad id confirmandum, quod paulo post illa uerba, quæ citat Madius è iij. de arte dicendi, Aristoteles mentionem fecit epitheti: inquit enim. εἰ δὲ καὶ τὰ ἐπίθετα καὶ μεταφορῶν ἀρμολογίᾳ λέγεται: quod, ut opinor, non fecisset, nisi antea aliquid de ipsis præcepisset: inclusa igitur fuerit epitheta in illo nomine οἰκείον. Quod autem οἰκείον, ubi præcepta dedit de arte dicendi, id, quod nunc κόσμον uocat, appellauit, puto hoc factum esse, nomenq; mutatum, quia vis illius rei non parum diuerso illo in studio uariatur: ut enim epitheton apud poetas seruit ornatum, ita oratores naturam illius rei, cui apponitur, patefacere uolentes, uerbum hoc ipsi adiungunt. Quia igitur ipsum proprium esse debet, maximeq; illi conuenire, ideo (nisi fallor) οἰκείον eo loco dictum est. nam Quintilianus hoc etiam docet, reprehendi solita in dicendo, quæ laudi dantur in scriptis poetarum: hæc enim ipsius uerba sunt, de epitheto differentis. Apud oratorem, nisi aliquid efficitur, redundat: tum autem efficitur, si sine illo, quod dicitur, minus est. qualia sunt, ὃ scelus abominandum. O deformem libidinem. Nec tamen non, dum vim illius rei aperit, affert etiam aliquid ornatus epitheton oratori: ut poetæ quoque, quamuis eo potissimum nomine adhibeatur, ut expoliet & augeat scripta ipsius, prodest tamen non nihil ad naturam rerum earum ostendendam. Vnde, quamuis liberi admodum sint poetæ in hac re, non permittitur tamen ipsis, ut nomen aliquod alicui rei adponant alienum ab illa, & quod non ipsi mirifice conueniat: cum contra potius in hoc uideantur aliquando peccare, quod vim aliquam illarum, qualitatem uel epitheto declarant, quæ sine illo, sua sponte satis aperta erat: ut cum dicunt lac album, dulcia musta, aliaq; huiuscemodi multa. Restat uidere, desideretur ne hoc loco, quod ad explanandam naturam horum uerborum, quæ ab ornato Græce appellantur, positum fuerit ab auctore, ut putauit Madius, qui credit totum hoc ueritate amissum esse, nec minus explicasse ipsum, quid κόσμος ualeat, quàm fecerit reliqua omnia genera uocabulorum. an nihil defecerit: locusq; integer sit, cum ornatus hic, qui proficitur ab epithetis, non unum aliquem fontem habeat: neque enim epitheta cuncta constant ex eodem genere uocabulorum, sed ex omnibus illis, quæ sedulo definiuit. Quare cum incertum sit genus hoc uocabulorum: nec naturam unam habeat, non uidetur potuisse illam Aristoteles commode definire: certum enim stabileq; sit necesse est, quod definiri debet. Quin autem epitheton nunc constat è nominibus propriis: nunc è uocibus externis: nunc è uerbis translatis: eodemque pacto ex aliis generibus uocabulorum, dubitari non potest. Quintilianus etiam hoc monstrat, qui docet in primis multum ualere ad rem ornandam epitheta translata. exemplis etiam positus, quæ confirmant suam sententiam. inquit igitur. Exornatur autem res tota maximè translationibus. cupiditas effrenata, ut insanæ substructiones. Quamuis tamen presè subtiliterq; definiri omne, quod huiuscemodi est, nõ possit, uidetur tamen aliqua ratione describi potuisse, quæ satis huic rei declarandæ esse potuerit: quare nihil de hoc statuo. Non sequor autem iudicium Madij in eo quod tentauit locum supplere, coniecturis ductus: præsertimq; ea parte, qua censuit restitui hic debere uerba, quæ synonymorum vim explicant: leguntur uerò illa apud Simplicium in commentariis in categorias: neque enim supra in viij. illis nomi-

num generibus Aristoteles posuit synonyma: neque si in iij. libro de arte dicendi tradidit, reperiri quædam verba, quæ simul & κύρια, & συνώνυμα sint, sequitur omnia κύρια esse συνώνυμα. Non apparet præterea verba, quæ citat Simplicius ex hoc opere, explicantia vim synonymorum, sumpta fuisse ex hoc libro, & si nunc ita in excusis ipsius libris legitur. Ἀριστοτέλης μὲν ἐν τῷ πρῶτῳ ποιητικῆς συνώνυμα εἶπεν εἶναι, ὧν πλείω μὲν τὰ ὀνόματα: λόγος δὲ, ὁ αὐτὸς: puto nanq; mendum in illis esse: defecisseq; literam, que numerum eius libri, vt mos erat Græcorum, indicaret; tres enim non vnum tatum, de studio hoc, vt patet testimoniis optimorum auctorum, Aristoteles libros conscripsit. Cum autem ipse opus hoc significare vult, non simul appositè ostendens librum, in quo id contineatur, ut sæpe fecit in iis, quæ scripsit de arte dicendi, & aliis etiam locis, numero multitudinis vititur: aitq; ἐν τοῖς πρῶτοι ποιητικῆς. illic autem vnus numero scriptum est ἐν τῷ: vt facere veteres auctores consueverunt, cum libri numerum addunt. Potuit igitur illo modo συνώνυμα definisse in secundo tertio ve libro huius operis. Quare non opus fuit, nullo alio argumento fretum, huc ea inculcasse: plurimæ autem occasiones existere potuerunt, cur hoc aliis locis auctor rectè faceret.

Πεποιμισίον δὲ ἐστίν, ὃ ὅλως μὴ κελεύμενον ὑπὸ ζωνῶν, αὐτὸς τίθειται ὁ ποιητής: δοκεῖ γὰρ εἶναι τοιαῦτα. οἷον τὰ κέρατα, βρηνυγασ: καὶ τὸν ἰδρία, ἀρητήρα.

Factum autem est, quod omnino non appellatum ab aliquibus, ipse ponit poeta: videntur enim aliqua esse huiusmodi. Ceu cornua βρηνυγασ: & sacerdotem ἀρητήρα.

Explicat nunc, quod quinto loco posuerat, quale sit verbum factum, ipse πεποιμισίον vocat. vnde ab eruditis scriptoribus Æschylus, qui multus fuit in hac fabricandorum verborum ratione, ποιητής καὶ δημιουργός ὀνομάτων dictus est. intelligit autè quod in consuetudine antea nullius gentis erat sed ab ipso poëta nouatū est: Cicero enim, cum de iis vocabulis differit, atque eorum conformatione, inquit facere & nouare verba. Factum igitur Aristoteles ait verbum est illud, quod omnino non usurpatum ab aliquibus; neq; in sermone vnquam antea auditum, ipse fingit poëta: nam quod ὅλως adiunxit, quod penitus omninoq; valet, distinxit illo pacto, vt opinor, nomen hoc à peregrinis, & externis: illa enim quoque, cum sint inusitata nouaque in Græco sermone, sunt tamen in usu alijs gentis: nec omnino dici possunt, simpliciterq; non καλούμενα, id est non usurpata in sermone, neque formata: μὴ καλούμενον enim ὑπὸ τινῶν auctor inquit, cum hoc significare vellet. καλεῖν nanque hoc loco valet usurpare aliquod nomen, & rem quampiam illo uocabulo appellare: vt in secundo quoque Topicorum est usus hac uoce, vbi ait. ἐστὶ διορίζεσθαι ποῖα δ' εἰ καλεῖν ὡς οἱ πολλοὶ λοι, καὶ ποῖα οὐ: in cuius etiam loci extremo, quod excusi habent. οὐκ ἐστὶ ὡς οἱ πολλοὶ λέκτεον, vidi antiquum librum, in quo esset pro illo, κλητέον. Idem etiam, quod hic ait τίθειται, appositè locutus est: nomina enim conduntur & ponuntur rebus, cum antea res illæ nullo nomine notatæ forent: unde etiam à Latinis imponere nomina rebus dictum est. Quia autem suspicari aliquis posset huiusmodi nulla inueniri, quæ, cum in nullo prorsus usu ceterorum forent, repente nouentur ab aliquo, tollit hanc falsam opinionem: indicatq; inueniri non nulla huiusmodi. Duorum autem exemplo utitur: quorum posterius in primis Iliadis versibus à poëta usurpatum fuit, & ab ipso Homero fictum auctore Aristotele: appellat enim illic ἀρητήρα noua voce sacerdotem, à consuetudine Græcorum ἰδρία vocatum. An idem etiam βρηνυγασ vocarit, à similitudine ramorum, cornua: quæ Græci vulgo κέρατα appellant, affirmare non ausim: neque enim memini me hanc uocem apud eum poëtam vnquam legisse. Quod si non Homerus ipse, aliquis certè poëta hoc uocabulum nouauit. Cū autem ἔπος valeat in communi usu Græcorum, ramum, inde conformauit ille hoc uerbum, quia ceruorū cornua referunt hanc rem. Quare eleganter etiam Virgilius inquit. Et ramosa Micon viuacis cornua cerui: epitheto enim expressit, quod Græcus ille

ille poëta, nomine formato ab ea re, quæ id valeret, significauit. Apud Hesychium in lexico, littera vna mutata, legitur βρηνυγασ. quod sanè uocabulum ipse interpretatur. βρηνυγασ, βλαστήματα, κλάδους: nec tamen me conferre ad eam scripturam volui, veritus ne id culpa typographi commissum sit. Cum autem librum eius grammatici antiquum conquisiuerim, apud nos inuenire non potui: ita enim nullo negotio de ueritate lectionis statuere potuissem. Animaduertendum autem est hoc ipsum uocabulum, cuius nulla antea uestigia vsquam apparebant in eo sermone: nec ullo tempore aliquis, cum ignotum prius foret, illud ediderat, repente à poëta nouatum, uerè tunc factum potuisse appellari: cum uero, ab ea origine, uenit in consuetudinem aliorum, factum postea non posse uocari, nisi ea ratione, qua auctor illius, & tempus, quo conformatum est, cognita sunt.

Ἐπεκτεταμένιον δὲ ἐστίν, ἢ ἀφρημένιον: τὸ μὲν, ἐὰν φωνήσῃ μακροτέρῳ κρημένιον ἢ τὸ οἰκείου, ἢ συλλαβῆ ἢ ἐμβεβλημένη: τὸ δὲ, ἐὰν ἀφρημένιον ἢ ἢ αὐτῷ, ἢ ἐμβεβλημένου. ἐπεκτεταμένιον μὲν. οἷον τὸ, πόλεως, πόλιος: καὶ τὸ πηλειάδου, πηληιάδεω. ἀφρημένιον δὲ. οἷον τὸ, κρη, καὶ τὸ δῶ. καὶ μίαν γίνεσθαι ἀμφοτέρων ὄψ.

Porrectum autem est, vel subtractum: hoc quidem, si uocali longiore usum fuerit quàm sua sit ac propria: uel syllaba inculcata: hoc autem si sublatum fuerit quippiam uel ab ipso, uel ab eo, quod inculcatum est. Porrectum quidem ut πόλεως πόλιος, & πηλειάδου, πηληιάδεω. Sublatum autè. Ceu κρη & δῶ. & μίαν γίνεσθαι ἀμφοτέρων ὄψ.

Post explicationem uerbi facti, nouatq; à poëta, docet cuiusmodi sint duo contraria inter se uocabulorum genera: quorum alterum auctum est, longiusq; factum: alterum uerò abscissa ab ipso in extremo particula, imminutum, primum igitur in longum aliqua ratione porrectum aggreditur: aitq; ipsum huiusmodi fieri: uereq; ita uocari, si uocali aliqua littera longiore utatur quàm sua propria; ipsius sit. Ceu si licentia poëta, & quia hoc commodum ipsi fuerit, uocalis littera i, quæ sua ui breuis est, in i, quæ longa est, conuersa fuerit: aut o in u; quarum litterarum eadem est, quæ superiorum, natura. Cum hoc igitur contingit, tunc id uerbum dicitur productum: neque cum hoc rancum sit, uerum etiam cum syllaba in mediam illam uocem iniecta fuerit: nam hoc quoque, ac multo etiam magis, uocabulum producit: plus enim est in integram syllabam eo inculcare, quam temporis aliquid vni alicui illic litteræ addere. exempla ipse utriusq; licentiæ ponit: utiturq; uocibus Homericis, ita ab ipso contra consuetudinem conformatis: sed non antequam tradat, cuiusmodi sit etiam uerbum, vnde demptū aliquid est, ipsum autem esse inquit, si abscissum quippiam fuerit, uel ab ipso, uel ab eo, quod inculcatum est. Vt uidetur autem (nisi forte aliquid mendii hic subest, quod uereor) duobus quoque modis hoc usu uenire affirmat: uel potius, modo non uariato, sed immutata specie uerbi: unde, quod inde tollitur, abscinditur: id est cum uerbum fuerit aut simplex ut in consuetudine uersatur, aut prius productum, syllaba in ipsum inculcata: ab eoq; postea, ita licentia poëta conformato, noua libertate adhibita, sit abscissa syllaba aliqua. Explicatis autem hoc pacto rationibus utriusq; nominis: & eius, quod porrectum est: & eius unde abscissum aliquid in extremo est, exempla utriusq; ponit: porrecti ab Homero cum πόλιος inquit pro πόλεως: & cum πηληιάδεω pro πηλειάδου; deminuti uero, & à quo syllaba in fine dempta sit, & ab eodem, cum ait κρη pro κρημον, vt in v. Iliadis, hoc uersu, qui pronuntiatur à Pandaro, narrante, domi suæ pulcherrimos equos manere, quos tunc dolet se in bellum non duxisse. Ἐπὶ σὶν κρη λυκὸν εἰς πύργου καὶ δούρασ. Nec non δῶ pro δῶμα: vt in Θ. Odyssæ, ubi Alcinous uocatis Phæacibus de aduentu Ulyssis cum ipsis egit. εἴνεος δῶ, οὐκ οἶ δ' ὅτις, ἀλώμενος ἵκετ' ἐμὸν δῶ, & in eodem libro

quo loco Vulcanus coëgit deos: ut viderent, quam iniuriam accepisset à Marte. *ὅς ἐφατ' οἰδ' ἀχέροντο θεοὶ πρὸς ἄλλήλοισι δῶ.* & Empedoclis, qui & ipse *ὁ* pro *ὁ* posuit. in extremo versu quodam, cuius ipse paulo plus quam dimidiam partem citat. Cum autem hic locus valde olim in omnibus libris corruptè legeretur: emendetur uerò auctoritate Strabonis, apud quem integrum hoc exemplum manet, ut ostendi, differens de hac re in viij. libro Variarum mearū lectionum, non arbitror oportere amplius de hoc disputari, veritate huius lectionis explicata: potius quærendum est, an verba illa *ἢ ἐμπεδοκλέους*, quæ Robortellus quoque in non nullis manu scriptis libris narrat non inueniri, quamuis reponenda omninò censeat, necessaria hic sint. vel potius importunè irreperint in excusos libros: ipse enim quoque vidi plures codices à quibus illa abessent: & præterquam quod valde durum est, putare nomen, quod auctum sit superiore ratione, idem postea noua licentia contaminatum esse: ita enim uix agnosceretur, nullaque penè ipsius pars integra restaret, arbitror, si id factum fuisset, Aristotelem exemplum aliquod huius, multis modis contaminati, nominis positurum fuisse: quod tamen sine dubio factum non est: cum enim tribus exemplis in eo, quod præcepit, declarando usus sit, cuncta sunt uocum prius intactarum, & nulla sui parte immutataram. illud autem in primis, quod infrequentius erat, videbatur exempli lucem requirere. Quare melius fortasse erit sequi in hoc quoque auctoritatem antiquorum librorum, & existimare verba illa uacare: nam superiore loco particulam diiungendi, quæ alterum quasi membrum postulare videtur, iidem libri non habent. Animaduertendum autem, cum ab his tribus uocibus, quas *ἀποκοπὴν* passas indicat hic Aristoteles, vna tantū syllaba sublata in extremo sit, inueniri etiam à quibus duæ absicifæ eodem loco sint. quod Sophoclis & Ionis testimoniis intelligitur, qui, cōmemorante hoc Strabone, *εἰ* pro *εἰ* protulere.

Ἐξίλλαγμα δὲ ἐστὶν, ὅταν τὸ ὀνομαζομένου: τὸ μὲν, καταλείπη: τὸ δὲ, ποιῆ. οἷον τὸ δεξιτῆρον κατὰ μαζόν, ἀπὸ τῆς δεξιῆς.

Immutatum est, quando nominati: hoc quidem reliquerit: hoc autem fecerit. Ceu δεξιτῆρον κατὰ μαζόν, pro δεξιῶν.

Quod restabat unum, quale sit, quod ipse *ἔπιλλαγμα* vocat, ostendit, id est uariatum atque immutatum uocabulum, & nullo modo, ut in consuetudine est, prolatum: inquit autem huiusmodi uerbum esse, cum poëta uocabuli alicuius recepti partem, ut erat, relinquit: partem uerò nouat: & aliter, quam erat, fingit. *ποιῆ* enim hic ab auctore eodem pacto captum est, quo capitur, cum uocatur uerbum aliquod *πεποιμημένον*, ut paulo supra ab ipso appellatum est. *ὀνομαζομένου* uerò quod inquit, arbitror ita ab eo uocatum uerbum, quod in usum iam uenerit, ac frequentatum sit, ut distinguat ipsum à nouo, & illo tempore ficto: quod huic rei aptum nullo modo est. Cum igitur alicuius peruulgatæ uocis partem intactam relinquit poëta, partem uerò fingit ac nouat, tunc id nomen immutatum uocatur: quod ualet leuiter illud uariatum esse à specie sua: nec totum nouum factum. exemplum, quo utitur, rem ante oculos ponit. Est usitatum uerbum & frequens in sermone Græcorum, *δεξιῶν*, quod ualet dextrum. idem significare uolens Homerus in v. Iliadis *δεξιτερῶν* inquit: inde enim citatum est testimonium, quo utitur Aristoteles, quamuis aliis etiam locis poëta usurpet uocem ita à se conformatam. Est autem hic locus, ubi Diana Venerem consolatur ob uulnus à Diomede acceptum: commemorat enim Iunonem quoque ab Hercule in dextra mamilla percussam sagitta fuisse. Cum igitur Homerus è uerbo *δεξιῶν* fecit *δεξιτερῶν*, primas duas syllabas eius uerbi reliquit, ut antea erant: & è tertia duas fecit, atque ita uerbum à uulgari ratione uariauit. Vt autem poëta pro *δεξιῶν δεξιτερῶν* usurpant, ita etiam, quod ad intellectum ualet, pro *δεξιῶν δεξιτερῶν*: quod admonuit etiam Plutarchus in v. libro *συμπροστικθῶν* capite quarto. Quærendum tamen an posterius hoc immutatum uere uocari possit: neque enim è parte aliqua pristini usitatis uerbi alia facta: sed quiddam potius ipsi, nulla parte immutato,

mutato, additum est. *παρθενικῶ* certe, quod prolatum ab Hesiodo est: significatq; *παρθένον*, non rem aliquam virginis mulieris propriam, illo modo factum est.

Ἐπι αὐταῖς δὲ τῶν ὀνομάτων: τὰ μὲν, ἄρρενα: τὰ δὲ, θήλεα: τὰ δὲ, μεταξὺ. ἄρρενα μὲν, ὅσα τελευτᾷ εἰς τὸ ν̄ καὶ ρ̄, καὶ ὅσα εἴ του τῶν ἀφώνων σύγκειται: ταῦτα δὲ εἰς δύο, τὸ ψ̄, καὶ ξ̄. θήλεα δὲ, ὅσα εἴ τῶν φωνηέντων εἰς τε τὰ ἀεὶ μακρὰ. οἷον εἰς ἦ καὶ ὦ, καὶ τῶν ἐπιεκτεινομένων εἰς ᾠ. ὥστε ἴσα συμβαίνει πλῆθει εἰς ὅσα τὰ ἄρρενα, καὶ τὰ θήλεα: τὸ γὰρ ψ̄, καὶ τὸ ξ̄ ταυτὰ εἰσιν. εἰς δὲ ἀφώνων οὐδὲν ὄνομα τελευτᾷ: οὐδὲ εἰς φωνῆων ἑραχὺ. εἰς δὲ τὸ ἰ τρία μόνα, μέλι, κόμμι, πέπυδι. εἰς δὲ τὸ ῡ, πέντε, τὸ πῶν, τὸ νάπυ, τὸ γόνυ, τὸ δδρυ, τὸ ἄσυ. τὰ δὲ μεταξὺ εἰς ταῦτα, καὶ ν̄ καὶ σ̄.

Adhuc ipsorum utiq; nominum: hæc quidem virilia: hæc autem muliebria: hæc autem media. Virilia quidem, quæcunq; desinunt in ν̄, & ρ̄: & quæcunq; è quopiam mutorum elementorum constant: hæc autem sunt duo ψ̄, & ξ̄. Muliebria autem quæcunq; è uocalibus & in semper longâ. Ceu in ἦ, & ὦ: & eorum, quæ producuntur in ᾠ. quapropter æqua contingit multitudine in quot virilia & muliebria: ψ̄, enim & ξ̄ eadem sunt. In mutum autem elementum nullum nomen desinit: neque in uocale breue. in ἰ autem tria sola. μέλι, κόμμι, πέπυδι. In ῡ autem quinque πῶν, νάπυ, γόνυ, δδρυ, ἄσυ. Media autem in hæc, & ν̄, & σ̄.

Restare dicit aliam nominum diuisionem, quæ manet in mutatione generum: vt enim res quædam marium uim habent: aliæ uerò fœminarum: quomodo animantes omnes inter se distinguuntur: aut enim illæ mares aut fœminæ sunt: ita etiã nomina, quibus res ipsæ appellantur, hæc accommodata sunt rebus uirilem naturam habentibus: hæc uerò muliebrem: superest tertium genus nominum, quod medium est, atque interiectum inter ambo: neque enim conuenit rebus, quæ uirilem: neq; etiam illis, quæ muliebrem speciem habent. Quare *μετῶν* ab ipso uocatur: vt etiam ipsum appellauit in libro sophisticorum Elenchorum: quamuis eodem in loco uocer etiam ipsum *σκόδας*, quia utensilia plerunq; ac uasa genere illo appellantur: si uerè genus illud dici potest, cum animantes nullæ illiusmodi sint, quæ scilicet neutram naturam habeant, & appellatione maris aut fœminæ non comprehendantur, ea autem de causa *οὐδέτερον* uocatur: neutrumq; à Latinis, quia non est aut uirilis aut muliebri generis. Postquam igitur docuit tria hæc esse nominum genera, tradit quibus in literis singula genera desinant: primumq; quot sint uirilium nominum terminations ostendit: tradit etiam uirilia esse quæcunq; desinunt in ν̄, & ρ̄: & præter hæc, quæcunq; constant è quopiam mutorum elementorum. Cum autem dicat literas constare ex aliis, manifestò loquitur de duplicibus: ipsæ enim conflatae sunt è duobus elementis: simplices uerò unius naturæ sunt, ut nomen declarat: addidit etiam ut rem aperiret, quæ nam sint literæ illæ, quæ cum constant è quopiam mutorum elementorum, non sunt terminatio aliorum uirilium, nisi uirilium uocabulorum: easq; duas esse inquit: id est ψ̄, & ξ̄. nam ζ̄, quæ & ipsa duplex litera est, & constat è muta: conflata enim est ex δ̄ σ̄, nullius uirilis nominis terminatio est. quare rectè illam exclusit: multa uerò uirilia nomina desinere in ξ̄, & ψ̄, perspicuum est. Animaduertendum autem nunc est, si hoc, quod uerba hæc præ se ferunt, significare uoluit Aristoteles, id est si dixit cuncta nomina, quæ desinunt in has quattuor literas, quarum priores duæ simplices sunt: posteriores uerò duplices, uirilia esse, falsum ipsum multis modis præcepisse: omnes nanque hæc literæ sunt etiam terminations muliebrium nominum: & è numero ipsarum simplices etiam neutrorum. Si uerò

verò significare voluit quattuor has literas esse terminationes virilium nominum, non negans quin aliorum etiam generum quaedam in iisdem literis desinant, nihil sane, quod à verò alienum sit, protulit: non plenam tamen huius rei scientiam tradidit: cui enim notum non est virilia multa nomina desinere in σ : Non sine causa igitur existimari potest hunc locum corruptum esse: nec tamen magis quam ille iniuria temporum deprauatus sit, ipsum contaminare libet. Quod sequitur, Aristotele sinquit muliebria nomina esse quaecunq; è numero vocalium in semper longas desinunt: quas tamen, quamuis satis notæ illæ forent, nec fallere possent, nomine appellat: aitq; ipsas esse $\bar{\nu}$, & $\bar{\omega}$. Vt quaecunq; nomina desinunt in $\bar{\nu}$ & $\bar{\omega}$, sint muliebris generis: cui terminationi nominum addit è numero etiam earundem vocalium literarū, cum earum aliquæ ancipites sint: & nunc correptæ: nunc productæ inueniantur: quaecunq; nomina in α , quæ vna ex illis est, quæ producuntur, desinunt, illa esse muliebria: vt omni hac parte affimet triplicem esse terminationem muliebrum nominum, quod ad vocales pertinet: aut enim illa in $\bar{\nu}$, & $\bar{\omega}$, desinunt, quæ perpetuo longæ sunt, aut in α , quæ litera cum aliquando breuis sit, sæpe etiam longius tempus recipit, atque extenditur. Admonet autem lectorem diligens magister numerum literarum, in quas & virilia & muliebria nomina desinunt, æqualem esse: quod elici ostendit ex iis, quæ iam disputata sunt: hoc enim tanquam certum & iam patefactum ponit: nec tamen adhuc omnes terminationes muliebrum vocabulorum tradiderat: sed tres tantum, quarum extrema litera vocalis. Adiuuat vero hoc opinionem eorum, qui supra σ addendum censuerunt duabus illis literis $\bar{\nu}$, & $\bar{\omega}$, in quas desinere dixit, simplices existentes, marium generis vocabula: ita enim id contingeret, præterquam, quod negari non potest, quin plura virilia nomina desinant in eam literam. quomodo igitur omittere illam potuit? Cum autem quamuis perspectum esset numerum simplicium literarum esse parem, in quas vtraq; genera desinere, non dum id certo teneretur, quia restabat duplicium terminatio, quæ non dum in femininarum rerum genere declarata fuerat, vt respondere sibi ipsi in vtroq; genere intelligeretur. affirmat id verè dictum esse: eadem enim sunt duplices literæ, in quas vtriusq; generis nomina desinant, id est $\bar{\nu}$, & $\bar{\omega}$: tam enim muliebris generis vocabula, quam virilis inueniuntur, quæ desinunt in ipsas. Cum igitur eadem penitus sint, dubitari non poterat de ipsarum in hac re concordia. Hic verus certusq; sensus ex hac lectione elicitur, quæ & in excusis & in scriptis libris nullo discrimine inuenitur, quare nollem ipsam à quibusdam tentatam: in primisq; non sequor consilium illorum in eo, quod negandi particulam addiderunt. nam præterquam quod veritas peruulgata lectionis nullo negotio intelligitur: si numerus terminationum in vtroq; genere impar fuisset, quid attinebat id demonstrare: res enim ita admirationem nullam habuisset: nunc verò, cum respondeat mirificeq; inter se consentiat, res animaduersione digna fuit, & quæ non debuerit silentio præteriri: iuuat enim prodestq; huiuscemodi res cognosse. Pusillum antea erratum hic erat, quod correxi auxilio vetustorum librorum: neque enim in illis, *ἀπὸ ἐν*, vt in excusis legitur, sed *πυπὸ ἐν*, scriptum offendi, quæ sine dubitatione vera lectio est. Adiungit autem nullum nomen inueniri, quocunq; in genere quærat, quod desinat in aliquam mutarum literarum: illa autem numero nouem sunt, distinctæ etiam accuratè à grammaticis: neque enim cunctæ eandem penitus naturam habent, quamuis conueniat ipsis in hoc, quod omnes vocis expertes sunt. non tantum vero hoc in mutis verum esse ostendit, sed addit etiam idem usu uenire in vocalibus natura breuius: nullum nanque nomen desinit in $\bar{\nu}$, aut $\bar{\omega}$: hæc nanque vocales literæ sunt, quæ semper breues sunt. Cum autem literæ uocales adhuc duæ restarent, de quibus verbum non fecerat, id est $\bar{\tau}$ & $\bar{\iota}$: cœpissetq; differere de vocalibus, quæ alienæ sunt ab hac re: nec clausula vlllo modo aliquorum nominum esse possunt. agit etiam de illis, quæ non valde discedunt ab earum hac ipsa natura, cum in omni sermone Græco tria tantum vocabula reperiantur, quæ desinant in $\bar{\tau}$: & quinque itidem solum, quæ terminentur $\bar{\iota}$: enumerat autem tria illa nomina, quæ terminari dixit in $\bar{\tau}$: ipsaque esse inquit *μέλι*, *κόμμι*, *πέπερι*. in omnibus verò exemplaribus ipsa vno tenore inueni, cum quinque illa, quæ sequuntur, desinentia in $\bar{\iota}$, in pluribus calamo exaratis à

me

me inuenta non sint, siue illa, negligentia librariorum omiffa sint, siue ab auctore non enumerata. Cur autem hunc tantum numerum esse nominum, quæ ita desinant, voluerit, quarendum est, cum videantur etiam alia vocabula eadem litera terminari, vt *μέλι*. Antequam autem de mediis nominibus consulto ageret, hæc quæ manifesto ad illa pertinent, ea de causa, quam ostendi, præcepit: neque enim virilia vlla aut muliebria nomina desinunt in his vocalibus. Paucis autem in extremo de neutris agit: inquit enim. Quæ media sunt, interiectaq; inter hæc, desinunt scilicet in hæc, & $\bar{\nu}$, & $\bar{\sigma}$. quibus in uerbis non sine causa docti uiri existimarunt aliqua desiderari: quis enim nescit plura inueniri Græca nomina desinentia in $\bar{\alpha}$, quæ non continentur in voce illa, monstrandi vim habente, qua usus est: *τὰδπα*. enim cum inquit, uideretur ostendisse duas solas vocales $\bar{\tau}$, & $\bar{\iota}$, quas proximè appellarat. Præterea cui dubium esse potest, quin alia terminentur neutra nomina in $\bar{\tau}$, quæ tamen vnà cum consonantibus, traditis esse neutrorum clausulis, non enumeratur. Quare necesse uideretur id contigerit uitio librariorum: nec tamen quicquam hic uariatam offendi in calamo exaratis libris.

Λέξεως δὲ ἀρετὴ, ἁεφῆ καὶ μὴ ταπεινὴ εἶν. σαφεστάτη μὲν οὐδ' ἐστὶν ἢ ἐκ τῶν κωμῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ ταπεινὴ. παράδειγμα δὲ, ἢ Κλεοφάντος ποιήσις, καὶ ἢ Στενέλου. σερμὴ δὲ, καὶ ἐξαλλάττουσα τὸ ἰδιωτικόν, ἢ τοῖς ξενικοῖς κλημυσίῃ. ξενικὸν δὲ λέγω, γλωττῶν, καὶ μεταφορῶν, καὶ ἐπέκτασιν, καὶ παρὰ τὸ παράδ' κώμῶν.

Locutionis autem virtus, apertam & non humilem esse. Apertissima quidem igitur est ea, quæ ex proprijs nominibus: sed humilis. Exemplum autem Cleophonis poesis, & Stheneli, grandis autem & immutans vulgarem rationem, quæ peregrinorum speciem habentibus uirtus. peregrinorum autem similia dico linguam, & translationem, & productionem, & omne, quod præter proprium.

Cum differuisset de partibus locutionis, ostendit nunc quibus in rebus maneat summa ipsius laus: ut poëtæ, qui absoluta perfectaque locutione uti uolunt, sciant quod potissimum ipsius genus sequantur: sunt enim plura illa & magnopere inter se distantia. Virtutem igitur ipsius, nam Latinum etiam hoc uerbum, quod Græco respondet, eodem pacto cepit Horatius, quum inquit, Ordinis hæc uirtus erit, & uenus. Virtutem inquam ipsius, id est laudem ac bonitatem: & quidquid deniq; in ea ad summum perductum est, esse inquit, vt sit aperta & non humilis: quod sanè obtinere difficile est: nam qui valde apertam locutionem efficere student, sæpe incidunt in abiectum ipsius genus, atque humi repunt: contraq; qui timent ne humiles in dicendo sint, obscuri aliquando fiunt. Vt igitur contrariæ hæc res intelligantur, docet in quibus rebus positum vtrunque sit, ut facilius sine uitio & incommodo vlllo quidquid in eo boni est, obtineri possit: maximeq; apertam ac planam locutionem esse inquit, quæ constat nominibus propriis, suisq; illarum ipsarum rerum, de quibus sermo est: sed hoc mali esse in ea inquit, quod erit humilis: nam uti semper nominibus peruagatis, & quæ imposta primo fuere illis rebus, conficit genus dicendi tenue, & expers dignitatis. nec tamen omnis vulgi oratio huiuscemodi est: existunt enim in ea aliquando flores aliqui, & in primis uerba translata. Eum verò, qui suis propriisq; rerum uocabulis utitur, declinare obscuritatem sermonis significatur etiam uoce illa, quæ frequens est apud nos: ubi enim aliquis ostendere uult, se plane loqui, nec uti circumitione uerborum, inquit, se panem, panem uocare. Cui prouerbio simile etiam Græci, atq; idem penitus ualens, aliam rem appellantes, prouerbum habebant: aiebat enim qui hoc affirmare uolebat apud eos, *τὴν σκάφιμ, σκάφιμ λέγω*. hoc autem est dicere, se uti nominibus propriis rerum. Exempla verò hu-

ius

ius locutionis, tenuis inquam atque humilis afferre uolens, ait poësin Cleophon-
tis, & Stheneli confectam esse ex hoc genere verborum. Videtur autem Cleophon
comicus poëta fuisse: citat enim ipsum Mandrobulo in libro sophisticorum Elen-
chorum. Sed eius etiam in iij. libro de arte dicendi meminit. ποιήσις vero Cleophon-
tis, (vt opinor) ualet hic ratio, qua ille utebatur in condendis carminibus: significa-
re enim uult eum fuisse huius iudicij in hac re. Modo autem uiaq; indicata, qua con-
ficitur oratio ualde aperta, docet quomodo acquiri possit dignitas orationi: fierique
ipsa magna & ampla: inquit enim. Grandis autem, & quæ discedat à peruulgata
cōmuniq; ratione loquendi, est, quæ utitur nominibus peregrinitatem redolentibus:
neq; enim omnino peregrina intelligit: dixisset enim ξένοις: sed quæ speciem habent
peregrinorum: hoc enim ualet ξενικαίς: speciem uero peregrinorum habent omnia,
quæ uisitata, cotidianaq; non sunt: quomodo sanè ipse interpretatur id uerbum: quid
enim capi uelit illa uoce declarans, inquit. Xenicum autem dico, linguam & tran-
slationem & productionem nominum, & quidquid deniq; præter proprium eius
rei nomen est. sola autem linguæ uerè peregrina externaq; uocabula sunt: sed tamen
translata quoque & producta, & alia quapiam ratione immutata nomina, peregrina
uidentur ac similitudinem quandam eorum habent, quia non sunt crebra in con-
suetudine. Nam non esse omnino eadem ξένα, & ξενικά intelligitur etiam ex defi-
nitionibus utriusq; nominis, quæ diuersæ inter se sunt. Quid autem uocet ἐπέκτασι-
σιν, apparet ex eo, quod uerba, quæ hoc paterentur, appellauit ἐπεκτασιμῶς: exem-
plaq; posuit huius nominum distortionis. Quod uero addidit, & quidquid demū,
præter proprium nomen est, intellexit uerba illa, unde aliquid in extremo demptum
esset: nec non ea, quæ alia ratione immutata forent, & à communi usu uariata: cum-
cta enim continentur hac descriptione, disceduntq; à peruulgato more loquendi.
Quærendum autem, si κόσμος significat certū quoddam genus uerborum, quod mul-
tum scilicet ualeat ad exornandam orationem, ut nomen declarat, cur non ipsum
nunc appellari in enumerandis nominibus, quæ faciunt ad eam expoliendam, &
quasi peregrinam reddendam: & si enim nunc non omnia ponit, tamen præterit lo-
cum eorum appellandorum: supra nanque post μεταφορὰν statim κόσμον collocat:
infra quoque ubi tradit quæ efficiunt orationem non uulgarem, hoc ipso loco κόσμον
appellauit.

Ἀλλ' αὐτὴς ἅμα ἅπαντα τὰ τοιαῦτα ποιήσῃ, ἢ ἀνιγμὰ ἔσαι, ἢ βαρβαρι-
σμοῦ. Ἄν μὲν οὖν ἐν μεταφορῶν, ἀνιγμὰ: ἐὰν δὲ ἐν γλωττῶν, καὶ βαρ-
βαρισμοῦ: ἀνιγμὰτος καὶ ἰδέα αὐτῆ ἔστι, ἢ, λέγοντα τὰ ὑπάρχοντα, ἀδύ-
νατα πινάξαι. κατὰ μὲν οὖν πῶς οὐνόματων σῶνθεσιν, οὐχ οἷόν τε ἔξω
ποιήσῃ: κατὰ δὲ πῶς μεταφορῶν ἐνδεχέσθαι. οἷον, Ἄνδρ' εἶδον πρὸς χαλκῶν ἐπὶ
ἀνδρῶν κολληθέντα, καὶ τὰ τοιαῦτα: ἐν δὲ πῶς γλωττῶν ὁ βαρβαρισμοῦ. διὸ
ἀνακέραιον πῶς τοῦ τοῖς.

Verum si quis simul omnia huiusmodi fecerit, uel ænigma erit, uel bar-
barismus. Siquidem igitur è translationibus, ænigma: si autem è linguis,
& barbarismus: ænigmati enim forma hæc est, dicentem qua insunt, im-
possibilia copulare. Per compositionem quidem igitur nominum non datur
facultas hoc facere: per translationem autem, contingit. Ceu. Virum vi-
di igne as super viro glutinantem: & huiusmodi. è linguis autem barba-
rismus. Quare temperatur aliquo modo his.

Recte admonet Aristoteles modum in hac re adhibendum esse, nam sæpè quæ bo-
ni multum in se habent, si mensuram superent: auideq; nimis sumantur, obsunt:
quod hic etiam sine dubio contingeret: si quis enim delectatus suauitate harum uo-
cum,

cum, omnem orationem illis referferit: eodemq; in loco cunctis abusus fuerit, pec-
cabit, & in non mediocre uitium cadet: quod tamen uitium non eiusdem semper ge-
neris erit, sed diuersam naturam habebit, quia origo etiam ipsius diuersa est: si nanq;
vt ipse diligenter exponit, in unum locum aliquis plures, pluresq; translationes coë-
gerit, & oratio penè constiterit è uerbis translatis, nascetur inde ænigma: si uero è
linguis externisq; uocibus, barbarismus. Verborum translatorum copiam, & quæ
non propria suaq; illarum rerum sint, reddere orationem obscuram, quis non fa-
teatur: confunditur enim ita animus eius qui audit: nec secum statuere potest, quem
sensum habeant uoces plurimæ è sua in alienam sedem comportatæ. Conferta etiam
simul multa uerba externa præ se ferunt sermonem peregrinum: similitudinemq; ha-
bent Perfici sermonis, aut Phrygij: è quorumcunq; lingua hausta uerba illa fuerint.
Cicero quoque cognouit nimium usum translatorum uerborum gignere ænigma:
nam in tertio libro de oratore de illis agens, inquit. Est hoc magnum ornamentum
orationis, in quo obscuritas fugienda est. etenim ex hoc genere fiunt ea, quæ dicun-
tur ænigmata. Quod autem auctor inquit ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, uidetur respexisse ad
id, quod dixerat, enumeratis iam pluribus nominibus traductis, & alia atque alia
ratione immutatis. Et omne demum, quod se remouet à proprio, suoq; uocabulo
illius rei: etenim nunc quoque non ait ἅπαντα ταῦτα, quibus uerbis certa quædam
ac definita genera immutatorum nominum significasset: sed illo modo, quem indi-
caui, quo etiam continentur, quæ similitudinem aliquam cum illis habent, quam-
uis infra referat se potissimum ad duo genera: ostendatq; incommodum, quod pa-
riunt & translata & externa nomina, si nimis frequentia usurpata fuerint. Ani-
maduertendum uero, quid ualeat hic coniunctio καὶ ante βαρβαρισμοῦ collocata: vi-
detur enim superuacanea esse: neque enim ita accipi locus potest, vt dixerit è uerbis
translatis constari ænigma, & barbarismus præterea: statuit enim iam ut ænigma
nascatur, necessarias esse translationes. An quum & barbarismus inquit, ita signi-
ficare uoluit vim ingentem huius mali, quod inde procrearetur: nihil enim in Græ-
co sermone magis fugiendum, quam Barbarismus: nec tamen defuere, qui e libris
nuper Lutetiæ, nō sine diligentia multa, excusis copulam eam inde sustulerunt. Cum
autem affirmasset è translationibus procreari ænigma, naturam obscuri sermonis,
ita uocati: & in quo uis illius posita sit, declarat: inquit enim in hoc illud manere:
vt cum aliquis dicat ea, quæ in ea re sunt: hoc enim arbitror ualere τὰ ὑπάρχοντα, (uo-
cat enim nunc τὰ ὑπάρχοντα ea, quæ multo supra uocauit τὰ εἶδη) coniungat: co-
puletq; vnà ea, quæ non uideantur effici posse: id est nihil sanè dicat, quod à re illa
alienum sit: sed tamen ea sit species eius sermonis, vt uideatur tradere, quod fieri
non possit: quia uerba illa, non ita capta, vt cepit auctor, fabricatorq; eius ænigma-
tis: cum enim translata sint, non vna simplexq; eorum necessariè est notio, uiden-
tur ostendere rem absurdam, & quæ fieri nullo modo possit, cum tamen, si quis sen-
sum illius percipiat, omnia illic conueniant: & ea, quæ obscurè ab eo, imponere ho-
minibus uolente, & ingenia ipsorum exercere, significantur: non modo effici pos-
sunt, sed nullo negotio præstantur, ac ueritati vndiq; consentiunt. Quam uero in-
fra intelligat compositionem nominum, diligenter uidentum, ubi affirmat per eam
ænigma effici nō posse: si nanque intelligeret constructionem nominum, pluriumq;
uerborum continuationem, necessariam non esse, falsum profus proferret: Cicero
enim quoque inquit eo loco, quem supra citauit. Non est autem in uerbo modus
hic, sed in oratione, id est in continuatione uerborum. Quare arbitror ipsum signi-
ficare uoluisse nomina iuncta, concretaq; è duobus pluribus uel nominibus, non ha-
bere eam vim, vt sola conficiant ænigma, quia sine translationis aliquo genere non
possit id præstari: ita autem certum habet eam esse naturam ænigmati, vt inde ducatur
assuetudineq; non licere conficere ænigma è uerbis iunctis, nulla reddita ratione huius
rei, quum moris ipsius sit omnia, quæ tradit, argumento aliquo confirmare. Hoc
igitur ualet hic compositio nominum: & tamen accipiat aliquis hoc pacto hunc lo-
cum, vt dixerit compositionem, constructionem uel quamlibet uerborum non ual-
lere hoc efficere, sed requiri etiam, ut in uerbis illis, ordine inter se constructis, sint
translationes plures, quod egregiè conueniret sententiæ Ciceronis. inquit autem

Per metaphoram autem contingit, quia non omnis vsus translatorum verborum semper gignit ænigma: sed vsu uenit aliquando, cum illa frequentia sunt, valde obscuram ea de causa fieri orationem: & natura denique omnis eorum huiuscemodi est, quod accuratè præcepit M. Tullius, vt translatorum verbum in oratione positum, præterquam quod aliter etiam ornat orationem, splendorisq; ei multum affert, reddit sæpe ipsam apertiore: ponitq; ante oculos quod dicitur. Cum vero plura translata verba continuantur, ita vt aliud dici videatur: aliud tamen intelligendum sit, hoc genus orationis, Græce vocatur, rem ipsam exprimente verbo, ἀλληγορία: quæ ratio non valde discrepat ab ænigmate: ac sæpe etiam qui loquuntur aut scribunt, cum sensus animi sui ab omnibus percipi nolunt, hoc genere vtuntur, vt Cicero ostendit se facturum, cum inquit in epistola quadam ad Atticum. De rep. breuiter ad te scribam: iam enim charta ipsa ne nos prodat, pertimesco: itaque posthac, si erunt mihi plura ad te scribenda, ἀλληγορίας, obscurabo. Ipse certè Cicero cum idem significare vellet in iisdem epistolis, id est se obscurè locuturum, ait. Cetera erunt ἀλληγορίαι. Quare non male fortasse operam poneret, si quæretur discrimen inter ἀλληγορίαν, de qua hic Aristoteles nihil præcepit, & ænigma: ambo enim hi modi non sunt in singulis uerbis, sed in oratione & continuatione verborum. præterea cõmune etiam hoc inter se habent, vt ambo constent è uerbis translatis. Cicero qui putari potest eodem in loco ostendere voluisse qua nam re differant illa inter se, cum diligenter vim naturamq; omnem allegoriarum exposuisset, addidit. Est hoc magnum ornamentum orationis, in quo obscuritas fugienda est: etenim ex hoc genere fiunt ea, quæ dicuntur ænigmata. Admonet igitur ipse, vt obscuritas fugiatur: nec tamè modum, rationemq; docuit, qua illa fugienda sit: nam qui obscuritatem fugere vellet, ἀλληγορίας non vteretur: nec aliud diceret, cum aliud intelligi vellet: hoc enim eius est, qui obscurus esse studeat. An intellexit diu morandum non esse in ratione hac: quia qui longam orationem consumat in ipsa, nimium tenebrarum afferat orationi: vel potius non habet eam vim oratio, in qua verba multa alicuius rei propria deinceps in aliam rem similem transferantur, vt inde ænigma fiat: sed ænigma erit, cum, vt ait optimus magister, sumptis pluribus uerbis translatis: significatisq; obscurè rebus, quæ in ea re sunt, ea, quæ fieri non possint, connectere copularèque videatur. Exemplum ænigmatis ponere volens, recurrit eodem, quod accesserat: idem efficere studens, in tertio libro de arte dicendi, illustriq; quodam ac valde celebri vsus est. correxi autem illud olim atque explanavi, cum mendosum foret, in meis in illud opus declarationibus. Constat verò duobus versibus, qui ambo ab Athenæo positi sunt: vbi etiam sensum ipsius breui ille indicauit. Hoc tantum addere placet: cum illic docuerim, cuncta ferè ea uerba esse translata, primum etiam prioris uersus eiusdem generis esse: ἀδρόςq; pro ἀδρόπρον illic positum, qui nanque simpliciter hominem ostendere uult in Græco sermone, utitur ἀδρόπρον nomine. Hoc præterquam quod satis planum est, ita se habere, animaduerti etiam notatum fuisse à ueterè scriptore. Nam quod inquit significari illo τὴν τῆς συγκείσεσσι προσβολῶν, vsus est uerbo proprio medicorum in ea re ostendenda; multis enim locis Hippocrates inquit συνίαν προσβάλλειν. Addit etiam hic Aristoteles. Et huiuscemodi: nam alia etiam ænigmata occurrebant, nisi contentus eo fuisset, in quibus omnibus id esse inueniretur, quod proprium naturæ ipsorum esse significauit. Cum autem ostendisset, quid detrimenti afferret nimius usus translationum, declarat alterum uitium nasci à uocabulis externis: barbarissimum scilicet conflare, si nimis multè in propinquo loco collocata sint linguæ: uocesq; aliorum populorum: neque enim ille amplius uideri potest sermo Græcus, tot inculcatis uocabulis peregrinis, sed redolet linguam earum nationum, unde uoces illæ acceptæ sunt. In extremo uero huius partis inquit, superiorem disputationem cõcludens. Quare temperata aliquo modo est his: quibus uerbis uidetur indicare modeste usurpanda esse: magnaq; cum cura, hæc ornamenta, vt oratio his tanquam floribus aspergenda sit, & non tota texenda his rationibus, à consuetudine recedentibus. Sensus sanè Aristotelis aut hic ipse aut valde similis fuerit necesse est: in uerbis tamen ipsis, quia non eodem modo hic locus legitur in omnibus exemplaribus, difficultas nõ parua restat: ipse sanè uidi librum, in quo scriptum

ptum foret δὲ ἀρχὴ κεκρῆσθαι πὸς τοῦτοις: alius autem, calamo itidem exaratus, habet. δὲ ἀρχὴ κεκρῆσθαι πὸς τοῦτοις. Quare aliquando suspicatus sum legi debere, δὲ ἀρχὴ κεκρῆσθαι πὸς τοῦτοις, immutato potius spiritu, temporèq; duarum literarum, quàm literis ipsis: quod sæpe contingere cõsuevit in deprauata ratione loquendi: confusorq; sono multarum literarum. Adiuuat non nihil hanc opinionem, quod infra ipse inquit. τὸ μὴ οὐ φαίνεται πὸς χρημῶν τούτων τὸ τρέπω: & quæ sequuntur: sententia autem huius lectionis mirifice quadraret: concluderet enim oportere uti aliquo modo, id est prudenter, temperatèq;, illis ornamentis orationis. Madius narrat se in libro doctissimi uiri: ac mecum, dum uixit, magna beneuolentia coniuncti, Benedicti Lampidij inuenisse δὲ ἀρχὴ κεκρῆσθαι: quod si ita locus ab eo coniectura emendatus fuit, non reprehendo consilium illius: si autem superiore ætate scriptus liber fuit, libentius adhuc eam lectionem sequeretur: nullius enim auctoritas tanti apud me est, quanti ueterum librorum fides.

Τὸ μὴ οὐ μὴ ἰδιωτικὸν ποιήσει, μὴ δὲ ταπεινὸν ἢ γλῶττα, καὶ ἢ μεταφορὰ, καὶ ὁ κόσμος, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐρημῶνα εἶδη: ὅ δὲ κώριον, τὴν σαφλέειαν. οὐκ ἐλάττωσιν δὲ μέρος συμβάλλοντα εἰς τὸ φεβὸν τίς λέξιως, καὶ μὴ ἰδιωτικὸν, αἰ ἐπιτάσεις καὶ ἀποσιγῶν καὶ ἐξαλλαγαὶ τῶν ὀνομάτων: διὰ μὴ γὰρ ὅτι ἄλλως ἔχειν, ἢ ὡς τὸ κώριον, παρὰ τὸ εἰωθὸς γινόμενον, τὸ μὴ ἰδιωτικὸν ποιήσει: διὰ δὲ τὸ κοινωγεῖν τὸ εἰωθότος, τὸ φεβὸν ἔσαι.

Non populare quidem igitur faciet, neque humile lingua & translatio & ornamentum, & alia dicta forma: proprium autem, claritudinem. Non minimam autem partem conferunt, vt locutio aperta sit & non popularis, productiones, & ablationes, & immutationes nominum. Quia enim hoc aliter se habet, quàm proprium, cum factum sit contra id, quod consueuum, reddet in oratione non vulgare genus. Quia autem particeps est eius, quod est consueuum, inde claritudo nascetur.

Docet hic primum, quæ genera nominū captare debeat, qui vni tantum rei additus sit, ac studeat siue dignitati orationis, siue claritudini: vt finè solum eum habeat, effice re oratione aut honestam, aut apertam. Quamuis rationem potius tradere videatur, qua uitium declinetur: vulgareq; genus orationis vitetur, quàm qua granditas ipsius amplitudoq; obtineatur: & tamè uitium ab ea remouendo, bonum hoc ipsius semper indicat: nam ut supra quoque, cum virtutem ipsius in quo posita foret, declarauit, ita quoque hic infra μὴ ἰδιωτικὸν inquit. Sed hoc relicto, cum seorsum hæc docuerit: postea ostendet, qua ratione vtrumq; simul præstari possit. ait igitur. Vt genus orationis non plebeium sit, neque humile, efficiet lingua & translatio & ornatus, qui κόσμος ab eo vocatur, nec non reliquæ supra nominatæ formæ, generaq; uerborum. Qui igitur in hanc rem toto animo incumbet, huc mentem conuertere debet: ita enim consequetur quod uult: & finget orationem remotam ab vsu idiotarum, & quæ nihil humile in se habeat. vt autem illa plana aperta sit, præstabit diuersa ratio, id est si posthabitis his generibus, sua propriaq; rerum uocabula sumentur: hæc enim vis est propriarum uocum, vt omnem ex oratione obscuritatem caliginemque pellant. Adiungit autem post mediam quandam rationem, indicatq; quam uiam tenere debeat, qui ambabus rebus simul studeat operamq; det, vt apertam planamq; orationem retineat: nec tamen cadat in humile genus dicendi, popularèq; atque abiectum sermonem. Inquit igitur non parum prodesse, vt hoc obtineatur, si quis sectetur tria illa uocabulorum genera, quæ supra in extremo appellauit, id est quæ fuerint porrecta in longius, nec non unde aliquid demptum fuerit: planum enim est nunc ipsum uocare ἀπλοπῆς, quas supra uocasset ἀφαιρέσεις, si rem ipsam, quod hic

facit, appellare uoluisse: rationibus enim illic relictis, verba quæ hoc aut illud passa forent, inde tantum appellauit: ἀφρημολία enim inquit, quæ nunc ἀποκοπή describit. apud grammaticos autem posterius hoc nomen increbuit. Tertium uero genus significare uolens, illud inquam, quod cum in usu sit, leuiter à consuetudine immutatum est; atque ita denique conformatum, ut pars eius integra restet, pars uariata sit, ἑξαλλογία dixit. Rationem autem attulit, cur tria hæc nominum genera, id boni, quod tradidit, orationi accersire possent sine detrimento ullo: Quia enim inquit aliter se habent, atque proprium usitatumque eius rei nomen, cum contra consuetudinem factum sit, reddet hoc ipsum quiddam in oratione, minimè populare & abiectum. Quia uero non omnino discedunt à consuetudine, sed participant illa, erit illic ea de causa claritas. Exempli causa, ut maneam in ipsius exemplo, postremique huius generis rationem explicem, qui δεξιτέρων in sermone profert, sanè uariat, immutatque uocem à peruulgata ratione: multitudo enim inquit δεξιτέρων. quia tamen solum fundamentumque eius dictionis manet: intelligiturque præclare à quolibet, quid significare illè uoluerit, quamuis uocem aliquantum flexerit, nulla inde obscuritas nascitur. eadem ratio est reliquarum hoc pacto uariatarum uocum, ut apparet. Quod autem dictus est à quibusdam idem præne hic tradere Aristoteles, quod in iij. libro de arte dicendi, cum ugens aduersarium: interrogationisque; ui perturbans eum, qui contra sentiret, inquit. Cuius enim causa oportet apertam, & non humilem esse orationem, sed custodire id quod decet? & quæ sequuntur, de ea re mihi longe aliter uidetur: illic enim de sententiis; hic uero de ornato uerborum differit.

Ὅστε οὐκ ὀρθῶς λέγουσιν οἱ ἐπιμῶντες τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς διαλέκτου καὶ διακωμωδοῦντες τὸν ποιητὴν. οἷον Εὐκλείδης ὁ ἀρχαῖος. ὡς ῥαδίου ποιεῖν, εἴπερ ὁῶσει ἐκτείνειν ἐφ' ὁποῖον βούλει, ἰαμβοποιήσασθαι αὐτῇ τῇ λέξει. οἷον Ἡπίχαριν εἶδον μαραθῶνα βαδίζοντα, καὶ, Οὐκ δὲ γενάμιος ἐν κλένου ἐξ ἐλλέβορον.

Quapropter non recte uisuperant, qui insimulant talem modum locutionis: vexantque maledictis poetam. Cuius Euclides ille priscus, perinde atque facile sit carmen pangere, si quis facultatem dabit, quantum aliquis uolet extendere uerba: qui iambis usus est ex eo genere uerborum. Cuius Ἡπίχαριν εἶδον μαραθῶνα δὲ βαδίζοντα. & οὐκ δὲ γενάμιος τὸν κλένου ἐξ ἐλλέβορον.

Cum tantopere laudasset genera quædam uocabulorum, quæ licentia poetarum leuiter immutata forent: nec tota noua auribus, inusitataque acciderent: & bona eius rationis diligenter explicasset, sciens quosdam extitisse, qui ea, nullo consilio usi, accusassent, errorem eorum refellit: simulque à crimine uendicat poetam, qui temerè ab illis improbeque notatus fuerat: dabant enim ipsi uitio, quæ laude in eo potius digna erant. Quasi igitur ita ait. His rebus constitutis: utilitateque eorum uerborum confirmata perspicitur, peccare eos, qui huiuscemodi genus orationis reprehendunt, & maledicunt Homero, cuius poema plenum est huius licentiæ: διακωμωδοῦν enim, quo uerbo auctor usus est, ualet existimationem alicuius lædere, & maledictis ipsum uexare, quia proprium hoc antiquorum comicorum erat. iniquo autem animo tulit Aristoteles, optimum omnium poetarum, & quem ipse admirabatur: diuinumque etiam sæpe appellauerat, uerborum contumelia laceratum esse ab hominibus huius artis ignaris. Nominat autem unum ex illis, qui libere nimis insolenterque hoc fecerant, id est Euclidem, quem priscum uocat (nisi fallor) ut distinguat ab eo, qui ipsius ætate uixit, ac Megarensis patria fuit. Causam uero ille hanc sui iudicij afferbat: dicebatque licere cuique, tenuis etiam ingenij homini, poetam esse: nullumque negotium esse uersus condere, si quis permiserit illi, ut quantum ei commodum est, uoces producat: nam hoc in primis ille uidetur reprehendere solitus, id est quas auctor vocauit

vocauit ἐπεκτάσεις: eodem enim uerbo utitur, aucto tamen vna tantum prepositione, cum Aristotelis uocibus; quibus ratio hæc traditur, geminæ adplicatæ sint. Facit uero huc illud Martialius: intelligiturque sine dubio ille hanc ipsam licentiam & immutandorum & minuendorum producendorumque uerborum, qui queritur in hendecasyllabo non permitti hoc, ut Græcis, itidem Latinis. inquit igitur. Dicunt ἐκτείνων tamen poetæ, Sed Græci, quibus est nihil negatum. Et quis Ἄρσιν Ἄρσιν licet sonare. Nobis non licet esse tam disertis, Qui musas colimus seueriores. Animaduertendum autem diligenter, quid ualeant uerba hæc apud auctorem ἰαμβοποιήσασθαι αὐτῇ τῇ λέξει. utrum, ut Madius accepit, mordens in eadem dialecto. id est, ut puto, qui dum lædere uoluit, usus est illo ipso genere orationis, quod accusabat. An, qui senariis usus est, dum hoc efficeret: uerbaque; quibus eos exagitaret, clausit illo genere numerorum ad maledicendum apto. nec tamen existimandum est Euclidem temere & imprudenter incidisse in idem genus orationis, plenum scilicet huius licentiæ, ac productionis, quod in alio reprehendebat, ut quidam acceperunt: sed ex industria, ut rem poneret ante oculos, & quam procliue foret illa licentia utentem, poema conficere, ostenderet, imitatum esse ipsos in compositione hac uerborum. Exempla autem quæ posuit diligens magister, fructum nullum ferunt. nam cum singuli tantum uersus citati sint: nec sententia eorum explanetur ab auctore: alioque ullo in loco ipsi legantur, si integri etiam forent, & ab omni labe vacui, uix intelligerentur. Accedit huic malo quod mendosi sunt, ac multis maculis inquinati, quod uarietas lectionis declarat: aliter enim illi in alijs libris leguntur. nam præter ea, quæ discrepantia à peruulgata lectione, commemorat se inuenisse Robortellus, uidi etiam ipse duos codices, à quibus abesset præpositio posita ante postremum nomen ἐλλέβορον. Sed ueritate desperata, nihil amplius curæ suscipere de hac re uolui.

Τὸ μὲν οὐδὲ φαίνεται αἰσῶς χρωμένον τούτῳ τῷ τρόπῳ, γελῶν: τὸ δὲ μέτρον, κοινὸν ἀπάντων ἐστὶ τῶν μέτρων: καὶ γὰρ μεταφοραῖς καὶ γλώτταις καὶ τοῖς ἄλλοις εἶδει χρωμένος ἀπεπέως καὶ ἐπίτηδες ὡς τὰ γελῶνα, τὸ αὐτὸ δὲ ἀπρηγάσται.

Apparere quidem igitur aliquo pacto utentem hoc modo, ridiculum: mensura autem communis est omnium partium: etenim translationibus, & linguis, & alijs formis utens indecore & studiose ad res ridiculas, idem conficeret.

Refellit nunc criminationem Euclidis: docetque eum in hac re malitiæ usum: ut enim uitium huius locutionis ostenderet, coegerat in paruum locum omne genus huius licentiæ. Non negat igitur Aristoteles, quin si quis poeta hoc molietur, peccaturus sit: nullum enim est lumen orationis tam lepidum, nec tam iucundum, quod si sine modo ullo usurpetur, & non suo loco ponatur, non incommodum afferat: atque ineptum futurum sit. Quare mirari non oportet, si idem etiam in hoc poetice orationis bono usu uenit. inquit igitur ipse, eo consilio, quod iam patefeci. Apparere igitur, atque intelligi, certoque deprehendi, aliquo pacto utentem hoc modo, ridiculum est: particulam enim πῶς, retinendam prorsus cenfeo, quæ sanè in omnibus scriptis exemplaribus reperitur: sine causaque; à non nullis, quæ hinc eiceretur, digna existimata est. Valer autem hic πῶς: praua omni ratione & quæ à uero distet: quodam enim pacto uitium in se continet: quodam uero laudem habet. Concedit igitur perperam, malèque tractatam hanc rationem, & hunc, ut supra quoque ipsum uocauit, modum orationis sine modo usurpatum iustam reprehensionem inuenire: eosque; merito, qui id faciant, irrideri: statim autem unde id nascatur ostendens: docensque; proficisci ab errore eius, qui male atque intemperanter re bona uteretur, non à uitio ipsius rei, inquit. Mensura autem communis est omnium partium: id est, quod in alijs luminibus orationis custoditur, ut modice adhibeantur, hic etiam seruari

debet: nam qui faceret idem in aliis rebus, quæ bonæ uno omnium iudicio existimantur, & sunt tanquam flores orationis, ut abuteretur illis in rebus leuissimis exponendis, & contra dignitatem, in eandem culpam incideret: hoc enim quum fit, sine dubio id quod non decet, geritur. quum res illæ grandes sint & amplæ, & quæ nullo modo conueniant humilibus rebus. appellat autem translationes & linguas, additq; & ceteras formas, quæ scilicet probantur, & laudem non paruam in se habent: intelligit verò nomina iuncta, & quæ ornamenta uocauit: omniaq; demum, quæ splendoris aliquid in se habent. Fecit autem hoc, qui appellauit *συκκῶ πόντια*, quod ipse memoriæ prodidit in libro de arte dicendi: usus enim est genere illo uocabuli, quod uocat *κόσμον*, in re nimis tenui ornanda, & quæ nullo modo recipit eum splendorem. Et sane arbitror Aristotelem significare uoluisse poëtam illum: quæadmodum etiam in primis *κόσμον*, cum inquit *καὶ τοῖς ἀλλοῖς εἰδέναι*: iam enim appellarat translationes & linguas, quibus generibus uocabulorum hoc addere consueuit. Nam quod inquit *ὑπὸ τῶν κλισίῶν*, manifesto qui id fecit, risum mouere uoluit: neque enim alia de causa existimari debet tam honestum & grande nomen rei tam tenui, atque humili adiunxisse. Idem autem efficeret, ualeret hic, rem dignam reprehensione gereret, & eidem uitio affinis foret.

Τὸ δὲ ἀρμόδιον ὅσον διαφέρει ἑστὶ τῶν ἐπῶν, θεωρεῖσθαι, εὐθυμελίῶν τῶν ὀνομάτων εἰς τὸ μέτρον: καὶ ἑστὶ τῶν γλώττων δὲ, καὶ ἑστὶ τῶν μεταφορῶν καὶ ἑστὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν, μεταφθεῖς αὐτῶν τὰ κύρια ὀνόματα, κατὰ τοῖς, ὅτι ἀληθῆ λέγουσιν. οἷον τὸ αὐτὸ ποιήσας ἱαμβεῖον Αἰσχύλου καὶ Εὐριπίδου: εὐ δὲ μόνου ὀνόμα μεταθῆτος, ἀπὸ κρείου εἰωθέτος, γλώττων: τὸ μὲν, φαίνεται καλὸν: τὸ δὲ, ἀτελεθῆ. Αἰσχύλος μὲν γὰρ ἐν τῷ Φιλοκτήτῃ ἐποίησε, φαγέδαινα, ἢ μὲν σάρκασος ἐδίει ποδός: ὁ δὲ αὐτὸ εἰδίει τὸ θοινᾶται μετέθεκε.

Id autem, quod congruit, quantum excellit in heroicis carminibus, consideretur iniectis nominibus in versum, & in lingua uisq; & in translationibus, & in alijs formis, loco illorum positus proprijs nominibus, uideret uisq; quod uera dicimus. Ceu, cum eundem iambicum fecerit Aeschylus & Euripides, uno uisq; tantum nomine immutato, locoq; proprij consueti posita lingua, hoc quidem appareret pulchrum: hoc autem humile: Aeschylus quidem enim in Philoctete cecinit. Phagedæna, quæ mei carnes comedit pedis. hic autem pro comedit, epulatur posuit.

Facit, quod hic primo præcipit, ad superiorem partem confirmandam: tradiderat enim uocabula producta, nec non imminuta, ut etiam quæ uocauit immutata, dignitatem afferre poëmati: neque tamen negauerat, quin si quis his bonis uti nesciret: & aut non suo loco poneret, aut immoderatè ipsa uisuraret, peccaturus esset, & in multa magnaq; incommoda casurus. Quantum autem iuuet hoc genus, si quis modice ipso, temperatèq; utatur, nunc adiungit intelligi posse usu ipso periculoq; huius rei facto. Non igitur pertinet hoc ad uerba externa aut translata aut facta, sed ad proximè superiora genera uocabulorum, quamuis statim addat, quod illic usu uenit, idem etiam in reliquis generibus nominum contingere, ut modus in primis, & id quod conuenit, spectandum sit. Quantum igitur, inquit, modus, & id quod undequaq; congruit, in usu scilicet horum, à consuetudine abhorrentium, nominum, præstat & excellit, orationi uidelicet carenti his leporibus atque elegantijs: nam ita uerè appellandas putat, uideatur in heroicis carminibus inculcatis eò nominibus his: seruatis numeris, mensurisq; eorum uersuum: existimat enim hoc bonitatem horum uerborum certo declaraturum. Si igitur capitur *ἐς μέτρον*, ut ego cepi, ut ualeat in eadem illa genera uersuum ac mensuras, uideatur potius legendum

ὀντιδία.

ὀντιδία, quàm *ἀντιδία*: quamuis non negarim me hanc lectionem inuenisse in pluribus exemplaribus, & sanè commode hic etiam illa manere potest, neq; omnino contemnenda est: significaret enim loco illorum positus, uicemque eorum ipis subeuntibus: quod fortasse magis respondet iis, quæ sequuntur: in primisq; uerbo illi *μεταθῆτος*. Adiungit post ualere multum ad idem comprobandum ueritatemq; sui præcepti ostendendam, si quis idem spectet in alijs generibus uocabulorum, ut sumpto in manus aliquo poëmate: eiectis inde aliquibus uocibus, suis proprijsq; earum rerum, de quibus agitur, loco illarum ponat translatas: motisq; itidem inde uernaculis nominibus, in locum eorum ponat peregrina: qui enim auctoritati non cedit: nec utilitatem huius præcepti aliter intelligit, hoc facto uerum esse quod dixit, cognituru arbitrat. An *μεταθῆτος τὰ κύρια ὀνόματα*, non ualet loco priorum nominum positus translatis & alijs eiusdem generis, sed contra. si poëma aliquod in manus sumpserit, quæcunq; illic uocabula splendida inuenit, inde sustulerit: locoq; eorum posuerit propria & peruulgata, quod ipse infra facit in Homericis uersibus corrumpendis, & omni honore spoliandis. nam poëma, quod ita uerè uocari debeat, refertum potius illiusmodi uocibus esse debet, quàm proprijs & communibus. exemplum autem huius rei sunt tres Homeri loci, quos infra ponit. Non contentus autem docuisse, quomodo hic error ex animo aliquorum extirpetur, quod illos facere iubet, ipse prius agit: uel potius egisse summum artificem ornande orationis, Euripidem ostendit. Cum enim inquit eundem iambicum uersum fecisset Aeschylus, & Euripides: uult enim Aristoteles forte hoc factum esse, ut in scribendis suis fabulis ambo hi tragici eundem senarium iambicum effuderint, ne diceret Euripidem sumpsisse uersum antea ab Aeschylus factum. Vel ualet τὸ αὐτὸ ποιήσας ἱαμβεῖον, quum in fabulis suis ambo hi poëtæ usi essent eodem senario. in uerbo, quod infra positum est *μεταθῆτος*, apparet industria & consilium eius, qui corrigere aliquid uoluerit. Cum igitur ambo casu incidissent in eundem uersum: unumq; tantum nomen immutasset Euripides: locoq; proprij usitati posuisset linguam, alter eorum uersum intelligitur esse dignitatis plenus: alter uerò humilis. Sed uersus etiam ipso leuiter immutatos magnorum poëtarum posuit accuratus magister: Aeschylus enim inquit, in Philoctete cecinit *φαγέδαινα*, ἢ μὲν σάρκασος ἐδίει ποδός, id est Phagedæna, quæ mei pedis carnes comedit: est autem hæc cancri genus. Euripides uerò pro illo uerbo *ἐδίει*, quod ualet comedit, posuit *θοινᾶται*: cuius uerbi externi, uel translatici uis: certè à consuetudine in hac re ostendenda abhorrentis, uidetur esse ut significet, epulatur. *ἀρμόδιον* igitur quod inquit, significat quod illic, & in usu eorum uerborum quadrat. *ὑπὸ τῶν ἐπῶν* uerò ualet in hexametris uersibus: hæc nanque ἐπι propriè appellantur. præcipuè autem licentiæ illæ aliter conformandorum nominum, uel concinnitates potius, illic locum habent: plurimumque dignitatis grandi illi carmini gignunt. Et sanè de Homero loquebatur: studiumque ipsius ac prudentiam, in exornando illo poëmate contra imperitos non nullos & importunos homines defendebat. Quod autem, cum iam *κύριον* dixisset: quod satis esse uidebatur ad ostendendum nomen illud nullam in se habere dignitatem aut splendorem, addidit *εἰωθέτος*, arbitror hac de causa factum esse, ut quum dixisset *ἐδίει* proprium uerbum esse, quasi emendare id uoluerit: & quomodo accipiendum esset, ostendere: neque enim *ἐδίει* proprium hic est: propriè enim ea uox dicitur de animantibus. Sed tamen Græci medici, cum de ulceribus, quæ depascuntur, disputant, ita ipsa passim appellant, id est *ἐλκῆ ἐδίεσθαι*, & cum eorum naturam significare uolunt, hoc ipso uerbo utuntur. Quare *εἰωθέτος* addidit, ut si non uere illud proprium esset, saltem uinceret, ipsum usitatum ac receptum esse. Quare locum proprij, & honore carentis, obtinet. Fabulæ autem huius Aeschyli, à Philoctete appellatæ, meminit quoque Plutarchus in libro, quo docuit uitam ab Epicuro inductam iucundam non esse. Non certò uerò auctor declarat Euripidis quoque uersum de Philoctete editum fuisse, ualde tamen hoc uerisimile, cum ille ulcere hoc uexaretur, & hac ipsa parte corporis. Quare si Euripides quoque Philoctetem fecit, ambæ illæ fabulæ periire: Sophoclisque tantum Philoctetes conseruata est.

Καὶ Νῦν δὲ μ' ἐὼν ὀλίγος τε, καὶ οὐ πιδανός, καὶ ἄκικω: ἔτις λέγει τὰ κώεα μεταλιθεῖς. νῦν δὲ μ' ἐὼν μικρός τε, καὶ ἀσθενικός, καὶ ἀειδής. καὶ: Δίφρον ἀεικέλιον καταθεῖς, ὀλίγῳ τε τράπεζαν. δίφρον μοχθηρὸν καταθεῖς, μικρῶν τε τράπεζαν. καὶ τὸ. Ἡ ἰόνθ' ἐβοῶσιν: ἡ ἰόνθ' κρᾶζοισίν.

Et nūc δὲ μ' ἐὼν ὀλίγος τε καὶ οὐ πιδανός καὶ ἄκικω. Si quis dicit, loco illorum proprijs positus. νῦν δὲ μ' ἐὼν μικρός τε καὶ ἀσθενικός, καὶ ἀειδής, id est. Nūc enim me existens paruus, & imbecillus, & deformis. &. Δίφρον ἀεικέλιον καταθεῖς, ὀλίγῳ τε τράπεζαν: δίφρον μοχθηρὸν καταθεῖς, μικρῶν τε τράπεζαν. id est sedile abiectum cum posuisset, paruamq; mensam. Et illud. Ἡ ἰόνθ' ἐβοῶσιν. ἡ ἰόνθ' κρᾶζοισίν. id est litor a clamat ant.

Quod probauit exemplo tragicorum, uel Euripidis potius, qui correxit erratum Æschyli, & clarum lumen unius uerbi, quod ille non uiderat, attulit carmini, ceteris nominibus pari ac nulla re discrepanti: idem nunc declarat testimoniis uersuum Homericorum. Tria autem inde citat: quorum prima duo ex Odyssea tertium uero ex Iliade acceptum est. Non expressi autem uersus ipsos Homeri, quia diffusus fui me inuenire posse uerba, quæ penitus illis responderent: ac sententiam simul figuramq; eorum uerborum retinerent. declarationem uero auctoris, qui idem uerbis proprijs protulit, conueru: nullum enim negotium fuit uim Græcorum illorum Latinis uerbis exponere: nec enim desunt plerunq; uerba, quæ idem ualeant in utroque sermone, si sententia tantum spectanda est. Principio igitur ducto à primo exemplo, cuncta, in quibus præcepti huius uis manet, explanare conabor. Uersus autem ille est à Cyclope pronuntiatu in ix. Odysseæ, qui rationem illic sui erroris reddit: quod quum admonitus esset ab augure eius telluris, uideret ne oculo illo, quem unicum habebat, orbaretur, narrat se nunquam timuisse, ne tantæ molis ac roboris uir, qualis ipse erat, malum id acciperet à puillo, & infirmarum uirium, & turpi deniq; homine. Quod igitur apud Homerum est ὀλίγος, proprium non est, sed κατὰ χριστικῶς prolatum: factum enim id uerbum est ad quantitatem secretam, non cōtinentem, ostendendam: & tamen poëtæ ornandæ orationis gratia, confundunt nomina, & ab altera ad alteram liberè uerba transferunt. Quod uero hic Homerus facit, ut ὀλίγον pro μικρὸν poneret, id est paucum pro paruo, fecit etiam Apollonius in primo Argonauticorum, cum cecinit. καὶ τὰ κῶε ἀειδὴς ὀλίγον λιθὸν ἐλκυσσεν τε. id autem animaduertit quoque interpres, qui tradidit ualere ὀλίγον, illic μικρὸν: utiturq; ad id comprobandum testimonio inferiore Homeri, ubi mensam paruam significare uolens, ὀλίγῳ ipsam appellauit. Sed Theocriti quoque, qui eodem animo ὀλίγον κῶρον uocauit. Quod sequitur οὐ πιδανός, uidetur nullius pretij homo significare: refert autem hoc Aristoteles ad uirium imbecillitatem, interpretaturq; infirmi corporis, ut qui putauit ideo ipsum nullius pretij uocatum, quia nihil ualeret in iis, quæ ad fortitudinem pertinent. Tertium uerbum peregrinum & ab usu populi remotum est ἄκικω: ita enim legendum hic prorsus puto, ut sanè nunc apud poëtam ipsum inuenitur, cum tria sint uerba externa apud poëtam uno in uersu, quorum loco uernacula & uisitata ponuntur, non duo: quid enim attinebat tertium uocabulum citare, si exempli uim illud non habebat: idemq; infra in declaratione repetere debebat: nec me tamen fallit memoriæ proderet Eustathium in quibusdam Homeri exemplaribus legi ἀειδής, pro ἀκικω. Unde factum puto, ut eorum librorum lectio irreprehit in hunc locum Aristotelis: inuentos enim quosdam arbitror, qui dum emendare ipsum uoluerint auctoritate Homericæ exemplaris, deprauatum cōdicem nacti, corruerint. Scrupuli tamen adhuc aliquid restat: is autem est, quod grammatici tradunt ἄκικω ualere imbecillum & priuatum robore, non ἀειδής, id est deformem ac turpem. ego tamen in uetere uocabulo interpretando: frequentiq; in scriptis poëtarum potius accedo sententiæ summi philosophi, quàm opinionibus inferiorū grammaticorum

maticorum si quis tamen existimans non dissentire posse inferiores grammaticos ab Aristotele in notione huius nominis ἄκικω: ualereq; omnino ipsum imbecilli corporis hominem, eò fortasse recurrere posset, dicereq; Aristotelem ordinem Homericorum uerborum in immutatione ipsa eorum non seruasse, atque id fecisse, ut metrum seruaret: & quum inquit ἀσθενικός, quod secundum apud ipsum est, tertium apud poëtam exprimere uoluisse. Secundum exemplum, quod duobus externis nominibus decoratum est, è libro xxj. Odysseæ sumptum est, quo loco poëta narrat Telemachum domi uoluisse Vlysssem sedere, & ei, quæ tunc erat ipsius fortunæ aptū adposuisse sedile: nec non pusillam mensam, in qua cibum caperet. ἀεικέλιον igitur, quod cuiusmodi fuerit sedile illud declarat, id est vile, externum uerbum est: eodemq; pacto alterum, quo significauit mensæ tenuitatem: ut supra enim ita illic quoque ὀλίγῳ, paruam significat: & à naturis seiunctis distinctisq; ad solidas res & continentes nomen id translatum est. nam μοχθηρὸν, quo uocabulo peruagato, crebroq; in consuetudine, uim notionemq; expressit externi illius ἀεικέλιον, significat abiectum & inhonestum, ut ipse etiam docet in primo libro Topicorum, ubi tradit domum uocari μοχθηρὸν, quæ contraria eius esset, quæ appellatur in Græco sermone καλὴ, huiusmodi igitur etiam erat sedile, quod Telemachus patri eo tempore adposuit, & quod poëta peregrina uoce ἀεικέλιον uocauit. Tertium exemplum miserum in modum deprauatum erat in excusis & scriptis quibusdam codicibus, quod erroris turpissimi causa fuit illis, qui in Latinum uerterunt hunc librum: neque enim ἰόνθ', quæ uox locum hic nullo modo habet, sed ἰόνθ' legi debet, ut in libro quoq; calamo exarato inueni: est autem uersus ualde notus, & illustis multis uirtutibus: nam à Dionysio quoque Halicarnasseo celebratus est, qui diligenter explicauit artem, quam in sonitu exprimendo litorum, fluctibus maris uerberatorum, adhibuit poëta. neque tamen nunc Aristoteles, industriam illam poëtæ, quamuis summa laude dignam, admiratur, sed tantum significatum nouum illius uocis perpendit: clamitare nanque: hoc enim ualeat βραχὺ, non dicitur proprie de rebus sensu carentibus: cum enim simile quiddam illis accidit, dicuntur ipsæ κρᾶζεν, quod tunc litoribus usu uenit. proprium uero κρᾶζεν esse eius clamoris indicat etiam locus ille in iij. libro de arte dicendi, quo auctor exagitat poëtam, qui suauem in primis musæ uocem uocatur κρᾶζεν καλλιόπης. hoc autem uerbo usus est hic in exprimendo intellectu illius, honestè sanè ac magnificè, sed tamen contra usum, libertate poëtarum positi. protulit autem eum uersum poëta in xvij. Iliadis in simili quodam exponedo: cum enim impressionem Troianorum duce Hectore in Græcos, qui etiam ipsi globo facto prælium renouabant, plenam strepitus, ac uocum tumultuosarum, auxilio rei similis ante oculos ponere uellet, inquit. Ὡς δ' ὅτ' ἰὼ προχῆσαι διππετός ποταμὸς Βέβρυχον μέγας κῶμα ποτὶ ἔσθον: ἀμφὶ δ' ἔτ' ἄκραι Ἡ ἰόνθ' ἐβοῶσιν ἐβρυγόμενος ἄλλος ἔξω.

Ἐπὶ δὲ Ἀριφράδης τὸ τραγωδιῶν ἐκωμῶσαι, ὅτι ἂ οὐδὲς ἀνείποι οὐ τῆ διαλέκτῳ τούτοις χωνίτου. δὶον τὸ, δωμάτων ἄπο, ἀλλὰ μὴ ἀπὸ δωμάτων: καὶ εἰ, σέθεν: καὶ τὸ, ἐγὼ δένιν: καὶ τὸ, Ἀχιλλέως πῆρι, ἀλλὰ μὴ πῶδ' Ἀχιλλέως, καὶ ὅτ' ἄλλα τοιαῦτα: διὰ γὰρ τὸ μὴ εἶναι οὐ τοῖς κωμῶσι, ποιεῖ τὸ μὴ ἰδιωτικὸν οὐ τῆ λέξει ἅπαντα τὰ τοιαῦτα: κείνος δὲ ἔξω ἠγνοῖ.

Adhuc autem Ariphraides tragedias maledictis figebat, quod quæ nullus uerū diceret in sermone, his utuntur. Ceu illud δωμάτων ἄπο, sed non ἀπὸ δωμάτων. & σέθεν: & ἐγὼ δένιν: & Ἀχιλλέως πῆρι, sed non πῶδ' Ἀχιλλέως, & quæcumq; alia huiusmodi: quia enim non sunt in proprijs, efficiunt quod minimè uulgare est in locutione omnia huiusmodi. ille autem hoc ignorabat.

Restabant rationes quædam loquendi propriæ tragicorum: quas illi, multum in hoc uidentes, excogitarant, ut dignitatem acquirerent suo sermoni. eas autem ut Euclides,

Euclides, ille priscus, improbè accusauerat superiorem formam orationis, & Homerica præcipuè, ita Aripbrates quidam inuentus fuerat, qui sine causa reprehenderet. Defendit igitur hac in re tragicos noster doctor, & vtilitatem huius licentia declarat, inscitia Aripbrates demonstrata, qui stulte ea vituperaret, quæ laude in ipsis digna forent, ita locum hunc persequens. Præterea Aripbrates tragicos poetas notare solitus erat: hos enim manifesto intelligit, quamuis tragicos poetas quo uocabulo multi significabant actores tragædiarum, non poetas ipsos: infimulabat autem eos eo nomine, quod nimis liberè discederent à consuetudine, ac non pauca verba, quæ nemo auderet loqui: similiaq; monstri essent, in sermone proferrent, passimq; illis vterentur. Exempla autem non nulla ponit Aristoteles modi huius loquendi, quem ferri non posse aiebat præposterus ille reprehensor. Ceu, quod ipsi dicerent *δωμάτων ἄπο*, ordine harum uocum, sonoq; unius earum immutato: & non, ut ceteri loquerentur, *ἀπὸ δωμάτων*. & præterea illud, nouum auribus multorum ponerent, *σίβου*: hoc autem crebrum est apud eos poetas, ut *σίβου* dicant, cum *σοῦ* intelligi uolunt. Sophocles quoq; in oratione, qua fingit Oedipo se Creonem purgasse, facit illum dicentem. *νῦν οἱ σίβου χροῖοντες ἐκκαλοῦσι με*. Eadem ratio est illius *ἐγὼ δένιν*: hoc enim quoque vsitatum non est: ab eorumq; licentia natum: addit autem his quartum, uexatum itidem contumelia & ipsum ab Aripbrate, quod tragicus quidam dixerat *Ἀχιλλῆος πέρι*, pro, ut multitudo loquebatur, *περὶ Ἀχιλλῆως*. Simile est autem hoc primo. Quod uerò inquit, Et quæcunq; alia huiuscemodi, indicat non nulla etiam alia ipsum, quæ paria superioribus forent, criminari solitū, Ceu, quod Æschylus in Agamemnone inquit *χαρᾶς ἔπο*, pro illo peruulgato *ὑπὸ χαρᾶς*. Nec non, quod Euripides in Oreste protulit *ἔμοδ' ἔμπε*, pro *μετ' ἔμοδ'*. Quod sequitur ualeat ad indicandum bonum huius locutionis, præstatiendumq; consilium poetarum, qui populare cotidianumq; genus orationis declinare uolentes, huc se contulerunt: cuncta enim hæc ut tradit, quia non sunt è numero vsitatarum uocum: hæc enim nunc uidetur intelligere, *κίρια* dicens, gignūt quiddam in oratione, quod minime uulgare nec plebeium est: cuius generis dicendi grandioris, ut vndiq; respondeant magnitudini earum rerum, quas tractant, ratione summa studiosi sunt tragicæ poetæ. *Μη ἰδιωτικόν* autem uocauit, ut supra, quod quia tenue non sit, atque in vsu quoque hominum imperitorum, ac vulgi deniq; ipsius, meritò hic probatum est: *ἰδιωτικόν* enim uulgare ualeat. Plato quoque in Ione hoc uerbum ita cepit: *ἰδιωτικόν*q; uocauit, quod in usu etiam populi & imperitorum est: ita enim illic Socrates loquitur cum recitatore illo Homericæ carminis, dissimulatione illa sua utens. *Βουλοίμην ἄντι ἀλλήν λέγειν ὁ ἴων, ἀλλὰ σοφοὶ μὲν πρὸς ἐσέ ἡμῶν εἰρήσονται, καὶ οἱ ὑποκριταὶ, καὶ οἱ ἡμῶν ἄντι ποιήματα. ἐγὼ δὲ οὐδὲν ἄλλο, ἢ τὰ ἀλλήν λέγω. οἷον εἰπὼς ἰδιωτικῶν ἀνέρωπον. ἐπεὶ περὶ τούτου, ἔννυ ἠρόμην σε, θέασαι, ὡς φάσιν καὶ ἰδιωτικόν ἐπὶ καὶ πάντες αἰσθητοὶ γινώσκουσι.* Ut autem ex eodem hoc etiam loco apparet, *ἰδιωτικῶν* uocauit nulla doctrina excultum, ut est plerumq; multitudo. Sed antea quoque eodem pacto, idem hoc uerbum vsurparat. Cicero præterea hoc Græco uocabulo sæpe vsus est, quod radices egerat in Latinum sermonem, ut in nostrum etiam fecit: atque id quidem, ut magis receptum appareat, in orationibus. In extremo uerò ponit, quod, constituto iam iudicio tragicorum, stultitiam Aripbrates declarat, qui existimare uellet ac sententiam ferre de illis rebus, quarum peritus non erat: inquit enim, ille autem, qui scilicet tantum sibi tribuebat, hoc ignorabat, nec uidebat ea ratione stilum grandiosem fieri.

Ἔστι δὲ μέγα μὲν τὸ ἐκείνῳ τῶν εἰρημίων πρεσβύτων χρηθεῖν, καὶ διαλοῖς οὐνομασίαι καὶ γλώτταις. πολὺ δὲ μέγιστον τὸ μεταφορικὸν εἶναι: μόνον γὰρ ἔστι οὐτε παρ' ἄλλου ὄντι λαβεῖν: οὐφύστω τε σημειῖόν ἐστι: τὸ γὰρ οὐ μεταφῶρειν τὸ ὁμοίον θεωρεῖν ἐστίν.

Est autem magnum quidem uno quoque eorum, quæ dicta sunt, conuenienter uti, & duplicibus nominibus, & linguis: multo autem maximum metapho-

metaphoricum esse: solum enim hoc neque ab alio licet sumere: ingenijq; signum est: transferre enim recte uerba, est simile uidere.

Quum tradidisset, quæ plurimam laudem afferunt poetis, si modus in illis adhibeatur: ornamentaq; multa orationis explicasset, quia non omnia paria illa inter se sunt, docet nunc qui sint eorum gradus, ac quæ maiore cum labore obtineantur. Quia inquam cunctis in illis luminibus, id quod decet seruari, nec modum in ipsis transire, arduum est. in quo tamen eorum captando maior difficultas posita sit declarat: sed causam etiam huius difficultatis aperit. inquit igitur, vsum translationum ab hac etiam re laudare uolens, & commendationis ipsi aliquid acquirere. Est sanè magnum atque arduum singulis his, quæ tradita supra sunt, afferentia orationi decus atque elegantiam plurimam, ut decet vii, & in vsu illorum nullam in partem peccare: id est non nimium eorum, neque parum sumere, & tempus etiam personasq; spectare: planius autem significare uolens, quæ intelligeret: nam proximè egerat de modis illis loquendi abhorrentibus à consuetudine, quibus delectati fuerant tragicæ poetæ, addidit: testatusq; est se loqui de iunctis nominibus atque externis, quæ uocabula externa ipse uocat linguas. Cumq; non negauerit laboris non parum in his recte tractandis necessario capi, adiungit laborem hunc pusillum esse præ illo, qui capitur è translatis uerbis cum laude vsurpandis: hoc enim ualeat, quod inquit. Multo autem maximum metaphoricum esse: metaphoricus nanque ut opinor, uocatur ab eo, qui natura & studio aptus est ad uerba rectè transferenda: inueniuntur enim quidam huiuscemodi, cum plerumq; mortales hi ad hanc rem idonei sint: alij uero ad aliam. Ut autem hic *μεταφορικόν* appellat eum, qui abundat hoc bono, ita in viij. Topicorum & *συλλογιστικὸς* & *ἐπακτικὸς* eos, qui plurimum in usu diuersarum illarum rationum ualent: nec non etiam eodem loco *πρωτακτικόν* & *ὀρθητικόν* & eum, cui in disputando multæ propositiones in mentem ueniunt: & illum, qui facile potest resistere argumentationi aduersarij. Causam autem statim huius rei reddit, cur scilicet tanti laboris sit hoc adipisci, ac plurimum in ipso ualere: aitq;. Solum enim hoc neque ab alio licet sumere: ingenijq; signum est: quæ nanque studio alicuius, promptoq; in nos animo possumus obtinere, cum ipsis ornati sumus, non tantam laudem nobis afferunt, ut illa, quæ intelliguntur nostra opera parta esse, vel à natura profecta. Quod uerò inquit *παρ' ἄλλου λαβεῖν*, eodem etiam pacto locutus est in iij. libro Topicorum, ubi de præstantiore bono differit: locosq; monstrat, unde promantur argumenta ad id probandum apta: ait enim illic. Id quod nullo modo licet opera alius comparare, magis expetendum esse illo, quod studio alicuius potest obtineri, cuiusmodi esse adiungit iustitiam, si cum fortitudine conferatur: qui enim ipse fortis non est, alium inuenire potest, cuius præsidio tutus sit: non tamen iustus vnquam aliquis fiet opera alterius: addit autem præterquam quod metaphoricum esse bonum quoddam est, quod aut à natura, aut doctrina illius ipsius, qui uti debet illo, proficiscatur necesse est, esse præterea ipsum summi ingenij indicium, cuius etiam rei rationem reddit: nam inquit. Rectè enim transferre uerba, & è sua sede in alienam aptè comportare, est simile intueri: in rebus scilicet diuersis: posseq; subito excogitare, quod similitudinis aliquid habeat cum ea re, de qua oratio habetur. hoc autem effici non potest sine natura eximia, aut præstanti eruditione: de hac uerò facultate uidendi simile in rebus discrepantibus, & quot fructus ferret in optimis artibus tractandis, differuit in primo Topicorum prope extremum eius libri. Quod præterea inquit hic, probè uti translationibus, abundareq; illis esse *σημεῖον διφύστω*, idem uidetur Cicero significare uoluisse, cum & ipse de eadem re differens in iij. de oratore: rationemq; reddens, cur homines translatis & alienis magis delectantur uerbis, quam propriis & suis, inquit. Id accidere credo, vel quod ingenij specimen est quoddam transilire ante pedes posita, & alia longe repetita sumere.

Τῶν δὲ οὐνομασιῶν, τὰ μὲν διαπλάττωσι ἀρμόττει τοῖς διδυράμβοις: αἱ δὲ γλώτται, τοῖς ἠρωϊκοῖς: αἱ δὲ μεταφοραὶ, τοῖς ἰαμβείοις. καὶ οἱ μὲν τοῖς ἠρωϊκοῖς ἅπαντα χρῆσιμα τὰ εἰρημίων: οἱ δὲ τοῖς ἰαμβείοις, διὰ τὸ ὅτι μάλιστα λείπει

λέξιν μιμνῆσθαι, ταῦτα ἀξίμῃ τῶν ὀνομάτων, ὅσοις καὶ ἐν λόγοις τῆς χη-
 ρουτο : ἔστι δὲ τὰ ποιῶντα, τὸ κώριον, καὶ μεταφορὰ, καὶ κόσμος. πῶδὲ μὲν
 οὐδὲ τραγωδίας, καὶ πῶς ἐν τῷ ποιεῖν μιμήσεως, ἔσω ἡμῖν ἰκανὰ τὰ εἰρημῆα.

*Nominum autem duplicia quidem maxime congruunt dithyrambis :
 lingua autem, heroicis : translationes verò iambicis versibus. & in heroicis
 quidem omnia vitia sunt, quæ tradita sunt : in iambicis autem, quia quàm
 maxime fieri potest imitantur locutionem, hæc nomina congruunt, qui-
 buscunq; in sermonibus aliquis vteretur. Sunt autem huiuscemodi pro-
 prium, & translatio, & ornamentum. De tragædia quidem igitur, & imi-
 tatione in agendo, sint nobis satis, quæ dicta sunt.*

Vt supra docuit, quæ potissimum poëticorum verborum præter cetera summam
 laudem in se habent: dignitatisque plurimum afferunt scriptis poëtarum, ita nunc,
 quod præcipue ipsorum genus, cui generi poëtarum idoneum: maximeque accommo-
 datum sit, tradit: hoc enim quoque præceptum præterire non debuit. inquit igitur.
 Nominum id est vocabulorum: neque enim hac voce capere debemus solum nomi-
 na propriè vocata, verum etiam verba. Nominum igitur ea, quæ duplicia sunt, iun-
 ctæque: duo pluribus ve nominibus, maxime congruunt atque apta sunt dithy-
 rambis: poëtis enim, qui vtuntur eo carmine, sectantibus sonitum, granditatemque
 vndique: aucupantibus, conceditur, vt in componendis verbis liberiores sint. Æschy-
 lus, qui & ipse multus est in hac amplitudine orationis confectanda, iunctique: multa
 verba contra vsu multitudinis, aliquando reprehensus est atque exagitatus, quod
 nimis duriter nõ nulla finxerit: licereque sibi putarit, quod solis cõceditur dithyram-
 bicis, vt in illo etiam loco. πολλὰ πλαγκτὰ δὲ ἐν ἐπισυναγοτρῆσιν πὰ χόρος ἀρέματα.
 nam scholion hoc etiam illic habent antiqui libri, quod vitium eius rationis decla-
 rat. κωμῶδες ὡς δὲ ῥαμβος. perspicitur autem fuisse animaduersionem illam docti
 viri, quia sentit cum optimo magistro. De hac verò Æschyli licentia, supra quoque,
 exemplo itidem posito ex alia fabula, disputavi. Addit hic Aristoteles linguas in
 primis conuenire heroicis carminibus: cuius rei causam, vt superioris etiam attulit
 in iij. libro de arte dicendi: linguæ enim inquit sunt quiddam honoris plenum ac
 contumax, hominis scilicet, qui fastidiat peruulgatum modum loquendi. Transla-
 tiones verò iambicis senariis accommodatas dicit, atque illic maxime quadrare. De-
 metrius in libro πῶδὲ μιμνῆσθαι, cum de ampla dicendi forma differeret, dixit vti opor-
 tere sane in ea verbis translatis, non tamen crebris: cuius iudicij sui, cum rationem
 redderet, ostendens malum quod inde nasceretur, inquit. Quia dithyrambum eo
 pacto, non orationem scriberemus. existimari igitur ille posset dissentire ab Aristote-
 le, qui tenui carmini assignat metaphoras, cum ipse grandi poëmati, plenoque spi-
 ritus easdem tribuat. Sed frequēs nimiusque ipsarum vsus alienus etiam esset, vt arbi-
 tror, à senariis iambicis, non tamen dissentaneus à dithyrambis, qui quamuis ma-
 gis aptum sibi genus verborum inuenerint: duplicia scilicet, iunctaque: è pluribus vo-
 cibus nomina: non tamen lepida hæc quoque & honesta verba despiciunt, sed omne
 quod elegans atque amplum est, libenter recipiunt. Quamuis autem affirmasset su-
 pra externa præcipue verba rectè inferi in versus heroicos, tamen adiungit nunc
 omnia illa, quæ tradita sunt, nominum genera, illic fructum ferre, nec aliena esse
 ab eo genere poëmatis. vt in iambicis versibus, quia illi quàm maxime fieri potest,
 imitantur & exprimunt peruulgatam rationem loquendi, & consuetudinem sermo-
 nis (hoc enim arbitror hic valere λέξιν) quadrare dicit cuncta hæc nomina, quibus-
 cunq; aliquis vteretur in colloquiis & familiaribus sermonibus. ipse inquit ἐν λόγοις,
 quod verbum (nisi fallor) hoc quod ostendi, hic valet. ne tamen incertum sit, quæ
 nam hæc nomina sint, ipse rem aperit, & huius naturæ esse inquit, vt recte vsur-
 pentur

pentur in familiaribus sermonibus. proprium nomen, & translationem, & orna-
 mentum. quod tertium genus verborum, cuiusmodi sit non certo tenetur, quia su-
 pra posita non est explicatio ipsius: nam quin suis propriisque rerum nominibus con-
 suetudo referta sit, dubitare nemo potest: eandem etiam recipere nomina translata,
 nec carere hac elegantia constat. Quod auctor hic inquit τοῖς δὲ ῥαμβοῖς, τοῖς ἑρῶν
 καὶ τοῖς ἰαμβοῖς, vt sanè verba ipsa valent, accepi pro generibus illorum versusum:
 nec tamen non existimare aliquis posset non infulsè versus hic positos esse pro poë-
 tis, qui ipsi vterentur, ac poëma conderent eo genere carminis, ut multo supra fecit,
 quum inquit. οἱ μὲν ἀρτί τῶν ἰαμβῶν καὶ ὁδοποιοὶ ἐχέοντο: οἱ δὲ, ἀρτί τῶν ἐπῶν τραγω-
 δοδιδάσκαλοι. His verò omnibus expositis docet ad finem peruentum esse huius di-
 sputationis: seq; satis iam præcepisse de tragædia, & imitatione, quæ fit agendo: usus
 est enim hac quasi declaratione quadam tragædiæ: ita enim distinguitur illa ab epo-
 pœia, quæ narrat, commemoratque: facta ipsa, non renouat ac refert, quæ multo an-
 te gesta sunt, vt ipsa facit. Animaduertendum autem seruare hic auctorem, quod
 initio libri sæpè vsurpauit: vbi enim locutus est de instrumentis, quibus ars aliqua
 vteretur ad imitandum, semper addidit præpositionem ἐν: dixitque ποιῆσαι μίμησιν in
 hoc aut in illo. idem igitur hic facit: vtiturque hoc verbo πράσσειν tanquam instrumen-
 to: agendo enim & referendo tragici, comicique imitantur. Sed paucis etiam post
 verbis idem custodit. ἐν μέτρῳ dicens, ut multo quoque infra apertius, vbi inquit.
 καὶ γὰρ τις ἐν ἄλλῳ τινὶ μέτρῳ διηγηματικῶν μίμησιν ποιῶτο. & quæ sequuntur.

Πῶς δὲ πῶς διηγηματικῶν, καὶ ἐν μέτρῳ μιμητικῶν, ὅτι δὲ ἄλλο μῦθους, κα-
 θὰ πῶς ἐν τῶν τραγωδίας πωσιτάνου δραματικοῦ, καὶ πῶς μίαν ποιεῖ ἐν ὅλῳ
 καὶ τελείῳ, ἔχουσαν ἀρχὴν καὶ μέσον καὶ τέλος, ἢ ὡς ὁ ῥῶδων ἐν ὅλῳ ποιῆ-
 τῶν οἰκείων ἠδονῶν, δὴ ἄλλο. καὶ μηδεμίαν ἰσορείαν τὰ σὺν ἡδονῆν, ἐν αἷς ἀνάγ-
 κη οὐχὶ μὲν ποιεῖσθαι δὴ ἄλλωσιν, ἀλλ' ἐνός χρόνου, ὅτι ἐν τούτῳ σὺ βῆ
 πῶς ἐνα ἢ πολέου, ὡν ἕκαστον, ὡς ἔτυχεν ἔχει πρὸς ἄλληλα. ὡς ὁ ῥῶδων κατὰ
 τῶν αὐτῶν χρόνους ἢ τ' ἐν Σαλαμῖνι ἐγένετο ναυμαχία, καὶ ἢ ἐν Σικελίᾳ Καρχη-
 δονίων μάχη, οὐδὲν πρὸς τὸ αὐτὸ πωτέινουσιν τέλος, οὕτω καὶ ἐν τοῖς ἐφεξῆς
 χρόνοις ἐνίοτε γίνεσθαι θάπτερον μετὰ θάπτερον: ἐξ ὧν ἐν οὐδὲν γίνεσθαι τέλος.

*De narratiua autem & in metro imitatrice, quod oportet fabulas quem-
 admodum in tragædijs constituere dramaticas, & circa unam actionem,
 totam & perfectam, habentem principium & medium & finem, vt quem-
 admodum animal unum totum faciat suam propriamque voluptatem, perspi-
 cium est: & nullius historiae consueta esse: in quibus necesse est non vnus
 actionis facere expositionem, sed vnus temporis, quacumque in hoc contingere
 circa unum aut plures: quorum vnumquodque vt euenit, se mutuo habet:
 Quemadmodum enim per eadem tempora & naualis pugna commissa est in
 Salamine: & praelium Carthaginensium in Sicilia, quæ pugna nullam in
 partem ad eundem finem tendebant: sic & in temporibus, quæ deinceps con-
 sequuntur aliquando fit alterum cum altero, ex quibus vnus nullus fit finis.*

Cum, vt ipse met etiam testatur, ad finem iam peruenisset præceptionis illius, quæ
 otinauit tragædiam, nunc rationem aggreditur alterius poëmatis constituendi, plu-
 rimum & ipsius dignitatis habentis, id est epopœiæ, quam vocat poësim διηγηματι-
 κῶν, quia narrando ac commemorando munus suum obit, atque ita imitatur quacumque
 sibi proposuit imitanda, quod non facit tragædia: illa nanque alia ratione, id est re-
 nouando,

nouando, rursusq; easdem res gerendo, imitatur, addit autem, quod est tanquam declaratio ipsius. Et in metro imitatrice, id est quæ imitatur vtens heroico versu: cum enim metrum orationis omne genus, quod certis mensuris illigatum est, appellatur, vt est sermo poetarum, hoc tamen loco, vt alijs etiam non nullis, quos indicauit, vocauit Aristoteles hoc nomine hexametrum carmen: si nanque hoc non ita se haberet, hoc quod adiungit explanandi animo, certiusq; quod volebat, ostendendi, contrarium efficeret. De huiuscemodi igitur poetis constare dicit, quod in ea oportet fabulas constituere ac componere dramaticas, id est in quibus homines facientes aliquid, & in aliqua re gerenda occupati, contineantur, ut in tragœdia fieri demonstratum esse inquit: in argumento enim quoque epico finguntur personæ aliquid agere, quamuis illæ ipsæ non inducantur, sed poeta eorum facta exponat, ac sepe ex persona ipsarum aliquid narret. Hoc igitur arbitror hic significare fabulas dramaticas. Addit autem planum etiam esse, quod fabulæ illæ versari debent circa vnam actionem integram & perfectam, quæ habeat principium & medium & finem: hoc enim est, quo supra declarauit intelligi posse, an totum aliquid sit: cum enim nullum horum defuerit, illud integrum esse cognoscetur: reddit autem rationem, cur actionem huiuscemodi esse oporteat, id est vnam, non plures: & eam quidem integram: hoc enim comparatum est, vt gignat pariatq; suam ac propriam voluptatem: nam animans etiam vna, & ea integra, cum voluptatem spectatoribus afferat cognitione sui, parit illam puram, & quæ merito ab ipsa expectari potuit: hoc enim simili putauit se facilius, quod probare voluit, demonstraturum. Hæc igitur omnia ex superiore tragœdiæ explanatione aperta esse inquit: quibus addit, nullo modo adhiberi transferriq; huc posse, quod omnis historiæ commune est, atque illic vsitatum: quamuis similitudinem quandam historiæ hoc poemata habeat, & ipsum quoq; narrando atque exponendo efficiat, quod vult. Non potuit autem hoc non admonere, ne aliquis, cum audisset hoc poemata narrationem quandam esse, licere sibi putaret omnibus in rebus historicis imitari. Cum igitur similitudinem, quam cum historia epopœia habet ostendisset, nunc dissimilitudinem declarat: proprietatem nanque historiarum exponit: in illis enim necesse inquit esse non unius tantum facti explanationem facere, vt res illæ cognitæ ac perspectæ sint, quibus antea ignotæ forent: hoc enim ualet *πρὸς τὴν διήλωσιν*, verum unius temporis, quæcunq; eo tempore contigere in unius persona, plurium ve siue hominum, siue populorum: quæ sanè diuersa facta, cum aliquando inter se affecta quodam modo inueniantur, totum tamen illud, quod ipsa coniungit ac paria reddit, casu gestum est, & non certo consilio rationeq; administratum: quod poematum series requirit: cuncta enim ita illic copulata esse debent, vt alterū ex altero pendeat. Probare autem volens hoc quod dixit, fieri, vt nascantur quandoq; eodem tempore res, quæ quamuis similes inter se sint, tamen copulari non possint, nec eodem referri, vtitur memoria rerum multo ante factarum: nam eodem tempore, aut vicino admodum commissam esse pugnam naualem propè Salaminam, narrat: & pedestrem pugnam Carthaginensium in Sicilia: quæ tamen nec ab eodem consilio profectæ sunt, nec ad eundem finem referebantur: altera enim victoria Atheniensium fortunæ sociorumq; auctæ sunt: altera gloria Græcis, Siciliam incolentibus, parta, qui cum illis non consentiebant. Accipit autem hoc ab Herodoto, qui in vij. suorum librorum id diligenter memoriæ prodidit: quare qui totam rem accuratè scire uolet, auctorem eum adeat: narrauit enim hoc, ubi docuit missos esse legatos in omnes terras, in quibus Græci uiuerent, à Lacedæmonijs & Atheniensibus ad petendam opem contra Persas: cum enim ad Gelonem quoque in Siciliam misissent, exponit quod ab eo responsum acceperint, & quid impedimento fuerit, ut aiebant Siculi, ne Gelon eò maxima auxilia miserit. Hoc igitur, quod tunc forte temereq; gestum est, temporibus etiam, quæ deinceps consequuntur, vsu uenire potest, ut quippiam geratur quasi unà cum altero: ex quibus tamen, distinctis penitus, unus aliquis finis nullo modo efficitur. Cum in excusis omnibus libris prius foret, *καὶ μὴ ὁμοίως ἰσορροπία τὰς σκηνῶν εἶναι*, ex quibus uerbis commodus nullus sensus eliceretur: & is etiam, qui inde duceretur, ui extorqueretur, nam Madius, qui omnino uoluit ea uerba huc accommodare, multa

supplere

supplere conatus est, & uerba ipsa postea, magna ex parte aucta, sic ordinauit. Et oportet imitationi per narrationem metro non similes historias esse consuetas. præterquam autem quod hoc ualde durum est, & ita quidem concisum, curtumq; ut uideatur recipi non debere, hoc etiam ualet non parum ad sententiam horum uerborum labefactandam: neque enim debuit Aristoteles tradere historias similes non esse huic poemati: neque hoc ei nunc propositum est, ut præcepta de historia det: sed ut ab errore imperitos auerteret, ostendendum ei fuit, quæ peculiaria sunt in omni historia, aliena ab hoc poemate, quod nunc instituit explicare, & præceptis optimis ornare, magnopere esse. Quare sprete ipsa hac lectione, quam corruptam, mendosamq; prorsus arbitror, alteram hanc secutus sum: quæ si non uera est, quamuis cur uera existimari non debeat, non uideam, tamen melius multo, quam illa manere hic potest. certè nihil illa neque in sententia, neque in structura uerborum asperum ac salebrosum habet: inueni autem ipsam in calamo exarato libro: nec quicquam in ea, iudicium meum secutus, immutauit. *Τὰ σκηνῶν* uerò ualere puto ea, quæ sunt usitata & peculiaria, id est quæ solita sunt diligenter seruari. Animaduertendum uerò, quum utatur hic iisdem uerbis, quibus supra usus est in tragœdiæ uerborumq; euoluenda, ordinem tamen ipsorum auctorem uariare: illic enim inquit. *καί τινι δὲ μὲν τὴν τραγωδίαν τελείαν καὶ ὅλης πράξεως εἶναι μίμησιν.*

Σχέδον δὲ οἱ πολλοὶ τῶν ποιητῶν ἔδειξον ὁμοίως: διὸ, ὡσαύτ' ἔπωμεν ἡδὴ, καὶ ταύτῃ διαπέσιος δὲ φανείη Ὀμηρος παρὰ τοῖς ἄλλοις, τῶν μὲν δὲ τὸν πόλεμον, καὶ πρὸ ἔχοντα ἀρχὴν καὶ τέλος, ἐπιχειρήσει ποιῆν ὅλον: λίαν γὰρ δὴ μέγασ, καὶ οἷον ὀσιώτοπος ἐμελλεν ἔσεσθαι. ἢ τῶν μεγάλων μεταλάζοντα, κατὰ πλεονεξίαν τῇ ποιικιλίᾳ. ναὶ δ' οἱ μέρος ἀπολαβῶν, ἐπεισοδίοις κέχρηται αὐτῶν πολλοῖς. οἷον. νεὼν καταλόγῳ, καὶ ἄλλοις ἐπεισοδίοις, οἷς διαλαμβάνεται τὴν ποίησιν.

Ferre autem multi poetarum hoc faciunt, Quare, quemadmodum diximus iam, & hac re diuinus uisus, uideri posset Homerus præter ceteros, quia neque bellum, quamuis habens principium & finem, aggressus est canere totum: valde enim uisus, magnum, & quod non facile uisus, perspicere posset, futurum fuit. vel magnitudine modice se habens, intertextum uarietate. nunc autem, cum vnam partem inde dempsisset, episodijs usus est ipsorum multis, ut nauium catalogo & alijs episodijs, quibus distinguit poemata.

Cum materiam nouam exorsus esset: & tragœdiæ natura iam explicata, præcipere aliquid eorum, quæ ad epopœiam expoliendam faciunt, cœpisset: in hisq; oportere ipsam unum tantum factum persequi dixisset, non plura, quod commune ipsi est cum tragœdia, docet nunc hoc, quod tanu ponderis est ad opus egregium, perfectumq; uisus, conficiendum, neglectum esse à maiore parte poetarum, qui utilitatem huius rei non uiderunt: nec valde periti artis, quam tractabant, extiterunt. Quare cum tam multi in hoc lapsi sint, qui id prorsus scire debebant, hoc auget laudem Homeri: ille nanque hunc scopulum uitauit, & vt in alijs omnibus rebus, ita in hoc se egregie, & summa cum laude, gessit. quare fert ipsum, quod supra quoque fecerat, in cælum: ac ueris ornata laudibus. Quod igitur initio huius partis inquit. Ferre autem maior pars poetarum hoc faciunt, ualet, imitantur historicos: & quæcunq; vno tempore contigerunt, persequuntur: nec intelligunt quid discriminis versetur inter suum, & inter illorum studium. Adiungit autem statim. Quare, vt iam testati sumus, hac etiam in re diuinus cœlestisq; uideri posset Homerus præter ceteros, intelligens illum locum, ubi quomodo accipi posset vna fabula, docuit: con-

futato enim errore aliorum, tradidit Homerum, quemadmodum ceteris in rebus omnibus poetis praestat, ita etiam ab ea culpa longe afuisse, in quam illi passim incurrerent: vidisset; quod factum illic opus esset. Cur uero dignum putet tanta laude Homerum, ostendit: causamque eius esse dicit, quod ille quamuis ansam quandam peccandi nactus esset, cognito uitio eius rei, longe ab ea se remouit. ansa autem fuit, quia bellum Troianum, si totum illud scribere uoluisset, principium & finem habebat, id est res integra absolutaque erat: nam extremis positus medio ipsum non caruisse significat. Hortari igitur hoc ipsum potuit, ut se aggrediretur: quod tamen non tantam uim in animo ipsius habuit, ut illum a uero, & eo, quod rectum esse sentiebat, auocaret. Causam etiam affert, cur se ab eo recte abstineret Homerus, & quod illic uitium futurum fuerit, exponit, dicens. Valde enim magnum & quod non uindicta; perspicui posset, id bellum opusque fuisse. nam quod testata iam immensa ipsius magnitudine adiunxit, καὶ δὲ ὀσώπιος, est tanquam declaratio antecedentis sententiae: magnitudo enim belli Troiani nulla alia de causa obfuisse, nisi quia impedisset, ne principium ipsius belli & finis simul conspici posset. Addit praeterea ipsum non solum hoc recte non fecisse, ut totum scilicet id bellum aggrediretur, sed neque iustam etiam bonamque partem eius belli suscepisse, quam episodius uariaret: infertisque eodem suauius quibusdam digressionibus ornaret: sine hoc autem elegantiae non multum, uoluptatisque poema habere potest. eadem uero causa ne hoc faceret, Homerum impulit: ita enim quoque nimis prolixum id opus futurum fuit: neque facultatem iis qui audirent legerentque, daturum, ut uno quasi aspectu oculorum uideri posset. Postquam autem exposuit, quid ratione summoque consilio usus, non fecerit Homerus, ostendit quid ille animo suo probarit, & omni ex parte aptum magnae laudi consequendae iudicari: ait enim. Nunc autem una parte intercepta, episodius usus est ipsorum multis. γὰρ autem quod inquit, non tam tempus significat, quam consilium Homeri monstrat, utile magnopere huic rei: remotumque ualde a rationibus ineptis aliorum poetarum. Nam ἀπολαβεῖν ἐ toto aliquo integroque corpore, partem demere significat testimonio etiam hoc Platonis, qui in iij. libro de rep. & ipse his uerbis usus est. ἔ κατὰ ὅλον, ἀλλ' ἀπολαβεῖν μέρος τι: ostendit enim Socrates se imitaturum esse in ea re tradenda eos, qui nullam facultatem habent dicendi: illos enim ita se uulgo gerere planum est. Quod uero legitur in excusis libris ἐπεισοδίοις κέχρηται αὐτῶν ποηοῖς, qui locus non nihil negotij attulit interpretibus: Paccius enim ἐπ' αὐτῶν uidetur legisse: Madiusque sedulo etiam de hac uarietate scripturae disputauit, cum eodem modo scriptum inuenirem in calamo exaratis exemplaribus, uidendum puto, an commodus aliquis aptusque sensus ex hac lectione elici possit: quare si ipsorum acceperimus, rerum gestarum in eo bello, quae extra partem illam posita sint, non insulse fortasse facimus: certum enim est hoc poetam fecisse: admiscuisseque eodem non nulla, quae facta eo tempore sunt, cum adhuc iratus duci Graecarum omnium copiarum Achilles non erat. aut igitur ita intelligendum hunc locum arbitror, aut sententiam Paccij esse sequendam: cuius etiam iudicium in eo probo, quod emendauit pro δὲ, quod in multis libris est, οἷς: qui etiam error scripturae quomodo natus sit, facile perspicitur: notae enim, quae spiritum sonumque huius uocis monstrabant perperam acceptae ab imperito aliquo librario, existimataeque, pars esse primae litterae illius nominis, fecerunt ut pro οἷς, scriberetur δὲ: nec tamen sequor illum in sententia eorum uerborum, cum uerterit. Quibus poesim ipsam locupletissimam reddit: arbitror enim διαλαμβάνειν hic ualere, quae ferè notio est huius uerbi, distinguit diuersasque in partes secat. augere sanè episodica opus illud ac locupletare, manifestum est. non tamen hoc auctor hic tradit: neque ea uis subiecta est huic uerbo: dirimere autem episodica, ac uarietate sua elegantiae plurimum suauitatisque afferre alicui poemati, apertum est. nam partes etiam non nullae utriusque, Homericis operis uocatae sunt ab his episodiciis. itaque ipsas citare ueteres scriptores saepe consueuerunt.

Οἱ δ' ἄλλοι καὶ εἴνα ποιῶσι, καὶ καὶ εἴνα χρόνον, καὶ μίαν πρῶτην πολυμερῆ. οἷον δὲ τὰ Κυπρίων καὶ ποιήσασ, καὶ τὴν μικρὰν Ἰλιάδα. τοιγαροῦν ἐκ μὲν Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεύς μία τραγῳδία ποιῆται ἐκατέρωθεν, ἢ δύο μίνας: ἐκ δὲ Κν

δὲ Κυπρίων, πολλὰ: καὶ ἐκ τῆς μικρᾶς Ἰλιάδος πλεον ὀκτώ. οἷον, Ὀσίων κρισις, Φιλοκτήτης, Νεοπτόλεμος, Εὐρύπυλος, Πτωχία, Λάκωναι, Γλιου πύρις, καὶ Ἀπόλλωνος, καὶ Σίνων, καὶ Τρωάδα.

Alij autem circa uirum unum faciunt, & circa unum tempus, & unam actionem, habentem multas partes. Ceu qui fecit Cyprica, & paruam Iliadem. Igitur ex Iliade quidem & Odyssaea una tragædia efficitur ex utraque, uel duæ solæ. Ex Cypris autem, multæ: & ex parua Iliade plus quam octo. Ceu, Armorum iudicium, Philoctetes, Neoptolemus, Eurypylus, Ἄδικαίω, Lacæna, Ilij depopulatio, & Reditus classis, & Simon, & Troades.

Ut proxima uicina pars laudes Homeri continuit, iudiciumque illius in cælum tulit, ita hæc ceteros poetas uituperat: multumque peccasse in suo studio declarat: tradit enim ipsos omnia, quae uni alicui personae contigerunt, cecinisse: & cuncta, quae uno tempore gesta sunt, complexos esse, quod historici munus, non epici poetae docuit esse. Eisdem etiam labi dicit, quia unam actionem, praeditam multis partibus, argumentum faciunt sui poematis. πρῶτην πολυμερῆ ipse appellauit: uidetur autem πολυμερῆ dicens, intelligere, quam supra, iuncto itidem uerbo, uocauit πολυμερῆ, ubi tragicos admonuit, ut summo studio cauerent, ne coagmentationem epicam caperent, ex eaque conficerent tragædiam: quae nanque sit rerum coagmentatio, epico poetae apta, ostendere uolens, inquit. ἐπιποιῶν δὲ λέγω τὸ πολυμερῆ. Partes igitur illae, quas nunc intelligit, sunt fabularum instar. Sed quum hi loci, qui nunc a me collati inter se sunt, gignere facile possint scrupulum in animo alicuius, non alienum erit de hoc aliquantulum disputare: uidetur enim auctor sibi ipsi aduersari: quum reprehendat nunc, uitiosumque esse tradat id, quod illic peculiare propriumque esse huius poematis affirmarit: si uanque coagmentatio epica multarum fabularum est: hoc nanque sine dubio ualet πολυμερῆ σύστημα, quo modo accusari possunt, qui huiuscemodi aliquam materiam argumentum faciunt sui poematis: manifestò autem auctor id nunc facit: obicitque hoc ipsis, ut uitium. Ita uero posse puto occurri huic difficultati, ut hic Aristoteles infimulet id, quod sanè mendii aliquid continere intelligit: uellet enim omnino ipse argumentum epicum ex una fabula constare: aut, quia hoc effici uix potest, proxime ad id accedere, & hanc putat esse optimam omnium constitutionem: illic uero dixit esse coagmentationem epicam, multarum fabularum, quia magna pars ipsarum huiuscemodi inuenitur: quippe quum in extremo propè hoc libro fateatur & Iliadem Homeri, & Odyssæam non esse simplices penitus & unas fabulas, quum habeant in se partes aliquas grandiores, & ex quibus fabulae commode componi possint: quod tamen docet factum esse non negligentia poetae, sed rei ipsius uitio: nam eodem animo, cuius antea semper fuerat, affirmat illa poemata bene se habere, quod ad rerum coagmentationem facit, & uacua esse ab hac culpa, quantum res ipsa patitur. Quod uero reprehendit ipsos, quod ea tantum persequerentur, quae illi personae acciderent: aitque ipsos, hoc significare uolens, πρὸς εἴνα ποιῶν, eodem pacto locutus est supra, quo loco redarguit errorem illorum, qui non intelligerent, quomodo una fabula capi deberet: putarentque fabulam unam esse, quae in eadem persona semper maneret, quamuis res diuersas & nulla parte inter se coherentes, commemoraret: inquit enim. μὲν δὲ εἴνα, εἰς, ὡς εἴνα τινὲς οἶονται, ἐκ δὲ εἴνα ἢ. Expressere autè hoc ipsum Cicero uidetur uoluisse, cum in epistola ad L. Lucceium inquit, causas afferens desiderij illius sui, quod uehementer cuperet res à se gestas separatim scribi. Et simul si uno in argumento, unaque in persona mens tua tota uersabitur: & quae sequuntur. Exempla uero ponens Aristoteles eorum poetarum, qui in hanc culpam incidissent, nomina eorum non ponit, sed auctores poematum eorum uitiosorum citat: quia (ut opinor) incerti illi erant: aliique de ea re aliter sentiebant. Ne igitur iudicium suum interponeret in re tam obscura, nulla praeter

fertim necessitate premente, ita illos significauit. inquit enim. Ceu qui scripsit Cypria: nec non pusillam Iliadem. Operis autem uocati Cypria mentionē fecit etiam Herodotus in Euterpe, his uerbis. *ὅ δὲ τοῖσι κυπρίοισι ἔρηται, ὡς τρίτατος Ἀλέξανδρος ἀπὸ τοῦ ἐκ παλαιῆς ἐς τὸ Ἴλιον.* Nec non Athenæus in viij. libro *διηγησοφιστῶν*, qui non nullorum etiam meminit, qui putarentur id poëma confecisse, quamuis rem in ambiguo relinquat. Sed etiam Pausanias in Laconicis, commemorans ipsum tradere Hilairam, & Phœben, quibus ut deabus, fanum ædificatum esset, natas ex Apolline: inquit enim. *ὁ ποιησας ἐπὶ τὰς Κύπριας Συγκτήρας αὐτὰς Ἀπόλλωνος φησὶν εἶναι.* Multo quoque supra ego de hoc disputauit: ubi enim Aristoteles egit de tertio quodam genere agnitionis, meminit Cypriorum Dicæogenis. quare magis adhuc ad eam opinionem inclino, ut non intelligat duobus his locis idem opus, cum hic nomen poëtæ non ponat: sequaturque institutum reliquorum, qui ita inde testimonia citabant, tanquam incertus auctor eius poëmatum foret: eodem pacto etiam citatur alterum poëma à ueteribus scriptoribus Pausania & aliis. Probare autem hoc uolens Aristoteles: Homerum scilicet multum in hoc uidisse, qui materiam sui carminis ceperit partem tantum belli Troiani: ceteros uero peccasse, qui facta quædam persecuti sunt; multiplicia, conflataque: è multis partibus, quarum singulæ modicum corpus haberent, inquit hoc etiam posse inde perspicere, quod ex Iliade quidem, & Odyssea una tragœdia conficitur: hoc sensu, ut puto, ut una ex Iliadis, una itidem ex Odyssea toto corpore conflaretur. quod arguit facta illa simplicia esse, nec è pluribus, integris & ipsis factis: quæque per se manere possint, constare. addit autem. Vel duæ solæ, significans, si quis contendat, ex utroque separatim poëmate, duas fortasse tragœdias hausturum esse, quamuis illa grandia nunc sint: immensumque corpus unà cum episodis conficiant. contra uero tradit è poëmate, quod uocaretur Cypria, multas tragœdias elici posse: nec tamen numerum earum ostendit. è pusilla sane Iliade ita multas, ut ascenderent ad numerum octo tragœdiarum. liquido igitur hinc perspicitur, actiones, quas illa continebat, multiformes fuisse: & in una fabula (ut illi putabant) multas fabulas latuisse: nomine autem illas appellat, numerumque earum ponit: qui numerus, dum accuratè res quæreretur, creuit: non tantum supra indicato ab Aristotele numero respondit: decem enim inde posse duci traditæ sunt. Nomina earum sunt: armorum iudicium, quo titulo Pacuius apud Latinos etiam fabulam docuit: Philoctetes, Neoptolemus, Eurypylus, Mendicatio, Lacæna, uel, ut in quodam scripto exemplari inueni, numero multitudinis Lacæna, Ilij depopulatio, & reditus clauis, & Sinon, & Troades. Non oportet autem subtiliter quærere, à quibus poëtis hæc tragœdiæ confectæ sint: neque enim obscura erant & ignota quæ gesta erant in eo bello, ut è partibus ipsius singulis, si aptæ huic rei fuissent, tragici poëtæ fabulas conficere possent: quamuis hæc duo poëmata nunquam in manus sumpsissent. Præter id autem, quod indicaui, aliud parui momenti discrimen inueni in calamo exaratis libris: *κυπρια* enim cuncti habent, non, ut excusi formis, *κυπριακά*. Quod uero ad nomina fabularum facit, quæ ducebantur è pusilla Iliade, uidendum est, quod Neoptolemi factum complecti potuerit tragœdia ab eo uocata: nam cum in Lemnum insulam unà cum Ulyssæ missus est, ut inde seu dolo, seu ui, abduceret Philoctetem, Philoctetis ipsius nomine appellata est, quam iam nominarat. An cum primum patre interfecto in exercitum uenit: quamuis si hoc uerum sit, antecedere superiorum deberet: cum enim iam ad Ilium uenisset, usus est exercitus opera ipsius in Philocteta reducendo ad Troiam. Sed in aliis quoque fabulis appellandis uidetur hic Aristoteles ordinem earum rerum non secutus, ut cum Sinonem nominauit post Ilij direptionem, & reditum Græcorum in patriam, si fabula ab illo uocata continebat factum illud, cum Sinon capi uoluit, & ad Priamum ductus est, ut imponeret Troianis: quam totam rem tetigit Virgilius. Eurypylus quoque fabula habet difficultatem, nec exploratum est, quod argumentum ipsius fuerit. An significat *πράξιον* illam, cum miserunt Græci Eurypylum ad Apollinem, ut quæreret ex eo aliquid, quod ad commoda exercitus pertineret: hoc enim narrauit Sinon apud nostrum poëtam illo loco, qui tamen falsò dixit eum missum, ut rationem interrogaret expediendæ fugæ: responsumque tulisse, oportere, ut clauis inde abire possit, humana hostia litare.

re. nam quod quidam tradiderunt huius tragœdiæ meminisse Ciceronem in Tusculanis, non uidetur satis firmum. Citat sanè Cicero plures uersus illic è tragœdia quadam, in quibus Eurypylus saucius inducitur. non tamen tragœdiam illam ab ipso uocatam ostendit: nec uerisimile est inde plenam tragœdiam effici potuisse: præterquam quod Homerus hoc narrat in xj. libro Iliadis: quare non conuenire uidetur sententiæ Aristotelis. Incertus quoque mihi magnopere est titulus consequentis tragœdiæ: nec sanè perspicere possum, quid ualeat hic *πρωχέα*. Scrupulus præterea uersatur in ea uoce, quæ sequitur: nec teneo, quæ nam pars parua Iliadis uocari potuerit *λάκαινα*, & unde hoc nomen ed. uenerit. si ualet, ut uidetur, *λάκαινα*, mulieres eius gentis. Spartanæque: quid enim feminis Lacænis cum rebus ad Troiam gestis? Aliquando uerius sum, ut numerus tragœdiarum magis respondeat ei, quem primo prodidit Aristoteles, ne coniungi debeant duo hæc nomina: ut index unius fabulæ duobus uocabulis constiterit: quod sæpè factum est, potueritque demum inde erui tragœdia, quæ uocaretur *πρωχέα λάκαινα*: nam quod adiuuat renuem hanc meam suspicionem, uidebatur ostendendum, cuius generis hominum, nationisque esset emendicatio illa.

Ἐπὶ δὲ τὰ ἔθνη ταῦτα δεῖ εἶναι πλὴν ἐπιποιῖαν τῆς τραγωδίας: ἢ γὰρ ἀπὸ τῶν ἢ πεπλεγμένῶν: ἢ ἠθικῶν, ἢ παθητικῶν, δεῖ εἶναι: καὶ τὰ μέρη ἕξω μελοποιῖας καὶ ὄψεως, ταῦτα: καὶ γὰρ ποδωπετειῶν δεῖ, καὶ ἀγαγωρείων, καὶ παθημάτων. ἔπὶ τὰς διανοίας, καὶ πλὴν λέξιν εἶναι καλῶς. οἷς ἄπεισιν Ὀμηροσκέχηται καὶ πρῶτος, καὶ ἰκανῶς.

Adhuc autem formæ easdem oportet habere epopœiam cum tragœdia: vel enim simplicem, vel implicitam: vel moralem, vel patheticam oportet esse. & partes extra melopœiam & aspectum, easdem: etenim peripetij eget, & agnitionibus, & passionibus. præterea sententias & locutionem habere recte. Quibus omnibus Homerus usus est & primus, & ita, ut satis putari debeat.

Cum iam docuisset conuenire epopœiæ cum tragœdia in hoc, ut actionem unam ipsa quoque persequatur, ut tragœdia: & non uniuersa facta unius alicuius commoret, addit nunc alia itidem non nulla, quæ ipsis ferè communia sunt. Primum igitur tradit requiri etiam, ut epopœia formas easdem habeat, quas habet tragœdia: formas autem, quas uocet notum est è superiore disputatione. confirmare uero uolens totidem species inueniri carminis epici, quot tragœdiæ docuerit esse, inquit. Vel enim simplicem, uel implicitam: uel moralem, uel patheticam oportet esse: inueniri enim tragœdias, quæ his formis inter se discrepant, significauit: cum earum alteræ simplices forent, & uno tenore, ut ab initio cœpissent, procederent: alteræ uero quasi duplices essent, & rectæ: quod persona aliqua magni ponderis in eo factò falleret, ac quæ nam foret initio ignoraretur: eadem ratio duarum reliquarum est, ut, cum suo loco de illis disputaretur, demonstratum est. Quod igitur illic usu uenit, hic etiam diuerso in poëmate contingere affirmat, ut eodem pacto inueniantur epopœiæ inter se distinctæ. addit etiam partes, duabus exceptis, easdem esse in epopœia, quæ existunt in tragœdia: partes uocans, quas suo magis ac proprio nomine paulo antea appellauit formas, quia informant corpus utriusque poëmatum, & qualitatem quandam illic aspergunt. partes autem, quæ absunt ab epopœia, esse inquit melopœiam, & aspectum: neque enim modi & instrumenta musica adhibebantur lectioni epopœiæ: neque scena ornabatur, ut oculis etiam spectatorum proponerentur, quæ recitabantur. Probare uero uolens uerum esse quod dixit, ait. Etenim casibus illis admirabilibus subitisque, qui uocantur *περιπέτεια*, eget epopœia, non minus atque tragœdia: nec non agnitionibus: hæc autem res sunt, quæ reddunt omne

poëma, in quo nascuntur, implicitum atque inuolutum. Sed etiam opus illi esse dicit pathemasi: id est requiri, ut aliquando in ea referantur casus atroces, & ut plena illa sit vulnerum ac cædum: hoc enim valet, egere epopœiam his rebus: facere inquam non posse, quin hæc omnia in ea aliquando contineantur, si plena ipsa & ornata futura est: hominibus enim huiusmodi multi casus eueniunt. Animaduertendum autem respondere hunc locum illi, cum euoluta iam ui agnitionis, duobusq; ipsius generibus explicatis inquit. Duæ igitur fabulæ partes circa hæc versantur, peripetia inquam & agnitio: tertia vero, pathos: illic enim quoque appellatur, tres has partes præter partes quales quantasq;. Sunt autem illæ, ut eo loco declarauit, fabulæ partes quæ una est è partibus qualibus, ac princeps quidem ipsarum. Non constituit autem ratione vlla cunctas illas diuersas species epopœiæ, sed duas tantum, ut suspicari licet: cuius generis infrequentiores sunt: qua de causa videbantur magis confirmatione egere: illæ uerò sunt: implicita epopœia, & pathetica. Adiungit præterea oportere etiam, ut in sententiis elocutioneq; bene se illa habeat: quæ nanque his partibus laboraret, non magnam aliquam laudem unquam consequeretur, quamuis abundaret aliis poëmarum virtutibus: magni enim momenti res est, quæ potissimum sententiæ in ea edantur: graues ne & acutæ: an leues & futiles: nam stilus etiam ornatus esse debet, ac respondere granditati eius poëmatis. claudit autem hanc partem laude Homeri: paucisque uerbis infinitum honorem illi tribuit, affirmans ipsum iis omnibus usum primum, quia ante ipsum epicus nullus his uirtutibus instruere poëma suum poterit. Egregia uerò laus est, quempiam ea bona collegisse, quæ in illa re ornanda, cui studebat, desiderari poterant: ac tempore etiam ceteros omnes vicisse, eidem operi incumbentes: qui enim primi aliquam rem utilem, laudèq; dignam inuenerunt, magnopere semper commendati sunt. Quod uerò sequitur *ικανός*: ita enim legitur in scriptis, quæ uidi, exemplaribus, ualeat cunctas illas res ita Homerum tractasse, ut merito quisquam illic aliquid desiderare non potuerit: & iudicare ea parte poëma illud minus belle tractatum: neq; tamen uideretur negare Aristoteles, quin si quis summo studio in id solum incumbat, possit aliquid ornamentum alicui parti acquirere. Sed tamen hoc non inurit notam aliquam ei poëtæ, qui ita se gessit in munere suo obeundo, ut nihil illic iure optimo desideretur: eaq; quæ adlata sunt, homini omni æquo satisfacere debeant.

Καὶ γὰρ καὶ τῶν ποιημάτων ἐκείτων συνέστηκεν: ἢ μὲν Ἰλιάδα, ἀπλοῦν καὶ παθητικόν: ἢ δὲ Ὀδυσσεῖα, πεπλεγμένον: ἀναγνώρισις δὲ διόλου καὶ ἡθικῆ. πρὸς δὲ τοῦτοις λέξεσιν καὶ διανοίᾳ πάντως ὑπερβέβληκε.

Etenim & poematum utrumq; constituit. Ilias quidem, simplex & patheticum: Odyssea uerò, implicitum: agnitio enim per totum, & moralis est: præter autem hæc locutione & sententia omnes superauit.

Cum auctorem principemq; extitisse Homerum dixisset in epopœia ornanda, atq; omnibus bonis augenda, quæ desiderari illic poterant, ne falsò existimaretur tantum ei tribuisse, probat id uerum esse earum rerum enumeratione: locaq; indicando, in quibus hoc aut illud positum foret. Si nanque inquit utrunq; ipsius poëma quispiam attendat, inueniet ipsa hoc pacto constare, & ita deniq; conformata esse, ut Ilias simplex poëma sit, & patheticum: in quo uerò positum sit, ut poëma aliquod simplex, idemq; patheticum dicatur, ualde iam notum est; ob superiorem crebram de his rebus disputationem. Odyssea autem, inquit, implicitum est: cuius dicti statim, antequàm alteram, quæ in toto eius corpore fusa est, qualitatem ostendat, causam affert: nullam enim partem eius operis carere dicit agnitione: altera autem hæc est earum rerum, quæ reddunt poëma aliquod inuolutum, cum scilicet persona quepiam, quæ diu illic fessellit, repente agnoscitur: uel potius hæc magna ex parte id præstat. nam peripetia plerunq; ipsam consequitur: uidenturq; præcipuè admirabiles hi casus, subitæq; fortunarum mutationes in fabula quapiam nasci, cum persona ali-

qua,

qua, longo tempore ignorata, agnoscitur. Nec tamen non & agnitiones in fabulis aliquando sine peripetia inueniuntur: & fortunæ alicuius magnopere uariantur, quamuis persona nulla illic agnita sit. Quod uero toto illo poëmate sparsam ac disseminatam agnitionem inquit, intellexit & in prima & in media & in extrema parte ipsius inueniri agnitionem quampiam: tractariq; locum, ubi persona, quæ latuerit, rursus cognoscatur. ita autem locutus est ob crebras, quæ in eo poëmate exponuntur, Vlyssis agnitiones: neque enim ita accipere debemus illud *διόλου*: & quasi per totum, ut significare uoluerit ita illam fusam illic esse, ut ab initio eius operis principium ducat agnitio aliqua, eademq; ad exitum usque ipsius perducatur. Eandem etiam Odysseam moralem esse: egregieq; illic expressos esse mores plurium personarum, tradit. quare probauit iam quattuor illa, quæ uocauit *ἴδη*, in variis Homeri operibus omnia inueniri. Adiungit autem his, quod merito desiderari posse supra affirmarat, ac magni momenti esse in omni poëmate, reliqua duo abundè illic esse: sunt autem & illa partes uocatæ quales ac formæ, cum Homerus uicerit omnes poëtas bonitate & locutionis & sententiarum. Hic calamo exarati libri quiddam habent, quod discrepat à lectione excusorum: est enim in illis *πρὸς ἴδη*, non *πρὸς δὲ*. si ne dubio peruulgata lectio planior: nec tamen non locus esse potest alteri huic. nam supra etiam, cum dixisset Homerum omnibus illis rebus usum fuisse ante ceteros & commode, uerum id esse significare uolens, statim dixerat. *καὶ ἴδη*: & quæ sequuntur. Ut maneat igitur in eadem ratione, ita quoque hic loqui potuit: sed tamen multo durior sensus erit. impulit autem me, ne omnino hoc contemnerem, consensus trium manu scriptorum librorum.

Διαφέρει δὲ κατὰ τὴν τῆς συστάσεως τὸ μῆκος ἢ ἐπιποποιῖα, καὶ δὲ μέτρον. τὸ μὲν οὐδὲ μῆκος ἔχρον ἰκανοῦς ὁ ἐρημικός: διύαθαι γὰρ δὲ σωροῦθαι πλὴν ἀρχῶν, καὶ δὲ τέλος. εἰ δὲ δὴν ἔσται, εἰ τῶν μὲν ἀρχαίων ἐλάττους αἱ συστάσεις εἶεν, πρὸς τὴν τὴν πλὴν τῶν τραγωδιῶν, τῶν εἰς μίαν ἀκρόασιν ἡδεμῶν, παρήκοισιν.

Differt autem & secundum constitutionis longitudinem epopœia, & secundum metrum. Longitudinis quidem igitur terminus sufficiens est qui dictus est: posse enim oportet simul conspici principium & finem. Esset autem hoc, si præcis quidem minores constitutiones essent: & ad multitudinem tragediarum, in unam auditionem positarum, porrigerentur.

Postquam similitudinem, quam habet epopœia cum tragœdia, & quibus in rebus ipsis inter se conuenit, docuit: quæ discrimina nunc inter ipsas uersentur, ostendit: duabus autem rebus discrepare illas affirmat, id est operis longitudine & genere uersus, quia longè maior est coagmentatio epopœiæ, quàm corpus tragœdiæ sit ac materia, quæ illic agitur: in scenamq; deducitur. Genus etiam carminis, ut apparet, diuersum est. Hæc igitur sunt, quibus hæc poemata inter se distant. Cum autè quæ- rere quis posset hæc ipsa epopœiæ prolixitas, quam accepit iam vincere tragœdiæ longitudinem, quàm latos terminos habeat, & in quantum spatium se proferat: ipseq; intelligeret, non esse illos ita fixos certosq; ut permutari non possent: interual- lumq; eorum aliquantulum uariari, inquit præfinitionem illam, quæ dicta est, satis habendam esse, & nihil exquisitius debere postulari: repetit autem illam: ostenditq; cum seruatum fuerit, quod omnino custodiri oportet, ut simul conspici & principium & finis possit, satis huic rei futurum. Quomodo autem hoc ipsum obtineatur, ut uno quasi aspectu oculorum & initium & extremum epopœiæ uideatur, declarat, affirmans id non defuturum, si constitutiones ipsarum minores fuerint constitutionibus præcis: quibus scilicet uerentur antiqui epici, cum fabulæ ipsorum nimis prolixæ forent: atque ita illi res coagmentarent, ut immensum spatium temporis illis recitandis

citandis necessarium foret. Non contentus autem adhuc hac mensura, aliam rationem addit, qua itidem amputetur nimia ipsarum longitudo. Spectandum igitur tradit tempus, quod consumunt tragœdiæ, quas moris sit vna die, vnaq; conuocatione multitudinis, recitare: & ad eundem terminum rectè perducì posse vnam epopœiam tradit. ut si viij. horarum spatio spectatores in theatro pluribus tragœdiis, quæ agantur, operam dantes, manent, ad idem spatium proferatur epopœia: existimari enim posse totidem horis homines cum voluptate audituros epicum carmen recitari. Admonet igitur epicos, ne maius corpus epopœiæ conficiant, quàm acruus futurus sit omnium illarum tragœdiarum, quæ vna die in scenam inducuntur, si simul texantur: quamuis enim in theatro eodem modo carmina epica non recitarentur, tamen vocabantur etiam, qui audirent, cum illa recitari debebant: aut si etiam non vocarentur, tamen id spatium, quod consumebant in actione fabularum, videbantur etiam æquo animo consumpturi esse in recitatione, lectioneque epici carminis.

Ἐχει δὲ πρὸς τὸ ἐπιτείνεσθαι τὴν μέγεθος πολλὴ τῆς ἐποποιΐας ἰδίον, διὰ τὸ οὐ μὴ τῆς τραγωδίας μὴ οὐδέ χεῖρα ἅμα ποιεῖσθαι πολλὰ μέρη μιμνῆσθαι, ἀλλὰ τὸ πρὸς τὴν σιλωίαν, καὶ τῶν ὑποκριτῶν μέρος μόνον: οὐ δὲ τῆς ἐποποιΐας διὰ τὸ διήγησιν εἶναι, ἔστι πολλὰ μέρη ἅμα ποιῆναι πῶς ἀνομόμονα, ὑφ' ὧν, οἰκείων ὄντων, αὐξήσει ὁ πρὸς ποιήματος ὄγκος. ὥστε τὸ τ' ἔχει τὸ ἀγαθὸν εἰς μεγαλοπρέπειαν, καὶ τὸ μεταβάλλει τὸν ἀκούοντα καὶ ἐπεισοδιῶν ἀνομοίους ἐπεισοδίοις: τὸ γὰρ ὁμοίον, ταχὺ πληροῦν, ἐκπίπτει ποιῆσαι τὰς τραγωδίας.

Habet autem ad magnitudinem extendendam multum quiddam epopœia proprium, quia in tragœdia non contingit, quæ simul gerantur, multas partes imitari: sed illam, quæ in scena & histrionibus est, partem solum: in epopœia vero, quia narratio est, licet multas partes simul facere ad finem perducì: à quibus, suis ipsius proprijsq; existentibus, augetur poematis moles. Quapropter hoc habet bonum ad magnificentiam, & ad gignendam mutationem in eo, qui audit, & augendum dissimilibus episodijs: simile namque, cito complem, cadere facit tragœdias.

Cum ostendisset, quantum natura harum rerum patitur, quanta sit epopœiæ magnitudo, & quàm latos fines hoc poema habeat, tradit extare quiddam, quod magnopere adiuuat ipsam in hac re comparanda, corporeq; ipsius augendo, quo tantquam auxilio quodam destituta est tragœdia. id autem est, ut accurate exponit, quod cum genus quoddam narrationis sit epopœia, licet in ea eodem tempore multas partes fingere peragi, id est ad finem eum, qui est ipsius perducì & absolui: quarum partium expositione, suarum propriarumq; existentium, non ut in tragœdia, importatarum, & aliunde ascitarum, augetur moles eius poematis. Hoc autem minime concessum est in tragœdia, quia illic ratio nulla inuenitur, qua idem efficiatur: ut partes scilicet multæ simul gerantur, sed ea tantum pars, quæ in scena versatur, quæq; studio histrionum tunc adumbratur: neque enim ea commemoratio est: sed quæ aguntur oculis spectatorum proponuntur, atque ita exprimuntur, tantquam illo ipso tempore primum gerantur. Est igitur hoc, ut produci inquam corpus epopœiæ possit, magnitudoq; ei debita acquiratur, proprium ipsius bonum, atque id quidem amplum & copiosum: quo scilicet illa superat tragœdiam. exponit autem, hoc demonstrato, quæ commoda inde nascantur: affirmatq; posse acquiri multum magnificentiæ ei poemati hac ratione, id est facultate, quam illa præbet se tractantibus, augendi suum corpus. Non parum autem illud ornatur, cum hoc, quo in primis eget, ipsi adhibetur: amplum enim & grande in primis id poema esse debet. alterum au-

tem

tem commodum, quod ex eadem re ducitur, esse inquit, quod ope illius, is qui audit, mutatur: varietateq; rerum animum reficit: in primis enim poëtæ cauendum est, ne tedio quodam auditor capiatur: cui malo facile hoc affert remedium: vel potius nasci illud non finit. Tertium autem commodum, quod inde capitur, est, quod cum oporteat dilatare episodijs ipsius corpus, atque inculcare eò res aduenticias non nullas, quæ ornent id poema, episodija ipsa erunt dissimilia inter se: nec periculum erit ne fastidium gignant in animo eius qui audit. dissimilia autem erunt, quia episodium hoc aptum erit ex huius rei narratione: aliud verò ex alius. Nascetur igitur huius mali vitatio ex diuersarum rerum narratione, quæ simul fit: simul autem hoc pacto, quia è media alicuius rei expositione transitur in aliam. Rationem etiam reddit, cur verè hoc, magnum bonum epopœiæ dici possit: nam contrarium eius, id est similitudo episodiorum, obest alteri poemati: facitq; ut accidat inde ipsi maius incommodum, quàm accidere alia vlla de causa possit: simile enim inquit, cuius rei ea natura est, ut cito expleat: hoc enim mali semper secum portat similitudo, ut satiet ac fastidium gignat, cadere facit tragœdias, atque omnem gratiam ac fauorem amittere. Hoc quoque timeri debere cognouit Cicero: cum enim in primo libro de inuentione vsu argumentorum traderet, præcepit, ut sedulo vitium hoc declinaretur: inquit enim. Variare autem orationem magnopere oportebit, nam omnibus in rebus similitudo est satietatis mater. *Ἐκπίπτειν* hic manifesto idem valet, quod valet multo supra, cum auctor inquit, dolens aduersum casum amici. *ἐπιπέσει* Ἀριστοτὸν ἐξέπεισεν οὐ τούτῳ μόνῳ. non tantum autem hoc nocet tragœdiis, si in epopœiæ modum extendantur, ut quidam putauerunt, verum omnibus tragœdiis, in quibus inuentum fuerit, quamuis iustam mensuram habuerint: nam illius modi aut nullæ forsasse, aut paucae admodum omnibus seculis scriptæ fuere. Cum vero auctor hic, ut supra quoq; alijs locis, tetigerit diuersam esse rationem duorum horum poematum, quorum alterum tractatur ita ut res ipsæ in scena referantur: alterum vero in commemoratione illarum manet, libet admonere, sermones etiam eos, qui à veteribus dialogi appellantur, esse tractatos ambobus iis modis, nunc enim scribuntur more epopœiæ. quod seruauit Cicero in iij. libris de oratore ad Q. fratrem & alijs non nullis: nunc vero sunt instar tragœdiæ, cum scilicet personæ ipsæ inducuntur quasi tunc de rebus illis agentes. Significauit hoc Cicero initio primæ quæstionis Tusculanæ his verbis: illis enim omnibus posteriorem hanc rationem sequutus est. sed quo commodius disputationes nostræ explicentur, sic eas exponam quasi agatur res, non quasi narretur. Sed in disputatione quoque de amicitia cum idem fecisset, apertius sui consilij rationem reddidit: inquit enim: Quasi enim ipsos induxi loquentes, ne inquam & inquit sapius interponeretur: atque ideo feci ut tanquam à præsentibus coram haberi sermo videretur.

Τὸ δὲ μέτρον τὸ ἠρωϊκὸν ἀπὸ τῆς πέρας ἤρμονεν: εἰ γὰρ τις οὐ ἄλλῳ τινὶ μέτρῳ διηγηματικῶ μίμησιν ποιεῖτο, ἢ ἐν πολλοῖς, ἀπρεπὲς δὲ φαίνεται: τὸ γὰρ ἠρωϊκὸν σασιμῶτατον καὶ ὀγκωδέστατον τῶν μέτρων ἐστίν. διὸ καὶ γλώττωσ, καὶ μεταφορὰς δὲ χεῖρα μάλιστ' ἀποδιδόναι ἢ καὶ ἡ διηγηματικὴ μίμησις τῶν ἄλλων: τὸ δὲ ἰαμβικὸν καὶ τετραμέτρον κινητικόν: τὸ μὲν, ὀργιστικόν: τὸ δὲ, ποικιλικόν.

Metrum autem heroicum ab experientia quadravit: si enim quispiam in alio quopiam metro narrationem imitationem faceret, vel in multis, indecorum vix videretur: heroicum enim stabilissimum & tumidissimum metrorum est. Quare & linguas & translationes recipit maxime: excimia enim & narratiua imitatio inter alias: iambicum vero & tetrametrum, mobilia. hoc quidem, saltationibus idoneum: hoc autem, rebus agendis aptum.

Cum

Cum de longitudine operis epici disputasset: ac quantum res illa ferret, ubi fini termini eius deberent, indicasset, transit ad alterum, in quo itidem discrepare tradidit epopœiam à tragœdia, priore discrimine iam patefacto. id autem est genus carminis, quale potissimum ipsi accommodatum sit. Tradit igitur heroicum atque hexametrum carmen cognitum esse illi mirifice conuenire, atque omnium consensu ipsi tributum esse: quod tamen non factum sit ratione hoc monstrante, & veritatem huius rei docente, sed vsu, periculoque facto mulorum: primis enim temporibus, cum rudis adhuc atque inchoata epopœia foret, qui incubuerunt in illud poemata, plura versusum genera vsurparunt. Reliquorum igitur ita vitis cognitis omnes probarunt, quod heroicum vocatum est: ipsum enim contra intellectum est eodem pacto granditati eius poematis congruere. Hoc igitur est, quod inquit. Carmen heroicum periculo ipsius facto congruit, & quæ sequuntur. Quod vero ait. Siquis etiam id poemata tractaret variis generibus versusum adhibitis simulque mixtis, illo etiam modo intelligi posse, non aptam esse confusionem diuersorum carminum dignitati epopœiæ, valet ad idem declarandum: ut cum huius rei indicio liquido percipiatur hoc nunc non quadrare, existimari etiam debeat eadem re docente, tunc probatum non fuisse, *πρακτικῶν* autem *μιμησιν* vocat epopœiam, quia imitatur exponendo & narrando, ut supra dictum est, non res ante oculos ponendo, quod facit tragœdia ac comœdia. Docet autem Aristoteles, quod vsu cognitum sit, rationem etiam habuisse, quamuis veritatem huius rei magister aliquis tunc non aperuerit. inquit enim. Heroicum nanque maxime stabile è numero metrorum omnium: in primisque tumidum atque inflatum est. addit etiam, quod non nihil valet ad id probandum, & tamen tanquam cumuli loco huc allatum est, ne hoc nesciant qui legunt. & eam causam esse, cur præter cetera genera versusum capiat id carmen & peregrina vocabula, & verba translata: ut enim hæc granditatem quandam præ se ferunt ac splendorem, ita imitationem hanc atque poemata, præstantem esse inter ceteras & altiore locum tenere. Non contentus autem accuratus magister hoc constituere, vitium etiam aliorum quorundam, quæ huc adhiberi imperite potuissent detegit: ait enim. Iambicum autem carmen, & tetrametrum, mobilia sunt. Quare si illud aptum fuit, quia in primis stabile est: hæc nullo modo idonea esse possunt, quia valde mobilia sunt. Cum verò intelligatur voluisse ipsum huiuscemodi aliquid significare, videndum est an *κινητὰ* potius legi debeat, quam ut passim habent libri omnes, *κινητικὰ*: verbi enim huius ea vis est, ut notet ea, quæ mouendi alias res facultatem magnam habent: non quæ ipsa procliuia ad morum sunt: & tamen mobile respondet stabili, non motiuum, ut rei declarandæ causa ita loquamur: nam quin *πρόσιμον* stabile valeat, dubitari non potest: Vnde etiam Horatius spondeos stabiles appellauit. Suspicionem hanc meam aperire alienum non duxi: neque tamen non video receptum nomen locum hic habere: vocareque potuisse Aristotelem *ἰκμὴν κινητικῶν*, quia mouendi vim incitandi que alios habeat. Quia autem varia genera motionum sunt: nec idem genus motus refert atque exprimit iambicum carmen, quod tetrametrum, hoc etiam diligenter monstrat: inquit enim alterum eorum, id est tetrametrum, esse idoneum saltationibus: alterum verò, iambicum videlicet, natum esse rebus gerendis, ut sequar Flaccum in voce hac exprimenda: *πρακτικῶν* enim videtur ille reddere voluisse, cum de iambo pede inquit, Et natum rebus agendis. Cum autem in excusis olim libris legeretur: *πρόσιμον* *ἢ* *κινητικῶν* *ἢ* *πρακτικῶν* *ἢ* *κινητικῶν*, quomodo etiam in quibusdam calamo exaratis scriptum offendi, probaui semper iudicium hac in re Paccij, qui cum inuenisset in aliquo exemplari *μιμησιν* pro *κινησιν*, fidelitatem huius lectionis cognouit: meritoque ipsam alteri illi præposuit: nam hoc fecisse ipsum duce vetere quopiam libro, aliquo modo testari possum, quia ipse quoque nactus sum quendam, in quo *μιμησιν* legitur. quod si illo etiam pacto legeretur, non video cur motus narratiuus accipi debeat pro carmine heroico: vocando enim ipsum narratiuum, videtur eum intelligere, qui in omni narratione est. Quare narratio etiam, quæ soluta oratione fit, & historia ipsa, eundem hunc motum haberet. Quod verò quidam ita verti hunc locum debere putarunt: Abundat enim narrationis motus aliis: iudemque existimant intelligi oportere, exornationibus, vereor ne decepti sint: longe nanque alia

vis est, quam crediderunt eius nominis *πρόσιμον*: nec ostendit illa vox copiam & abundantiam alicuius rei, sed præstantiam & dignitatem inter ceteras eiusdem ordinis: reddit enim rationem auctor hac parte, cur heroicum carmen maxime recipiat in se & linguas & translationes: eamque esse dicit, quia cum hi ornatus sint, imitatio illa, quæ munus suum peragit narrando, ac res gestas commemorando, eximia est ac præstans inter ceteras, vincitque dignitate reliquas imitationes, quæ diuersa ratione efficiunt, quod volunt. Sed cum tota res, nisi fallor, aperta sit, non oportet accuratius de hoc disputare. illud potius videndum, quomodo non sibi ipsi aduerferetur auctor. Si nanque eximia est inter ceteras imitatio epica, qua ratione ipse contra iudicium multorum, anteponit tragœdiam, quæ imitatur referendo res, non narrando, epopœiæ? nam hoc facere ipsum summo studio in extremo hoc libro notum est.

Ἐπὶ δὲ ἀβασίτων, ἐμμενύσις αὐτὰ, ὡς ὁ Χαιρέμων. διὸ οὐδεὶς μακρὰν σύστασιν ἐν ἄλλῳ πεποιήκει, ἢ τῷ ἠρώφ. ἀλλ' ὡς ὁ ἔπιπολι, αὐτῇ ἢ φύσει διδύσκει τ' ἀρμότιον αὐτῇ διαρεῖσθαι.

Adhuc autem absurdus, si misceat aliquis ipsa, quemadmodum Chæremmon. Quapropter nemo longam constitutionem in alio fecit, quam heroo: sed quemadmodum dicimus, ipsa natura docet, quod congruit ipsi partiri.

Reiecerat iam ab opere epico duo carminum genera, id est iambicum versusum & tetrametrum, ut non respondentia ipsius amplitudini: ipsum enim stabile, plenumque dignitatis: illa verò mobilia. Nunc autem docet, si quis confuderit plura versusum genera. & nunc, hoc: nunc verò, illo, inducat personam aliquam vtentem, peccaturum eum magis: tentaturumque rem, quæ iustius multo reprehendatur atque explodatur: cui tamen culpæ affinis erat Chæremmon, qui tragœdiam scripserat, vocatam Centaurum, in qua admiscuerat omnia versusum genera. Vnde non longe ab initio huius libri exagitatus est ab Aristotele. Accusat igitur tragicos hic, qui inducebant histriones, non uno aliquo vtentes carminum genere, quaecumque illud foret: ipsoque contentos, sed diuersa variisque simul vsurpantes, si qui fortè huiuscemodi extarent: neque enim putare debemus ipsum in cantibus chori hoc improbare, cum partes illæ tragœdiarum apud optimos quosque eius poematis auctores referat sint omni genere versiculorum, modis musicis aptorum: ut enim in cantilenis illis hoc locum habet, ac mirifice quadrat, ita alienum valde est à sermonibus personarum. Nec tamen non aliquando illi ipsi poetæ summa laude digni, hoc commiserunt, ut in ore histrionis, grauem aliquam personam referentis, ponerent aut tetrametra, aut elegos, ut Sophocles fecit in extremo Oedipo tyranno, qui Creontem, suadentem illi regi, ut finem faceret deplorationis suorum malorum: intra tectumque subiret, induxit tetrametris vtentem: quo etiam carminis genere respondet ipsi Oedipus, & inducit etiam vsurpat in clausula fabulæ chorus: nec non Euripides, qui in Andromacha, mulierem hanc ipsam induxit Ilj excidium desentem, vsam carmine tristium rerum expositioni apto. Non debent igitur reprehendi poetæ, cum modice hoc faciunt: atque illo ipso tempore, quo id gerunt, faciunt id tempori seruietes: & rebus illis, quas tractant. Adiungit autem Aristoteles, quod aliquo modo extra rem est: valet tamen ad id, quod præcepit, comprobandum: hoc enim quasi vidisse vniuersos illos dicit, qui cum prolixam aliquam materiam aggrederentur: & ut inquit, longam rerum constitutionem scriberent, nullo alio carmine nisi hexametro vsi sunt: cognouerunt enim, natura duce, longæ materiæ conuenire longum carmen, & quod maiestatis quiddam præ se ferret. Nec tamen existimandum est intelligi tantum voluisse auctorem, dicendo longam constitutionem, epopœiam, sed ut verba ipsa sonant, omnem coagmentationem rerum prolixiorum: & quæ longitudinem in se haberet: nisi nanque hoc pacto cepisset ipse: à nobisque, itidem capi voluisset, non magnopere probasset, quod volebat: nunc autem mirum quantum valet ad confirmandum quod vult, ostendendumque valde accommodatum esse huic poemati heroicum versusum:

cum omnes poëtae, non solum qui epicum opus condunt, sed quamlibet materiam prolixam, ut illam, persequuntur, summo consensu hunc eligant. Hoc igitur meum est de hoc loco iudicium, cum tamen ceteri interpretes aliter senserint: opinionisq; illius, quam ostendi, fuerint. Adiungit auctor, quod prius etiam se protulisse commemorat, naturam ipsam docere, quod potissimum carmen sibi conveniat, & quasi iubere, ut ipsum repudiatis ceteris sumatur: è numeroq; reliquorum eximatur: hoc enim videtur valere, quod inquit *διαιρέσει*: ut diuisione ipsorum facta: totaq; diligenter explorata ipsum hoc ut valde aptum, ipsi illi seponatur. Quod verò narrat se hoc prius dixisse, arbitror ipsum intelligere locum illum, cum ait, heroicum versum cognitum esse mirificè epopœiæ quadrare vsu ipso, ac periculo huius rei facti: quæ nanque ita cognoscimus, naturæ ipsius beneficio percipimus, non ab aliquo magistro docti intelligimus. Quod prius hic erat *ἀπὸ*, manifestò deprauatum, ac mendii etiam à Madio rectè insinuat, correxi: secutusq; auctoritatē plurium scriptorum librorum, restitui *ἀπὸ*, dandi casu, ea ratione, qua in sententia explicanda ostendi: neque enim in macula hac ipsa delenda: sensuq; ex his verbis eliciendo comitem ei me præbui, cuius auctoritatem, cum potero, semper libenter sequar.

Ὁμηρος δὲ ἄλλα τε πολλὰ ἄξιός ἐπαινεῖσθαι, καὶ δὴ καὶ ὅτι μόνος τῶν ποιητῶν οὐκ ἀγνοεῖ, ὃ δὲ ποιεῖν αὐτῶν: αὐτὸν γὰρ δὲ ἐν ποιητικῷ ἐλάχιστα λέγειν: οὐ γὰρ ἐστὶ κατὰ πάντα μεμπτικὸς. οἱ μὲν οὐδ' ἄλλοι αὐτοὶ μὲν δι' ὅλου ἀγωνίζονται: μιμουῦνται δὲ ὀλίγα καὶ ὀλιγάκις: ὃ δὲ, ὀλίγα φρονημασμένως, ὁ δὲ εἰσάγει ἄνδρα, ἢ γυναῖκα, ἢ ἄλλο τι ἦθος, καὶ οὐδὲν αἰετῶν, ἀλλ' ἔχοντ' ἦθος.

Homerus autem & ob alia multa dignus est laudari: & iam & quod solus poetarum non ignorat, quod oportet ipsum facere: ipsum enim oportet poetam quam paucissima dicere: non enim est secundum hæc imitator. alij quidem igitur ipsi quidem per totum certant: imitantur autem pauca & raro. hic vero cum pauca exorsus fuerit, ilico inducit virum, vel mulierem, vel alium quempiam morem, & nullum vacuum à moribus, sed habentem mores.

Cum ostendisset hexametrum versum, vnum ex omnibus esse aptum epopœiæ: confutatis rationibus aliorum, qui aliud genus carminis eò transtulissent, aliud præcipit, quod & ipsum seruatum magnum fructum fert epicis poëtis. Hoc autem vidisse etiam Homerum narrat, qui viam summæ laudis in eo studio consequendam ostendit omnibus, artificium ipsius intelligentibus. à commendatione autem illius orditur hoc documentum. nam superius etiam bonum cognouit Homerum, egregieq; illo vsus est, quamuis ipsum illic non appellarit Aristoteles. Vnde ad aliam rem transfrens, non importunè à laudibus ipsius nonum præceptum auspicatur. accommodatum autem valde hexametrum esse epico poëmati, non tantum significauit Homerus, cum vno illo versu ambobus in operibus tam magnis, tamq; variis, constanter vsus sit, sed etiam dictus est ab Horatio omnibus monstrasse, quo versus genere materia illæ scribi possent, quasi ille auctor eius extiterit: nec ante Homerum quispiam eo carmine vsus fuerit in epico argumento tractando, quod tamen non tradit dux noster & magister. Sed potius vtilitatem eius uersus non in ea re tantum, sed simili etiam pariq; ab omnibus cognitam, summoq; consensu comprobata, affirmat. Sed hoc nunc relicto, admonere uult epicis auctor, ut raro admodum sua ex personæ aliquam promant: sed statim, ut possunt, personam aliquam inducant, cuius mores diligenter expriment. Hoc autem summa cura tractasse Homerum uidens, cum ceteri omnes in eo lapsi sint, ac pene ab artificio suo munereq; recesserint: admiratus

inge-

ingenium hominis, effundit se hic quoque in laudes ipsius, atque inquit. Homerus autem & aliis multis de causis dignus est qui laudetur, & non parum, quod vnus ille è numero poëtarum omnium non ignorauit; quæ suæ partes sunt: quodq; expectari merito à se debet, si personæ suæ seruire uult. Explicat autem hoc Aristoteles, patefacitq; vtilitatem huius rei: nam quiuis nullo negotio uidere potuisset facere hoc Homerum: nec tamen quid boni in eo foret, cognouisset: ille uerò & hoc subtiliter uidit, & quid longa animi prouisione notasset, nobis etiam notum esse voluit. inquit igitur. Ipsum enim poëtam oportet pauca admodum dicere, suaq; ex persona loqui: nam quin se immisceat aliquando in medios illos sermones, facere non potest. Reddit autē statim rationem cur poëta pauca admodum debeat suo ex ore proferre. Non enim est, inquit, in his omnibus, quæ suo nomine edit, imitator: id est amittit penè eo tempore nomen poëtae: in imitatione nanque omne ipsius officium positum est. Vt autem initio huius præcepti exponendi tulerat in cælum Homerum, ita nunc ceteros poëtas reprehendit, qui quid oporteat ipsos facere, ac magnam partem officij sui non cognouerant. inquit igitur, contemnens illos. Ceteri autē omnes per totum, id est omni in parte poëmatis concertant, & quasi in puluerem descendunt: cum raro admodum immisceant se cum illis, quorum personas imitantur, deberent, & certis quibusdam in locis tantum: & eo quidem tempore paucis agere. adiungit etiam, cum ostendisset eos gerere quod opus non erat, ipsos omittere quod toto pectore amplectari debebant. Hoc autem est quod inquit. Imitantur autem pauca & raro. tota igitur via hi errabant. Vt autem hos, indicatis explanatisq; eorum vitiis, vituperauit, ita Homerum, qui contrarium fecerat, patefactis ipsius virtutibus, verè à se laudatum declarat: ait enim. Hic vero cum initio tantum quædam locutus fuerit, quæ proœnij vim habent, ac connectunt narrationes illas, subito relicta sua persona, inducit virum, vel feminam, vel alios quosdam mores: quibus postremis verbis ostendit se, cum ait virum, intellexisse Homerum in viro aliquo inducendo solitum exprimere mores virilis sexus, ac loci etiam condicionisq;, quam in vita ille habebat. vt etiam, cum inquit feminam: nam certos etiam mores mulieris sexus habet, quos variant tamen aliquantum diuersæ fortunæ in eo ipso sexu. Adidit autem, quod consilium penitus poëtae aperit, nihil ipsum inducere expers morum, & quod speciem aliquam eorum non habeat: ad neutrum enim genus transit, quod seruat ad extremum huius sententiæ: quamuis cuncta hæc, in omnibus calamò exaratis virili genere, accusandiq; casu posita legantur, quæ lectio multo planior est: ita enim illi habent, καὶ οὐδὲν αἴθερ, ἀλλ' ἔχοντες ἦθος. Non igitur, si scriptura hæc fidelis est, contentus fuit dixisse Homerum nullum hominem vacuum à moribus in poëma inducere: sed rei magis explanandæ causa, virtutisq; ipsius declarandæ, adiungit omnem hominem ipsum solitum inducere præditum moribus, & in quo similitudo magna huius rei appareat.

Δεῖ μὲν οὐδ' αὐτῶν τραγωδίας ποιεῖν τὸ θαυμαστὸν: μάλλον δ' εὐδὲ χεῖρα ἐν τῇ ἐπιποσει ἂν ἄλογον. δι' ὃ συμβαίνει μάλιστα τὸ θαυμαστὸν, διὰ τὸ μὴ ὁρατῆς εἶναι τὸν περὶ τὸν πῦρ ἔκτορος δίωξιν, καὶ σκωλικῶν ὄντων, γελῶν δὲ φανείν: οἱ μὲν ἐστῶτες, καὶ οὐ διώκοντες: ὃ δὲ, ἀνανδύων. ἐν δὲ τοῖς ἐπεικῶν λανθάνει: τὸ δὲ θαυμαστὸν ἦδ' οὐ: συμμεινὸν δὲ: πάντες γὰρ προσιδέντες ἀπαγγέλλουσιν, ὡς χαριζόμενοι.

Oportet quidem igitur in tragædijs facere admirabile: magis autem contingit in epopœia quod ratione caret, ob quod euenit maxime id, quod admirabile est, quia non spectant in eum, qui gerit: quia ea, quæ ad Hætoris insectationem, in scena existentia, ridicula utiq; apparerent. Hi quidem, stantes, & non persequentes: hic verò renuens, in epico verò car-

mine clam sunt. admirabile autem iucundum est. cuius rei signum est: omnes enim addentes aliquid ei, quod factum est, nuntiant, ut rem gratam facientes.

Afferit aliud, in quo vincit epopœia tragœdiam: supra enim quoque docuerat superare ipsam eandem, quod facilius quam illa potest proferre magnitudinem suam: habetq; quiddam in se positum, mirificè hoc ipsum adiuuans. Ut igitur necesse habent & tragicus & epicus poëtæ extendere corpus suarum fabularum, ita utiq; summo studio excitare debent admirationem, fingentes aliquid in fabulis suis, quod aptum ad hoc sit: commune nanque hoc amborum est. hoc autem minore negotio epicus efficit, quod ostendere uult Aristoteles: ita uero id constituit: docetq; nullam rem plus ualere ad admirationem gignendam, quam fingere quippiam, quod alienum à ratione sit: nec consentaneum ullo modo esse uideatur. huiuscemodi enim ferè sunt ea, quæ admirationem mouent, ut noua & inexpectata. Hoc autem in tragœdia maiore cum periculo fit, ac non sine iusto metu tentari illic potest, quia rem eam absurdam esse, ac repugnare rationi apparet: apparet autem, quia agitur: & oculis omnium, qui in scena sedent, subiicitur. penè igitur exclusi sunt tragici modo hoc, uiaq; aliquid admirabile sine periculo conlandi: epici uero tutius multo, ut exemplo Homeri demonstrat, hoc aggrediuntur, quia non cernitur oculis aliquid illic, sed narratur. in narratione uero latent hæc: nec intelligitur tam facile illic quippiam repugnare rationi: nec minus tamen ea de causa ipsum admirationem gignit. Sed hæc ex uerbis auctoris eliciamus. Cum igitur dixisset in tragœdia sane etiam oportere fingere aliquid quod admirabile sit, addidit, Magis autem contingit in epopœia, quod ratione caret: lego enim ἀλογον: non ut prius in excusis erat, ἀλόγον: cui uerbo (nisi fallor) locus hic esse nullo modo potest: cum contra, illud, quod restitui, mirificè hoc loco quadret. quare ausus sum, ueritate sententiæ me hortante, ita emendare. Nam quin infra de eo, quod absonum uidetur, & alienum à ratione, disputet, dubitari non potest. Exemplum certe Homeri huiuscemodi est: omnisq; ille locus, quo Achilles Hectorem sectatur fugientem: interdicitq; nutu capitibus militibus Græcis, ne in eum tela coniciant: illi autem manibus dimissis manēt, & exitum eius pugnae, tanquam spectatores in theatro essent, non milites in acerrimo proelio, expectant. Adiuuat etiam non parum coniecturam meam locus huic ualde similis, qui est paulo infra, ubi aperte ἀλογα appellantur. Quare hic quoque cum inquit πῆ πῶδ' ἔτι τὴν δ' ὄρα, aut ἔλογα sunt intelligenda, aut certè facta illa & loca, quæ quin à ratione vacua sint, negari non potest: illic uero agitur de insulis illis sententiis, quæ prope sunt eum locum, quo Ulysses in Ithacam exponitur. Quod igitur inquit Aristoteles (uerba enim ipsius rei explanandæ causa ponam) μήλλον δὲ εἰς δὲ χεῖρα ὡς πῆ ἐποποιῖα τὸ ἀλογον, ualet (ut opinor) Magis autem locum habet in epopœia id, quod expers est rationis: faciliusq; illic tractari potest: εἰ δὲ χεῖρα enim arbitror significare, locum in ea habet, & commodius illic recipitur. nam quod sequitur. εἰ δὲ συμβαίνει μάλιστα τὸ θυμωσόν, manifesto significat, ob quod, scilicet ἀλογον: & quod expers sit rationis, euenit ac nascitur quod admirabile est: ut enim ipse supra disputauit, illud præcipuè, quod parum consentaneum est, nec uideretur effici ullo pacto potuisse, habet eam uim, ut admirationem gignat. Quod itidem hic prius perperam erat δὲ, tanquam aduerbium foret, emendauit seiungens partes, quæ errore librariorum coaluerant: feci q; ut esset δὲ, id est opera cuius, ac uti συμβαίνει enim ualet hic, quod solet, euenit ac constat, id est nascitur inde, & habet plerunq; eum fontem. Reddit autem rationem statum eius, quod supra dixerat, facilius ferri posse in epopœia, quam in tragœdia, sedemq; magis illic habere id, quod expers est rationis: fieri enim dicit, quia is qui audit non habet directos oculos in eum, qui gerit: neq; respicit eam rem: quod in tragœdia fit: tantum enim auribus accipit quod exponitur. Quare non intelligitur id esse præter rationem, ac nullo modo uerisimile, ut intelligeretur, si res oculis subiecta foret: ipsi enim planius, siquid uitij illic est, notare possunt. Probat autem hoc illustri exemplo: docetq; si id, quod ab

Homero

Homero tractatum est sine ulla reprehensione, à tragico quoque in scena ageretur, habitum iri insulsum, risumq; spectatoribus sine dubio excitaturum. id autem in diuerso poemate diuersam uim habet, quia fallit in narratione, clamq; auditore est, quod absurdum illic est: in actione uero, in qua tota res ponitur ante oculos spectatorum, non fallit, quem autem locum Homeri intelligat, apertum est: à meq; supra indicatum. sed etiam prius hoc Robortellus animaduertat, accurateq; explicat. Valet uero multum ad hoc declarandum omnemq; dubitationem tollendam, quod uirtu eodem uerbo Aristoteles in ea re ostendenda, quo poëta ipse usus fuerat: cum enim insulsum rei monstrans, inquit. ὁ δὲ ἀρχαῖον, Homerus gestum illum corporis exponens, cecinit. Λαοῖσιν δ' ἀλόγον κερματι δὲ ἄχιλλος. Eum autem locum transtulit Virgilius in Æneidem suam, cum finxit Æneam sequi Turnum perterrefactum, reliquo omni exercitu à pugna cessante. Subtiliter uero hic eruditus magister ostendit quid absurdum illic uideatur: explanatq; id uitium, quod regitur apud auctorem, quia narrando imitatur, non agendo. illud autem est, quia uniuersæ copiæ Græcorum stabant, & non insectabantur hostem fugientem: quod eorum munus erat: Achillesq; capite Græcis uetabat, ne ipsum uulnerarent. aspectus igitur illorum stantium, fortissimiq; uiri suis interdicens ne in Hectorem tela conicerent, ridiculus futurus fuit: in epico tamen carmine, id est in poemate, quod rem uerbis exponit, hoc lateret. Adiungit auctor, quod admirabile est iucundum esse, ac uoluptatem gignere, significans, ut iucundum poemata efficiant, suauitatisq; plenum, operam dare poëtæ ut fingant aliquid admirandum. admirandum uero nulla ratione tam facile conficitur, quam, ut supra ostendi, rem aliquam, quæ uersa à ratione sit, constituendo. hoc uero, ut docuit, minore cum periculo tentant epici. Quod uero admirabile est uoluptatem gignere in primo etiam libro de arte dicendi iisdem uerbis protulit, nisi quod illic ostendit id plerunq; contingere: sed etiam Cicero hoc in partitionibus ita se habere affirmavit: ipsius enim hæc uerba sunt. Fit etiam suaui oratio, quum aliquid aut inuisum, aut inauditum, aut nouum dicas: delectat enim quidquid est admirabile. Argumento etiam quoque confirmare uoluit, quod in extremo dixerat. quidquid admirabile sit, id etiam iucundum esse: atque inquit, hoc etiam declarare, quod cuncti, qui rem gestam nuntiant, aliquid ei adfigunt: nec contenti sunt rem, ut fieri uiderunt, aut ab alio factam acceperunt, exponere. id uero ipsos facere inquit, quia quo magis rem admirabiliorem fecerint, eo magis putant se rem gratam facturos iis, quibus id narrat: non enim studere inquit ipsos rem augere alia de causa, nisi ut oblectent auditores. Cicero etiam in prima Philippica moris huius meminit tradens, eos, qui sibi discedenti ex Italia narrarunt, quæ Romæ facta essent, hoc seruasse. Quod ἀπαγγελῆσαι inquit, usus est uerbo illo, unde poemata hoc ipsum uocatum est ἀπαγγελῆσαι: quia poëtæ hi funguntur officio nuntij, atque exponunt commemorantq;, quid factum sit. Notandus etiam est modus loquendi, alienus à consuetudine, quod inquit ἀραὲ εἰς τὴν πρόηγον, ἔς τὸ ἀραὲ τὸν πρόηγον, nisi potius credi debet ille proprius esse Atticorum; atque exprime re mirifice id, quod auctor uult: neque enim significare tantum uult auditorem non uidere eum, qui gerit eam rem, quam oculos habere aures in ea re spectanda: occupatumq; totum esse in ea audienda: scit enim in eo genere poematis res gestas non luminibus, sed auribus, accipi. Ut opinor autem facit hoc ad eum locum, quo præcepit in coagmentatione rerum esse obseruanda quæ nascuntur à sensibus, necessariò comitantibus poëtica, quia illic sæpe numero à multis peccari solet: hoc enim (nisi fallor) unum eorum est, in quo, nisi aliquis diligenter caueat, facilis errato locus sit.

Δεδόξαχε δὲ μάλιστα Ὀμηρος καὶ ὡς ἄλλους ψαυδῆ λέγει, ὡς δὲ: ἔστι δὲ ἔξω παραλογισμοῦ: οἰόντου γὰρ ἀνθρώποι, ὅταν τοῦδ' οὗτος τοδὲ ἦ, ἢ γινόμενου γίνεσθαι, εἰ τὸ ἔξωρον ἐστὶ καὶ τὸ πρότερον εἶν' ἢ γίνεσθαι: ἔξω δὲ ἐστὶ ψαυδῆς. δι' ὅδ' ἂν τὸ πρῶτον ψαυδῆς, ἀλλ' οὐδὲ τοῦτου οὗτος, ἀνάγκη εἶν' ἢ γίνεσθαι ἢ προεῖναι: διὰ τὸ ἔξω εἶδέναι ἀληθεῖς ὅν, παραλογίζεσθαι ἢ μὴ ἢ ψαυδῆ καὶ τὸ πρῶτον, ὡς ὄν.

Docuit autem maxime Homerus & alios falsa dicere, ut oportet: est autem hæc captio quadam: putant enim homines, quando hoc existente hoc fuerit, vel cum fit factum fuerit, si posterius est, & prius esse vel fieri. hoc autem est mendacium: ob quod iam utiq; primum mendacium: sed neque hoc existente necesse esse, vel factum esse, vel adponere. quia enim scit hoc verum esse, capitur fallacia illa noster animus: & primum, ut existens.

Eius, quod à ratione vacuum est, atque *ἄλογον* in disputationibus de fabulis vocatur, meminerat modo Aristoteles: idq; magnopere aptum esse tradiderat ad gignendam admirationem: qua in re præstanda, huius ipsius rei auxilio, vincere poemata epicum ostenderat tragediam, in eo; quod expers est rationis: similitudinemq; habet rei absurdæ, manet etiam sæpè mendacium. & hanc causam esse puto, cur nunc differat de ratione falsam rem aliquam inferendi in animos hominum: cuius rei rectè ordineq; faciendæ auctorem fuisse narrat Homerum: docuisseq; ipsum ceteros affirmat, quomodo id callide confici possit. Hoc igitur est (nisi fallor) quod eruditissimum hunc huius artis magistrum impulit, ut nunc de eo disputaret, & hæc videretur sententia esse huius loci. Inquit autem. Docuit autem maxime Homerus & alios res falsas exponere ut oportet: quibus verbis arbitror significare ipsum voluisse, Homerum non tantum hoc astute & ratione quadam utili, quum opus fuit, tractasse, verum etiam viam modumq; reliquis indicasse, quo hoc cum laude præstarent, & ut ea res meliore modo geri administrariq; potest: hoc enim puto valere quod ait. *ὅς δ' ἔστι*: neque ita accipio hæc verba, ut Paccius interpretis accepit: existimo enim auctorem laudasse Homerum, non tantum quia docuerit alios mendacium proferre, sed quia veram rationem hoc efficiendi monstrarit. *ὡς δ' ἔστι* igitur, id est recta ratione & via: ante ipsum enim quoque aliqui falsis utebantur, sed nondum veram certamque rationem huius rei inuenerant. quod verò supra dixerat maxime hoc ipsum fecisse, significauit alios etiam hoc artigisse, sed in primis hoc Homerum rectè tractasse. Explicat autem statim, quod obscure dixerat: affirmatq; genus id fallaciæ esse, quo vafri ingenij homines, peritiq; dialectices imponant rudibus, & qui notas non habeant captiones, quæ in disputando fiunt. Callidum igitur hoc genus decipiendi imperitorum excogitauit Homerus, quod aperit Aristoteles, & radicem huius erroris ostendit his verbis. Putant enim homines, quando hoc existente hoc fuerit: vel quando cum id fit, factum fuerit, si posterius est, & prius esse, vel fieri. intelligit autem elenchum illum, simulatumq; genus confutandi, quod nascitur à consequenti. labuntur verò idiotæ, quia arbitrantur, ut in libro sophisticorum Elenchorum inquit, retro agi, conuertiq; consecutionem: quod prorsus falsum est: neque enim id semper fit, neque in omnibus rebus: sed in iis tantum, quæ vndiq; pares atque æquales sunt. Quare non tutum est ita argumentari: sæpèq; fraudis illic aliquid subest nam cum id contigit, non vi argumentationis ipsius contingit, quæ fallax est, sed natura earum rerum. Cum autem hic ostendat non id solum locum habere in his, quæ iam sunt, sed in his etiam, quæ adhuc fiunt, ut si eius generis sunt, ut posterius priori comitatur: ac si id fiat eo tempore, ipsum etiam fiat: in Elenchis sophisticis meminit tantum eorum, quæ sunt: nam inquit. *ὅταν δ' ἔσται τὸ οὐδὲν ἔξ ἀλόγου τὸ δὲ ἢ*. non contentus verò hic fuit id in his indicasse. Emendavi autem hunc locum, qui deprauatus erat, secutus fidem scriptorum librorum: restituiq; quod defecerat. *τὸ δὲ ἢ*. Videndum verò accuratè, quid valeant ea verba, *τὸ πρὸ τοῦ ἐπὶ φθόρου*, an prolata ab auctore sint eo animo, ut doceat falli magnopere in hoc imperitos, qui existiment hoc valere ad aliquid probandum: veramq; esse argumentationem illam, cum falsa sit: ita enim interpretis accepit, qui vertit. Quod quidem mendacium est. siue potius ostendere voluerit duobus modis contingere, ut ratio illa inanis sit: & quia posterius, quod dicitur esse, non est: falsumq; illud totum esse, quod dicitur esse. Quare adiungit sequi inde etiam, ut primum falsum sit, quod opere ipsius confirmabatur: hanc enim vim habere videntur, quæ sequuntur verba. *ὅς δ' ἔστι τὸ πρὸ τοῦ ἐπὶ φθόρου*, intelligens autem Ma-

dius

dus non posse illa quadrare alteri sententiæ, corrupta putauit, atque ita correxit, ut ipsi conuenirent. nihil tamen ipse varietatis in scriptis libris ea parte inueni. quare conatus sum inde commodam aliquam sententiam elicere: quod (nisi fallor) præstiti. Id etiam, quod sequitur. *ἄλλοι δὲ τούτου ὄντος* (manifestò enim ita legi debet, ut sanè etiam quidam calamo exarati habent) hoc confirmat. proximè inquam egisse auctorem de illa ratione, quando id, quod posterius uocat, falsum est. nam ait. Sed neq; etiam cum hoc ipsum (posterius scilicet & auxilio cuius probare se putant posse, quod prius est) est, id est verum est, & ita se habet ut dicitur, quicquam roboris est in ea argumentatione: necesseq; est esse primum illud: aut si dictum posterius est fieri, necesse vllò modo est primum etiam fieri: hoc enim concise significauit, cum ait. *ἢ γινώσκου*. Huc vsque igitur (nisi fallor) satis bellè res procedit: in eo verò, quod sequitur, scrupulus est, difficultasq; non parua, quod inquit. *ἢ προδοθῆναι*: neque enim perspicitur quid adponi debeat. in primo sanè libro de arte dicendi, quo etiam in loco vitur eodem hoc verbo, differens de enthymemate, quod vna tantum propositione contentum est: quomodoq; id fiat docens, tradit, quod desideratur ad rationem concludendum, ipsum auditorem adiungere, & paulo post iterum inquit, quod in exemplo quod ponit, apertum ac valde notum est, non debere adiungi, quia omnes homines id illo modo se habere cognoscunt. in libro etiam iij de moribus ad Nicomachum vitur nomine inde conformato, *πρόδοσις*: quod valet accessio. huiusmodi igitur aliquid hic valeat verisimile est: & si me non fallit, alias etiam esse notiones huius uerbi. Sed quia vereor magnopere ne hic macula aliqua sit, non libet mihi de hoc amplius querere. Causam autem affert huius erroris, docetque quid in fraudem rapiat homines, non omnino stultos, hoc pacto. Quia enim scimus hoc verum esse, quod scilicet primo illo posito consequitur. Verbi gratia (hoc enim ipse exemplo vsus est) cum contingat, cum imber ceciderit, tellurem madefieri, visa nos illa madefacta, pluuiaque aspersa, ilico pluuisse dicimus: quod necesse non est: aliis enim de causis solum terræ madefieri potest, non tantum cœlesti imbre. Ut igitur in hoc exemplo maneamus, quia comperit nobis est terram aqua aspersam esse: hoc enim oculis cernimus, animus non iter decipitur: & primum etiam verum putat, esseq; ponit, id est pluuisse: in ea enim consecutione primum id fuit: consequitur autem tellurem aqua aspergi. vsus verò est eo verbo *παραλογίζεσθαι*, quia sophistæ vtuntur genere hoc captionis: imponuntq; auxilio etiam huius fallaciæ, ut aliarum non nullarum, imperitis. Locus è iij. libro de arte dicendi valet, ut opinor, multum ad hunc locum illustrandum: illic enim quoque testimonio Homeri auctor probat, quod vult: id autem similitudinem aliquam habet cum eo, quod præcipit hic Aristoteles: à consequentibus enim docet constitui: inquit igitur *πλήθει δὲ ταῦτα λαβὴν ἔξ Ὀμήρου ἔσται, ὅς ἐστιν ἄλλοι δὲ κατὰ τὸ χροσὶ πρόσσωπα*. Hoc vero facere, quod anum illam eo tempore fecisse dixit, signum est, ut ipsemet tradidit, qui statim inquit, eos qui flere incipiunt, consuisse manum oculis admouere. Vnde supra rationem hanc vocauit *ἐπιδοκίμα*. Illustre autem exemplum huius fallaciæ, & quod ad rem falsam constituendam adhibitum est, inuenitur apud Boccacium nostrum in v. fabella secundæ diei, vbi quomodo impurus homo; qui vigilabat, fidem fecerit vicinis, se tunc è profundo somno excitatum, significauit. inquit enim ipsum exerto capite è fenestra (accensa autem erant in tota vicinia illa lumina) tunc oscitasse, & manibus oculos pressisse: quod facere solent, qui ex graui somno excitantur. vnde stultè qui viderunt, credidere, sequuti illa signa, ipsum paulo antea dormisse. Sed alia etiam exempla huius doli ex eo ingenioso scriptore sumerentur: & sane quicumque imponere volunt: persuadereq; quod falsum est, si arte hoc faciunt, huc recurrunt, quum inuentor fuerit huius callidæ rationis Homerus, qui crebrè eximieq; quum oportebat, suo in poemate finxit aliquos hoc facientes. Verba, quæ testatus est Robortellus inueniri in Mediceo libro, cum à me quoq; & in eo ipso exemplari, & in alio etiam reperta sint, non omnino contemnenda puto: præsertim cum auctorem huius fallacis rationis tradat Aristoteles fuisse Homerum, apud quem de hac re copiose agitur: induciturque Vlysses pedes lauandos præbere nutrice, qua occasione, ille agnitus ab ea est ex cicatrice: notum autem est ve-

teres scriptores partes plurimas Homericorum poematum à rebus, quæ illic geruntur, appellare consueſſe. Verum quia nihil illic video, quod faciat ad hanc fallaciam disputandi: agnitioſ; cui illic opera datur, non hoc pacto facta est, sed à signo aduenticio profecta, vereor ne intelligenda sit fabula Sophoclis, cui Niptra nomen impositum fuit: illic enim quippiam tractari potuit, quod huc pertineret: luculentūq; exemplum huius captionis foret. Sed dubium etiam est, sint ne hæc uerba auctoris, siue ab aliquo olim in margine alicuius libri adnotata fuerint, qui præterea ostendere uoluerit duci posse exemplum aptum ad hanc fallaciam demonstrandam è fabula illa Sophoclis: nam uidetur absurdum, cum Aristoteles docuerit principem fuisse huius fallaciæ Homerum: docuisseque ipsum quomodo rectè ordinèq; falsi aliquid proferri posset, in exemplo postea afferendo vsum eum fuisse auctoritate alius poetæ. Et tamen quantum ex natura eorum verborum perspicitur potest, præcipuè autem ex coniunctione, quæ in eorum ordine secundum locum habet, illa potius legitima auctoris sunt existimanda.

Προαρεῖσθαι τε ἀδύατα καὶ εὐκότα, μᾶλλον ἢ δυνάτα καὶ ἀπίθανα.

Eligereq; impossibilia & verisimilia, potius quam possibilia & nullo modo probabilia.

Aliud nunc præcipit, quod & ipsum cognitum, ac diligenter seruatum, non mediocri auxilio erit poetis: docebitq; ipsos quam potissimum materiam, aptam fini suo consequendo, sumant. occurrere enim ipsis possunt argumenta, ita inter se diuersa, ut earum alterum è genere sit eorum, quæ effici nequeunt: alterum verò è illis, quæ exitum habent: nec tantum effici possunt, sed etiam nullo negotio fiunt. Cum igitur videatur repudianda omnis materia, quæ continet quippiam, quod fieri non possit: anteponendaq; ipsi ea, quæ facile euentum earum rerum habet, atque intelligitur ab omnibus cotidie vſu uenire, admonet acutissimus huius studij magister poetæ, ut si illi materiæ, quæ effici non potest, adiunctum fuerit, ut verisimilis sit, crediq; facile possit gesta esse: altera verò, quæ effici potest, aliena sit ab opinione hominum, nec videatur probari posse eam factam, priorem sumant: posteriorem verò hanc, non aptam consilio ipsorum, relinquunt: finis enim poetarum est adipisci assensum eorum qui audiunt: quare accommodare se debent ad eorum iudicia, & ea proferre, quæ sint apta ad persuadendum: quamuis aliquando sint, si verè spectentur, beneq; de illis existimetur, eius generis ut nulla ratione possint effici. Hoc, quod nunc sedulo præcipit, infra etiam repetit, ubi docet quomodo dissolui possint, quæ vitio dantur poetis: ait enim studio atque poetarum magis expetendum esse id, quod fieri non potest, si aptum est ad persuadendum, quam quod fieri potest, si alienum est ab existimationibus hominum: quare falsò sæpè insimulari poetæ, qui hoc commiserunt. Capere vero ipsum hic εὐκότα pro τῶν πρῶτων perspicitur satis aperte: ut enim δυνάτα contrarium est eius, quod dixerat ἀδύατα, ita ἀπίθανα, eius, quod uocarat εὐκότα: hoc autem fecit, quia quæ verisimilia sunt, vim habent persuadendi, & facile irrepunt in animos eorum, qui audiunt. Quod ad integritatem lectionis facit, vidi calamo exaratum librum, in quo præterea est, δεῖ: ita enim in eo legitur: προαρεῖσθαι τε δεῖ: nec tamen statuere possum positum ne id ab auctore fuerit, cuius sententia necessaria prorsus hic est, quia erat consuetudinis Atticorum sæpe id in sermone ommittere, cuius sermonis fuit studiosissimus Aristoteles. nam initio quoque Analyticorum priorum, id desiderari maluit, quam illic aperte legit quis igitur scit, an rei declarandæ causâ adiunctum hic ab aliquo fuerit? Eodem pacto coniunctio καὶ, quæ infra bis ponitur, abest à duobus libris. Sed hæc quoque sit ne an non sit, parui omnino refert: nam infra eo loco, quem indicauit, ubi eandem sententiam repetit, semel posita est. Semel verò relicta. Non oportet autem in his præceptis certum aliquem ordinem requirere: ut posterius scilicet à priore prorsus aptum sit: neque enim in his nunc rebus admonendis, quæ

quæ poetam instruunt, documentaque artis eius dant, series illa penitus necessaria est. Hoc verò verum esse, facile intelligi potest.

Τοῦτε λόγοις μὴ συνίστασθαι ἐκ μέρων ἀλόγων, ἀλλὰ μάλιστα μὲν μὴδὲν εἶχεν ἄλογον. εἰ δὲ μὴ, ἔξω τῶ μύθου ματος, ὡς ὁ Οἰδίπους, τὸ μὴ εἶδέναι πῶς ὁ Λαῖος ἀπέθανεν. ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ δράματι, ὡς ὁ ἐν Ἡλέκτρῳ οἱ τὰ Πύθια ἀπαγγέλλοντες: ἢ ἐν Μυσοῖς, ὁ ἄφρονος ἐν Τεγέῳ εἰς τὴν Μυσίαν ἦκως.

Fabulasq; nō constituuere ex partibus ratione carentibus, sed maximè quidem nihil habere vacuum à ratione. Sin autem, extra fabulæ compositionem, quemadmodum Oedipus, non scisse, quomodo Laius interierit: sed non in dramate, quemadmodum in Electra, qui Pythia nuntiant: vel in Mysis qui sine voce è Tegea in Mysiam venit.

Auctor est, qui studium ipsorum vndiq; expolire conatur, Aristoteles poetis, tragicis simul atque epicis: (hoc enim commune vtrorumq; præceptum est) ut videant ne in constituendis rebus, argumentisq; fingendis, sit aliquid absurdum, ac nullo modo consentaneum: hoc enim, si penitus præstare id potuerint, afferre putat ipsis plurimum laudis. Verum quia difficile admodum est à principio vsque ad exitum fabulam perducere, in qua nihil huiuscemodi inueniatur: raroq; hoc poetis etiam bonis contigit, docet si omnino id præstari non potest, ut omnis fabula prorsus hoc malo libera sit, multo facilius id tolerari posse, si extra compositionem rerum, omne hoc, quod parum consentaneum est, extiterit. Hoc igitur est, quod nunc sedulo præcipit. λόγους autem videtur hic appellasse omne corpus fabulæ: nam λόγους etiam in aliis multis, quæ significat, valere fabulam, remq; commenticiam, apparet multis exemplis veterum scriptorum, & auctoritate etiam grammaticorum, iubet igitur poetæ toto animo prouidere in argumento texendo, ne partes vllæ illic sint absontæ, & quæ contineant in se aliquid parum consentaneum, sed in primis dare operâ ipsos debere, ne quicquam illic huiusmodi sit. addit autem, intelligens præclare quàm hoc sit arduum atque operosum. Sin autem: hoc scilicet obtineri non potest, extra veram fabulam, atque ea, quæ geruntur eò tempore, illud collocandum: hoc enim videtur intellexisse, cum inquit ἔξω μύθου ματος: valet enim hoc idem, quod aliis locis inquit ἔξω δράματος, ut multo supra, de eadem hac persona differens, τούτῳ μὴ οὐκ ἔξω τοῦ δράματος: & non multo post iterum, vbi tradit, qui sit verus vsus machinæ: sed etiam ἔξω τραγωδίας, idem significans, aliquando dixit: ut statim post priorem duorum horum locorum: quo sanè loco, idem, quod hic, vno tantum hoc verbo variato, præcipit: ait enim. ἀλογον δὲ μὴδὲν εἶναι ἐν τοῖς πράγμασιν: εἰ δὲ μὴ, ἔξω τραγωδίας ὅτι ὁ Οἰδὶπὸς ἐν τῷ Σοφοκλέους. Nam idem significare μύθου ματος & δράματος hoc loco intelligitur etiam ex eo, quod hic adiungit, ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ δράματι. Exemplis verò comprobare quod dixerat, volens, docet hoc fecisse optimum omnium tragicorum in optima fabula: cum enim ipsi non licuisset contexere ita res illas, argumentumque componere, ut nihil illic absontum foret, id quod necesse habuit recipere, & sine quo fabula manere non potuit, fuit extra res illas, quæ in scena tunc aguntur: ut multo minus ipsum hoc pacto peccasse apertum sit: carere nanque ratione videtur, Oedippo notam non fuisse rationem modumq;, quo Laius, qui ante ipsum Thebis regnarat, interfectus fuerit: inducitur enim ille huius atrocissimi casus omnino inscius: est autem à ratione vacuum hoc, quia cædes clarorum virorum, regumq;, ignora nemini esse possunt, qui in illis locis viuat: nedum summo homini, atque ei, qui in regno ipsi successerit: debebat enim ille totum hoc diligenter, suæ saltem salutis causâ, perscrutari: ac leui etiam de eo facto cogitatione suscepta, totam rem subito percepisset. Hac igitur parte tantum laborat nobilissima fabula: ceteris verò in rebus perfecta & ab omni labe vacua est. Ut autem illic ferri hoc potest: nec magnam aliquam

aliquam culpam subit poeta, qui hoc commisit, ita in alia tragœdia idem iure optimo reprehenditur, qui in media actione, rebusq; quæ ea die geruntur, in idem vitium incidit. Inquit igitur Aristoteles, quantum potuit declinasse hunc scopulum Sophoclem in Oedipo tyranno, cum extra fabulæ compositionem, & non in dramate, rem penè absurdam induxerit. Electra verò fuit, ut narrat, & ut perspicere licet, in qua magis peccauit: qui enim illic tanquam nuntij exponunt, quid in Pythiis gestum sit, contra verisimile id faciunt: & locus ille rationi repugnat: nec tamen ipse, vt in priore exemplo fecerat, declarat, quid illic contra rationem sit. Repugnare autem existimatur, quia aetate Orestis, ludi illi nondum institui fuisse dicuntur, quomodo igitur id, ea ratione vsu uenire ac contingere potuit: vt scilicet adolescens ille, dum illic quadrigas agitaret, curru fracto, imperu equorum abreptus, necaretur. si nihil huiuscemodi illo tempore fiebat. Scholion etiam illic tradit, id commissum esse à poeta ἀναχρονισμῶ: quæ figura, licentiâq; reperitur aliquando vsurpata à poetis. quæ nanq; sunt ipsorum tempestate, tribuunt temporibus priscis ac personis antiquis, quæ ab ipsis inducuntur in aliqua parte poematis. nec vitio valde hoc poetis datur: putaturq; affine esse alicui magnæ culpæ. hic tamen potuit illud vitiosius existimari, quia facit multum ad finem earum rerum: totaq; illa commenticia res ac ficta, in hoc fundata est, quod si hoc inane esse falsumq; intelligitur, tota illa narratio simul labefactatur, hoc igitur facere potuit, ut ab Aristotele consilium Sophoclis multum reprehenderetur. Æschylus certè, qui eandem fabulam docuit, quamuis alio nomine appellaret: & eosdem illos simulatos nuntios fingit mortem Orestis Clytemnestræ Ægithoq; narrasse, nihil huiuscemodi cõminiscitur: nec mentionem vllam Pythiorum facit. Sed tantum inducit eos dicere Orestem mortuum: seq; iustos esse hoc ipsis exponere à Strophio Phocensi, cum accepisset ipsos illuc aliis de causis iter facere, Argôsq; venire debere. hoc (vt opinor) aliquid facit ad probandum, quidquid est hic absurdi, in eo manere. nam rem prorsus ita se habere non affirmari: cum enim ratio illa Sophoclis valde probabilis fuerit: sæpe nanque huiuscemodi aliqui casus illic incidebant, & adolescentes nobiles, ac cupidi gloriæ, illic exercebantur, in mentem etiam prius id Æschylo venire potuit: fingere inquam eo pacto Orestem interfectum. Alterum exemplum rei parum consentaneæ, vbi magis offendit, collocatæ, acceptum est è Mysis, fabula, vt suspicari licet, Sophoclis, cum superiora etiam duo exempla ab eodem tragico sumpta sint: nihil enim affirmo, quia grauis testis Plutarchus commemorat Agathonem etiam Mysos docuisse in primo capite iij. libri Sympoticorum: nam Sophoclem scripsisse tragœdiam Mysos appellatam indicat Athenæus, & Hesychius, qui sæpè testimonia ipsius ex ea fabula citant. Hoc autem in ea parum verisimile (vt opinor) erat, quod induxerat quandam è Tegea, Arcadiæ oppido, in Mysiam nulla edita in tam longo itinere voce, venisse: hoc enim arbitror valere eo loco ἀφανον, non mutum: sensusq; (nisi fallor) ita magis quadrat: neque enim mihi non fieri posse videtur, vt mutus homo multo maiora spatia terrarum conficiat: nullo autem modo probabile est, aliquem tacitum tanto tempore mansisse: tam longum enim quoque silentium ipsius suspicionem comitibus & hospitibus mouisset. Ita autem (vt opinor) ille inductus fuit, quia si locum cepisset, statim è sermone cognitus fuisset: atque ita fabula omnis interisset, aut aliquid maius incommodum narum esset. Hoc mihi, vt in re obscura & incerta, satis quadrare visum est.

Ὡς τε τὸ λέγειν, ὅτι ἀνέγνω δὴν ὁ μῦθος, γελῶν: ἐξ ἀρχῆς γὰρ οὐ δεῖ συνίστασθαι ποιῶντι: δὴν δὲ βῆ, καὶ φαῦλος διλογώτερον, ἀποδέχεσθαι καὶ ἀποπον: ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν Ὀδυσσεῖ ἀλέγει, τὰ ποδὶ τῷ κῆδεσιν, ὡς οὐκ δὴ καὶ ἀνεκτὰ, δῆλον δὲ γένοιτο, εἰ αὐτὰ φαῦλος ποιητικῶς ποιήσει. νῦν δὲ εἰς ἄλλους ἀγαθῶς ὁ ποιητικῶς ἀφανίζει, ἰδῶν τὸ ἀπῆλον.

Quapropter dicere, quod interisset vtiq; fabula, ridiculum est: à principio enim non oportet constituere tales: si verò positum fuerit, & visum

magis

magis consentaneum, accipere & absurdum: quia quæ in Odyssæa sunt ratione carentia: illa inquam, quæ circa expositionem, quod nullo modo toleranda sunt, perspicuum fieret, si ipsa malus poeta tractarit. nunc autem alijs bonis poeta delet ipsa, condimentis aspergens illud absurdum.

Docet nunc rationem, qua se purgabant parum acuti poetæ, cum in huiuscemodi vitium inciderant, inanem esse, & nihil valere ad eos culpa liberandos: aiebant enim quidam, cum huiuscemodi quippiam, remotum à verisimili, finxerant, se coactos fuisse id facere, quia aliter fabula periisset, nec illud suum commentum exitum habuisset. Ridiculum igitur hoc esse inquit, ostendere volens non oportere ipsos aliquid committere, quod ab initio videant esse vitiosum, sperantes postea sibi veniam datum iri: reddidit enim rationem, cur illi à se dicti sint rem ridiculam facere, cum se excusent ob ea, quæ vitare poterant: hoc pacto. Non enim à principio decet constituere tales; scilicet fabulas: tales verò, quæ hoc vitio laborent. admonuit nanque supra optimus magister poetæ, vt antequam se ad scribendum appellerent, totas fabulas in animo suo coagmentarent: ac si quid huiuscemodi illic appareret, argumentum illud mutarent, aut penitus abiicerent. Hoc igitur est, quod nunc inquit, debere illos diligenter videre, ne componant fabulas, in quibus aliquid à ratione vacuum sit. Quod si huiuscemodi aliquid illic extiterit, & tamen positum fuerit à poeta & receptum: hoc enim valere puto, quod inquit ἀδελφῶν. ostendit autem cur poni probariq; aliquando possit, quod rationem non habere videtur, verbis quæ consequuntur: his inquam, καὶ φαίνεται διλογώτερον: ita enim interpretor: & visum fuerit totum illud commentum ac fabula, hoc pacto melius procedere: vt poeta scilicet, cognito illo, quod vocat Aristoteles ἀλογον: ac diligenter ponderato, præstare puter id ponere in fabula, quod ita res, quæ illic aguntur, reddantur probabiliores. Cum hoc, inquam, contigerit, docet quid facto opus sit: oportereq; affirmat expectare illud, & nullo modo expauescere: eo animo scilicet, quo intelligitur Homerus multa huiuscemodi loca non reformidasse, cum ea remedia adhibuerit, quæ necessaria illi malo videbantur. illa autem loca dicit, nisi tanto artificio tractata fuissent, ita insulsa futura fuisse, vt vix aures ferre possent: quæ nunc cum voluptate, expolita ab optimo poeta, audiuntur: omnibus enim suauitatibus, quarum comparandarum summus opifex fuit, Homerus loca illa referat. indicat autem locum, ubi hac ipsa ratione carentia apud eum poetam frequentia sint: Odyssæamq; appellat, & illius operis eam partem, in qua exponitur Vlysses in terram à Phæacibus: illic enim non nulla finguntur, quæ facile quis respueret, & nullo modo consentanea iudicaret. Industriam verò, quam adhibuit Homerus in hoc malo tegendo, eleganter exponit Aristoteles: declarat enim eum, præclare videntem rerum illarum insulstatem, effudisse illic omnia sua bona. quibus abundabat: in eoq; loco cuncta poetarum pigmenta consumpsisse. intelligit autem & sententiarum & verborum ornamenta, & cetera, quæ illustrent orationem: atque ita sententiarum imbecillitatem operuisse: nec non quasi imitatum esse optimos coquos: ab eorum enim studio verbum transtulit. illi nanque cum viles escas & insuaves in honorem adducere volunt, condimentis ipsas adiuuant. quod tradit etiam fecisse Homerum, quamuis longè alia condimenta sint, quæ epulas condiunt, & quæ locum aliquem apud poetam, suauem reddunt. ἰδῶν enim, quo verbo vsus est, significat condire epulas. Vt autem ipse eleganter hic inquit ἰδῶν ἀποπον, ita etiam de eodem summo poeta loquens Strabo ait, ἰδῶν φράσιν: contra Eratosthenem enim in primo libro τῆς μαθηματικῆς disputans, & ipse ab eadem re, idem penè significare volens, verbum transtulit. Hæc igitur ipsius verba sunt. πᾶς ἀλλήθῃσι περιπετέως προσεπέτιθεν μῦθον, ἰδῶν καὶ κοσμοῦν τῶν φράσιν: quibus verbis significauit Homerum fabellas in poemata sua inseruisse, & rationes omnes illas, quæ oblectarent aures, & forent condimenta & ornatus orationis. nam quod ἀραβὲς id est bona vocauit ingenij dotes, luminaq; eloquentiæ, supra quoque multo eodem verbo eodem pacto usus est, vbi de non nullis iniquis iudicibus poetarum

rarum disputauit, qui censebant oportere vnum præstantissimum esse omnium, ac superare ceteros in suis etiam propriisq; ipsorum bonis. Sed Cicero quoque Latina voce, quæ huic respondet, videtur μεταφορικῶς & ipse vsus esse, qui in primo de officiis inquit. Magnis enim illi & diuinis bonis hanc licentiã assequebantur. Quamuis autem ille locus Odysseæ, qui iaceret, nisi subleuatus esset summo artificio poëtæ, inuentu facilis sit, & appareant sanè infulsæ illæ res & parum probabiles: neq; etiã latere possit eximius ille ornatus, quo ipsæ illustratæ sunt, liber tamen paucis de illo disputare. Non est igitur verisimile Vlysem exponi potuisse dormientem: relictumq; fuisse à Phæacibus in littore sopitum, cum vidissent eum in tanto honore apud regem suum habitum: ac quod magis a vero abhorret, uestem illam pretiosam ac cetera dona, quibus magnificè donatus fuerat à Phæacibus prope eum relicta magno cum periculo, ne sine custode aliquo diriperentur. Suauitas autem ac lepos, quo deletur hæc infulsitas sententiarum, est quod statim ut narrauit Vlysem impositum in nauim, remigesq; officio suo diligenter incubuisse, utitur duabus collationibus, quæ rem declararent: earum verò prior est, qua traditur nauim illam in cursu similem fuisse currui, qui à quattuor equis, verberibus stimulis, in campo firmiter traheretur. posteriore verò magis adhuc celeritatem ipsius patefacere uoluit, qua non ueritus est affirmare auem unam omnium uelocissimam, è genere accipitrum, circum vocatam, eam consecutam non fuisse, tantus erat impetus eius nauis, fluctus facile secantis. Præterea luciferi stellæ descriptio, cum tempus indicare uellet, quo nauis ad Ithacam appulit, iucunda est, lepidèq; à poëta tractata. Bella autem in primis, & referta omni suauitate est topographia portus: nec non antri nympharum expositio, in qua poëta cuncta sua pigmenta consumpsit. adeo verò illa plena est iucundarum fabellarum, ac reconditæ cuiusdam doctrinæ, ut Porphyrius Tyrius, magnus ille admirator Platonis, & qui omnem elegantem doctrinam sedulo sectatus est, eruditum commentariolum, qui in manibus est, in eam partem conferret. Hæc igitur & alia non nulla huiuscemodi, quæ in propinquo manent, & cingunt vndiq; , uacua illa à ratione appellata ab Aristotele, sunt condimenta extinguentia ipsa, & compensantia sua iucunditate hebetem illum & tristem saporem, earum quasi epulasum. Nunc, quæ aliter in aliis libris leguntur, notabo: ne in hac quoq; re partes meæ desiderentur. Primum igitur, quod in excusis est, ἀλογώτερον, immutatam inueni in duobus scriptis exemplaribus, in quibus ἀλογώτερος legitur, eadem illa uoce in aduerbium conformata. Quod uerò sequebatur in iisdem ἐδύχευται: ac mendosum erat, non in omnibus calamo exaratis eodem pacto legitur: hi enim ἐκδύχευται: hi uerò ἀπαδύχευται illius loco habent. quod animaduertit etiam Madius. priorem tamen harum magis inuenio enim auctorem in viij. Topicorum eodem uerbo usum, cum idem penè significare uellet: ait enim. ὅτι τῶν ὁριστικῶν ὁρώτων, φασὶν ὡς διαλέγεται: ὅτι ἐπὶ τῶν ἀποκρινέων μὴ διδοῖς τὸ φανόμενον: μήτε ἐκδύχευται, ὅτι ποτε βέλειται ὁ ὁρώτων, πυνθύνεται. Extremum magno consensu interpretum rectè restitutum est, qui pro ἐμφανίζει: quod contrarium ualet, ἀφανίζει restituere. nec tamen si quis contenderet, non posset ex illa lectione idoneum sensum ducere, ut dixerit Aristoteles Homerum illo modo illustrasse locum illum, atque ei multum splendoris attulisse: significat enim hoc ipsum, sine dubio ἐμφανίζειν.

Τῆ δὲ λέξι δέει διαπονεῖν ἐν τοῖς ἀρχαῖς μέρεσι, καὶ μήτε ἠθικῶς, μήτε διανοητικῶς: ἀποκρύπτει γὰρ πάλιν ἢ λίαν λαμπρὰ λέξις τὰ ἠθικὰ καὶ τὰ διανοιασ.

Locutione autem oportet laborare in ignauis partibus, & neque moratis, neque sententiarum acurmine ornatis: occultit enim contra valde splendida locutio mores & sententias.

Cum facultatis poëtarum sit ornare uerbis orationem: omnesq; huiuscemodi concinnitates adhibere, docet qua potissimum in parte, hoc ipsis faciendum sit, ut fructum maximum hoc eorum studium ferat, ac nulli rei oblit. Cum uerò præceptum hoc

hoc omittere non deberet, uenit ipsi in mentem hoc loco potissimum id facere, quia proximè splendoris huius uerborum atque elegantiae mentionem fecerat. Admonet igitur poëtas, ut in partibus ignauis suorum operum incumbant in hanc rem, studiantq; illas adiuuare huiuscemodi floribus ac luminibus orationis. ipsemet autem declarat, quæ partes in aliquo poemate dici existimariq; debeant legnes & inertes: sunt autem illæ, in quibus nec mores alicuius personæ expressi sint: nec sententiæ uel læ acutæ aut graues positæ: hoc enim ualere puto, quod inquit διαπονεῖν. Animaduertendum autem ipsum rationem non reddere cur debeant poëta ignauas partes suorum poematum eleganti oratione expolire: apparebat enim hoc, ac per se notum erat: quis enim non uideat partes illas, suis bonis destitutas, aliena requirere? & postquam carerent rebus maioris momenti ad ipsas commendandas, saltem his uerborum festiuitatibus esse subleuandas. Hoc igitur non comprobatur, sed causam affert, cur debeant se poëta in contrariis partibus ab ornatu orationis exquisito, abstinere: docetq; quid mali gignat exulta nimis oratio non suo loco collocata: & quàm male opera eorum in ea re illic ponatur, cum magnopere oblit, & non tantum non iuuat. inquit enim. Occultit autem contra valde splendida locutio mores & sententias. quod autem summo artificio molitus fuerat poëta, intelligens quantam laudem afferat, & quàm proprium studij ipsius sit, ut mores exprimeret, & sententias graues in ore eorum qui loquuntur, poneret, id totum corrumpere dicit & operire: facereq; demum ne appareat, præter modum exultam locutionem: quare cauere hoc tanquam scopulum aliquem poëta debent. Nec tamen auctor est summus magister poetis, suadetq; ut illis in partibus utantur uerbis abiectis & omni honore carentibus, nam ita quoq; peccarent: facerent enim quod nullo modo decet, nec conuenit dignitati sententiarum: Sed nimis exultam splendidamq; orationem in illis locis reprehendit: multumq; studium ac laborem in ipsis expoliendis non adhibendum esse dicit: hoc enim manifestò ualet διαπονεῖν, quo uerbo est vsus. Cum autem quaesiuerit Madius, cur non addiderit in oratione quoque, qua excitentur motus animorum, importunam esse ac molestant eximiam elegantiam uerborum, cum illic quoque obesse potius quàm prodesse uideatur, putaueritq; , nodum hunc dissoluere studens, uocabulo illo διαπονεῖν contineri non solum acutas sententias, sed affectus etiam animiq; perturbationes, quid sentiam de omni hac re, indicabo. Primum igitur arbitror, quod præcipere uoluit optimus auctor, ipsum plenè apertèq; significasse: non esse scilicet adhibendum studij aliquid in expoliendis oratione partibus illis fabularum, in quibus aut mores exprimuntur, aut graues, acutæq; sententiæ existunt. non addidisse autem μήτε πρεβυτικῶς, quia inde aliena non est concinnitas uerborum, cum potius illa multum ualet ad augenda ea mala, quæ loco illo referuntur. nam in tragædiis non inueniri illius generis orationem patheticam, quæ in magno vsu oratorum est, affirmari: perturbantur enim illic animi spectatorum rebus ipsis, non oratione ad hanc rem facta: neque enim illic est aliquis, qui doceat aperiatq; vim eorum malorum, ut in causis, quæ in foro aguntur: & ipsa uerbis, qualia ipsi commodum est, uideri faciat: id autem multo supra, ubi paucis de dia-nœa disseruit, testatus est Aristoteles: nam illic etiam locum habere uoluit uerba translata, & peregrina, & iuncta. Idem affirmauit in iij. libro de arte dicendi, præcipueq; huiuscemodi multa ex ore eorum, qui inflammato animo dicunt, erumpere, apertum est. Quin uerò hæc sint res illæ, quæ sedulo captantur, cum aliquis exornandæ orationi operam dat, dubitari non oportet. Vt autem tragædiæ non nullæ patheticæ uocantur, ita etiam partes ipsarum quasdam eodem pacto appellarim. non tamen illæ patheticæ uocatæ sunt, quia oratione ad eam rem apta commoueantur spectatores, sed quia casus atroces & læui illic contineantur: hoc enim πάθος ple runque in tragædia ualere ipse significauit. Cum igitur πάθος illud hic mouetur, id est animi spectatorum perturbantur, rebus ipsis, quæ fiunt, perturbantur, non artificij plena oratione, quamuis non inficias eo, ut res magis miserabilis aut læua uideatur, posse etiam præstari artificio poëta, cuius rei efficiendæ supra eo loco, quem monstraui, rationem tradidit Aristoteles. Non posse autem orationem patheticam contineri uerbo illo διαπονεῖν, apparet: neque enim motus turbidi manent in ea

parte animi, in qua nascuntur sententiæ: illi namque sedem suam habent partem rationis expertem: diantæ verò in ea, quæ particeps ipsius est.

Πρὸς δὲ προβλήματων, καὶ λύσεων, ἐκ πόρων τε καὶ ποίων εἶδων εἶσιν, ὡς δ' ἂν θεωροῦσι, γένοιτο ἂν φανερὸν. ἐπεὶ γὰρ ἐστὶ μιμητικὸς ὁ ποιητικὸς, ὡς ὁρᾷ δὲ ἢ ζωγράφος, ἢ τις ἄλλος εἰκονοποιός, ἀνάγκη μιμῆσθαι, τειδωνόντων ἐν ἀειδημοῖς, ἐκ τῶν αἰετῶν ἢ γὰρ οἰαζέσθαι ἢ εἶναι: ἢ οἰαζέσθαι καὶ οἰαζέσθαι: ἢ οἰαζέσθαι εἶναι. ταῦτα δ' ἐξαγγέλλεται λέξει, ἢ καὶ γλώτῃς, καὶ μεταφοραῖς. καὶ πολλὰ πάθῃ τις λέξεως εἶσι: διδόμεν γὰρ ταῦτα τοῖς ποιηταῖς.

De problematibus autem & solutionibus, ex quotque & qualibus vitiis formis sint, hoc pacto contemplantibus, fiat vitiis manifestum: quia enim poeta est imitator, quemadmodum vitis, vel pictor, vel quis alius imaginum expressor, necesse est imitari trium existentium numero, vnum aliquod semper: aut enim qualia fuere vel sunt: vel qualia aiunt & videntur: vel qualia esse oportet. Hæc autem exponuntur locutione, vel & linguis & translationibus. & multa pathe locutionis sunt: datus enim hæc poetis.

Sciebat summus doctor poetarum genus esse scriptorum, quod facile obrectatores inuenit: animaduertentemque sæpè vitio illis dari multa, quæ in ipsis reprehensione digna non sunt. quare consulens eorum dignitati, quorum ingenia optimis præceptis imbuebat, omnem hunc locum diligenter persequitur: ostenditque, quomodo illi purgari possint, & à falsis criminibus vindicari: neque enim propositum est ipsi poetarum malos defendere: & qui nulla facultate naturæ, arte præditi, se ad scribendum confecerunt. Non est autem hoc alienum ab officio ipsius: qui enim videret illos vindi- que vexari, reuocaret animum ab eorum lectione, nec in ullo honore poetarum haberet, quos ipse viles vitæ vult esse, & ferre fructus non paruos hominibus, si consilium eorum cognouerint, atque colligere studiose ipsos potuerint. De quaestio- nibus igitur, locisque quibusdam poetarum, qui in dubium veniunt, ne vitii aliquid in se contineant: videtur enim προβλήματα nunc appellare ζητήματα. nam quæ supra ἐπιτήματα vocauit, vbi tradidit ex non nullarum rerum, quæ propriè sunt artis his- trionum, scientia inscitiaque, nullam veram reprehensionem cadere in artem poe- tarum, ut ex inferiore loco patet, sunt pars problematum, & id denique, quod in ipsis valet ad criminandos poetarum. De huiusmodi igitur quaestionibus: nec non de ipsa- rum dissolutionibus, se velle nunc differere ostendit: polliceturque, se ratione viamque monstraturum, quam qui secuti fuerint, omnia liquido perspecturi sint: tanquam enim significat sine hac animaduersione, qui quaerere aliquid de hoc voluerint, valde laboraturos: cognituri verò illo modo sunt, ex quot illa, qualibusque nascuntur, formis. Eisdem verò videtur hic vocare, ut aliis in locis fecit, locos huius rei proprios: cunctæ enim criminationes, atque ipsarum tentationes in illis versantur, & tanquam ad hæc capita referuntur: in his igitur formis manent: si verum hoc est, & crimina- tiones poetarum, & rationes etiam illarum diluendatum: infra tamen videtur tan- tum appellare εἶδη quinq; illa vnde ducuntur, quæ poetis obiiciuntur: modos enim eorum maledictorum confutandorum esse dicit: xij. Tacit autem primum fundamen- ta huius operis: & ut consuevit, ponit quædam certa & explorata, ut inde ducat ea, quæ sine illis dubia & obscura fuissent: nam ait. Quia enim est imitator poeta, quemadmodum vel pictor, vel quiuis alius, qui studium ponat in exprimendis ima- ginibus. orditur igitur à primo initio huius artis, cuius omnis vis naturæque posita est in imitando. quod commune ipsi est cum aliis non nullis artibus, ut in principio hu- ius libri docuit: & hic quoque breui tangit, plures tamen illic enumerauit, quæ totæ in hac re occupatæ forent. hic verò tantum pictores & ceteros omnes, qui imagi-

nes

nes quauis ratione exprimunt: communi enim vocabulo εἰκονοποιούς, vniuersos hos opifices appellauit, ut sunt qui è luto fingunt, siue è cera, simulachra: nec non qui statuas fabricantur. Sed multo antea ipse de notione huius iuncti vocabuli accura- te differui: cum illic quoque auctor ipso vsus fuisset. est autem vbi tradit, cum tragæ- dia imitatio sit ineliorum, oportere, qui eas colunt, imitari bonos eximiosque; expres- sores formarum. Quamuis autem supra iam tradidisset poetam imitorem esse, non tamen id opportuno loco nunc repetere alienum existimauit, rei magis explanandæ causa: & ut falsò sentire confirmaret, qui aliter de hac re crederent. Cum igitur, ut inquit, vniuersi hi sint imitatores, necesse est imitentur (hæc enim est redditio & ἀπαπόδοσις, quæ apta est è particula superiore ἐπὶ) cum tria numero sint, in quibus imitandis versantur, vnum aliquod eorum semper. Sunt autem illa huiusmodi, ut si voluntas horum artificum attendatur, illi imitentur, ac summa diligentia adhibi- ta, reddant ea, quæ exprimunt, vel qualia fuere, aut adhuc sunt: nec addant aliquid aut demant: vel qualia vulgo ipsa aiunt: qualiaque esse aliis videntur: atque ita sequan- tur rumores, & opiniones aliorum: Vel, quod est tertium genus, sprete veritate, nec referendo se ad existimationes ceterorum, qualia esse oportet. Ex iis enim quasi cancellis exire non possunt: nec restat vlla materia præter has, quam sibi imitandam proponant. Explicatis autem diuersis materiis, vel rationibus potius illarum tra- ctandarum monstratis, adiungit poetarum ut locutione in illis rebus exponendis. Sta- timque, tanquam se emendans, inquit. Vel & linguis, & translationibus. non quia voces non nullæ externæ, ac verba translata aliud quippiam diuersum à locutione cō- ficiant: sed significare (ut opinor) voluit vulgare & cotidianum genus orationis, & illud etiam expoliturum, additis illic leporibus, ac luminibus, quæ ornant orationem: huiusmodi enim ferè est oratio poetarum. Animaduertendum verò hac parte ipsum, cum significare vellet, exponuntur & renuntiantur, de diuersis generibus rerum locutionem, quæ oratione nota sunt, vsus eo verbo, vnde in fabulis perso- na vocata est, quæ spectatoribus narrat, quod intus gestum est: & iis in locis, ut cer- nere ipsi non potuerint: is enim qui hoc facit, ἐξάγγελος appellatur: auctor autem ἐξαγγέ- ληται inquit: habet igitur difficultatis non nihil, cur potissimum nunc vsurparit hoc verbum, quod infrequens est apud ipsum: nec videtur factum huic rei ostenden- dæ. Et tamen Cicero idem videtur fecisse in Latino verbo, quod quasi huic respon- det: hæc enim ipsius verba sunt è iij. de Oratore. Cum inflexo commutatoque ver- bo res eadem enuntiaturn ornatius. Cum autem rationes iam duas nominasset illu- strandæ locutionis, addidit, & multa sunt pathe locutionis, significare (nisi fallor) volens immutationes illas verborum, de quibus supra diligenter differui: & quas stultè Euclides ille priscus in Homero, reprehendebat: hæc enim propriè videntur πάθῃ appellari, cum scilicet vocabulum aliquod, aut productum est, syllaba vna vel pluribus illi additis: aut contra inde aliquo dempto, imminutum: siue alia quapiam ratione ipsum à consuetudine variatum fuerit. Nam quod addidit. Hæc enim da- mus poetis, hoc declarat: superiores enim illi duo modi non alieni sunt à consuetu- dine, quippe cum vsus translationum frequens sit in sermone etiam imperitorum: contra verò hæc remota inde sunt: & tantum licentiæ poetarum, contra iudicium præposterè illius vituperatoris, concessa: cum scilicet verbum aliquod huiusmodi aliquid patitur, & quasi forma ipsius immutatur: cum enim dixerit nos potesta- tem facere poetis, ut his verbis vtantur: & ea, ut voluntas ipsorum fert, commu- tent, testari videtur non licere aliis ipsa tam liberè contaminare, ac proprium hoc donum eorum esse.

Πρὸς δὲ πού τοις οὐχ ἢ αὐτὴ ὀρθότης ἐστὶ τις πολιτικὴ, καὶ τις ποιητικὴ: οὐδὲ ἄλλως τέχνης καὶ ποιητικῆς. αὐτὴ δὲ τις ποιητικῆς διττὴ ἢ ἁμαρτία: ἢ μὲν γὰρ κατ' αὐτὴν: ἢ δὲ κατὰ συμβεβηκός: εἰ μὲν γὰρ προελέετο μιμῆσθαι ἀδύ- ναμιαν, αὐτὴ ἢ ἁμαρτία: εἰ δὲ τὸ προελέετο μὴ ὀρθῶς, κατὰ συμβεβηκός: ἀλλὰ ἐν ἴσῳ ἄμφω τὰ δεξιὰ προβεβηκότα. ἢ τὸ καὶ ἐκάστῳ τέχνῃ ἁμαρ-
Z ij τιμα

τημα. διον τὸ κατὰ ἰατρικὴν, ἢ ἄλλω τέχνῳ, ἢ ἀδύατα πεποίηται. τοῦτ' οὖν ὁποῖα δὴν ἢ, οὐ κατὰ ἑαυτῶν.

Adhac autem nō est eadem rectitudo civilis facultatis & poetica: neque alius artis & poetica. ipsius autem poetica duplex peccatum: alterum quidem enim per se: alterum autem per accidens: siquidem enim elegit imitari rem, cuius facultatem non habet, ipsius peccatum est: si verò eligere non recte, per accidens, sed equum ambo dextra crura proijcientem. Vel peccatum secundum singulas artes. Ceu quod secundum medicorum artem, vel aliam artem, vel impossibilia in poesi tractavit. Hac igitur, qualiacunq; fuerint, non per se.

Aliud fundamentum iacit tuendae itidem dignitatis poetarum, quod à multis magnisq; criminibus ipsos vendicat. quare, ut narrat, addi illud debet superioribus. est autem huiusmodi. Non oportere nos existimare eandem uirtutem esse artis poetarum, & facultatis illius, quae docet, quomodo regenda sit ciuitas, ut simulatq; uideamus aliquid probari ac rectum esse iudicari in ratione gubernandae ciuitatis, statim putemus, quod a poetis fingitur, illiusmodi esse debere: ac nisi ad eam formam redactum sit, ipsum uitiosum esse: singulae nanque artes ac facultates suas quasdam certasq; uirtutes habent, quae quum illis probentur, alibi eandem laudem non inueniunt, ac merito saepe reprehenduntur. Quod autem contingere in politica, & poetica, idem etiam usu uenire affirmat in arte ipsa poetarum, & aliis non nullis artibus, ut non semper scilicet eadem in illis probentur ac uera esse ad summumq; perducta, in diuersis studiis iudicentur. Hoc igitur ab ipso animaduersum, & ut certum positum, ut apparebit, uiam patefaciet multis criminationibus dissoluendis: nec enim desunt, qui simulatq; intelligunt quippiam à poeta prolatum ut bonum positum, quod repugnet ab eo, quod perfectum, uerumq; esse ab aliqua arte traditur, statim reprehendant, & norma illa utentes, uitiosum putent. Hoc explicato, docet duobus modis peccari à poetis in studio ipsorum: & qui arti huic operam dant, in culpam cadere duabus diuersis rationibus: eorum autem peccatorum alterum dicit esse per se: alterum uero ex accidenti: quam diuisionē accuratē explanat, & quasi exemplis illustrat. Si enim inquit ars haec poetarum sumpsit imitandam materiem, quam explicare non posset: cuiq; ornandae facultas ipsius par non esset, & elegit demum imitari id, quod est supra uires ipsius: ita enim penē singulis uerbis Graecis Latina reddentur, ipsius peccatum est: ἀδυναμίαν nanque ualere hic puto, quae sanē uis subiecta est huic nomini: & unde id iunctum est, facultatis uacuitatem, ac nullam potestatem illius rei administrandae. longēque aliud esse arbitror ἀδυναμίαν ab eo, quod ἀδύατον Graecē uocatur. Quare non putari debet auctor sibi ipsi in his paucis uersibus aduersatus esse: nec ea de causa quaestionem excitare oportet: sententiae nanque hae diuersae inter se esse nullo negotio intelligentur, si attendatur diligenter notio huius nominis. intelligo inquam hanc ipsam, de qua nunc disputauimus, & id, quod infra dicit, ubi affirmat poetās, qui fingunt: uersibusq; complectuntur res, quae fieri non possunt, peccare ex accidenti, ac praeter ipsorum studium: hic uerò docet, eos, qui imitantur ἀδυναμίαν, labi per se, & in suo ipsorum studio errare. Hoc igitur significat hoc in loco, ut in multis aliis ἀδυναμίαν. In categoriis enim quoque capite, quo differit de qualitate, ἀδυναμίαν contrarium esse ostendit eius, quod uocat δυνάμιν ἔχει: haec enim ipsius uerba sunt. ἀλλὰ τὸ δυνάμιν ἔχειν φυσικὴν ἢ ἀδυναμίαν. Praeterea in v. libro politicorum appellauit ἀδυναμίαν πραγμάτων, naturā indolemq; hominis minime aptam rebus gerendis. Procli autem in primis exemplum hic accommodatum est: de his nanque rebus differens, quum ostendere uellet hanc ipsam infirmitatem poetarum, qui ingenij artis ue culpa pares non sunt alicui materiae tractandae,

standae, hoc uerbo usus est: inquit enim in Politiam Platonis, καὶ οἱ τραγωδοποιοὶ τὸ ἔργον τῆς Ὀμηρικῆς ποιήσεως ζηλοῦσιν, ἐκ τῆς ἐκείνων τῶν ἀρχῶν τῆς σφετέρως πλημμελείας, ἀλλ' εἰς τὴν ἑαυτῶν ἀρετὴν περὶ πρῶτον ἀδυναμίαν. Animaduertendum autem, cum hoc fit, recte deligere poetam, sumerēq; ipsum materiam idoneam ac ueram, sed labi in ea tractanda, quia non est par ipsi: caretq; facultate eximie ipsam persequendi. Quare quod sequitur αὐτῆς ἢ ἀμαρτία, id est artis ipsius erratum est, capi debet ut prolatum de arte, quae in ipso est, non de arte seorsum, generatimq;: illa nanque, cum materia uera sumitur, rectusq; delectus habetur, non uidetur peccare posse. Horatius, qui tantopere suauis poetis, ut sumerent materiam aequam ipsorum uiribus, hoc sine dubio significare uoluit. nam sumere hic ualet προαίρεσις. quod tamen uerbum Graecum infra aliter reddidit: nam quum inquit Lecta res, quin ἔλη, υποκείμενον, quae προηρημισθόν significarit, dubium non est. expredit autem ἀδυναμίαν, ut rem magis notam faceret, pluribus modis: inquit enim. Sumite materiam uestris qui scribitis aequam uiribus, & uersate diu, quid ferre recusent, Quid ualeant humeri: ad extremum enim dicens, cui lecta potenter erit res, & quae sequuntur, hoc manifesto declarauit. Explanato peccato, quod committitur ab arte poetarum per se, Aristoteles pergit explicare, cuiusmodi sit; quod ex accidenti ab eadem conflat, atque inquit. Si autem eligere ipsum, non recte scilicet administratum est, id est si in eo peccauit, quod sumpsit imitandam rem falsam, & errori alicui magno subiectam, lapsus est, quia id euenit ac forte contigit: ut ira exprimere coner, quod ipse inquit κατὰ συμβεβηκός. Exemplo uerò explanare hoc uolens, duxit illud à natura equorum: quod tamen ipsi commune est cum aliis quadrupedibus. Ceu inquit. Si in imitando induxit equum simul ambo dextra crura proijcientem: hoc enim peccatum est non proprium poetarum, qui quod imitari uoluit eximie imitatus est, sed hominis, qui nunquam attenderit, quomodo equi progrediuntur, rudisq; admodum sit artis eius, quae equos curat aut regit: si nanque hoc in se mouendis equi facerent, statim in dextram partem corporis proiicerent, quae nullo amplius tanquam fulcro sustineretur: equi nanque ac ceterae quadrupedes, alterum anteriorum crurum: contrariumque illi posteriorum simul mouent: de quo diligenter copiosēq; differuit ipse in libro de progressu animalium: sicq; corpus eorū utraq; ex parte altero crure nititur, atque à prolapsione liberum est. nam quod προβάλλειν inquit, hoc uerbum proprium est illius rei: crebroq; usurpatur eo in libro ab Aristotele, ut cum inquit. παρὰ τὸ ἄρ' ἀριστερὰ προβάλλονται: docere enim tunc uoluit homines moueri incipere à dextra corporis parte, & ea de causa, ut alterum crus paratum semper, expeditumq; habeant, naturae quodam instinctu, sinistram corporis partē semper proiectam tenere. habitus etiam quidam certus pugilum, cum imminent in aduersarium: itaque manent, ut si illi magis se appropinquarint, facile uulnus imposituri sint, προβολή appellatur. quo uerbo usus est Cicero in epistola quadam ad Atticum, cum de ratione Academicorum disputaret. Sed Demosthenes etiam in prima oratione aduersus Philippum, in simili exponendo, cum ciues suos negligentiae argueret: diceretq; ipsos simile quippiam facere, atque pugiles barbari, προβάλλεσθαι inquit. idem autem usu quoque uenire tradit Aristoteles in ignoratione singularum artium, ut si poeta peccet contra rationem ipsarum, nec culpam aliquam eo tempore admittat in artificio ipsius proprio, peccet ex accidenti. Exempli causa, inquit. Si aliquid edat, quod aduersetur scientiae curandorum corporum: insimulabitur enim tunc non ut poeta, neque in uitium cadet eo nomine, sed quia in munere suo obeundo contigit eum quiddam tangere, quod pertineret ad artem medicorum, quam non didicerat: & ut in hac, ita etiam in aliis artibus, quas non appellat: & non tantum, ut adiungit, illo modo peccat, si contra ueram rationem alicuius artis aliquid promit, uerum etiam si protulit quippiam, quod fieri nullo modo possit: tunc enim quoque labitur, ut naturae illius rei ignarus, & ex accidenti deniq; quod ipse etiam, omnibus iis expositis, narrat, non tamen mentione facta huius nominis: à contrario enim hoc monstrat, quod tamen idem ualet, nam inquit. Hac igitur, qualiacunq; fuerint, scilicet peccata, non per se ipsam committit poetica, neque reprehendi potest, ut in officio suo negligens. Qualiacunq; autem fuerint, inquit, quia, ut ostendi, non omnia sunt unius generis:

ris: neque contra præcepta alicuius artis commissa: admiscuit enim etiam illis, cum quippiam à poëta dicitur, quod effici nullo modo possit. nam non vnum idemq; semper esse genus erratorum, in quæ incidunt ex accidenti, patet etiam, quia quæ ita eueniunt, plura sunt, magnopereq; inter se discrepantia. hoc autem præterquam quod satis apertum est, confirmatur etiam verbis his, quæ non multo infra posita sunt. ἢ κατ' ἄλλο συμβεβηκός: ostendunt enim non vnum genus ipsorum esse. Non venio autē in sententiam Robortelli ea parte, qua corrigendum putauit pro μὴ, quod in excusis est, μὴ: veramq; prorsus existimo peruulgatam lectionem, vt inde sensus ille ducatur, quem docui. Quod igitur sequitur. ἀλλὰ τὸν ἴππον ἀμφὶ τὰ δεξιὰ προβέβηκός τε, non aduersatur superiori sententiæ: aduersatur autem si legeretur μὴ: sed est confirmatio illius: exemplumq; rei, in qua peccatum est à poëta, quia non rectè elegit. nec mouere nos debet particula ἀλλὰ, quæ poni in oratione debere videtur, cum aliquid dicitur, quod repugnet superiori sententiæ: hic enim quoque idem facit: nec aliud sanè valent hæc verba, quàm si dixisset (vt quantum possum rem explanem) si autem elegit non bene, sed male: ita enim sæpè, vt aliàs admonui, rei illustrandæ causâ loqui auctor confuevit. nunè autem ille pro posteriore hac sententia, quæ perperam illam rem tractatam esse affirmat, exemplum illius peccati ponit. Perturbat tamen non parum hac parte, quod antequam sententiam absoluisset, coniecit in mediam illam verba hæc, quæ naturam eius peccati aperirent, κατὰ συμβεβηκός: si vera illa legitimaq; auctoris sunt. nam non sine causa suspicari aliquis possit, scholion ipsa, declarationemq; quondam fuisse alicuius, qui multo ante ostendere voluerit id, quod infra traditur ab Aristotele. Vnde è libro, qui Parisiis apud Guil. Morelium excusus est, illa sublata sunt: quod tamen ipse non omnino probo, quia nullū exemplar inueni, à quo illa abessent: & præterea quia duriusculus quibusdam locis hic eruditissimus scriptor esse deprehenditur: potuit autem, quia multa inculcanda huc sibi esse intelligebat, antequam extremum illud, quod sententiam claudit, adderet, ne tamdiu suspensum lectorem teneret, statim, adhuc illa non absoluta, κατὰ συμβεβηκός, ponere. Quod verò vitium in his rebus, vitiumq; δρθότητος & ἀμαρτίας nomine appellat: valet enim prorsus δρθότητος contrarium eius, quod est ἀμαρτία, id est res rectè & sine vilo errore ad exitum perducta, idem etiam fecit aliis in libris, vt in ij. Topicorum, vbi & rectè munus suum obire, & falli sensus, his verbis significauit: ait enim, οἷον εἰ βουλόμην δὲ εἶξαι, ὅτι ἐπὶ πᾶσι ἀδυσίω δρθότητος καὶ ἀμαρτίας. Eodem etiam pacto Plato in ij. de legibus quum de rebus ad hanc artem pertinentibus, officioq; poëta disputaret, locutus est: inquit enim, μὴ ὄψιν γινώσκον τι τὸ οὐσίαν τίποτε βεβαίως, καὶ ὅτου ποτ' εἶναι ἐκείνων ὄντων, ἐχολή τινος ὀρθότητος τῆς βουλομένης ἢ καὶ ἀμαρτίας αὐτοῦ διαγνώσκειται. Sed etiam in iij. libro de anima Aristoteles, quo tamen in loco altero tantum eorum vitium in aduerbium conformato. nam pro contrario negatione illud tollit: quod etiam exemplum non nihil valet ad lectionem, quam probo, confirmandam. quod enim idem Robortellus delenda censuit verba illa ταῦτα οὐκ ὅποια εἶναι, ne in hoc quidem sententiæ eius accedo: valde enim delector hac lectione: & supra in explicando illo loco, quemadmodum ea verba deberent accipi, significauit. nec tamen non fateor me duos libros inuenisse, à quibus illa absint, quos opinor illum secutum, ea hinc sustulisse. plus tamen apud me veritas valet, quàm auctoritas horum, multis in locis mancorum ac deprauatorum, librorum.

Ὡς τε δὲ τὰ ἐπιτημίματα ἐν τοῖς προβλήμασιν, ἐκ τούτων ἐπισκοποῦνται, λένειν. πρῶτον μὲν γὰρ ἂν τὰ πρὸς αὐτὸν τὴν τέχνην ἀδωάτα πεποιήτοι, ἢ μαρτήτοι: ἀλλ' ὀρθῶς ἔχουσι, εἰ τυγχάνουσι τὸ τέλος τῶν αὐτῶν: τὸ ὄψιν τέλος εἶρηται. οἷον, εἰ οὕτως ἐκ πλινκινώτρων ἢ αὐτῶν, ἢ ἄλλο ποιεῖ μέρος. παράδειγμα ἢ τῶν Ἐκτοροῦ διωξίς.

Quapropter oportet increpationes in quæstionibus, ex his considerantem, soluere. Primum quidem enim si quæ aduersus ipsam artem sunt impossibilia

possibilia fecit, peccauit: sed recte habet, si consequatur finem sui ipsius: finis enim dictus est. Ceu si sic magis apta ad consternandum vel ipsa, vel aliam facit partem. exemplum Hectoris persecutio.

Cum ansas omnes, quas capient, qui sunt infensi poëtis, ostendisset, docet nunc posse tentari reprehensiones illas, & inanes esse declarari si, qui stat pro poëtis, rationes illas notas habeat: inde enim viam inueniet criminationum earum confutandarum. Qui igitur ipsos defendet, auctore summo doctore, omnes rationes inquireret, quibus existimationem ipsorum violare aliqui conantur: ac singulas certo modo, aptoq; ipsis labefactandis, refutabit: hoc enim valent prima verba, quibus tanquam clausit superiorem diuisionem: ac docuit, quæ utilitas inde capi debeat. Nam quod inquit, ἐκ τούτων ἐπισκοποῦνται, declarat ope harum, quas indicauit, formarum, posse ac debere id effici. Responderet verò illud ἐκ τούτων, ei, quod initio huius rei explicandæ ait, ἐκ τούτων καὶ ποῖον εἶναι εἶναι: videturq; postquam hoc ita concludit, tradidisse iam cuncta, quæ uocauit εἶδη: quod tamen obscurè fecit. quinque autem illa sunt numero, infra ab ipso aperte exposita: suisq; nominibus appellata. Statim verò ad singulas formas accedens, declarat verum esse, quod in vniuersum protulerat: orditurq; ab extrema forma: & ordinem illum tenet, vt prima nunc appellet, quæ supra postrema posuit: ante ceteras enim eam aggreditur, cum poëta infimulatur, quod finxerit quædam, quæ fieri sanè non possunt, si quis artem ipsarum illarum rerum attendat: ac quæ præcipit illa, seruarit. Arbitror enim prorsus capi debere aliam artem, contra cuius præcepta committat aliquid poëta: & non artem propriam ipsius, & quæ versatur in materia quadam versibus complectenda: neque enim ita, ut ipsum nunc defendit, defendi ullo modo potuisset poëta: qui nanque faceret contra suam propriamq; artem, non consequeretur finem suum facilius: neque dici posset rectè rationeq; peccasse: quod infra etiam inquit. καὶ κατὰ τὸν ἴππον τῆς τέχνης, valet ad probandum intelligi supra debere artem de illis ipsis rebus, non artem poeticam. Sed nihil (vt opinor) tantum adiuuat hanc opinionem, quantum illud, quod infra legitur hoc sensu. Præterea vtrorum est peccatum: eorum ne, quæ secundum artem, an ex alio quopiam accidenti: si nanque supra quoque intelligeretur ars poetica, non posset ostendi, quid interesset inter hoc & illud præceptum. Non impedit autem hanc sententiam, quod inquit αὐτῆς: ipsius enim illius artis intelligit, de cuius materia loquitur. Ratio igitur purgandi poëtam, cum huiuscemodi aliquid molitur, est, ut accuratè tradit auctor, fateri sanè ipsum peccasse, sed affirmare peccatum illud bono esse: nec dignum, quod hoc, vitium ostendente, nomine vocetur: bene nanque se rem habere, si ea ratione poetica consequitur finem suum, quod usitata via, id est, si ne digitum quidem discessisset à præceptis illius artis, contra quam commisit, ipsi non contigisset. Ex his verò uerbis leue mendum sustuli: αὐτῆς enim prima litera aspirata scribi debet, non, ut prius erat in excusis tenui: uidetur tamen odiosior macula consequentia uerba occupasse, & quæ non tam facile deleri possit. intelligo autem hæc, quibus confirmat, quod iam protulit: τὸ ὄψιν τέλος εἶρηται, nec enim satis idoneus sensus hinc colligitur. Suspicio autem aut peccatum à librario esse in postrema earum uocum, aut hic aliquid desiderari, quod sententiam implebat. Madius certè, qui minime suspectum hunc locum habuit, nescio quàm rectè, interpretatur: adiungitq;, admirabilem esse oportet, quin autem ipse, suum quoddam iudicium secutus, de suo hæc addat, dubitari non potest ex Græco contextu, in quo huius sententiæ vestigium nullum apparet. Vt autem ipse quoq;, quid significasse hic auctorem putem, ostendam, arbitror eum dixisse, quod valet ad consilium poetæ tuendum, finem semper attendendum esse: indeq; res, quæ ipsum antecedant, existimari. Alicuius etiam momenti est ad confirmandum mendum aliquid subesse hoc loco, quod particula, quæ sequitur, οἷον, à non nullis libris abest: quæ tamen hic necessaria videtur: explanare enim uolens, quod supra generatim protulerat, & aliquid eorum indicare, quæ adiuuant finem poetices, hoc addidit, atque inquit. Ceu si sic, id est fingendo aliquid, quod fieri non posse uideatur, terribiliorem, magisque

aptam ad stuporem gignendum, vel illam ipsam, in qua exponitur, uel aliam partem reddit. Si uero particula *οἶον* auctoris non est: improbeque huc coniecta fuit, possit aliquis non sine causa existimare, antequam locus tantopere contaminatus esset, hunc sensum ipsius fuisse: finis enim obtentus fuisset, si hoc pacto res efficitur terribilior & magis ad consternandos animos apta. quis enim dubitat, quin poetæ huic stupori gignendo incumbant: finisque hic ipse eorum sit. Hoc uero querere poetæ & epicorum, & tragicos: minore tamen cum periculo epicorum, ut ingentem admirationem gignant in animis eorum, qui audiunt: reddantque ipsos penè attonitos, & si obscurum minime est, auctoritate tamen Plutarchi planius sit, qui in uita, quam scripsit, Homeri ait (simul enim & rei ipsius & nominis accommodatum exemplum hoc erit) *πεποίηκε δὲ οὐδὲ θεοῖς τοῖς ἀλλοῖσι οὐκ ὀμιλοῦντας, & μόνον ψυχὰς γὰρ καὶ ἐκπληξίως χάριν: & quæ sequuntur. Vnum igitur ex iis, quæ gignunt hunc pauorem, est, quod inducit colloquia hominum & deorum inter se, de aliqua re disputantium, paulo etiam post, inquit, καὶ ἐκπληκτικῶς τῶν ἀκρόασι καὶ διστάσει. Sed apud Aristophanem quoque Euripides Æschylum accusans, quod hoc ipsum faceret rebus extrinsecis, & apparatusu denique ipso, inquit. *ἔδ' ἐξέπληξεν αὐτοῦ, Κύκλιος ποιῶν καὶ Μίμωνα κωδοναφαλαροπέλους: probat enim se non affinem esse illis culpis, quibus fabulæ illius refertæ forent. Postquam autem de uerbo inde conformato, uis ipsius disputatum est, non alienum puero ostendere, quomodo Aristoteles definiert hanc quasi consternationem: facit enim ad rem ipsam melius percipiendam, inquit igitur in iij. Topicorum, quosdam refellens, qui in hoc peccauerant, δοκεῖ δὲ ἢ ἐκπληξίως βαρυσσώτους εἶναι ὑπερβόλους. id est uideretur potius, si accurate attendatur, consternatio esse admiratio exuperans: uincensque longo interuallo vim ceterarum admirationum. nam quæ illius generis modum non superat, admirationis nomine uocatur. Exemplo uero, quod dixit illustrare uolens Aristoteles, utitur loco illo Homeri, cuius supra mentionem fecit, cum Achilles Hectorem perterrefactum: fugaque sibi, contra reliquæ uitæ consuetudinæ, salutem procurantem, sectatur: ea enim in illa Hectoris insectatione finguntur à poetâ, quæ fieri non possunt: unde locus ille ratione carere merito existimatus est: atque, ut absurdam rem continens, exagitatus: quod eâ de causa factum est, quia complectitur rem, quæ fieri non posse uideatur: effici enim uix potest, ut commisso iam prælio, medioque in ardore pugnæ, uniuersus exercitus quiescat, & pro bellatore spectator fiat: nec audeat telum iacere in aduersarium, unde tot & tam magna incommoda accepisset. nam illa etiam circumcursatio duorum ducum, per medias acies toties peruolitantium, uidetur exitum non habere: gestusque itidem Achillis, qui capite suis interdicebat, ne Hectorem vulnerarent, tantusque stimulus gloriæ, ridiculus est. Nolo etiam omittere, quin admoneam, in non nullis calamo exaratis libris, aliter legi uerba illa. *πρῶτον μὲν ἔδ' αὐτὸ πρὸς αὐτῶν τῶν τέχνων: abluunt enim inde particula hæc ἔδ' αὐτῶν. id autem fortasse non errore librariorum commissum est: nam culpa potest manere apud aliquos, qui ipsa temere eo inculcarint: sine illis enim uidetur sententia procedere: ut auctor postquam affirmauit, quid facto opus sit, explanare rem uolens: & consilium suum, quod sequi in ipsa tradenda uelit, aperire, dixerit. *πρῶτον μὲν τὰ πρὸς αὐτῶν τῶν τέχνων, id est ante omnia uideamus quæ contra ipsam artem obiciuntur: statimque, tanquam ex persona eius qui criminetur, poetamque accuset, addat. *ἀδύνατοι ποιοῦνται, id est in opere ipso à poeta prolata sunt, quæ effici nullo pacto possunt, cui statim ipse respondeat, concedens eum sanè peccasse: ita tamen, ut præstiterit illo modo peccare, quam ab ea re, quæ stultè reprehendi potest, vacuum esse: reliquaque addat, quæ ad eum purgandum faciunt.*****

Εἰ μὲν τοι τὸ τέλος, ἢ μάλλον ἢ ἡπτόν, εὐεθέχεται ὑπάρχειν, καὶ κατὰ τὴν ποδὲν τοῦ τέχνων, ἢ μάστιγ' ἀκρόασις: δεῖ γὰρ, εἰ εὐθέχεται, ὅπως μὴ μὴ ἡμαρτήσθαι.

Si sane finis, uel magis uel minus, contingebat inesse, & secundum artem de his rebus, peccatum est non recte: oportet enim, si contingit, omnino nusquam peccari.

Ostenderit

Ostenderit ignosci posse poetis, siquâdo ipsi in aliqua re contra suam artem lapsi forent, ut facilius finem suum consequerentur, peccataque hæc, quæ aliquid boni gignunt, condonari ipsis debere docuerat: quia tamen semper offendit quomodocumque peccare: in seque quiddam habet, quod merito displiceat, ne poetæ facile assuescant labi, admonet ipsos, ut cum possunt idem præstare, atque eundem finem consequi, sine errore uel atque offensa, fugiant hæc quoque peccata: quamuis etiam non tam plenè perfectèque possint, declinato errore illo, finem suum adipisci: neque enim oportere hoc exquisitè querere, nec pusillum discrimen attendendum esse: præstat enim sine peccato aliquo eundem finem, & si minorem aliquanto, consequi, quam errore in studio suo, quacunque ratione admissa, illum integriorem cumulationemque adipisci: hoc enim manifesto ualet ἢ μάλλον ἢ ἡπτόν. non esse inquam pondus illius rei accuratè attendendum: siue plus in illo, minus sit, multum momenti ad hanc rem habere: nam si magnum interuallum esset inter finem, hoc aut illo modo partum, dubium non foret, quin mediocri culpa admittenda esset. Valere uero quod dixi ἢ μάλλον ἢ ἡπτόν, declaratur etiam testimonio hoc Demosthenis: & si enim uerba non penitus eadem sunt, eadem tamen est utrorumque uis: inquit enim, cum salutem Ctesiphontis dignitatemque, suam defenderet. *τῆ πόλει δὲ, ἢ πλείον ἢ ἐλάττω, ἀρῆ, καὶ τῆ γὰρ δημοσίου πεπραγμένων μετέπειτα τῆς δόξης. Et tamen Lysias, uenustissimus ille scriptor atque Attici sermonis norma, nulla immutatione facta, ut Aristoteles inquit. *ὡςτε πρὶν, μάλλον ἢ ἡπτόν, ἢ ἐπιδημηκόσαι δεκά ἡμέρας εἰ τῆ πόλει προσκαλέσαστο δίκην ἀσεβείας πρὸς τὸν βασιλέα: ita enim quoque ille non omnino se ad illum numerum dierum astrinxit, sed propinquum magnopere ipsi, & exiguo interuallo distantem, si discreparet, esse quem diceret, affirmauit. *κατὰ τὴν ποδὲν τοῦ τέχνων Aristoteles inquit, quia illo modo negligebatur ars, quæ rationem earum rerum tractandarum traderet. Quare nunc ostendit, si ipsius præterea præceptis seruatis, idem obtineri poterat, & tamen sine causa maluit poetâ alia praua ratione id conari, peccatum est grauiter, & ipsius illa culpa non potest probari. Nam quod ait *ἡμαρτήσθαι ἐκ ἀνάγκης, comprobatur quod supra significauimus, superiora illa errata non inurere notam ullam poetis, quia procreant quod rectum est: quamuis repugnare uideatur peccare, ac recte facere. Adiungit autem, quod certo declarat, quanto opere ipse animo abhorreat ab huiusce modi etiam poetarum peccatis: & quam uellet scripta eorum ab omni uindicta labe uacua esse: inquit enim quod uim præcepti habet, toto animo seruandi. Oportet enim, si contingit, id est si uia uilla reperitur, qua hoc obtineatur, omnino nullam in partem peccari à poetâ: nec umbram aliquam speciemque erroris in eorum operibus manere. contendere igitur illi omnes ingenij neruos debent, ut hoc præstent. Verum quia hoc semper obtinere difficile est, tunc possunt, intelligentes quid faciant, peccare, cum ex eo peccato maius aliquod bonum oritur: nihil enim optabilius, quam finem in uia quaque re consequi.****

Ἐπὶ ποτῶν ἐστὶ τὸ ἀμάρτημα, τῶν κατὰ τὴν τέχνων, ἢ κατ' ἄλλο συμβεβηκός: ἐλάττω γὰρ, εἰ μὴ εἶδη, ὅτι ἔλαφος θήλειά κέρατα οὐκ ἔχει, ἢ εἰ κωκομμήτως ἔγραψε.

Adhuc utrorum est peccatum, eorum ne, quæ secundum artem, an secundum aliud accidens: minus enim, si non sciebat, quod in cernorum genere femina cornua non habet, quam si mala imitatione usus, scripsit.

Tradit alium modum dissoluendi criminis, quod poetis obiciatur: statim enim accepta re, cuius ipsi insimulantur, iubet nos diligenter attendere, cuius generis est crimen illud: eorum ne, quæ poetæ admittunt contra leges suæ artis: an illorum, quæ manent in alicuius rei ignorance, quæ accidat poetæ: nam si probare potuerit eius generis esse, in quæ poetæ incidunt casu: & quia contingit ipsos huius aut illius rei imperitos esse, leuius fertur hoc ipsius delictum, quam si in suo, proprioque ipso studio

studio peccasset: & id, quod sibi imitandum proposuisset, perperam negligenterque imitatus esset. Ratio igitur hæc nõ omnino culpam tollit, sed leuem illam esse, & que animo æquo accipi debeat, docet: neque enim omnia homines scire possunt: daturque venia cuiilibet, qui aliquando aliquid ignorauerit. Differt autem hæc à superiori ratione, quia in ea certum erat peccatum esse aduersus artem aliquam: hic verò quaritur lapsus ne sit poëta eodem illo modo, an in suo studio peccarit. Exemplo verò naturam horum peccatorum explanare volens, illo utitur, in quod plures poëtæ inciderunt: vel quia cuncti illi in eiusdem rei ignorance versati sunt: vel quia reliqui auctoritatem eius secuti fuere, qui primus contra verum id protulit: quamuis rem aliter se habere compertum illis foret: nam & Pindarus in iij. ode Olympiorum, & Callimachus in hymno in Dianam, & alij etiam poëtæ, quod falsum est, ceruæ cornua adiunxerunt: in genere nanque ceruorum mares tantum cornibus præditi sunt: femina verò nulla cornua habere vnquam uisa est: quod memoriæ etiam auctor prodidit in iij. libro de historia animalium. Quod autem hic inquit minus peccatum esse poëtæ, si hoc ille nesciebat, quàm si vitiosa imitatione usus esset, & aliquid, perperam id imitans, scripsisset: puto valere hoc peccatū leuius esse, quod scilicet ignorauit ceruam non esse à natura cornibus ornatam, & tamen ipsi illa affixit, reliqua tamen eximie persecutus est: quodque imitari voluit, omnibus numeris expressit, quàm si, ut erat, sine cornibus illam describens, perperam se in ea re exprimenda gessisset, nec usus foret eleganti imitatione: & ut si hoc verè protulisset, ita etiam si aliam rem, cui veritas assentiretur, eodem pacto pinxisset. id est segniter & sine accurata imitatione: qui enim poëta hoc committit, labitur in suo, proprioque, ipsius munere: eodem pacto peccaret poeta, si quippiam contra situm eius telluris, quam describeret, & ante oculos eorum, qui audiunt, ponere vellet, proferret. Nam si quis, ceruæ cornua tribuens, illam ipsam rem perperam imitatus esset, duobus nominibus peccasset, nec posset vlllo pacto subleuari, quamuis peccata ipsa paria non forent. Respondet vero hoc parti illi: Si nanque elegit imitari rem, cuius imitatione facultatem non haberet, ipsius peccatum est: qui enim sumit materiam supra vires, & quæ superet ipsius ingenium, necesse est perperam imitetur. Non sine causa autem suspicari posset aliquis, cum usus hic sit verbo proprio pictorum: nam de imitatione opereque poëtarum ποιῆν consuevit dicere, auctorem intellexisse studium illud: sequitur enim statim, propter similitudinem harum artium, ut quod illic contingit, idem etiam in studio poëtarum usu ueniat: infra certè, vbi manifestò de pictoribus loquitur, hoc ipso verbo utitur. inquit enim. οἷος ἑστὶν ἐγραφεῖν. An cum semper poëtæ referant pictores assimilesque, ipsi sint, certis tamen quibusdam temporibus, propius accedunt ad studium ipsorum: veri que pictores videntur. quare qui de ipsis loquuntur, appositè tunc, rectèque, verbum etiam inde sumunt. Quod ad scripturæ veritatem facit, probo receptam lectionem ea parte, qua ποιῆν illa habet: inueni que libros calamo exaratos ipsi consentientes: nam quæ adiunguntur, videntur significare ita prorsus legi debere: duo enim genera peccatorum contraria inter se indicant. Vtrorum igitur peccatorum id, cuius arguitur poeta, uidendum esse præcipit: alterum enim eorum genus faciliorem excusationem habet. Præterea cum in extremo huius sententiæ perturbata magnopere scriptura sit, quid inuenerim in scriptis libris fideliter narrare volo. quidam enim habent. ἢ ἐὶ ἀμιμήτους: alij vero ἢ καμμήτους. ut non sine causa existimet aliquis priorem harum aut ueram esse, aut proximè ad illam accedere. Contra autem, quæ inrepsit in excusos libros, videtur è posteriore hac, restituta illi syllaba, quæ defecerat, concinnata fuisse: quamuis etiam secunda vox, quæ in priore est, addi debuerit, id est cõiunctio ἢ, quæ prorsus necessaria videtur. quod si fiat, lectio plena existimari poterit. ut alterum peccatum, quod maius esse, magisque declinandum dicit, sit perperam negligentèrque imitari: & non, nihil prorsus imitari, quod in poetam non videtur posse cadere: amitteret enim tunc nomen poëtæ.

Πρὸς δὲ τοῦτοις, ἐὰν ἐπιμαῖται, ὅτι οὐκ ἀληθῆ, ἀλλ' οἷα θεῶν. οἷον καὶ Σοφοκλῆς ἔφη. αὐτὸς μὲν, οἷους θεῶν ποιῆν: Εὐριπίδης δὲ, οἷοί εἰσι: διὰ πάντων λυτέοις.

Præter

Præter hæc autem, si reprehenditur, quod non vera, sed qualia oportet. ceterum Sophocles inquit. ipse quidem, quales oportet facere: Euripides verò, quales sunt: Quapropter hæc solvendum esse.

Docet nunc quomodo diluantur crimina, si dicatur poëta commisisse aliquid contra tria illa, quæ primo posuit. incipit autem ab ea culpa, cum insimulatur, quod à veritate illorum factorum discesserit: si enim inquit, accusatur, quod non vera protulerit, statim obiurgatori occurrendum est: quod poëta maluit exponere res ea ratione, quæ optimè geri potuerunt: & id potius, quod fieri debebat, quam id, quod factum est: spectare. Non igitur incitiam ductus hoc fecit: neque quod vanis falsisque narrationibus delectaretur, verum ut magis prodesset: nam posse hoc etiam sine culpa facere poëtis: vel potius summam inde laudem adipisci, auctoritate Sophoclis confirmat. qui hoc de se prædicare solitus erat, ac magnæ sibi laudi ducere, quod fingeret eos, quos in fabulas suas inducebat, quales illos esse oportet: cum Euripides quales verè forent, in scenam ipsos induceret: nec meliores mores ipsis affingeret. Quare inquit Aristoteles, voce Sophoclis commemorata, atque ita sententia sua confirmata, oportere ita crimen illud dissoluere: Animaduertendum autem, quæ ita insimulantur, in crimenque vocantur, quod contra vnum aliquod trium horum commiserint, videri reprehendi ut ἀλογα: & quæ à ratione vacua sint: tam enim aduersatur rationi, facitque rem absurdam, qui falsum loquitur, quàm qui aliquod, ut non oportebat factum, factum fingit. nec non qui longe aliter sensit de aliqua re, atque homines vulgo existiment, aduersaturque: demum in ea re tradenda communi iudicio: Elicitur autem hinc quoque, ut ex aliis locis, iisdem modis plures formas dissolui. nam cum hic doceat hæc maledicta refelli, referendo ipsa & ad id, quod melius est, & ad communem de illis rebus opinionem, infra manifesto tradit, quæ carpuntur ut ἀδωκατα, defendi itidem duobus his modis. In superioribus verbis dissentiunt ea parte tantum scripti ab excusis libris, quod ἀλλ' οἷος θεῶν, plures calamo exarati habent, pro ἀλλ' οἷα θεῶν: videtur tamen omnibus partibus melior recepta lectio.

Εἰ δὲ μιμητῆρος. ὅτι οὕτω φασὶν. οἷον τὰ ποῦδ' ἑωὺν. ἴσως γὰρ οὐτε ἐέλπιδον οὕτω λέγειν, οὐτ' ἀληθῆ, ἀλλ' ἔτυχεν, ὡσπερ Ξενοφάνης: ἀλλ' οὐφασὶ τὰδε.

Si autem neutro modo: quod ita aiunt. ceterum quæ de diis: fortasse enim neque melius ita dicere, neque vera, sed contigit, quemadmodum Xenophanes, sed non dicit hæc.

Docet nunc quomodo purgari possit poëta, si non licet nobis neutra expositarum iam rationum dignitati eius consulere: id est si nequimus dicere ipsum aut veritatem secutum, aut rem illam, ut optimè geri potuit, ita gestam finxisse: debere enim inquit nos eò recurrere, vt dicamus ipsum famam secutum, ac communem hominum de illa re existimationem: sic enim omnes, qui de ea quicquam referunt, ipsam commemorare. Videndum autem, an pertineat hoc quoque ad illam formam, quam vocauit ὡς ἀλογα: quæ nanque materia neque uera est, neque ut oportet, melioreque ratione quàm qua facta est, facta dicitur, absurda esse necessario videtur. Ea verò, quæ de diis immortalibus narrantur, ita posse defendi ostendit: hoc enim tanquam exemplo quodam, voluit vim huius præcepti aperire. Fortasse enim inquit, neque melius est, neque præstat reliquis expositionibus, quæ de illis haberentur, ita de ipsis verba facere: neque etiam ipsa vera sunt, sed contigit, id est nescio quo casu factum est, vt homines communi consensu de ipsis ita putarent, ac vulgo loquerentur. Aut igitur quod inquit. οἷον τὰ ποῦδ' ἑωὺν, vt ostendi, valet quæ de ipsis vulgo feruntur: aut, quod melius puto, totam hanc rem, vt ab Homero tractata est, intelligit. Nam infra, vbi manifesto locum apud eum poëtam ab æmulis agitarum significat, eodem pacto

pacto locutus est, *οἷον τὰ πῶς ἔτι δὲ πλῶν*. & non multo post *τὰ πῶς ἔτι δὲ ἰκ ἀρίων*: sed etiam ante hunc ipsum, de quo quaerimus: ac prius quam incepisset tradere, quæ obuijuntur poëtis: & quomodo eadem dissoluuntur, *τὰ πῶς τὴν ἐκθεσίαν*: quò tamen loçò supra *ἀλογα* posuerat: integer enim ille est *ἐπὶ καὶ τὰ οὐδ' ὀδυσσεὶα ἀλογα*. *τὰ πῶς τὴν ἐκθεσίαν, ὡς ἐκ ἀπὸ ἀρκετοῦ*: & quæ sequuntur. Inde autem perspici posse arbitror hic quoque idem verbum intelligi debere, & reliquis omnibus locis, quos indicavi: nisi aliquis contendat, quod communius est, *ἐπιτιμήματα* illo articulo significari: quod tamen non magni ad sententiam refert. Nam quod paulò post inquit, *τὰ δὲ, πρὸς τὴν ἑξέτην ὁρῶντα, δὲ διαλέγειν*, sine dubio referri debet ad *ἐπιτιμήματα*. Et sane præcipue hæc culpa Homerus laborabat, quod diis immortalibus multa tribuisset indigna sanctitate eorum, quod etiam Cicero in eo reprehendit, affirmans ipsum humana ad deos retulisse, sed non Homerus solum, verum etiam alij poëtæ. Iniquo autem animo ferunt mortales maiestatem deorum lædi: crebræq; in poëtis ea de causa expositulatio- nes. Tetigit etiam hoc Plutarchus in libro, unde sæpe supra testimonia citavi: ut non multo etiam infra faciam. Eius autem hæc verba sunt. *ὅτι οὐκ ἀπογοῦτι καὶ δυνεχθῆρες οὐ τοῖς ποιήμασι λέγεται πῶς θεῶν: ἢ δαίμονων ἢ ἀρετῆς*. & quæ sequuntur: hæc enim quum à graui aliqua persona apud poëtis dicebantur, docet, accepta vt vera, & non ut ad tempus edita, obesse magnopere animis imperitorum. Adiunxit autem testimonium Xenophanis Eleatæ, qui prius physicus fuit, vel potius theologus: in pri- mis enim naturam deorum inuestigauit. ipse igitur de rebus obscuris, cuiusmodi esse pleræq; arbitratur, ita sentiebat: intelligebatq; fieri posse vt homines aliquando temerè inciderent in veritatem: quod tamen, quia incertum foret, quando contigisset, nihil valebat ad res illas percipiendas. eam verò ipsius opinionem si hic ab eruditissimo magistro tactam esse existimabimus, ut sanè factum videtur: cur enim aliter ipsum hic appellaret? oportebit illud *ἐτυχε* capere: hoc nanque ipso Xenophanes quoque verbo vsus est, hoc sensu: ut illi, qui hos de diis immortalibus protulerunt, verum dicerent, fortuito temerèq; factum esse. Sed tamen ita quoque restat scrupulus non paruus in iis verbis, quæ sequuntur apud auctorem, *ἀλλ' ἔφασι τὰ δὲ*. aduersantur enim illa apertè sententiæ ipsius. Quare non nullia usi sunt ea emendare: legendumq; putarunt, sublata particula negandi, *ἀλλ' ἔφασι τὰ δὲ*. eidem autem yulnere aliquis, non diuersa ratione mederetur, qui syllabam, in qua negandi vis est, retineret sanè: auctam tamen illam, & in vocem *οὔτω*, conformatam. Sed postquam intelligitur correctione omnino locum egere, longè aliam viam purgandi ipsum indicabo, vt macula sit non in hoc, sed in ea, quæ sequitur voce: legiq; debeat pro *φασί*, non valde dissimili nomine, *σαφῆ*. Admonuit autem me, ut ita putarem, locus ipse Xenophanis, quem videtur hic Aristoteles significare, legitur verò ille apud Sextum, & non uno sanè loco, capite igitur, quo quaerit. Si est regula & iudicium vltim veritatis, ubi inquit ex opinione aliquorum Xenophanem vnum ex illis esse, qui nihil percipi posse affirmarint, quod illi probare soliti essent verbis ipsius, hos ipsos versus ponit: *Καὶ τὸ μὴ δὴ σαφῆς ἔστι ἀπὸ ἰδού: ἔδ' τις ἔπει εἰδώς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἄσασα λέγει πῶς πάντων. Εἰ γὰρ καὶ τὰ μέγιστα τύχοι τελεσμοχρόν ἔπειον, Αὐτὸς ἄμας δεῖ οἶδε: δόξος δ' ἴω παῖσι τέτυκται*. Quis igitur & ex materia, de qua agitur: & ex verbis ipsis, valde similibus, non facile credat eò perspexisse Aristotelem: ac postquam inceperat, rationem ipsius plenius etiam, quàm necesse hic erat, explanasse. nam si quod ad locum ipsum, quem in manibus habebat, explanandum pertineret, ponere tantum voluisset, potuit cuncta, quæ post nomen Xenophanis sequuntur, reticere. Quod igitur apud ipsum est. *εἰ τύχοι τελεσμοχρόν ἔπειον*, breui concisèq; Aristoteles dixit *ἀλλ' ἐτυχε*. Sunt autem verba eius, qui contendat verum sciri posse, & in quaerenda natura deorum, & in aliarum etiam rerum vi indaganda: quia forte aliquando fit, vt aliquis, quod certum & verum est intelligat: cui sententiæ obuijuntur, dicendo. *ἀλλ' ἔφασι τὰ δὲ*, id est cum tamen id etiam fit, nihil plani & certi de illis rebus est. Sin- gula autem penè verba Xenophanis, vt obscura, diligenter interpretatur Sextus: earum tamen integra explicatione nunc supersedebo, contentus locum indicasse, ac leuiter explanasse. Nec tamen non testabor huius loci Xenophanis, meminisse etiam Plutarchum in libro, quo tradit quomodo paratum legere & audire poëtis deceat adolescentem,

adolefcentem. qui primos tantum duos versus posuit. ostendit autè ille, non debere nos mirari si poëtis ueritas non ualde curæ est, cum qui nihil aliud in vita faciunt vix ipsam consequantur. vulturq; testimoniis & Empedoclis & Xenophanis, qui omnia plena tenebrarum esse: nec percipi quicquam posse, aiebant.

Γῶς δὲ οὐ βέλτιον μὲν, ἀλλ' οὕτως εἶχε. οἷον τὰ πῶς ἔτι δὲ πλῶν: - ἔγχεα δὲ σφιν Ὀδ' ὡς σαυρωτῆρος: οὔτω γὰρ τότ' ἐδόμζον, ὡσαύτ' καὶ νῦν Ἰλνυεοί.

Fortasse autem non melius quidem, sed sic habuit. ceu quæ de armis. Lancea autem ipsis recta in saurotere: sic enim tunc instituto quodam faciebant, quemadmodum & nunc Illyrici.

Tradit aliam rationem, qua refelli itidem possit crimen alicuius poëtæ. est autem illa, vt manifestò apparet, superiori culpæ, dissolutionique ipsius, contraria: non enim desunt, qui aliquando insimulent poëtis, quod quædam exposuerint, non satis recte tractata: & quæ manifestò videntur insigne aliquod vitium in se continere: quo pacto carpebatur Homerus, qui cum ostendere vellet, Diomedem, vna cum suis copiis noctu humi ita dormisse, vt parata omnia expeditaq; haberet, quæ pertinerent ad propriam salutem defendendam, subitumque aduentum hostium arcendum, in aliis inquit ita ipsos lanceas collocatas habuisse, vt erectæ starent, & imam sui partem defixam tellure haberent, vel potius in instrumento quodam inclusam, quod spiculorum recipiendorum causa humi figebatur, ut ipsa ab omni iniuria tueretur. Cum hoc igitur ita commemoret, quidam poëtæ reprehendebat, docens, hoc quod ipse narrat, consilio ipforum contrarium fuisse: lanceæ enim ita collocatæ non possunt subito in hostes conuerti: aptiorq; illi tempori habitus illarum fuisset, si non erectæ ipsæ, sed directæ aduersus hostes stetissent: & in illam partem conuersæ, vnde illi venturi existimabantur: maxime cum innexæ & implicatæ in illo instrumento forent, vt inde repente expediri non possent. ita (nisi fallor) accipi locus debet. nec tamè me fugit putare Eustathium aliud vitium in hac positura spiculorum manere. Cum igitur quicquam huiuscemodi inuenitur: ut scilicet meliore via ipsum administrari potuerit, quàm illa, qua gestum refertur, atque hoc aliquis accusarit, respondere debemus veritatem poëtam secutum, atque institutum eorum temporum. ceu hoc ipsum: Græci enim tempestate illa, qua bellum Troianum gestum est, ita faciebant: fuitq; ille mos eius ætatis. Vt autem hoc probet, ostendit vestigium illius rei adhuc restare in Illyricis populis. Quare cum errore hoc emendato à Græcis, quædam adhuc gens, quæ non tantopere rem militarem expoluerit, vt Barbara, verus institutum retineat, credi facilius potest Græcos etiam olim in hoc vitio versatos. Non est igitur hoc erratum poëtæ, qui fideliter commemorauit, quod factum est, sed culpa eorum temporum: nec tamen Illyrios potissimum auctor appellauit, quia illis quicquam cum Diomede ea tempestate, & fortasse etiam postquam sita è regione loca occupauit, fuisset: sed eam vnam gentem esse sciebat, quæ veterem adhuc morem retineret. Eodem autem pacto probauit in problemasin, quod illic constituere opus fuit: cum enim causam afferre vellet, cur cantus quidam vocarentur νόμοι: dixissetq; id fortasse factum esse, quia priusci, antequàm litteras haberent, soliti essent canere leges, ne ipsas obliuiscerentur, ut facilius hoc verum esse probaret, addidit. Quemadmodum adhuc apud Agathyrsos mos est, ut scilicet rudis illa gens veterem consuetudinem retineret, quam Græci, litteris apud eos inuentis, abiecerint.

Πρὶ δὲ τῶ καλῶς, ἢ μὴ καλῶς ἢ εἰρηγαίνε, ἢ πώροαίτω, οὐ μόνον σκεπτόν ἐς αὐτὸ δ' πεποραγμένον, ἢ εἰρημῶνον, ἐλέποντα, εἰ σπουδαῖον ἢ Φαύλον, ἀλλὰ καὶ ἐς ἐν πορῆποντα, ἢ λέγοντα, πρὸς δὲ, ἢ ὅτε, ἢ ὅτῳ, ἢ οὐ οὐεκεν. οἷον ἢ μείζονος ἀγαθοῦ, ἢ γένηται: ἢ μείζονος κακοῦ, ἢ ἀπογενήτω.

De illo verò, quod bene aut non bene, vel dictum est à quoriam, vel factum;

Etum, non tantum considerandum in ipsum, quod factum est vel dictum, respicientem, si ipsum probum vel improbum, verum etiam in ipsum, qui facit vel dicit, ad quem, vel quando, vel quo, vel cuius gratia. Ceu vel maioris boni, ut fiat: vel maioris mali, ut non fiat.

Quia sæpe in scriptis poetarum perpendendis quaeritur, rectè ne aliquid dictum sit, siue factum: an contra non rectè: docet eos, qui vindicare ipsos à criminibus volunt: existimationemq; poetarum charam habent, non tantum spectare debere: diligentèrque examinare illa ipsa, quæ dicta vel facta sunt, cuius generis sint, cum virtute ne coniuncta, vel vitio alicui affinia: hoc enim manifesto valet, *εἰ ποῦδ' αἶα ἢ φύλακα*, verum etiam oculos dirigere in eum ipsum, qui inducitur à poëta vel facere, vel dicere: attendereq; diligenter aduersus quem, id est personam eius, cum qua loquitur: vel in quem id ipsum molitur ac gerit: sæpe enim hinc nascetur occasio multarum criminationum diluendarum: non pauca enim quæ merito reprehendi potuissent, si in sermone cū hac persona prolata fuissent culpa omni vacant: si ad aliam personam referuntur. Exemplum satis accommodatum huius rei est Hippolytus Euripidis, qui quum in scena edidisset, quod posset moribus valde nocere (videbatur nanque Euripides ad periurium homines impulsisse, quia Hippolytus inquit Iuravi lingua, mentem iniuratum gero) purgari potest poëta, quia fecit hoc illum dixisse, quum loqueretur cum lena: voluit enim illam vlcisci, quæ ipsi imposuerat, & ad rem turpem nefariamq; gerendam hortata fuerat. nullam autem maiorem pœnam ab ea capere potuit, quàm ostendere se velle, quæ cum ipso egerat, patefacere: si nanque subito ipsam omni metu liberasset, parum prudenter fecisset: debuit enim tam scelerata mulier saltem ita angere ac male haberi. nam id, quod ore tunc protulit, animo non probasse Hippolytum, intelligitur exitu eius facti: mori nanque ille maluit, quàm fidem anui datam testibus diis, immortalibus violare: eadem ratio est illorum, quæ fiunt: ipsa enim quoque mutata persona eorum, in quos diriguntur, magnopere immutantur: & nunc laudi, nunc vituperationi dantur. Vt autem hoc diligenter animaduertisse valde prodesse dicit, ita reliquas omnes res, quæ quia facta omni dictoq; hæreant, & quasi ipsa ambient, à Græcis *περιπέσεις* vocatæ sunt. Post personam autem, in quam illa dicuntur aut fiunt, tempus ponit: tempus enim quoque sæpe subsidio est, & remouet culpas à poëtis non paruas: quæ nanque quibuidam temporibus prolata aut gesta, culpæ alicui affinia sunt: aliis laudem potius merentur. Significauit verò hoc, cum inquit *ὅτι*: nam quod sequitur, postrema litera tantum immutata, *ὅτι*, valet instrumentum: in eo enim quoque vis non parua est ad augenda vel minuenda ea, quæ obiciuntur poetis. Post hoc finis sequitur: finem enim sine dubitatione, consiliumq; eius qui fecit, aut dixit, significauit, cum *ἔπειτα* inquit: ut ille enim obtineatur, reliqua omnia quæ antecedunt, fiunt. Interpretatur autem diligenter hoc ipsum, quod extremo loco posuit: docetq; multum meritò hoc ualere ad factum alicuius defendendum: insinuat enim aliquando quispiam, consiliumq; ipsius reprehenditur, qui facere elegerit id, quod incommodi quiddam in se habere intelligitur. quod si ostendetur qui fecit, fecisse maioris boni adipiscendi causa, æquoq; animo id mali sustinuisse, quia nulla alia uia erat boni, quod inde nasci debebat, consequendi, constituitur consilium eius, quod ante exagitabatur: eodem pacto purgatur ille, prudenterq; fecisse demonstratur, si malum illud modicum sustinuit maioris mali depellendi causa: quod enim inquit de maiore bono auctoris, *ἵνα γένηται*: & de maiore malo, *ἵνα ἀπογένηται*, manifesto ualet, ut illud existat, ueniatq; ad nos: contraq; ut hoc arceatur, à nobisq; remoueat. Arbitror autem rationem hanc pertinere ad formam eam, quam uocauit. *ὡς βλαβερά*: docet enim nunc si poëta arguitur, quod personam aliquam induxerit, quæ quippiam dixerit aut fecerit, quod merito reprehendi possit, aut speciem habeat nocendi, quomodo illud defendi purgariq; debeat. Vt vero hic eleganter inquit *εἰς αὐτὸ τὸ πεπερασμένον ἢ ἐπεμμένον βλέποντα*, ita in ij. libro *πολιτικῶν* ait. *ἔμω εἰς τὸ αὐτὸ βλέψασ ἡμῖν*.

Tà δὲ

Τὰ δὲ πρὸς τῷ λέξει ἐρῶντα δεῖ διαλύειν. διὸν γλώτῃ. Οὐρῆα μὲν πρῶτον: ἴσως γὰρ οὐ εἶδ' ἡμιόλους λέγει, ἀλλὰ εἶδ' φύλακας. καὶ τὸν Δόλωνα. Ὅς δ' ἦτοι, εἶδος μὲν ἔλω κακός, οὐ τὸ σῶμα ἀσύμμετρον: ἀλλὰ τὸ πρόσωπον αἰσχρὸν: τὸ γὰρ εἶδος οἱ Κρήτες ἐν πρόσωπον καλοῦσι: καὶ τὸ Ζωρότρον δὲ κέραρε, οὐ εἶδ' ἀκραζόν, ὡς οἰνόφλυξεν, ἀλλὰ εἶδ' αἴτην.

Hæc autem, ad locutionem respicientem, oportet dissoluere. Ceu lingua: Οὐρῆα quidem primum: fortasse enim non multos dicit, sed custodes. & Dolonem. Qui sane specie quidem erat malus, non corpore incompositum, sed facie turpem. εἶδος enim Cretes vocant, quod pulchram faciem habet. & illud Ζωρότρον δὲ κέραρε, non merum, ut temulentis, sed citius.

Cum plures iam rationes tradidisset dissoluendorum criminum, quæ poetis obiciuntur, ostendit nunc posse quoque non paruas ipsorum reprehensiones confutari, si quis locutionem attendat. non quia poëtæ tunc accusentur ut male uocibus ali quibus usi, aut quia ipse nunc hanc curam suscipiat: supra enim ipsos diligenter purgavit contra illos, qui improbe poëtæ hoc nomine accusarent, sed quia hoc pacto significabuntur non ita sensisse de non nullis rebus, ut falsò putabatur ab illis, qui perperam voces eorum accipiebant: & non eo sensu, quo poëtæ protulerant. in superioribus autem modis defendendorum poetarum, nūquam ad notionem uerborū accessum est, neque auxilium inde petitum. quare huic generi nunc incumbit: primumq; cum initio atrocis illius pestilentiae describendæ Homerus commemorasset, morbum eum primum *εἶδος* inuasisse: uocabulumq; illud multos uulgo significaret, reprehendebatur à multis, quia causa non apparet, cur potissimum muli primi corripere eo morbo debuerint. inquit igitur. Fortasse poëtam non multos ea uoce intellexisse, sed custodes uigilesq;: ipsos nanque potuit subito pestilentia corripere, ut qui extra castra manebant, salutem cōmuni prospicientes: aduentumq; hostium explorantes: in illos enim primos incurrere debuit morbus ille, qui à deo missus erat: & tanquàm impressio quædam hostilis in castra irrumpere parabat. adiuuat autem hūc sensum, quia statim canes appellantur, quorum opera etiam in hac re uti consueant: sunt enim excubitores acerrimi, & facile quidquid aduētat, sentiunt: quamuis in Capitolio tuendo ab anseribus uicti fuerint. in hos igitur quoque, ut in milites, quorum curæ idem hoc commissum foret, primos pestilentia grafsata est. putare autem debemus, notionem illam, qua *εἶδος* custodes vocabantur, non propriam fuisse uerborum Græcorum, sed alius gentis. nam testatus est Aristoteles monstrando hoc, linguam esse, peregrinamq; uocem, discuti id crimen: & quod sequitur, manifesto tradit Cretarum esse uocabulum, cum aliud à consuetudine significat: inquit enim. Solitū etiam esse vexari uersum illum è xx. libro Iliadis, quo de Dolone Troiano agens, ait. *ἢ ἔα τοι εἶδος μὲν ἔλω κακός, ἀλλὰ ποδωκίης*. cum enim *εἶδος*, id est species, uulgo acciperetur pro forma totius corporis, atque omnium membrorum structura: dictusq; apertè foret Dolon, malam illam uitiolosamq; habuisse, uidebatur sibi ipsi repugnare poëta, quia statim addidisset, fuisse illum magnum curforem: requiritur enim egregia partium corporis compositio, ut aliquis in cursu uelox sit. Huic igitur quoque crimini occurri significat, si quis uocem eam capiat non eo sensu, quo consuetudo capiebat, sed illo quo gens Cretarum: illi enim *εἶδος* quippiam dicentes iuncto nomine, intelligunt, quod pulchram tantum faciem habet, quare separatim etiam *εἶδος* ea ratione significabit, faciem uultumq;: atque ita Homerus omni culpa uacabit: fieri enim potest, ut aliquis faciem turpem habeat, membra tamen omnia præclare inter se conuenientia: ex qua partium corporis iunctura, efficitur ut expeditum corpus ad currendum habeat. ope igitur huius animaduersionis: ostendendūq; illud esse externum eo loco uocabulum, dissoluitur ea criminatione. Animaduertendum autem, cum apud Terentium amore ardens adolescens exclamasset.

A 2 ij ὁ faciem

ò faciem pulchram, admonuisse Donatum interpretem, quomodo illic id verbum accipi deberet. Respondet verò illud huic nomini εἶδος. ait igitur. Faciem, nò modo partem corporis dicit, sed totam speciem, quæ apparet & cernitur. Tertium exemplum vindicandi hoc pacto poëtas à culpa, est itidem Homeri: ille nanque in ix. Iliadis, quo loco narrat Patroclum iussu Achillis apparasse conuiuium legatis Agamemnonis, facit Achillem sodali illi suo mandasse, ut ζωρόπερον ministraret: quod verbum vulgo ualet ἀκρετόπερον. quare videbatur importunum quiddam illum imperasse, vt grauibus hominibus, tempore, quo maxime requirebatur officium mentis, ingereretur meracius uinum: uisusq; esset fortis ille heros amicissimis suis turpissimum vitium exprobrasse. Quod si illic capiatur ζωρόπερον, pro uelocius: &, ut Aristoteles inquit, ὀλίγον, id est festinantius, nihil reprehendi poterit sententiæq; ualde accommodata erit: hanc autem notionem inde ductam puto, quia ζῶρον, calidum significat. qui autem calide quid administrant, celeriter ea tractant. Plutarchus in v. libro συμποσιακῶν, loco huic disputationi ualde accommodato, copiose subtiliterq; disseruit de hac re: pluresq; modos attulit, quibus ueteres, ingeniosi uiri, hunc nodum dissoluere conati essent: in quibus etiam est ille ipse, quem probauit, ab auctore ipso excogitatus. Sed consilio Aristotelis explicato, cuncta illa huc non transferam, præsertim cum hoc accurate fecerit Robertellus. nam quod huc magnopere facit, usus est etiam in ea quæstione explicanda eruditissimus scriptor, uerbo, quo noster hic doctor, cum ostenderet existimari non posse Achillem præcepisse Patroclo, ut meracius ministraret, quia ipse uino magnopere delectaretur: plurimis nanque iudiciis perspicitur, ipsum huic uitio deditum minime fuisse: in quibus est, quod in Agamemnonem contumelias iaciens, in primis temulentum ipsum appellat, ut qui omnium morborum scidissimum putaret ebrietatem: ideoq; ipsam inimico homini obiiceret. extremam uero hanc sententiam his uerbis protulit, ὡς μάλιστα τῆν νοσημάτων τῶν οἴνων φλυγῶν πρὸ βαλάντιος.

Τὸ δὲ κατὰ μεταφορὰν εἶρηται. δῖον. Ἄ μοι μὲν εἰ θεοῖτε καὶ αἰετῶν ὄρνιθων πᾶν ἄνθρωπος. καὶ τὸ, Ἡ τοὶ ὄτ' ἔβ' ἔπειθον τὸ πρῶτον ἀδρήσειεν. καὶ Ἀλλῶν σείργων τε ὀμαδόν. τὸ γὰρ πᾶν τὸ ἀντὶ τῶ πολλοῖ, κατὰ μεταφορὰν εἶρηται: τὸ γὰρ πᾶν, πολλὴ π. καὶ τὸ, Οἴη δ' ἄμμορος, κατὰ μεταφορὰν: τὸ γὰρ γινώσκω τῶν, μόνον.

Hoc autem per translationem dictum est. Cui, Alij quidem dij, & homines dormiebant totam noctem. & illud. Sive hic in campum Troianum respiceret. Et Tibiarum fistularumq; uocem. illud enim πᾶν τὸ, id est omnes, pro multis per translationem dictum est: omne nanq; quiddam multum est. Et illud οἴη δ' ἄμμορος, per translationem: quod enim maxime notū, solum est.

Cum ostendisset, quomodo depelli possint criminationes quædam, ac dignitas poëtarum defendi, una iam rationum illarum, quæ in oratione positæ sunt, docendo uerbum illud, cuius sententia nullo modo illic quadrat, si capiatur ut consuetudo id accipit, esse usurpatum more externi alicuius populi, aliam nunc rationem monstrat, non nullarum itidem criminationum diluendarum, si quis docuerit uerbum, cuius itidem notio eo loco absurda uidetur, non propriè usurpatum esse, sed metaphoricè: ita enim quoque uitabitur impetus aduersarij, & omne studium ipsius in reprehendendo inanè esse ostendetur. uitur autem in hac quoque re illustranda exemplis Homericis. Primum verò acceptum est è ij. Iliadis, ubi poëta commemorat ceteros omnes deos plenam noctem dormisse. insimulabatur autem ille, quod diis immortalibus somnum tribuisset: atque humanam rem ad naturam diuinam transtulisset: neque enim dij, qui laborem defatigationemq; non sentiunt, egent requiete: & auxilio somni uires corporis reficiunt. Docet igitur purgari posse Homerum,

rum, si dicatur usus uerbo ὄρνιθων ob similitudinem metaphoricè: neque enim uerbum habebat, quo propriè, appositèq; significaret quietem illam, quam putare possumus esse deorum, cum cessant ab opere. quare rectè fecit, ab hominum requiete ipsum capiens. Aut igitur exemplum manet in hoc uerbo, ut significauit. aut si hoc parum probatur aliquibus, quia hoc pacto quidquid dicitur de diis, translatis uerbis prolatum erit: cuncta enim sumpta sunt ab hominum muneribus & officiis, cogemur dicere spectatum esse ab Aristotele uerbum iunctum πᾶν ἄνθρωπος, quia uerisimile nullo modo sit, deos integram plenamq; noctem dormire: quod ipse in mortalibus etiam illis, quibus magnæ curæ commissæ forent, accusauit: cepisseq; ipsum uersam noctem pro parte aliqua ipsius. Non explicat autem hic tam accuratè, in quibus nominibus translatio maneat, ut supra fecit, ubi de uocibus peregrinis disputauit. unde hæc difficultas orta est: quia res hæc plerumq; cognitu facilior est: ac pleriq; omnes hoc intelligunt: tria enim continentia loca posuit, quæ ita defenderentur: nec unquam indicauit in quo uerbo, aliter atque poëta uolebat, accepto, ille læderetur. Alterum igitur eorum est, quod in x. Iliadis, de Agamemnone loquens, qui noctu multis grauibus curis conflabatur: nec ut reliqui duces Græcarum copiarum dormire poterat, inquit ipsum cernere campos Troianos, ubi multi ignes accensi erant pernoctantibus Troianis, in rebus ipsorum secundis, extra urbem. Absurdum autem illic uidebatur (nisi fallor) quod cum media nox esset, eum dixerat poëta spectare ubi posita erant castra Troianorum: ut non multo etiam post eundem dixit acerrimo dolore affici respicientem naues Græcorum in quas illi metu perterriti confugerant: neque enim in tenebris loca spectari possunt & luminibus percipi. quare intellexit poëta eum usum mentis oculis: & in hoc manet translatio. Non est autem uerisimile Agamemnonem, sollicitum de salute suorum, ac toto animo in ea cogitatione occupatum, nunc huc, nunc illuc cursitasse, ut ea crebro uideret, quæ iam cum dolore ingenti spectauerat: sed in animo motus ille, æstusq; manebat, repente, quæ sibi molesta uiderat, ac remedium ipsis quærente. Non est autem simile exemplum superiori, nec ab Ioue prolatum id est, quamuis paulo antea poëta in collatione, similem esse æstum illum animi, gemitumq; Ioui fulgenti affirmans, mentionem principis deorum fecisset. quare sublato illo, non uideo qua ratione aliter hic translatio manere possit. Tertium exemplum posuit ex eodem loco acceptum, ubi poëta exponit, quæ ualde sollicitum haberent animum Agamemnonis: in aliis enim narrat ipsam Græcarum copiarum ducem uehementer perturbatum, admirationisq; plenum fuisse, audientem tiliarum fistularumq; cantum, quæ canerent in castris Troianorum. Est autem molestum hoc loco, quod apud poëtam aliter legitur hic uersus, quàm citat ipsum Aristoteles: illic enim tertio postremoq; uerbo immutato Ἀλλῶν σείργων τ' ὀσπίων legitur. nam id quod hic eo loco est, in reliqua parte uersus apud ipsum positum est: ita nanque ille terminatur. ὀμαδὸν τ' ἀετῶν πᾶν: quomodo autem hoc factum sit affirmare non ausim. quin sanè multa uariata sint in eo poëta à priscis usq; temporibus, dubitandum non est. Potuit igitur aliquis, qui elegantiam industriamq; poëtæ, quam indicat Aristoteles, in eo uerbo uertendo non animaduertisset, ἀκρετόν illud uitiosumq; esse putans, suo ex ingenio lectionem immutasse, & è suo loco id uerbum in alienum transtulisse: cui tamen opinioni aduersatur, quod apud uetere auctorem eodem modo, ut apud poëtam ipsum, uersus ille scriptus offenditur: liber enim de Homericis allegoriis, qui nunc Heraclidis Pontici nomine falsò circumfertur, ita ipsum citat. Cum etiam satis certo appareat ex consequentibus uerbis, hic aliquid desiderari, quis scit an hinc quoque quippiam demptum sit, quod perturbet superius etiam hoc exemplum, & tanquam tenebras offundat luci ipsius? in tantis igitur difficultatibus rem in incerto relinquo: studio tamen lectorem adiuuandi, nolui, quod in mentem mihi uenit, cuiusmodi illud sit, reticere. Quod sequitur uerò apud auctorem. τὸ γὰρ πᾶν τὸ ἀντὶ τοῦ πολλοῖ, & quæ differit in eam sententiam, non cohærent ullo pacto cum superioribus: fatiq; certo declarant, non nulla in medio defecisse: neque enim in exemplis, quæ hic posita sunt, uestigium ullum existit eius uerbi, in quo ipse accuratè ostendit translationem esse: nisi quis putet, quod supra tetigi, primum exemplum huius modi

manere in extremo illo uerborum Homericorum *πᾶν ἄλλοι*: quod tamen, quamuis etiam hoc uerum esset, non satis procedit, quia tunc pars magna noctis pro tota nocte posita foret: non omnes siue dii, siue homines, pro multi. Non oportet autem mirari, quaedam sic defecisse atrocitate superiorum temporum, cum constet bonam magnamque partem huius operis amissam esse. nam qui diligenter legunt monumenta ueterum scriptorū, multis modis intelligunt, quam male illa habita sint, & quam multis, quamque grauibus plagis confecta. Ne magis autem nunc hoc incommodum deplem, quo maius studiosi bonarum artium accipere non potuerunt, uidetur auctor exemplo preterea quodam usus esse, in quo cum Homerus (nam ipsius hoc etiam, ut cetera, fuisse suspicor) usurpasset nomen hoc *πᾶν*, quo uulgo significantur omnes: nec tamen, si quis uerè rem attendisset, uniuersi illi, de quibus loquebatur, rem eam fecissent, sed magna tantum illorum pars, reprehenderetur poëta, & mendacij argueretur. Vnde nunc modum ostendens Aristoteles, quo purgari possit, docet illic omnes, ualere multi, genere illo translationis, quo formæ nomen ponitur pro nomine generis, exemplum igitur defecit. cum autem (ut opinor) statim id prolatum esse *μεταφορικῶς* auctor dixisset, his uerbis, quæ restitere, reddit rationem suæ sententiæ, comprobaturque illam diligenter. nam particula *ἢ* hoc auctorem moliri declarat. Verba uerò eius expressa sunt: omne enim multum quiddam est. id est cum multū pluribus modis quippiam esse dicatur: sitque illud tanquam genus quoddam, quod plures species continet, una illarum est, omnes. quis enim dubitat, quin omnes multi sint? Adiungit autem statim aliud post hæc uerba exemplum, sumptū & ipsum ab eodem poëta, ubi describit septentrionem urfamque, quod fecit ille duobus locis: in utroque enim opere tribus iisdem uersibus usus est, & cum in Iliade ornatum clipei exponit, quem Vulcanus, rogatus à Thetide, Achilli fabricauit: & cum in Odyssæa Ulyssæ navigationi intentum aspiciere cælum finxit: fungebatur enim ille tunc munere gubernatoris. ait igitur ambobus in locis, ipsam intelligens. *Ὅν δ' ἄμμορος ἐστὶ λαστρὸν ὠκεανοῦ*. Vocabulum autem *ὄν* ualet sola: quare accusabatur poëta, qui solam urfam dixisset non occidere: unumque illud sidus expers esse lauacrorum oceani, cum aliis etiam quibusdam sideribus hoc contingat. Succurrit autem ipsi acerrimus ipsius amator, affirmans hic etiam translationem esse: intellexissetque Homerum urfam, maxime insigne, clarumque ex omnibus sidus, quibus hoc contingit, non mergi in oceano, id est non occidere. in uoce igitur *ὄν*, quæ prima est eius uersus, omnis uis posita est defendendi poëtam, ex qua etiam nascebatur criminatio, quia quamuis & ipse uelit uocabulum illud ualere solam, tamen cogitans, quæ sola sunt, magis illustria nobiliaque esse, ita opem ferri posse poëtæ affirmauit. nec tamen liberare culpa putare debemus poëtam, quod ornauit hunc uersum splendidissimis translationibus: neque enim illæ quicquam ualent, ad culpam hanc, quæ obicitur, defendendam: peccatum enim erat in sententia, quare oportet, qui ueri poëtam uelit, ostendere aliam inde sententiam atque æmuli putabant, elici debere. Cum igitur translato uerbo prolatum hoc dixisset, confirmans id, inquit Quod enim maxime nobile, solum est. nam copia reddit res uiles: eripitque ipsis omnem dignitatem. Non est autem hoc unum aliquod eorum generum translationis, quorum supra ipse meminit. & quæ propriè hoc nomine appellantur, sed potius *τρεῖς*, ut grammatici huiuscemodi non nullas traiectiones uerborum uocant. quo autem uocabulo separatim hanc ipsam nominent, cum communi multorum nomine, id quod in illis eximium ac præstans est, appellatur, notum est. Eustathius quoque uidit hunc tanquam scopulum, & quomodo declinari posset, ostendit: inquit enim solam dictam esse non mergi fluctibus oceani, è numero scilicet siderum eorum, quæ supra nominata forent, & collatam cum illis. sed aliam etiam rationem monstrat, qua poëta extra culpam poni possit. Virgilius uero, cum hunc uersum expressit, hoc omisit, ueritus ut existimare licet, hanc reprehensionem, inquit igitur. Arctos oceani metuentes æquore tingi. qua etiam de causa numero multitudinis usus est. arctosque, inquit, non arctū, ut ille fecerat. nam non deerant etiam qui in hoc Homerum insimularent, quod uidetur nescisse duas illas esse, cū arcton dixisset. Sed de omni hac re disseruit etiam Strabo non longè à principio j. libri, poëtamque studet liberare omni huiuscemodi culpa.

Κατὰ

Κατὰ δὲ προσώδιον. ὡσαύτ' Ἰππίας ἔλεγε ὁ Θάσιος ἄρ. διδομεν δὲ οἱ. καὶ ἄρ. μὴ οὐ καταπίπτει ὄμβρος.

Per accentum autem, quemadmodum Hippias Thasius dissoluit illud, διδομεν δὲ οἱ. nec non illud οὐ καταπίπτει ὄμβρος.

Afferet aliam rationem dissoluendi criminis, quod poëtis obiicitur: illa autem est, cum sono uocis immutato, variatur notio alicuius uerbi, & hoc pacto longè alius sensus inde elicitur, atque ille, qui reprehendebatur. paruo igitur negotio magnum incommodum depellitur. Vsum uerò ipsa Hippiam Thasium (Thasium autem addit, ut distinguat ipsum ab altero Hippia magni & ipso nominis, qui Eleus itidem à patria appellatus est) docet magno crimine poëtam liberasse: incestebatur enim uulgo Homerus, qui fecisset Iouem mentiri: falsisque promissis conuicere in grauisimum malum Agamemnonem, quo nihil uidebatur minus conuenire Ioui opt. max. nam unum hoc esse ex illis, quæ à Platone in ij. de rep. reprehensa sunt, arbitror notum esse: cum enim inquit multos locos Homeri libenter prædicare soliti sumus, hunc nullo pacto laudabimus. Verbis autem quibus ipse usus est reliqua exponam: inquit enim. *τὴν ἐνυπνίου πομπὴν ὑπὸ Διὸς τῶν Ἀργεέμωνι*. Putabatur igitur flagitium hoc commisisse in ij. Iliadis, ubi præcipit somnio, ut ad Agamemnonem iret, atque ipsi suis uerbis significaret, ut copias Græcorum armaret, ac prælium cum Troianis committeret: futurum enim ut uictoriam inde, gloriamque magnam reportaret. & sanè in animo habuit imponere Agamemnoni Iuppiter: studuitque ut ille pugnaret una ea de causa, ut plagam aliquam illic insignem acciperet, sed omnis quæstio est. an uoluerit hoc ipsi suis uerbis significari, quod indignissimum uideatur: siue mādauerit somnio, ut ipsum hoc polliceretur Agamemnoni, ut accipi debere locum illum astute cogitauit Hippias. Omnis autem ratio in eo manebat, quomodo pronuntiaretur particula *οἱ*: nam diuerso eius uocis accentu, diuersus etiam sensus efficiebatur: nunc enim articulus est nominandi casu, qui referatur ad deos: nunc uerò dandi casus est, qui ualeat *αὐτῶ*, id est ipsi illi Agamemnoni. Quod si ita capitur, ut dixerit, nos ipsi facultatem ei damus obtinendi magnam gloriam, non conuenit hoc probitati Iouis. Si uerò ita accipitur. Tu ipse nuntia ei, nos ipsi concedere amplam gloriam, non inuenit notam Ioui: neque enim immiscet ipse illic personam suam. in hoc igitur manet ratio purgandi poëtam. Nisi quis potius putet existimasse Hippiam *διδομεν* pro *διδόμεν* legendum esse, mutato ita sono eius uocis, ut è prima in secundam mediamque syllabam transferatur: hoc enim pacto cum *διδόμεν*, sublata inde postrema syllaba, pro *διδόμεναι* positum fuisse intelligeretur, liberaretur omni culpa Homerus: somnio nanque ipsi mandatū foret dilargiri, polliceri que suis uerbis gloriam ex eo facto Agamemnoni: quod uideatur etiam obscure indicare Aristoteles in libro sophistorum Elenchorum, quo loco plenius aliquanto eandem rem persequitur, his uerbis. *ἔλλα τῶ ἐνυπνίου ἐπέταξεν το διδομεναι*, utitur enim hoc ipso indefinito tanquam in ipsum conformato illo, non uno modo à consuetudine variato nomine, quod à poëta suo iure usurparum fuerat. Hæc autem res tanti momenti fuit: ac tam indignum uisum est apud Homerum hoc protulisse Iouem, ut uersus hic à recentioribus inde sublatus sit: neque enim critici, qui hoc fecerunt, rationem Hippiae cognouere in constituenda ea sententia: aut si cognouere, non probauerunt: omnemque scrupulum inde euellendum esse censuerunt. Alterum exemplum, quo eadem ratione comprobatur posse dissolui crimen, sumptum est è xxij. libro Iliadis, ubi poëta indicat, quem terminum cursus equorum posuerit Achilles: illud enim signum, cum satis certum, & quod fallere nullo modo possit, esse dixisset, appellauit lignum aridum supra terram eminens spatium passus, vel quercus, vel picea: additque statim. *τὴ μὲν ἔκαταπίπτει ὄμβρος*. Cum autem particula *ἔ* ita scripta olim foret, ut præter spiritum, & illum quidem grauem, accentum etiam circumflexum haberet, accusabatur Homerus, qui sibi ipsi repugnaret: ita enim interpretor: & hanc causam fuisse puto, cur ille reprehenderetur, quod cum supra lignum illud aridum esse dixisset, partem eius

A 2 iiij nunc

nunc imbribus assiduis putrescere dixerit. Volui autem quid sentirem patefacere: quodque hic parum considerate prolatum aliqui arguerent, aperire. nam Pseudalexander ille interpres Elenchorum in eadem fallacia explicanda (& ipso enim hoc ut altero quoque exemplo illic auctor vsus est) tantum narrat solitum exagitari poëtam, tanquam rem absurdam dixisset. Qui igitur purgare Homerum voluit, affirmavit eos improbe facere, qui aliter vocem eam pronuntiarent, ac poëta ipse pronuntiare voluisset: particulam nanque eam esse negandi: respondereq; ita sensum eorum verborum superiori sententiæ, cum ualeant, quod lignum nulla vi imbrium putrescit.

Τὰ δὲ διαίρεσι. οἷον Ἐμπεδοκλῆς. Αἴψα δὲ θνήτ' ἐφύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶν, Ζωράτε πρὶν κέρριτο.

Hæc autem diuisione. Ceu Empedocles. Extemplo autem mortalia nata sunt, quæ prius didicerant immortalia esse: Nec eraq; quæ prius distincta erant.

Docet nunc dissolui etiam crimina non nulla, quæ obiiciuntur poëtis, diuisione, id est aliter distinguendo partes quasdam orationis, atque illi distinguunt, qui ipsos insimulant. Exemplum verò huius rationis ponit locum Empedoclis, in quo ille diligenter tradebat, quomodo hic ornatus rerum, aptaq; singularum partium distinctio, lite dominante, conflata foret. Citantur à Simplicio plures ipsius versus in primum naturalis auscultationis, in quibus etiam hic ipse locus est. notum enim nobis esse debet, ex ipsius decretis, cum in longo certamine superior facta est amicitia, omnia confundi ac permisceri: gigni que aceruum quendam rerum, qui tamen immortalis sit ac diuinam naturam habeat. postea verò, conuersis rebus, cuncta illa distingui ac separari, quæ illic coaceruata, simulq; mixta erant. Cum igitur ille hoc caneret, in aliis multis hos versus effudit. Αἴψα τε θνήτ' ἐφύοντο τὰ πρὶν μάθον ἀθάνατ' εἶναι: Ζωράτε τὰ πρὶν ἀκέρριτα, διακλάσσαντα κελύθους. in quibus prioris uersus sententia difficultatem nullam habet: inquit enim poëta: mutato cursu, institutoq; alio genere motus, subito mortalia facta esse, quæ prius immortalia erant: in altero verò scrupulus magnus est: nam si in eo quoque ut in superiore, aduerbium πρὶν coniungatur cū inferiore verbo, ut sit τὰ πρὶν κέρριτο, aduersabitur consilio poëtæ, ueritatiq; ipsius rei. quare reprehendebatur Empedocles ab iis, qui ita interpungebant orationem. Quod si ita illa distinguitur: aduerbiumq; illud antecedentibus uerbis adnectitur hoc pacto Ζωράτε τὰ πρὶν, nihil absurdi falsiq; restabit. Ope igitur distinctionis, tenuiq; hac animaduersione, remedium adhibetur magno malo: repugnasset enim manifestò, falsumq; fuisset si dixisset, confusa, vniusq; naturæ reddita esse, quæ prius separata fuerant: res enim contra se habebat. Animaduertendum autem, cum eadem hac ratione & fallaciæ quadam in disputando orientur: nec non etiam eadem dissoluantur, in libro sophistorum Elenchorum, ubi etiam eodem nomine utitur: inquit enim. παρὰ δὲ τῶν διαίρεσιν, significare Aristotelem non eandem penitus semper rationem: quod exemplis, quæ ponit, intelligitur. nunc enim, explicare rem uolens, inquit. Ut si aliquis esse dixerit quinque, duo & tria: & imparia & paria: qui nanque hoc facit, non utitur interpunctione, neque separat ita partem aliquam ab alia, sed diuidit partiturq; uocem aliquam, siue rem, in duas partes. Nisi fallor autem contrarium huius est compositio, cuius meminit etiam Quintilianus. Cicero præterea in erudita illa epistola ad Pætum, duabus his contrariis inter se rationibus ostendit obsceni aliquid dictum esse posse astute demonstrari. Suspiciari igitur debemus modum etiam hunc ab auctore hic intellectum, quamuis exemplo illum breuitatis causa non illustrarit. Nam quin huius etiam modi, quem hic loco hoc Empedoclis declarat: quiq; aliter interpungendo orationem conficitur, illic meminerit, dubitari non potest. Exemplo autem duorum uersuum: quorum prior senarius est, posterior verò hexameter, hoc eo loco explanat: inquit enim. οἷον ἐγὼ σ' ἐβηκα δ' ὄνλον ὄντ' ἐλδύσιδρον, καὶ τὸ πνυτήκοντ' ἀρδρῶν ἐκατὸν ληπὲ δίδος Ὀδυσσεύς: aliter enim interpungendo

interpungendo orationem accipi potest, seruum factum, qui prius liber erat: contraque seruitute liberatum, qui prius seruebat: Eodemq; pacto è quinquaginta hominibus centum uiuos reliquisse Achillem: quod manifesto falsum est, nec effici vlla ratione potest: & separando prius uerbum πνυτήκοντα, ab eo quod consequitur, generandi casu posito, quinquaginta eundem è numero centum virorum, qui prius erant, reliquisse, dimidia parte illorum cæsa: quod consentaneum est. respondet igitur hoc exemplum Empedocleo illi loco, ut apparet. Vfus est Quintilianus sententiæ huius uersus, in Latinum sermonem uersus, libro vij. quo loco de ambiguitate subtiliter disserit: ita enim quoque manifesto oratio ambigua incertaq; sit: neque enim intelligitur liquido qui sensus fuerit eius, qui ita scripsit, potius quam locutus est, sublati in ter-punctionibus. nam in dicendo. si quis diligenter attenderit, non potest facile induci: solent enim qui loquuntur distinguere interuallo aliquo temporis sententias. Plures verò locos in ueteribus scriptoribus reperiri, qui aliter distingui possint, notum est. Huiusmodi autem etiam est illud Terentij. Audiui Archilis iam dudum Lesbiam adduci iubes, quærebatur enim illud iam dudum, superiori ne, an inferiori parti hæreat: & si non accidit illic, quod in exemplo Empedoclis, ut altera sententia magnopere reprehendatur. Donatus hoc explicans, inquit. Vtrum iam dudum audiui, an iam dudum iubes, incerta distinctio est.

Τὰ δὲ ἀμφιβολία. παρὸς ἧκε δὲ πλέων νύξ: ὅτ' ἔσ' πλέων, ἀμφιβολοῦ ἐστ.

Hæc autem ambiguitate. παρὸς ἧκε δὲ πλέων νύξ: illud enim πλέων ambiguum est.

Tradit nunc vindicari etiam à criminibus poëtas, auxilio sententiæ incertæ atque ancipitis: hoc autem fit, cum ostendimus longe etiam alium sensum inde elici, quam qui insimulat ipsum, facit: nec enim illo tantum modo, quem putat, posse ipsum accipi. Non manere verò ἀμφιβολία in singulis uerbis, sed in pluribus, arbitror notum esse: cum enim uaria, multiplexq; notio est alicuius uocis, uocatur illa ὁμωνυμία. Nec repugnat, quod auctor, postquam exemplo Homeri rem patefecit, in quo uerbum esset πλέων, affirmavit illud esse ambiguum: ambiguum enim ipsum appellauit, quia inde præcipue nascitur sententiæ illius obscuritas: nec tamen illud solum gignit hæc difficultatem, sed vnâ cum eis, quibuscum coniunctum est. Sumptum autem illud est è x. Iliadis, quo loco Vlysses Diomedem hortatur, postquam ab eo socius ascitus fuerat nocturnæ illius, periculoseq; expeditionis, ut properent: ostendere enim uolens festinandum esse, utitur signis quibusdam, quæ manifesto declarant tempus, illi negotio gerendo aptum, elabi: in quibus etiam hoc posuit, quod ipsius uerbis exponam παρὸς ἧκε δὲ πλέων νύξ τῶν δύο μοιρῶν: τριτάτη δ' ἐστὶ μοίρα λείπει. Videbatur autem absurdum, si caperetur, dixisse poëtam noctem abiisse plus duabus partibus, quia statim sequitur, tertiam partem adhuc restare, atque integram relictam esse: necesse enim erat aliquam partem ipsius consumptam esse, si illud uerum fuerat. defendebant igitur poëtam hoc pacto, ut conicere licet: neque enim auctor accurate rem exponit, sed tantum tradit in hoc uerbo πλέων causam manere ancipitis orationis: siue enim dicebant duarum partium maiorem partem elapsam esse, ut restaret pars quedam illarum: & tota pars tertia. siue noctis plura abiisse. id est tempus noctis, quod constat duabus ipsius partibus: minus uero, id est vnâ plenâ integramq; partem relictam esse: indicat enim Eustathius quoq; duobus modis legitur eum locum esse, nam & πλέων, ut testatur: & sine vltima littera, πλέω scriptum in quibusdam libris offendeatur. Apud Hesychium etiam hæc uerba leguntur: quæ manifestò sunt declaratio huius loci. πλέω νύξ. τῶν δύο μοιρῶν πλέων μέρους. νυκτὸς αὐτῆς μοίρας. ὁ τρίτος ἀφαιρηθή.

Τὰ δὲ κατὰ τὸ ἔθος πλεῖ λέξεως. οἷον τὸν κερραμείον οἶνοῖ φασιν εἶν. ὅθεν πεποίηται, κνημὶς νεοτύκτου κροσιτόροιο, καὶ χαλκίασ' ὅτ' τὸν σίδηρον ὀργαζομένους.

μλιους . ὁθεν εἶρηται ὁ Γανυμήδης διὸ οἰνοχόδεν, οὐ πινούτων οἶνον. εἰ δ' ἄν' ἔδει γέ
κατὰ μεταφοράν .

*Hæc autem secundum consuetudinem locutionis . Ceu aqua tempera-
tum, vinum inquit esse . Unde illud à poeta dictum est . Ocrea recens
fabrefacti stanni : & ærarios fabros, qui ferrum exercent . Unde dictus
est Ganymedes Ioui οἰνοχόδεν, id est vinum ministrare, cum tamen dij non
bibant vinum . Esse autem hoc potest per translationem .*

Adiungit non nulla præterea crimina poëtarum tentari, si quis doceat quod re-
prehenditur, ex consuetudine sermonis prolatum fuisse : spectasteq; illic poëta vsus
potius multitudinis, quàm rei veritatem, cum sic pleriq; omnes loquantur . Expla-
nare autem quod dicit volens, inquit . Ceu dilutum, temperatumq; aqua vinum,
multitudo tamen vocat vinum : κεραιμολον enim dicens manifesto intelligit vinum,
cui aqua mixta fuerit : ita enim passim hoc quoque nomen capiebant, quod ipsius
etiam crebris testimoniis confirmatur . in iij . enim segmento problematum, quo lo-
co de ebrietate multa quarit, hoc nomine sæpe ipsum appellat . Quare exemplo hu-
ius locutionis, cum ipsi etiam peruulgatum vsus sequuntur, atque aliquid, quod
vero penitus non respondeat, verbum vsurpant, excusandi sunt . nam illud, quod à
poëta itidem dictum est . κρημὶς νεοτὸν κασιπείροιο, eodem hoc consilio prolaturū fuisse
affirmat : sciebat enim Homerus materiam illam, quam significat id verbum, ocreæ
conficiendæ idoneam non esse : sed consuetudinem secutus, quæ multa huiuscemodi
committit, pro nomine veræ materiæ hoc posuit . Verba autem, quæ citat apud Ho-
merum leguntur in xxj . Iliadis, vbi poëta narrat Agénorem percussisse iaculo tibiam
Achillis, ita vt arma, quæ partem eam corporis tegebant, ingentem sonorem edide-
rint . totus ille locus est . Ἄμφι δὲ μιν κρημὶς νεοτὸν κασιπείροιο Σμυρδαλέον κονέβισε . πα-
λιν δ' ἄπ' ὀχάλκῳ ἔρρισε Βλημύρου : οὐδ' ἔπρησε . Adiungit autem statim Aristoteles aliud
verbum, quod & ipsum, vt superius illud οἶνος, vulgo vsurpabatur, longe alio in-
tellectu, quàm illo, quod proprie valebat . illud verò est χαλκίαις : ita nanque voca-
bantur fabri ferrarij : consuetudoq; ita nomen hoc capiebat : cum tamen si quis vim,
quæ subiecta est huic nomini materiamq; spectet, ita appellari debeant, qui æs tra-
ctant . Eadem hac ratione prolaturū esse illud Homeri affirmat, cum dixit Ganyme-
dem Ioui vinum ingerere : hoc enim valet οἶνοχόδεν : quamuis Græcum hoc iunctum
sit : iunctum autem è duobus nominibus, quorum alterum significat vinum : alte-
rum verò eiicere ac fundere : vt enim in nomine fabrorum illorum materia immuta-
ta est à multitudine, ita in hoc, quod valet ministrare, à poëta ipso . nam veritati etiam
hoc non respondere, docuit addendo, cum dij vinum non bibant : alia enim portio-
ne illi vtuntur, ipsorum propria, id est nectare vocato . Locus in quo hæc verba le-
guntur, est vbi Æneas magnificè narrat Achilli originem suæ stirpis, ante quàm pu-
gna inter ipsos inciperet : cum enim Troem tres liberos suscepisse ostendisset, qui
fuit vnus è maioribus ipsius, & in illis Ganymedem, de Ganymede ipso loquens ait .
Ὅς δὴ κάλλιπος γέ το ἐνὶ τῷ ἀνδραγαθῶν Τῶν καὶ ἀειρήναστο θεοὶ οἰνοχόδεν . Non oportere
autem arbitror hunc ordinem sententiarum improbari : ita enim vt in excusis libris,
in calamo quoque exaratis omnibus legitur : nec video cur merito debeat recepta le-
ctio displicere : in qua, ut docui, omnia certa & plana sunt . nam quamuis Aristo-
teles narrauerit, consuetudinem loquendi capere οἶνον, pro temperato aqua vino,
quod vocabulum merum purumq; vinum significat, cum contra illud alio humore
mixtum valeat, non sequitur, vt in quo de vino rursus infra agitur, statim collocari
post hoc debeat : neque enim materia spectatur, sed ratio eadem : eadem autem pro-
fus ratio poëtae fuit, appellantis κασιπείρον, quod suo proprioq; nomine σιδῆρος voca-
ri debuit, quæ multitudinis est, communisq; vsus loquendi, vocantis temperatum
aqua vinum, simpliciter vinum : eademq; vis est sententiæ inferioris . nam si consue-
tudo vocat χαλκίαις fabros ferrarios, quod verbum ab ære deductum est, excusari
debet

debet poëta, qui dixit, Ganymedem uinum Ioui ministrare, quamuis nectar, non
vinum sit, quod ingerit . nulla igitur perturbatio est in hac lectione : omniaq; egre-
giè sibi ipsis respondent : contraq; potius in ea, quam fictam ex ingenio puto ab ali-
quo, confusum mihi quiddam videtur . Nam illud etiam, quod in omnibus scrip-
tis eodem pacto se habet, rectum puto . intelligo autem quod à sententia, quæ se-
quitur, abest particula negandi οὐ : illa enim temerè olim irrepsit in excusos libros :
& si acurè attendimus, corrumpit verum sensum : auctor enim significare voluit, lo-
ca non nulla huiuscemodi, quæ reprehenduntur in poëtis, quemadmodum ea ratio-
ne, quam docuit, defendi possunt, id est ostendendo ea prolata esse ad imitationem
consuetudinis, ita etiam alio modo, id est affirmando verba illa translata esse : quo-
modo ipse antea declarauit dissolui multa, quæ improbè obiiiciuntur poëtis . Dubi-
tandum autem non est, quin duo hiloci Homeri, qui insimulabantur, ita quoque
purgati possint : & cum stannum pro ferro posuit, & cum vinum pro nectare . Præ-
terea notum esse puto hoc etiam ipsum crebro fecisse in Elenchis sophisticis, vt post-
quam tradiderit rationem captiois alicuius refellendæ, addat etiam alium modum,
quo idem efficiatur : vni enim alicui malo sepe plura remedia adhibentur . legendum
igitur vna cum veteribus exemplaribus . εἰ δ' ἄν' τοῦτο γέ κατὰ μεταφοράν . nec ita accipi
videtur debere locus hic, vt qui in Latinum sermonem hunc librum vertere voluit,
fecit : ita enim reddidit . Id quod per translationem dici neutiquam potest : quem
etiam, qui sententias auctoris explanarunt secuti sunt . quis enim dubitat, quin ra-
tio nunc tradita translationis modus non sit : sed valet, ut docui, extremum hoc . Li-
ceret etiam hoc scilicet crimen dissoluere, affirmando translato verbo vsus esse poë-
tam : & deniq; modo illo, qui supra vocatus est κατὰ μεταφοράν . non est autem indi-
candi modo, & quod rem præsentem monstret, uerbum hic positum, ut reddi de-
buerit, potest : sed longe alio modo, ut apparet : & quod valet, posset etiam per tran-
slationem subleuari, & ab insectatione aduersariorum defendi . in manu igitur eius,
qui pugnat pro dignitate poëtae, est, vtro eorum malit, vt i : quamuis Aristoteles vi-
deatur, quam nunc ratione exposuit, propriam esse huius culpræ frægendæ existimare .

Δεῖ δὲ καὶ ὅταν ὄνομα πύπεναντίωμά τι δοκῆ σημαίνειν, ἐπισκοπεῖν ποῶ-
χως ἂν σημαίνειν ἔδει, εἰ τῷ εἰρημλίφ. οἶνον, τῆ ῥ' ἔχειτο χαλκίαις ἔγχος, τῷ ταύ-
τη κωλυθῶσαι .

*Oportet autem & quando nomen aliquod subcontrarietatem aliquam
visum fuerit significare, attendere quot modis vtiq; significaret hoc, in eo,
quod dictum est . Ceu, τῆ ῥ' ἔχειτο χαλκίαις ἔγχος, quod hac prohibendum sit .*

Modum alium tradit, quo refelli aliquando possit, inaneq; esse ostendi, quod obii-
citur poëta : cum enim sæpe plures sint notiones alicuius nominis, præcipit nobis, ut
cum sententiam aliquam reprehendi uideamus, quia illic aliquid sit, quod repugna-
re atque aduersari sibi ipsi dicatur, perscrutemur diligenter omnes eius significatus :
ac si inuenimus aliquid etiam ipsum valere, quomodo si accipiatur, omnis repugnan-
tia inde tollatur, affirmemus eo sensu à poëta illic sumptum esse : atque ita omne stu-
dium aduersarij in accusando eludamus : hanc arbitror vim esse huius præcepti : quod
sanè valdè concisè ab auctore prolaturum est . Exemplo verò illustrare ipsum volens,
vsus est Homeri loco, qui est in xx . libro Iliadis : commemorans enim illic poëta pu-
gnam Æneæ cum Achille, dixit, spiculum ab Ænea missum clipeum Achillis per-
cussisse : cumq; quincuplex ille foret, non potuisse omnem illam texturam penetra-
re : sed duabus iam partibus transactis, nequiuisset tertiam, quæ ex auro erat, perfo-
rare . qua in re exponenda vsus est poëta illis verbis, quæ citat Aristoteles . Cum au-
tem ἔχειτο sæpe valeat hæsit, adfixumq; illic stetit, si de spiculo ita locutus foret, pro-
fecto repugnasset, quia nihil huiuscemodi legatur illic contigisse . Pelias enim hasta
hæsit clipeo Æneæ : unde postea ipsa inde Neptuni opera exempta fuit, & ante pedes
Achillis collocata, non contra . fortasse igitur hoc visum quibusdam olim est illic sibi
ipsi

ipſi aduerſari. nam Euſtathius, qui varias quaſdam opinionones veterum ſuper eo loco commemorat, nihil tangit quod ad hanc quaſtionem, cuius meminit Ariſtoteles, faciat. nam de ordine etiam illarum laminarum, ex quibus clipeus Achillis confectus fuiſſe dicitur, controuerſia erat: cum forent, qui primam laminam, & quæ in promptu erat, ex auro fuiſſe, non mediam vellent. Cum igitur hoc (vt opinor) obiceretur poëta: atque pugnare inter ſe ſententia videretur, qui caperet aliter ἔχειτο: affirmaretq; ſignificare ipſum illic, vetitum eſt vltra pertranſire, hanc difficultatem tolleretur: ſenſusq; omni ex parte ſibi ipſi conueniret. Animaduertendum autem quo caſu capi debeat τὸ τοῦ, quod in præcepto hoc tradendo auctor uſurpauit. nominandi ne caſu, an accuſandi prolatum ſit: nam ſi accuſandi caſum facimus, videtur ſententia claudicare: ſi nanque ſignificaret illud ipſum, cum in eo contrarij non nihil eſſet, ita nihil opis poëtae afferetur. niſi potius intelligimus, quod recte ſe habet, & ab hac ſpecie contrarietatis remorum eſt. aut contra ſi capimus ipſum nominandi caſu, vt dixerit Ariſtoteles videndum eſſe illud ipſum nomen, in quo naſcitur pugna, quot notiones habeat, in ſententia illa, quæ verbis expoſita eſt: hoc enim valere putō quod addidit ſtatim, ὅτι τῶν ἐπιτιμῶν. nam ſcrupulum ſemper aliquem ea parte manſiſſe declarat, quod in quodam libro legitur dandi caſu τούτου: quamuis maior pars calamo ſcriptorum aſſentiat excuſis libris. Dubitari verò non debet, quin ὅτι τῶν ἐπιτιμῶν legendum ſit: ſignificat autem leuem quandam & obſcuram contrarietatem: præpoſitio enim, quæ coniuncta eſt cum eo nomine, vim habet minuendi: ita autem locutus eſt: & non dixit ſimpliciter, ὅτι τῶν ἐπιτιμῶν, quia vix fieri poteſt, vt in ſcriptis poëtarum magna aliqua & aperta contrarietas inueniatur: neque enim tanta expectari debet in monimentis ingenioſorum virorum negligentia: quando autem quippiam, quod ſimilitudinem aliquam huius rei habeat, illic reperitur, docuit, quod remedium ei malo adhiberi debeat. Quod verò ἐπιτιμῶν inquit, eodem hoc verbo ſupra quoque uſus eſt, cum traderet criminationes poëtarum ex illis ipſis locis oportere ſoluere: ait enim. ὡς τὸ δὲ τῶν ἐπιτιμῶν κατὰ τοὺς προβλήμασιν ἐκ τούτων ἐπιτιμῶν παύεται, λέγει.

Τὸ δὲ, πῶς ἄρα ὡς εἰδὲ χέτω, ὡς δὲ πῶς. μάλισ' αὖτις ὑπολάβοι κατὰ τὴν κατ' αὐτοῦ. ἢ ὡς Γλαύκων λέγει, ὅτι οἷα ἀλόγως προῦ πολλαμβάνουσι: καὶ αὐτοὶ κατὰ φημισάμενοι συλλογίζονται: καὶ ὡς ἐρηκτόβης, ὅτι δοκεῖ, ἐπιτιμῶσιν, ἀνὴρ ὑποκρινόμενος ἢ τῆ αὐτοῦ οἴσει.

Illud autem quot modis contingit, ſic quodammodo. maxime vtiq; aliquis ſuſpicaretur per eam, quæ eſt e regione: vel vt Clauco dicit, quod non nulla ſine ratione præexiſtimant: & ipſi re illa condemnata concludunt: & vt qui dixerint, quod videtur, reprehendunt, ſi ſubcontrarium fuerit ipſorum exiſtimationi.

Hic etiam locus valde me torſit, quærentem, ſi qua ratione poſſem certum inde aliquem ſenſum eruere: mira nanque breuitas verborum eſt, & ea ipſa fortalſe verba non omnino à mendo vacua ſunt: quin autem hæc ſint apta eſt ſuperiore ſententia, dubitandum non eſt. Cum igitur affirmaret ſupra, oportere, quando nomen aliquod in ſcriptis poëtarum viſum fuerit, præ ſe ferre quippiam, quod repugnet, ſubtiliter attendere quot modis ſignificare poſſet hoc, quod requiritur in ea ſententia, videtur nunc velle explicare, quæ ratio ſit huius rei efficiendæ, & quomodo cognoſci poſſit quot modis illud dicitur: ſed tamen, vt teſtatus ſum, perturbor quia non video certam huius rei explicationem: ac metuo magnopere, ne locus deprauatus ſit, præcipue ea parte, qua legitur in excuſis ὡς δὲ πῶς: vno excepto, qui nuper in lucem prodiiit: in quo eſt ὡς δὲ πῶς: inueni enim in pluribus calamo exaratis libris eam vocem variatam, cum illi ſic habeant δὲ πῶς. Vt potero igitur locum hunc declarabo, nihil

affirmans:

affirmans: ſingula tantum verba diligenter examinans. Quot modis autem contingit, ſic quodammodo: id eſt hæc via, aut aliqua huic ſimilis, oſtendit quot modis hoc tractari poteſt. ſtatim autem rationes duas exponit: quarum alteram, κατ' ἀρτίον καὶ ἑνὴν ipſam vocans, e pluribus eam eſſe dicit, quæ iudicio multorum anteponatur: nec tamen quæ fuerint reliquæ, explanat, nec ſane ego affirmare auſim, quam potiffimum intelligat e regione poſitam. nam durum mihi admodum videtur capere, vt quidam fecerunt, nominum oppoſitionem, quaſi præceperit nobis hic auctor, ut cum videre volumus alicuius verbi notiones, & an in illo lateant plura ſignificata, ſpectemus contraria illius: atque inde de ipſo iudicemus: hoc enim aliis in locis longe aliis uerbis admonuit faciundum. Præterea cum dixerit κατὰ τὴν κατ' ἀρτίον, nec appareat nomen, quod muliebris generis intelligendum ſit, Robortellus putauit συμμοσίων ſignificari, à quo non diſſentio: quamuis fortalſe melius locutioni reſponderet, ſi quis ὁδὸν intelligeret: nam ſignificatus ambarum vocum panè idem eſt. Quod autem ſequitur, Vel vt Glaucon dicit, & quæ ſequuntur, videtur altera ratio eſſe defendendi poëtas, & illa quidem acuta, quam ſophiſtes hic excogitarit. non facere nanque hoc ad explicandos diuerſos ſignificatus verborum, apertum eſt: nec vnam aliquam eſſe hanc partem illius diuiſionis: quare vix credere poſſum auctorem nunc id moliri, cum vna tantum ratione contentus fuerit: nec plures vna vias indicarit. Sed omnis (niſi fallor) difficultas naſcitur, quia ſuperior locus perturbatus aut mancus eſt. Quare illo relicto poſteriori huic toto animo incumbamus. inquit igitur reſtare hanc rationem: cogitandumq; quod animaduertit ſedulo Glauco: ille enim vidit ac memoriæ prodidit, ſolere homines non nulla firmiter credere, atq; imbutos eſſe certis quibuſdam opinionibus, antequàm ſcripta poëtarum legant: quod tamen faciant nulla certa ratione, ſed ſtultè potius & imperitè. Cum igitur ipſi aſſenſerint illis rebus, & tanquam ſententia ſua decreuerint, ita ſe rem priuſ habe-re, reprehendunt & inſimulant quidquid repugnat eorum iudicio, quod firmum, ſtabileq; eſſe putant. Hac igitur animaduertiſione docuit poſſe multa crimina labefactari: & quod aliqui in poëtiſ accuſant, culpæ potius ipſis dandum eſſe, & ab eorum animi errore naſci. Quod igitur apud auctorem eſt προπολλαμβάνουσι, valet hic antequàm poëmata audiant, firmum ac ſtatutum in animo ſuo habent. Uſus autem eſt eodem hoc verbo iterum in ij. de arte dicendi, vbi de fructu, qui capitur ex ſententiis, tempore prolatis, diſſerit: primum enim inquit homines letari ſi orator, in vniuerſum loquens, attigerit opinionones, quas ipſi de illis rebus priuſ habebant ſingillatim: ac paulo poſt præcipit oratorem odorari, qui ſit ſenſus eorum, apud quos dicit, de illis rebus: quod quum viderit, de ipſis in vniuerſum illo modo, communiterque dicere iubet: ambobuſq; in locis inquit, hoc oſtendere volens προπολλαμβάνουσι. Sed illud etiam, quod ſequitur, poſitum eſt ad declarandum quam firmiter hoc credant: aperiendamq; rationem, quæ ipſis fraudi fuit: nam inquit. καὶ αὐτοὶ κατὰ φημισάμενοι συλλογίζονται: quod, vt ſuſpicor, ſignificat. & ipſi omnibus aliis opinionibus condemnatis, concludunt hoc ita ſe habere: vel cum ſententiam tulerint: quamuis in præpoſitione, quæ verbo adiuncta eſt, vis inſit contra alios id faciendi. Id verò, quod ſequitur, eſt tanquam declaratio quædam huius ipſius ſententiæ: magisq; explanat; vnde nata ſit hæc animi obſtinatio: Et tanquam dixerint videri ſibi (Latinè enim ſententiam Græcorum verborum exprimam, quia in illis ſcrupulus nullus eſt) reprehendunt, ſi illic quippiam fuerit, quod leuiter etiam aduerſetur veteri ipſorum opiniononi: ac diſſentiat ab eo, quod iam conceptum animo habent. Cum igitur quicquam huiusmodi accidit: quidamq; inſimularint poëtas, quod non nulla falſò tradiderint, noſq; tutari volumus ipſorum dignitatem, affirmare debemus utio illorum fieri, animiq; obſtinatione, quod fidem abrogent narrationi poëtarum: radixq; huius erroris patefacienda eſt: neque enim debemus ita firmiter quippiam credere, vt non putemus ipſum illud etiam aliter fieri potuiſſe: ac quod à peccato noſtro proficiſcitur, poëtiſ improbe attribuire. In illis præterea verbis οτι οἷα, cuncti libri concordēs non ſunt: extant enim qui habeant τισι οἷα. Vnde arbitror factum, ut Paccius emendarit, ὅτι οἷα. Sed quendam etiam vidi omnium veruſtiſſimum, in quo οἷα legitur. Quod ſi ὅτι οἷα vera lectio foret, ſignificaret auctor, vitiū hoc

Bb non

non esse omnium mortalium, sed quorundam tantum: intelligo autem offirmate aliquid credere. Nolo etiam omittere, quin testificer in hoc ipso summæ antiquitatis, non ualde tamen multis locis ceteris fideliore, locum superiorem integrum nõ esse: desiderariq; illic verbum relicto spatio ipsius: ita enim habet. *κατὰ τὴν ὡς Γλαύκων λέγει*: in margine tamen eiusdem alia manu repositum est, quod nunc in excusis illic legitur.

Τοῦτο δὲ πέπονθε τὰ πῶδ' Ἰκάριον: οἶόντ' αὖ γὰρ αὐτὸν Λάκωνα εἶν'. ἄτοπον οὐδ' εἰ μὴ εὐτυχῆν τὸν Τηλέμαχον αὐτῶ, εἰς Λακεδαιμόνα ἐλθούτα. τὸ δ' ἴσως ἔχει, ὡσπὲρ οἱ Κεφαλιῶδες φασί: παρ' αὐτῶ γὰρ γῆμαι λέγουσι τὸν Οὐδυσέα καὶ εἶν' Ἰκάδιον, ἀλλ' οὐκ Ἰκάριον. δι' ἀμαρτήματα δὲ τὸ πρὸ βλημὰ εἰκὸς ἔστιν.

Hoc autem patiuntur quæ ad Icarium pertinent: putant enim ipsum Lacedæmonem esse. absurdum igitur non congressum cum eo Telemachum, cum Lacedæmonem petiit. Hoc autem fortasse se habet, quemadmodum Cephælenes aiunt: à se nanque uxorem duxisse dicunt Ulysssem: & esse Icarium, sed non Icarium. Propter erratum autem problema verisimile est.

Ope huius animaduersionis dissolui quæstionem docet, quæ magni momenti sit in Homeri Odyssæa: & hoc ipsum, quod aliquando vsu venire significauit, ut homines addicti sint alicui opinioni, quamuis falsæ: nec inde abduci vlllo pacto possint, illic etiam contingere: constans enim opinio erat in animis multorum Icarium, Penelopes patrem, Laconem fuisse, quare absurdum videbatur, ne congressum quidem cum eo vnquam fuisse Telemachum, quando Lacedæmonem petiit, ut patrem inuestigare, cum tam affinis ipsi foret. Hoc igitur ut absurdum, & à ratione uacuum, obiciebatur poëtæ: magnopereq; ille hac partè premebatur. & sanè si res ita se habuisset, purgari non potuisset Homerus, qui rem nullo modo verisimilem commisisset: uisusq; merito foret, cum hoc finxit, oblitus fuisse illius necessitudinis: nec cogitasse ea in urbe domicilium habere maternum auum Telemachi, quia fecit illum apud alium diuertisse, præterquam quod ab eo in primis certior fieri potuit, si qua fama vnquam eò de genero ipsius, acto multis erroribus, peruenisset: ipsum enim ualde sollicitum de illa re uerisimile est diu fuisse. Adiungit autem Aristoteles illud fortasse falsum esse, quod scilicet Ulyssis focer Lacon foret: potiusq; credi debere, quod Cephælenes narrabant, qui aiebant se sua gente uxorem duxisse Ulysssem: focerumq; ipsius Icadium appellatum, non Icarium, ut vulgo ferebant. quare si res ita se haberet, omnis ille scrupulus subito enellebatur. intelligitur autem manifesto hanc difficultatem natam esse è falsa illa opinione, erroreq; peruagato per animos multorum. Icarij uero Ulyssis focer, meminit Pausanias in Laconicis, qui sequitur superiorem illam peruagatam magis famam. Poëta etiam quidam incertus, qui scripsit Alcæonida, cõmemorante hoc Strabõne in x. *ἢν κατὰ γλαυκῶνα* dixit Icarium fuisse Penelopes patrem, sed idem etiam infra eodem in libro quamuis aliter uocatum nõ ostendat Penelopes patrem, tamen argumentatur eum in Acarnania uixisse, quia probabile non est, si ille Lacedæmone domicilium habuisset, non apud eum potius quam apud Menelaum, Telemachum diuersaturum fuisse. Restat scrupulus non paruus in uerbis quæ sequuntur: ualde enim vereor, ne maius aliquod mendum hic subit: nam quod prius erat omnibus in libris *διαμαρτήματα*, facile concedo peccatum librarij fuisse: legi q; debere, distinctis illis uocibus, quæ male coherant, *διαμαρτήματα*, non tamen plena adhuc sententia, restituito etiam hoc est: aut si plenam aliquis esse contendat, nullo modo plana: necesse est enim intelligere *εἶναι*. Sensus etiã horum uerborum non ualde mihi satisfacit: nec video cur addere nunc auctor debuerit. Propter erratum hoc problema verisimile est esse, quod iam statuit cuiusmodi sit:

di sit: affirmauitq; profectum è falsa opinione, quæ infederit animis multorum. nisi uocauit hoc ipsum erratum, quod lapsi homines sunt: inaniq; narrationi stultè crediderint: quamuis non sine causa etiam putaret aliquis erratum scripturæ intelligere Aristotelem, quod pro Icadio Icarius; vna littera mutata, scriptum foret. Præterea suspectum etiam mihi est illud, *πρὸ βλημὰ εἰκὸς εἶναι*: nec uideretur mihi ualde conuenire sensus horum uerborum: neque hunc auctorem alibi obseruauit ita locutum: de his enim rebus asseueranter loqui consueuit. nec puto uerisimile hic locum habere. Omnibus igitur iis de causis metuo ne hic locus corruptus mancus uel sit.

Ὅλιος δὲ τὸ ἀδύατον μὲν ἢ πρὸς τὴν ποιήσιν, ἢ πρὸς τὴν βέλτιον: ἢ πρὸς τὴν δόξαν δὲ ἀνάγειν: πρὸς τε γὰρ τὴν ποιήσιν ἀρετῶτερον πιθανὸν ἀδύατον, ἢ ἀπίθανον καὶ δυνάστιν. τοιούτως δ' εἶν', οἷος Ζεῦξις ἔγραφε. ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ βέλτιον: εἰ γὰρ παράδειγμα δὲ ὑπὲρ χεῖν. πρὸς ἄφασιν τ' ἄλογα. οὕτως τε καὶ ὅτε ποτὲ οὐκ ἄλογόν εἶναι: εἰκὸς γὰρ καὶ παρὰ τὸ εἰκὸς γίνεσθαι.

Omnino autem impossibile quidem uel ad poesim, uel ad id, quod melius, uel ad opinionem oportet reducere: ad poesim enim optabilius est probabile impossibile, quam non probabile & possibile: Huiuscemodi autem esse, quales Zeuxis pingebat: sed & ad melius: exemplar enim oportet excedere. ad qua inquirunt ea, quæ ratione carent. Sicq; & quod quandoque non est vacuum à ratione: uerisimile enim & præter uerisimile nasci.

Paucis nunc uidetur complecti uoluisse, quomodo dissolui possint, quæ obiciuntur poëtis: & tanquam in capita quædam illa redigere. Primum autem, cum poëta arguantur sæpè protulisse, quæ non possint effici, docet tribus modis occurri huic maledicto, quos modos statim enumerat. Deinde aggreditur singillatim explicare, quamuis non declarat semper, cum hoc facit, rationesq; exponit, quibus singuli confirmantur, quem potissimum tunc explanat. Vide illic oritur difficultas non parua: ac fortasse quippiam in extremo desideratur. Sed hoc nunc relicto, primum modum constituens: rationemq; reddens, cur poëta falsò reprehendatur, inquit ad finem poëtæ: idq; quod poscit studium illud, magis expectandum esse, id quod aptum ad persuadendum est, quamuis effici nequeat, quam id, quod nullo modo probabile est, quamuis idem fieri possit ac soleat: seruit enim ars poëtarum opinionibus eorum qui audiunt: studetq; insinuare se omni ratione, qua potest, in animos ipsorum, captans quidquid ad hoc aptum est, reiiciensq; contraria: accusari igitur non potest poëta, qui arripit, quod sibi magis aptum esse intelligit. Verba quæ sequuntur, Tales autem esse: omnisq; ea sententia, uidentur secundum modum confirmare, qui supra *πρὸς τὸ βέλτιον* uocatus est; quamuis conjunctio indicet quippiam potius addi, quod ualeat ad idem, quod supra, confirmandum. Sed aliquid fortasse in medio defecit: uideturq; locus hic omnis esse mirum in modum deprauatus. Quærendum autem an Zeuxis morem illum habuerit, ut quos pingeret, semper ornaret: & neglecta uera specie, meliores undiq; ipsos efficeret: quo exemplo poëtæ etiam à uicio abessent, qui idem præstarent: nam uerba illa, quæ deinceps posita sunt, *ἀλλὰ πρὸς τὸ βέλτιον*, dubitari non potest, quin hunc modum referant: quæ sanè uerba aliter leguntur in quibusdam calamo exaratis: in illis enim primum tantum & postremum eorum est: cetera, quæ in medio hic posita sunt, inde absunt. & sanè non mihi displicet hæc lectio, quam uideo etiam in excusos Lutetiæ libros irrepisse. ut hoc alterum initium sit poëtæ eadem hac ratione defendendi: iam enim auctoritate summi pictoris in eo vsus fuerat: similiq; probarat, hoc uicio ipsi dari non debere. quod si hoc effici non potest, præstat tamen rem ita tractatam esse, quare uidetur non tan-

tum poëtae venia dari debere, verum etiam laudari eum oportere; intelligiq; officio suo ipsum functum esse. Cuius rei statim rationem reddat dicens. Exemplar enim oportet excedere. id est cum scripta poëtarum, & quæ traduntur ab ipsis, futura sint exemplar eorum, quæ homines agere debent in vita: hoc enim animo ab illis finguntur, absoluta esse debent, & ita perfecta, vt superent quæ geruntur ab hominibus: quod si paria ipsis forent, non haberent vim exemplaris: neque enim facile exprimere omne illud bonum possunt, qui imitantur, quod in exemplari est: faciuntq; satis, si propè accedunt. Postulabat nunc ordo, ut tertium modum auctor explanaret, rationemq; traderet, quomodo quædam defenduntur è genere eorum, quæ non possunt effici, referendo illa ad opinionem, quam de rebus illis homines habent: ac fortasse hoc ipse facit: sed ita perturbatus locus est, vt non pudeat me fateri, non videre quomodo hoc fiat. nec tamen, vt sensus qui videtur requiri, hinc eliciatur, omnia hic permiscere volui: cum enim ab antiquis libris hic destitutus sim. quos consentire perpexi peruulgatæ lectioni, non tantum mihi tribuo, vt confidam me posse luce ingenij mei has tenebras discutere. Vt in malis autem, & re penè desperata, non inuisè suspicari aliquis possit, explicatis iam modis omnibus, quibus id quod arguitur fieri non posse, comprobatur, docere Aristotelem, quomodo resistere valeamus, cum aliquid obiicitur, quod dicatur carere ratione: nam propter similitudinem, quam inter se habent, recte suoq; loco exponitur, quod dicitur nullam in se rationem habere, vt fieri ita potuerit, post id quod fieri nullo pacto potest. modos autem huius rei duos esse videtur affirmare. Cum autem de primo non omnino mihi liqueat, secundus apertus est, certamq; sententiam habet. primus verò, nisi aliqua macula subest, huiuscemodi est. vt dicat oportere referre, quæ ratione carere dicuntur ad ea, quæ vulgo homines aiunt, factaq; asseuerant: quod cum exposuerit, apta esse rationem hanc rursus testificans; adiungit aliam rationem, vt scilicet assermet, quod consentaneum non esse dicitur, huiuscemodi non esse quibusdam temporibus, vt haberi tale debeat: iudicariq; tunc vacuum esse à ratione: cuius rei sedulo ratione reddit, tradens verisimile esse quippiam aliquando gigni, quod repugnet verisimili: contrariumq; sit ei. quod plerumq; fieri soleat. nam nisi huiuscemodi quædam inuenirentur, quæ verisimilia dicuntur, certa & explorata forent. Percipitur verò hinc quoque eisdem dissoluendi modos, viles esse ad plures criminaciones refellendas: iisdem enim modis, quibus ἀδυνατόν, & ἀλόγον etiam ipsum tentati affirmat: & præterea alio, quem addit, id est negando illud esse ἀλογον.

Τὰ δ' ὑπεικναιτὰ, ὡς ἐρημικά, οὕτω σκοπεῖν, ὡς ὅρ' οἱ ἐν τοῖς λόγοις ἔλεγον, εἰ τὸ αὐτὸ καὶ πρὸς τὸ αὐτὸ, καὶ ὡσαύτως. ὥστε καὶ αὐτὸν, ἢ πρὸς αὐτὸς λέγει, ἢ ὁ δὲ φρονίμος ἄσπῆγμα.

Subcontraria autem vt dicta, sic animaduertere, quemadmodum confutationes, quæ in disputationibus sunt: si idem & ad idem, & simili modo. quapropter & ipsum, vel ad quæ ipse dicit: vel quod vir prudens præceperit.

Si quis accuratè hunc locum explicare velit, in primis arbitror ei demonstrandum aliud hic præcipere auctorem ab eo, quod non multo antea tradidit: non multo enim quoque supra de iis, quæ similitudinem haberent contrariorum disseruit, & quomodo contrarietas, quæ apparet in verbis repelleretur, docuit: non est autem verisimile ipsum rem iam pertractatam, paruo interiecto spatio, rursus attingere. Puto igitur Aristotelem, superiore loco docuisse, quid agendum sit: quomodoq; purgare debeamus poëtam, cum insinuletur aliquid prodidisse, quod repugnet veritati, atque opinioni, quæ prius de illa re in animis ferè omnium erat: quæ sane suspicio nascatur ex verbo aliquo, quod certo quodam modo acceptum, speciem habeat eius vitij: nunc verò ostendere, quid afferre possimus, cum sibi ipsi poëta arguitur aduersari:

aduersari: & quod hoc loco dicit, contrarium eius esse, quod alibi probauit, aut reprehendit. Nam quod hic inquit. ὡς ἐρημικά, opinor hoc valere. contrarietatem inquam existere in iis quæ dicta sunt, sententiisq; illic autem manifestò significauit ex verbo uno aliquo nasci id malum: ait enim eò confugiendum esse (ut verbis ipsius utar) ὅταν ὄνομα τι ὑπερκατ' ἰσχυρὰ τι δοκῇ σημαίνει. Quod uerò illic quoque inquit ἐν τῷ ἐρημικῷ, vbi de remedio, quod adhiberi debet, loquitur, ualet etiam eò loco ἐρημικῶν sensum, quem continet vniuersa illa cōplexio. Declaratō autem (nisi fallor) discrimine, quod uerisetur inter duos hos similes inter se locos, ad explicationem huius, quem in manibus habemus, accedamus. inquit igitur: Subcontraria uero ut dicta sic animaduertere, examinareq; oportet, ut perpenduntur elenchi in disputationibus: cum enim illic quicquam esse, quod repugnet, traditur. solemus ad frangendas has captiones perpendere diligenter, an eadem res omnino sit: nitimurque inuenire illic aliquid discriminis: sed etiam uidemus subtiliter, an ad idem ambo referantur: sæpe enim eadem res diuerso consilio tractatur: præterea an eodem pacto ambobus in locis editum id sit quaeritur: siue contra modum non similis. tribus autem his rationibus examinibusq; expositis, docet quomodo illa huc accommodentur: & quam similitudinem habeant cum his rebus, cōcludens hoc pacto præceptionem hanc. Quapropter & ipsum uel ad quæ ipse dicit: uel quod utiq; prudens admoneret: tres enim hi quoque modi sunt, qui ordine respondent superioribus illis. Quærendum igitur hic quoque an idem omnino sit, quod ambobus in locis à poëta dicitur: operaq; danda est, ut illic aliqua dissimilitudo reperiat: deinde iubet id referre, ad quæ ipse, scilicet poëta, alibi dicit: docereq; eum non esse eius iudicij, ut uideatur vniquam dicturus fuisse, quod arguit aduersarius. Postremo admonet uidendum esse, an fecerit, quod ea de re præciperet uir prudens, & qui ipsius habeatur peritus: ita enim quoque à culpa abesse intelligitur, si perspicitur secutus iudicium, atque auctoritatem hominis prudentis.

Ὅρθῃ δὲ ἐπιτήρησις, καὶ ἀλογία, καὶ μοχθηρία: ὅταν μὴ ἀνάγκη οἷος μὴ δοῦναι χρῆσθαι τῷ ἀλόγῳ, ὡς ὅρ' Εὐριπίδης τῷ Ἀγέτι τοῦ ποιητοῦ. ὡς ὅρ' οἱ Ὅρῆς τῷ Μενελάῳ.

Recta autem reprehensio & vacuitas rationis & prauitas est, quando non necessitate vlla existente vllam in partem, vsus fuerit quopiam vacuo à ratione, quemadmodum Euripides Ageeti prauitate: Quemadmodum in Oreste Menelai.

Cum huc vsque docuerit, quomodo falsa & adumbrata crimina diluantur: quomodoq; defendi possit dignitas poëtarum, si obiiciatur ipsis aliquid à maleuolis, quod fallax captiosumq; sit, nunc tradit, quæ sint maculae, quæ dilui non possunt, sed inuruntur ab iis, qui sunt iusti rerum existimatōres, & ueritate ipsa ducuntur. iure autem optimo illos accusari dicit, & eam esse rectam reprehensionem, cum poëta; nulla necessitate premente, fingunt aliquid, quod dissentaneum sit, & ratione careat. nec non eam insignem aliquam improbitatem alicui affigunt, qui nunquam antea signa dederit tam deprauati ingenij: atque id etiam faciunt non seruientes fabular, nec quia res aliter exitum non habeat. Omnem igitur locum, qui his culpis laboret, esse dicit rectam, rationeq; tractatam reprehensionem, id est posse ac debere merito reprehendi: arbitror autem hoc referri ad formam illam, quam infra vocat, ὡς παρὰ τὴν ὁρθότητα τὴν κατὰ τὴν χεῖρα: nam cum ita peccat poëta, non potest defendi, quod secutus sit ueritatem artis, & contempserit hæc maledicta, quia intellexerit ita se facilius posse adipisci, quod ars requirit. Exempla uerò ponere uolens horum peccatorum, quæ purgari nequeunt, sumit illa ab Euripide, qui ambobus modo dispeccauit: significat autem ipsum in id uitium lapsum, finxisseq; quiddam prorsus absurdum, quia statim, grati illo errato expōsito, inquit. Ceu Euripides: nam

si locus integer esset, res fortasse plana foret. Quia autem quæ sequuntur deprauata sunt: & lux, quam exemplum afferebat, amissa est: nec certo tenetur, an posterioris tantum utij exemplum attulerit, ut Madius putauit, quem in hoc non sequor: arbitror enim utrunque peccatum explanare auctorem voluisse: nec tamen quomodo corrigi locus possit, video: nec uno etiam eodemq; modo in omnibus scriptis libris legitur: quidam enim habet *ἀγνήτη πονηρία*: alius vero *ἡ ἀγνήτη πονηρία*: inueni etiam in quibus legitur *πῶς ἀγνήτος πονηρία καὶ*. in margine uero huius exemplaris (ut nihil omitam, quod aliquo modo adiuuare hunc locum possit: aut saltem diligentiam meam probare) emendatum erat *ἡ Αἴγλη*. Id uero quod excogitauit Robortellus ad maculam hanc delendam, non mihi penitus satisfacit, quia tragedia, in qua fingitur Ægeus repente in medias illas turbas aduolare, Medea uocatur, non ab illo ipso appellata fuit: *ὁ τῶ Αἴγλη* uero uidetur fabulam indicare; cui Ægeus ipse nomen imposuerit, ut statim auctor loquitur, qui inquit *ὁ τῶ Οἰεση*. præterea si ratione caret hoc Euripidem finxisse, non uidetur ille huc descendisse in Medea sine causa: nulla; ipsum huius rei necessitate premente, sed coactus: aliter nanque exitum eius fabulæ poëta non inuenisset, nec nodum illum dissoluisset. Alterum exemplum apertum est: arbitratur enim Aristoteles eundem tragicum in Oreste, nulla re urgente finxisse Menelaum insigni morum improbitate præditum: quare putat hoc quoque peccatum eius merito reprehendi, nec excusari ullo modo posse. Præcipue autem laborare hoc vitio locum illum intelligitur, quod supra quoque, ubi diligenter de moribus loquitur, omniq; eorum genere, exemplum allaturus pessimorum morum, eodem accessit, qua etiam in parte notat hoc ipsum fecisse, nulla ui coactum. Animaduertendum autem primum uerbum huius partis, & quod adpositum est nomini illi *ἐπιτιμῆσις*, aut non conuenire duobus consequentibus eiusdem naturæ nominibus, nec commune esse trium harum rerum; quarum posteriores duæ uidentur priore contineri. aut, quod uerius puto, si *ὁρθή* quoque intelligatur, & *ἀλογία* & *μοχθηρία*, ualere hic *ὁρθή* iusta, & ratione ipsi exprobrata, non recte à poëta tractata: si quis enim ita caperet, inagnopere peccaret, cum exploratum sit auctorem nunc agere de peccatis iis, quibus ignosci non potest.

Τὰ μὲν οὖν ἐπιτιμήματα ἐκ πέντε εἰδῶν φέροισιν, ἢ γὰρ ὡς ἀδύατα, ἢ ὡς ἀλογία, ἢ ὡς βλαβερὰ, ἢ ὡς ὑπερανθήα, ἢ ὡς παρὰ τὴν ὁρθότητα, τὴν κατὰ τέχνην: αἱ δὲ λύσεις ἐκ τῶν εἰρημῶν ἀριθμῶν συνεπίεσαι: εἰσι δὲ δώδεκα.

Increpationes quidem igitur ex quinque formis ducunt: uel enim ut impossibilia, uel ut ratione carentia, uel ut detrimentosa, uel ut subcontraria, uel ut præter rectam rationem, quæ est secundum artem. Solutiones autem ex dictis numeris quærendæ: sunt autem duodecim.

Quæstione hac omni diligenter explicata, generibusq; declaratis, unde trahantur, quæ vitio dantur poëtis: ac singulorum generum modis explanatis, nunc se ad finem huius præceptionis uenisse affirmat; summamq; repetit, quæ dixerat: ac numerum generum ipsorum ponit. Qui autem rem aliquam indagaturi sunt, facilius inuenire quod quærunt, si cuncta loca teneant, ubi ipsum latere possit: nec fallat ipsos numerus eorum locorum, apertum est: & sanè hoc fieri debere in perscrutandis rebus obscuris, docuit ipse in ij. libro Topicorum, ubi inquit *σκήθην δὲ κατ' ἔδην, καὶ μὴ ἐπὶ τοῖς ἀπέροις*: addit etiam dissolutiones eorum criminum, quæ obijciuntur poëtis, esse eruendas ex iisdem illis formis & quasi locis: quarum etiam dissolutionum numerum ostendit, affirmans ipsas duodecim esse, qui numerus earum apparet: liquidoq; perspiceretur, nisi aliquid supra turbatum esset. nunc autem, cum id factum esse prorsus intelligatur, diffusus sum me posse id præstare, quod maxime optabam. atque huic muneris, quod suscepissem, conuenire præclare uidebam, nec tamen non multum in hoc laboraui: ut singulas enim partes conatus sum explicare,

nec

nec frustra omnino ut arbitror, in illis industriam meam collocaui. præter quam unde me peruersio aliqua magna reiecit, ita etiam summam huius quasi operis studebam explanare: ac suam ipsi propriamq; lucem afferre. nec tamen potest aliquis contra huiuscemodi tanquam monstra pugnare: uictoriamq; inde aliquam honestam reportare. In aliis autem, quæ mihi molesta fuerunt: ac multum sanè diuq; me sollicitarunt, fuit, quod in rationibus his criminum refellendorum, allegoriam non posuit. quæ tamen plurimū ad hoc ualere semper existimata est. & qua ueteres scriptores in culpis præcipue quibusdam Homeri defendendis plurimum utuntur. cum etiam extiterint qui ex illis plenum uolumen effecerint, & hoc præcipue pacto diuinitissimo illi poëtæ succurrere uoluerint. Heraclides uero is fuit, non tamen ille Ponticus ut habetur, Platonis auditor, sed alius quidam ut opinor, nisi fortè in nomine etiam error est: nihilq; non falsum de illo memoriæ proditū est. Sed Longinus etiam tradit quædam apud Homerum *κατ' ἀλλογίαν* defendi posse, atq; alij etiam cum huiuscemodi aliquid contingit, quod indignum absurdumq; illic uideatur, plerunq; eò recurrunt: atq; ita ipsum purgant, ut aliud dixisse poëtam: aliud intelligi à nobis uoluisse testentur. Quare uidentur an Aristoteles, cum huiuscemodi aliquid significare uoluit, metaphoræ nomine in eo usus fuerit. cum hoc nomen apud eum non inueniatur: allegoriam uero ex pluribus uerbis translatis constare manifestū est. Sed Plutarchus quoque affirmat hoc nomen uetus non esse: ac quæ sua ætate *ἀλλογία* uocarentur, antiquitus *ὑπονοία* appellatas fuisse, qui præterea ostendit non necessarium etiam quosdam crebro eò confugere: opeq; ipsarum siue hyponoarum, siue allegoriarum, omnia apud poëtam distorquerè: cum tamen Homerus sæpe, ut narrat grauis ille eruditusq; scriptor, demonstrarit, quomodo nodus ille dissolui possit, ac quid deniq; fecerit, ut ipse tunc id, quod nullo modo conuenire uideatur, protulerit, unde apparet ipsum non magnopere rationem hanc, quæ magnum in usum postea uenit, probasse. In primis autem me perterrefecit, quod sine dubio loci quidam hac parte sunt ualde deprauati. quis igitur scit, an quemadmodum turpes quædam maculæ, & quæ non posse deleri uideantur, hic hæserunt, ita etiam non nulla defecerint, mancusq; demum ac debilis totus locus sit. cum uero hoc contingit, conari eum sanare, stultitia prorsus est, frustra; omnis opera ponitur. cum igitur in quome posse sedulitate mea aliquid boni parere, nulli labori pepercerim: si postea in re desperata, frustra nolui laborare, uel potius, ne aliquid mali creem, in periculum uenire, non uideo esse reprehendendum. Sed officio meo constituto, quod ab æquis & eruditis uiris in culpam uocatum iri non arbitror, ut ad uerba ipsa ueniam, quibus hæc exposita sunt, quod in excusis libris prius initio huius partis erat, *ταῦτα*, putauit legi debere *τὰ*, ut in calamo exaratis inueni. *ἔδην* autem uidetur appellare propria loca, atq; elementa huius rei: quod ualere hoc uerbum auctor ipse in iis, quæ scripsit de arte dicendi testatus est. nam *φοβὴν ἐπιτιμήματα*, quod inquit, est peculiaris ipsius locutio: *φοβὴν* enim ut hoc, ita etiam aliquando inquit *ὄγκον, συλλογισμὸν, ὀδυμμῆα*: ac pleraq; alia huius generis. *Παρὰ τὴν ὁρθότητα* autem, *τὴν κατὰ τὴν τέχνην*, uocat omnia illa crimina, quæ obijciuntur tanquam poëta ueritatem artis neglexerit: nec secutus sit, quod illa rectum esse statuit: nam artem addidit, intelligens artem poëtarum: necesse uero fuit hoc adiungere, quia multa committi possunt multis modis, contra id quod summum rectamq; in omnibus rebus decretum est esse: quæ peccata nunc non intelligit, sed illa, ut ostendi, quæ repugnant præceptis propriis huius artis. Quod autem admonet oportere diligenter dictos numeros attendere, atque illinc eruere, quæ faciunt ad crimina, quæ obiecta sunt, diluenda; *ἀριθμοὺς* uocat modos illos, quia numerum eum, quem significauit, conficiunt.

Πότῳ δὲ βελτίων ἢ ἐποποιήσιν μέλεισι, ἢ ἢ τραγωδίῃ, διαπορήσειν αὐτῆς. εἰ γὰρ ἢ ἢ τὸν φοβερὴν, βελτίων: τοιαύτη δὲ πρὸς βελτίους δεατά ἐστὶ, δὴ δλον ὅτι ἢ ἀπαντα μίμουσιν φοβερὴν: ὡς γὰρ οὐκ ἀδανομήων, δὴ μὴ αὐτῶν προεσθῆ; πολλὰ μὲν ἢ κινῶσιν κινουμένη.

Bb iij Vtrum

Utrum autem melior epica imitatio vel tragica, posset aliquis dubitare: si enim quæ minus est importuna, melior: huiuscemodi autem quæ ad meliores spectatores, est manifestum, quod quæ cuncta imitatur, importuna: tanquam enim non sentientibus, nisi ipse adposuerit, multo motu mouentur.

Cum, & quæ obiici soleant poetis, & quomodo crimina illa diluantur docuisset, nunc ualde agitatam quæstionem persequitur: ac de ipsa in vtrâque partem differit: dissentiunt enim iudicia multorum in hoc: grauisque contentio semper fuit, utrum horum nobilium poematum, epopœia ne, an tragœdia, alteri præponendum sit. Visum igitur ipsi est de hac quoque re in fine huius libri, quo vtrâque poemata expo- liuit, disputare: ac primum argumenta non nulla colligit, quibus ostendi videtur præponendam esse epicam imitationem tragicæ. inquit igitur. Harere posset ali- quis, ambigereque animo, utrum imitandi genus, epicum ne, an tragicum, melius sit: ita enim loquitur tanquam ipse viderit in dubio esse animos hominû de hoc posse, non tanquam multum tractata quæstio hæc sit. ornans autem primum epopœiam, constituensque dignitatem ipsius, iacit huius rei fundamentum hoc, atque vitur tan- quam in strumento quodam eius, quod vult efficiendi: ytra ipsarum importuna ma- gis, minus ve sit. Si enim inquit, quæ minus importuna molestaque imitatio est, melior est: huiuscemodi autem est, quæ ad meliores spectatores pertinet, id est optio- res viros, magisque bonis artibus instructos: nam spectatorum nomine intelligit au- ditores etiam, quibus epicum carmen recitatur. His igitur positis, adiungit infertque quod sequitur: ac quod ex illis fidem acquirere videtur: planum enim inquit est, eam, quæ cuncta imitatur, importunam esse: quod valet, perspicui ex illis imitationem eam, quæ cuncta persequitur: nec omittit rem vllam, quamuis pusillam ac leuam: & eam quidem satis apertam, quam non exprimat, esse molestam ac fastidij plenam: minu- ta enim hæc diligentia odium parit. Statim autem causam aperit, unde nascatur ut hoc offendat apud illos, qui audiunt: nec satis æquo animo, ab ipsis accipiat: hu- iuscemodi enim ait videri ipsis poetarum iudicium fecisse de se, ut sensuri ipsi, cogniti- uisque rem non fuerint, nisi poeta ipse admouerit omne genus rerum, quæ excitant sen- sus: accuratque ac minute singula expresserit, motusque etiam corporis reddiderit: qua- re illi ægre ferunt se haberi adeo tardos. Hic sane videtur sensus esse horum verborum, in quibus tamen scrupuli non nulli subsunt. primum autem, quod cum de imi- tatione loquatur, quæ muliebri genere, ut Latine, ita etiam Græcè dicitur, relicto genere illo repente transit ad virile: ac nisi ipse adposuerit inquit: in quo etiam con- ciliis nimis sermo est, neque enim ostendit quid oporteat admouere, præter quam quod vis, quæ subest hoc loco illi verbo *πρόσθε*, obicura est. Sed hoc etiam molestum, quod statim multitudinis numero vitur, atque ait *πρόσθε κίνησιν κινουμένων*: nec mon- strat etiam, qui sint, qui crebro hoc motu vtantur. Quomodo autem conuenire huic possit cum eo, quod antecedit hæc verba, non video, quare valde perturbatus sum, atque hæreo in explicatione huius loci. Non arbitror autem me obesse studio- sis huius artis, si has difficultates & quasi plagas aperio: potiusque, (nisi fallor) pecca- rem, si regere atque occulere vulnera hæc huius libri conarer. Cum autem in plu- ribus calamo exaratis inuenerim extremum verbum immutatum: *κινουμένων* enim illi, non *κινουμένων* habent, non putarem penitus hanc lectionem contemnendam, si arti- culus *των*, quem requirit media hæc, inter nomen ad verbum vox, antea positus foret: cum tamen ipsius vestigium nullum illi sit, fieri potest, ut negligentia librario- rum id sit commissum. Cum vero (ut significauit) numeri discrepent inter se: nec respondeat vllō modo pronomen *αὐτῶν* illi verbo *κινουμένων*: nec appareat de quibus di- uersis variatisque rebus in tam breui spatio loquatur, admonendum hoc putari. & sa- ne placet magnopere aliis de causis extremum illud, *κίνησιν κινουμένων*: elegan- temque modum loquendi esse intelligo, & proprium Atticorum: nam qui *αὐτοῖς* pro *αὐτῶν* emendaret, vno fortasse tempore pluribus malis, remedium adhiberet: intel- ligeretur autem his, qui audiunt, quosque supra *διαπρὸς* appellauit. In scriptis libris,

præter id, quod iam indicauit, discrimen hoc etiam est, quod non pauci eorum, pro *τραγῳδικῆ* habent *τραγικῆ*: quod verum esse existimari potest, quia infra, vbi rursus ipsas inter se confert, hoc ipso verbo vitur: inquit enim. *τὴν δὲ τραγικὴν πρὸς φαῦλους.*

Οἷον οἱ φαῦλοι αὐλῆται κωλιόμηναι, ἀνὸν δισκὸν δὲ ἠμμεῖσθαι, καὶ ἔλκοντες τὸν κρηφαῖον, ἀνὸν σκύλλαν αὐλῶσιν.

Ceu mali tibicines voluentes se, si discum oporteat imitari: & trahentes præcentorem, si scyllam cecinerint.

Simili voluit rem illustrare: ponereque ante oculos culpam in quam incideret poe- ta magnam, qui minuta & singulas res exprimente, imitatione vtentur: tibicines enim quoque, qui eam artem, quam exercent, non tenent, hoc faciunt, quod re- prehenditur in poetis: non enim confisi arte sua: sonoque tibiae, qui datus illis est, vt imitentur varias res, ac motus quoque animorum reddant, addunt illi gestus quos- dam corporis: nihilque omittunt, vt speciem illarum rerum effingant: quare contem- nuntur: ineptique merito à peritis habentur. Constat igitur exemplo etiam horum, poetas motu corporis omnia imitantes peccare: dignosque esse, qui irrideantur: hoc igitur valet ad grauitatem epopœiæ ostendendam, quæ nullis huiuscemodi ineptis vitur. Indicauit autem in quibus præcipue exprimendis summum studium ponere tibicines illi soliti forent, & ab arte sua discedere. primumque inquit, si arguunt, quod sumplerint, postularit vt discum imitentur, illos corpus suum supra terram vol- uere. nam *κωλιόμηναι* hoc potius arbitror significare, quam in gyrum agi ac versari vt interpres vertit: & discos ipsos, postquam magnis viribus iacti, in terrâ decidissent, super terram diu volui solitos exploratum est: quem cursum ipsorum volutationemque (nisi fallor) diligens magister hic tradit tibicines illos deterioris notæ imitari illo mo- do consuesse. Hoc autem quod dixi verum esse, id est verbo illo Latino, quod ostendi, *κωλιόμηναι* verius reddi testimonio Ciceronis confirmatur, qui in libro de Fato di- xit. Id autem, cum accidit, suapte natura, quod super est & cylindrum volui & tur- binem versari. Significat autem cum aliquis mouere ipsa incæperit: à verbo enim hoc ipso, cylindrus vocatus est, & motus hic proprius ipsius est. cum ille, quem fal- sò huic tribuit, vt itidem Cicero ostendit, turbinis motus sit, ac verbo Græco *σπίρει- σθαι* respondeat. Sed etiam Catullus hoc significauit, cum sordes meretriculæ signifi- care veller: inquit enim - sæpe quâ in sepulchretis Vidistis ipso rapere è rogo cenâ. Cum, deuolutum ex igne persequens panem, & quæ sequuntur: non dissimilis enim quoque forma panis erat: qui, cum leuiter etiam pulsus foret, eodem pacto moue- batur. Neque existimandum est hoc nullo modo hic conuenire, quia non videatur tibicen commodè posse, tibiam inflans, super tellure se volutare: eodem enim tem- pore cogitandum est exemplum hoc esse motionis inconcinnae: & quæ merito ea de causa, displiceret. cum contra corporis conuersio, frequens peculiarisque: in cithari- stis ac tibicinibus fuerit: quod partes ipsæ cantuum, inde vocatæ, manifestò signifi- cabant. Eustathius autem, quæ forma fuerit disci declarat: quo genere ludi Græci se oblectabant. Addit etiam aliud Aristoteles, in quo tibicines iidem exagitarentur: remque inconcinnam facerent: dum vellent illud omnibus numeris præbere. Si enim inquit forte canant, tibiaeque sonore voluerint imitari scyllam, atque impetum eius in naues, quæ præteruehantur: rapit enim ipsa ad se auidè omnes: illi eum, qui summum locum, & quasi verticem in grege cantorum tenet, ad se trahunt: appella- tur autem ille Græco sermone, ea de causa, quam ostendi *κρηφαῖος*: quod tamen vo- cabulum à Cicerone in primo de natura deorum retentum est, dum recitaret vocem Philonis, qui appellabat Zenonem, magnam dignitatem in Epicureis obtinentem: anteuntemque ceteris, coryphæum ipsorum: an autem idem sit in choro cantorum *χρηφαῖος*, qui præcentor vocatus aliquando est, & *κρηφαῖος*: affirmare non ausim. Cur autem magis in hunc, quam in ceteros huius gregis impetum tibicen faceret, non ap- paret: nisi fortasse, quia ipse illi vicinus manebat, in propinquoque stabat. *Αὐλῶν* au- tem

tem σκύλας significabat tibi arum (sono Scyllam imitari, quam antiqui monstrum esse dicebant, quod raperet ad se nauēs, ac deuoraret. Eodem autem pacto Horatius in alio genere imitationis moueri satyrum & cyclopem inquit: saltando enim fiebat. Egregie verò Scylla speciem exprellit, & quantopere illa immineret nauibus, illas transeuntibus, significauit Virgilius, cum cecinit. Ora exstantem, & naues in saxa trahentem.

Ἡ μὲν οὖν τραγωδία τοιαύτη ὄσιν. ὡς καὶ οἱ πρῶτον ὄσιν ὑπέρουσ αὐτῶν ὤοντο ὑποκριταίς: ὡς λίαν ὑπερβάλλοντα, πίνθηκον ἢ Μυώσιος τὸν Καλλιπιδῶν ἐκείλει. τοιαύτη δὲ ὄσιν καὶ πρῶτον Πινδάρου ὡς δ' οὐτοὶ ἔχουσ πρὸς αὐτοὺς, ἢ ὄσιν τέρχην πρὸς τὴν ἐπιποσειαν ἔχει.

Tragedia quidem igitur huiuscemodi est, ut & priores posteriores se putarunt histriones: ut valde enim exuperantem simiam Myniscus Callippidem vocabat. Huiuscemodi autem opinio & de Pindaro erat. Ut autem in se habent inter se, tota ars ad epopoiam habet.

Cum exemplo deteriorum tibicinum probarit crebros illos motus atque infinitum studium, quod non nulli ponunt in imitandis minutis etiam rebus, esse rem molestam & importunam, ostendit nunc huic culpæ hærerē tragediam: ipsamq; potissimum hac re laborare, ut nihil relinquat, quod non ponat ante oculos spectatorum. Quod enim inquit huiuscemodi talisq; est tragedia, arbitror: *επιποσειαν* intelligendum: quamuis autem hoc satis apertum sit, tamen constituere id aliquo modo volens, vitur testimonio histrionum antiquorum: illi namque inferiores ætate irridebant, quod nimiam diligentiam adhiberent in singulis rebus motu corporis exprimentis: quamuis enim & ipsi, cum opus foret, hoc studiosè facerent, tamen intelligebant minores in hoc modum nullum tenere. Quod autem priores, & posteriores ipsos appellat, qui tantopere inter se in usu huius rei discere parerent, tempore atq; ætate, non dignitate peritiae artis arbitror alteros alteris antecessisse, atque ita sanè puto accipi oportere: cum enim grandiores natu magis temperati simplicesq; in hoc forent, qui postea subsecuti sunt, nimis ipso delectati sunt, ut in arte quoq; musices factum erat: iuniores enim voces minutius conciderant, atque ita multum dignitatis ei studio eripuerant. Nomina etiam histrionum illorum ponit, qui longe aliter se in eo studio tractando gerebant, ac iudicio plurimum inter se dissentiebant: narrat enim Myniscum, improbantem magnopere nimiam gesticulationem Callippidis: ac totam rationem illam irridentem, solitum esse vocare ipsum simiam: hanc enim præcipue bestiam omnium rerum summam imitatricem esse constat. hoc verò nomine pleno contumeliæ vexauit etiam Demosthenes Æschinem, eodem tempore exprobens ipsi uetus studium, in quo ille se penitus simiolum præbuerat: ait enim pro Ctesiphonte. *αὐτοτράχικος πίνθηκος*. Mynisci autem, tragici histrionis, nomē apud veteres celebre erat, ut Callippidis etiam, quamuis illius mentio, ut in hac re peccantis sæpius fieret: venerat enim nomen eius in prouerbium, cum ab aliquo declarari deberet alicuius minuta, crebraq; corporis motio: cuius prouerbij meminit & Cicero in epistola quadam ad Atticū, & Suetonius in Tiberio, qui vim ipsius explanat: ait enim. Ut uulgo iam per iocum Callippides vocaretur, quem curitare, ac ne cubij quidem mensuram progredi prouerbio Græco notatum est. Addit autem Aristoteles huiuscemodi quamdam opinionem exitisse de Pindaro, si uerum hoc ipsius illius histrionis nomen est, qui eodem pacto, ut Callippides, peccauit: ac lineam iustumq; modum in hoc migravit: in scriptis enim quibusdam exemplaribus turbatus hic locus est: legiturq; illic, corruptè sanè, *πρὸ τῶν δεικνόντων*: in eorundem tamen illorum librorum margine emendatum est *πρὸ τῶν Πινδάρου*: non memini uero me alibi legisse Pindarum histrionem quempiam uocatum. Quod si Tyndarus aliquis in hoc studio

studio clarus aliquando lectus esset, facile crederem ex his uestigiiis, quæ restant, illum auctorem hunc nostrum intellexisse. Adiungit autem, quod desiderabatur ad concludendum id, quod probare volebat, eam rationem, quam habent inter se histriones, quos dixit, habere etiam uniuersam artem: cuius artis illi ministri quidam sunt (intelligit uero tragediam, artificiumq; , quod in ea pangenda ponitur) cum epopoia: tragedia enim si conferatur cum epopoia: quod ad motus hos facit, quibus ambæ hæ poësis utuntur, ut facilius expriment quod uolunt, quia crebrioribus illis atque exquisitioribus utitur, quàm faciat epopoia, in eodem crimine versabitur, atq; eidē infamiæ hærebit, cui affines sunt iuniores histriones, collati cū superioribus.

τὴν μὲν οὖν πρῶτον δὲ δεαταίς ἐπιμαίει φασὶν εἶναι: διὸ οὐδὲν δεόντων τῶν οὐκ ἡμάτων: τὴν δὲ τραγικῶν, πρὸς φαύλους. ἢ οὐκ φορτικῶν χείρων δὴλλον ὅτι δὴν εἶναι.

Hanc quidem igitur circa spectatores probos affirmant esse. quare nihil egent figuris: tragicam autem ad improbos. Quæ igitur importuna est, deterior manifestum quod esse debet.

Constans præterea opinio erat, alteram harum imitationem atque poësin, id est quam uocauit *επιποσειαν*, facere ad spectatores, probos atque honestos viros: ita enim arbitror capiendum, quod inquit *ἐπιμαίει*: neque hoc uerbo puro significari doctos homines, & scientis subtilioribus eruditos, sed graues ac bonis moribus instructos: qui scilicet cum huiuscemodi sint, ut uulgo aiebant (argumentum enim hoc duci puto à communi sententia, quæ de hac re erat: neque arbitror ullo pacto, quod inquit *φασὶν*, accipiendos hic histriones) non egent gestibus illis, minutaq; singularum rerum expressione. hoc autem ualet: intelligo inquam, quod dixit, *οὐδὲν δεόντων χείρων*, non tantum ipsos ita animo affectos esse, ut non requirant gestus corporis exquisitos in hac re, sed etiam ualde ab ipsis abhorreant, ac sua sententia ipsos condemnent. quare necesse est ament epicum carmen, à quo hæc lenocinia remota sunt. Declarata autem hoc pacto uel & natura epopoia, quam illi constituere uolebant, accedit ad alteram imitationem auctor: exponitq; quid iidem de ea dicerent. Tragicam autem aiebant scilicet tendere ac referri ad homines, non tam malos ac uitiis turpioribus inquinatos, quàm uiles: & qui magis umbris rerum, quàm ueritate ducerentur: hi namque uidentur esse, qui ab ipso *φαῦλοι* appellantur. ut supra quoque tibicinas imperitos eodem nomine significauit. Concludit uerò eorum nomine poësin imitationemq; importunam, dubium esse non posse, quin deterior sit, inferiorq; illa iudicanda, in qua nihil huiuscemodi foret. Animaduertendum autem Aristotelem præpositiones variare, & cum loquitur de epopoia, uti hac *πρὸς*: cum uerò de fabula, quæ in scenam uenit, usurpare *πρὸς*, quod fortasse hac ipsa de causa factum est, quia tragedia refertur ad spectatores ueros, longe positos: epicum uerò carmen recitatur in conuentu angustiore: sæpiusq; legitur, ac manu tenetur ab iis, qui attentè ipsum considerant. nam quod *δεικνόντων*, quasi spectatores uocauit, qui carmen epicum audirent, & quasi existimatores ipsius sederent, non suo proprioque huius rei uocabulo usus est: illi enim potius sensu aurium, quàm oculorum utuntur. Quod ad scripturam facit, unum tantum in calamo exaratis libris inueni diuersum à communi sectione, quod illi non habent particulam *δὲ*, quæ tamen requiri eo loco uideatur, aut articulus *οἱ* loco illius poni debet.

Πρῶτον μὲν οὐκ οὐ τίς παιτικῆς ἢ κατηγορίας, ἀλλὰ τίς ὑποκριτικῆς: ἐπεὶ ἐστὶ πρὸς ἀλλήλους λέσθαι τοῖς σημείοις, καὶ ἑαυτῶν αὐτῶν, ὅπῃ ἐπίοι Σωσίφρατος: καὶ διὰ δόντα, ὅπῃ ἐπίοι Μνασίθεος Ὁπώτιος.

Primum quidem igitur non artis poetica accusatio hæc est, uerum histrionica, quia licet conficere notis etiam minus rapsodorum obeuntem: quod

quod sane faciebat *Sofistratus*: & canentem, quod quidem faciebat *Mnasitheus Opuntius*.

Cum exposuisset argumenta, quibus nitebantur, qui anteponebant epicam imitationem tragicæ, nunc affert, quid pro altera poësi dici possit: ornatque quantum res patitur, tragicam imitationem. Primum autem diluit, quæ obiecta erant huic, quam in summum honorem adducere vult: ostenditque nihil momēti in ipsis esse ad eam infamandam: in primis enim, quod illi excogitarant, ut maxime aptum ad tragicam poësim insimulandam, quod scilicet maius quam oporteret, studium poneret in singulis rebus exprimendis ac gestu corporis referendis, docet peccatum ipsius non esse, assignarique debere alij arti: vel potius illis, qui perperam illam ipsam tractarent, qui dum studio suo ipsam adiuuare contenderent, modum in ea re nullum tenentes, potius ipsi obessent. Affirmat igitur non artis poëticæ, sed histrionice illam esse criminationem. id autem manifesto inde etiam intelligi posse adiungit, quod licet etiam epicam imitationem illo modo tractare (licet autem si quis omnino id cōtendat, nec iustam reprehensionem reformidet) qui sanè modus ratione nō tractatus inultis in debitam maculam tragædiæ: nam licere illud testatur, quod aliqui inuenti sunt, qui id tentarunt, ut ipse accuratè docet, nomina etiam eorum ponens. duarum autem rationum meminit, quibus uti solerent (ut videtur) carmen epicum recitantes: quibus ambabus rationibus, cum illic necessaria non forent, narrat fuisse qui signa quædam, & tanquam superuacaneos motus, ac gestus corporis adhiberent: nam *πρὸς τὰς γὰρ ἰσομετρίας*, hoc arbitror significare: signis, inquam, gestibusque quibusdam additis, qui aliunde acciti ac superuacanei forent, illas res tractare. Rationes verò illæ, quas dixi, sunt *ἔαψωδόν*, & *ἰαδόν*, inter quas discrimen aliquod fuerit necesse est: nam *ἔαψωδόν* quoque non sine cantu fieri solitum, nec simpliciter significare clara voce legere ac recitare, declarat uerbum hoc ipsum, quod cum è duabus uocibus iunctum sit, altera illarum manifesto ualeat cantum. Sed diuersum (ut arbitror) genus cantus in utraq; re adhibebatur. *Sofistratus* igitur, qui priore ratione usus est, signa eò comportauit: nec non idem fecit *Mnasitheus Opuntius*, qui posteriorem exercuit. Perspicitur igitur hinc, quod sit errore tractantium male aliquas artes, non debere uitio dari aribus ipsis: neque enim hi duo licentia sua epopœiæ iustam notam inurebant.

Ἐἴτα οὐδὲ κίνησις ἄπειρα ἀποδυμασία, ἔπειρ μὴ δ' ὄρχησις: ἀλλ' ἢ Φαύλων, ὅπερ καὶ Καλλιπιδῆς ἐπέμειτο καὶ νῦν ἄλλοις, ὡς οὐκ ἐλευθέρως γυναικῶσ μμουμβίων.

Deinde neque motus omnis improbandus, siquidem neque saltatio, uerum motus nequam hominum: quod quidem Callipidi exprobrabatur: & nunc alijs, ut non ingenuas mulieres illis imitantibus.

Alterum hoc argumentum est, quod docet non statim debere tragædiam accusari, & eo nomine deteriorem haberi, ut patefactum est illam recipere motus: neque enim omnes motus corporis eiusdem generis sunt: sunt enim quidam ex illis teneri ac delicati: sunt etiam quidam graues atque honesti. Non omnes autem motus statim damnandos esse, ac nullo discrimine improbandos, confirmat exemplo saltationum. nam saltatio, quæ vulgo habetur parum uirilium motio, non omnis tamen eius generis est: sunt enim saltationes non nullæ, quæ conueniunt grauibus personis: quanto minus igitur motus omnis est reprehendendus? indicat autem qui motus merito reprehendi possit: motus inquam nequam hominum atque effeminatorum, in quo genere motus uersatum, docet vexari solitum Callipidem: ualere enim hoc ad exemplum destruendum, quo supra infensi ipsi quidam, dignitatem tragicæ imitationi eripiebant. non igitur culpari solitum ostendit Callipidem, quod motibus

vteretur,

vteretur, sed quod in hoc genere motus occuparetur, tenero scilicet ac molli: & qui proprius esset turpium personarum. Ut autem affirmat hoc olim ipsi exprobrari solitum, ita sua tempestate alijs quibusdam, quorum nomini parci, ostendit idem uitio datum, tanquam illi summo studio imitarentur mulieres non liberas, neque ingenuas, & motus illarum honestis feminis tribuerent. Videtur autem hic à librarijs necessariò peccatum: cum enim Callipidem dicat & alios diuersis temporibus eadem culpa exagitatos: uerbumque idem sit, unde personæ hæc aptæ sunt (ab *ἑπιπέδο* enim omnes pendent) casus etiam ipsarum iisdem esse debebant: cum tamen cōtra in excusis libris Callipidis nomen tertio casu positum sit: cōtra autem eorum; quos aliorum nomine intellexit, nominandi idem autem erratum, contraria tamen ratione, est in non nullis calamo exaratis; *Καλλιπιδῆς* enim illi habent: & infra *καλοῖς*. Quod si alterum horum reciperetur: alterum uerò repudiaretur, res belle se haberet, nec quicquam maculæ hic restaret.

Ἐἴ ἢ τραγωδία καὶ αὐτὴ κινήσεως ποιῆσ' αὐτίκῃ, ὡσαύτ' ἢ ἐποποιία: διὰ γὰρ τὸ ἀναγνώσκων, φωνεῖν ὅποια τίς ἐστίν. εἰ οὐκ ἐστὶ τὰλλα κρείττων, ἴσως γὰρ οὐκ ἀναγκαῖον αὐτῇ ὑπαίχων.

Amplius tragædia & sine motu facit, quod ipsius est, quemadmodum epopœia: per lectionem enim manifesta est qualis est. Si igitur est alijs in rebus melior, hoc utique non necessarium ipsi inesse.

Diligenter est animaduertendus progressus argumētorum. Primum enim, quod insimularetur tragædia ob crebros motus, quibus vteretur, docuit hoc proprium uitium ipsius non esse, sed artis histrionum. Deinde probauit non omnes motus corporis esse vituperandos sed teneros tantum ac molles: quare si motus etiam illi proprii ipsius forent, non esse tamen sulito eam condemnandam. Tertium hoc argumentum ostendit, fungi etiam munere suo tragædiam: efficereque quod uult, quamuis motus nulli adhibeantur, sed penitus ipsa illis destituta sit: quod non nulli falso putant proprium esse epopœiæ: non minus enim tragædia quam epopœia hoc habet, ut credit, quia autem hoc nouum auribus multorum merito uideri potuit, ostendit quomodo hoc fiat: nam inquit ipsam studio lectoris alicuius patefacere qualis sit ac si legatur etiam iudicium fieri de ipsa recte posse: intelligique quid boni malique illa in se habeat: nihil enim hoc etiam pacto occultum in ea erit. hoc autem illam posse supra quoque testatus fuerat, ubi de partibus ipsius disseruit: de aspectatione enim apparatusque scenæ loquens, inquit: vim, quæ subiecta est tragædiæ, manere etiam sine contentione illa studioque histrionum. Adiungit autem nunc, concludens hanc rationem. Si igitur alijs rebus melior præstantiorque tragædia, quam epopœia est, hoc quod tantopere quosdam offendit, & quod illi arripuerunt ad ipsam infamandam, necesse non est in ea existere: ac sine illo ipsa manet, ut patefactum est: quare omnis oppugnatio illorum inanis est, ac multis modis uitari potest.

Ἐπειτα διότι παῖτ' ἔχει, ὅσα πρὸς ἢ ἐποποιία: καὶ γὰρ τῷ μέτρῳ ἔξεισ' ἡδοναί, καὶ ἐπὶ οὐ μικρὸν μέρος τῶν μουσικῶν καὶ τῶν ὄψας ἔχει, δι' ἧς τῶν ἡδοναῶν ἐπιταύτου ἐναργεῖατα.

Deinde quoniam omnia habet, quæcumque epopœia: etenim metro licet ei uti. & præterea non paruam partem musicam, & aspectationes habet, per quam voluptates percipiunt euidentissime.

Hoc argumentum tragicam imitationem constituit, docetque ipsam epicam anteponeendam a paribus, quæ in ambabus sunt: ostendit enim imitationem tragicam nul-

C c lare

la re carere, quæ inueniatur in epica, quæq; ipsam ornet: ac præterea quibusdam rebus cumulatam esse, quæ magni momenti sunt ad gratiam ipsi conciliandam: voluntateq; explendos animos spectatorum. Si igitur res hoc pacto se habet, quis non fateatur tragœdiam præstare epopœiæ? unde enim existere aliquid potest, quod epopœiam expoliat, quo destituta sit tragœdia? fontes autem; unde multum præterea suauitatis haurit tragœdia, aperti sunt. Cum autem dixisset quæcunq; epopœia possidet, habere etiam tragœdiam: apparetq; tragœdiam heroico carmine non uti, sed alio, quod minoris est dignitatis, occurrit huic difficultati: docetq; in potestate ipsius situm esse, si velit, ipso etiam illo uti: neque enim interdictum est ipsi grandiore eo genere versus: sed illum reliquit; quia alium aptiorem sibi nata est. quod igitur illo non utitur, non significat ipsius egestatem aliquam; neque valet ad probandum ipsam ea parte imminutam. Ut autem ne hoc quidem omittam, videtur valere hoc ad confirmandam veterem illius loci lectionem, quo de communione similitudineq; amborum horum poematum multo supra disseruit: ita enim illa habet. *ἢ μὴ οὐ ἐποποιεῖ τῆ τραγωδίᾳ μέχρι μέτρον μέγαλον μίμησις εἶναι πρὸν δάκρυ ἀκούουσι:* tanquam enim commune cum epopœia nunc quoque heroicum carmen tragœdiæ vult esse, cum in manu ipsius positum esse dicat, ut illo utatur, si velit. Indicat autem, hac difficultate remota, quæ sint illa, quibus præterea ornata est tragœdia, cum illis careat epopœia: appellatq; musicam artem, cantusq;: nec non aspectationem, quia in tragœdia omnia oculis exposita sunt. explanauit etiam quanta vis in musica posita sit ad oblectandos spectatores: affirmauitq; hanc esse artem, cuius beneficio mortales voluptates sentiunt euidentissime; atque omnem vim illarum planè percipiunt. Cum autem hoc loco extiterint varietates quædam lectionis, de illis nunc accuratè disputabo: ac cur etiam nouam, nuperq; erutam magis probarim, declarabo. nam quod prius hic erat *καὶ ἔτι*, quis non videt corruptum fuisse: arbitratus igitur sum legi debere ut est in omnibus; quos vidi, calamo exaratis, *καὶ ἔτι*: Alterum discrimen est, quod iidem illi libri multitudinis numero habent *τὰς ὄψεις*, cum in excusis antea sit *τὴν ὄψιν*. & sanè multitudinis etiam numero eadem hæc res significabatur, in argumento enim Phœnissarum leguntur verba hæc, quamuis testimonium hoc non satis firmum sit, *ἔτι μὴ τὰς σκλῆρικὰς ὄψεις καλὸν τὸ δράμα*. nam quod certum in primis est, auctoris ipsius est, qui multo supra inquit, cum probaret minorem vim habere ad condiendam tragœdiam, hanc partem, quam cantum & harmoniam. *ἔτι δὲ κριωτέρᾳ πρὸ τῶ ἀπὸρροστικῆς ἢ ὀψὲν ἢ σκδυοποιῶν τὴν τῆς τ ποιητῆν ἔστιν*. quare veriore hanc lectionem duxi: idq; quod sequitur *δὴς*, musicam artem referre puro, quæ priore loco appellata fuerat; videtur autem si accipimus auctorem dixisse, studio harmoniæ consisti voluptates euidentissime, respondere hunc locum ei, quum supra multo inquit eandem (*μελοποιεῖν* verò illic ipse eam appellauit) vim omnem suam, ac facultatem apertam perspicuamq; habere. Restat tertia varietas magni profectò ponderis: in quodam enim exemplari inueni *δὴς αὐτὸν αὐτὸν στυλοποιεῖται*. & sanè si, receptam lectionem sequentes, legimus *τὰς ἠδονὰς ἐπιποιεῖται*, verbū hoc insolens videtur in huius rei significatu, præsertim si intelligimus ope, siue harmoniæ, siue oculorum fieri, ut mortales sciant voluptates euidentissime: magisq; quadrare videtur, si legatur murato casu eius vocis, quæ antecedit, *στυλοποιεῖται*: ut sensus sit, beneficio operaq; harmoniæ fieri, ut consentur gignanturq; voluptates, quæ perspicuæ sint ac fallere non possint. nam si, ad priorem duarum illarum rerum referentes, intelligamus musica arte fieri, ut voluptates coagmententur apertè in primis atque expresse, ne ita quoque ineptus sensus (nisi fallor) erit: ne dicam verior, atq; alteri illi anteposendus: cantus nanque suauitas: artisq; illius lenocinium multum valet ad res, quæ oblectare possunt, iucundiores reddendas, efficiendumq; ut illæ manifesto percipiantur. nam quin vsus oculorum hoc valeret, dubitari non poterat: nec confirmatione egebat. quanti verò momenti sit euidentia in his rebus, & quantopere illa adiuuet tragœdiam, perspicitur ex consequente argumento.

Ἐἴτα καὶ εἰ ἀναργὺς ἔχει καὶ εἰ τῆ ἀναγνωρίσει, καὶ ἑστὶ τῶν ὄψεων.

Deinde

Deinde & euidentis habet & in agnitione, & in operibus.

Hoc aliud argumentum est, quod declarat hoc etiam nomine præponendam esse tragicam imitationem epicæ, quod in ea cuncta penè, quæ fiunt, perspicua & euidentia sunt. quod bonum non tam expressum inuenitur in imitatione epicorum, quæ tota commemorando fit. Quin autem hoc mirificè vtile sit, & satisfaciatur animis eorum, qui spectant, dubitari non potest. ut enim Horatius quoque testatus est. Segnius irritant animos demissa per aures Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus: quamuis hoc ipse aliud tunc agens, protulerit. In quibus autem existat hæc perspicuitas, monstrare volens Aristoteles, nominat agnitionem, & cetera facta, quæ in tragœdia geruntur. nam *τῆ ἀναγνωρίσει* lego, sequorq; receptam lectionem, quæ constanter reperitur in omnibus scriptis exemplaribus: eamq; valde hic accommodatam esse puto. Arbitror igitur hoc tradere auctorem, perspicuitatem, quam exitium bonum esse vult tragœdiæ, apparere & in agnitione & in ceteris quæ illic geruntur: cum enim agnitio omnium multum lucis & iucunditatis sua vi afferat omni poematum generi, præcipue agnitio illa, quæ in dramate tractatur, capit animos, quia subiicitur oculis, & dum res administratur, cernitur. Vincit igitur hæc quoq; ceteras agnitiones, quia plana magis & euidentis est. nam quin epica etiam agnitio claritatis multum habeat, dubitari non potest: Plutarchus enim probaturus in vita Homeri poësin picturam esse, exemplo potissimum illo vsus est, cum poëta finxit Vlysem cognitum à nutrice: ita enim omnia illic tractata esse, expositaq; oculis docet, ut potius expicta videantur, quàm narrata: id tamen quod illic factum est, ingenio poëtæ magna ex parte fabricatum est, summoq; ipsius artificio in rebus & inueniendis, & verbis etiam illustrandis, quamuis aptam materiam nactus esset: minore autem labore efficitur idem in eadem re à tragicis, quia verè res oculis percipitur, cum geritur: nec oportet mentis luminibus ut in illa, uti. Cum autem Aristoteles ostendisset in agnitione euidentiam habere tragœdiam, addidit & in operibus: *ὅρα* hic appellans, ut aliis etiam non nullis in locis & ipse & alij boni auctores fecerunt, *πράξις*: factaq; intelligens. & sanè nihil in tragœdia geri, quod perspicuum non sit, auctumq; hoc præstanti bono, constat.

Ἐπὶ τῷ ἐπιλάτῳ μίμει τὸ τέλος τῆς μιμήσεως εἶναι: τὸ γὰρ ἀδρωτότρον ἦδον ἢ πολλῶ κενραμύχον τῷ χρόνῳ. λέγω δὲ οἷον εἶπες εἰν Οἰδίποω δέμ, τὸν Σοφοκλέους, εἰ ἔπεισι, ὅσους ἢ Ἰλιάς.

Adhuc quia in minore longitudine finis imitationis est: quod enim confertius est iucundius est, quàm id, quod multo mixtum est tempore, dico autem. Ceu si quis Oedipum ponat Sophoclis in versibus, quot iuas est.

Aliud hoc argumentum est, quo itidem probat anteposendam esse tragœdiam epopœiæ: vis verò ipsius in hoc posita est, quod cuncta, quæ oblectant, iucundaq; sunt, eo magis oblectant, quo minore spatio temporis comprehensa fuerint. Hoc autem manifesto tragœdiæ contingit, si conferatur cum argumento epico: minore enim interuallo illa peruenit ad finem suum. Hoc igitur fundamentum est huius argumenti: ait enim. Præterea scilicet digna est quæ anteposatur epicæ tragica imitatio, quia finis huius imitationis in minore longitudine est: id est citius in hac peruenitur ad finem: & tamen requirit, necessariamq; esse in hac quoque longitudinem aliquam testatur, quia aliter illa, ut docuit, imminuta decurtataq; foret, sed modica hæc esse debet, & quæ terminos illos habeat, quos indicauit. quare non porrigitur in spatium illud, in quod funditur, passimq; dilatatur, epopœia. Cum autem non omnibus appateret, cur hoc tantum valeret ad eam ornandam, melioremq; reddendam, affert diligenter causam huius rei: utiturq; communi quodam, & quod cunctis in rebus verum sit. nam inquit. Quod enim confertius est, si iucundum simul illud ac suaue est, iucundius sit ac maiorem voluptatem gignit, quàm si idem multo

Cc ij tempore

tempore fufum & quali dilutum fit: vitur enim eo verbo, quod conuenit humori ac rebus liquidis: illæ nanque propriè temperantur. Vt vinum igitur amittit faporem, fi multa aqua mixtum ac temperatum fuerit, ita quidquid fuaue est, fi in longum tempus productum fuerit, perdit multum fuauitatis illius: ita enim extenuat voluptatem porrectio temporis, in quod fpargitur, vt vires vini aqua. Vt autem magis aperiret, quod fentit, ac rem vndiq; notam faceret, exemplum addidit: docuitq; quomodo fabulæ dilatarı pollint: inquit enim. Ceu fiquis Oedipum Sophoclis collocaret in tot verfibus, quot manet Ilias Homeri: ita nanque fabula illa Oedipus vocata languefceret ac flaccida fieret: corrumpetur enim voluptas, quæ magna inde percipitur, longitudine temporis, quod in illa agenda confumeretur. Non fine caufa autem monftrauit, quem Oedipum intelligeret: ita enim factum illud fingi coagmentariq; poller, additis partibus non nullis, vt fine damno aliquo magno multo maiorem numerum verfum reciperet. Acute autem vidit Madius hunc locum in omnibus libris corruptum effe: commodus nanque nullus fenfus ex ea lectione eliciebatur: idemq; aptè ingeniofeq; illum emendauit. ipfe quoque olim eodem pacto maculam illam deleueram: coniecturaq; ductus pro ἡδονῆ, ἡδονῆ ἢ ῥηστῆρα: quod nulla alia de caufa dixi, nifi vt certior teftatorq;ue emendatio hæc foret, poftquam pluribus in mentem venit, non communicato inter fe confilio, eodem pacto emendare.

Ἐπὶ τῆσδε μὲν ὁμοιομοσίᾳ μίμησις, ἢ τῶσδε ἐποποιῶν. σημεῖον δὲ: ἐκ τῆσδε ὁμοιομοσίᾳ μίμησις πλείους τραγῳδίας γίνονται. ὥστε ἐὰν μὴ εἶα μῦθον ποιῶσιν, ἀνάγκη ἢ βραχέα δεικνύμενον μῦθον φαίνεσθαι: ἢ ἀκρολουθοῦντα τῶσδε μέτρον μήκει, ὡς δὲ πλείους. λέγω δὲ, οἶον, ἐὰν ἐκ πλείονων ἀράξεων ἢ συγκειμένη, οὐ μίαν, ὡς ὁδὸρ ἢ Γλιαδὸν ἔχει πολλὰ τοιαῦτα μέρη καὶ ἢ Ὀδύσεια, ἢ καὶ καθ' ἑαυτὰ ἔχει μέγας. καὶ τοὶ ταῦτα τὰ ποιήματα συνέστηκεν ὡς ἀδελφῶσδε ἀφίσα, καὶ ὅτι μάλιστα μιὰ ἀράξεως μίμησις ἐστίν.

Adhuc minus vna qualicumq; imitatio est eorum, qui condunt carmen epicum. Signum autem. ex qualicumq; enim imitatione plures tragœdia nascuntur. Quapropter si vnam quidem fabulam fecerint necesse est vel breuiter ostensam, videri in extremo immunitam: vel comitantem longitudini metri, languidam. Si autem plures. dico autem. ceu si ex pluribus actionibus fuerit iuncta, non vna: quemadmodum Ilias habet multas huiuscemodi partes, & Odyssea, quæ & per se habent magnitudinem. Atqui hæc poemata constant, vt contingit, optimè, & quam maxime vnius actionis imitatio sunt.

Postremum hoc argumentum est eorum, quæ ostendunt anteponendam esse tragicam imitationem epicæ. non tam autem ipsum monstrat egregium aliquod bonum tragicæ imitationis, atque in eo fundatum est, quàm malum vitiumque epicæ patefacit: quo cum careat altera, digna est eo etiam nomine, quæ illi anteponatur. quod autem desideratur in epica imitatione: minuitq; non nihil dignitatem ipsius est, quod cum in primis laudetur imitatio, quæ vna est: nec plura facta complectitur, ipsa ægrè talis seruari potest, quia vt perueniatur ad eam magnitudinem, quæ iusta in illa viderur, plura eò inculcantur, quæ cum & ipsa corpus aliquod habeant, plurium actionum instar sunt. Hoc igitur est, quod minus perfectam ipsam reddit: quodq; auctor intelligens, inde etiam nititur probare illam inferiorem esse tragœdiæ: sic enim inquit. Præterea minus vna imitatio epicorum poetarum est, quàm

fit alia vlla imitatio cuiusuis generis poetarum: nec tamen plures imitationes, id est plurium actionum, esse argumentum eius carminis dicit: hoc enim ferri non poller: sed minus vnam hoc sensu, id est, vt plus, quàm ceteræ omnes discedat ab hac perfectione: laus enim non parua cuiuslibet imitationis est, si maneat illa verè vna. quia tamen non omnino planum erat, esse illam huiuscemodi, aliquo pacto declarandum id putauit. confirmat igitur id signo huius rei indicato: & ab eo deniq;, quod consequitur. Nota verò, quæ hoc aperit est, quod ex quacunq; epica imitatione plures nascuntur tragœdiæ: nec vllum inuenitur poema eius generis, quamuis absolute sit, & probatum ab omnibus, cui non vsu hoc veniat, ut inde argumenta plurium tragœdiarum elici possint. Quod sequitur autem valet ad declarandum vitio hoc, difficultateq; eius materiæ fieri, non culpa poetarum, qui eam tractant: docet enim ipsos vndiq; premi: & quamcunq; rationem inierint, eam affinem alicui malo inueniri. Explicans igitur quantopere illi laborent, inquit. Quapropter si vnam fabulam, quam persequantur, sibi proposuerint: & quæ sequuntur: hæc enim partitio est, quæ rem declarat: qui enim carmen epicum condere volunt, aut vnam fabulam sumant necesse est, aut plures. Vna fabula duobus modis tractatur: in quorum vtroque incommodi aliquid reperitur. quod si plures fabulas sumpserint, ea etiam ratione, qua docet, quid inde mali existat, apparet: sed singillatim varias has, contrariasq; rationes explicemus. inquit igitur. In una fabula condenda, si breui illa exponatur, videri iis qui audiunt ipsam semper minui: in angustumq; tandem desinere: cum enim initio cogitassent, ut par erat, eam ad iustam magnitudinem peruenturam, vident ipsam semper decrescere, quia postremæ partes non respondent opinioni, quam de illa conceperant: & quanto magis appropinquat fini, tanto magis subtilis tenuisq; redditur: fallitq; spem ipsorum: & hoc est, quod significare uoluit, cum ait illam μῦθον φάσκειν: neque enim, quamuis nomen id inde conformatum sit, ductumq; à similitudine caudæ murinæ, oportet in exprimenda notione eius vocis, muris meminisse: neque hoc nunc in mentem uenit Aristoteli, sed formæ tantum illius, quæ extremum uersus extenuatur. quod ipse usu uenire in fabula, ita tractata affirmat. id uerò ingratum esse ac displicere magnopere iis, qui audiunt, necesse est, quod inquit. Si vitium hoc rimens, nec grandem materiam concidens, poeta securus fuerit longitudinem, quæ instar videtur eius carminis, ac debitæ mensuræ comitari voluerit, fieri non posse, quin in alterum vitium cadat: fabula enim ita languida fiet: prolixitateq; operis amitter vires pænè omnes suas: hoc enim hic valet ὑδαρῆ μῦθον: vocabulo nanque translato à vino, in quod nimium aquæ infusum fuerit, ut saporem vini ferè perdidit, aliæ etiam res ita vocantur, quæ tenues & imbecillæ sunt. vt in ij. libro πολιτικῶν amicitia quædam ab hoc auctore vocata est: & hic fabula, quam dicit. nam vinum quod significauit, à Græcis ὑδαρῆ οἶνον vocari, testimonio etiam ipsius intelligitur, qui in problematum segmento secundo ita ipsum appellauit. nec non etiam Plutarchi, cuius hæc verba sunt in v. libro συμποσιακῶν capite quarto. cum quæstionem illam Homericâ de liberando à culpa Achille, agitaret. qui videbarur Patroclo præcepisse, vt meracius uinum ingereret legatis Agamemnonis, id quod ebrioso homini magis, quàm heroi conueniebat, ἀγροῦν ὅστι πρώτον μὲν ὁ Ἀχιλλεύς τὸν Φοίνικα καὶ τὸν Ὀδυσσεύς, περισβυτῆρος ὄντας, εἰδὼς ὅχ' ὑδαρῆ χαίροντας, ἀλλ' ἀκρατοτέροι. & quæ sequuntur. Cum uero supra quoq; capitis huius Plutarchi mentionem fecerim in declarando Empedoclis loco, qui laborat, quia confusus est: scriptorq; hic doctissimus ipsius quoque mentionem faciat, quia illic vox ea est, quæ in uersu Homericò, cuius multis modis conatur sententiam comprobare, cur non verba ipsius hic ponam: saltem, ut, quomodo legi debeant, ostendam: sunt enim in excusis libris mendosa. Σωσικλῆς δὲ ὁ ποιητὴς τοῦ Ἐμπεδοκλέους ἐπιμνηθεὶς ἑρικόστος ἐπὶ τῆσδε καὶ βλαβῆ γίνεσθαι ῥαρότερα πρὸ πρὶν ἀκράται, μέλλον ἐφὶ τὸ δυνάστεον ὑπὸ τοῦ ἀφ' ἑρῶσδε ῥαρόν λέγεσθαι. Quod si poeta, inquit Aristoteles, plures fabulas, declinatis superioribus malis, complexus fuerit, tunc fabula non vna erit: quod & ipsum reprehendi ac vitio dari notum est. Cum autem plures fabulas dixisset: certumq; sit fabulas uerè plures, id est ita distinctas ac separatas, vt in unam aliquam redigi non possint, nullo modo probari, declarat quomodo plures capiat: affirmatq; se intellige-

re, si illa ipsa fabula, quam scribendam sumpserunt, ex pluribus factis concreta fuerit: huiuscemodi enim etiam quæ recipiuntur, plerunq; existunt, ut ipse exemplis ostendit: in Iliade namque & Odyssea inquit inueniri partes non paucas huiuscemodi, id est quæ instar fabularum sint: & ut ipse tradit, quæ per se magnitudinem habeant: non tamè hoc culpa poetæ factum esse: nec inde nasci, quia poemata illa vitiosa sunt, testatur: hoc enim repugnet iudicio, quod ipse non semel fecit de Homero: sed res aliter tractari non potest: nec alia via est ad iustam magnitudinem perueniendi: hoc enim est, quod inuitos bonos poetas rapit in eum errorem, purgans verò Homerum, & in cælum ferens, ut consuevit, ea poemata, quamuis hac parte laborent, inquit. Quamquam hæc poemata coagmentata sunt, ut res patitur, & quantum industria poetæ fieri potest, optime: & vnius facti imitatio sunt, quam maximè factum vnum in longo carmine potest seruari. Laudat autem ipsa in ea præcipuè re, in qua tractanda in periculum venit, ne reprehendantur, id est in coagmentatione rerum: hoc enim manifesto valet, quod inquit *ω ἐπιπέτυ χρίση*: non quia, si id obtineri posset, non intelligat aliud melius esse: nam si ad iustam magnitudinem opus perduceretur, non valde longis episodis eò insertis, magis probaret poemata hoc Aristoteles. Homerum igitur proxime accessisse ad hanc perfectionem affirmat. hæc videtur esse huius partis sententia. Notandum etiam hic arbitror significatum verbi *δείκνυται*, vnde *δεικνύμενον* ductum est: videtur enim valere exponi atque explicari, non monstrari: loquitur enim de epopœia, quæ refert res ac commemorat, non in scena agit, & ante oculos spectatorum ponit. Animaduertendum præterea, an cum Horatius inquit. Quodcumq; ostendis mihi sic, eodem sensu proulerit Latinum verbum, quod huic respondet, quo Græcum ab auctore usurpatum est: quamuis enim illic differat de tragœdia: deq; rebus, quæ cum in scena fiant, vere ostenduntur id est oculis obiciuntur, tamen addens Sic, videtur indicare alteram etiam rationem huic contrariam, quæ scilicet refert res actas ac narrat, verbo hoc posse significari. Et sanè quin ostendere valeat etiam apud optimos scriptores significare, dubitandum non est. Fabula igitur, si verum hoc est, quæ paucis commemoratur, dicta ab eo esset *βραχέα δεικνύται*: vel potius, ut in maiore parte calamo scriptorum inueni, *βραχέως*. Sunt etiam hoc in loco alia scripturæ varietates, quarum meminisse magis libet, ne nihil omittam, quod non testatum relinquam, inuentum à me in antiquis exemplaribus, quàm quod eas veriores lectiones putem. Nam, quæ antecedit hæc verba, vox *ἀνάμνη*, desideratur in pluribus libris, ut quæ etiã infra posita sunt, *Ἐὰν δὲ πλείους*, sine quibus sententia imperfecta prorsus est. Præterea pro illo *καίτοι ταῦτα τὰ ποιήματα*: quod meo iudicio verum est, belleq; se habet, in quodam calamo exarato libro perperam legitur *καὶ ταῦτα τὰ ποιήματα*.

Εἰ οὐδὲ ζύτοις τε διαφέρει πᾶσι, καὶ ἐπὶ τῶ πλεῖς τέχνης ὄργω: δὲ καὶ οὐ πλεῖς τυχεῖν ἢ δὸν πλεῖς ποιῆν αὐτὰς, ἀλλὰ πλεῖς εἰρημῶν, φανερὸν ὅτι κρείττων ἀνὲν ἑμᾶλλον τῶ τέλους τυχεῖν καὶ πλεῖς ἐποποιίᾳ.

Si igitur & his præstat omnibus, & præterea artis opere: oportet enim non quamlibet voluptatem efficere ipsas, sed illam, quæ dicta est, manifestam, quod melior utiq; esset magis adipiscens finem, quam epopœia.

Hæc est conclusio totius huius quæstionis, qua disputauit vtri duarum harum imitationum, epicæ ne an tragicæ, primæ dandæ sint. ipse igitur, qui à multis diffensit, maiorem honorem tribuentibus epicæ imitationi, cum ipse contra meliorem iudicaret tragicam, collectis multis argumentis, quæ hoc probarent, ad extremum planum factum esse dicit vincere ac primum locum tenere illam, quam defendisset. Nam quod inquit. Si his omnibus præstat, intelligit bona, quæ indicauit, quæ plura maioraq; in se habere tragœdiam declarauit: quod enim affinis ipsa non est non nullis malis, à quibus vacua non potest esse epopœia, hoc numerum bonorū auget. Quod verò inquit. Et præterea artis opere, nouum quiddam est, nec ab ipso supra explicatum:

carum: valet tamen & ipsum multum ad idem declarandum, quo scilicet vitur ut plano certoq; ut eo etiam superet tragœdia epopœiam, quemadmodum superare illis, quæ accuratè exposuit, demonstratum fuerat. Quod sequitur autem. Oportet enim non quamlibet voluptatem efficere ipsas, sed illam, quæ dicta est, hoc meo iudicio potest: docetq;, quamuis ex epico carmine plures voluptates capiantur, quæ tamen non propriæ sint eius operis: nec verus finis ac voluptas, quæ inde expectatur, nihil tamen hoc valere ad gratiam, honoremq; illi studio acquirendum: non enim verè postulari ab ipsis potest, ut quamlibet voluptatem gignant, sed eam tantum, quæ propria illius artis est: cuiq; gignendæ inuentæ sunt. Quod si epopœia quicquam huiuscemodi parit, creatq; voluptates alienas, eo nomine non est anteposenda tragœdiæ, quæ sua magis propriasq; voluptate nititur. Perspicitur autem ex iis, quæ sequuntur, opus artis vocare Aristotelem voluptatem, quam ut pariat res illa, laborat: ut enim ceterarum artium opera quædam, finesq; existunt, ita etiam huius: ut purget scilicet animum motibus illis turbidis, quos sæpe significauit. His igitur positis, inquit perspicuum esse, quod illa melior præstantiorq; est, tragœdia inquam, epopœia: non semper tamen, sed cum finem suum adipiscitur: hoc enim rursus expectandum est: nam si inde ipsa pelleretur, non primum locum dignitatis obtineret: possunt namque interuenire incommoda quædam, quæ ipsam hoc bono spolient. Animaduertendum igitur, an hoc ipsum valeat, quod ostendi, illud auctoris *τὸν πλοῦς τυχεῖν ἢ δὸν πλεῖς*, prolaturumq; & ipsum sit sub conditione hæc: sine contra tradat ipsi omnino hoc contingere, ut finem consequatur, quod alteri non idem: ita enim interpretes acceperunt: præsertim cum de tragœdia hac, illaue non loquatur, cui incommodi aliquid potest euenire, sed de tragœdia ipsa generatim: libera namque illa hoc malo periculoq; videtur. Animaduertendum præterea, quod ad rationem sermonis facit, adiungere ipsum vocem *κρείττων*, quæ collationem per se significat, alicuiusq; rei maiorem potestatem, particulam *ἑμᾶλλον*, & ipsam hoc significantem: verbisq;, quibus adplicata fuerit, hoc idem afferentem: videbatur enim vox illa carere posse sine damno aliquo ea particula: & tamen alibi idem hoc fecit Aristoteles, ut ab antiquis ipsius interpretibus declaratum est: sed vestigia etiam huius locutionis apud Demosthenem inueniuntur.

Περὶ μὲν οὐδὲ τραγῳδίας καὶ ἐποποιίας, καὶ αὐτῶν καὶ τῶν εἰδῶν καὶ τῶν μερῶν αὐτῶν, καὶ ποῦ, καὶ ἢ διαφέρει, καὶ τῶ ὄν, ἢ μὴ, πλεῖς αἰτίας, καὶ ποῦ ἐπιμήσεων, καὶ λύσεων, εἰρήδω τὰς αὐτὰς.

De tragœdia quidem igitur & epopœia & ipsis & formis, & partibus ipsarum, & quot & quid differunt, & eius quod est bene, & non, quæ causa, & de increpationibus & solutionibus tot dicta esto.

Hic finis esse intelligitur primi libri: repetit enim breui cuncta, quæ vniuerso in libro pertractauit: non, ut crebro fecit, eam tantum, quæ proxima superiore parte persequutus fuerat. Respondet autem hæc pars, quæ similitudinem epilogi habet, proœmio totius operis, & ipso ita vocato, sumpto ab oratoribus nomine. inquit igitur de tragœdia & epopœia se existimare satis dictum esse: in extremo enim positum est, unde omnia hæc apta sunt, ac sustinentur. tragœdiam autem primum appellat, eundem ordinem conferuans, quem in explicandis illis sequutus fuerat: ut qui enim in animo suo iam statutum habebat poemata hoc præstantius esse, quam epopœiam, contra iudicia multorum, primum locum ei assignauerat. de ambabus igitur testatur à se actum esse. Modum uero, quem tenuerit in illis explicandis, aperit & inquit. Et de ipsis & formis, & partibus ipsarum. de ipsis uerò dicens, intelligit de ui ipsarum harum poeseon generatim atque in vniuersum, ut initio etiam libri locutus fuerat: pollicitus enim est illic se de poetica & hoc ipso pacto, id est in uniuersum, & de formis ipsius acturum esse, quod præstitit. Eadem igitur ratione hic testatur se de ambabus his generibus poematum & in uniuersum, & postea singillatim egisse: hoc enim

ualere puto, quod inquit. Et de formis & partibus ipsarum; nam formas, id est *εἰδήσεις*, arbitror ipsum vocasse partes, quæ speciem qualitatemque poematum eorum declarant: ut contra *μέρη* partes quæ corpus constituunt: magnitudinēque id reddunt: neque enim arbitror significari nunc à poeta nomine *εἰδήσεων* genera illa poematum: quorum alterum exempli causa simplex est: alterum vero implicatum, siue notatum, siue patheticum, ut Madius accepit, qui superiorem locum subtiliter interpretatus est: primusque vidit, quid *εἰδήσεις* valeret, quod ante hanc ipsam partem positum est: nam idem rectè fecit, qui voce illa *μέρη* contineri putavit ambas illas; magnopere distingas inter se, partes, postquam verbum illud, quo ipse puto significari partes quales, aliò retulit: verisimile enim est auctorem utriusque partium generis meminisse, si alterum attigit. ego verò arbitror partitionem illam relictam ab eo fuisse in breui hac peroratione: neque enim omnia paucis complecti potuit: nec debuit etiam, nisi quæ maioris ponderis essent, appellare. Tradit etiam accuratissimus magister, numerum illarum partium à se monstratum esse: nec non quod discrimen inter ipsas versetur: eas, inquam, quæ quale sit poema ipsum ostendunt, & quæ

tanquam corporis illius membra sunt. Præterea repetit à se monstratum esse, unde nascatur, ut poema rectè se habeat: & quæ causa huius rei sint:

ut etiam quare poema iure laudari non possit: vitioque alicui affine sit:

hoc enim valet, quod inquit *μὴ*: intelligique manifestò debet *μὴ*

εἶ: nam de veritate lectionis non arbitror ambigi oportere, cum

hæc certa, mirificeque hic accommodata sit: Addit autem, se

etiam egisse, quantum satis esse putat, de rationibus, quibus

ludere poetas, & scripta ipsorum vellicare, quidam

confuerant: nec non docuisse quoque, quomodo quæ

obiiciuntur ipsis, dissolui ac refelli possint. De his

igitur omnibus testatur se egisse: cunctaque illa

redigere in memoriam voluit illis, qui hunc

librum legerunt. Nam quod in extremo li-

bro fecit non repetit, non quia ob pro-

pinquitatem hæere adhuc quæstionem

illam putaret in animo eorum, sed

(nisi fallor) quia id extra artem,

quam tradit, fuit: neque de-

buit, in *ἀγκυραλώσει* eorum,

quæ commemorat, pro-

pria huius artificij, &

quæ instruunt poë-

tam, id, quod non

est intimum

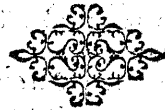
ipsius, repe-

ti atque

itera-

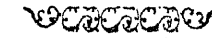
ri.

F I N I S.

RERVM

RERVM ET VERBORVM IN HOC OPERE MAGIS INSIGNIVM INDEX.

A	
	ptum 85
	Agenor Achillis tibiam iaculo percussit 286
	agere quinam dicantur in fabula 85
	agnitio 106. 107. pulcherrima quæ ibid.
	agnitio ad actionem pertinet 109
	agnitio in omnibus epici carminis partibus adest 248
	agnitio multum lucis & iucunditatis affert poematibus 303
	agnitio optima quæ 163
	agnitio per syllogismum facta 160. 161
	agnitio dramatica ceteris euidetia illustrior 303
	agnitionis species 154
	agnitionis exempla in Euripidis Helena & Electra 107
	agnitionis secundum genus 158. tertium genus 159. Quartum 160
	agnitiones aliquando in fabulis sine peripetis inveniuntur 249
	agnitiones in fabula sunt 69
	agnitiones geminæ apud Euripidem in Iphigenia in Tauris 164
	Aiæcis mortè deplorat Tecmessa & Teucer 117
	Aiæcis persona apta patheticæ tragædiæ 177
	Alcidamas nimius fuit in epithetis vsurpatis 55
	Alcæon interfecit Eriphylum matrem 135
	Alexandrum instituens Aristoteles, Homerum in primis proposuit Prol.
	Alexandri Aphrodisiensis nomine falso circumferuntur comætarij in Elæchos sophisticos 284
	Alexander Paccius Patricius Florentinus Proleg. Aristotelis poeticen in Latinum sermonem conuertit ibid. Paccij conuersio laudatur 110. 142. consideratur 175. 244. 252. Paccius fallitur 31. 44. 55. 82. 137. 215. 258. 287
	allegoria, ad crimina refellenda plurimum valet 295
	allegoria, nomen parum uetus 295
	per Allegoriâ multa defendi possunt apud Homerum 295
	allegoriarum Homericarum liber falso Heraclidæ Pontico ascribitur 281
	Amphiarao auguri, maximi honores habitus post mortem 166
	Amphiarion sacellum ibid.
	amplificationis vis 192
	Anacreontis Teij poësis qualis Prol.
	anapestus & trocheus pedes mobiles 115
	Andria Terentij cur duplex fabula 129
	Andromachæ mores quales 75
	Andromachus theriaces laudes scripsit 14
	animi mores & sensus quis primus pingendo expresserit 66
	animorum motus turbidos purgat tragædia 56
	Antilochus & Antiphon aduersarij sunt Socrati Prol.
	Antiphonis comici uersus 169
	Antiphonis testimoniū de comicis poetis 96
	autri nympharum expositio Homericæ 264
	D d apparatus

BSVRDVM in Sophoclis Oedipo quod 150
absurdū an introduxerit Sophocles in Electra 261. 262
accētū aliquādo variari notationē vocis alicuius 283
Accius. in Prolegomenis
Accius poeta Iliadem docuit 149

Achilles quemnam terminum posuit cursus equorum 283

Achillis clipeus quo laminarum ordine confectus fuit 287. 288

Achillis fortitudo quomodo ab Homero expressa 23

Achillis mores quales 152

Achilleidis Statij tractatio cur improbata 89

actio fundamentum ac solum tragædiæ 65

actio vna quæ dicatur 87. 88

actionem vnā tantū cōplecti debet fabula 90. 91

actiones simplices & plexæ quæ 103. 104

actiones, significatio morum 144

actionum causæ quæ 59

actionum imitationes fabulæ 103

admirabile, iucundum 101. 256. 257

admirationē excitare debet epici & tragici 256

Aegeus repente in medias turbas aduolans, quo loco dicitur ab Euripide 294

Aegisthi mors aliter a Sophocle quam Euripide narratur 181

Aemon Creontē patrem interficere voluit 139

Aenæa qualis fuerit agnitio 160

ænigma 228. 229. 230

ænigmatis & allegoriæ differentia 230

Aeschines vocatus simia à Demosthene 298

Aeschylus philosophus & poeta tragicus. in Prolegomenis

Aeschylus cur aliquando improbatur 133. 240.

histrionum numerū auxit in tragædiis 42.

multum sibi permisit in nominum compositione 207. nominū fabricator dictus 222

Aeschylus tribus tragædiis Prometheus vario cognomento tractauit 178

Aeschylus locum emendatus 186

Aeschylus maximi honores habitus ab Hierone Siculo Prol.

Afranius Prol.

Agamemnoniæ domus tres tragædias scripsit Aeschylus 186

Agathon poeta tragicus 152. Platonis delicia, Aristotelisque familiaris ibid. Myfios fabulam docuit 262. primus embolima in tragædiam comportauit 188. 190

Agathonis erratum 186. 190

Agathonis tragædia vocata flos 96. 97

Agathyrforū uetus mos in canedibus legibus 277

agendi tempus in foro quot horis circumscri-

I N D E X.

ferire frontem & femur quina confucuerit 113
 fidicinum ac tibicinum ars, an poesis 3.4
 figura & schemata cur uocata 193
 finis 80
 finis in poetica semper attendendus 270.271
 finis poematis quis Aristoteli 57
 finis primi libri quo loco 307
 fletus indicatus in Andromacha Euripidis 117
 forma 308
 fortunarum ingens mutatio, quibus conuenit personis 118.119
 Francisci Medicis, Raphaelis F. laus 24
 Fran. Petrarachae praestantia 26
 Franciscus Robortellus primus commentarios in Aristotelis poetice scripsit Prol. & 155. 280.289. Robortellus fallitur 186. Robortelli correctio consideratur 167.257.259.270
 fructus ex poetarum lectione quis Prol. furiosi, uel ingeniosi hominis poetica est 166

G

Galbae oratoris studium quale 167
 Galatea a Cyclope adamata 24
 Galenes Andromachi 14
 Ganymedes qua ratione dicitur uinum ministrare Ioui 287
 Georgius Trifsinus fallitur 56
 Georgius Valla Aristotelis poetice in Latinum sermonem vertit Prol.
 gemmare uites 216
 genus poeseos quod 3
 Glaucis snia de temere iudicantibus 288.289
 Graeci ingenij dote praestiterunt aliis nationibus pro. Graeci sermonis cognitio ad disciplinarum grauiorum tractationem ualde utilis Prol.
 grandis locutio 227
 Gulielmi Morclij diligentia in editione libelli de poetica 21.31.67.91.163
 Gul. Morelij castig. consideratur 270

H

Hebraei antiquitus poetica delectati Prol.
 harmonia 8.18.34
 Hectoris insectatio 255.256.272
 Hecuba quo astu deceperit Polymestorem 188
 Hecuba Euripidis, duplex an simplex fabula 124
 Hecubae fortunarum ingens mutatio 67
 Hegemon Thasius 22.23
 Hegesippus poeta 49
 Heraclidis Pontico falso adscriptus liber Hericarum allegiarum 281.295
 Hermocai coxanthus 207
 heroicum argumentum quod genus carminis requirit 12
 heroicis carminibus linguae sunt apte 240
 hexametrum carmen heroicum conuenit argumento 12
 Hieron Siculus maximos honores habuit Aeschulo Prol.
 Hieronymus Meus 161
 Hippas Thasius quomodo Homerum a criminatione liberarit 283
 Hippolytus temperantiae exemplum 144
 Hippolyti persona an apta tragoediis 120
 Hippolyti sententia an perurio affinis 278
 historia circa singularia, poesis circa uniuersalia occupata 93.94
 historicae narrationes a poeticis differunt 92
 histrio primarum partium quis 43
 histriones certare, & uincere dicuntur 85
 histrionum multitudo a quo excogitata 48.50
 histrionum numerus auctus primum ab Aeschulo

lo 42. postea a Sophocle ibid. & 44
 histrionum recitatorum nimia diligentia imitata 298
 histrionibus dum nimis fauent poeta, parum saepe consulunt fama 99
 Homerus poetice artis callentissimus 89. callidum genus decipiendi inperitis, excogitauit 258. meliores personas sumpsit imitandas 23. princeps epici carminis 25. uicit omnes locutionis & sententiarum bonitate 249. repraesentatus a Protagora 193. sermones de diis immortalibus non satis deceter tractasse dicitur 275
 Homeri laus 243.244.248.254
 Homeri praestantia ingenij ac diuinum Prol. & 37
 Homerum cur eius reipublicae educendum putauerit Plato Prol. cur reprehenderit Euclides 232
 Homerum proposuit Alexandro perdiscendum Aristoteles Prol.
 Homericum uetustius poema non extat 36
 Homericarum quaestionum libros scripsit Aristoteles Prol.
 hominis definitio 205
 Horatii locus 306 hymni 35
 hypocritica diu caruit comedia 50

I

Iambi cui argumento conueniant 36
 Iambicum metrum tragoediae aptum 45.46
 iambicum carmen, mobile & rebus agendis aptum 251
 iambico uersu eodem usi sunt Aeschylus & Euripides 235
 iambicis senariis conueniunt translationes 240
 Iacadius 290. Iacarius ibid.
 Ilias Homeri, imago magnanimi uiri ac fortissimi regis Prol. bellicae uirtutis uaticum habita ab Alexandro Prol. simplex & patheticum poema 248
 Iliadem docuit Aecius poeta 149
 ex Iliade parua multa nata tragoediae 245
 Illyricorum uetus institutum in collocandis laeicis 277
 imaginis exquisitae expressae cur voluptate spectantibus adferant 52.33
 imitari institum hominibus a prima aetate 29.30.33
 imitatio 59
 imitatio genus poeseos 3.4. laetitiam adfert 31. 32. quae melior 296. quae una est, laudanda 304
 imitatio tragica quae 100.101
 imitatio ultra melior epica an tragica 296
 imitationis diuersitas & species 5.6.18
 imitationes 19. earundem uaria ratio 20
 imitationes poetarum appellatae dramaticae 21
 imminutum & subtractum nomen quod 223
 immutatum ac uariatum nomen 224
 implicita tragoedia quae 176.177
 improbitatis morum exemplum 145.146
 increpationes ex quot formis ducantur 294
 ingenij hominum duo indicia 143
 ingeniorum uarietas, diuersa poetices genera perperit 35.36
 ingeniosus uel furiosus hominis, poetica 166
 Iocasta Oedipum agnouit 110
 ioci comediae apti 47
 Ion quo a Creusa matre cognitus 141
 Iphigenia Orestem fratrem imolatura cognouit ac liberauit 140
 Iphigeniae argumentum 168.169
 Iphigeniae in Aulide mores inaequabiles 145.147
 Iphigeniae in Tauris tragoediae coagmentatio probatur 140.141.144
 Iphigeniae

I N D E X.

Iphigeniae in Tauris argumentum 182. huius differentia ab eiusdem Electra ibid.
 Iphigeniae & Orestis agnitiones aliter tractantur a Polyide quam Euripide 161.170
 Iphigeniam quo indicio cognouit Orestes 110.111
 ithyphalli 41
 iucundiora quam minore spacio temporis apprehensa 303
 iustitia cur magis expectanda fortitudine 239
 Ixion 177
 Ixionem tragoediam scripserunt Aeschylus & Euripides 177

L

Lactae segetes 216
 Latium patrem sprudens interfecit Oedipus 135.137
 lanceam in corpore qui gerebant 154.155
 lancea quo collocata in Diomedis copiis 277
 Latinis poetis non tanta concessa licentia quanta Graecis 233
 lectio uaria, uide emendatio lectio.
 Liber pater cur Dithyrambus dictus 4.5
 Lingua in nomine quid uocet Aristoteles 208
 linguae conueniunt heroicis carminibus 240
 locutio 76
 locutio ualde splendida occultit sententias & mores 264.265
 locutionis consuetudo non nunquam liberat poetas a calumnia 286
 locutionis, orationisque differentia 195
 locutionis figurae & partes 193.195
 locutionis pathetice 256.267. uirtus 227
 Longini rhetoris locus 149
 Longini rhetoris sententia de allegoriis Homericis 295
 longitudo mediocri requiritur in fabula bene constituta 82
 longitudo tragoediae quae 85.86
 Luciferi stellae descriptio ab Homero 264
 Lucretius Prol.
 Lucretius an poeta censendus 16
 Luxuriare herbas 216
 Lynceus tragoedia Theodectis 174
 Lyncei fabula 106
 Lycurgi regis stultum factum Prol.
 Lyrica poesis 3
 Lyfias Attici sermonis norma 273

M

Macedonum armis perturbata Graecorum instituta studiaque Prol.
 machina quando utendum in scena 148.150
 machina usus est recte Sophocles initio Aiacis 150
 machinae auxilio quod dicantur tractari 148.149
 Madius, uide Vincentius Madius.
 Magnes comicus 27
 mandatio, quid 194
 Margites Homeri 36.37. eiusdem argumentum quale 38
 Martis poculum metaphorice pro clipeo 211
 materia comediae conueniens quae 47
 Medea filios necauit 135.137
 Medea Euripidis consideratur 149
 medicamenta 72
 medium 80
 Megarenses comediam sibi uendicant 27.28
 Melanthij responsum de Diogenis tragoedia Prol. melici poetae Prol. & 19
 melopoeta 77. iucundiorae tragoediae redditus ibi.
 Menalippes disputatio quanam fuerit 145
 Menander a Ptolemaeo magnis donis euocatus

fuit Prol.
 Menandri fabulae commendatae Prol.
 Menelaus insigni morum improbitate fingitur ab Euripide 145.146.293.294
 Merope errore ducta filium penitus interfecit 140
 metaphora 209. huius species quot. ibi. & 210. 216. & deinceps
 metaphoris referta est consuetudo 218
 metaphoricum esse cur arduum 239
 metaphorarum nomine quid intelligat Aristoteles 219
 methodus quid Aristoteli 23
 metrum 8.18.34.58. orationi suauitate affert 57
 metrum heroicum maxime stabile, & tumidum 251.
 iambicum & tetrametrum mobilia sunt ibid.
 metra rhythmorum partes 34
 metrica oratio quae Aristoteli 8
 merus & misericordia finis tragoediae, & quomodo efficiantur 131
 miseria & terribilia quomodo fiant 101
 misericordia circa quos uersatur 121.122
 misericordiam aut metum excitantia quae 133.134
 Mnastheus Opuntius 300
 monumenta 156
 moratae orationis exempla 75
 morata persona quomodo fingenda a poeta 143.
 huiusce exempla 144
 mores congruentes qui 145. aequabiles qui 141.
 quot modis considerandi in fabula 143
 mores tragoediae pars 63.64.74. in tragoedia secundum sibi locum uendicant 70. a tragoedia abesse possunt 65
 morum mutatio unde potissimum 20
 morum inaequalium exemplum 145.147
 in Moribus quid obseruandum 147
 motus corporis non sunt omnes damnandi 300
 mulieres natura uiris deteriores 144
 musica nuda 11
 musica quibus poematibus exornandis praecipue inuenta Prol.
 musicae uis magna ad oblectandos spectatores 302
 mutatio magna fortunarum in tragoedia quarum debet esse personarum 118.119
 muta litera quae 196
 mutarum & semiuocalium differentia 196
 Myniscus qua in re Callipidem improbabat 298
 Myfi fabula Sophoclis & Agathonis 262
 Mytis statua 101.102

N

Necessarium aut uerisimile in tragoedia 86.
 quaerendum in moribus 147
 Neoptolemi casum acerbum fletus Peleus 117
 nexus & colligatio tragoediae 174.175
 Nicocharis poeta 22.23
 Niobe tragoedia 185.186
 Niptra fabula Sophoclis 260
 Niptra tragoediae nomen 157
 nomen 201
 nomen proprium quod 208
 nomen subcontrarietatem significare dum uidentur quomodo tractandum 287
 nominis species 207
 nominum compositio 229. differentiae quot 208. diuisio secundum generum mutationem 225
 nomorum poesis 17.19
 nouare uerba Ciceroni quid 222

I N D E X.

nouæ comædiæ interierunt apud Græcos & cur Prol.

nudus sei mo quis Aristoteli 11. 12

numeri apti rebus eligendi in uersu 115

numerus quid uocet Aristot. hoc libro 7. 8

O

Oeconomia fabulæ uel epistolæ 127

Oedipi fletus ualde patheticus 67

Oedipi lapsus qualis fuerit 123

Oedipi parentes qui 105

Oedipi Sophoclei dissolutio ubi nam initium sumit 175. 176

Oedipus tyrannus, & Coloneus Sophoclis tragædiæ 105

Oedipi tyranni Sophoclei artificiosa pstitutio 131

Odyssæa uel appellata 89. humanæ uitæ speculū. Prol. implicitū poema & morale 24. 8

Odyssæa Homericæ constitutio 129

Odyssæa longum argumentum 173

Odyssæam magna tractauit arte Homeras 89

opiniones anticipatæ ac prius inibitæ impediunt uerum iudicium 289

opus artis quid Aristoteli 307

oratio 205. ex quibus pstat ibid. & 206

oratio poetica uel metrica quæ 8

oratio una duobus modis 206. 207

oratio artem aliquam tradentium diuersa est a genere dicendi oratorum Prol.

oratio nuda 11. 12

orationis, locutionisq; differentia 195

ordo in tradendis præceptis Aristoteli quis 3

Orestes, calliditate Iphigeniæ seruatus 171. furis uexatus 172. quo pacto agnitus a palto- re sene 157

Orestis disputatio contra Tyndarum 147

Orestis infania, & quo captus fuerit, exponitur a bubulco Iphigeniæ 171

Orestem quomodo cognouit Iphigenia 161

Ouidij locus 149

P

Paccius, uide Alexander Paccius.

Pacuius Prol.

palla quid Horatio 44

Parmenidis opera uersibus descripta Prol.

parodias scripsit Hegemon Thalius 22. 23

parodus & parodica 113. 115. 116

partes quantæ & quales dictæ quæ 2

partes segnes in pœsi & ignauæ quæ 264. 265

partiu coagmetatio i fabula qualis esse debet 91

passio tertium agnitionis genus 111

patheticæ fabulæ 134

pathetica tragædia 176. 177. 265

Pauson pictor 19. 21

peccare quando conceditur poetis 273

peccatum ab arte poetarū quod: & per accidens quod 268. 269

peccata in poeta, quæ defendi nō possunt, q̄ 293

Peleus 178

Peleus deflexus acerbū casum Neoptolemi 117

Pelias hasta hæsit clipeo Achillis 287

Peloponnesij tragædiam suū inuētū uolunt 28

Penelopes pater quis 290

Pephydō 178

percusio uocis Aristoteli quæ 197

peripetia 103. 104

peripetia in Oedipi fortunis unde nata 105

peripetia in epopœia 1247

peripetia in fabulâ continetur 1069

permulcere animos ad fabulam pertinet 69

Perfas celebrauit carmine Timotheus 24

psona parū decēs & incoueniēs exēplū 145. 146

personæ quæ sunt sumende in tragica constituti- one 118. 119. 123. 125. pathetica tragædiæ apta q̄ 177. tragica & comica quales 24

personis nomina imponenda 169

perspicuitas eximium bonū in tragædiis 303

persuasionem adiuuant animi motus 167

perturbationū purgatio quibus locis tractata ab Aristotele 56

pes æqui uoca uox 217

Petrarcha Florentinus Prol.

Petrarchæ triumphū à quibusdam ad obscenas sententias traducti 23

Petri Alcyonij ratio in conuertendo in Latinū sermonem Aristotele Prol.

Petri Victorij in hisce commentariis conscri- bendis scopus quis Prol.

Pet. Victorius in hoc libro uertendo quid spe- ctarit Prol.

Phædræ amor occultus quō patefactus 150

phallica, & phalli 41

Philippus Macedo de Olynthi euerfione meri- to uituperatus Prol.

Philoctetes Aeschyli 234

philosophus a, um, adiectiue 93

Philoxenus dithyrambicus 24

Philumena anuli indicio cognita 109

Phineum fabulam scripsit Sophocles 161

Phorcides fabula Aeschyli 178

Phorcidis filia quæ ibid.

Phormis fabulas fecit 50. 51

Phrynicus poeta melicus 43

Phthiotides 178

pictores boni imitandi a pœtis 151

pigmenta 72

Pindarus ceruæ tribuit cornua 274

Plato an amicus poetarum fuerit Prol.

Plautus Prol.

Plautinæ Cistellariæ & Militis prologus qua parte fabulæ narratur 114

plexa, non simplex tragædiarum cōpositio lau- danda 118. 119

plexæ fabulæ quæ 103

Plutarchi locus 306

pœsis philosophiæ magis particeps q̄ historia 93. uniuersalia narrat ibid. & 94

pœsis qualis esse debeat 2. eiusdem diuisio 12

pœsios genus quod 3. similitudo cū pictura 21

pœsin picturam esse quo exemplo probabit plu- tarchus 303

poeta quis uerè uocandus 12. 13

poeta diligēter psonarū gestus corporis quoad fieri potest exprimat 166. fabularū magis q̄ uersū effector erit 98. nō debet motu cor- poris oīa imitari 297. pictori pparat 266.

poeta rem pteritam narrare potest 98

poeta, cū sibi ipsi aduersari uis, quō defendēd 292

poetæ opus quod 92

poeta omni ætate honorati Prol.

poetarum dignitas quō defendit 266. 268. 270

poetarum ueterum scopus quis Prol.

poetis obseruanda quæ 152

pœtis, si ueritas non ualde curæ est, mirari cur non debeamus 277

poetas nō recipiendos in ciuitatem cur putari- relato 56

poetica,

I N D E X.

poetica, quorum nam hominum 166. 167

de Poetica tres libros scripsit Aristoteles Prol.

poetica oratio qualis 8

poetica & ciuilis facultatis non cadē uirtus 268

poeticarū narrationū, & historicarū dīa 92. 93

poetices diuersitas unde 35

poetices origo 29. 30. 31. 34. species uariæ ac di- screpantes 5

Poetices studia, otij ac pacis socia sunt Prol.

Polybij locus 69. 194

Polygnorus 19. 21. cur uocatus ethicus 66

polygnoti pictura qualis 65

Polymestor quomodo deceptus 188

polyxenæ mors uarie ab Euripide proponit 136

polyides sophista 160. aliter de Oreste atque Euripides proponit 161. 170

porphyrius Tyrius 216

porphyrij Tyrij cōmentariolus de nympharū antro 264

porrectum & auctum nomen quod 223

portus topographia apud Homerum 264

præceptor 297

Prænestæ oppidum a quo conditum 138

prauū uehementēq; improbi hominis persona, cur non apta tragædiis 121

primarū partiu histrio quis dicebatur 43

principium 80

probabile impossibile ad pœsim aptius q̄ non probabile & possibile 291

probi a quiq; uiri magna fortunarum mutatio cur aliena à tragædia 118. 119

prodigiosa qdam in Homeri poemate 133

prologus 43. 50. 113. 114

prologi munus quæ personæ, & quo potissimū tempore obire soleant 114

de Prometheus tres tragædias scripsit Aeschylus 179. 186

proœmium an recte appelletur prima pars li- bri de poetica 1

proœmia Aristoteli quæ, qualiaq; & quibus nā in libris adhibita 1

proportione metaphora quomodo fit 211. 212

proprium nomen quod Aristoteli 208

Protagoras i quib 9 Homerū accusauit 193. 194

Prolemæ magnis donis menadrū euocauit. Prol.

Pylades exemplum ueræ amicitia 144

pulchrum, in quibus rebus situm 83

Q

Questiones multæ ac molestæ, i philosophia exortæ ex parū aptis tralationib 9 Prol.

quantæ partes & quales dictæ quæ 2

R

Rapodia 17

M. Regulus miser fuit 65

reprehensio uera & recta in poeta & quæ dilui non potest, quænam 293

res maximā partē i tragædiis sibi uedicat 63. 65

ridiculū 47. 48. ridicula facies 48

res in scena sunt: ab oratore exponuntur 192

rhetoricè fingebant recentiores tragici 73

rhythmus Aristoteli quid 7. 8. 34

Robertellus, uide Franciscus Robert.

Romani poetas in honore habuerunt Prol.

Romani poetas tragici & comici toti fuerunt in Græcorum fabulis conuertendis Prol.

S

Saltationes nō semper nec oēs inhonestæ 300

Saltatores rhythmo uerentes 10

satyrica pœsis antiquitus teta ex choris 41

scapha 156

Scholastæ Phœnissarū Euripidis error 115

Scholastæ Sophoclis erratum 139

scopus libelli de poetica 1. & 2

Scylla 298 semiuocale 196

seuiuocalium & mutarum differentia 196

senarij uersus aliquando epe uocati 41

sentibus repugnantia ne narret poeta 152

sententia 76

sententia & mores actionum causæ 60

sententia tertiu locū habet in tragædia 73

sententiæ partes, & q̄ dicant secūdū sententiā 191

de Sententia, ipsiusq; partibus quo loco Aristoteles tractauerit 191. 192

serui cur plerumque mali 144

Siculi quidā cur comædiæ inuētores uideri uo- lebant 28

signa in corpore & extra corpus posita 154. 155

ingenita, & aduenticia 155

signorum partitio 154. 155

simia exuperans cur uocatus Callippides 298

similitudo satietatis mater 251

simplex nominis species quæ 207

simplices fabulæ quæ 103

Simplicij locus consideratur 222

Sisyphi casus an misericordia dignus 121

Sisyphi persona apta tragædiis 187

Socrates poetices studiosus in theatrum uenire solitus Prol.

Socratis fabulæ quando scriptæ & quo carminū genere 14

Socraticorum cur uaria opinio 35

soluere fabulas quid Aristoteli 135

solutio tragædiæ quæ 174. 175

somniū misū Agamemnoni a Ioue, quale 283

sonorum partitio 198

Sophocles Prol.

Sophocles histriionum numerum auxit 42. 44

Sophocles ornatum & splendorem tragædiæ at- tulit 44. scenæ picturam excogitauit ibid.

Sophoclis tragædiæ cur bene coagmetate 127

Sophoclis & Euripidis diuersa ratio in effingen- dis personis 127. 275

Sophonisba tragædia Georgij Trifini 56

Sophon mimorum scriptor 14

Solistratus 300

Spartiatius cuiusdam lepidum dictum in Philip- pum Macedonem Prol.

species poetices & imitationis uariæ 56

species tragædiarum quot 176

spectatorum uitium sape poetis obest 130

spondeos cur uocari stabiles Horatius 116. 252

stafimon 18. 114. 115. 116

Statij Papinij error in Achilleide 89

Stheneli pœsis qualis 227

stolam inuenit in tragædiis Aeschylus 44

studia literarum ad honestiorem animi remis- sionem aptissima Prol.

Sudæ locus expenditur 14. emendatur 186

Suetonij locus 19

syllaba quæ 198. unde dicta 199

T

Telemessa deplorās mortē Aiæcis 117

Telegonus 138

Telemachus 290

Terentius Prol. an contaminarit fabulas 136.

in morata oratione insignis artifex 75

De iij Terentij

I N D E X.

Terentij locus 129
 terribilia quo pacto fiant 101
 tetrametrum carmen mobile & saltationibus idoneum 251
 tetrametris quo loco vsus Sophocles 253
 Theodectes Phaselites Aristoteli familiaris & amicus 106
 Theodectis Lynceus fabula 106
 Theodori Gazæ conuerfiones contempfit Alcyonius Prol.
 Theus eximius amator vxoris 75
 Thespis poeta, tragœdiæ inuentor 43
 Thyestes fabula Carcini poeta 154.155
 tibicinum ac fidicinum ars, an poesis 3.4
 tibicinum malorum indecens gestus quis 297
 timor circa quos 121.122
 Timotheus dithyrambicus 24
 totum quid 80
 totum, non semper in magnitudine consistit 79
 tragœdia imitatio actionis 59. imitatio meliorum 151. a comœdia in imitatione distentit 24
 tragœdia primum circa paucas familias 142
 tragœdia aliquando bona etiam calamitosa non habeat exitus 141. qualium actionum imitatio dicatur 109. quibus rationibus præponenda epicæ 302. 303. sine motibus etiam munus suum obire potest 301
 tragœdia quæ una eademq; & quæ diuersa proprie dicatur 181
 tragœdia rudi or, satyrica erat 45
 tragœdiæ comœdiæq; inuentiones qui 27.28
 tragœdiæ definitio 54.55. finis quis 63.131
 tragœdiæ comœdiæq; incrementum 40.41.44.45
 tragœdiæ longitudo certa statui non potest 85.86
 tragœdiæ pulcherrimæ compositio qualis 118. 119. 125. partes quot 61. partes communes quæ, & propriæ quorundam quæ 112. 113. partes quantæ, quot 112
 tragœdiæ & epopœiæ similitudo & discrimen 245.247.249. & deinceps
 tragœdiæ pater uocatus Homerus 38
 tragœdiæ licitum etiã hexametro uti 301
 tragœdiæ non conuenit epopœica coagmentatio 183. 184
 tragœdiæ quatenus imitatio est 63
 tragœdiæ pathetica & morata 178
 tragœdiæ priscorum in exprimendis moribus personarum cur præstantiores recitatoribus 66. quot vna die in theatro recitabantur 86
 tragœdiarum species quot 176
 tragica an epica imitatio melior 296
 tragici poetæ præstantia, quibus in rebus 180
 tragici cur veteribus propriisq; nominibus utantur 95
 tragicorum poetarum in moribus exprimendis officium 151
 tragicum factum 139
 translatio 209. 216. & deinceps
 translationis an genera duo inter se discrepantia 216

translationes conueniunt senariis iambicis 240.
 duriore quomodo temperanda 71
 translationum plenus etiam rusticorum sermo 218
 translationibus probe uti, præstantis ingenij specimen est 239
 translationibus quinam fuerint insignes 217
 translatis verbis an utendum in definitionibus 55
 trochæus & anapaustus pedes mobiles 115
 Tydeus tragœdia Theodectis 160
 Tyrannus Oedipus cur appellata Sophoclis tragœdia 105
 Tyro 156

Varia lectio, uide emendatio lectio.
 uerbum 203
 uerisimile aut necessarium in tragœdia 86.188.
 querendum semper in moribus 147
 Venerem sustinere personam prologi prudenter introduxit Euripides 150
 uesper uel occasus uitæ 212
 uitæ hominum professe studuerunt ueteres poetæ Prol.
 Vincentius Madius commentarios in Aristotelis poetice scripsit Prol. Madius fallitur 66.77.202.220.221.242.254.259.271.308.
 Madij explicatio probatur 2. diligentia commendatur 110. Madij interpretatio consideratur 165. Madij & Robertelli opinio dissentiens de dissolutionis initio 175
 Vlysses ab apro uulneratus in Parnasso 89. in terram a Phæacibus expositus 263. furere se finxit 89. ex qua gente vxorē duxerit 290. quomodo agnitus a subulcis, & quomodo à nutrice 156. 157
 Vlyssis exitus varie proditus 138. lamentatio in Scylla 145.146. prudentia laudata ab Homero 23
 de Vlyssis uariæ scriptæ fabulæ 138
 Virgilij laus Prol. locus 282
 uirorum æquorum proborumq; ingens mutatio cur non apta tragœdiis 118.119
 uirtus 227
 uirtus & uitium morum uarietatem efficiunt 20
 uituperationes quibus uerbis comprehensæ 35
 uniuersum & commune in fabula quid 169
 uocale elementum quod 195
 uocis indiuiduæ partes 196.197
 uoluntariæ personæ seruientes choro 50
 uoluptas tragœdiæ quæ propria 132.133
 Vulcanus Achilli clipeum fabricauit 282

Xenarchus mimorum scriptor 14
 Xenocrates in theatrum uenire solitus, & item Xenon Prol.
 Xenophanes Eleates naturam deorum inuestigauit 276
 Xenophanis opera carmine scripta Prol.

Zeuxis quales pingebat 291
 Zeuxidis pictura qualis 65

GRÆCARVM VOCVM INDEX.

Γαρμός 89
 ἀγώνισμα 85
 ἀγώνισμα, ἢ ποιῆν ἀγώνισμα 99. 100
 ἀγώνισμα 43. 100. 188
 ἀδωαμία 268. 269
 ἀειδή 236
 ἀεικέλιον 236. 237
 αἴφουσα 210
 αἴθερα 159
 αἴθερον 48
 αἴθερον χορὸν 49
 αἰκίς 236
 ἀκαλοῦσθαι 131
 ἀκριβοῦν 70
 ἀκνυρολογία 209
 ἀλλογορία 220. 230
 ἀμαρτία 48. 123. 270
 ἀμαρτία 106
 ἀμαρτία 211
 ἀμαρτία 262
 ἀμαρτία 15
 ἀμαρτία 52. 257
 ἀμαρτία 139
 ἀμαρτία 244
 ἀποκοπῆ 231
 ἀποτυγχάνειν 60
 ἀποτύχουσι 149
 ἀποτύχουσι 8. 18. 57
 ἀποτύχουσι 295
 ἀποτύχουσι 234. 235
 ἀρχὸν 49
 ἀρχὸν 130
 ἀρχὸν 31
 ἀρχὸν 109
 ἀρχὸν 297
 ἀρχὸν 22
 ἀρχὸν 34
 ἀρχὸν 210
 ἀρχὸν 223
 ἀρχὸν 115
B
 βαλλῶν 209
 βασιλῶν 237
Γ
 γῆμιον 76
Δ
 δει 81. 84
 δεικνύσθαι 306
 δεικνύσθαι 134. 144
 δεξιπτερον 224
 δεξιπτερον 224
 δεξιπτερον 224
 δεξιπτερον 74
 δῆμοι 28
 διακρίσθαι 254
 διακρίσθαι 232
 διακρίσθαι 244
 διαλεκτικὴ 195
 διάλλαλα 101. 102
 διαρροια 60. 61. 73. 76
 διαρροια 265
 διαρροια 154
 διαρροια 154
 διαρροια 153
 διαρροια 153
 διαρροια 189
 διαρροια 252
 διαρροια 5
 διαρροια 16
 διαρροια 21. 27. 28. 29. 150
 διαρροια 27. 29
 διαρροια 2
 διαρροια 109
 διαρροια 223
E
 ἐγκύριον 35
 ἐγκύριον 70
 ἐγκύριον 50
 ἐγκύριον 63. 177. 192.
 ἐγκύριον 205. 266. 295. 308
 ἐγκύριον 279
 ἐγκύριον 141
 ἐγκύριον 30
 ἐγκύριον 251
 ἐγκύριον 163. 272
 ἐγκύριον 15
 ἐγκύριον 15
 ἐγκύριον 15
 ἐγκύριον 12
 ἐγκύριον 264
 ἐγκύριον 71
 ἐγκύριον 256
 ἐγκύριον 65
 ἐγκύριον 73. 229
 ἐγκύριον 239
 ἐγκύριον 194
 ἐγκύριον 141
 ἐγκύριον 231. 232
 ἐγκύριον 42
 ἐγκύριον 214
 ἐπαύροισι 89
 ἐπαύροισι 35
 ἐπαύροισι 20. 59. 84. 133
 ἐπαύροισι 113. 114
 ἐπαύροισι 288. 231
 ἐπαύροισι 223
 ἐπαύροισι 41. 235
 ἐπαύροισι 91
 ἐπαύροισι 120. 299
 ἐπαύροισι 220
 ἐπαύροισι 116
 ἐπαύροισι 40
 ἐπαύροισι 3
 ἐπαύροισι 205
 ἐπαύροισι 266
 ἐπαύροισι 60
 ἐπαύροισι 123
 ἐπαύροισι 210
 ἐπαύροισι 4. 11. 12. 15
 ἐπαύροισι 15. 16
 ἐπαύροισι 4
 ἐπαύροισι 4
 ἐπαύροισι 303
 ἐπαύροισι 222
 ἐπαύροισι 235
 ἐπαύροισι 287. 288
 ἐπαύροισι 64
 ἐπαύροισι 279
 ἐπαύροισι 84
 ἐπαύροισι 72
 ἐπαύροισι 130
 ἐπαύροισι 100
Z
 ζητήσθαι 97
 ζητήσθαι 82
 ζητήσθαι 280. 306
 ζητήσθαι 279. 280
H
 ἡ 17
 ἡ 17
 ἡ 55. 263
 ἡ 55
 ἡ 77
 ἡ 66
 ἡ 59. 60. 61. 74. 75
 ἡ 36
 ἡ 40
 ἡ 32
I
 ἰαμβίον 37
 ἰαμβίον 51
 ἰδούσθαι, ἢ ἰδούσθαι 236
 ἰσοδυναμῶν κατὰ τὸ ἀκρίβητον 5
K
 κατέκασον 94
 κατέκασον 94
 κατέκασον 64
 κατέκασον 222
 κατέκασον 219
 κατέκασον 286
 κατέκασον 22
 κατέκασον 113
 κατέκασον 297
 κατέκασον 210
 κατέκασον 266
 κατέκασον 60
 κατέκασον 29
 κατέκασον 27. 28. 29
A
 λεκτικὸν 46
 λέξις 58. 76. 195. 240
 λέξις ἀρετῆ 227
 λέξις 175
 λόγος 8. 11. 12. 14. 23. 169. 195. 205. 240. 261
 λόγος ἠδυσμῶν 55. 56.
 λόγος φιλοῦ 11. 12
 λόγος μύθου 136. 137
 λόγος τραγωδίας 174
M
 μάθησις 30
 μάθησις ἢ ἴσον 273
 μάθησις 33
 μάθησις 23
 μάθησις 58. 59
 μάθησις 114. 189
 μάθησις 8. 10. 18. 57. 58
 μάθησις 177
 μάθησις 180. 308
 μάθησις μεταβολῆς 44
 μάθησις 102
 μάθησις 209. 210. 216. ἢ ἐφεξῆς, μεταφορὰ κατ' ἀναλογίαν 219. κατ' ἀναλογίαν 218. κατ' ἀναλογίαν 219
 μάθησις 218. 239
 μάθησις 8. 18. 233
 μάθησις 220
 μάθησις 261
 μάθησις

